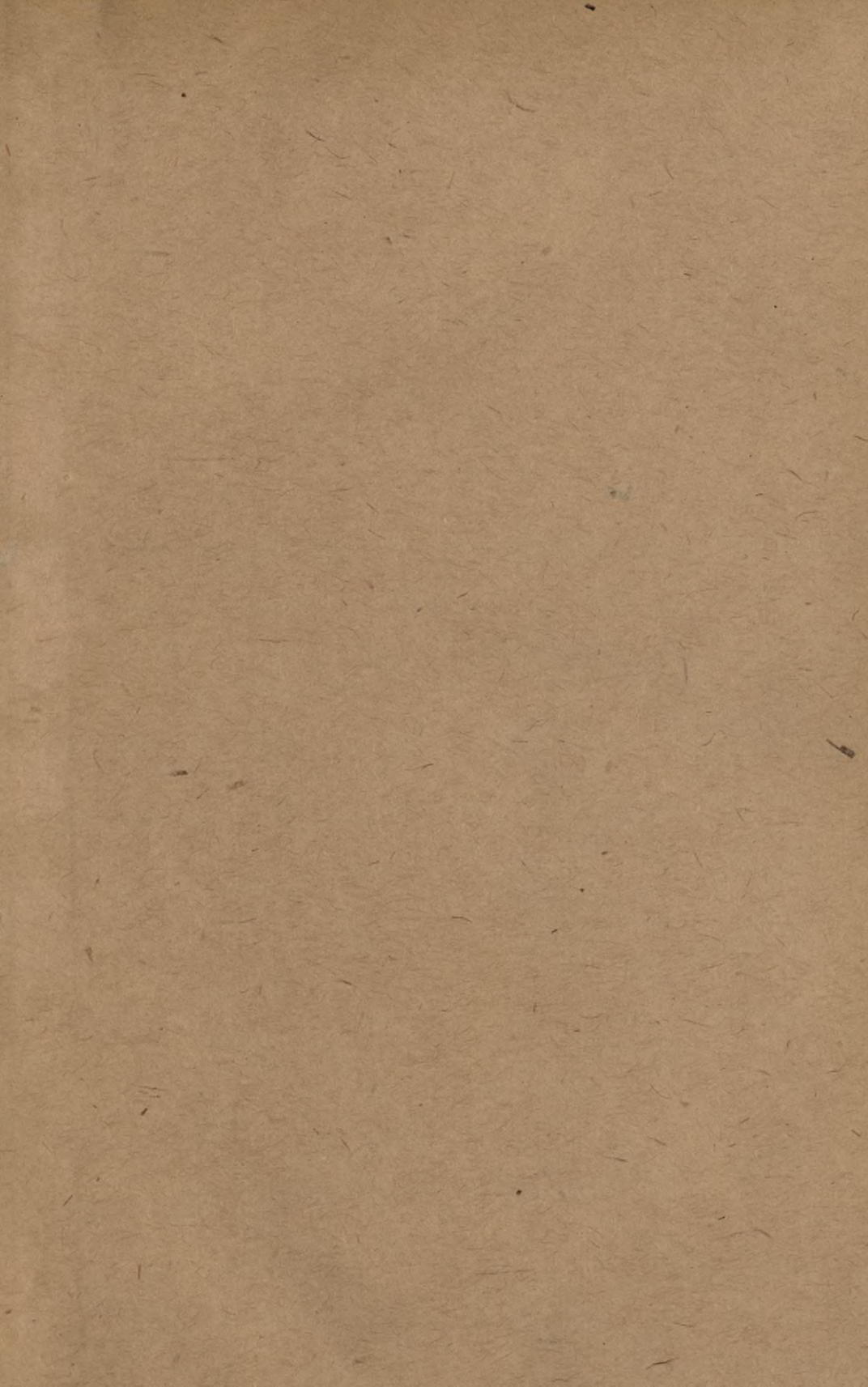

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

10000301121

Hubinka
12/I 1937.

SOUPIS
PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH
V ČECHÁCH

OD PRAVĚKU DO POLOVICE XIX. STOLETÍ.

VYDÁVÁ

ARCHAEOLOGICKÁ KOMMISSE PŘI ČESKÉ AKADEMII VĚD A UMĚNÍ

PODNĚTEM SVĚHO PRVÉHO PŘEDSEDY

† JOSEFA HLÁVKY.

XLII.

POLITICKÝ OKRES KAPLICKÝ.

NAPSAL

ANTONÍN CECHNER.

V PRAZE 1921.

NÁKLADEM ARCHAEOLOGICKÉ KOMISSE PŘI ČESKÉ AKADEMII VĚD A UMĚNÍ.

SOUPIS

PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH

V POLITICKÉM OKRESU

KAPLICKÉM.

NAPSAL

ANTONÍN CECHNER.

S 482 VYOBRAZENÍMI A 14 ZNAČKAMI.

V PRAZE 1921.

NÁKLADEM ARCHAEOLOGICKÉ KOMMISSÉ PŘI ČESKÉ AKADEMII VĚD A UMĚNÍ.

III-307311

III 18906

TISKEM ALOISA WIESNERA V PRAZE,
KNIHTISKÁŘE ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ A ČESKÉHO VYSOKÉHO UČENÍ TECHNICKÉHO
V PRAZE.

~~3PK-3-266/2018~~
Ak. Nr. 4552/52

PŘEDMLUVA.

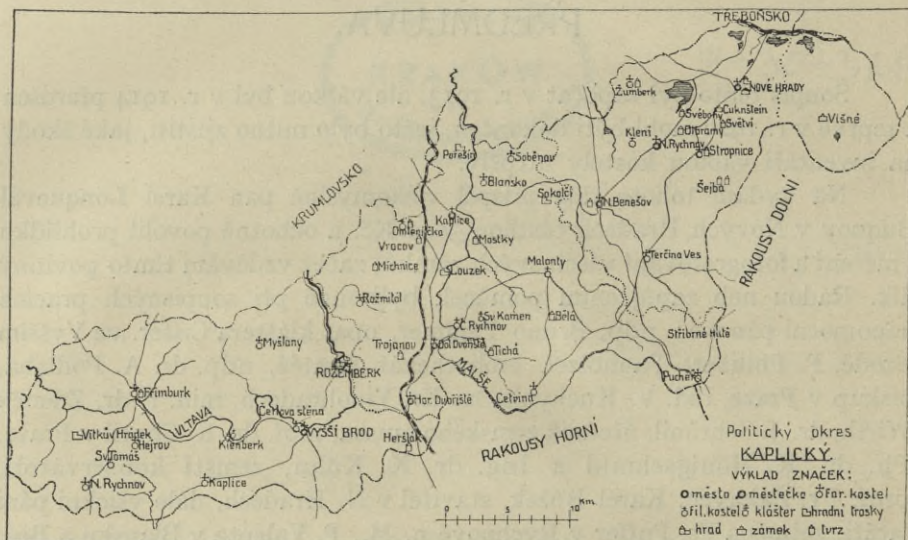
Soupis tento byl započat v r. 1913, ale válkou byl v r. 1914 přerušen a teprve v r. 1920 mohl býti dokončen, ježto bylo nutno zjistiti, jaké škody na inventáři válkou kostely utrpěly.

Na vydání tohoto díla přispěl velkomyslně pan Karel Lonqueval Buquoy v Nových Hradech částkou 3000 Kč. a ochotně povolil prohlídku i měření a fotografování všech svých zámků, začož vzdávám tímto povinný dík. Radou neb zapůjčením pomůcek byli mně při soupisných pracích nápomocni pánové: ndp. Bruno Pammer, opat kláštera Cister. ve Vyšším Brodě, P. Philibert Panhölzel, bibliothekář tamtéž, ndp. dr. A. Podlaha, biskup v Praze, řed. V. Kuchynka na Kr. Vinohradech, min. r. dr. Zdeněk Wirth, dr. J. Schráníl, úředník zemského musea, prof. dr. K. Chytil v Praze, Ph. dr. R. Hönigschmid a Ing. dr. K. Kühn, zemští konservátoři, prof. Fr. Žákavec, Karel Bůžek, stavitel v N. Hradech, dále všickni páni faráři, zejména Fr. Puffer v Rychnově n. M., P. Valenta v Blansku a Bed. Quatember v Horním Dvořišti, jimž všem vzdávám tímto srdečný dík.

Při vyměřování stavebních památek pomahal mně syn můj, Arch. C. Vladimír Cechner; plány i nákresy zhotovil jsem všechny sám. Fotografie provedla v Nových Hradech, Stropnici, Žumberce, Cukněštině a v Benešově „Unie“, ostatek p. Pešina ze závodu Štencova, až na 20 pohledů z Kaplice, Omleničky a Blanska, jež dodal fotograf p. J. Hajer z Kaplice. Některé fotografie zapůjčili pánové: P. Panhölzel z V. Brodu, P. Puffer, Ing. dr. K. Kühn a V. Kuchynka. Reprodukce jsou z graf. ústavu „Unie“. Zvláštními díky jsem povinen sl. „Gesellschaft zur Förderung der Geschichte d. Deutschen in Böhmen“, jež laskavě svolila k reprodukci 12 tabulových obrazů z Vyš. Brodu (č. 370, 415—426) z díla dr. R. Ernsta. Při soupisu zvonů jsou ony, jež byly ve válkách v l. 1914 až 1918 ze zvoníc odstraněny, aby pro válečné účely byly zničeny, označeny*.

V Praze v lednu 1921.

Antonín Cechner.

Mapka politického okresu Kaplického — Carte géographique du district de Kaplice.

ÚVOD.

Politický okres Kaplický, složený ze soudních okresů Kaplického Novohradského a Vyššebrodského, vyplňuje nejjižnější cíp Čech, kde tvoří proti Horním a Dolním Rakousům hornatou hranici zemskou, porostlou od nepamětných dob hustými lesy.

Předhistorických nálezů, — až na ojedinelé římské mince, — nebylo v okrese nalezeno. Nejbližší nálezy bronzové zjištěny jižně od Kaplicka v Cáhlavech v Rakousích a severně v Březí u Svin Trhových. Nejjižnější hranice hradišť jest v Doudlebech a západní v Třísově na Vltavě. Osídlení okresu událo se proti ostatním krajům Čech dosti pozdě, až mezi IX. a X. stoletím. Nejstarší obyvatelé jižního cípu Čech byli z českého kmene Doudlebů, pod vládou pražského knížete, jenž zde zřídil župu Doudlebskou; když stalo se křesťanství státním náboženstvím v Čechách, podřízen církevně nejjižnější kraj vikariátu doudlebskému.

Skrze hraniční hvozdy byly prosekávány a udržovány stezky do sousedních zemí. Do Bavor vedla „zlatá“ stezka přes Prachatice. Do Rakous ústilo více cest. Linecká od Krumlova vzhůru proti Vltavě až k Vyššímu Brodu, odtud přes Lomy (Leonfelden) k Linci s odbočkou přes Frimburk a Výtoň, za níž se připojovala na prvou. Stezka „Cáhlovská“ vedla z Budějovic kolem Velešína, Kaplice, na Dvořiště a přes Cáhlovu do Rakous. Od Trhových Svin směřovala do Dolních Rakous stezka kolem Nových Hradů přes Vítorazsko vedoucí. Stezky tyto byly obchodními cestami, jež chráněny byly hrady na Kaplicku: Pořešínem, Rožmberkem, Louzkem, Vítkovým Hrádkem, Frimburkem, Novým Hradem a pohraničními tvrzemi v Heršláku, Tiché a v Stropnici.

Pohraniční tyto kraje byly Pražskými knížaty pro rychlejší osídlování dávány v léno šlechticům, neb darovány kněžím, nejčastěji řádovým. Vítorazsko dáno v léno pánům z Chuenringu, kteří osvojili si i Stropnici, krajiny na Kaplicku pánům ze Strakoníc, z Michalovic a pánům z Růže, potomkům to Vítka z Přčice a j. Ti rozrodili se pak v četné rody, nazvané dle hradních sídel, z nichž na Kaplicku se uvádějí: z Benešova, Pořešína a z Rožmberka.

Znenáhla nabyli převahy Vítkovci, rozvětvení ve více pošlostí společného znaku růže, a vytlačili po dobrém nebo po zlém ostatní šlechtu jihočeskou. Na Kaplicku ovládli z tohoto rodu páni z Rožmberka, kteří pak z těchže příčin jako panovník obdarovávali svými pozemky mnišské řády. Tak založen Vokem z Rožmberka r. 1259 klášter ve Vyšším Brodě, do kterého povoláni Cisterciáci z Wilheringu v Rakousích a za 4 leta na to králem Přemyslem Otakarem II. blízko předešlého klášter „Zlatá Koruna“ na Krumlovsku, do něhož uvedl mnichy téhož řádu z D. Rakouského Svatého Kříže. Podobně obdarování Benediktini Ostrovští lesem v Zátoni a uvedeni do Frimburka a Premonstráti Milevští do Kaplice.

Tito knězi pečovali především o upevnění křesťanství a o duchovní správu, ale vedle toho s vytrvalou houževnatostí se starali také o zvýšení počtu osadníků, nejčastěji přiváděním německých rolníků a řemeslníků, čímž získali sobě sice zásluh o vykácení lesů, o vzdělání půdy a též o zaúčení domácích obyvatel různým řemeslům, ale způsobili zároveň odnárodnění původního českého obyvatelstva.

V kulturním ohledu netvoří Kaplicko — jako většina okresů — pro sebe celek, jsouc jen částí oblasti, která zaujímá celé okresy Krumlovska, Prachaticka, Budějovicka a Třeboňska, jejíž výběžky sahají ale až do Klatovska, Strakonicka, Písecka, Táborska a Jindřicho-Hradecka. Ty všecky dohromady vykazují rázovitou kulturu, odchylnou od ostatní české kultury, vzešlou pod vlivem Vítkovců a též posledních Přemyslovců, kteří zakládáním a kolonisováním měst snažili se jako všude v Čechách i zde získati jako zdroj příjmů a protiváhu proti mocné šlechtě bohatý, silný a tím i poplatný a oddaný sobě stav městský.

V nejjižnějším cípu Čech vyvíjela se kultura kromě v sídlech pánů z Růže: Nových Hradech a v Rožmberce hlavně ve dvou ohniskách: v klášteřích Zlatokorunském a Vyššebrodském. Celá oblast však chová vynikající památky stavební i umělecké vytvořené od XIII. do polovice XIX. věku. Nejstarší stavitelské památky jsou z posledního období románského slohu a z přechodu do ranné gotiky. Stavby ty navrženy a řízeny byly po většině cizími umělci, církevní najmě klášterními, povolányými z Horních a Dolních Rakous, kteří budovali v Čechách své kláštery a kostely dle mateřských cisterciáckých sídel ve Fontenay a Citeau.

Kromě architektů a výtvarných umělců měli mezi sebou i stavební řemeslníky, nebo přivedli si laiky řemeslníky, kteří vyučili domácí dělníky v hutích stavebních, z nichž uvádí se zejména huť v Krumlově, v Rožmberce a která patrně byla i ve Vyšším Brodě.

Památky gotické až do bouří husitských vzniklé nevykazují přes některý charakteristický rys zvláštní ráz; teprve v druhé polovici XV. věku, po více než půlstoletém přerušení válkami husitskými vyvíjí se česká gotika svérázně a to ve dvou střediscích, v Praze a v jižních Čechách. Prováděna jest domácími umělci a jeví překvapující bohatost disposiční a kleneb. Jihočeské památky liší se od středočeských hlavně detailem,

jenž na těchto jest nepoměrně bohatší — pro podajnost užitého materiálu, opuky a pískovce — než na oněch, jež stavěny vesměs z tvrdé žuly, v jižních Čechách hojně se vyskytující.

Zánikem gotiky zhasíná i umělecká tvorba jihočeská, která sice vlivem posledních Rožmberků vytryskla v ojedinělých zajímavých stavbách renesančních (residence v N. Hradech, zámku Kratochvíli, přestavby hradu Rožmberka, zámků v Krumlově, Jindřichovu Hradci), ale vymřením Rožmberků a válkami s jich následky v XVII. stol. přerušena všechna kulturní činnost i v jižních Čechách. Teprve od poslední třetiny XVII. věku opět se rozvíjí vlivem vítězné církve katolické stavební ruch i v jižních Čechách, a jsou to jednak kláštery, hlavně ale poutní kostely, postavené nákladem zbohatlých řádů mnišských a cizí šlechty, jež dodávají tomuto období české kultury příznačného rázu.

Pokud se vlastního Kaplicka týče, tu zachovala se z církevních staveb ze **slohu románského** jediná památka, věž kostela v Stropnici, z konce XII. věku.

V slohu **ranné gotiky** založen byl v 1. polovici XIII. věku kostel v Kaplici (děkanský, zachován z toho období spodek věže), v Horním Dvořišti, ve Frimburce, v Nových Hradech, v Rožmberce, v Něm. Rychnově (u N. Hradů), v Dolním Dvořišti, kteréž ale později zcela byly přestavěny. Doby přečkaly některé součásti (čtverhranné presbytáře) v Rožmitále, v Žumberce, sakristie v Myšlanech, farní kostel ve Vyšším Brodě. V druhé půli XIII. věku založena nejvýznamnější stavba okresu, klášterní kostel a klášter Cisterciáků ve Vyšším Brodě, který svojí architekturou a zachovanými památkami hodnotí tento okres mezi nejvíce vynikající kulturní sídla celé země.

V gotice XIV. věku postaveny: kaple sv. Barbory v Malontech, kostely v Cetvině, v Kienberku, v Klení, ve Sv. Tomáši, poustevna ve Výtoni (Hýrově) a loď klášterního kostela ve Vyš. Brodě; kromě těchto více jiných, později úplně přestavěných.

V XV. věku dostavěny mnohé vyhořelé, pobořené a opuštěné starší kostely, jež původně měly lodi kryté dřevěnými stropy, ale při přestavbách byly sklenuty pomocí vestavěných pilířů neb sloupů ve více-lodní, jež staly se pro jižní Čechy charakteristické. Tak vznikly na Kaplicku dvojloďní kostely v Kaplicích (děk. chrám), v Malontech a v Českém Rychnově. Trojloďní v Stropnici, Dolním Dvořišti a v Rožmberce a čtyřloďní v Žumberce. Všecky tyto kostely jsou překlenuty síťovými klenbami více méně dokonale, z nichž nejbohatší jest až v XVI. věku dokončená klenba kněžiště v Rožmberce, asi dle vzoru Pražského sálu Vladislavského. Škoda, že při posledních opravách vnějšku právě u nejvýznamnějších kostelů v Dolním Dvořišti, v Rožmberce a na klášterním kostele ve V. Brodě byly opracováním zahlazeny všecky značky kamenické, jediné ty osobité známky neznámých stavitelů.

Koncem XV. a na počátku XVI. věku byly dokončeny zajímavé jednolodní kostely v Kaplici (sv. Floriána), kaple sv. Oldřicha v Kienberku, klášter s kostelem ve Výtoni (Hýrově) a klenba kostela v N. Hradech, vše ještě v pozdní gotice; při novohradeckém kostele jsou však přimíseny již motivy renaissanční. **Renaissančního** kostela v okrese není, jen přístavby neb součásti tu a tam se nacházejí v tomto slohu, žule nesvědčícím.

V XVII. věku postaven **barokní** klášterní a poutní kostel u sv. Kamene blíže Č. Rychnova.

V XVIII. věku poutní kostel v Dobré Vodě, kostely v Hojně Vodě (dostavba), v Puchoři, Omleničce a v Terčině vsi.

Ze světských staveb, jež vystavěny byly od XIII. věku anonymními staviteli buď ze dřeva a kamene dle domácího způsobu, neb dle vzorů tehdy v západní Evropě běžných, zmizely hrady a tvrze v Benešově, ve Frimburce, Stropnici, Šejbech, Trojanově, Valteřově a Heršláku beze stop; v rozvalinách jsou hrady: Sokolčí, Pořešín, Louzek, Vítkův Hrádek a tvrz v Tiché. Zachovalé jsou hrady v Nových Hradech, Rožmberce, hrádek Cuknštejn a tvrz v Žumberce; zámky: v Nových Hradech, Cártlich, v Heršláku, v Mostkách, Svěbohách a v Omleničce. Založeny většinou jako gotické stavby, byly některé přestavěny, neb dostavěny renaissančně (Rožmberk, Žumberk) neb barokně (Omlenička).

V slohu empiru jsou zajímavé stavbičky v Údolí u N. Hradů hraběnky Terezie Buquoyové.

Na plastiky jest Kaplicko chudé, ač dle zbytků a popisů byla v středověku v kraji značná vyspělost v tomto oboru. Vynikající díla chovají klášterní sbírky ve Vyš. Brodě: sošku Madonny z počátku XV. věku, sousoší Madonny s 2 světlicemi a krásnou řezbu Smrt P. Marie z konce XV. neb počátku XVI. věku. Rázovité jsou sochy 4 apoštolů ze XVI. věku v kostele ve sv. Tomáši. Dále několik dobře řezaných krucifixů ze XVI. až XVIII. věku; pozoruhodný jest malý křížek řezaný ze slonoviny v Blánsku. Výborně tesané náhrobníky zachovaly se zvláště v klášterním kostele ve Vyš. Brodě.

Znamenitě jsou zastoupeny malířské památky ve Vyšším Brodě, zejména Madonnou a 9 tabulovými obrazy, život P. Ježíše znázorňujícími, druhdy v rozvíracím hlavním oltáři. Tyto vzácné malby, neklamně domácího původu, podávají svědectví o vysokém stupni českého umění za dob Karla IV., jehož ohnisko sluší hledati v Praze. Jeť na Madonně portretován dárcce, jenž byl z rodu Rožmberků a kanovníkem u Vš. Svatých v Praze; srovnáním se známými pražskými obrazy z té doby, jež vyznačují se na obrubách typickými miniaturními postavami světců, lze souditi, že i tato Madonna Vyššebrodská jest dílem některého malíře při dvoře císaře Karla IV. Dle vzoru tohoto střediska rozkvetlo umění i v sídlech nejmocnějšího po králi rodu Vítkoviců, z nichž zakladatel Vyššebrodského kláštera, Vok z Rožmberka, dal se zobraziti jako dárcce na jednom z těchto

tabulových obrazů. Jest pravděpodobno, že malovány byly pro hlavní oltář klášterní obrazy ty v jižních Čechách, snad v klášteře samém. Škola jihočeská zastoupena jest ve Vyšším Brodě ještě mnohými významnými díly. V klášterní obrazárně, čítající na 400 obrazů, jsou kromě zmíněných tabulových obrazů, vedle většiny málo umělecky cenných děl mnohé dobré staré kopie a některé vynikající originály českých malířů Brandla, Palka, Hirschelyho a Grunda.

Také na hradě Rožmberce a v zámku Novohradském jsou některé pozoruhodné malby, zvláště podobizny Buquoyské, díla to skoro vesměs cizích umělců.

Z uměleckého průmyslu jsou zmínky hodny barokní řezbářské práce v klášterním kostele Novohradském a Vyššebrodském.

Nábytek vykládaný v zámcích na Rožmberce a v Nových Hradech, o sobě vynikající ceny umělecké, ale jest skoro vesměs cizího původu, rovněž jako sbírky, které byly na mnoze teprve v XIX. století nakoupeny.

Z kovaných prací zasluhují povšimnutí renaissanční mříže v klášterním kostele Vyššebrodském a barokní kříže na hřbitově v Soběnově, místního původu.

Zvony bohužel byly ve válkách v l. 1914—1918 z velké části kostelům vzaty, surově rozbity a rozlity na válečné účely. Zachovány jen některé nejstarší jako ve Stropnici z r. 1413, a v Klení z r. 1430. Pak krásné zvony českých mistrů: mistra Jíry z Prahy v Rychnově Českém (n. Malší) z r. 1491, zvon v Malontech z r. 1507 a mistra Valentina Arnolda z Českých Budějovic z r. 1614 v Myšlanech.

Památek zlatnických jest v okrese poskrovnu. Rekvisice zlatých a stříbrných kostelních předmětů v Napoleonských válkách na počátku XIX. věku ochudila i na Kaplicku většinu kostelů o staré, umělecky namnoze cenné skvosty, tak že to, co zde zbylo, nevyniká nad běžný průměr. Skvělou výminkou jest patriarchální kříž v klášterním pokladu Vyššebrodském, dílo původu byzantského. Zmínky zasluhuje monstrance v Dobré Vodě, dílo to pražského zlatníka Jakuba Koberweina z r. 1750.

Vzácnými památkami bohata jest knihovna kláštera Vyššebrodského, čítající na 70000 svazků, z nichž mnohé jsou skvostně illumínované a ve starých vazbách.

V textilním umění poutají pozornost roucha bohoslužebná v témže klášteře.

V sklářském uměleckém průmyslu získaly sobě jména Buquoyské hutě skly hyalitovými a hyalinovými, jež na počátku XIX století uvedly do obchodu.

Bělá. (Zirnetschlag.)

A. Sedláček, Hrady III., 261; J. Jireček, Památky archeologické 1875 X., 350; A. Teichl, Geschichte der Herrschaft Gratz, Nové Hrady 1899, 203.

TVRZ Bělá založena byla asi v 1. polovici XIV. věku od pánů z Velešína a uvádí se poprvé r. 1358 při dělení pozůstalosti mezi bratry Benešem a Janem z Velešína. R. 1387 dostala se trhem v majetek pánů z Rožmberka, po jichž vymření dědil ji s ostatními statky Jan hrabě Zrinský; po jeho smrti ve smyslu starší úmluvy páni ze Švamberka a r. 1621 postoupena císařem Ferdinandem II. Karlu B. hraběti Buquoyovi. Tvrz, která v r. 1541 uvádí se v seznamu panství Novohradského jako pustá, zanikla beze stop.

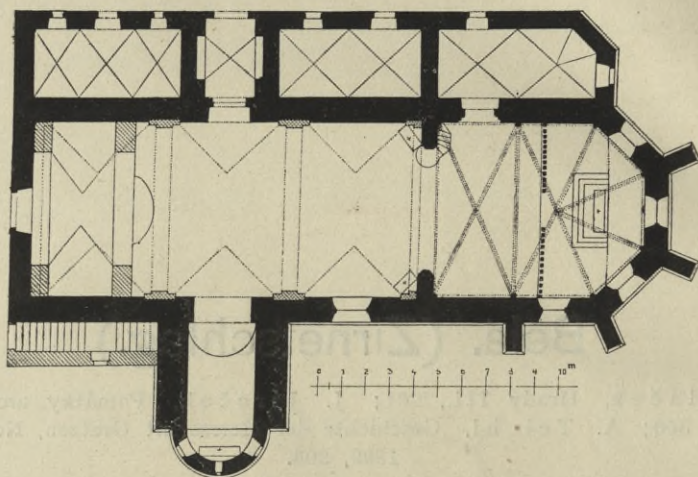
Blanské. (Pflanzen. Blánsko.)

Jaroslav, Schaller, Topographie des Königreichs Böhmen, Prag u. Wien 1790 XIII., 141; J. G. Sommer, Topographie des Königreichs Böhmen, Prag 1837, IX., 151; Jan Trajer, Historisch statistische Beschreibung d. Diöc. Budweis, Budějovice 1862, 287; Dr. W. Ladenbauer, Das sociale Wirken d. kat. Kirche i. d. Diöc. Budw., Wien 1899, 41; H. Gross v Časopise spolku přátel starožitností 1900, 82; Fr. J. Zoubek v Památkách archeologických 1874 IX., 718; Matriky od r. 1620—1780 české, od r. 1780—1810 latinské, pak německé. Farní pamětnice od r. 1812.

Mezní smlouva mezi Blanskem a Soběnovem z r. 1446 jest u obce.

KOSTEL SV. JIŘÍ (farní) byl již r. 1359 farním. Nově zřízen jako farní od r. 1696; v r. 1735 byl přestavěn. V r. 1798 založen oltář sv. Linharta. V r. 1810 bylo vzato všecko stříbro kostelu, zejména stříbrná a zlačená monstrance s 5 rubíny, zlačené ciborium, 3 zlačené stříbrné kalichy i s patenami a stříbrný pacifikál.

Jednolodní, orientovaná stavba ve východní polovici gotická, v západní barokně přestavěná, stojí na vrchu uprostřed hřbitova.

Obr. 1. Blánsko. Púdorys farního kostela. — Plan de l'église paroissiale.

Na jižní straně přiléhá k lodi věž s půlkruhovou kaplí a schodištěm, na severní straně sakristie s depositáři, komora, předsíň a márnice

Obr. 2. Blánsko. Farní kostel. Pohled od jihovýchodu. — Église paroissiale. Vue du sud-est.

(obr. 1.). Zdivo omítané, na gotické části hladké, na barokně upravené dělené rustikovanými lesenovými pásy. Celá stavba stojí na žulovém trnoži svrchem skoseném, jen na půlkruhové kapli u věže jest

vrchní ploška trnožní římsy vyžlabena. Hlavní římsa na lodi tažená, barokně profilovaná, na věži pozdně gotická. Kryt nad lodí a severními přístavky taškový, na vysoké valbě věže a nad půlkruhovou kaplí u věže kůrkový; na šestibokém hrotu sanktusníku nad kněžištěm plechový (obr. 2.).

Ze západního průčelí vyčnívá barokní štít o proláklých ramenech, jehož střed vroubí oblomované toskánské pilastry a prohý-

Obr. 3. Blánsko. Farní kostel. Pohled na západní štít. —
Église paroissiale. Fronton occidental.

bané závitě, vedle nichž stojí nad oběma rohy kostela po kamenném jehlanci na čtyřech kouličkách. Na štítu nad vrcholem kamenná šiška pinie, nad oběma rohy po kouli na čtyrbokém trnoží. (Obr. 3.) Ve vlysu štítu datum: 1735 a mezi oběma pilastry uprostřed mělký elliptický výklenek, vroubený chambranou a věncem.

Kněžiště, stejně široké jako loď, jest o 1 poli a uzavřeno pěti stranami osmistěnou, opřeno 4 opěráky bez ústupků, s pásovými gotickými římsami ve spodní třetině. Skosené vrchní plochy s jednoduchou podbrádkou a destičkou v předu jsou kryty kůrkami.

V ch o d y jsou vesměs obdélné, v žulových ostěních. 1. Uprostřed západního průčelí s barokně uchatým ostěním.

2. Uprostřed severní zdi lodi, vede z předsínky, je vrouben mělkým gotickým profilem z válečku mezi 2 výžlabky; válečky se v rozích prostupují.

3. a 4. vchody do sakristie a do márnice, oba v severní zdi; onen bez profilu, tento o skosené hraně, v rozích má nadpraží podporované vydutými krákorci.

O k n a vesměs v rozevírajících se ostěních, bez prutů, jsou v kněžišti 4 hrotitá, z nichž ono za hlavním oltářem jest až po patky oblouku zazděno. V lodi 4 velká okna, svrchem půlkruhová. Do západního průčelí prolomeno nad kruchtou elliptické okno, do kaple u věže 2 malá okénka půlkruhem přepásaná, zamřížovaná. Do věže vedou v spodních 2 patrech malá obdélná okénka o skosených ostěních a do třetího patra větší okna, vroubená štukovými obrubami se závěrákem v nadpraží a plochými volutovými krákorci pod podprsníkem.

Vnitřek jest barokní. Loď o 3 polích, má stěny děleny zalomenými toskánskými pilastry, nad nimiž pnou se pasy; valená klenba s výsečemi zdobena štukovými ornamenty a oválnými výplněmi.

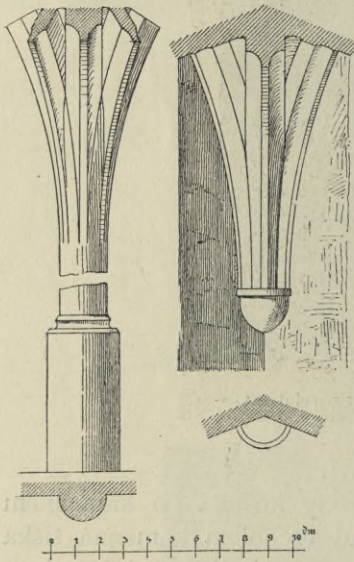
Vítězný oblouk hrotitý s okosenými hranami.

Kněžiště sklenuto jest v 1 poli křížem a v závěru paprskovitě do žeber pozdně gotického profilu o prolákle okosených hranách, kteříž opírají se v koutech o kulovité krákorce, na stěnách o půlkruhové přípory s oblými trnoži, ukončenými výžlabkovanou římsou. (Obr. 4.) Výseče i plochy klenby pokrývají barokní ornamenty ze štuku, podobné jako v lodi. Celý kostel jest v r. 1912 vymalován; stěny tónované, pilastry bílé a kladí mramorované.

V ý p r a v a barokní z r. 1736—40 a z části z konce XVIII. věku.

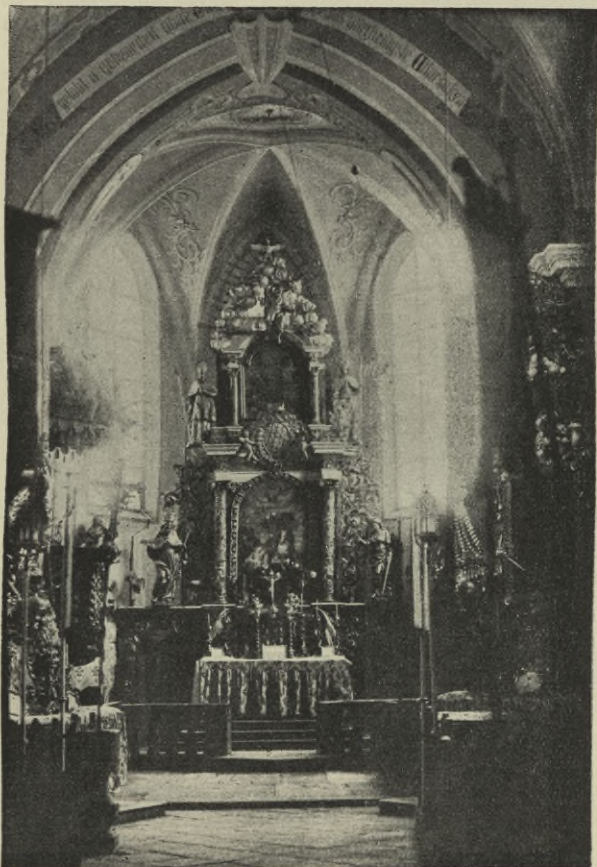
Hlavní oltář, vyplňující celou východní stěnu, dřevěný, mramorovaný se zlatenými ornamenty. V střední části obtojný obraz sv. Jiří, svrchem půlkruhový, kolem korintské sloupky, úponky obtočené,

stojící na vysokých podstavcích v predelle a boltcovité rozviliny. Kladí zalomované nad sloupky zakryto uprostřed velkým znakem Buquoyským s odznaky řádu zlatého rouna. V nástavci visí mezi korintskými sloupky

Obr. 4. Blansko. Farní kostel. Přípory nástěnné a koutové v kněžišti. — Église paroissiale. Pied-droit et naissance de voûte dans le choer.

hladkých dřvků slabý obraz 14 pomocníků, nad jehož půlkruhovým rámem plastické vyznění oltáře: Bůh Otec a sv. Duch v oblacích. Vedle středního obrazu stojí nad brankami sochy sv. Kateřiny a sv. Františka Sal., vedle nástavce sochy sv. Vojtěcha a sv. Václava. Po stranách oltáře polychromované, slušně řezané sochy sv. Vendelína a sv. Floriána. Tyto jsou starší než ostatní zařízení. (Obr. 5.)

Obr. 5. B l á n s k o. Vnitřek farního kostela. — Intérieur de l'église paroissiale.

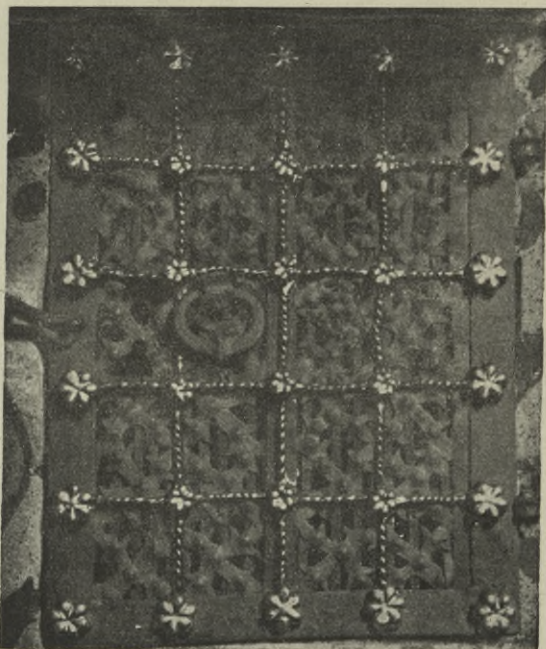
Poboční oltáře: Na severní straně obraz P. Marie nový; na jižní v rokokových rozvilinách obraz sv. Linharta z konce XVIII. věku. V kapli pod věží nový oltář se sousoším Piety.

K a z a t e l n a dřevěná, balkonová; na podprsíku zlacené ploché řezby církevních otců, na stříšce sedí andílci a nahoře holubice v záři.

K ř t i t e l n a dřevěná, mramorovaná, 95 cm vysoká, v průměru mísy 80 cm široká, stojí na 4boké barokní noze. Mísa jest kulatá kanelovaná. Na víku řezba Křest P. Krista.

Mřížka u sanktuáře 37 × 43 cm velká, z tepaných gotických lístků a úponků, přes ně točené pruty, připevněné vypuklými růžicemi. V středu přítuha. Výborná práce z konce XV. věku. (Obr. 6.)

Monstrance měděná pozlacená, 68 cm vys., 32 cm šir., na oválné noze dělené v 4 pole, z nichž ve 2 reliefy andílků a ve 2 dubové věnce. Ořech vroubkovaný, kol středu na paprscích 2 věnečky z hroznů, klasů, dole archa úmluvy, nahoře Bůh Otec pod baldachynem. Slušná práce z r. 1813. (Obr. 7.)

Obr. 6. Blánsko. Farní kostel. Mřížka sanktuáře. — Église paroissiale. Grille du tabernacle.

Kalich měděný a zlacený, 23 cm vys., 9 cm v prům. číšky; kulatá nožka a spodek číše rýhován, ořech třídlíný s tlačnými růžicemi. Jest z r. 1810.

Svícný cínové, 3 páry po 30, 40 a 50 cm výšky, rokokové z konce XVIII. stol.

Krucifix 72 cm vys., 38 cm šir., tělo samotné 38 cm vysoké a 24 cm široké, ze slonoviny řezaný, rovněž jako lebka pod křížem. Znamení, neobyčejně jemná práce z konce XVII. neb počátku XVIII. století. Dřevěné části kříže novější. (Obr. 8.)

Zvon y. Č. r. V. 86 cm, prům. 94 cm. Ucha šestilaločná ornamentovaná. Na plášti úzký gotický ornament; pod korunou nápis dvouřádkový

(viz otisk obr. 9.): A nativitate Cristi millesimo CCCC nonagesimo quarto perfectum est opus istud per magistrum georgium canpanatorem (sic!).

Obr. 7. Blánsko. Farní kostel. Monstrance. — Église paroissiale. Soleil.

Č. 2.* V. 36 cm, prům. 45 cm. Pod korunou nápis: S. Georgi ora pro nobis. Goss mich Paul Haag in Budweis 1693.

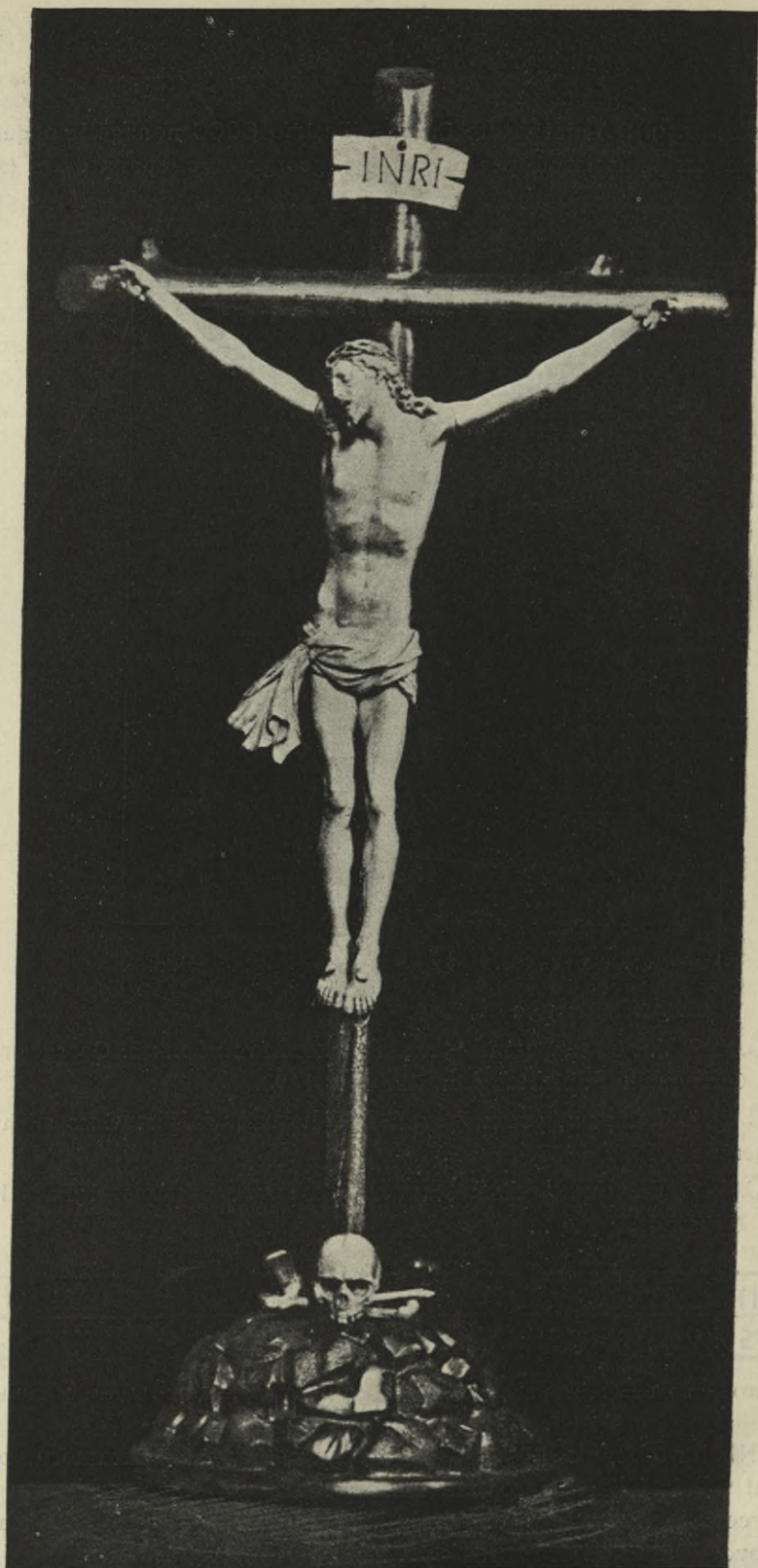
Č. 3.* V. 24 cm, prům. 36 cm. Pod korunou nápis: Goss mich Joh. Hollederer in Linz 1837.

Č. 4.* V. 30 cm, prům. 42 cm. Pod korunou nápis: Ignatz Hilzer in W. Neustadt.

**A nativitate Cristi millesimo CCCC nonagesimo Quarto perfectum est
opus istud per magistrum georgium canpanatorem**

Obr. 9. Blánsko. Farní kostel. Otisk nápisu na zvonu čís. 1. — Église paroissiale. Légende de la cloche no. 1.

Náhrobník 105 × 205 cm vel., z červeného mramoru, zazděn v jižní zdi kněžiště. Uprostřed znak pánů z Pořešína; v klenotu liška, v čtvercém štítu vlevo nahoře a vpravo dole kostky, vpravo nahoře a v levo dole liška. Nápis otělý. Jest ze XVI. věku.

Obr. 8. Farní kostel. Kříž ze sloni. -- Église paroissiale. Croix d'ivoire.

Cartle. (Zartlesdorf.)

J. Schaller, XIII., 162; J. G. Sommer, IX., 167.

R. 1745 koupil F. hr. Buquoye statek od O. Špalta. Kaplička a zámeček bez významu.

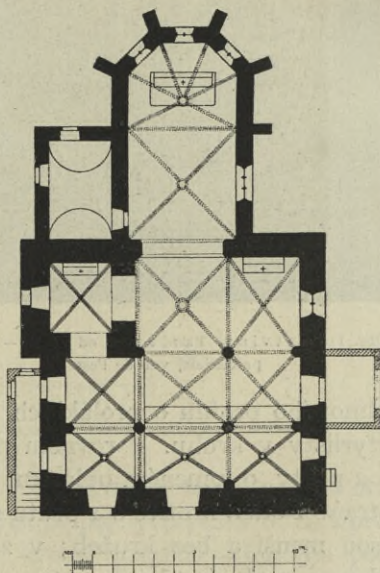
Cetviny. (Cetvina, Zettwing.)

J. Schaller, XIII., 16; Jos. Truhlář, Urbář zboží Rožmberského, 6; J. Trajer, 296; Dr. W. Ladenbauer, Das soc. Wirken d. kat. Kirche i. d. Diöc. Budw. 41., 97; Čechy, VI., 35; Kotýšek Václav, Místopisný slovník, Praha, 148; Joh. Märten, Heimatskunde des Bezirks Kaplitz 1894, 30 a j.; Farní pamětnice z r. 1826; Matriky od r. 1686.

Obec pohraniční založena byla v XIII. věku kolonisty z Rakous; v r. 1325 byla zastavena Petru z Rožmberka a v půli XIV. věku dostala se trvale Rožmberkům, kteří povýšili — jako mnohé jiné své vesnice — též Cetviny na městečko (v l. 1563—1570) a oprávnili je používati znaku pětিলisté červené růže na stříbrném štítu. Toto leží těsně při jižní hranici Čech na křižovatce 2 silnic vedoucích od severu k jihu a od východu k západu, v kterémž směru tvoří rozsáhlé náměstí, na jehož západní straně stojí kostel. Následkem požárů v l. 1620 a zejména v r. 1795 setřen se staveb všecken ráz slohový i národopisný.

KOSTEL P. MARIE (farní), uvádí se již v r. 1384 jako farní. Z té doby pochází i nynější kostel, který při tažení proti odbojným stavům v r. 1620 byl Dampierovým vojskem vyloupen a spálen. Po rekatolisaci byl znovu zřízen; v té době byl též vyzdoben tabulovými obrazy podprsník kruchty. Nákladnější opravy podniknuty v l. 1735—1736, kdy postaveny hlavní a jižní oltář, kazatelna a křtitelnice, které prováděli okolní mistři, zejména řezbáři z Omleničky a z Freistadtu. Poslední oprava byla v roce 1892, kdy přistaveny k severnímu průčelí lodi jednoramenné žulové schody.

Gotická stavba orientovaná, omítaná, s obrněnými hranami tesanými žulovými kvádry jest stejnorodní, záleží z kněžiště o 1 obdélném poli s pětistranným závěrem a z krátkého trojlodí o 3 osách, nad jehož severovýchodním polem zvedá se věž; v koutě mezi severním průčelím kněžiště a východním věže vestavěna sakristie. Dva malé přístavky po obou bocích lodi kryjí na jižní straně předsínku, na severní schodiště na kruchtu, s které vchází se ke schodům, vedoucím k zvonům a na půdu. (Obr. 10.) Zdivo

Obr. 10. Cetviny. Půdorys farního kostela.
Plan de l'église paroissiale.

hladké na kamenném trnoži, vrchem okoseném, ukončeno tesanou hlavní římsou o desce, převedené na líc zdi podbrádkou. Na západním průčelí vyveden rovnoramenný štít, vroubený římsou stejného profilu, jako u hlavní římsy; ve vrcholu železný křížek v kamenném podstavci. Kryt šindelový na sedlové střeše lodi a presbytáře, na východní straně zvalbené; rovněž tak pokryty oba přístavky a barokové bání věže — osmihranné, na čtyrbokém spodku, — a též šestistranný sanktusník, jehož i svislé stěny jsou pobity šindelem.

Obr. 11. Cetviny. Farní kostel od vých. — Église paroissiale, vue de l'est.

Opěrák ů pět rozloženo kol presbytáře paprskovitě, na trnoži vrchem kosém, bez odstupce; jen pásovou římsou přerušen přední líc ve výši okenních podprsníků; ukončeny jsou opěráky římsičkou o destičce a podbrádce, jež obíhá také po obou bočních stranách stříšek pilířů. (Obr. 11.)

Vchody jsou všechny v žulových ostěních: 1. V západním průčelí, 120 × 210 m velký, hrotitý; ostění s okosenou hranou.

2. V jižní hlavní zdi lodi, 122 × 205 m velký, pravoúhlý, vrouben profilovaným ostěním o válečku mezi dvěma výžlabky. Vchod předšíňky je otevřený, rovný, má v koutech konsolky a okosenou hranu.

3. Vchod do sakristie 100 × 200 m rovný v hladkém žulovém ostění.

4. a 5. Vchody na kruchtu stejné jak předešlý.

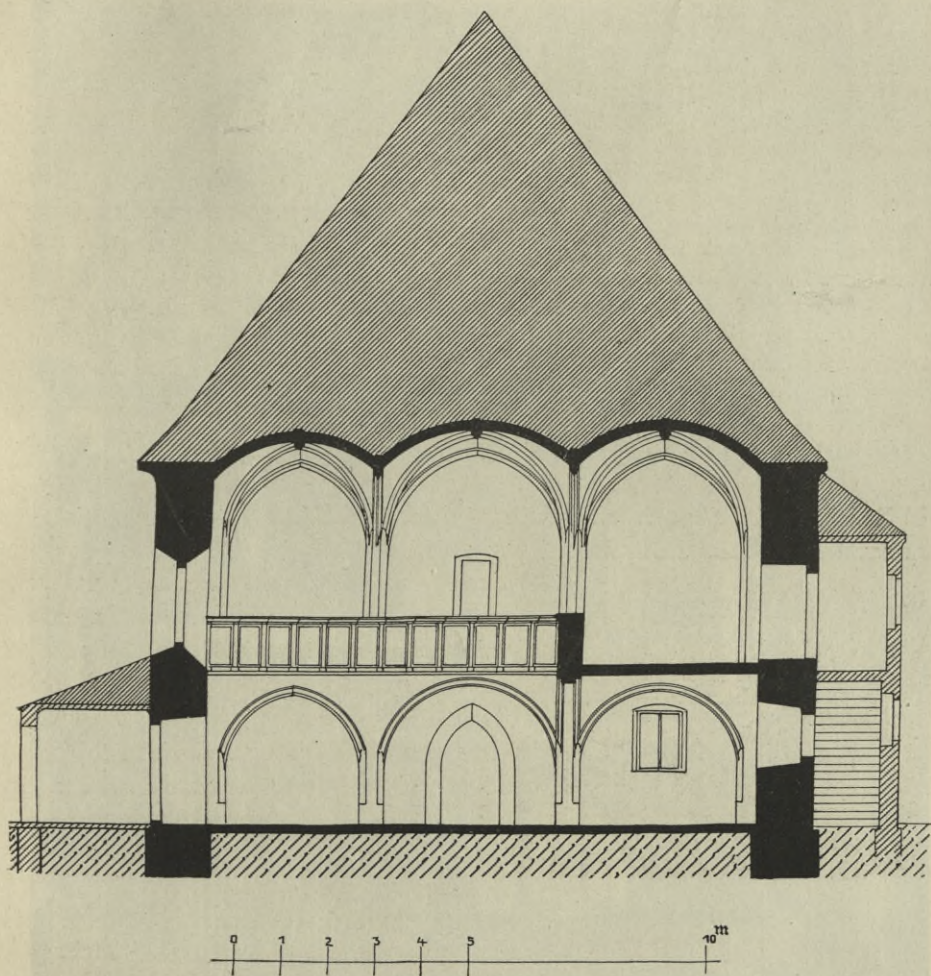
Okna: V kněžišti v polygonálním závěru 3 hrotitá okna o 1 prutu klínového profilu o proláklých ploškách; kružby stejné: nad dvěma nosy čtyřlísty v kruhu. V rovném poli kněžiště na jižní straně 1 velké okno s 2 pruty, o lomeném oblouku, s novou kružbou bez nosů. V lodi na jižní straně 1 okno hrotité o 1 prutu s kružbou jako u oken v presbytáři, ostatní jsou menší a bez kružeb; v západním průčelí pod kruchtou 1 obdélné okno a nad ní 1 kruhové.

Na věži ve zvonici 3 gotická okna pravoúhlá o skosené hraně a 1 vrchem půlkruhové, krom těch 2 maličká okénka.

Vnitřek: Kněžiště 10 m dl., 5,30 m šir. a 10 m vys., zaklenuto jest v obdélném poli křížem, v závěru paprskovitě do klínových

žebor vyžlabených, podporovaných pod patkami polygonálními krákorci a sbíhajících se ve dvou terčových, hladkých svornících. Vítězný oblouk jest hrotitý, vroubený žulovým ostěním po obou stranách skoseném.

Lodi kostelní 11·70 m dl., 11·60 m šir. a 8·60 m vys., zaklenuty jsou křížovou klenbou v 8 polích obdélných, oddělených příčnými

Obr. 12. Cetviny. Příčný řez farním kostelem — Coupe transversale de l'église paroissiale.

žebry, stejného průřezu jako v kněžišti. Žebra odvinují se ze 3 volně stojících, osmibokých pilířů, jakož i z nástěnných příporných pilířů tečně a protínají se v závěrcích kleneb bez svorníků, kromě prvního středního pole od kněžiště, kde sbíhají se v otevřeném, 50 cm širokém terčovém svorníku.

K r u c h t a prostírá se ve 3 polích při západním průčelí a v středním poli severní lodi; před 2 poli při západním průčelí jest balkonovitě rozšířena do kostela, kde končí dřevěným podprsníkem. Podkruchtí sklenuto jest (obr. 12.) v 4 polích křížem do žebor klínovitých a otvírá se do kostela

čtyřmi půlkruhovými oblouky, jichž hrany jsou okoseny se žlábkem uprostřed. Žebra těch kleneb sbíhají se ve 3 západních polích v hladkých

Obr. 13. Cetviny. Vnitřek farního kostela, pohled ke kruchtě. — Intérieur de l'église paroissiale, vue vers la tribune de musique.

svornících, v poli u věže bez svorníku. Kaple pod věží zaklenuta rovněž křížem do žeber stejného profilu jako pod kruchtou protínají se

ve vrcholu také bez svorníku. (Obr. 13.) Sakristie, 5.00 m dlouhá a 3.20 m široká, překlenuta jest valeně.

Hlavní oltář dřevěný, hnědý, s částečným zlacením; uprostřed mělký výklenek se sochou P. Marie s Ježíškem, nad níž drží 2 andělé

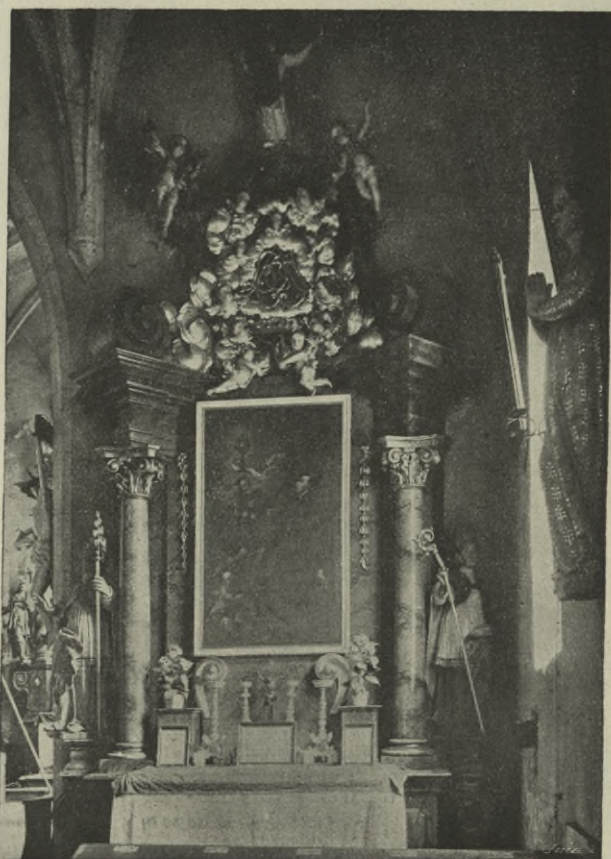

Obr. 14. Cetviny. Vnitřek farního kostela. — Intérieur de l'église paroissiale.

korunu. Po stranách hadovitě stáčené sloupy s barokně korintskými hlavicemi, boltcovité, prolamované ornamenty a na konsolkách sochy sv. Floriána a Šebastiána. Nad zalomovaným kladím nástavec se sochou Boha Otce v oblacích a anděly na postranních závitech a na římsách;

nejvýš symbol Ducha sv. Oltář pracovali řezbáři z Omleničky a postranní sochy z Freistadtu r. 1736. (Obr. 14.)

Jižní boční oltář dřevěný, mramorovaný; v sloupkové architektuře visí uprostřed slušně malovaný obraz sv. Aloise, 98 × 175 cm veliký, po obou stranách polychromované sochy v životní velikosti sv. Martina papeže a sv. Martina biskupa, v nástavci soška sv. Ignáce z L. Také tento oltář proveden řezbářem z Omleničky v r. 1735. (Obr. 15.)

Obr. 15. Cetviny. Farní kostel. Postranní jižní oltář. — Église paroissiale. Autel latéral sud.

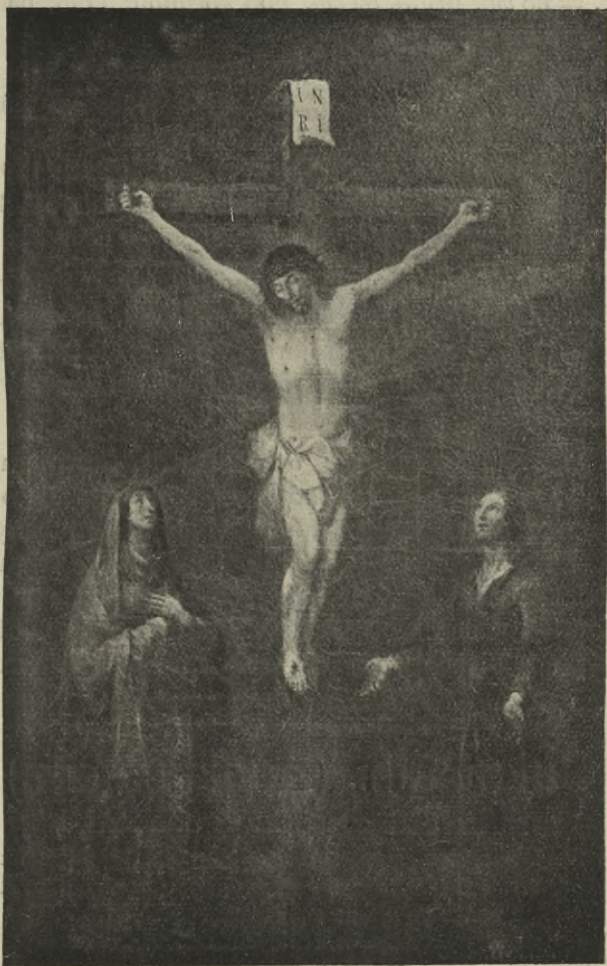
Boční severní oltář v kapli pod věží se sochou s v. Anny v rokokové architektuře z konce XVIII. stol.

Kazatelna dřevěná, visutá, čtyřboká s otupenými rohy, nepoměrně veliká. Na přední straně poprsníku zlacená řezba v kartuši poprsí sv. Augustina. Na stříšce trásně, andílci a nejvýš oko Boží v paprscích. Jest též z Omleničky z r. 1735.

Křtitelnice kamenná kulatá mísa na oblé profilované noze; na dřevěném víku hrubě řezaný křest P. Krista na volutách z akanthů. Jest z r. 1735.

Varhany z r. 1819, skříň rokokovo-empirová; v r. 1917 zrekvirovány píšťaly cínové.

Tabulové obrazy 12 à 42 × 82 cm velké, na dřevě malovaná poprsí Krista P. a 11 apoštolů. Pocházejí z 1. polovice XVII. století, ale jsou všechny více méně špatně později přemalované.

Obr. 16. Četviny. Farní kostel. Obraz v kněžišti z XVIII. stol. — Église paroissiale. Tableau au choeur, du XVIIIe.

Socha ukřižovaného Krista P. v životní velikosti visí proti kazatelně; slušná práce z XVIII. stol.

Obraz Krista P. na kříži s Matkou Boží a sv. Janem M., 1·82 × 2·90 m veliký, visí v kněžišti. Obstojná malba z 1. polovice XIX. věku. (Obr. 16.)

Lustr dřevěný, zlacený, v spodní řadě osmiramenný, ve vrchní čtyřramenný; z XVIII. stol.

S v í c n y cínové, 3 páry po 50 *cm* výšky, barokní, z 2. pol. XVIII. století.

Z v o n y: Č. 1. * V. 82 *cm*, prům. 100 *cm*. Pod korunou nápis: Sub excellentissimo Comite de Buquoi et Curator Wenc. Majer refusa est a J. Perner Budwicii 1796. Na plášti reliéf P. Marie.

Č. 2. V. = 68 *cm*, prům. 82 *cm*. Pod korunou: 1796, na plášti reliefy sv. Jana a Pavla.

Č. 3. * V. = 52 *cm*, prům. 68 *cm*. Pod korunou nápis: Sub. Joh. Wagner Consule et Dominus Alb. Pruckner Primatore 1796. Na plášti relief sv. Floriána.

Č. 4. Umíráček, v. 26 *cm*, prům. 37 *cm*. Na plášti: 1796.

Č. 5. * V. 22 *cm*, prům. 37 *cm*. Pod korunou nápis: F. Holleder 1873. Na plášti měl 6 reliefů světců.

SLOUP MOROVÝ stojí na západním konci náměstí; na trojbokém vysokém podstavci stojí sochy sv. Jana a Pavla, sv. Šebastiána a sv. Floriána hrubě tesané. Uprostřed trojhranný sloup s barokně-korinthskou hlavicí, na něm socha sv. Jana Nep. Na trojhranném kuželkovém zábradlí ohrádky datum: 1772.

KAPLIČKA stojí na cestě od Tiché k Cetvinám, na půdorysu 3·50 × 3·00 *m* pod sedlovou střechou, kůrkami krytou. Východní průčelí otevřeno otvorem půlkruhem uzavřeným, vroubeným barokně-korinthskými pilastry; kladí barokně profilované nese ve vlysu datum 1780. Nad římsou štít s lomenými závity, na nich kamenné koule a na vrcholu šiška pinie. Ve štítu výklenek se sochou sv. Floriána. V kapli oltářík s krucifixem. Hrubší práce lidová, s nově červeně a modře natřenými ornamenty.

Cuknštein. (Zuckenstein.)

J. Schaller, XIII, 134; A. Sedláček, Hradý III., 252; A. Teichl, Geschichte der Stadt Gratzen, z r. 1888, str. 47; týž Geschichte der Herrschaft Gratzen z r. 1889, str. 442; F. Borovský, J. Krejčí v Řivnáčově Průvodci po Šumavě, Praha 1883, 197.

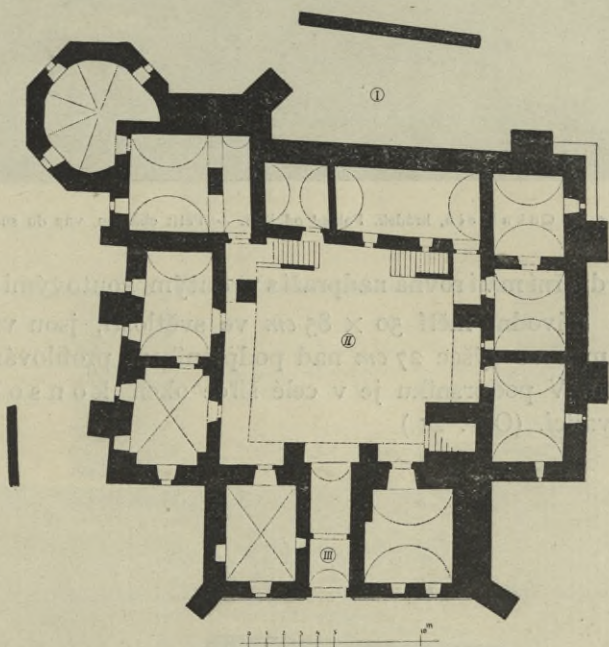
HRÁDEK, stojící as 2 *km* jihozápadně od Nových Hradů, byl vystavěn v letech 1488—1491 rytířem Vilémem Pauzarem z Michnic „seděním na Cuknšteině“, kterému patřily krom Michnic tvrze Světví, Žumberk a Svěbohy a stříbrné hory v Nalžovech. V r. 1618 utekl se tehdejší majitel Cuknšteina, Jiří Kába z Rybňan před císařskými do Třeboně a Cuknštein byl císařem Ferdinandem II. v r. 1620 darován Karlu Bon. hraběti Buquoyovi, při jehož rodu dosud jest.

Jednopatrová stavba z lomového zdiva omítaného (až na obruby otvorů, které jsou z tesané žuly) stojí na nízkém návrší obklopujíc se všech čtyř stran čtvercový dvůr a bývala obehnána příkopem 6—7 *m* širokým.

(Obr. 17.) Zevní zeď příkopu je 75 cm silná, z lomového kamene a měla před sebou val 350 cm vysoký. Před východní stranou jsou na obou rozích zevních hradeb patrné stopy bývalých věží.

Ze zdi vystupují hmotné opěrné pilíře, které na obou rozích předního průčelí a na rohu vzadu u věže jsou úhlopříčné. Na nich jest viděti stopy červeného sgrafitovaného kvádrování.

Na jihozápadním rohu vyčnívá sedmi stranami pravidelného osmištěnu dvojpatrová věž, krytá stanovou střechou (obr. 18.), kteráž pobita jest šindelem, stejně jako střechy nad ostatními budovami hrádku.

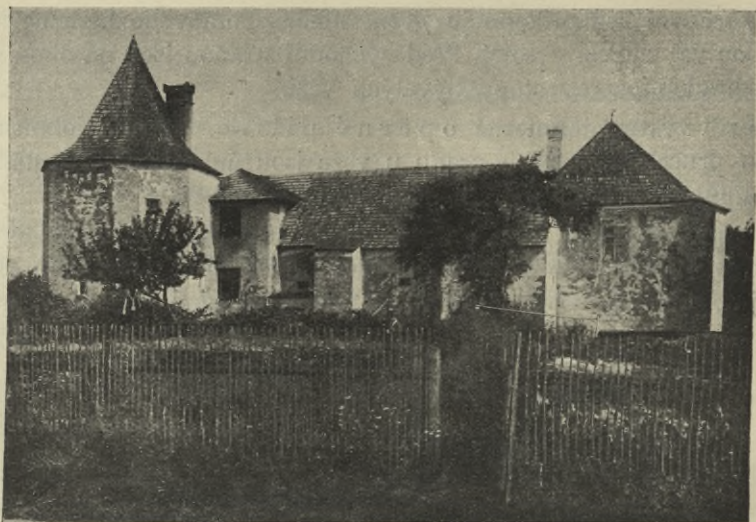

Obr. 17. Cuknštejn hrádek. Půdorys přízemí. I, I' = hradební příkop, II. = dvůr, III. = brána. — Petit château. Plan du rez-de-chaussée.

Na severní straně zachován jest arkýř (v němž záchod,) na třech konsolách, jichž profil záleží z čtvrtkruhu a destičky.

Vchod ve světlosti 197 × 360 cm velký, vede od východní strany uprostřed přední stavby a byl opatřen zdvihacím mostem, což patrně na ústupku v průčelí a otvorech pro kladky (obr. 19. a 20.); ostění hrotitého oblouku jeho opírá se o pěkně profilovanou trnožní římsu o vydutém čtvrtobloučku a má od výšky 2-60 m nad prahem skosenou hranu. Uprostřed průjezdu je druhý vchod, který též byl hrotitý, opatřený dveřmi, uzavíratelnými kládami, po nichž zbyly díry ve zdech.

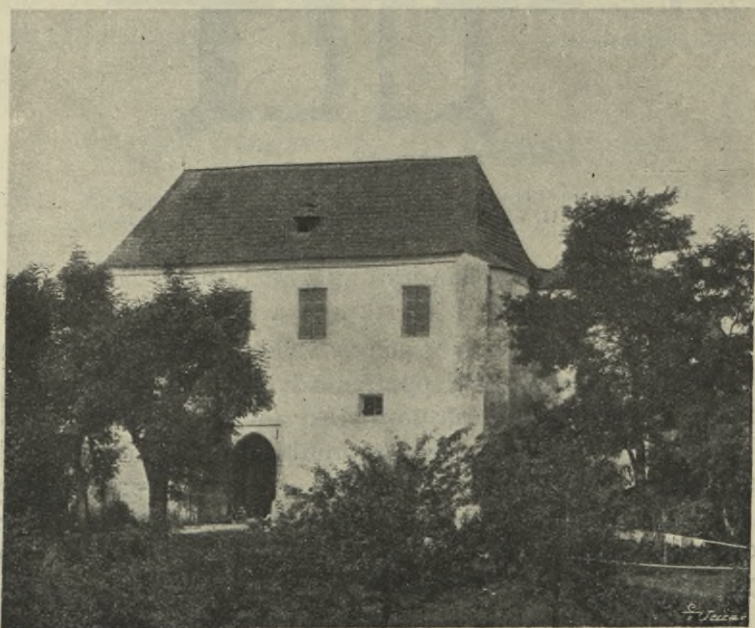
Ostění dveří v přízemí i v patře jsou profilována od výše 25 cm nad prahem válečkem mezi dvěma výžlabky, jež zabíhají dole v šikmé plošce.

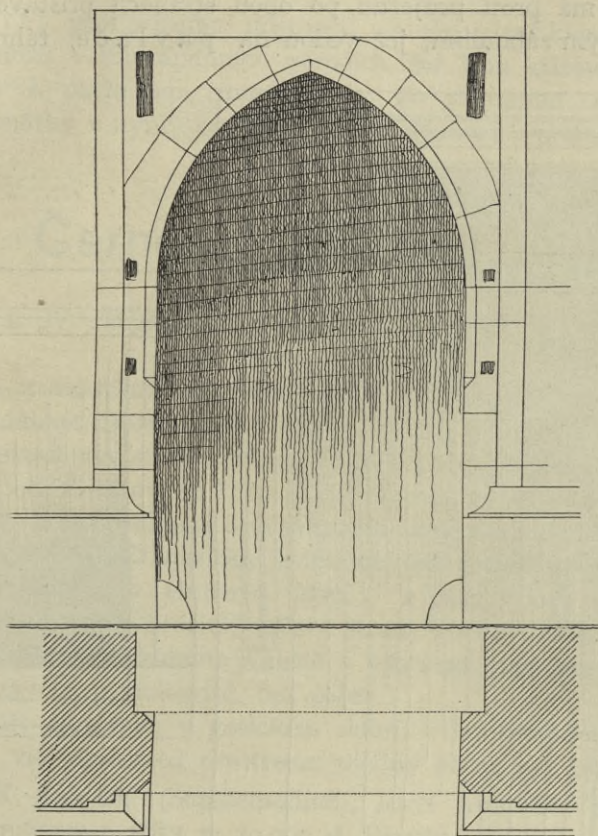
Obr. 18. Cuknštejn, hrádek. Pohled od jihu. — Petit château, vue du sud.

Otvory dveřní mají rovná nadpraží s vydutými koutovými konsolkami.

O k n a původní měří 50×85 cm ve světlosti, jsou vroubena žulovým ostěním a ve výšce 27 cm nad podprsníkem profilována vydutým čtvrtkroužkem. V podprsníku je v celé šířce oken k o n s o l k a, 12 cm ze zdi vyčnívající. (Obr. 21.)

Obr. 19. Cuknštejn, hrádek. Pohled od západu. — Petit château, vue de l'ouest.

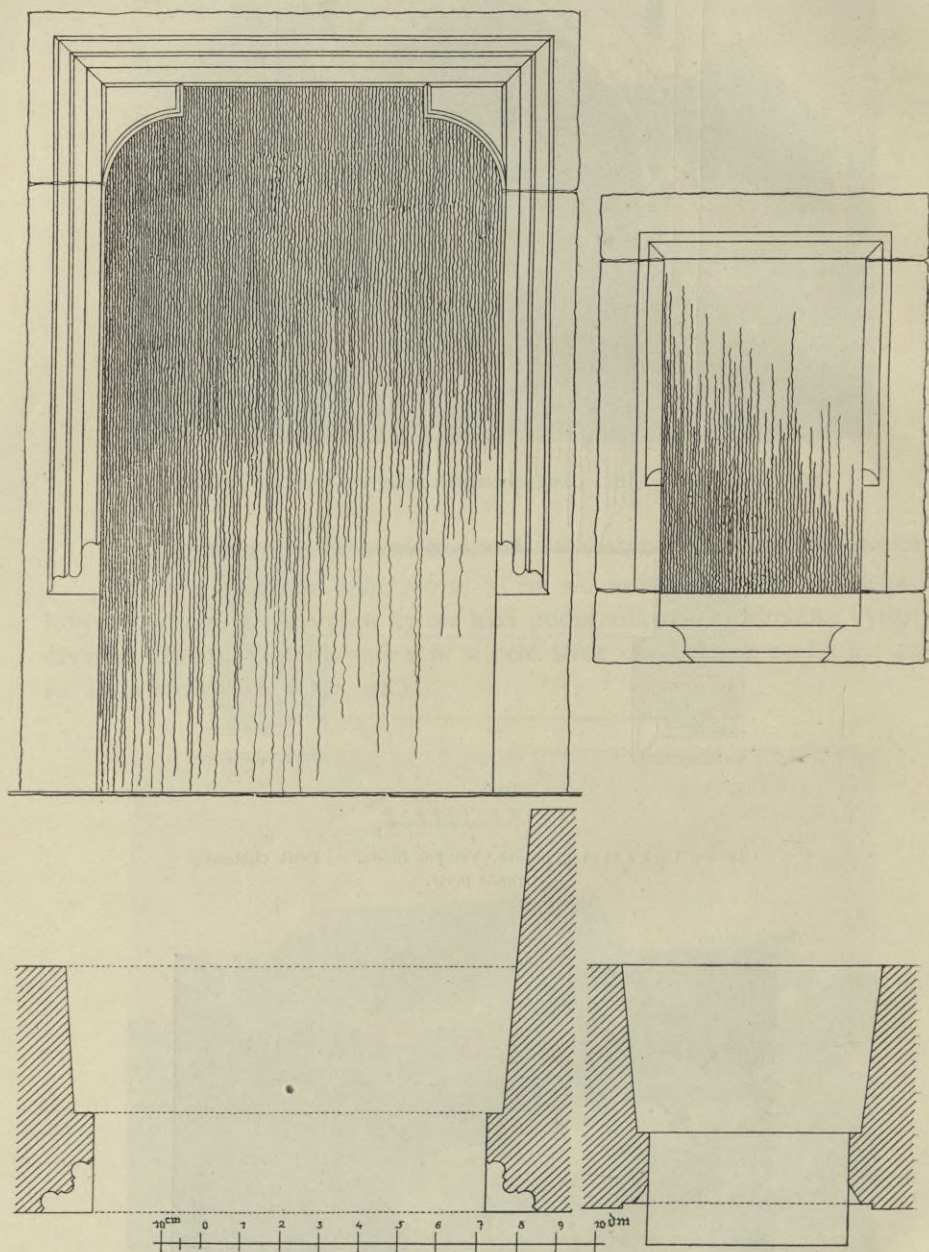
10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0 dm

Obr. 20. Cuknštejn, hrádek. Vstupní brána. — Petit château.
Grande porte.

Obr. 21. Cuknštejn, hrádek. Dvůr. — Petit château. Cour.

DVŮR má proti průjezdu po obou stranách přistavené schody, s plným zděným zábradlím, jež vedou na pavlače, táhnoucí se po

Obr. 22. Cuknštejn. Hrádek. Ostění dveří a okna. — Petit château. La porte et une fenêtre.

třech stranách dvora, a kryté ve vyložení pavlačí přečnávajícími střechami. (Obr. 22.)

Uvnitř jsou přízemní místnosti vesměs valeně klenuté, až na věž a dvě místnosti v jihozápadních nárožích, jež jsou křížovými klenbami uzavřeny. V I. patře jsou rovné stropy. Po původním zařízení hrádku není ani památky v nynějších jeho bytech zřízenců a podruhů panských.

Černodol. (Schwarzthal.)

KAPLE SV. HUBERTA postavena byla r. 1838, r. 1868 obnovena a rozšířena.

Stavba orientovaná v anglické gotice, omítaná, stojí v lese asi 5 minut od silnice vzdálena. Složena jest z lodí o 2 polích a kněžiště o 1 poli se závěrem ze 3 stran osmistěnu. Stěny prosté ozdob vyvedeny jsou v předu i vzadu nad lodí v zubované štíty. Kryt na sedlové střeše lodí i na valbě kněžiště taškový a na jehlanci osmistěnného sanktusníku plechový. Vchod v západní zdi hrotitý, vrouben jednoduchým gotickým profilem. Nad vchodem malá soška sv. Huberta. Okna — 2 páry v lodí, v kněžišti pár a 4 v závěru — vesměs hrotitá, na obě strany s rozevřajícím se ostěním.

Uvnitř jest loď sklenuta valeně s výsečemi nad okny, v kněžišti křížem a v závěru paprskovitě, bez žeber.

Na oltáři dřevěném v gotickém slouhu, z let sedmdesátých předěšlého století, visí uprostřed prostřední oválný obraz sv. Huberta.

ŽOFIIN ZÁMEK (Sophienschloß), lovcí zámeček, postaven byl hr. Jiřím Buquoyem r. 1853 za 20.000 zl. Dřevěná stavba na zděné podezdívce v prostém vilovém slouhu. Uvnitř nábytek ořeškový z let 50tých XIX. stol.

SKELNÉ HUTI založeny r. 1837 hrabětem Jiřím Augustem Buquoyem a vynikly zejména výrobou skel hyalitových a hyalinových, v r. 1884 byly zvětšeny a dosud prospívají.

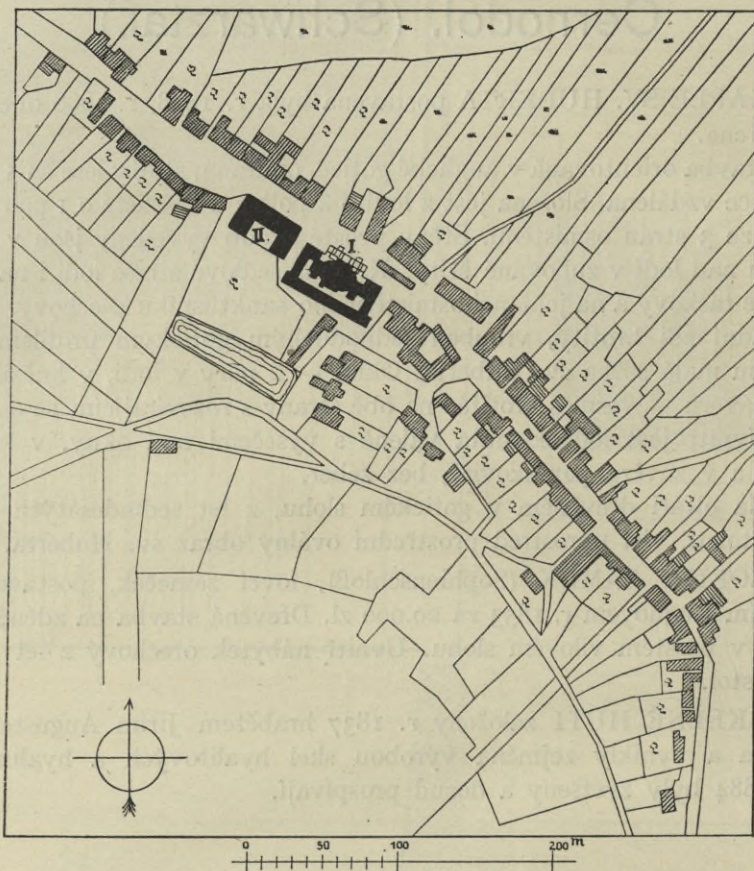
Dobrá Voda. (Brünnl.)

Farní pamětnice z r. 1708; Rukopis místopis. z r. 1834, heslo: Bründl; J. Schaller, XIII., 135; J. G. Sommer, IX., 139; J. Trajer, 345; Dr. W. Ladenbauer, 235; Ant. Teichl, Geschichte der Herrschaft Gratzen, Nové Hradý 1899, 388; F. Borovský-J. Krejčí, Průvodce po Šumavě, 200; A. Sedláček, Histor. slovník, Praha 1908, I., 137; Führer durch den Böhmerwald, 273.

MĚSTEČKO. Vzniklo u léčivého pramene na počátku XVIII. věku kolem silnice z Nových Hradů přes Puchoř do Dol. Rakous vedoucí. R. 1717 dostalo od hrab. Kajetána Buquoye svobody a znak, jenž se v zámeckém novohradeckém archivu popisuje: Na modrém štítu porostlý vrch, z něhož

prýští pramen, nad ním malý štítek stříbrný, v něm zlatý zvonek. Městečko vděčí svůj rozvoj vedle lázni hlavně poutnímu kostelu. (Obr. 23.)

KOSTEL P. MARIE DOBRÉ RADY. Jest farní a poutní. R. 1706 založena byla v D. V. kaple poutní u léčivého pramene, jež ale brzo byla malá; nynější kostel na jejím místě ze sbírek, hlavně podporou Alberta hraběte z Buquoy postavený v l. 1708—1715, byl r. 1729 vyzdoben fres-

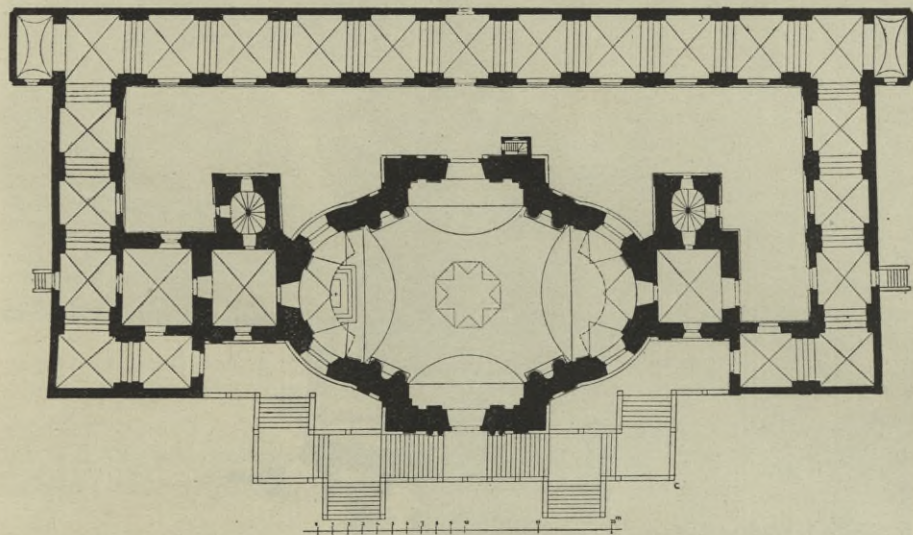

Obr. 23. Dobrá Voda. Situační plán městečka. I = poutní a farní kostel. II = zámček. —
Plan de situation de la commune. I = Église paroissiale de pèlerinage. II = Petit château.

kami. Od r. 1708 přifařen byl k blízké Hojně Vodě až do r. 1855, kdy zřízena v D. V. samostatná fara. V r. 1888 byl celý kostel důkladně opraven nákladem Filipiny hrab. Buquoyové.

Kamenná, omítaná stavba v bohatém barokním slohu provedená stojí vysoko nad okolní krajinou na severním boku táhlého horského hřebene (zv. „Hochvald“); dispoice její podřízena úplně rázu krajiny, majíc podélnou osu rovnoběžně s hřebenem, čímž docílen nejúčinnější obraz siluety. Kostel jest orientovaný a záleží z elliptické lodi, uprostřed prostoupené krátkou příční lodí. Ve směru delší osy

přistaveny jsou k lodi na východní a západní straně věže, k nimž pojí se na jižní straně, po eliptickém schodišti. K východní věži přiléhá nová sakristie. (Obr. 24.) Celek obestaven jest obdélným ochozem, k jehož jižnímu boku připojena jest na východní a západní straně kaple. (Obr. 25.) K severnímu průčelí představeno jest nádherné schodiště s dvěma nástupními rameny; z odpočivadel vedou další schody jednak k hlavnímu vchodu kostela, jinak k ochozům. Zábradlí schodiště, cele kamenné, tvoří čtyřboké, ornamentované kuželky a na rozích podstavce, zdobené koulemi, vásami a šesti anděličky. Pod středními výstupními rameny jest otevřená kaple trojdílná; střed zaklenut eliptickou polo-

Obr. 24. Dobruška. Farní a poutní kostel. — Plan de l'église paroissiale de pèlerinage.

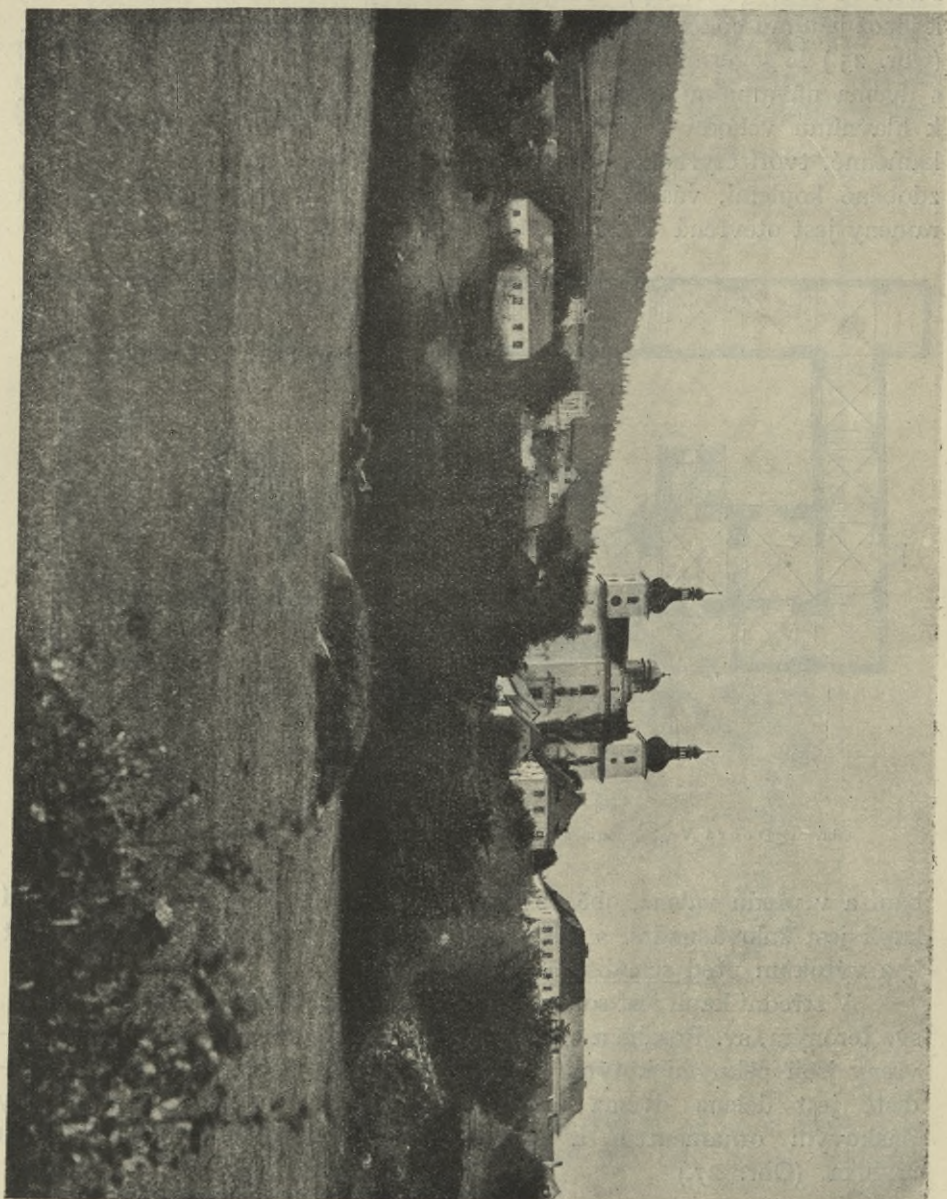
bání a v předu valeně, obě postranní části valeně s výsečemi. V střední kapli jest žulová nádrž s léčivým pramenem, jenž odkud veden jest k z výtokům před schodištěm. (Obr. 26.)

V střední kapli jest sousoší Piety, v bočních klečící světci sv. Jan K., sv. Jeroným, sv. Rosalie a sv. Máří Magd. Přední tři otvory do kaplí uzavřeny jsou pěknými kutými mřížemi z dubových listů. Stěna schodiště jest dělena dvěma pilastry korintskými; cípy jsou vyplněny páskovým ornamentem a závěrák středního oblouku zdobí hlava andělka. (Obr. 27.)

Průčelí působí malebně členitostí půdorysu a různými výškami jednotlivých součástí. Pod celou stavbou rozkládá se kamenný trnož, ukončený římsou gotického profilu, s výžlabkem mezi dvěma šiknými pásky. Stěny průčelí jsou děleny blíže rohů a v koutech dorskými pilastry, jichž vysoké postamenty stojí na společné trnoži. Nad pilastry zalomuje se kladí hlavní římsy, záležející z jednodílného architravu, vy-

sokého vlysu, v němž nad každým pilastrem jest po triglyfu a silně vyložené vlastní římsy se zubořezem, deskou a simou.

Obr. 25. Dobrá Voda. Pohled na obec a na pouť a farní kostel. — *Vue de la commune et de l'église paroissiale de pélerinage.*

Severní a jižní průčelí příčné lodi ukončeno jest barokně skrojenými štíty, uprostřed vodorovnou římsou dělenými. Na severním štítě stojí v středu a nad osami obou průčelních pilastrů po kamenné váse.

Střechy jsou nad kostelem sedlové, rovněž nad ochozem, a šindelem kryté. Na schodištích u obou věží jsou báňovité střechy rovněž šindelové.

Obr. 26. Dobrá Voda. Poutní a farní kostel. Pohled na přední schodiště. — Église paroissiale de pèlerinage. Escalier à rampes devant l'église.

Věží jest celkem pět. Kostel flankují na východ a západ dvě hranolové věže třípatrové, jichž průčelí nad hlavní římsou — jež obhá

Obr. 27. Dobrá Voda. Poutní a farní kostel. Mříže v čele schodiště. — Église paroissiale de pèlerinage. Grilles de l'escalier.

i kolem věží, — oživena jsou v osách spodních pilastrů — dorských prvního patra a toskánských v přízemí — pilastry s barokně korintuskými hlavicemi. Ukončeny jsou obě věže cibulovitými osmibokými báními šindelem krytými, s lucernami, vybíhajícími v rovněž osmiboké bánové stříšky, plechem pobitými. Nad středem kostela vyvedena jest osmistěnná lucerna dřevěná, zakončená na vysokém výkrojků bání; celá tato

Obr. 28. Dobrá Voda. Zadní průčelí poutního a farního kostela. —
Façade postérieure de l'église paroissiale de pèlerinage.

věžka jest plechem pobita. (Obr. 28.) Obě kaple v rozích ochozu končí v nízké věže s prohýbanými osmibokými bánovitými střechami šindelovými.

V chod vedou do kostela čtyry, do ochozu též čtyry a do sakristie dva; všecky v kamenných zárubních.

Hlavní vchod do kostela jest se severní strany v čele příčné lodi. Týž jest vrouben žulovým ostěním s uchy v rozích a mušlí nad středem nadpraží a dvěma páry vřetenových polosloupů na podstavcích, s li-

stovcem vavřínovým v závitech, s barokně korintšskými hlavicemi. Kladí se nad poloslupy zalomuje a kryto jest kůrkami, z nichž vystupují nad poloslupy podstavce s nízkými vásami. Nad portálem umístěn velký, ze žuly vytesaný alianční znak Buquoyský a Černínský.*)

Vchody do kostela od jižní a západní strany jsou vroubeny žulovým ostěním a toskánskými pilastry s rovným římsovým, ukončeným trojbokými štíty. Vchody do ochozů a sakristie jsou rovněž pravoúhlé, vroubené prostým kamenným ostěním.

Obr. 29. Dobrá Voda. Vnitřek farního a poutního kostela. Pohled k hlav. oltáři. — Intérieur de l'église paroissiale de pèlerinage. Vue vers le maître-autel.

O k n a osvětlují loď čtyry páry ve dvou pořadích nad sebou; všechna jsou svrchem půlkruhová. Křížovou loď osvětlují dvě okna eliptická nad vchody a nad těmi dvě okna svrchem půlkruhová. Kromě těch jest v lucerně uprostřed lodi kostelní osm oken svrchem poloeliptických. V severním a jižním štítu jest po okénku, vedoucím do půdy.

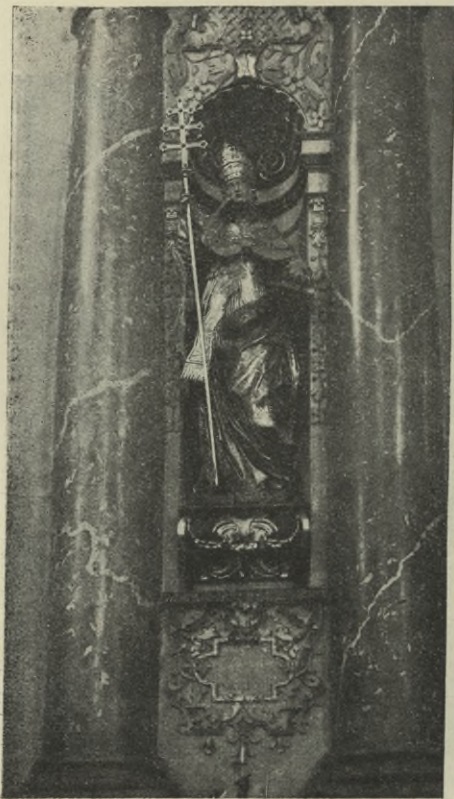
Ve věžích jest v přízemí po třech obdélných oknech, v prvých patrech v každé 5 okének obdélných a v druhých patrech v každé 4 kruhová (ve východní věži zakrytá ciferníky hodin) a nad nimi 4 velká okna, svrchem půlkruhová.

*) Dal zasadit dárcce kostela Karel Albert hr. Buquoy s chotí Antonii Renatou roz. hr. Černínovou.

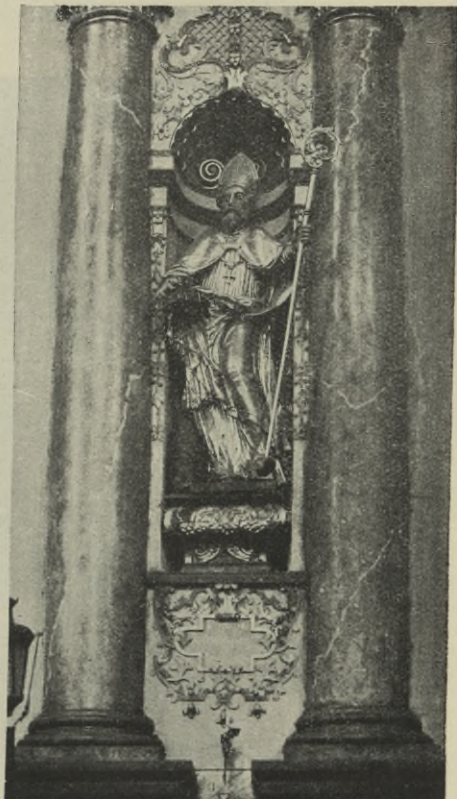
Ve schodištích u obou věží jest po 2 obdélných oknech.

Vnitřek kostela — 23 m dlouhého a 15·80 m širokého, v němž jest řešena loď s kněžištěm jako jediný celek — působí příznivě -prostorovými poměry své architektury. (Obr. 29).

Zdi kostelní lodi — 1·50 m silné — oživeny jsou na čtyřech pilířích středního čtverce párem štukových, mramorovaných polosloupů na vy-

Obr. 30. Dobrá Voda. Farní a pout. kostel. Socha sv. Řehoře. — Église paroissiale de pèlerinage. Statue de St. Grégoire.

Obr. 31. Dobrá Voda. Farní a poutní kostel. Socha sv. Ambrože. — Église paroissiale de pèlerinage. Statue de St. Ambroise.

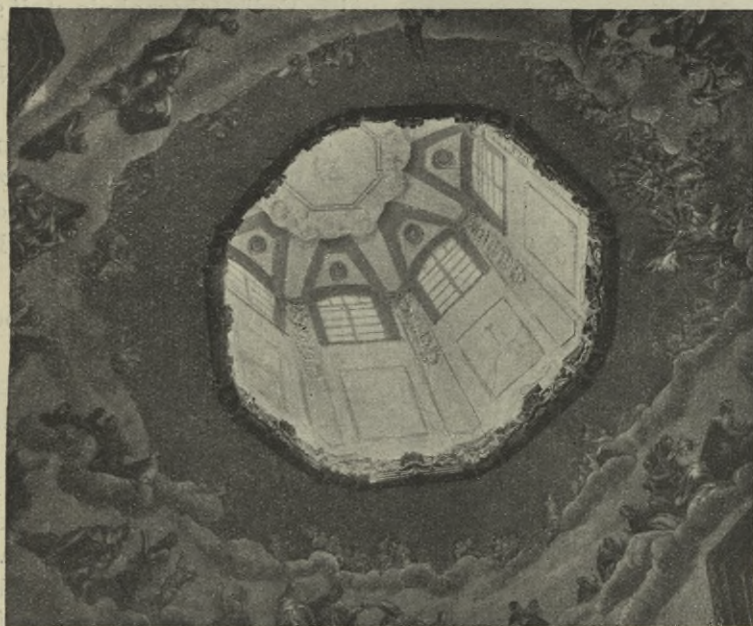
sokých podstavcích s korintuskými hlavicemi. Mezi polosloupky jsou výklenky, v nichž stojí nadživotní pozlacené sochy církevních otců: sv. Jeronýma, sv. Řehoře, sv. Augustina a sv. Ambrože, výrazných tváří, dobře řezané. (Obr. 30. a 31.) Stěny ostatní děleny jsou korintuskými pilastry s ornamentovanými dřívky. Kladí jest nad polosloupky i nad pilastry záložené a zdobené andílčími hlavičkami. Celý ostatní vlys jest vyplněn úponkovým ornamentem. Ornamentovány jsou i stěny nad výklenky, podél oken i okenní špalety.

Střed lodi zaklenut jest českou klenbou, východní a západní části lodi poloelliptickými báními s výsečemi a krátké nástavky křížové lodi

valenými klenbami. Nad středem lodi prolomena jest klenba osmistěnnou lucernou, ukončenou imitovanou polygonální klášterní klenbou, prostoupenou 8 výsečemi nad okny lucerny. (Obr. 32.)

Maľby na klenbě lodi kostelní (původní dokončeny r. 1729) představují nebe s množstvím svatých v oblacích. Původní práci není vůbec viděti, ježto byla zcela při obnově v r. 1888 tvrdě přemalována. (Obr. 32.)

Věže v přízemí jsou sklenuty elliptickými křížovými klenbami bez žeber, rovněž jako nová sakristie, přiléhající k původní sakristii, jež jest v přízemí východní věže.

Obr. 32. Dobrá Voda. Farní a poutní kostel. Pohled na klenbu. — Église paroissiale de pèlerinage. Vue vers la voûte.

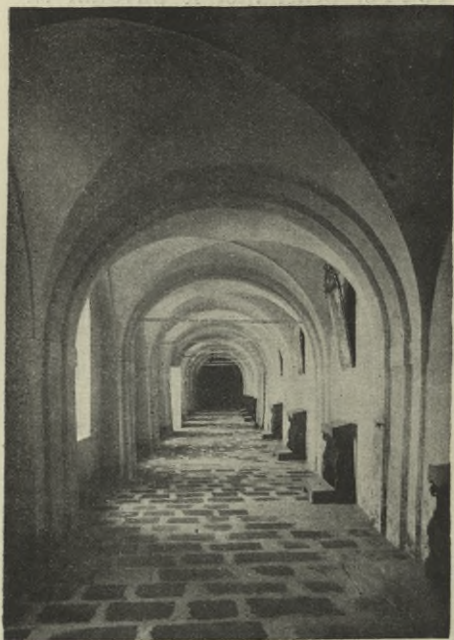
Ochoz (ambit) obklopuje se tří stran kostel v obdélníku uvnitř 45 m dlouhém a 25 m širokém, jest zaklenut ve výši 3.50 m v 21 polích 3.50 × 3.50 m vel. křížovými klenbami, kteréž odděleny jsou od sebe párem sdružených pilastrů bez patek a hlavic (obr. 33.), jež nahraňuje prostá, málo vyložená deska; nad pilastry dělí klenby dva pásy v šířce spodních pilastrů.

Kaple na východním a západním konci ochozu jsou 3.20 × 4.20 m veliké; zaklenuté českou klenbou a otevřené do ochozu 3.20 m širokým otvorem.

Osvětlen jest ochoz 15 otvory bez oken do dvora kostela a obě kaple dvěma okénky.

Zařizování vzniklo v první i druhé polovině XVIII. století a působí pro různá měřítka hojných řezb, namnoze pozlacených, dojmem přeplněnosti.

Hlavní oltář byl dohotoven r. 1718. Volně stojící svatostánek s barokním baldachýnem podporuje obrovský řezaný rám, až ke klenbě dosahující, z proplétaných pásků, oblaků a soch andělů složený a celý zlacený. Uprostřed rámce visí tvrdá kopie obrazu P. Marie Utěšitelky

Obr. 33. Dobrá Voda. Farní a poutní kostel. Ochoz kolem východní, jižní a západní strany kostela. — Église paroissiale de pèlerinage. Galerie longeant les c. tés est, sud et ouest de l'église.

(Maria Trost) v Štýrském Hradci. Původní obraz byl v r. 1841 bleskem zničen, načež v r. 1842 pořízen nynější. Vedle tabernakula stojí sochy sv. Anny a sv. Josefa, pod baldachýnem socha P. Ježíše. Nejvýš v oblacích sedí socha Boha Otce s holubicí sv. Ducha. Nad brankami vedle oltáře jsou v kartuších znaky dárce a jeho choti,*) Buquoyský a Pálffovský (jelen na půl kolu).

Postranní oltáře dva, stejných tvarů, stojí ve východních koutech křížové lodi. Střed tvoří polovypuklé řezby světců pod baldachýnem (sv. Jana N. a sv. Aloisia?), klanících se před zjevením. Pod řezbami visí nové obrazy P. Marie se sv. Annou a P. Ježíše, vedle stojí sochy, na severním sv. Karla Bor. a sv. Vojtěcha, na jižním sv. Václava a sv. Zikmunda. Nahoře končí oltář onen sochou sv. Floriána, tento sv. Michala archanděla. Ostatek

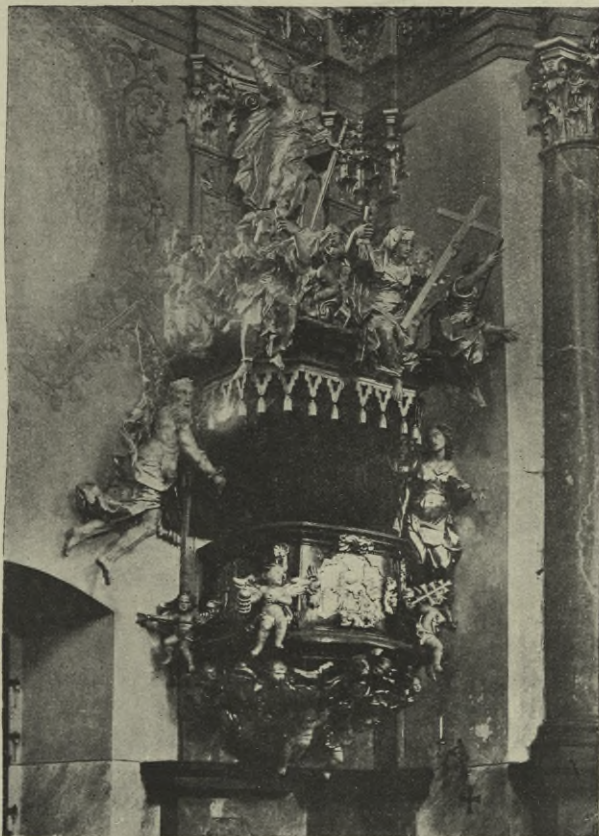
vyplněn jest nepoměrně velikou prohýbanou stuhou a květinovými festony.

Kazatelna visutá, dřevěná, z velké části pozlacená, zdobena množstvím andělíčků se symboly v rukou, z nichž čtyři sedí i na podprsníku, na kterém jsou tři polovypuklé řezané výjevy: 1. Kristus u studnice, 2. Kristus dává sv. Petru klíče a 3. Kristus dobrý pastýř. Vedle kazatelny vznášejí se v životní velikosti řezané sochy symbolů věčnosti s hadem a času s kosou. Na stříšce sedí opět několik andělů a na přední hraně sedí sochy víry, naděje a lásky a nejvýš stojí socha Kristova s mečem. (Obr. 34.)

*) Hraběte Karla Kajetána Buquoye a hraběnky Filipiny roz. Pálffy-Erdödy.

Oratoř nachází se za hlavním oltářem v otevřeném půlkruhovém pavlánu, přístupna jsouc schodištěm u východní věže. Nad plným podprsníkem nastavena dřevěná zlacená mříž (pozdější) jemného, v 8 polích se opakujícího typu, s vasami plnými květů na pilířích.

Kruchta zaujímá západní půlkruhové ukončení lodi, tvoří protějšek k oratoři za hlavním oltářem; půlkruhový pavlán podporován

Obr. 34. Dobrá Voda, Farní a poutní kostel, Kazatelna. — Église paroissiale de pèlerinage. Chaire.

jest napodobenou poloviční valenou klenbou, prostoupenou 5 výšečemi. (Obr. 35.)

Varhany zdobené jsou boltcovými zlacenými ornamenty. Na nich stojí uprostřed král David hrající na harfu, vedle něho sedí na římse dva andělé troubící. Nad varhanami na zdi namalován alianční znak donatorů hrabat Buquoyů a Pálffů (choť hraběte Kajetána Buquoye byla rozená Pálffova). Pod znaky nápis: RENOVATA PER OPES PHILIPINÆ COMITISÆ BVQVOY NATÆ CZERNIN CHVDENITZ REVIVO. (= 1888 datum obnovy).

Zábradlí před oltáří dřevěné z profilovaných čtyřbokých kuželek. Lavice stojí ve dvou odděleních po 11 uprostřed kostela; jsou jednoduché s náplněmi.

Obr. 35. Dobrá Voda. Farní a poutní kostel. Vnitřek. Pohled ke kruchtě. — Église paroissiale de pèlerinage. Intérieur, vue vers la tribune de musique.

Křtitelnice, 1.05 m vysoká, dřevěná, empírová, má 0.55 m v průměru mísy, zdobená dole lupeny rákosovými, uprostřed vroubky, nahoře penízky. Nožka točená je novější. Víko 0.78 m vysoké, baňaté.

zdobeno perlovcem při spodním okraji, festony uprostřed a listovcem pod vrchním okrajem. Na vrchní desce víka slušná řezba představuje křest P. Krista sv. Janem Křtitelem. Z počátku XIX. stol. (Obr. 36.)

Zpovědnice dvě stojí pod kruchtou; v čele jsou tři otvory, svrchem půlkruhové, děleny čtyřmi korintskými pilastry na podstavcích, jež jsou ornamentovány, rovněž i dílky pilastrů; vlys v římsě jest pokryt

Obr. 36. Dobrá Voda. Poutní a farní kostel. Křtitelnice — Église paroissiale de pèlerinage. Fonts baptismaux.

rozvilinami. Nad římsami obou zpovědnic zlacený rozvilinový ornament kolem podstavce středního, na němž klečí na jižní zpovědnici sv. Petr, na severní sv. Máří Magd. Z pol. XVIII. stol. (Obr. 37.)

Svícný. Šest kusů à 77 cm vysokých, dřevěných, rokokových, na trojboké noze zdobené plamenovými ornamenty. Osm kusů cínových svícňů à 64 cm vysokých, profilované stonky stojí na 3 kouličkách, drápky sevřených. Z konce XVIII. stol.

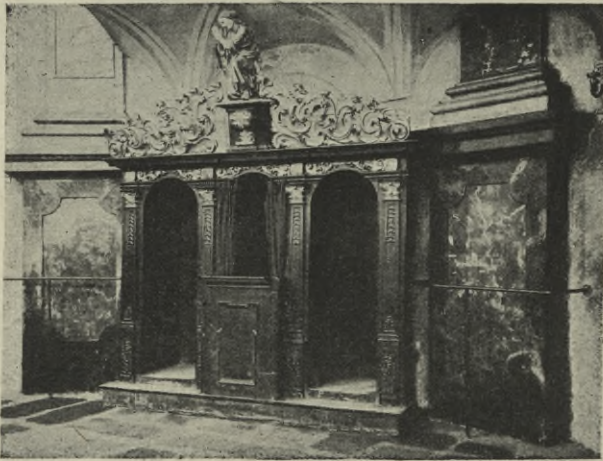
Krucifix na žerdí stojí na lebce z konce XVIII. stol.

Lampy věčného světla jsou tři, všechny postříbřené. Střední ve tvaru vásy nahoře a dole zúžené, hladká s 3 rameny na kouličkové řetízky. Dvě lampy poboční stejné ve tvaru srdcí. Z 2. pol. XVIII. stol.

Lampy na žerdích, 8 kusů osmibokých svítilen. Z konce XVIII. stol.

Pokladní komora jest v klenuté kobce 1. patra západní věže. Skříň pokladní na třech stranách komory jsou bíle lakované, vroubené širokým orámováním páskovým rokokovým ornamentem. Skříň vyplněny jsou množstvím obětních darů, obrazů a klenotů.

Monstrance 73 cm vysoká, 35 cm široká, stříbrná, z velké části pozlacená, hojně posázená drahokamy. V r. 1785 odkázala ji Anna

Obr. 37. Dobrá Voda. Farní a poutní kostel. Zpovědnice. — Église paroissiale de pèlerinage. Confessionnal.

M. Voršila z Moserů roz. ze Sternecků zdejšímu kostelu. Noha elliptická, barokně vykrajovaná, pokryta tlačným ornamentem, rovněž i ořech stonku. Uprostřed na zlacených paprscích věneček z klasů a vína; nad ním široká obruba kol Nejsvětějšího posetá perlami. Zlatá lunula v tvaru půlměsíce posázena jest brilanty a uprostřed smaroldem. Později — ale ještě před r. 1785 — připojen pod lunulou v perlovém rámečku obrázek P. Marie Dobré rady (Maria Trost ze Štýrska), emailovaný, rovněž jako oko Boží nad lunulou v malém paprskovém rámečku. Sličnou práci končí 8 cm vysoký křížek posetý brilanty se smaroldem uprostřed. Celkem jest na monstranci 420 brilantů, 856 perel, 8 smaragdů, po 3 ametystech a hyacintech, dva granáty a 1 chrysolit.

Dle značek: © jest tato monstrance práce pražského staroměstského zlatníka Jakuba Koberweina z r. 1750. (Obr. 38.)

Obr. 38. Dobrá Voda. Farní a poutní [kostel. Monstrance. — Église paroissiale de pèlerinage. Soleil.

O b r a z Madonny 30 × 45 cm velký, v širokém rámcí barokním s baldachynem a řezanými trásněmi 80 × 96 cm velikém. Vzadu na rámu nápis:

La Madonna de Constantinopoli
In Basano Pergio Antonio Remondini.

Rám jest vlašská práce z XVIII. stol. Obraz představující poprsí P. Marie s Ježíškem, oba černé pleti na zlaté půdě, jest mnohem starší a byzantského původu.

Z v o n y. Ve východní věži jest jich 5 (nyní jen 2).

1.* Vys. 86 cm, v prům. 118 cm. Hlava železná, pod korunou renesanční ornament s monogramem Marianským, pod tím anthemion dolů obrácený. Na plášti nápis pod reliefem sv. Floriana: SCT·MARTYR FLORIANE CVSTODI·NOS VESPERE | ET MANE AR IGNIS NOCTIVI LASIONE | ET A PECCATORVM CONTAGIONE; na druhé straně relief sedící Madonny, pod ním nápis: MARIA CONSOLATRIX MIRACVLOSISSIMA | FVSA SVM A RVDOLPHO PERNER BVDVICII | ANNO DOMINI MCM1; na protější straně relief klečícího sv. Karla B. u kříže, pod ním nápis: SCT CAROLVS BOROMÆ | CAROLVS | COMES DE BVQVOY BENEFACOR. Na čtvrté straně relief sv. Antonína; pod tím: SCT ANTONIVS DE PADVA | LARCITOR PANIS PAVPERVM. Při spodním okraji obrácený anthemion.

Č. 2. Vys. 70 cm, v prům. 93 cm. Ucha s maskami, pod korunou nápis: GEORGIVS WENCESLAVS KOHLER ME FVDIT BOEMO BVDVICII ANNO 1727. Na plášti: IPSA | CONTERET CAPVT | TVVM | NOS CVM PROLE PIA | BENE DICAT | VIRGO MARIA. Na druhé straně relief Madonny na kouli, dále sv. Jana Křtitele a nápis: REGNANTE | PAPA BENEDICTO ORSINO | CÆSARE | CAROLO SEXTO | PATRONO CAROLO DE BOVQVOY | ÆRA QVATERNA CONSONABANT. (= 1727.)

Č. 3. Vys. 55 cm, v prům. 73 cm, na uchách masky, pod korunou nápis: GEORGIVS WENCESLAVS KOHLER ME FVDIT 1727. Na plášti relief klečícího světce před krucifixem, na opačné straně relief sv. Jana N. a nápis: EXCE | CRVCEM DOMINI | FVGITE | PARTES ADVERSÆ VIGIT LEO | DE TRIBV IVDA | RADIX DAVID | ALLELVIA.

Č. 4.* Vys. 43 cm, v prům. 63 cm, má ucha s maskami, pod korunou nápis: WENCESLAVS KOHLER ME FVDIT 1727. Na plášti: SANTE DEVS | SANTE FORTIS SANTE | ET IMMORTALIS | MISERERE NOBIS. Na plášti relief sv. Petra, na druhé straně sv. Aloise a nápis: TEMPESTATES | DVRAS | ENVBE VENTVRAS | PELLITE VOS SANCTI. (= 1727.)

Č. 5.* Vys. 29 cm, v prům. 37 cm. Ucha hladká, pod korunou nápis: GEORG WENZEL KOHLER 1731; na plášti krucifix, pod ním stojí Matka Boží a sv. Jan Ml.

FARA. Stojí od r. 1719 proti kostelu na sever. Jednopatrová stavba o 3 × 3 osách okenních, má v průčelí jižním mezi okny 2 výklenky, v nich sochy sv. Norberta a Sv. Jana N. Šindelová sedlová střecha ukončena jest na jižním průčelí jednoduchým štítem se závitý po stranách v omítce, dvěma jehlanci po obou bocích a 3 kulích na podstavcích nad spodním pásem. (Obr. 39.)

RESIDENCE. Postavena r. 1718 Albertem hrab. z Buquoyů jako letní zámek. V r. 1818 dána obci k užívání a od r. 1852 v majetek. Jednoduchá jednopatrová budova stojí západně od kostela na půdorysu [] , s 12 osami vpředu a po 7 straně. Průčelí děleno jest v patře 6 pilastry vpředu a 4 po stranách. Kryt na valbové střeše šindelový.

PANSKÝ HOSTINEC. Stojí na východní straně u kostela při silnici. Jednopatrová budova na půdorysu [] zaujímá svým průčelím, kteréž do silnice vystupuje dvěma risality ukončenými pěknými štíty barokními se závitý po stranách a jehlanci na rozích. V 1. patře děleno průčelí mezi okny a na rozích toskánskými pilastry. Vchod schodištěm mezi oběma risality.

Obr. 39. Dobrá Voda. Farní budova. — La cure.

Dolní Dvořiště. (Dolní Myšlany.) (Unterhaid.)

Pamětnice městečka ze XVI. stol.; farní pamětnice z r. 1834; matriky od r. 1638 (věnované Martinem Guolfingerem ze Steinsberka); Jos. Truhlář, Urbář zboží Rožmberského, 6; J. Schaller, XIII., 161; J. G. Sommer, IX., 162; Dr. M. Pangerl, Zur Geschichte v. Unterhaid v. Mitth. d. Vereines f. Geschichte d. Deutsch. i. Böh. 1874, XII., 152; B. Grueber, Die Kunst d. Mittelalters i. Böh. IV., 32; Dr. W. Ladenbauer, 232, 236; J. Braniš, Děj. středověk. úm. v Č. II., 113; A. Sedláček, Hist. slovník I., 182; J. Märten, Heimatskunde des B. Kaplitz, 1894; Führer durch den Böhmerwald, 3. Aufl., 1903, 25f.

MĚSTEČKO založeno pány z Rožmberka v XIII. století jako osada, jež r. 1380 uvádí se v registru jako městečko se znakem: na modrém štítu stříbrná kvádrovaná hradba s dvěma stříbrnými čtyřhrannými věžema, každá s 2 okny vedle sebe, s červenou střechou a zlatou makovicí. Mezi věžmi zlatá pětistá růže. V r. 1384 nazývá se (dle Pangerla) „Reimbaldhaid“ a v r. 1481: „St. Gilgen auf der Wiese“. V městském archivu

jest zachována privilej pana Viléma z Rožmberka z r. 1596 česky psaná, v níž jmenuje se ale městečko „Dolní Myšlany“. Po vymření Rožmberského rodu dostalo se D. Dvořiště dle smluv dědických pánům ze Švamberka, kterým však pro odboj r. 1620 odňato a dáno Karlu Bon. z Longuevalu, hraběti z Buquoyů, vítězi Bělohorskému. Střed městečka tvoří obdélné náměstí na svahu s kostelem uprostřed. Z náměstí rozbíhá se

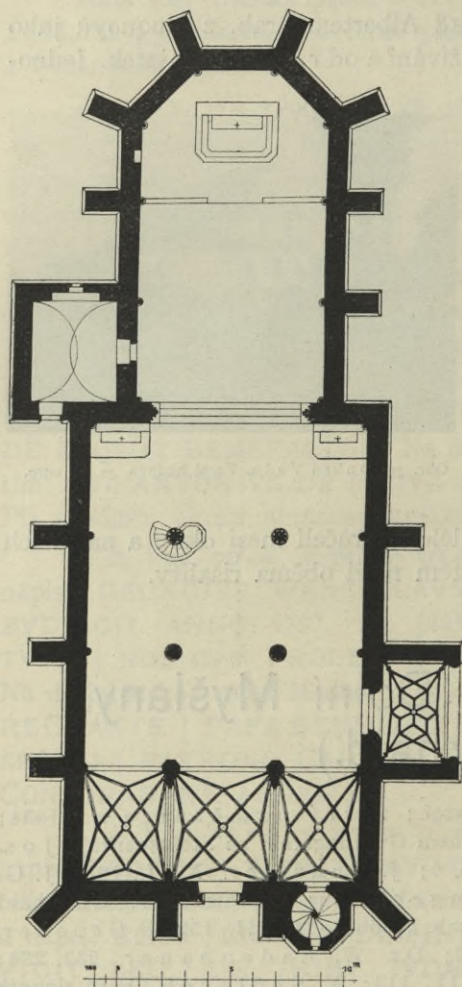
nepravidelně několik ulic, z nichž nejdelší jsou ve směru silnice z Horních Rakous do Budějovic.

KOSTEL SV. JILJÍ farní, uvádí se od r. 1279 jako filiální k Rožmberku s duchovní správou klášterníků Vyšebrodských. Od r. 1367 zřízena zde fara, která v husitských dobách přestala býti katolickou. Od r. 1641 ujali se opět Vyšebrodští mniši duchovní správy. Nynější kostel postaviti dal pan Petr z Rožmberka a dokončil ho r. 1488. R. 1698 vystavěna dřívější věžka s barokní báníkou za 100 zl. R. 1792 zřízen nový hlavní oltář, kterýž obnoven byl r. 1842. V r. 1838 opraven důkladně celý kostel. R. 1874 koupen nový hlavní oltář z Lince a v r. 1881 postranní oltáře z Krumlova. V roce 1891 znovu pokryt kostel a věžka nově postavena dle návrhu inženýra *J. Karla*.

Žulová, v plochách omítaná stavba, orientovaná, stojí na svahovitém náměstí uprostřed bývalého hřbitova; jest pozdně gotická, stejnorodní a složena z kněžiště o 3 polích a závěru ze 3 stran osmistěnu, k němuž pojí se na západ stejnorodní trojlodí o 4 polích, s přiléhajícími

přístavky: na východ sakristií na jih předsíní (nad níž depositář,) a na západ schodištěm na kruchtě a do věžky, která opírá se o západní štít lodi. (Obr. 40.)

Zevnějšek. Pod celou stavbou podložen jest tesaný trnož s okosenou vrchní hranou. Ve výši 2.15 m nad touto obíhá pásová římsa, jejíž spodní šikmá plocha jest uprostřed vyžlábkována a vroubena válečkem se šikmým páskem. (Obr. 41. a 42.)

Obr. 40. Dolní Dvořiště. Púdorys farního kostela.
- Plan de l'église paroissiale.

Opěráků podpírá zdi kněžiště celkem sedm, 70 cm šir., 150 cm dlouhých, z nichž 4 jsou paprskovitě rozloženy na závěru; kol zdi lodi jest celkem 10 opěrných pilířů, z nichž všechny jsou kolmé k hlavním zdem, až na dva nárožní při západním průčelí, jež jsou úhlopříčné. Pilíře jsou různých tvarů; na kněžišti jsou bez ústupků, kteréž jsou pouze naznačeny dvěma pásovými římsami v předu opěráků, téhož profilu, jako má pásová

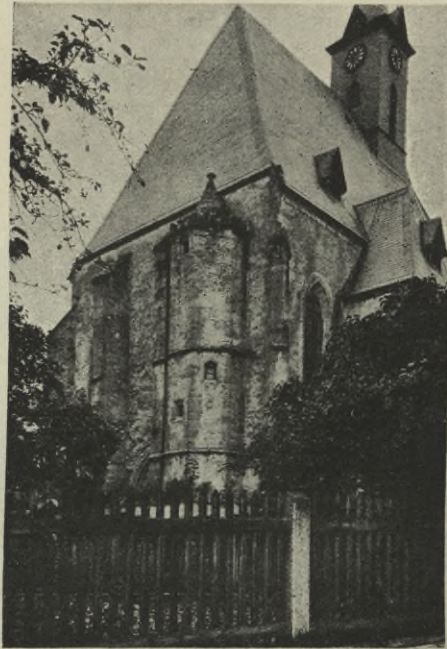
Obr. 41. Dolní Dvořiště. Pohled na farní kostel od jihovýchodu. —
Vue de l'église paroissiale du côté sud-est.

římsa kol stavby obíhající. Tyto pilíře jsou ukončeny štítkem, v předu děleným v spodní části římsou ve dva štítky, vyplněné růžicí pětistou. Štítek, vybíhající v knoflík, zařezává se do kamenné stříšky pilíře, vroubené po stranách též profilem pásové římsy. Opěráky na lodích kostelních, 70 cm šir., 150 cm dlouhé, mají spodní pásovou římsu nejen v předu, ale i po stranách pilířů. Nad druhou pásovou římsou, jen v předu se nacházející, jest svrchní třetina pilířů v předu v tupém úhlu zalomena a končí dvěma štítky (na jednom pilíři třemi), vybíhajícími v knoflíky. Na jednom

z jižních opěráků jest přední stěna vyhloubena výklenkem pro světlo za zemřelé. Výklenek jest vrouben válečkem, spodem podepřen mělkým krákorcem a končí proláklým štítkem s knoflíkem. (Obr. 43.)

Hlavní římsa, tesaná, korunuje celou stavbu; její profil záleží z desky, vrubu, poloválce a podbrádky.

Věžka na kruchtě, přistavěna na západní průčelí pěti stranami osmistěnu, přiléhá jednou stěnou k opěrnému pilíři, sahá až do výše tohoto pilíře, s jehož přední římsou kosiny má společný profil hlavní římsy. Nad touto vyčnívá zdivo věžky v cimbuří, za nímž končí kvádrou

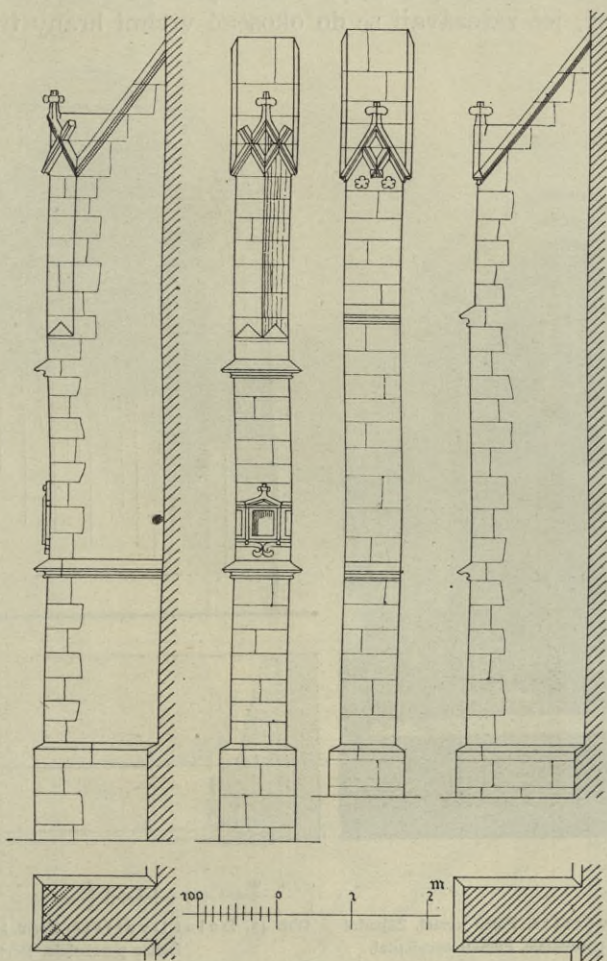
Obr. 42. Dolní Dvořiště. Pohled na farní kostel od jihozápadu. — Vue de l'église paroissiale du côté sud-ouest.

kuželovou stříškou, vybíhající v osmistranný knoflík. Na věži jest chronostych: *Largitate patroni gratios atque pla gregis huius itepe Do MVs hae CCt Ine a LIlor e XIIt It.* (= 1838, rok obnovy).

Kryt jest břidlový na sedlové střeše kostela, na nižší valbě kněžiště a na vysoké valbě 4boké věže, končící 8bokým hrotem. Věž vyčnívá nad střechu jedním patrem a všechny její svíslé stěny jsou pobity břidlou. Nad sakristií jest kryt cementový na pultové střeše, sevřen oběma zdmi kolmými ke kostelu a upravenými jako opěráky.

Vchody vedou do kostela dva, od západu a od jihu; do sakristie jest vchod od východu. Západní vchod do střední lodi (obr. 44.) 1.45 × 2.90 m ve světlosti velký, hrotitý, vrouben žulovým ostěním,

profilovaným mělce výžlabky střídajícími se se šikmými pásy a válečky. Ostění opírá se o 1·16 m vysoké trnože v předu a nahoře skosené; do vrchních těchto kosin zabíhají válcové, šikmo rýhované dřívky patek jednotlivých částí profilů. (Obr. 45.) Jižní vchod vede předsíňkou 4·50 m

Obr. 43. Dolní Dvořiště. Farní kostel. Opěrné pilíře na lodi a na kněžišti. — Église paroissiale. Contreforts de la nef et du choeur.

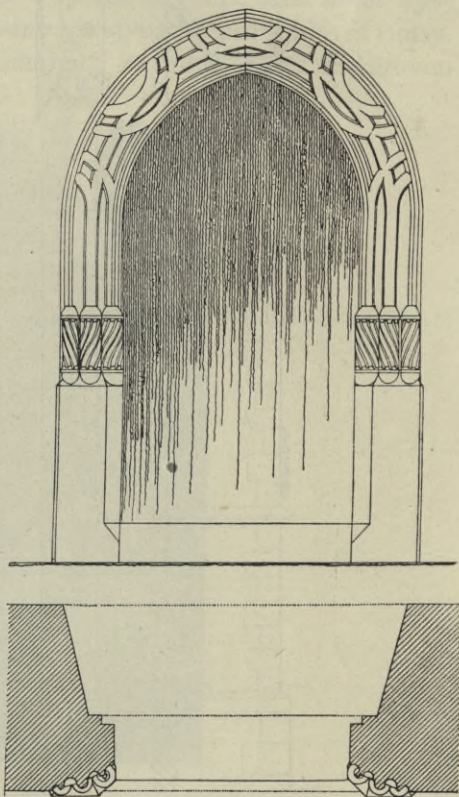
širokou a 3·40 m hlubokou, jejíž přední zevnější stěna jest celá otevřena hrotitým obloukem, po jehož obou bocích běží profil, podporovaný pod patkami oblouku půlkruhovými krákorci; na vrchol oblouku nasazena jest římsička, spojující se v krk, ukončený osmistěnným knoflíkem.

Předsíňka zaklenuta jest pěknou hvězdovou klenbičkou do žeber o proláklých okosených hranách; žebra ta prostupují se nad koutovými patkami, opírajíce se o osmistěnné přípory, spodem krakorcovité.

Ve výšce 6 m sbíhají se žebra v terčový svorník, zdobený pětistou růží. Vlastní jižní portál, 1.57 m široký a 2.65 m vysoký, vrouben jest složitým, na venek se rozvírajícím ostěním, v němž se 4 žlábký střídají s 3 válečky, vroubenými užšími válečky, neb šikmými pásky. Válečky opírají se spodem o kulaté patky, pod nimiž jsou po každé straně 3 válce, různě rýhované, jež zařezávají se do okosené vrchní hrany trnože. Zevní

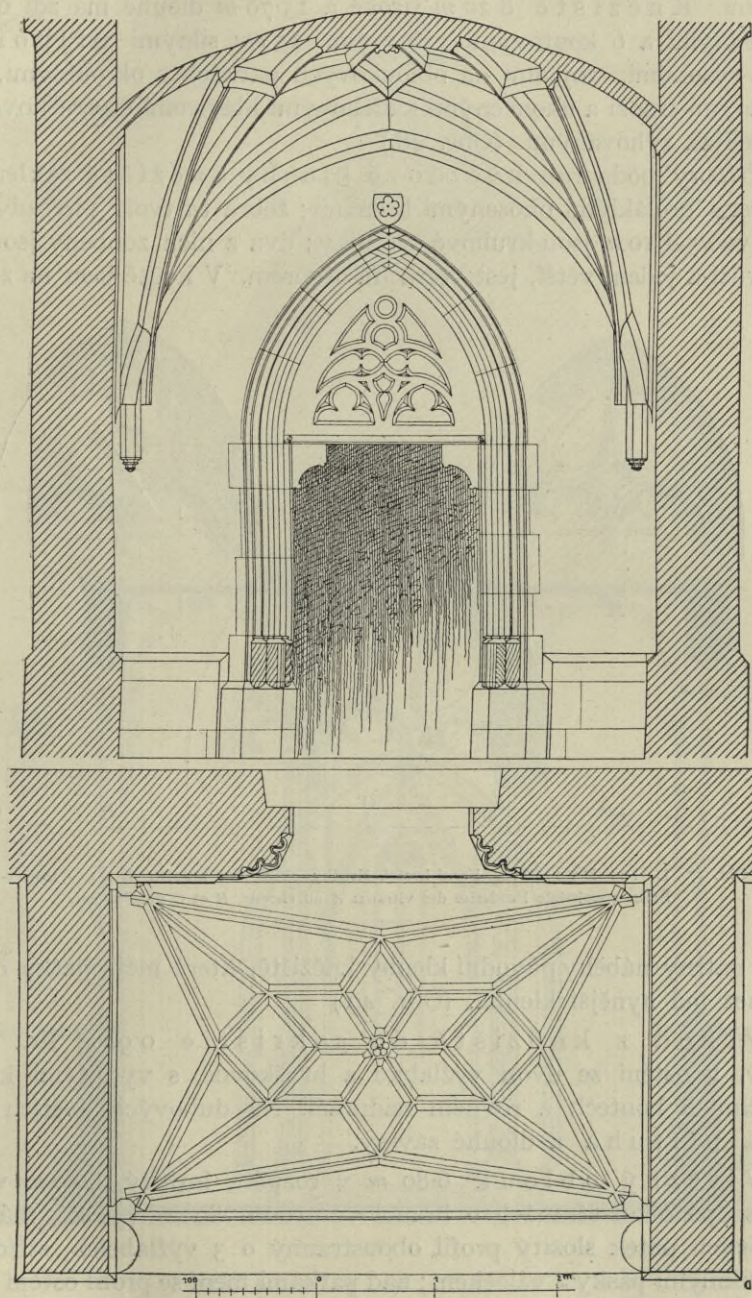
Obr. 44. Dolní Dvořiště. Farní kostel. Západní portál. — Église paroissiale. Portail occidental.

Obr. 45. Dolní Dvořiště. Farní kostel. Portál. — Église paroissiale. Portail.

části ostění sbíhají se v hrotitém oblouku, na jehož vrcholu ve výši 4.45 m sedí malý štítek s pětistou růží. Obloukové pole portálku vyplněno jest deskou, podepřenou v koutech vchodu vyduťtými krákorci. Deska jest vyplněna lichou kružbou. (Obr. 46.)

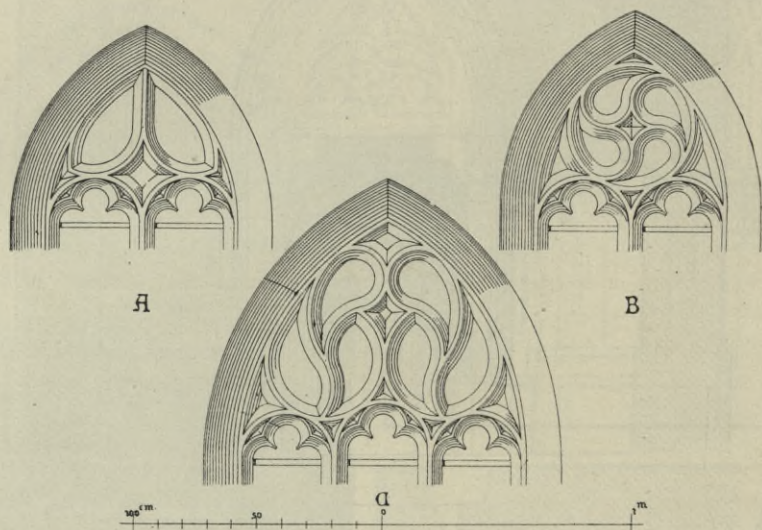
O k n a jsou všechna hrotitá v tesaných ostěních, na obě strany se rozvírajících. Kněžiště osvětluje 5 oken o 1 prutu s plamennými kružbami. Do jižní boční lodi ústí 1 okno s 2 pruty a 2 s jedním prutem s kružbami z téže doby jako v kněžišti. Do severní lodi ústí dvě okna o 1 prutu, rovněž s podobnými kružbami, jako výše. (Obr. 47.)

Obr. 46. Dolní Dvořiště. Farní kostel. Jižní předsíň. Půdorys a řez. — Église paroissiale. Plan et coupe du porche sud.

Vnitřek působí velmi ladně celkovými poměry a bohatými klenbami. Kněžiště 8·20 m široké a 15·70 m dlouhé má zdi oživeny 4 nástěnnými a 6 koutovými válcovými, 15 cm silnými příporami, 9·00 m vysokými, stojícími na obloukových patkách s okrouhlými, různě rýhovanými trnoži a ukončenými kalichovými hlavicemi čtverečkovanými, neb všelijak rýhovanými. (Obr. 48.)

Přípory podporují hvězdové klenby kněžiště zaklenutého do žeber s proláklými okosenými hranami; žebra ta tvoří 3 hvězdy, jichž středy ve výši 10 m jsou kruhové svorníky; dva z nich zdobeny jsou pětilistou růží a jeden, větší, jest větracím otvorem. V koutě jsou na západní

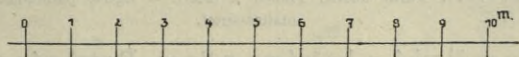
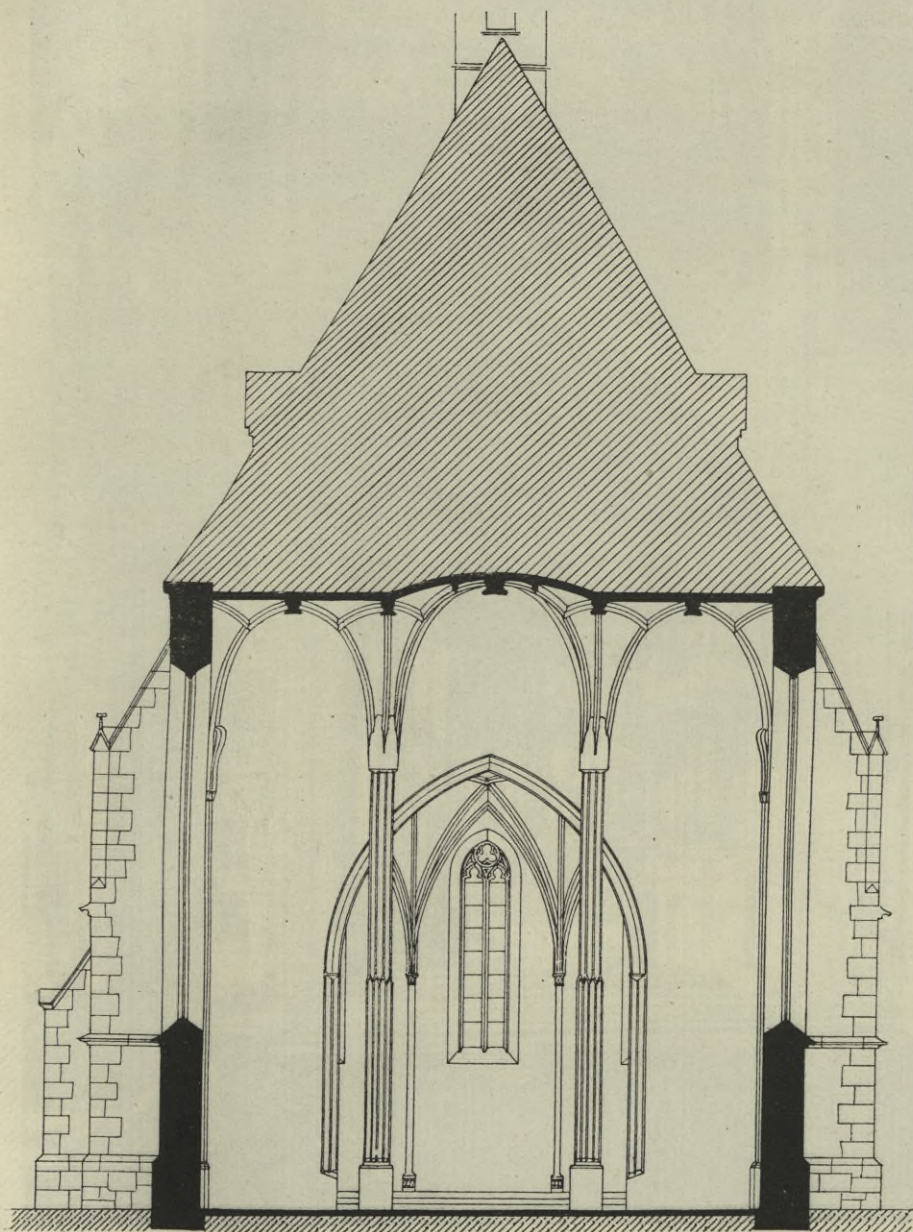
Obr. 47. Dolní Dvořiště. Farní kostel. Kružby oken. A v kněžišti, B a C v lodi. — Église paroissiale Broderies des vitraux: A au choeur, B et C dans la nef.

straně patrný náběhy původní klenby kněžiště, která měla patky o 80 cm níže, než má nynější klenba. (Obr. 49.)

Vchod z kněžiště do sakristie 0·90 m šir., 1·80 m vysoký, v ostění ze dvou výžlabků a hruškovce, s vyduťmi krákorci ve vrchních koutech a rovném nadpraží. Na dubových dveřích pěkná gotická přítuha a dlouhé závěsy.

Vítězný oblouk 6·80 m v rozpětí, hrotitý, 9·50 m vysoký, opírá se po obou stranách o hranolové trnože 80 cm vysoké, má až do klenbových patek složitý profil oboustranný o 3 výžlabcích, střídajících se s 3 šikmými pásky a válečkem; nad patkami mění se profil ostění v hruškovce. Přejít mezi různými profily sprostředkován jest krákorcem po každé straně oblouku. (Obr. 50.)

Trojlodí kostela, 12·20 m široké a 20·20 m dlouhé, děleno jest 3 páry osmibokých pilířů 0·60 m silných ve 3 stejně vysoké lodi, z nichž

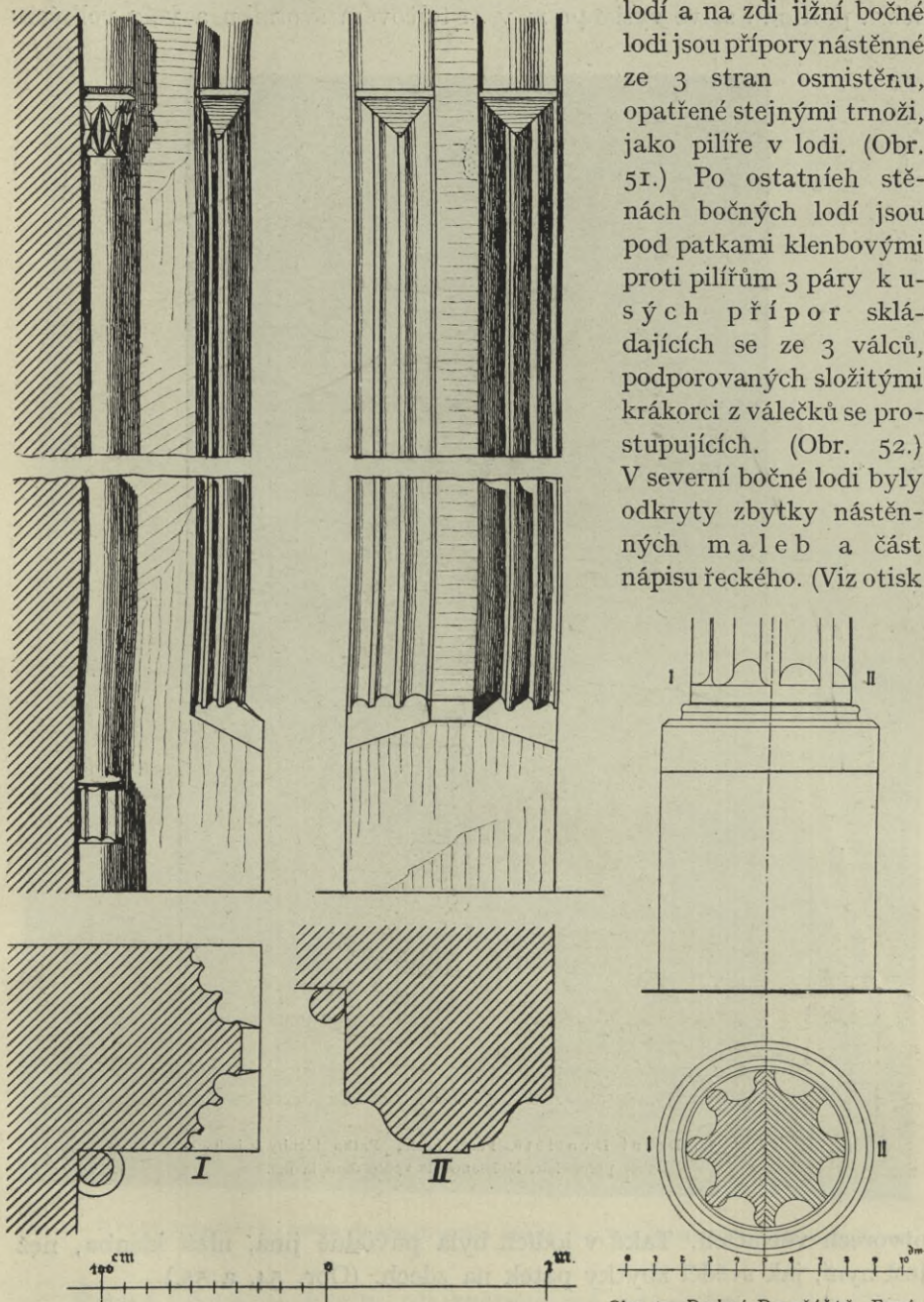
Obr. 48. Dolní Dvořiště. Farní kostel. Příčný řez. — Église paroissiale. Coupe transversale.

Obr. 49. Dolní Dvoviště. Farní kostel. Pohled k oltáři. — Eglise paroissiale. Intérieur, vue vers le maître-autel.

střední jest 4·60 *m* široká a boční po 3·80 *m*. První pár pilířů od kněžiště má na rozích válečky, mezi nimi výžlabky, druhý místo válečků má pásy a třetí pár je prostě osmistěnný a obrácen jednou stěnou do lodi, kdežto ostatní oba páry jsou postaveny do poloviční své výše přes roh. Pilíře

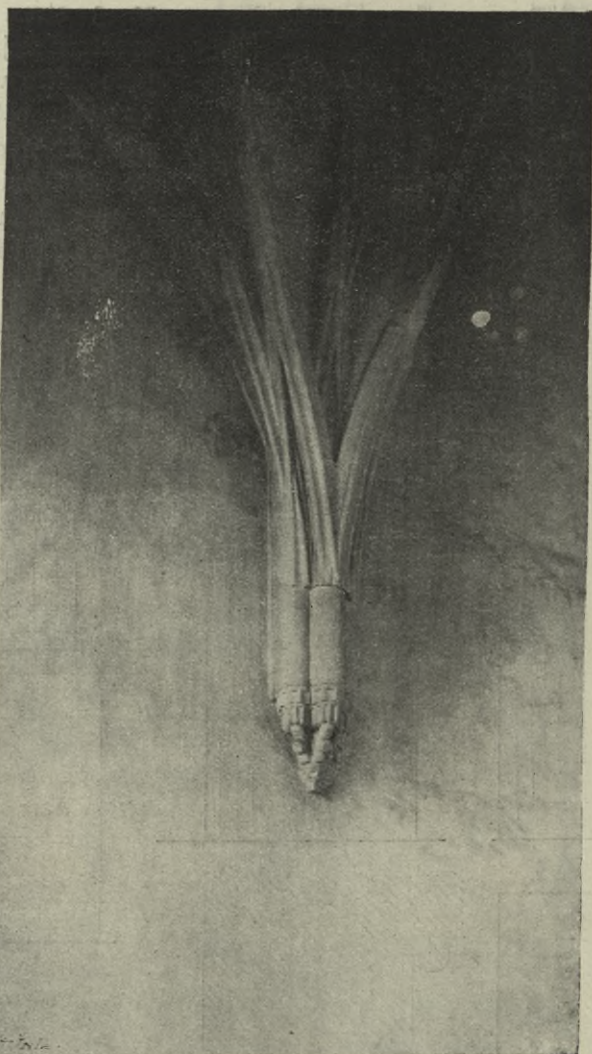
všecky stojí na kulatém trnoži 0,96 m vysokém a jsou opatřeny oblou patkou, do jejíž šikmé plochy se profily pilířů zařezávají. V koutech bočních lodí a na zdi jižní bočné lodí jsou přípory nástěnné ze 3 stran osmistěnu, opatřené stejnými trnoži, jako pilíře v lodi. (Obr. 51.) Po ostatních stěnách bočných lodí jsou pod patkami klenbovými proti pilířům 3 páry kusých přípor skládajících se ze 3 válců, podporovaných složitými krákorci z válečků se prostupujícími. (Obr. 52.) V severní bočné lodi byly odkryty zbytky nástěnných maleb a část nápisu řeckého. (Viz otisk

Obr. 50. Dolní Dvořiště. Farní kostel. Koutová přípora v kněžišti a vítězný oblouk. I. průřez pod klenbou. II. v klenbě. — Eglise par. Pied-droit au coin du choeur et l'arc de triomphe. Coupe sous la voûte. II. Coupe dans la voûte.

Obr. 51. Dolní Dvořiště. Farní kostel. Průřez a trnož pilířů v lodi. I. pilíře východní. II. pilíře střední. — Coupes et socles des piliers de la nef. I. Piliers au côté est II. P. au centre.

obr. 53.) Síťové klenby pnou se ve všech třech lodích a jsou utvořené ze žulových, nejspíše podvléknutých žeber s proláklou okosenou hranou. Žebra protínají se ve výši 14·0 m v 41 terčovém svorníku a ve 2 velkých

Obr. 52. Dolní Dvořiště. Farní kostel. Patka klenby v lodi. —
Église paroissiale. Naissance de voûte dans la nef.

otvorech větracích. Také v lodích byla původně jiná, nižší klenba, než jest nyní, jak svědčí zbytky patek na zdech. (Obr. 54. a 55.)

ΜΟΝΟΝ ΘΕΛΗΣΘΗΝ ΚΑΙΘΕΣ ΓΡΟΑΓΑΝΤᾶ Δ ΒΑΣ

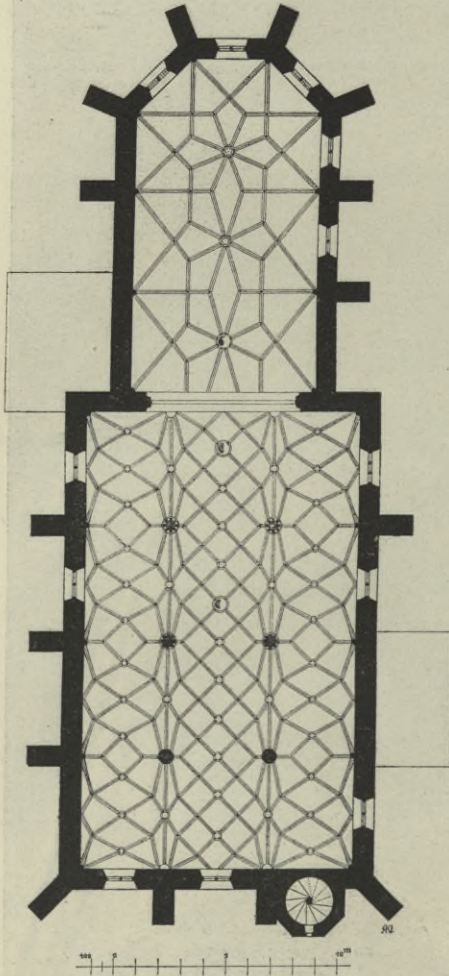
Obr. 53. Dolní Dvořiště. Farní kostel. Nápis na zdi v severní lodi. — Église paroissiale. Inscription dans la nef nord.

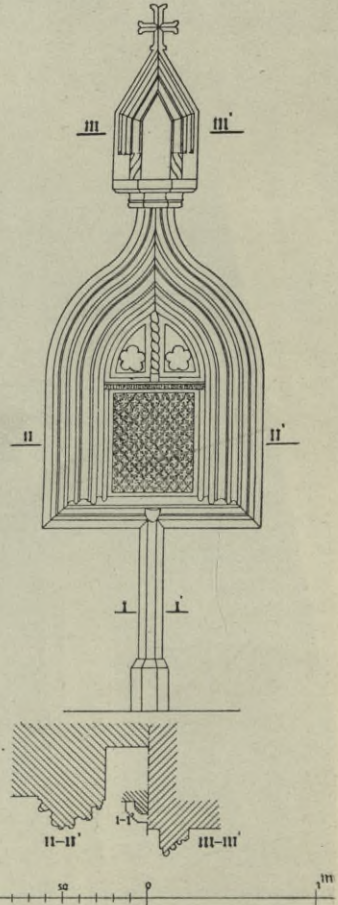
Obr. 55. Dolní Dvořiště. Pohled na klenby farního kostela. — Vue des travées de l'église paroissiale.

Sanktuář v severní zdi kněžiště má 53 cm šir. a 70 cm vys. otvor vroubený jemně profilovaným žulovým orámováním, sbíhajícím se v oslím hřbetu, nad nímž nachází se ještě menší výklenek, 20 × 80 cm velký, jehož střešovitě ostění končí křížem. Druhdy stávala ve výklenku

soška, o čemž svědčí krákorec pod ním. Celý sanktuář stojí na nožce 17 cm silné a 108 cm vysoké, z 5 stran osmistěnu složené, opírající se o 31 cm vysoký trnož. (Obr. 56.) Spodní výklenek sanktuáře uzavírá se pěknou kovanou mříží železnou z 30 úhlopříčných prutů, mezi kterými jest plech

Obr. 54. Dolní Dvoříště. Farní kostel. Půdorys klenby.
— Église paroissiale. Plan de la voûte.

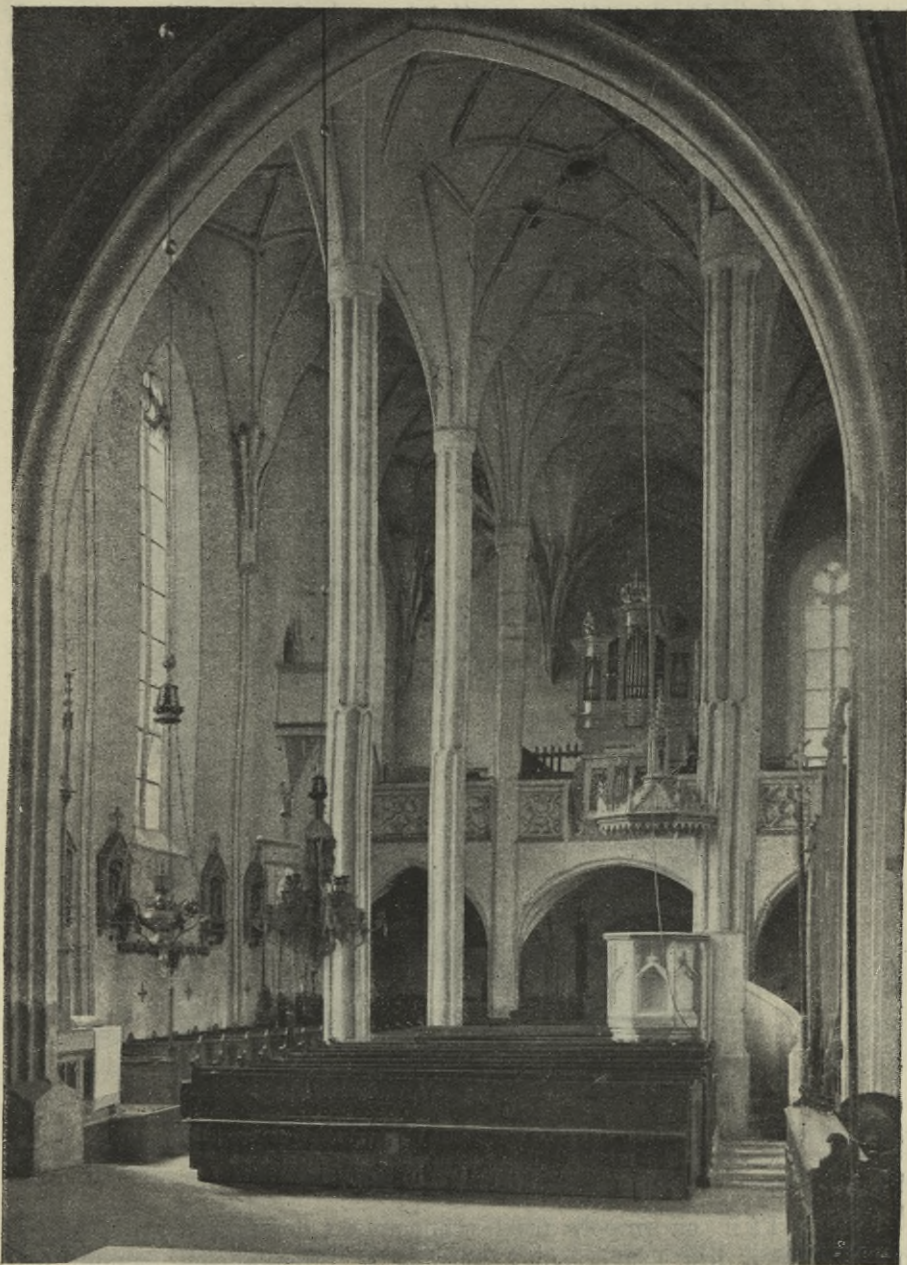

Obr. 56. Dolní Dvoříště. Farní kostel. Sanktuář.
— Église paroissiale. Tabernacle.

vysekávaný v čtyřlísty. Nad vrchní hranou mříže jest nápis z minuskulí: *hic caput inclina iaceť hic mundi medicina.* (Viz otisk obr. 57.)

Obr. 57. Dolní Dvoříště. Farní kostel. Otisk nápisu na sanktuáři.
— Église paroissiale. L'inscription sur le tabernacle.

Obr. 58. Dolní Dvořiště. Farní kostel. Pohled ke kruchtě. — Église paroissiale. Intérieur, vue vers la tribune de musique.

Sedile na jižní zdi kněžiště. Jednoduchý výklenek.

Kruchta zaujímá celé západní pole všech tří lodí; kamenná přední stěna opírá se o poslední pár pilířů v lodi, do níž se otvírá středním půlkruhovým obloukem a dvěma hrotitými v bočných lodích. Ve vý-

žlabcích ostění oblouků táhne se váleček, podepřený na obou stranách malým krákorcem. Podprsník kruchty jest vyplněn různými lichými kružbami v 11 polích, z nichž dvě jsou zakryta tělesem varhan. (Obr. 58.) Podkruchtí zaklenuto jest sličnou hvězdovou klenbou ve třech polích do nástěnných přípor, vedených od dlažby. Žebra o proláklých okosených hranách sbíhají se ve 3 terčových svornících.

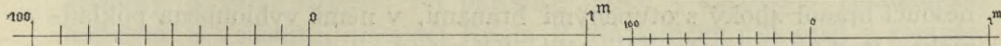
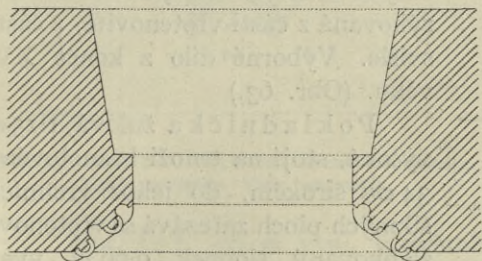
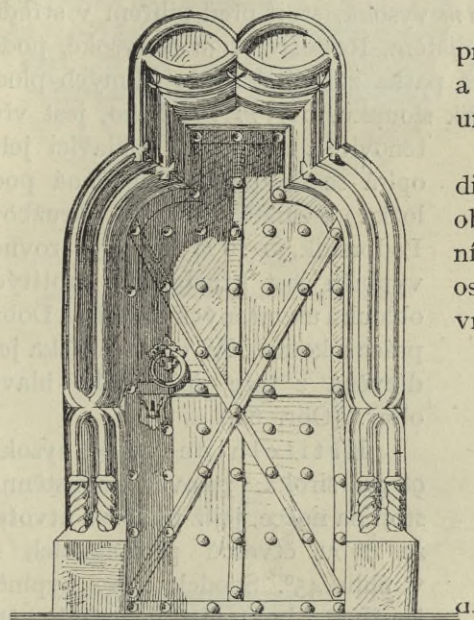

Obr. 59. Dolní Dvořiště. Farní kostel. Výstup z kruchty do depositáře.—
Église paroissiale. Balcon près de la tribune de musique.

Pavlán na empoře před vchodem do depositáře v jižní bočné lodi podepřen jest krákorcem z válečků se pronikajících; spodní jeho plocha jehlancovitá pokryta jest kružbou z žeber se prostupujících. Plný poprsník s vyžlábkovanou krycí deskou. (Obr. 59.)

Vchod z pavlánu do depositáře, 0.80 m šir. a 1.76 m vysoký, s vydutými krákorci ve vrchních koutech v ostění na venek se rozvírajícím z 2 válečků, střídajícím se s 2 výžlabky, vroubenými šikmými pásky; ostění stojí na 30 cm vysokém trnoži, do jehož šikmé vrchní plochy

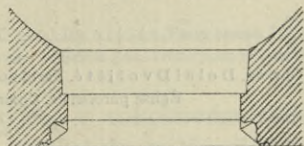
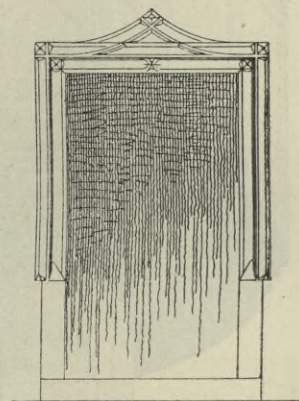
zařezávají se větvenovitě rýhované patky válečků. Válečky se v polovici výšky vchodu proplétají a v nadpraží stáčejí se v obloučcích vypuklých i vydutých. Dveře vchodu jsou pobity železnými pláty s pásky; ty i pláty jsou přibity hřeby s růžicovými hlavami.

Obr. 60. Dolní Dvořiště, Farní kostel. Dveře k depositáři. —
Église paroissiale. Porte du dépôt.

Přítuha kruhová na pěkně prosekávaném kosočtverečném listě a štítek zámku doplňují výzdobu uměleckého tohoto díla. (Obr. 60.)

Vchod na kruchtě do schodiště, 0,95 m šir., 1,72 m vysoký, obdélný, s vydutými krákorci v horních koutech, vrouben tesaným ostěním z hruškovce a výžlabku, vroubeného šikmými pásky; ostění

Obr. 61. Dolní Dvořiště. Vchod do schodiště z krucht. — Église par. L'entrée de l'escalier à la tribune de musique.

zařezává se spodem do šikmé plochy trnože a prostupuje se ve vrchních koutech. V nadpraží vytáčí se v tupý hrot o proláklých bocích. (Obr. 61.)

Sa k r i s t i e, 3,80 m široká a 4,50 m dlouhá, jest přístupna vchodem od západní strany, sklenutým v segmentu a osvětlena okénkem ve východní zdi; zaklenuta jest valenou klenbou.

Z a ř í z e n í jest z části původní, z části barokní a nové. H l a v n í o l t á ř dřevěný s řezbami v gotickém slohu; uprostřed Nanebevzetí

P. Marie, po stranách sochy sv. Václava a sv. Leopolda a nad středem sv. Jiljí pod baldachýnem. Oltář provedl v r. 1874 *Engelbert Westreicher* z Lince.

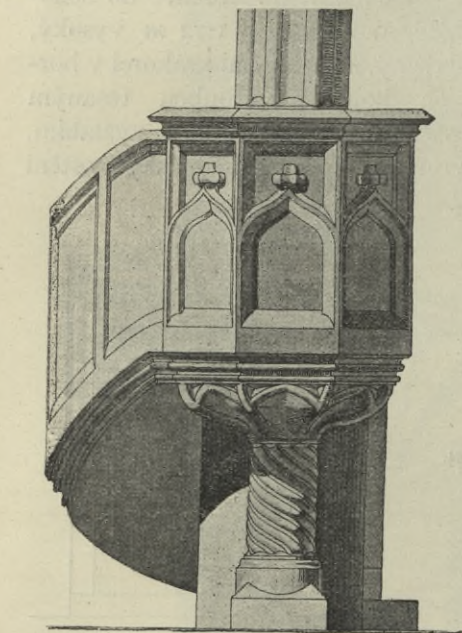
B o č n í o l t á ř e nové, na jižním se sochou P. Ježíše, na severním sv. Josefa provedl *Václav Schinko* z Krumlova v r. 1881.

K a z a t e l n a žulová, 2.40 m vysoká, stojí před pilířem v střední lodi a přístupna jest točitým schodištěm. Řečniště, 1.30 m vysoké, podepřeno jest sloupkem, jehož válcová patka zařezává se do šikmých ploch čtyrboké trnože, 0.45 m široké. Dřík sloupku, 0.55 m vysokého, jest vřetenovitě žlábkován; o hlavici jeho

opírá se mísovité osmistěnná podložka řečniště, pokrytá kružbou. Podprsník, 1.10 m vysoký, rovněž vyplněn jest kružbami z hrotitých oblouků ukončených knoflíky. Dobrá práce z konce XV. věku. Stříška jest dřevěná z téže doby jako hlavní oltář. (Obr. 62.)

Křtitelnice 90 cm vysoká, 98 cm široká, žulová, osmistěnná, stojí na nožce, jejíž půdorys utvořen ze dvou čtverců protínajících se v úhlu 45°. Spodek mísy vyplněn kružbou a boky štítky s reliefy pětilistých růží. Nároží jsou válcovitá, rýhovaná z části vřetenovitě, z části svisle. Výborné dílo z konce XV. věku. (Obr. 63.)

P o k l a d n í č k a žulová, 1.15 m vysoká, stojí na trnoži hranolovém, 34 cm širokém, do jehož vrchních šikmých ploch zařezává se vřetenově žlábkovaný sloupek 0.60 m vys.,

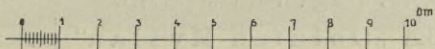
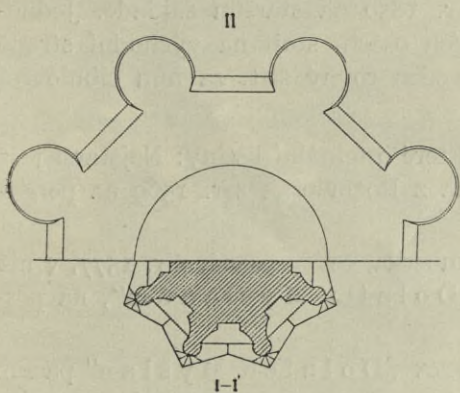
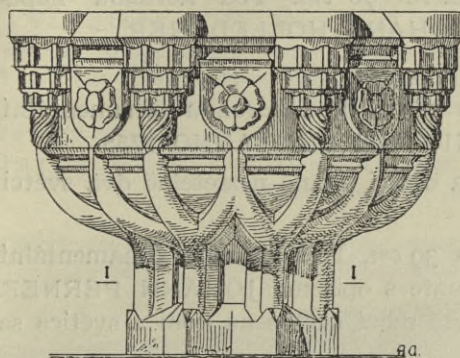
Obr. 62. D o l n í D v o ř i š t ě. Farní kostel, Kazatelna. — Église paroissiale. Chaire.

nesoucí hranol 4boký s otupenými hranami, v němž vyhloubena pokladnička. Pochází z konce XV. věku. (Obr. 64.)

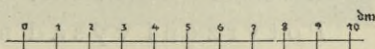
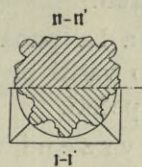
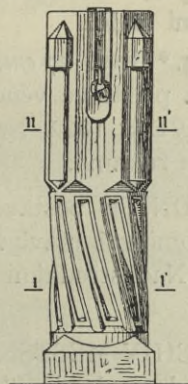
V a r h a n y barokní, z části zakrývají dvě pole podprsníku kruchty. Jsou z XVIII. stol.

C e c h o v n í k o r o u h v e 3 trojdílné (1 čtyrdílná) po 1.50 × 2.60 m vel. s obrazy v prostřed po 0.90 × 1.20 m velkými na plátně malovanými ku konci XVIII. stol. 1. Korouhev spojených cechů: na přední straně sv. Kateřina, sv. Josef a sv. Rochus, v rozích znaky řemesel, na rubu obraz sv. Aloise a sv. Jiljí. Ostatek praporu zelený damašek. 2. Novější z počátku XIX. století s obrazy sv. Jiří, na rubu sv. Kryšpína a sv. Křišpiána; dole znak ševců; ostatek z růžového damašku. 3. S obrazy sv. Matouše, na rubu P. Marie, dole znaky řezníků a pekařů.

M o n s t r a n c e, 68 *cm* vysoká, 21 *cm* široká, v novogotickém slohu, pozlacená, posázená tyrkysy. Na šestidílné nožce emailový obrázek P. Marie, na ořechu ve výklenku soška P. Marie. Kol středu 4 andělci, nad ním sedí pod baldachýnem soška Boha otce, syna a symbol Ducha sv. Kolem 6 fiál. Jemná práce z let sedmdesátých XIX. století.

Obr. 63. Dolní Dvořiště. Farní kostel. Křtitelnice. — Église paroissiale. Fonts baptismaux.

Obr. 64. Dolní Dvořiště. Farní kostel. Pokladna pro chudé. — Église par. Tronc pour les pauvres.

Kalich 29 *cm* vys., v průměru číše 9 *cm*, v rokokovém slohu, stříbrný, z části zlacený. Na okrouhlé nožce 3 kartuše s Veraikonem, kalichem a s nástroji umučení Krista P. Na košíčku číše opět 3 kartuše, na nich nápisy: INRI, IHS a na třetí desky zákonů Mojžíšových. Na nožce značky **I. RAINER** a datum A. 1847.

K a s u l e 1 *m* dl., 0.90 *m* šir., ze světle hnědého brokátu; na středním bílém hedvábném pruhu vyšívané kytice. Z konce XVII. stol.

Z v o n y byly 4. Č. I. Vys. 75 *cm*, v průměru 110 *cm*, pod korunou nápis: SANCTE EGITI ORA PRO NOBIS. Pod tím: FLOS MICH HANS LECHERER VON STEYR IN SCHLOSS ROSENBERG GOS · MICH | DVRCH FEVER BIN GEFLOSSEN DVRCH FEVER WEND ICH HIZ MIT MEINEN KLANG VERDREIB ICH DVNER VND BLITZ. — MDCLXIII.

Na plášti relief klečícího sv. Jiljí. Na druhé straně znak Vyšebrodského opata Jana Claveye a znak hrabat Buquoyů.

Č. 2.* Vys. 52 cm, v průměru 70 cm. Pod korunou nápis GOS · MICH · IN LINZ · 1835 · JOHANN HOLLEDERER.

Na plášti relief P. Marie.

Č. 3.* Vys. 28 cm, v průměru 38 cm. Pod korunou ornamentální pásek a nápis: CARL POZ GOSS MICH IN LINZ ANNO 1755.

Na plášti relief sv. Barbory, na druhé straně nezřetelně dva světci a nad nimi anděl.

Č. 4.* Vys. 27 cm, v průměru 39 cm. Pod korunou ornamentální pásek, na plášti ve věnci znak zvonafe s opisem: JOHANN PERNER IN BVDWEIS 1822. Na druhé straně relief světce na koni a světice se sepjatýma rukama.

RADNICE postavena byla v r. 1850 na starším základě. Jednopatrová omítaná stavba o 9 okenních osách, stojí na východní straně náměstí. Nad středními 3 okny vyveden rovný štít, za ním cibulovitá věžička.

ARCHIV MĚSTSKÝ chová některé originální listiny: Nejstarší jest „A u f n a h m s b r i e f“ pana Viléma z Rožmberka z r. 1569 na pergameni s pečeti.

V ý s a d a pana Viléma z Rožmberka, česky psaná, z r. 1577, v níž dává právo vařiti pivo městečku „D o l n í m M y š l a n ů m“, na pergameni s pečeti.

P o t v r z e n í v ý s a d městečka „D o l n í c h M y š l a n“ panem Petrem Vokem z Rožmberka r. 1596, na pergameni s pečeti.

P o t v r z e n í v ý s a d městečka „D o l n í c h M y š l a n“ panem Janem Jiřím ze Švamberka z r. 1612, na pergameni s pečeti.

P r i v i l e g i e n B e s t ä t t i g u n g des Marktflecks Unterhaid Marií Magdalenou hraběnkou z Buquoy r. 1623, na pergameni s pečeti.

F r e i h e i t s b r i e f Ferdinanda hraběte z Buquoyů z r. 1681.

Dále některé knihy: P a m ě t n i c e m ě s t s k á (německy psaná) ze XVI. stol. Vel. 16 × 23 cm, v deskách z hnědé kůže, na vnitřní straně desek primitivní obrázek sv. Šebastiána.

T a u s c h b u c h z r. 1595, 20 × 31 cm vel., v deskách pergamenových.

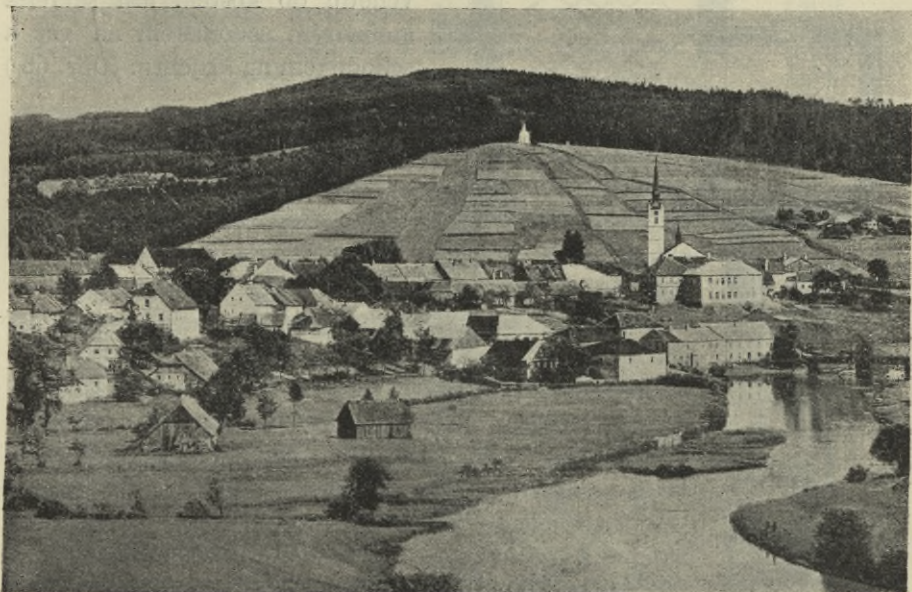
K a u f b u c h z r. 1626, 20 × 30 cm vel., v teletině vázáno.

B ö h m i s c h e S t a d t r e c h t e z r. 1614, 20 × 30 cm, v původních deskách z teletiny, s pěkně tlačenými ornamenty.

S o c h a sv. Jana Nep. pískovcová, polychromovaná, stojí na náměstí v ohrádce z barokních kuželek. Na podstavci nápis: ANNO D. 1726.

Frimburk. (Friedberg.)

Farní pamětnice od r. 1785; J. Truhlář, Urb. zbož. Rožmb. 26; J. Schaller, XIII., 164; J. G. Sommer, IX., 165; Dr. X. M. Millauer, Ursprung d. Cister. Stiftes Hohenfurth, 72; J. Trajer, 247; J. Braniš: Děj. středov. úm. v Čech. II., 122; Týž, Pam. archeol. XVII., 214; A. Sedláček, Hrady III., 117; Dr. W. Ladenbauer, 237; Čechy II., 30; F. Borovský-J. Krejčí, Průvodce po Šumavě, 193; Durch Deutschböhmen (Eger 1910), 27; Führer durch den Böhmerwald (Budweis 1903), 192.

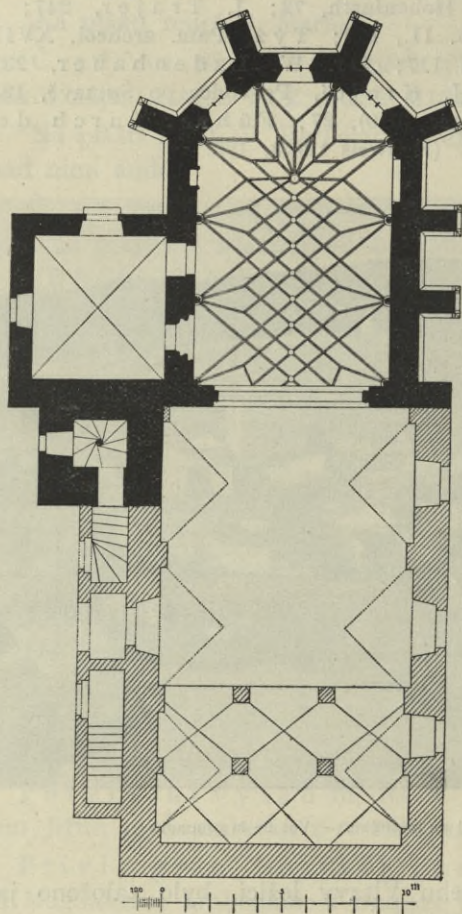
Obr. 65. Frimburk. Pohled na městečko. — Vue de la commune.

MĚSTEČKO, na levém břehu Vltavy ležící, bylo založeno jako osada od Rožmberků v XIII. století a jako mnoho míst na panství mocného toho rodu nadáno právem městským v XV. věku, se znakem červené růže pětিলisté na stříbrném štítě. Jak svůj vznik tak i rozvoj děkuje Frimburk poloze své při staré stezce z Čech do Rakous vedoucí. Ve směru této silnice rozšiřuje se tato v táhlé náměstí, na jehož jižním konci nachází se kostel. Silnice stáčí se dolů k mostu přes Vltavu. (Obr. 65.)

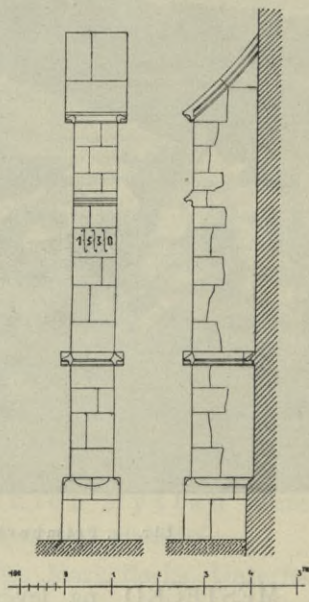
HRAD, který na vrchu tu druhdy stával, zmizel bez stop.

KOSTEL SV. BARTOLOMĚJE farní, byl založen r. 1277 Ostrovskými Benediktiny. R. 1307 dostal se pod farní správu Premonstrátů v Schläglu. Týž řád obstarává správu tu dosud. Kostel nynější postaven na počátku XVI. století a dokončena byla stavba r. 1530 dle data vytesaného na opěrném pilíři kněžiště. Loď původně měla trámový strop, který v XVII. století zaměněn valenou klenbou.

Kamenná orientovaná stavba omítaná, pozdně gotická, s tesanými konstruktivními částemi, stojí na mírném návrší nad Vltavou, uzavírajíc jižní stranu náměstí. Ku krátké lodi o 3 polích přiléhá na východ kněžiště o 3 polích a závěru o 3 stranách pravidelného osmistěnu. Na sever přistavěna ke kněžišti obdélná sakristie; v koutě mezi sakristií a severní zdí lodi kostelní vystavěna věž se schodištěm na západní straně. Předšíňka k postrannímu vchodu do kostela jest sevřena zmíněným schodištěm na věž a schodištěm na kruchtě. (Obr. 66.)

Obr. 66. Frimburk. Farní kostel. Púdorys — Plan de l'église paroissiale.

Obr. 67. Frimburk, farní kostel. Opěrný pilíř na kněžišti. — Église paroissiale. Contrefort du chœur.

Jednoduché průčelí oživeno jest na kněžišti šesti opěráky, z nichž 2 jsou kolmo na hlavní zdi a 4 jsou paprskovitě rozloženy na nárožích závěru kněžiště. Všecky stojí na kamenné trnoži, táhnoucí se kolem celé stavby, ukončené římsou z oblounu, která na rozích se prostupuje, jako všecky ostatní římsy na opěracích, které jsou bez ústupků, opatřeny pouze dvěma pásovými římsami, z nichž spodní, — pod okny ležící, — obíhá kolem opěráků, kdežto vrchní jest pouze na čelních jich plochách. Obě pásové římsy jsou pozdně gotického profilu o dvou šikmých plochách, z nichž spodní jest uprostřed žlábkovaná. Tímtež profilem vroubeny jsou také kamenné stříšky opěráků. Nad jedním z nich na severní straně vytesáno datum: 1530. (Obr. 67.)

Věž hranolová, pětipatrová, končí čtyřmi nárožními věžkami s nízkými jehlancovými stříškami, mezi nimiž zvedá se střední osmiboká stanová střecha, krytá břidlou, rovněž jako nová nízká sedlová střecha lodi kostelní a nad kněžištěm; střecha sakristie pobita jest plechem.

Vchody do lodi vedou dva, oba postranní, obdélné v renaissančním ostění s rovnou kamennou římsou a vypouklým vlysem. Do sakristie vede prostý vchod od východní strany.

Okna osvětlují kněžiště 3 hrotitá o 2 prutech s pozdně gotickými kružbami. V lodi jsou na jižní straně 2 velká, na severní též 2 menší a 2 půlkruhová. Na věži jest ve třech patrech po okně; ve zvonici 4 okna svrchem půlkruhová.

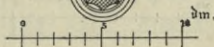
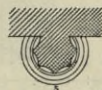
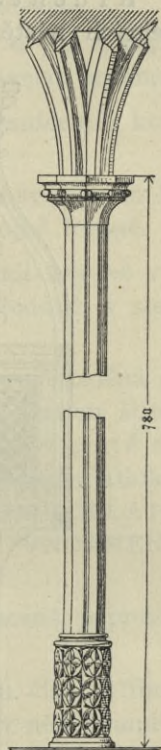
Vnitřek má zachované původní kněžiště, 8·10 m široké a 13·50 m dlouhé, jehož kouty v závěru polygonálními jsou zdobeny přípornými pilířky, jichž průsek jest o šesti proláklých stranách pravidelného osmistěnu. Dřívky přípor stojí na válcových trnožích 70 cm vysokých, zdobených prohlubovaným hvězdovitým ornamentem. Válce trnožů stojí na destičce o vyduť skosené vrchní hraně a končí kulatou římsou ze dvou oblouků, dělených výžlabkem. Pod patkami klenby podporují výběhy žeber ve výši 7·80 m nad dlažbou polygonální hlavice nástěnných přípor, složené z dvou válečků, na rozích se prostupujících, oddělených čtvrtkruhovým profilem. (Obr. 68.) Na stěnách jsou klenbová žebra podporována polygonálními krákorci o proláklých stranách.

Klenba kněžiště, pěkná, síťová, pne se do výše 11·00 m nad dlažbou do žeber hranolových s prolákle okosenými hranami a na průsecích prostupujících se profilů. Žebra sbíhají se v podélné ose klenby v 8 malých hladkých svornících a nad závěrem kněžiště v jednom větším svorníku, na němž v plochém reliefu vytesána pětistá růže.

Sakristie 5·50 × 6·10 m vel., zaklenutá křížovou klenbou bez žeber.

Oratoř, téže velikosti jako sakristie, nachází se za touto a přístupna jest ze schodiště věže. Jest taktéž křížem sklenuta.

Vítězný oblouk, 6 m v rozpětí, v kamenném ostění o skosených hranách, uprostřed vyžlábkovaných, k nimž v půlkruhovém oblouku jest připojen profil o 2 válcích, podepřený pod patkami pětistrannými profilovanými krákorci.

Obr. 68. Frimburk. Farní kostel. Přípora v kněžišti.
— Église paroissiale. Pied droit au choeur.

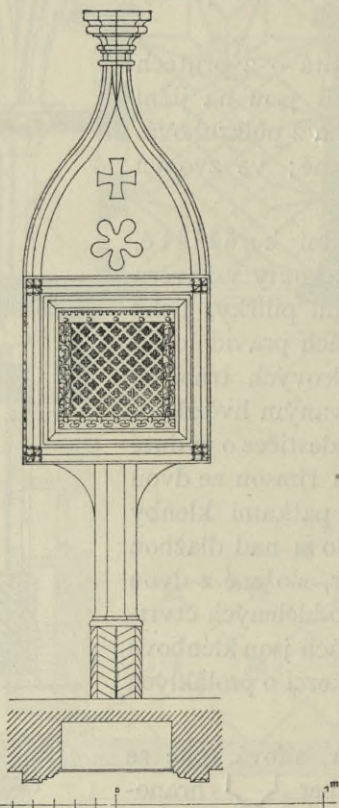
L o d ě kostelní, 10·40 m široká a 11·50 m dlouhá, dělena jest ve třech polích dvěma páry celých toskánských pilastrů a 2 páry koutových polovičních pilastrů, kteréž podporují valenou klenbu 11 m vysokou s 3 páry výsečí nad okny. Celá tato úprava lodi pochází ze XVII. století.

K r u c h t a spodní stojí na 4 žulových osmibokých pilířích a šesti obdélných nástěnných příporách; zaklenuta jest křížovými klenbami.

Vrchní kruchta, v poloviční rozloze spodní, má rovný strop.

Sedile v kněžišti na jižní straně, 2·15 m široké, vroubeno kamenným ostěním z dvou výžlabků, jichž hrany se v rozích prostupují, přepásáno jest segmentem ve výši 1·45 m nad kamennou lavicí, 55 cm vysokou nad dlažbou.

S a n k t u á ř, 54 × 54 cm vel. v kamenné obrubě, 16 cm široké, z poloválce a dvou výžlabků, dělených pásky. Obruba podepřena jest 114 cm vysokým a 11 cm ze zdi vyčnívajícím pilířkem o 5 proláklých stranách, stojícím na trnoži 40 cm vysoké, poloválcové, zdobené klikatým rýhováním. Zevní část obruby sanktuáře stáčí se v oslí hřbet, zakončený 3·30 m nad dlažbou šestistranným krákorcem o proláklých stranách, profilovaným dvěma oblouny, dělenými výžlabky. Štítové pole nad středem sanktuáře zdobí ploše vytesaný kříž a pětিলístek. M ř í ž k a sanktuáře, jemně kované práce z úhlopříčných prutů a čtyřlístků v kosočtverečkách, vrou-

Obr 69. Frimburk. Farní kostel. Sanktuář. — Église paroissiale. Tabernacle.

bená jest arkaturou z trojlístků, po stranách úponkovitým ornamentem a nahoře cimbuřím. (Obr. 69.)

Z a ř í z e n í jest z části pozdně renaissanční, z části barokní. H l a v. o l t á ř dřevěný; v sloupkové architektuře o 2 párech sloupů visí uprostřed obraz Korunování P. Marie, ve výklencích po stranách sochy 4 světců, sv. Václava, sv. Floriána, sv. Norberta a sv. Vojtěcha; v nástavci obraz sv. Bartoloměje a na římsách kusého štítu sedí 3 archandělé. Na oltáři jest znak premonstrátského opata. Nad postranními brankami sochy sv. Petra a Pavla. Dobrá práce z poč. XVII. stol. Ostatní výprava barokní, dva postranní oltáře v stejných architekturách s párem

vřetenových a párem hladkých sloupků; v jižním oltáři uprostřed socha bičovaného Krista P., nad ním obraz sv. rodiny. V severním uprostřed nová socha P. Marie Lourdské, nad ní obraz sv. Antonína poustevníka. Na oltáříku uprostřed jižní strany obrázek P. Marie mezi 2 anděly.

Kazatelna dřevěná, s reliefem Krista P. rozsevače.

Chórové lavice po obou stranách kněžiště, o 7 a 8 polích, dělených pilastry, mezi nimi ploše řezaný německo-renaisanční ornament.

Varhany v rokokovém slohu s boltcovými postranicemi z konce XVIII. stol.

Sousoší Krista P. na kříži mezi Matkou Boží a sv. Janem Mil. stojí v kněžišti na jižní straně, v životní velikosti, obstojně řezané.

Socha sv. Linharta stojí ve výklenku v lodi 1.60 cm vys., dobrá barokní práce. **Socha sv. Jana N.** proti předešlé, v stejné s ní velikosti, slabší dílo.

Pamětní deska s kartuší z červeného mramoru, zazděna nad severním vchodem; uprostřed opatský znak se svisle půleným štítem, v levé polovici dvě skřížená kladiva, pod nimi 3 hvězdy, v pravé muž se sluncem v pravici. Nad kartuší vytesán andílek, pod ní nápis latinkou: F. MARTINVS GREISING | PRÆPOSITVS PLAGENSIS COLLATOR HVIVS ECLESIAE HOC CORPVS ARAS ET TVRRIM ET FVNDAMENTO SVRGE REFECIT ANNO DNI MDCLII.

Monstrance 45 cm vysoká a 28 cm široká, pozlacená, paprsková barokní z XVIII. stol.

Kalich č. 1. 25.5 cm vysoký, 10 cm v průměru číše, stříbrný, pozlacený. Na prohýbané nožce rytý ornament barokní, v něm 3 andělci. Číska věží v stříbrném košíčku, na něm v reliefu P. Maria, sv. Josef a sv. Jan Mil. Na nožce značky: Jest z r. 1714.

Kalich č. 2, 22 cm vys., 9 cm v průměru číšky, stříbrný, pozlacený, tepaný, na kulaté nožce. Rokokový z konce XVIII. stol. Značky na nožce M. A a puncovní otělel.

Zvony byly ve věži 4.

*Č. 1. Výšky 75 cm, v průměru 105 cm. Pod korunou nápis: FRANZ SER. HOLLEDERER IN LINZ 1807.

Na plášti vypuklé postavy sv. Alžběty, sv. Josefa, sv. Norberta, sv. Vojtěcha a sv. Pavla.

*Č. 2. Výšky 60 cm, v průměru 80 cm, pod korunou nápis: FRANT. SER. HOLLEDERER IN LINZ. 1867.

Na plášti vypuklé postavy sv. Kateřiny, sv. Šebastiána, sv. Floriána a sv. Rocha.

*Č. 3. Výšky 50 cm, v prům. 68 cm, nápis týž jako předešlý; na plášti postavy sv. Jana, sv. Josefa a P. Marie.

Č. 4. Výšky 26 *cm*, v prům. 38 *cm*, pod korunou nápis: FRANT. HOLLEDERER 1817. Na plášti krucifix.

V náhradu za rekvirované zvony byl zakoupen od *J. Wintra* z Broumova železný zvonek 25 *kg* těžký.

SOCHA CÍSAŘE JOSEFA II. v životní velikosti, bronzová, stojí na jižní části náměstí od r. 1902.

PRANÝŘ stojí na severní části náměstí v sadě. Na 3 kulatých stupních stojí hranolový trnož, 140 *cm* vysoký, na němž zvedá se 2.20 *m* vysoký pilíř s letopočtem 1651. Nad tím osmiboký hranol s krycí deskou, 1.20 *m* vysoký, na níž seskupeno jest 5 lebek.

Heršlák. (Böhmisch Hörschlag.)

J. Schaller, XIII., 165; *J. G. Sommer* IX., 168; *A. Sedláček*, Hradý III., 284; Čechy VI., 33.

TVRZ pohraniční „Herrnschlag“ původního jména zde stávala až do XVIII. století. Založena byla v XIV. věku a již koncem tohoto století byla sídlem loupeživého rytíře Beneše z Heršláku, jehož řádění zajetím v r. 1409 konec učiněn. V druhé třetině XV. věku dostala se tvrz v majetek dolnorakouské rodiny Zinnespanů, v jejíž moci byla až do vymření její kol r. 1560. V ten čas byla tvrz zvána pustou v nových zemských deskách, kamž vložil ji *Jan Vamberský* z Rohatec, manžel poslední Zinnespanovny. Při tvrzi vystavěn v XVII. století zámek. Prostá, bezvýznamná stavba.

Hojná Voda.

(Vilémova Hora. Heilbrunn.)

Rukopis místopis. z r. 1834, heslo: Heilbrunn; *J. Schaller* XIII., 135; *J. G. Sommer* IX., 139; *J. Trajer*, 356; *Dr. W. Ladenbauer*, 90; Čechy VI., 54; *Ant. Teichl*, Geschichte d. Herrschaft Gratzen, 65; *A. Sedláček*, Histor. slovník I., 228; *Führer durch den Böhmerwald*, 273.

MĚSTEČKO Hojná Voda uvádí se v urbáři z r. 1553 jako ves s 26 usedlíky. Podnět k jejímu založení dal léčivý pramen, jenž tu byl objeven a o němž se r. 1564 v Břežanově životu Viléma z Rožmberka zmínka činí. Zároveň uvádí se zde skelná huť a lovcí zámeček Rožmberků. V r. 1653 povýšena ves na městečko, jemuž udělen znak: hora, na ní kříž, před nímž jednorožec ve skoku.

KOSTEL sv. Anny farní. Původně byla v r. 1553 postavena loď kostela jako kaple bez stálé duchovní správy. V l. 1625—1630 dala ji *Marie Magd.* hrab. z Buquoyů zvětšiti. Nejdříve k Stropnici, pak k Benešovu

přifařený kostel stal se od r. 1691 farním. Po postavení kostela v Dobré Vodě byl farář společný oběma kostelům a bydlel od r. 1712 v Dobré Vodě. Od r. 1858 založena pro Hojnou Vodu zvláštní fara.

Prostá, orientovaná, omítaná stavba barokní, bez věže, záleží z kněžiště o 1 poli a trojbokém závěru o skosených rozích, k němuž přiléhá na západ loď o 3 polích, a na sever sakristie o 2 polích. Z této vystupuje se na kazatelnu přistavěným k sakristii schodištěm. K lodi přiléhá na západním průčelí točité schodiště, vedoucí na kruchtu a na jihu malá předšíňka k postrannímu vchodu do kostela. (Obr. 70.)

Zdi zevní zcela hladké, bez chambran kolem oken.

Kryt na valbové střeše lodi i na nižší valbě kněžiště s osmi-bokým sanktusníkem s lucernou a cibulovitou střechou vesměs šindelový.

Vchody jsou 3. Hlavní vede od jižní strany uprostřed lodi z předšíňky, jest obdélný v žulovém ostění s koutovými vydutými konsolkami v horních koutech. Do kostela sestupuje se po 6 stupních. Ostatní oba vchody, z předšíňky v přízemí točitého schodiště v západním průčelí a ze sakristie do kněžiště, jsou obdélné, bez chambran; rovněž takový jest i vchod do sakristie.

O k n a jsou v kněžišti 3 malá, v lodi též 3 větší, všecka půlkruhem překlenutá.

Vnitřek je tmavý a bez ozdob. Kněžiště, 6.90 m široké, 10.70 m dlouhé a 4.60 m vysoké, kryto jest napodobenou zrcadlovou klenbou na vysokých náběžích.

Vítězný oblouk půlkruhový hladký.

Loď kostelní, 7.30 m šir., 15.10 m dlouhá a 9 m vysoká, zaklenuta jest valenou klenbou s 3 výsečemi po každé straně, jež vystupují z příporných pilířů sesilujících zdi kostela, jež jsou 1.15 m silné.

Výprava chudá, barokní.

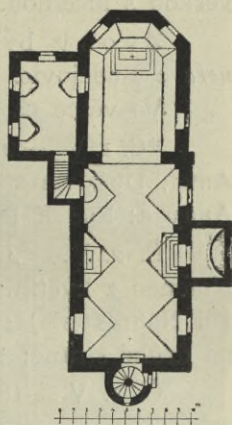
Hlavní oltář se slabým obrazem sv. Anny visícím mezi 2 sloupky s barokně korintskými hlavicemi. Vedle nich stojí obtojně řezané sošky sv. Josefa a sv. Antonína P. Nad brankami podél oltáře stojí sochy sv. Ondřeje a sv. Jakuba.

Postranní oltář v architektuře z dvou vřetenových sloupků s korintskými hlavicemi a slušně malovaným obrazem, představujícím poprsí sv. Jana Nep. s andělem, jenž klade si prst na ústa.

Kazatelna visutá má na podprsníku sedící sošky čtyř evangelistů.

Krucht a v celé šíři západního pole lodi má dřevěné prosté zábradlí.

Křtitelnice žulová, 1 m vysoká, stojí na profilované kuželce; mísa, 65 cm v průměru, má zevně 16 kanelur vypuklých.

Obr. 70. Hojná Voda.
Půdorys farního kostela.
— Plan de l'église paroissiale.

Monstrance, stříbrná, z části pozlacená, 52 *cm* vysoká a 23 *cm* široká, paprsková, stojí na rokokové tlačené nožce a rovněž takovém stonku. Kol Nejsvětějšího na paprscích z věnečky. Nahoře Bůh Otec mezi z anděly. Na nožce značka N S a repunční. Jest z konce XVIII. stol.

Kalich měděný, pozlacený, 28 *cm* vysoký, 9 *cm* v průměru čísky, rokokový, z téže ruky jako monstrance.

Ciborium měděné, pozlacené, 32 *cm* vysoké, 10·5 *cm* v průměru čísky, má tlačené rokokové ornamenty na nožce stonku i číši podobné jako kalich.

Zvonice stojí severovýchodně od kostela a stála dřív než tento. Hranolová věž, kamenná, omítaná, až k římsce renaissanční, 15 *m* vysoká, bez ozdob, kryta jest nízkou stanovou střechou, ukončenou osmistěnnou věžkou s lucernou.

Zvony byly ve zvonici 4, vesměs nové z r. 1893 od *Rudolfa Perner* z Budějovic.

Ve věžce na kostele je malý **zvoněk**, nepřístupný.

*Č. 1. V. = 49 *cm*, prům. 65 *cm*, pod korunou věnec a nápis: „Heilige Anna, Du Grossmutter Jesu Christi, bitte für uns!“ Na plášti relief sv. Anny a: Rudolf Perner in Budweis 1893. Při spodním okraji opět věnec.

Č. 2. V. = 42 *cm*, prům. 49 *cm*; pod korunou a při spodním okraji pletenec z květin. Na plášti relief sv. Josefa a nápis: „Heiliger Josef, Du Nährvater Jesu Christi und Patron der Sterbenden, bitte für uns!“ na druhé straně: Rudolf Perner in Budweis.

Č. 3. V = 18 *cm*, prům. 28 *cm*, bez nápisu.

*Č. 4 nepřístupný.

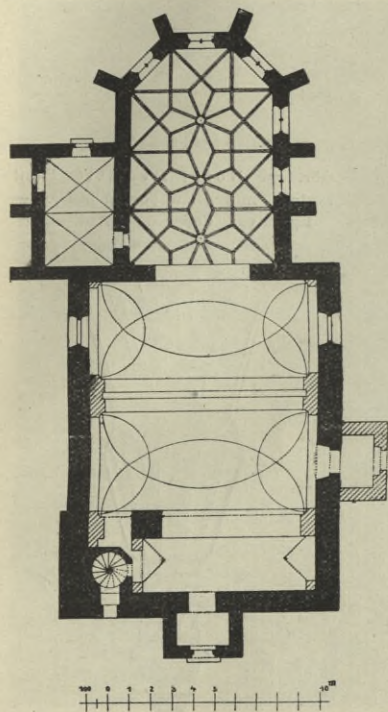
Horní Dvořiště. (Bor, Horní Myšlany). (Oberhaid, Merica Superior).

Farní pamětnice z r. 1786; Jos. Truhlář, Urbář zboží Rožmberského, 4; J. Schaller XIII., 162; J. G. Sommer IX., 163; Dr. X. M. Millauer, Ursprung d. Cist. Stiftes Hohenfurt, 79; J. Trajer, 265; B. Grueber, Die Kunst d. Mittelalters i. Böh. I., 11; Týž, Mitteilungen d. Vereines f. Geschichte d. Deutschen i. Böh. V., 19; Čechy VI., 39; Dr. W. Ladenbauer, 232; Dr. Jos. Neuwirth, Geschichte d. christl. Kunst i. Böhmen vom Tode Wenzels III. bis zu den Husitenkriegen, Prag 1893, 106; J. Jireček v Památkách archeol. 1875, 345; A. Sedláček, Slovník histor. I., 625; Führer durch den Böhmerwald, 151.

MĚSTEČKO bylo založeno jako pohraniční osada od pánů z Rožmberka v XIII. stol., jež později povýšena na městečko s právem znaku s věží, ukončenou cimbuřím, na níž pětিলistá červená růže. Časté požáry, zejména v letech 1738 a 1772 zahladily starý ráz jeho staveb.

KOSTEL SV. MICHALA archanděla, farní, byl založen v r. 1252 panem Vokem z Rožmberka a jako farní uvádí se r. 1384. Nynější stavba dokončena r. 1511, ač nalezen na ní byl nápis HOC ANNO PER FLORES DE ROSENBERG AEDIFICATA*) (= 1252). V r. 1738 vyhořel a byla pak loď nynější klenbou zaklenuta.

Orientovaná, kamenná a omítaná stavba stojí na jihovýchodním konci náměstí na hřbitově. Ku kněžišti o 3 polích a 3 stranách osmistěnu přilehá na sever sakristie o 2 polích a na západ loď kostela o 3 polích,

Obr. 71. Horní Dvořiště. Farní kostel. Půdorys. — Plan de l'église paroissiale.

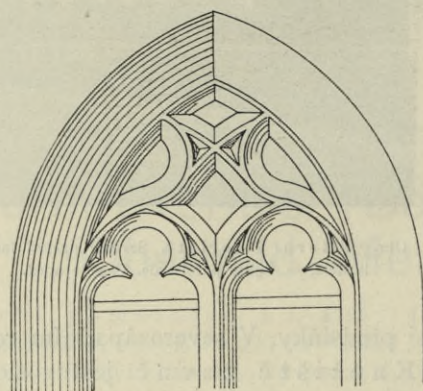
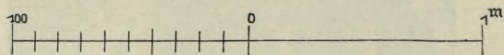
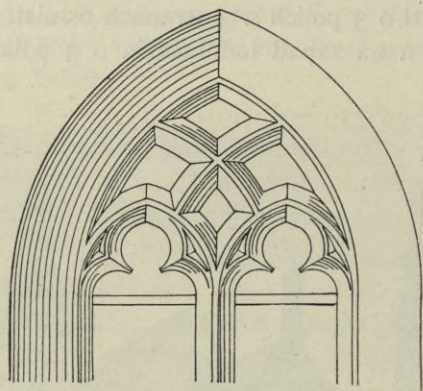
Obr. 72. Horní Dvořiště. Severní průčelí farního kostela. — Église paroissiale. Façade nord.

k níž přistaveny na jih a západ malé předsínky. V severozápadním rohu lodi vestavena jest věž. (Obr. 71.) Kněžiště zevně jest gotické, ostatek barokní. Zdi kněžiště sesíleny jsou 6 opěráky, z nichž 2 jsou kolmo na jižní hlavní zeď a 4 paprskovitě kol závěru rozloženy. Všecky stojí na kamenném trnoži, ukončeném okosenou vrchní hranou, zdivo jejich nemá ústupků, pouze uprostřed páskovou gotickou římsu spodem žlábkovanou. Přední lícni plochy opěráků jsou šikmými kamennými stříškami převedeny v líc kněžiště. Na sakristii opírají severní zeď 3 nízké opěráky bez trnože, jichž přední stříšky, sahající od země až pod hlavní římsu sakristie, jsou pobity šindelem.

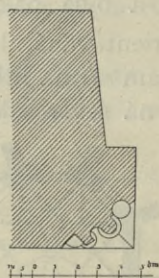
*) Dle J. Schallera.

Věž, hranolová, jednopatrová, obrněna jest na rozích barokně-dorskými pilastry, z nichž nad každým jest ve vlysu římsy po triglyfu.

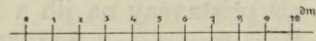
Kryt jest šindelový nad sedlovou střechou lodi kostelní, nižší valbou kněžiště, nad osmibokou bání věže i malou báníčkou nad lucernou

Obr. 74. Horní Dvořiště. Farní kostel. Kružby oken kněžiště. — Église paroissiale. Broderies des vitraux au chœur.

Obr. 73. Horní Dvořiště. Farní kostel. Profil ostění portálu jižního. — Église par. Coupe du portail sud.

Obr. 75. Horní Dvořiště. Farní kostel. Patka klenby v kněžišti. — Église par. Naissance de voûte dans le chœur.

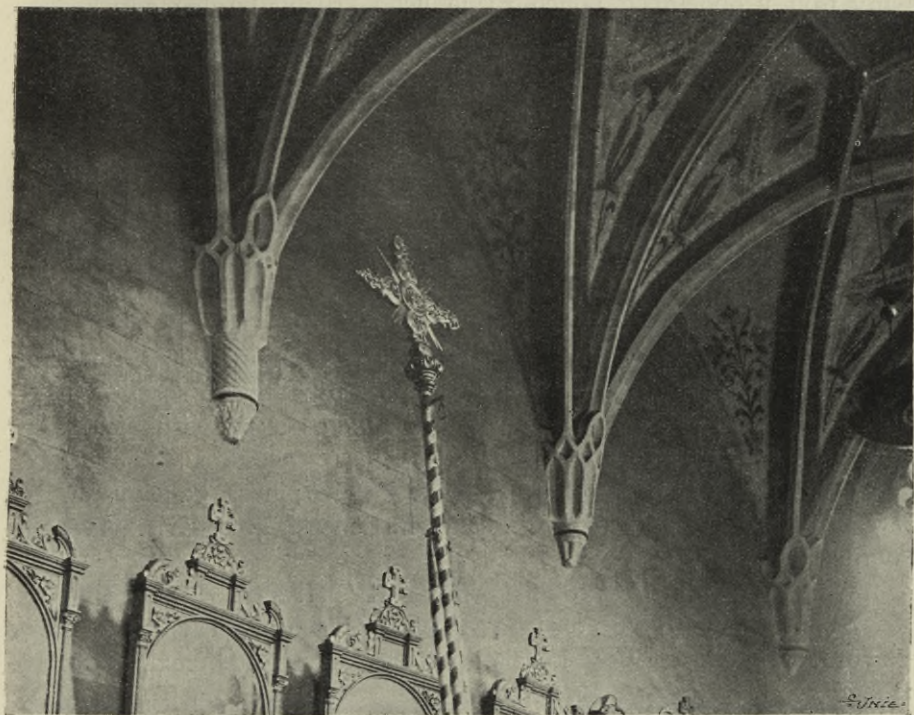
věžní, jakož i na šestibokém sanktusníku a jeho cibulovitou bání a konečně nad sakristií i oběma předsíňkami. (Obr. 72.)

Vchodů jest 5. Hlavní vede v nové západní předsínce, vrouben ostěním renaissančním, ukončeným rovným trojbokým štítkem. Vedle něho ústí ve věži vchod na krucht, obdélný, prostý.

Jižní postranní portálek, 158 × 266 cm ve světlosti veliký, vrouben žulovým pozdně gotickým ostěním, jehož profil z obloučku

mezi dvěma výžlabky, lemovanými šikmými pásky opatřen jest trnožními válečky, zdobenými diamantovým řezem a rýhováním. (Obr. 73.) Veškeré profily prostupují se v rozích; nadpraží podporováno jest v horních koutech vydutými krákorci. Ostění vybíhá v nadpraží v mělký hrot.

O k n a jsou v lodi 3 svrchem půlkruhová, v kněžišti jest 5 oken v kamenných, na obě strany se rozvírajících ostěních, hrotitých, o 1 prutu, s pozdně gotickými kružbami, v každém okně různého typu. Nad dvoj-

Obr. 76. Horní Dvořiště. Krákorce pod klenbami v kněžišti — Église paroissiale. Consoles de voûte au chœur.

nosy se protínají buď prostě pruty nebo připojeny jsou tvary plamenové. (Obr. 74.)

Vnitřek. Kněžiště, 6·80 m široké a 10·20 m dlouhé, zaklenuto jest pěknou klenbou do žeber hranolových, o prolákle skosených hranách ve třech hvězdách. Žebra rozbíhají se v patkách kleneb z válcových krákorců, různým způsobem buď rýhovaných neb čtverečkovaných; nad krákorci se žebra ozdobně proplétají a protínají se ve výši 9·60 m nad dlažbou ve 3 hladkých svornících. (Obr. 75 a 76.)

Vítězný oblouk, 4·40 m široký, má ostění na obě strany okosené, jež sbíhá se v hrotitém oblouku.

Loď kostelní 10·70 m široká a 14·70 m dlouhá, dělena jest párem sružených pilastrů, 2·00 m širokých ve dvě stejná pole a párem jednodu-

chých pilastrů odděleno druhé pole od třetího, jež jest užší obou sousedních. Pilastry, 0.63 m široké, mají hlavice s vejcovci a kladí toskánské. Sklenuta jest loď ve třech polích českými klenbami, dělenými pásy nad pilastry se pnoucími. (Obr. 77.)

K r u c h t a zaujímá západní pole lodi; stojí na 2 hmotných pilířích 1.32 × 2.10 m vel. a 2 příporných pilířích u hlavních zdí. Podklenuta jest valenou klenbou s výsečemi; pole této klenby v severozápadním rohu jest prostoupeno schodištěm na kruchtu vedoucím. Na podprsníkn kamenném vytesány jsou v obdélných polích různé liché kružby pozdně gotické.

Z a ř í z e n í jest ladné, barokní, dřevěné s hojným zlacením.

Hlavní oltář v sloupkové architektuře se středním obrazem arch. Michala, nad nimž mezi nástavky kusého štítu oválný obraz sv. Floriána. Po stranách stojí polychromované sochy v životní velikosti sv. Josefa a sv. Antonína, na římsách po každé straně sedí anděl.

B o č n í o l t á ř e dva v stejných sloupkových architekturách. Na jižním uprostřed obraz Pozdravení P. Marie a sochy sv. Šebastiána a sv. Linhart. Na severním obraz sv. Anny s P. Marií a sochy sv. Jana N. a sv. Mikuláše. Běžné práce.

K a z a t e l n a pěkná dřevěná, hnědá, s hojnými zlacenými ornamenty. Na podprsníku ve 4 výklencích polychromované sošky 4 evangelistů. Na stříšce korunka z 5 volutových konsol, podporujících malý křížek (viz obr. 77).

K ř t i t e l n i c e barokní, stojí na kuželce; mísa kanelovaná. Na dřevěném víku zlacené krákorce a na vrchu sousoší, křest Krista P. představující.

V a r h a n y mají barokní korpus z XVIII. stol.

S o c h y sv. Barbory a P. Marie na zeměkouli s hadem, v životní velikosti, stojí v kněžišti na barokních krákorcích, polychromované.

L u s t r y: 1. Skleněný v kněžišti, o 2 pořadích, jest z konce XVIII. stol. 2. Mosazný na 6 svíček, renaissanční, ze XVII. stol.

N á h r o b n í k zazděn v jižní předsínce. Deska mramorová má v horní polovici nápis:

HIER LIEGT FRANCISCA
BARON. DE OBITEZKY
GEBOHRNE KORZENSKY
DE TERESCHAV. IRES
ALTERS 50 IAHR. GESTORBEN
DEN 7. NOVEMBER 1716
REQUIESCAT IN PACE.

V spodní polovici vytesán alianční znak: na pravo kohout, na levo štít čtvrcený, na levé hoření a pravé dolní části půl orla, na pravé horní lev a dolní dělena hvězdami.

Obr. 77. Horní Dvořiště. Farní kostel. Pohled do kněžiště. — Église paroissiale. Vue du chœur.

Monstrance 20 cm šir., 46 cm vys., pozlacená, v rokokovém slohu, posázená nepravými drahokamy; nožka kulatá vypuklá, z let čtyřicátých XIX. století, pokrytá páskovým ornamentem s andílky. Pod

Obr. 78. Horní Dvořiště. Farní kostel. Monstrance a kalich č. 2. — Église paroissiale. Ostensor et le calice no. 2.

středem soška sv. Jana, kolem andělé, nejvýš Bůh Otec pod baldachýnem a holubice.

Kalich č. 1. Vys. 24 cm, v průměru číše 9 cm, pozlacený, rokokový, z konce XVIII. stol.

Kalich č. 2. Vys. 29 cm, v průměru číše 10 cm; stříbrný. Nožka kulatá, prohýbaná; na košíčku, v němž do polovice své výšky vězí číše,

rokokové ornamenty, mezi nimi 3 emailované obrázky: Kristus na hoře Olivetské, sv. Barbora a sv. Kateřina. (Obr. 78.) Na noze nápis: 1843 von Hirschschall. Von Valentin Schopper gewidmet.

Relikviář 11 cm široký a 24 cm vysoký, paprskový, postříbřený, z části pozlacený, z konce XVIII. stol.

Konvičky stříbrné 15 cm vysoké, jedna zdobena klasy, druhá hrozný vína, s podnosem 20 × 28 cm velkém, oválném, zdobeném vinnými hrozny. Značka: (Obr. 79.)

Obr. 79. Horní Dvořiště. Farní kostel. Mešní konvičky a relikviář.
— Burettes de messe et un reliquaire.

Zvonů bylo 5 (nyní jen 2). Čís. 1. Vys. 80 cm, v prům. 115 cm. Pod korunou ornamentované pásy a nápis: A FVLGVRE ET TEMPESTATE LIBERA NOS DOMINE IESV CHRISTE. Znak opata Heřmana Kurze a monogram: H. K. A. A. (Herm. Kurz Abas Altovadensis).

AD MANDATVM REVERENDISSIMI DOM.

DOM. HERMAN KVRZ

JOSEPHVS PERNER

NOVOREFVNDIT BVDWICYI

ANNO 1773.

Na plášti relief sv. Heřmana.

*Č. 2. Vys. 62 cm, v prům. 90 cm, pod korunou nápis: JOH. HOLEDERER IN LINZ 1840. Na plášti krucifix.

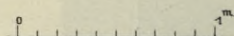
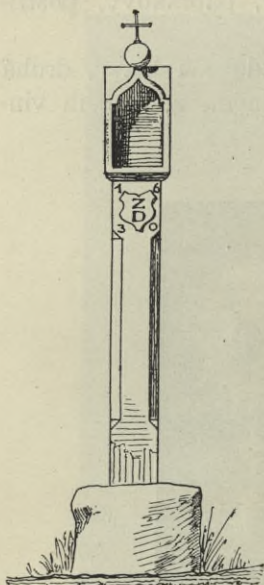
*Č. 3. Vys. 38 cm, v prům. 53 cm, pod korunou nápis: JOHANN HOLEDERER in LINZ 1837.

*Č. 4. Vys. 45 cm, v prům. 61 cm, na plášti nápis: VNTER YVO PASCHER PFARRER ANNO 1827.

a znak zvonaře a podpis: JOHANN HOLLEDERER. Na plášti relief arch. Michala.

Č. 5. Sanktusník: V = 24 cm, prům. 34 cm. Na plášti: A. M. Linz 1772.

RADNICE stojí na náměstí. Jednoduchá stavba o 5 × 6 osách okenních, kryta plochou střechou, plechem pobitou.

Obr. 80. Horní Dvořiště. Boží muka z r. 1630. — Colonne oratoire de 1630.

SOCHA SV. JANA NEP. uprostřed náměstí stojí na pilíři, jehož baňatý podstavec zdoben po každé straně hlavou andílka. Taž výzdoba nachází se též na čtyřech rozích hlavice pilíře. Polychromovaná socha světce drží v ruce krucifix. Na pilíři nápis v předu: S. IOANNES | NEPOMVCENE DEO | PRO NOBIS | PRECIBVS | SVB VENI (= 1724). V zadu nápis: 1724 den 8. May Ist difse Statia gefetz (sic!) Pod nápisy vytesán na třech stranách po vypuklé postavě sv. Šebastiána, sv. Floriána a sv. Rocha. Kolem pilíře žulová čtyřhranná ohrádka se šesti barokními kuželkami v každé straně; na krycí desce vyryto: L. P. 1742.

BOŽÍ MUKA na cestě do obce Tiché; na žulovém pilířku, 25 cm silném a 2 m vysokém, stojícím na balvanu 40 cm vysokém jako na trnoži, jest čtyřboký hranol, v předu prohloubený a ukončený štítkem rovnoramenným. Na přední straně vtesán letopočet: 1630. (Obr. 80.)

(Hrádek. Häusles.)

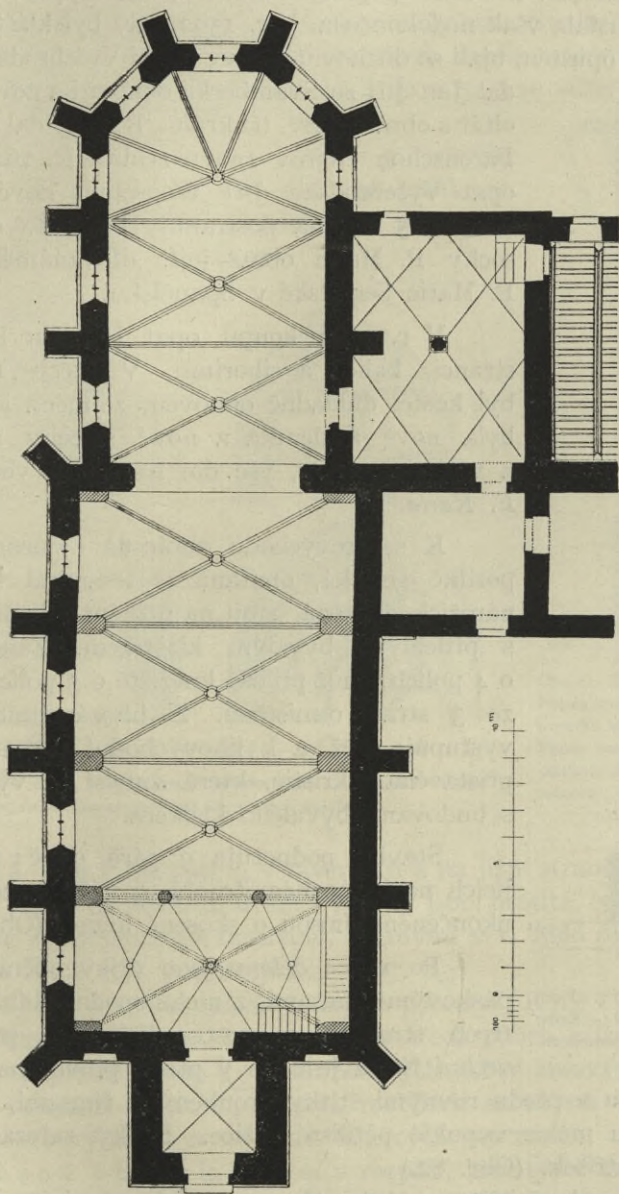
J. Schaller XIII., 147; J. G. Sommer IX., 148; A. Sedláček, Hradý III., 255; J. Trajer, 366.

TVRZ, zvaná Hrádek, založena byla v XIV. věku a majitelé její byli many Novohradskými. Na počátku XV. stol. patřila již Rožmberkům, kteří dosazovali sem purkrabí. Tvrz rozbořena byla v husitských bouřích a není po ní stopy.

Hýrov. („Na Veytoni“, Vorder Heuraffl.)

Pamětnice farní z r. 1786; Václav Břežan, Výtah z Rožmberské kroniky v Čas. spol. vlast. musea v Č. II. 4 sv. 49; Rukopis místopisný z r. 1834, heslo: Hohenfurt; J. Schaller XIII., 168; J. G. Sommer IX., 178; Dr. M. Pangerl v Mitt. d. Ver. f. Gesch. d. Deutschen i. Böhm. IX., 1a, 132; Dr. X. M. Millauer, Diplomatische Nachrichten über das ehemalige Eremitenkloster Heuraffel in Böhmen v časopise Hesperus r. 1816,

č. 39; J. Trajer, 249; Dr. W. Ladenbauer, 233; J. Braniš, Děj. středov. um. v Čech. II., 122; Dr. Jos. Neuwirth, Mittelalterliche Kunst-
denkmale i. Südböhmen, Budweis 1898, 15, 20; Čechy II., 8; F. Borovský-
J. Krejčí, Průvodce po Šumavě, 193; Kavkův Průvodce po kr. Č. III.-99.

Obr. 81. Hýrov. Farní kostel. Půdorys. — Plan de l'église paroissiale.

KOSTEL SV. FILIPA A JAKUBA farní, býval klášterním ko-
stem poustevníků řádu sv. Pavla a sv. Antonína. Původní poustevna
vznikla r. 1357 a poustevníci řídili se řádem mnichů Pavlanských. Kostel
sv. Filipa a Jakuba založen pro poustevníky r. 1385 panem Janem a Petrem

z Rožmberka. Později usadili se v blízkosti Hejrova poustevníci řádu sv. Antonína. R. 1491 se oba kláštery spojily a r. 1515 přikročili mniši k stavbě nynějšího kostela, místo tou dobou sešlého původního kostela. Novostavba kostela a s ním spojeného kláštera, kteráž prováděna byla z milodarů, zůstala však nedokončena. V r. 1592, kdy byl klášter i kostel již delší dobu opuštěn, ujali se duchovní správy mniši Vyšebrodští. R. 1613 dal Jan Jiří ze Švamberka obnoviti a nově malovati oltář s obrazem Sv. tří králů. R. 1617 dal opat Pavel Farenšon Hejrov znovu zřídit. R. 1645 posvětil opat Vyšebrodský Jiří Wenschuh nové 3 oltáře. V r. 1785 dán na postranní Mariánský oltář místo sochy P. Marie obraz její, dle známého obrazu P. Marie Serratské v Španělsku.

V r. 1786 koupil opat Heřman Kurz monstanci, kalich a ciborium. V letech 1883—1886 byl kostel důkladně obnoven, zejména loď kostelní byla nově zaklenuta a nové střechy na kostele a věži postaveny, vše dle návrhu a vedením inž. F. Karla.

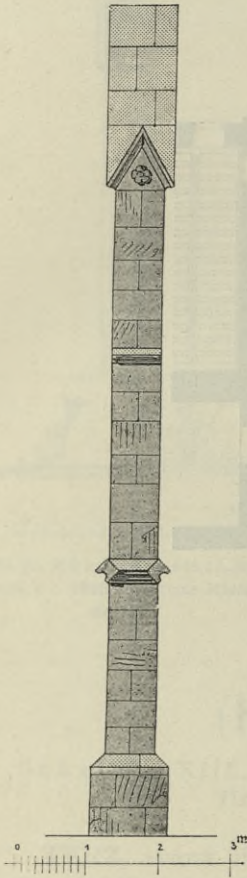
K severovýchodu obrácená kamenná stavba, pozdně gotická, omítaná, s tesanými kvádry na nárožích obrněná, stojí na nízkém návrší na návsi s přilehlým bývalým klášterem. Záleží z lodi o 4 polích, k níž přilehá kněžiště o 3 polích a závěru ze 3 stran osmistěnu. Z jihozápadního průčelí vystupuje věž a k jihovýchodní straně kněžiště přistavěna sakristie, která souvisí na východ i jih s budovami bývalého kláštera.

Stavbu podporuje 9 párů opěráků, stojících na kamenném trnoži, společném celé stavbě, ukončeném římsou o skosené hraně. (Obr. 81.)

Po výšce děleny jsou dřívky opěráků dvěma páskovými římsami, z nichž spodní obíhá po všech třech stranách s prostupujícími se profily, ale vrchní římsa jest jen v předu provedena. Opěráky ukončeny jsou v předu rovnými štítky vroubenými římsami, mezi nimi vytesány jsou mělce vypuklé pětistě řížice. Štítky zařezávají se do kamenných stříšek. (Obr. 82.)

Věž hranolová, třípatrová, končí novou štíhlou osmistěnnou helmicí, přecházející z čtyřstěnného spodku a kryta jest břidlou. Ostatní budovy kostelní mají střechy nové, eternitové.

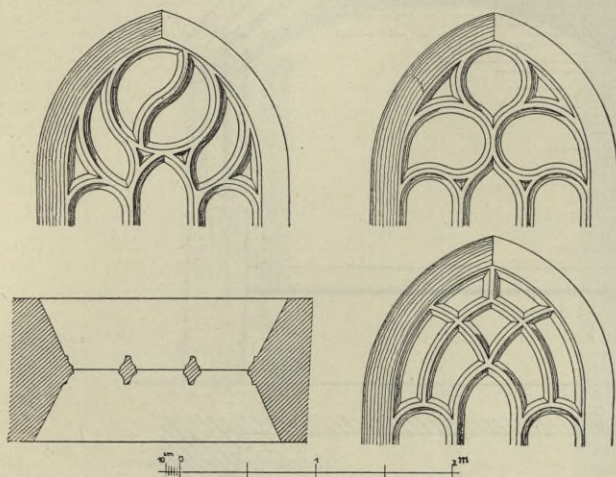
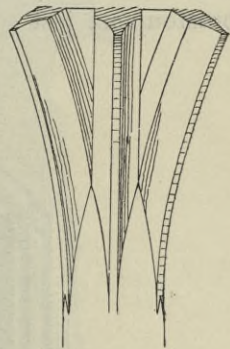
Vchody jsou 2. Hlavní vede pod věží a jest dvojitý, obojí v žulovém ostění. Zevní jest hrctitý, vnitřní profilovaný, nový, proveden

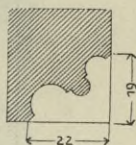
Obr. 82. Hýrov. Farní kostel. Opěrný pilř. — Église paroissiale. Un contrefort.

r. 1886 dle portálku, jenž ústil z kostela do kláštera a jehož ostění bylo přeneseno do Vyššího Brodu, kdež bylo postaveno do vchodu ke kapli sv. Anny. Ostění vnitřního vchodu složeno jest z nárožního válečku, vroubeného po obou stranách šikmými ploškami, uprostřed vyžlábkovanými. Na zevní straně připojen jest poloviční výžlabek. Hladký tůň, 52 cm vysoký, do jehož šikmé plochy se zařezává. Profily ostění se ve všech rozích prostupují. Vchod jest obdélný, 1'40 × 2'45 m velký, s vydutými krákorci v horních koutech.

2. Vchod z kněžiště do sakristie v žulovém ostění z válečku, vroubeného šikmými ploškami, uprostřed vyžlábkovanými. Ostění stáčí se v horních koutech ve vyduté krákorce.

Obr. 83. Hýrov. Farní kostel. Řez a kružba oken v kněžišti — Église paroissiale. Coupe et broderie des vitraux au chœur.

Obr. 84. Hýrov. Farní kostel. Průsek ostění u vchodu sakristie a patka klenby v kněžišti. — Église paroissiale. Coupe des pieds-droits du portail de la sacristie et la naissance de voûte au chœur.

Okna jsou v kněžišti 4, v závěru tři a na jižní straně jedno. V lodi jsou též 4 okna, na severní straně. Všecka jsou hrotitá, 5.50 m vysoká o 2 prutech, s plamennými kružbami, tesanými v r. 1886 dle zbytků původních, ze XVI. stol. pocházejících. (Obr. 83.)

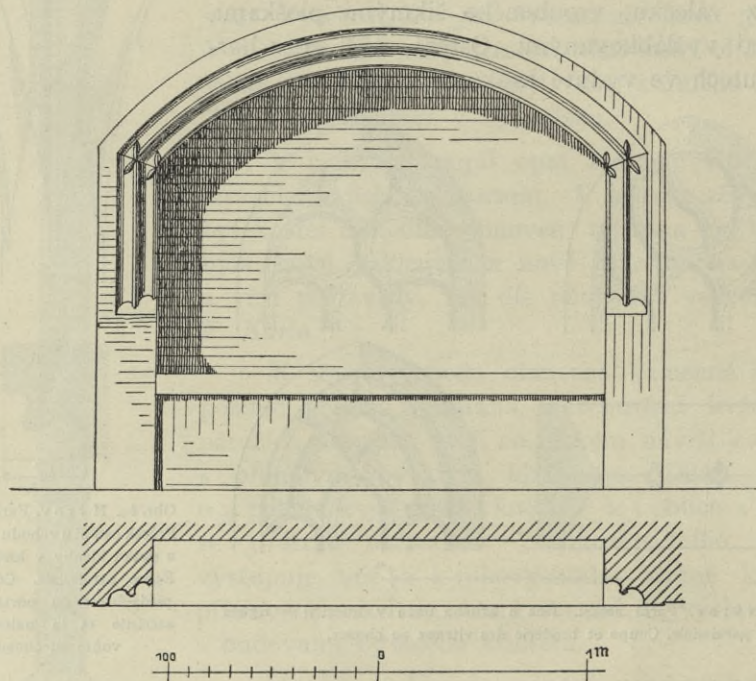
Vnitřek kostela vyniká ladnými poměry. Kněžiště 8.10 m široké a 16.00 m dlouhé, zaklenuto jest ve třech polích křížovou klenbou a v závěru paprskovitě do hranolových žebér žulových s prolákle okosenými hranami. (Obr. 84.) Žebra rozbíhají se ze zdi bez krákorců a stýkají se ve výšce 11 m ve třech hladkých svornících.

Vítězný oblouk, 6.20 m v rozpětí, hrotitý, v žulovém ostění s okosenými hranami, v oblouku uprostřed vyžlábkovaném.

Lod kostela jest 10.50 m široká a 20.50 m dlouhá, má zdi oživeny 3 páry do vnitř kostela vestavěných pilířů na půdorysech 60 cm šir. a 115 cm dlouhých; také ve všech čtyřech koutech lodi jsou přistavěny pilíře o poloviční šířce výš zmíněných. Pilíře tyto pocházejí z poslední opravy ko-

stela v l. 1885—6, kdy byla i loď nově sklenuta ve 4 polích do žulových žeber stejného tvaru jako v kněžišti, místo dřevěného stropu, jenž dle všeho původně loď kryl. Žebra protínají se ve výši 12·25 m ve čtyřech hladkých svornících.

K r u c h t a jest nová, zaujímá západní pole lodi kostelní, do níž otvírá se třemi segmentovými oblouky, jež opírají se o dva žulové sloupky. Podkruchtí zaklenuto jest ve 3 polích křížovými klenbami, z nichž jižní prostoupena jest schodištěm na kruchtě.

Obr. 85. H ý r o v. Farní kostel. Sedile. — Église paroissiale. Sedile.

S e d i l e v jižní zdi kněžiště, 2·15 m široké a 2·00 m vysoké, má segmentem překlenuté ostění o dvou mělkých žlábkách, jichž hrany se v rozích segmentu prostupují, a ve výšce 0·83 m nad dlažbou zařezávají do šikmé plochy trnoží. (Obr. 85.)

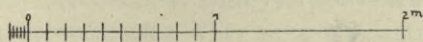
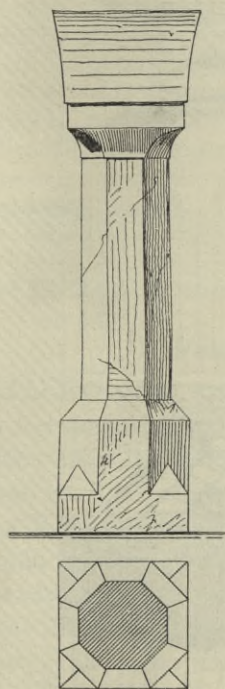
S a k r i s t i e 7·70 m dlouhá a 6·50 m široká; uprostřed podporuje žulový osmistěnný pilíř 0·48 m silný, 2·16 m vysoký, čtyři pole křížové klenby bezžeberní. (Obr. 86.)

V ý p r a v a jest většinou nová z konce XIX. stol., v slohu gotickém.

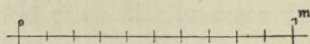
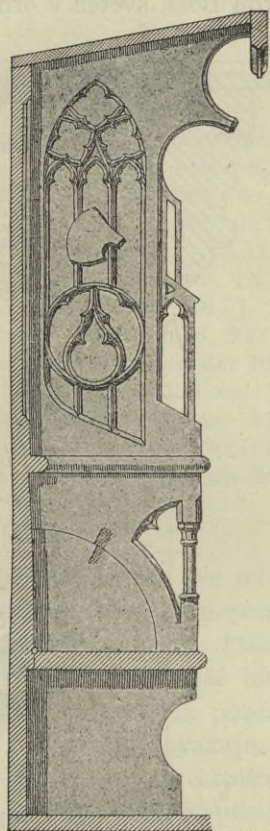
Na hlavním oltáři obraz sv. Filipa a Jakuba, na jižním postranním oltáři obraz sv. Šebastiána, na severním obraz P. Marie Serratské, jež sem dána r. 1785 místo dřívější sochy P. Marie. Oltářní obraz sv. tři králové z r. 1613 jest od r. 1910 ve Vyšebrodském klášteře.

Ze starého zařízení jsou zde: chórové lavice dvě, dubové, každá jest 6.40 m dlouhá, 3.0 m vysoká a 1.35 m široká a dělena v 8 sedadel, omezených prořezávanými stěnami s pozdně gotickými kružbami. Lavice ty stály původně v klášterním kostele Vyšebrodském a pocházejí z počátku XVI. století. (Obr. 87.)

Kropenka žulová, 0.95 m vysoká; na gotické trnoži stojí renaissanční kuželka, nesoucí mušli.

Obr. 86. Hýrov. Farní kostel. Pilíř v sakristii. — Église paroissiale. Pilier dans la sacristie.

Obr. 87. Hýrov. Far. kostel. Průřez chórové lavice. — Église paroissiale. Profil d'une des stalles de chœur.

Pokladnička žulová 0.90 m vysoká, vyhloubena jest v čtyřbokém hranolu, jenž převeden jest výše v osmiboký. Jest ze XVI. století.

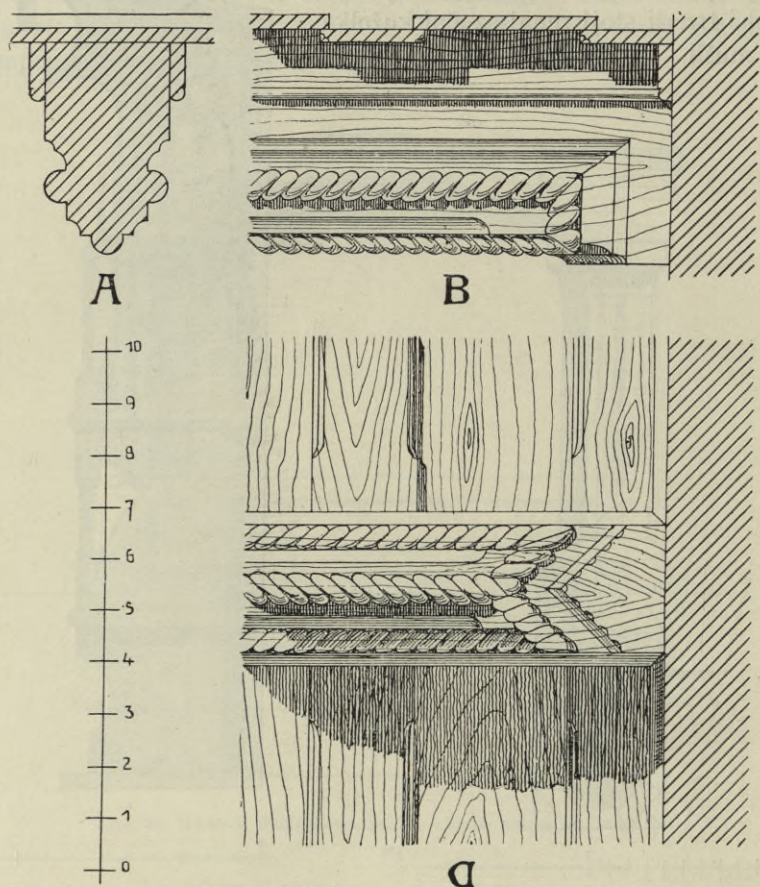
Varhany v barokní architektuře, na níž znak Vyšebrodského opata Quirina Mickela a nápis: A. D. 1751.

Monstrance paprsková, kalich i ciborium jsou rokokové běžné práce, zakoupené r. 1786.

Zvony byly tři. *Č. I. Výšky 55 cm, v průměru 74 cm, pod korunou mezi dvěma ornamentálními pásy nápis: Johann Hollederer goss mich

in Linz 1834. Na obrubě nápis: Diese Glocke liessen die Heuraffler giessen und ist daher ihr Eigenthum. Na plášti v reliefu sv. Florian.

*Č. 2. Výšky 43 cm, v průměru 58 cm. Pod korunou nápis: Johann Hollederer goss mich in Linz 1833. Na plášti krucifix se sv. Janem a Matkou Boží, světec v ornátě biskupském a znak Vyšebrodského opata.

Obr. 88. H ý r o v. Trámový strop v bývalém klášteře sv. Antonína. — Plafond de bois dans l'ancien couvent de St. Antoine.

Č. 3. Výšky 30 cm, v průměru 40 cm. Pod korunou nápis: Michael Zöchbauer goss mich in Linz 1786. Na plášti v reliefu krucifix a sv. Florian.

Z BÝVALÉHO KLÁŠTERA zachována vedle sakristie farní kancelář s původním pěkným trámovým stropem. Trámů 24 cm šir. a 40 cm vysokých, třemi řezanými provorcí zdobených, jest 7, světlé délky po 6-70 m. Vzdálenost trámů od sebe 1-50 m. Přes trámy položena záklopní prkna jsou střídaně 30 a 20 cm široká a mají hrany okoseny dvojnásobnými výžlabky. (Obr. 88.)

Bývalá refektář slouží nyní jako — chlév. Původně měla rovněž trámový vyřezávaný strop, který zaměněn v české klenutí. Zachovány jsou ještě k této místnosti a k několika jiným, sloužícím hospodářským účelům, původní ostění vchodů žulová, s okosenými hranami a vydutými krákorci v horních koutech.

Kaplice. (Kaplitz.)

Prameny: Matriky od r. 1642; Archiv městský, Pamětnice farní od r. 1788. Literatura: Rukopis místopis. z r. 1834, heslo: Kaplitz; J. Schaller XIII., 141; J. G. Sommer IX., 141; J. Trajer, 281; B. Grueber, Die Kunst d. Mittelalters i. B. IV., 33; Týž, v Mitt. d. Verein. f. Gesch. d. D. i. Böhm. V., 20; J. Braniš, Děj. středověk. úm. v Č. II., 119; Dr. W. Ladenbauer, 230; F. J. Zoubek v Památ. archeol. IX., 718; A. Sedláček, Hrady III., 218; Týž, Slovník histor. I., 399; Dr. J. Neuwirth, Mittelalterliche Kunstdenkmale i. Südböhmen, Buděj. 1898, 24; Týž v Geschichte der christlichen Kunst in Böhmen bis zum Aussterben der Přemysliden, Praha 1888, 179, 417; Čechy VI., 24; Ottův Nauč. slov. XIII., 966; Joh. Märten, Heimatskunde des Bezirkes Kaplitz 1894; Ignaz Oberparleiter, Gedenkbuch der Stadt Kaplitz, Kaplice 1911; Turistická literatura: Durch Deutschböhmen, 37; Führer durch d. Böhmerwald, 248.

I. Poloha a vývoj městečka.

MĚSTEČKO vděčí svůj vznik a hlavně rozvoj poloze své na důležité stezce v ranném středověku z Čech do Rakous, která jím prochází. Jak ze jména jeho lze souditi, byla tu nejprve nějaká kaple, která postavena byla ve XII. věku; kolem ní záhy vznikly domky, jež brzy — na počátku XIII. věku — rozmnožily se v trhovou ves na pozemcích mocného rodu pánů ze Strakonic, jehož člen Bavor II. považuje se za původce hradu Pořešína (ležícího 1½ hodiny na sever od Kaplice), ze kterého bylo možno ovládnouti silnici z Čech do Rakous i Kaplici. Jak tento šlechtic tak i jeho nástupci osobovali si právo na Kaplici, zejména na mýto na silnici. R. 1358 povýšena Kaplice od pana Markvarta z Pořešína na městečko. V r. 1434 přivlastnil si Pořešín i se vším jeho zbožím — tedy i Kaplici — pan Oldřich II. z Rožmberka. Od té doby sdílela městečko osudy ostatních statků Rožmberských, od nichž dostalo se mu do znaku i růže. (Obr. 88a.) Kaplice leží v rovině u říčky Malše, kolem silnice z Budějovic do Freistadtu v Rakousích, kteráž se uprostřed rozšiřuje v obdélné náměstí. (Obr. 89.) Hražené nebylo asi nikdy. Pro zhoubné a časté požáry, z nichž zničily větší části města zejména ohně z l. 1387, před r. 1419 ve 4 letech dvakrát, pak v letech 1507, 1549 (bleskem do radnice), 1675, 1718, 1796, 1839, 1872 a 1911, nemá městečko ráz starší, než z 1. polovice XIX věku — se skrovnými výjimkami několika barokních průčelí. (Obr. 90.)

Obr. 88a.
Kaplice. Znak městečka.
— Armes de la ville.

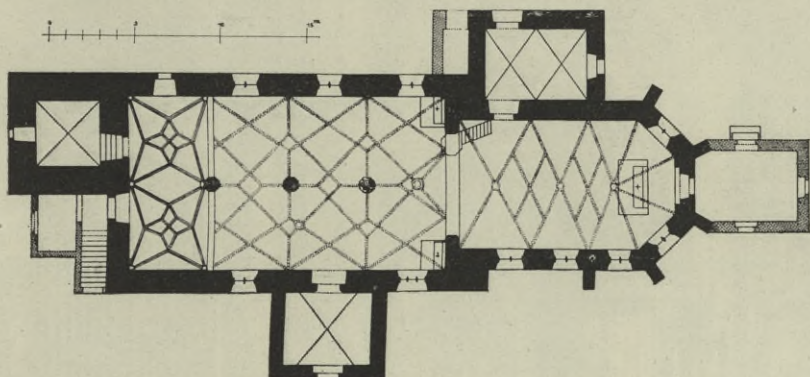
Obr. 89. Kaplice. Plán města z konce XIX. stol. I. Radnice. II. Děkanský kostel. III. Kostel český. IV. Řeka Malše. — Plan général de la ville de la fin du XIXe s. I. Hôtel de ville. II. Église décanale. III. Église bohème. IV. La Malše (fleuve).

Obr. 90. Kaplice. Pohled na město od vých. — Vue de la ville prise de l'est.

II. Jednotlivé budovy.

KOSTEL SV. PETRA A PAVLA, děkanský (od r. 1788). Jako farní s farářem a 2 kaplany (Premonstráty z Milevska) uvádí se již r. 1257. Původní kostel vyhořel r. 1507 a teprve potom rozdělena loď ve dvě tři pilíři. V r. 1740 byla věž o 3 sáhy zvýšena a nynější baňatá střecha na ni posazena. R. 1726 dodal nové varhany *Václ. Pundáček z Dačic*. V r. 1796 byla kostelní loď a v r. 1798 presbytář nově šindelem kryta, při čemž i bání věže novým šindelem pokryty.* V r. 1838 byly věže kostelní (velká i sanktusník) pobity plechem dle návrhu inž. *F. Pelikána* z N. Hradů klempířem *Ondř. Grabensteinerem* za 1685 zl. v. V r. 1844 byla loď kůrkami kryta a kněžiště taškami. V r. 1895 byly na věž dány hodiny, které v r. 1834 pro radnici provedl *Fr. Salzer*, hodinář z Kaplice. R. 1868 byla odstra-

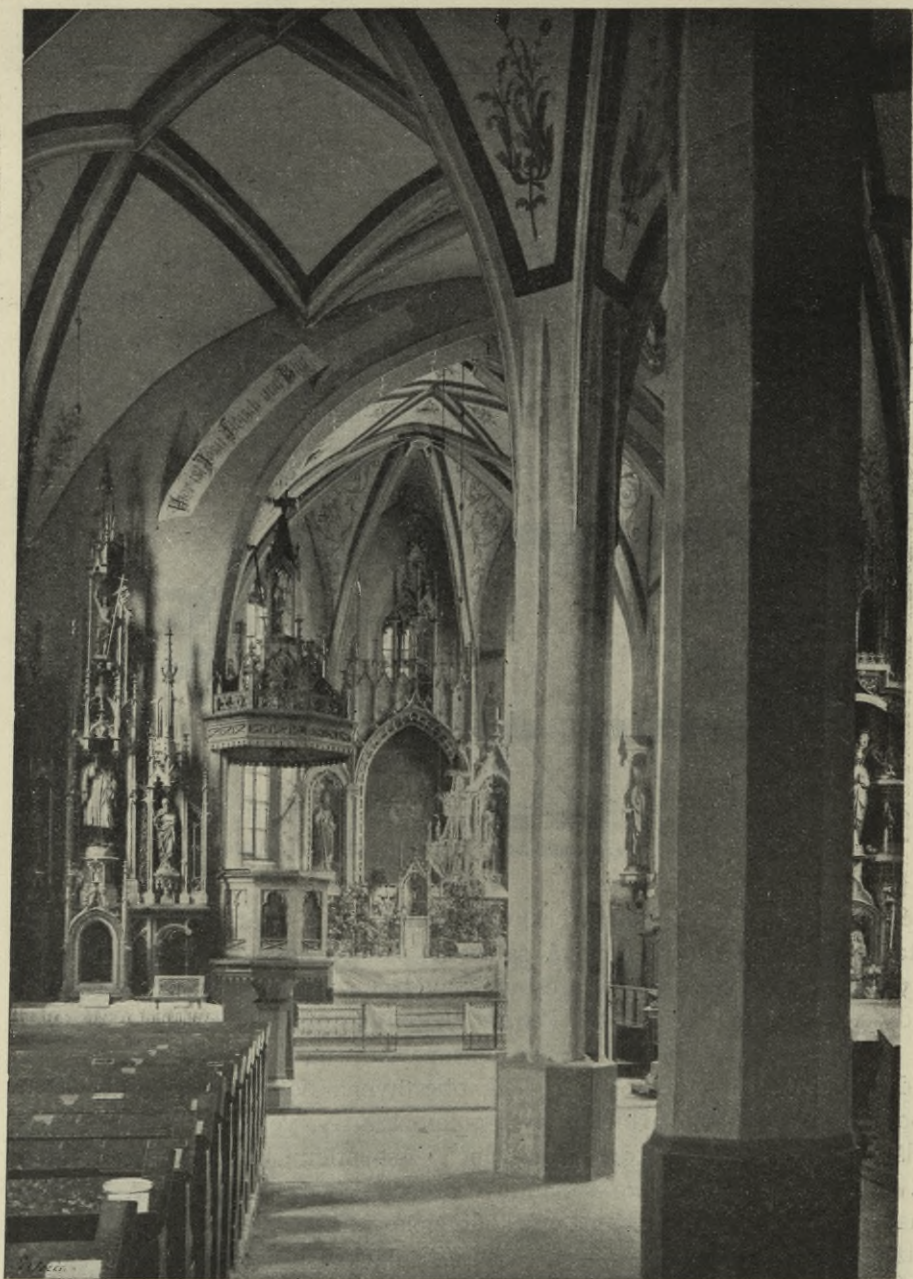

Obr. 91. Kaplice. Děkanský kostel. Půdorys. — Plan de l'église décanale.

něna empora, jež zaujímal celou levou loď až k oltáři. Téhož roku postavena za hlavní oltář nová sakristie, kostel nově žulovými deskami vydlážděn a okna v lodi i v presbytáři zvětšena. Poslední oprava v r. 1912, kdy vymalován celý kostel *Petrem Hellmingerem*, malířem z Attnangu.

Orientovaná gotická stavba omítaná stojí na východní straně města, oddělena od náměstí kostelní ulicí, obestavena domy, jež postaveny na pozemcích bývalého hřbitova v 1. polovici XIX. věku; skládá se z kněžiště o 2 polích a 5 stran pravidelného osmistěnu, z dvojloďí o 4 osách a z věže, vystupující ze západního průčelí severní lodi. Stará sakristie na sever kněžiště a nová na východní jeho straně, dále dvě předsíně, na jižní a západní straně, konečně schodiště na kruchtu přistavené k západnímu průčelí, doplňují celek. Zdi hladké, omítané; kol kněžiště rozloženo 5 o p ě r á k ů, bez trnože, o 1 odstupci s pasovou římsou gotickou v předu, ukončených šikmými stříškami se štítky vroubenými v předu profily o šikmém pásku a výžlabku. (Obr. 91.)

*) V r. 1799 byla ukradena monstrance pozlacená s 3 démanty a rubíny posázená, ciborium, 5 kalichů a j. V r. 1817 pak 10 velkých svícňů.

Obr. 92. Kaplice. Děkanský kostel. Pohled do kněžiště. — Église decanale. Vue du choeur.

Na lodi zachován západní štít na jižní polovici, hladce omítnutý, krytý kamennými deskami; na jižní straně při západním rohu viděti jest původní hlavní římsu o desce s podbrádkou a pod ní as 80 cm.

je malá konsolka kamenná. Věž hranolová 4patrová, dělena pásovými římsami gotického profilu, ukončena cibulovitou bání osmistěnnou s lucernou a menší bání, kryta jest plechem; rovněž tak pobit jest i malý sanktusník nad kněžištěm, ukončený šestibokým jehlancem.

Vchody v kamenných obrubách, ozdob prostých, jsou do kostela dva od západní a od jižní strany, oba z předsíní přístupny a dva do obou sakristií, oba od severní strany. Vchod z kněžiště do sakristie jest pravouhlý, vrouben ostěním žulovým s profilem mělkým, pozdně gotickým, (ze začátku XVI. věku), v němž střídá se váleček s výžlabky.

Okna jsou všecka hrotitá, v rozevřajících se ostěních omítaných, s žulovými sešíkmenými podokenníky, ukončenými vpředu malou gotickou římskou; všecka jsou o 1 prutu, kromě nejvýchodnějšího okna v jižní lodi, které má 2 pruty. Kružby pozdně gotické — plamenové — i pruty jsou dubové.

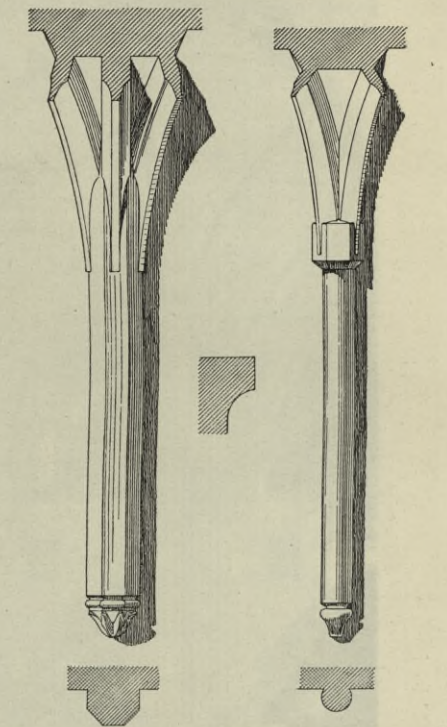
Podkruchtí osvětleno v severní zdi malým obdélným okénkem, podobně i sakristie. Do věže vede do 3 pater celkem 8 malých okének o skosených ostěních; do zvonice ve 4. patře 4 velká, půlkruhem uzavřená okna, vroubena barokní chambranou.

Uvnitř jest kněžiště 12·80 m dlouhé, 7·60 m široké, zaklenuto v obdélných polích síťovou klenbou do klínovitých žeber o prolákle okosené plošce, opírajících se o kusé, válcové přípory; v závěru jest klenba paprskovitá. Žebra sbíhají se ve výši 12·50 m ve 3 terčových svornících a dvakrát se protínají bez svorníků.

Vítězný oblouk hrotitý, jen 65 cm silný — při rozpětí 6 m — vrouben ostěním na obě strany okoseným.

Dvojlodí 18·30 m dlouhé a 10·20 m široké, děleno jest v ose (obr. 92.) třemi pilíři, 80 cm silnými, ve 2 lodí po 4·70 m široké, o 4 polích. Průsek prvního pilíře od vítězného oblouku jest čtverec s připojeným poloválcem na každé straně, druhých dvou osmistěnných.

Pilíře spočívají na osmistěnných kamenných trnožích, 90 cm vysokých, ukončených římskou o výžlabku mezi 2 šikmými pásy. Do těchto pilířů

Obr. 93. Kaplice. Děkanský kostel. Nástěnné přípory v lodi a v kněžišti. Uprostřed hlavní římsa. — Eglise décanale. Perches dans la nef et dans le chœur. Au milieu, la corniche.

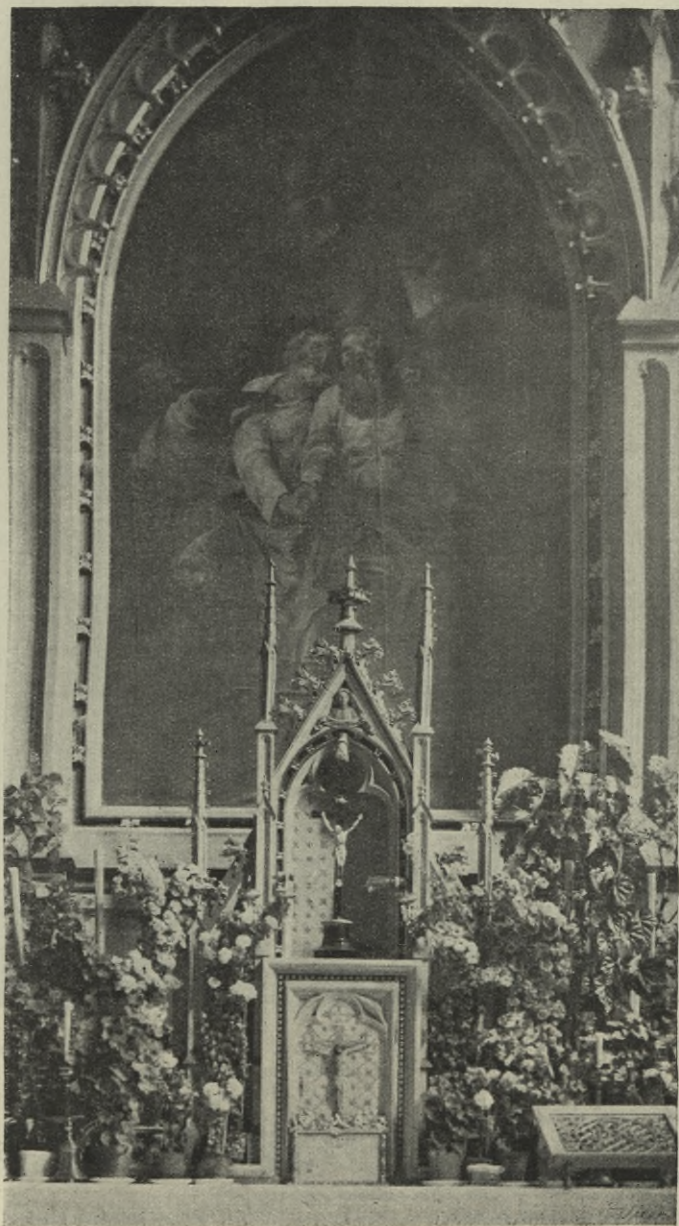
a obvodních zdí zaklenuty jsou lodi síťovou klenbou se žebry (téhož průřezu jako v kněžišti) nejspíše podvléknutými. Žebra odvinují se v patkách od pilířů bez hlavic, skoro tečně, podobně i od kusých polygonálních

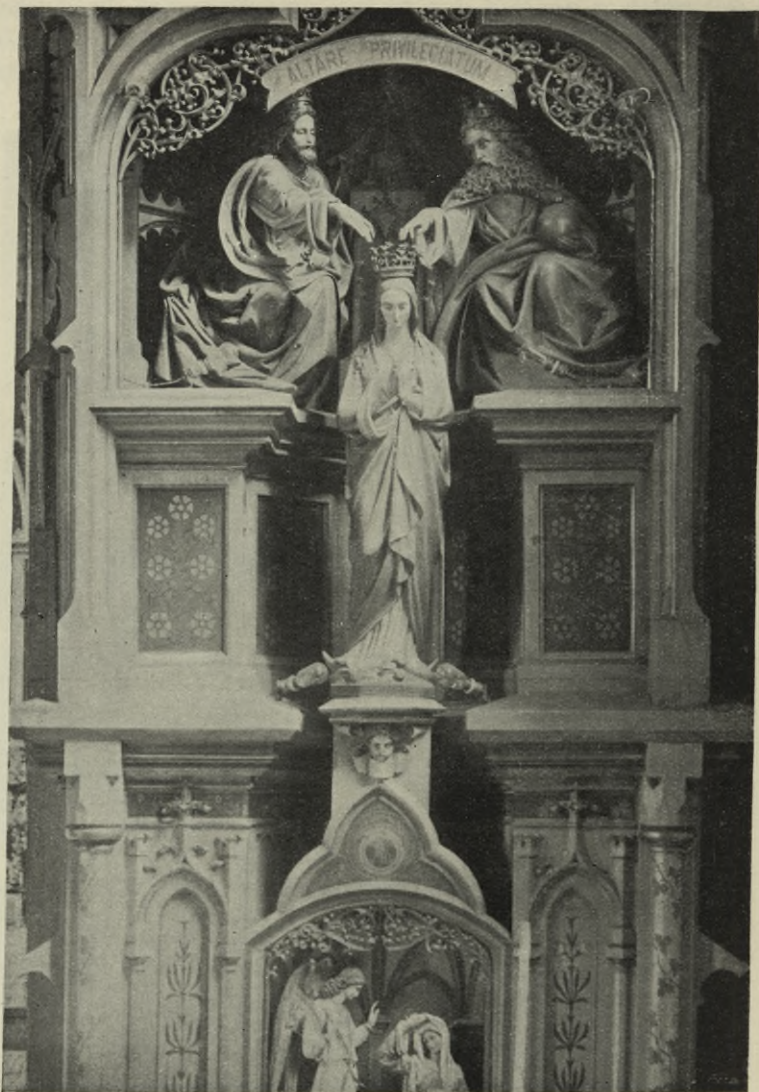
Obr. 94. Kaplice. Děkanský kostel. Pohled do lodí. — Église décanale. Vue de la nef.

přípor na zdech. (Obr. 93.) Ve výšce 9-10 m sbíhají se ve 2 širokých svornících s větracími otvory a v mnoha průsecích bez svorníků.

Pod k r u c h t í zaklenuto ve 2 polích pěknými hvězdovými klenbami do žebor bez svorníků. Stará sakristie a jižní předstň jsou zaklenuty valeně s výsečemi. (Obr. 94.)

Obr. 95. Kaplice. Děkanský kostel. Malíř z 1. pol. XVIII. stol. Obraz sv. Petra a Pavla na hlav. oltáři. — Église décanale. Peintre de la 1ère moitié du XVIIIe s. Tableau de SS. Pierre et Paul, sur le maître-autel.

Obr. 96 Kaplice. Děkanský kostel. Řezba Boha Otce a Syna ze starého oltáře. —
Église décanale. Dieu le Père et le Fils (sculptures en bois) de l'ancien autel.

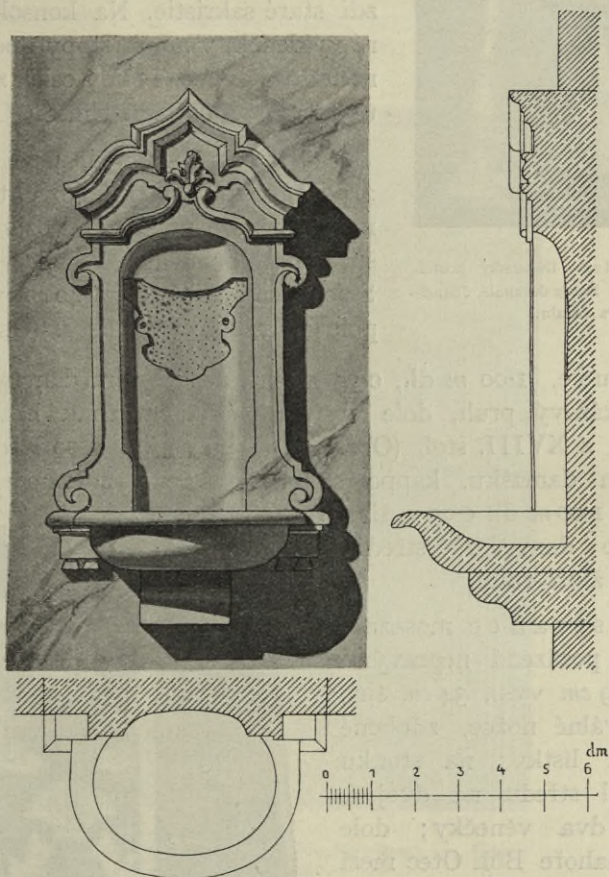
K o b k a pod věží — do které sestupuje se z podkruchtí 5 stupni*)
— zaklenuta křížem bez žeber.

V ý p r a v a jest nová z r. 1866 a r. 1868 v gotickém slohu. Ze starší
použit obraz na hlavním oltáři, představující loučení

*) Tato okolnost svědčí o velkém stáří věže. Byla dle toho věž dříve
než loď a jest pravděpodobno, že stála v XIII. věku už jako zvonice sou-
sedního kostela sv. Floriána, jenž rovněž má dlažbu hloub než terén a za-
ložen též už v XIII. věku.

sv. Petra od sv. Pavla, $1,90 \times 3,25$ m veliký, velmi dobrý v kom-
posici i kresbě, živého koloritu, upomíná na mistry nizozemské, asi z 2. pol.
XVIII. stol. Architektura dřevěná, polychromovaná, jest dílem řezbáře
A. Rinda z Lince r. 1868. (Obr. 95.)

Boční oltáře, oba v stejných novogotických architekturách
dřevěných, při kterých ze starých oltářů použity některé součásti, zejména

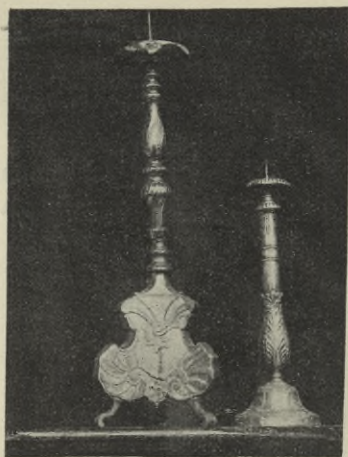

Obr. 97. Kaplice. Děkaný kostel. Lavabo v sakristii — Église déca-
nale. Lavabo dans la sacristie.

střed figurální mariánského oltáře: Bůh Otec a Syn. (Obr. 96.) Severní
oltář se sochou sv. Jana N. uprostřed a j. novými sochami, jež zhotoveny
v r. 1876 v Sv. Ulrichu v Gröden.

Kazatelnu dřevěnou, v gotickém slohu s reliefy 4 evangelistů
na podprsníku provedl A. Rind v Linci r. 1868.

Křtitelnice dřevěná, téhož slohu a původu jako kazatelna.
Ve vítězném oblouku jsou pod patkami klenby po obou stranách konsoly
o desce válečku, na nichž spočívalo druhdy příčné břevno s krucifixem,
Matkou Boží a sv. Janem M.

Obr. 98. Kaplice. Děkanský kostel. Svícny cínové. — Église décanale. Chandeliers d'étain.

Varhany byly v r. 1887 *Karlem Schiffnerem* z Prahy nahrazeny staré z roku 1726, skříň v novogotickém slohu; v r. 1918 zrekvirovány cínové píšťaly.

Lavabo z červeného mramoru, 63 cm šir. a 120 cm vysoké, zapuštěno do zdi staré sakristie. Na konsolce mísa, nad ní výklenek, v němž stopy upevnění bývalé nádržky kovové. Pěkný celek z XVIII. stol. ukončuje prohýbaná římsa. (Obr. 97.)

Svícny cínové, 4 po 62 cm výšky, 2 po 54 cm výšky, rokokové, trojné s plamenovitými a mušlovými ozdobami, stonky šroubovitě rýhované, z konce XVIII. věku. Svícny empirové, 8 po 40 cm výšky, stonky pokryté rákosovými listy. (Obr. 98.)

Kasule, 1.00 m dl., 0.75 m šir., na zeleném damašku, uprostřed hnědý brokátový pruh, dole vyšívaný alianční znak hrabat Buquoyů a Harachů; z XVIII. stol. (Obr. 99.) Pluviál 1.00 m dl. 1.20 m šir. na modrém damašku, kappa stříbrem tkaná; z konce XVIII. stol. Kasule 1.00 m dl. 0.75 m šir., z růžového damašku, střední pruh nový žluto-rudý.

Monstrance mosazná, pozlacená, posázená nepravými kameny, 69 cm vys., 34 cm šir., stojí na oválné nožce, zdobené rákosovými lístky; na stonku vruby; kol středu na dvojích paprscích dva věnečky; dole holubice, nahoře Bůh Otec mezi 2 anděly. Slušných poměrů práce z 1. pol. XIX. věku. (Obr. 100.)

Kalich pozlacený, 28 cm vys., na kulaté noze vypuklé tlačené ornamenty, na ořechu vruby a palmetky, podobné i na spodku číše. Z polovice XIX. stol.

Relikviář pozlacený, 32 cm vys., noha elliptická, čtyřdílná, rokokovým ornamentem pokrytá, kol křišťálového křížku

Obr. 99. Kaplice. Děkanský kostel. Kasule. — Église décanale. Chasuble.

z věnečky, spodní z paprsku, vrchní postříbřený, rokokový ornament; jest z konce XVIII. věku. (Obr. 101.)

Pacificál, pozlacený, 35 cm vys., na elliptické nožce tisknuté empirové ornamenty. Z let dvacátých XIX. stol.

Lustr skleněný, kulatý, z 1. pol. XIX. stol.

Zvony: Č. 1. V. = 70 cm, prům. 87 cm; pod korunou nápis minuskulemi *Da pacem Domini in diebus nostris, quia non est aliens, qui pugnet pro nobis nisi tu Deus noster.* 1551. Na plášti relief Matky Boží.

Obr. 100. Kaplice. Děkanský kostel. Monstrance. — Église décanale. Soleil.

Č. 2.* V. 50 cm, prům. 70 cm, pod korunou nápis: *Georgius Wenceslaus Rohler* 1729. Na plášti v reliefu krucifix.

Č. 3.* V. 45 cm, prům. 57 cm, pod korunou nápis: *Georgius Wenceslaus Kohler* 1729. Na plášti reliefy sv. Floriana a sv. Jiří.

Č. 4. V. 38 cm, prům. 47 cm; pod korunou nápis: *Melchior Schorer in Linz goss mich* 1697. Na plášti relief sv. Barbory.

Č. 5.* V. 68 cm, prům. 100 cm. Zvon tento přelit byl v r. 1884 *Petrem Hilzerem* ve Víd. Nov. Městě. Na plášti reliefy sv. Petra a Pavla a na druhé straně nápis: *Freude dieser Stadt bedeute, Friede sei ihr erst Geläute.*

Č. 6.* Zvonek na sanktusníku, nepřístupný, bez nápisu.

V márnici na hřbitově jest zvonek č. 7* ve váze 10 kg.

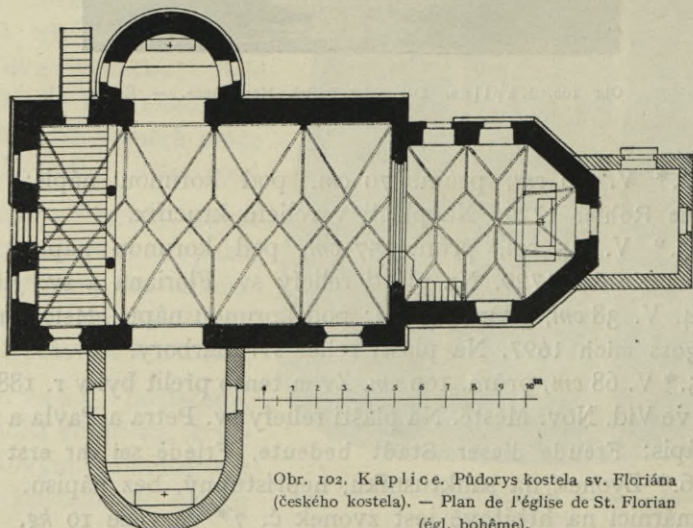

Obr. 102. Kaplice. Děkanský kostel. Kalich a pacifikál.
Église décanale Calice et ostenoir.

NÁHROBNÍ KŘÍŽ žulový, 1·24 m vysoký, 0·52 m široký, zbyl jediný z náhrobníků na bývalém hřbitově kolem kostela. Ramena kříže končí v trojlisty s vypuklými obrubami a lístky. Uprostřed vytesáno tělo Kristovo 40 cm vysoké; pod křížem barokní kartuš, na níž dole a po obou stranách po hlavičce andílka. Dobrá práce z 1. pol. XVIII. stol.

KOSTEL SV. FLORIÁNA zvaný „Český kostel“, postavený na starších základech na konci XV. neb počátku XVI. století; sdílel s městečkem všechny větší požáry, zejména vyhořel r. 1718; stojí 8 m na jih od děkanského kostela a složen jest z krátkého, pětistranného kněžiště bez opěráků, z lodi o 4 polích a 2 kaplí polokruhem uzavřených, přistavených po obou stranách lodi; za kněžištěm připojena malá sakristie.

Pod celou stavbou podložen kamenný trnož o skosené vrchní hraně. Zdi omítané, hladké. (Obr. 102.) K r y t na strmé sedlové střeše lodi, na valbě kněžiště i nad oběma kaplemi kůrkový, nad sakristií taškový.

Obr. 102. Kaplice. Půdorys kostela sv. Floriána (českého kostela). — Plan de l'église de St. Florian (égl. bohème).

Uprostřed hřebene nad kostelní lodí sedí šestiboká věžka s lucernou o půlkruhem uzavřených obloucích, ukončená stanovou stříškou s báníčkou a dvojitým křížkem. (Obr. 103.)

Vchody: 1. Do kostela v západním štítu, pravoúhlý v žulovém ostění. Stejný jest i druhý vchod, jenž vede od severu do sakristie.

Okna vesměs v kamenných ostěních, v lodi 2 okna hrotitá na jižní straně, v kněžišti též 2, svrchem půlkruhová.

Obr. 103. Kaplíče. Filiální kostel sv. Floriana od jihu. — Egl. filiale de St. Florian, vue du sud.

Vnitřek jest proveden z počátku XVI. století, ale okolnosti, že presbytář nemá opěráků, dále že dlažba kostela jest o 5 stupňů hlouběji, než okolní terén, svědčí o větším stáří stavby, než by souditi se dalo dle architektury vnitřku; srovná-li se s tímto poznatkem stará tradice, dle které dáno jméno městu podle staré kaple, která tu nejdříve stála, lze souditi, že, ježto základy a části zdí nad zemí z „českého kostela“ ukazují na konec XIII. století, mohly by tudíž náležeti oné prvotní kapli. (Obr. 104.)

Kněžiště 6.50 m dlouhé, 6.0 m široké, zaklenuto jest síťovou klenbou; žebra klínová, oboustranně žlábkovaná, jen 11 cm silná a 18 cm vysoká, jsou jen dekorativní, opírají se v patkách o polygonální krákorce a protínají se ve vrcholu bez svorníků ve výši 7.50 m.

Vítězný oblouk, hrotitý, ve zdi jen 53 cm silné, vrouben žulovým ostěním hruškovitého profilu s pěknou patkou, jejíž část jest skryta pod dlažbou, která na počátku XVI. věku, — kdy oblouk ten byl proveden, — byla ještě hlouběji položena, než nyní.

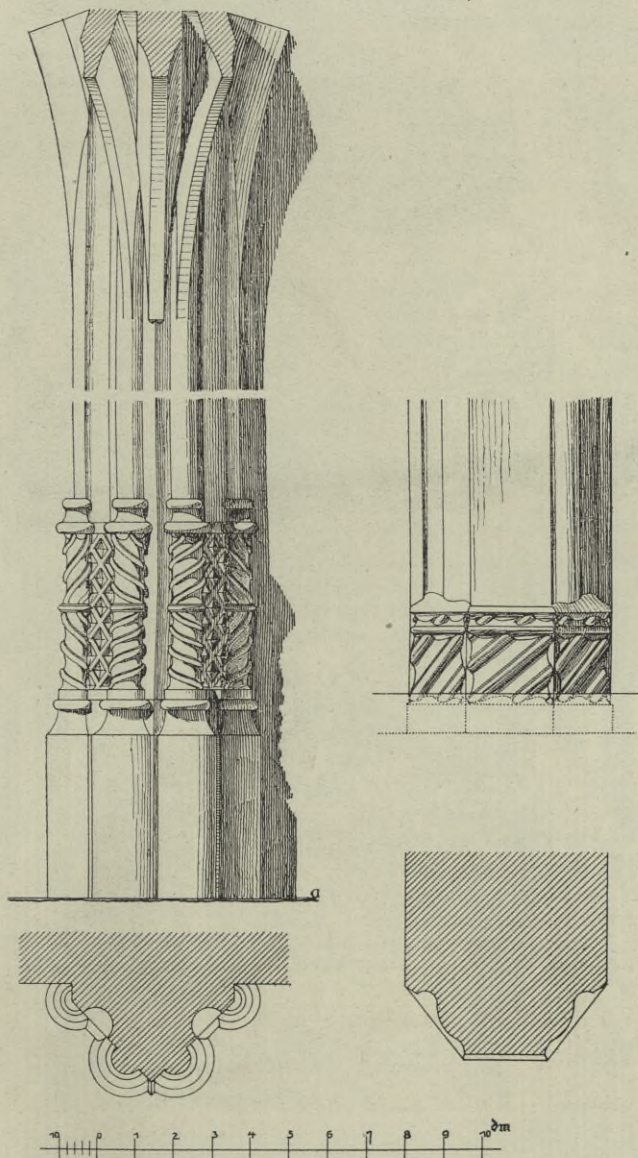

Obr. 104. K a p l i e. Kostel sv. Floriána. Pohled do kněžiště. — Église de St. Florian. Vue du chœur.

L o d, 13·50 m dlouhá a 7·70 m široká, následkem nedostatečného osvětlení z oken jen na jižní straně, poněkud temná, jinak ale působí pěkně bohatou architekturou.

Zdi děleny jsou třemi páry úplných přípor nástěnných a 2 páry polovičních v koutech lodí umístěných ve 4 pole. Přípory tyto

jsou 42 cm silné, vystupují hrotitě na 25 cm ze zdi a jsou podloženy bohatě zdobeným trnožem, 104 cm vysokým, záležejícím ze 4 válečků, ve vrchní části šroubovitě válečky obtáčených. (Obr. 105.)

Obr. 105. Kaplice. Kostel sv. Floriána. Nástěnná přípora v lodi a vítězný oblouk. — Église de St. Florian. Faisceau de perches près du mur et l'arc de triomphe.

Od přípor odvinují se žebra (téže síly i téhož průřezu jako v kněžišti) tečně a tvoří síť po klenbě 8·10 m vysoké.

Severní přístavek, kaple sv. Linhart, zaklenuta jest polobání. Jižní kaple P. Marie, sklenuta valeně a na jih ukončena rovněž polobání.

Obr. 106. Kaplice. Kostel sv. Floriána. Madona na hlavním oltáři. — Église de St. Florian La Vierge du maître-autel.

K r u c h t a dřevěná, stojí na 2 osmistěnných dřevěných sloupcích, přístupna jest po otevřených schodech o 10 stupních. Uvnitř opatřena dřevěným stropem.

Obr. 107. Kaplice. Kostel sv. Floriána. Oltář v jižní kapli. — Église de St. Florian. Autel dans la chapelle sud.

Hlavní oltář barokní, dřevěný, vyplňuje celou východní stěnu kněžiště. Uprostřed mezi 2 páry hadovitě stáčených sloupů výklenek se sochou *M a d o n n y*, slušně řezanou; (obr. 106.) po stranách na konsolách sochy sv. Šebastiána a Rocha. V nástavci socha sv. Floriána mezi

Obr. 108. Křaplice. Kostel sv. Floriána. Obraz P. Marie na oltáři v jižní kapli. — Église de St. Florian.
Tableau de la Vierge sur l'autel dans la chapelle sud.

dva páry menších sloupků, podobně stáčených, jako kol středu oltáře. Tyto sochy jsou velmi realisticky řezány místním řebářem z XVIII. století.

Boční oltář v jižní kapli zdočen uprostřed obrazem Sv. Rodiny, velmi dobře malovaným, ale značně ztemnělém. (Obr. 107.) Představuje P. Marii s Ježíškem, obracející se k sv. Josefu, za ní stojícímu. Nad ním řasnatá záclona; v popředí v levo anděl, hrající na harfu, v pravo růže. (Obr. 108.) V nástavci menší obraz anděl strážce s děckem, oba obrazy mají kolem rámu široké akanthové prořezávané obruby. Dle tradice, uvedené i v Schallerovi, pocházejí od *P. Brandla*. Ale nezdaří se jimi býti. Na kladí spodního obrazu sedí 2 andělci v nadměrně velkém měřítku řezaní, kolem stojí sochy dvou světců mnichů a vedle nich na zvláštních podstavcích u oltáře větší sochy sv. Mikuláše a sv. Wolfganga.

Oltář v severní kapli v řezaném širokém rámcí s rozvilinami, uprostřed v malém výklenku soška sv. Linharta mezi 2 velkými sochami světců biskupů.

Kazatelna dřevěná s hadovitými sloupky na rozích podprsníku, na jehož stranách v uchatých výplních namalování evangelisté; na stříšce třásně a barokní ornamentální nástavce.

Varhany barokní; píšaly v r. 1918 zrekvirovány.

Malby v oknech jsou z roku 1908 od *J. Šebka* a *J. Staňka* z Prahy.

Náhrobníky: 1. V jižní zdi kněžiště zadržena žulová deska 90×180 cm vel., dělena ve dva díly, v hořejším byl renaissanční znak, jest celý otlučen, rovněž i opis; v dolější části, — (která z polovice zakryta schodištěm na kazatelnu) — z opisu čitelné: *Katerina z Dluha 1551... Let 55... v nedielu po promieneni... 1591... Střed se znakem jest zakryt.*

2. V jižní kapli zadrženy jsou 2 žulové desky po 90×180 cm vel. z konce XVIII. a z počátku XIX. stol. s vtasanými kalichy; kryly hrobky kněží.

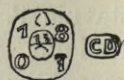
Krucifix 90 cm vysoký s obstojně řezaným tělem Krista P. z XVIII. století.

Lustr mosazný jest nový, z počátku XX. věku, rovněž i křížová cesta.

Obr. 109. Kaplice. | Kostel sv. Floriána.
Monstrance. — Église de St. Florian. Soleil.

Monstrance stříbrná, pozlacená, paprsková, 58 cm vysoká a 30 cm široká, stojí na oválné nožce, pokryté tepanými úponky a palmetkami, rovněž tak i na válcovitém ořechu. Kol středu vroubky a stříbrný věneček z vína. Nahoře pod křížkem na paprscích holubice. Značky C. D. s repunční markou z r. 1807. (Obr. 109.)

Reli kv i á ř, měď pozlacená, 33 cm vys. 16 cm šir., na oválné nožce, tlačené ornamenty plamenové. Kolem křišťálového křížku rokokové věnečky a paprsky. Slušná práce z 2. polovice XVIII. stol (Obr. 110.)

Obr. 110. Kaplice. Kostel sv. Floriána. Reliquiář. — Église de St. Florian. Reliquaire.

HŘBITOVNÍ KAPLE SV. JOSEFA A SV. BARBORY stojí na jižním konci města při silnici. V XVI. století tu byl kostel „pod obojí“. V r. 1738 koupil jej farář Benedikt F. Janoušek za 500 zl., zastavěl loď kostelní a přikoupiv sousední 2 domky, vystavěl špitál pro chudé kolem kaple, utvořené z bývalého kněžiště.

Prostá stavba o 1 poli a trojbokém závěru tvoří jihovýchodní nároží špitální budovy. Uvnitř bezvýznamný obrázek sv. Josefa a sv. Barbory.

RADNICE (stará) stojí na východní straně náměstí na nároží do kostelní ulice. Původně sahala jen ke věži, která založena v r. 1555 a to na klenbě loubí, jež tehdy se pod průčelí rozkládalo. V r. 1718, kdy vyhořelo 116 domů, spálena též střecha radnice i věže. Potom byla věž zvý-

šena a opatřena nynější architekturou o nárožních lesenách se zalomovaným kladím nad nimi, vykrouženým nad ciferníky hodin; ukončena byla pěknou osmistěnnou baňatou střechou s lucernou a menší báníčkou. Do r. 1804 byla kryta šindelem, pak plechem. V r. 1851 přeložena do radnice okresní správa politická, pročež odstraněny do radnice z části vesta-

Obr. III. Kaplice. Bývalá radnice. — L'ancien hôtel-de-ville.

věné masné krámy a průčelí této prodlouženo a upraveno v nynější stav. Až na pěknou věž budova zcela prostá o 10 okenních osách do náměstí. (Obr. III.)

Nynější radnice nachází se na jihozápadním rohu náměstí v přední stavbě městského pivovaru, nízké jednopatrové budově o 6 osách z XVI. století, s velkým portálem rustikou vroubeným, svrchem půlkruhovým.

SPORITELNA městská v domě téhož pořadí jako předešlý, v předu nově přestavěna, v pozadí jeví gotické stopy v obrubě vchodu z předsíně o rovném nadpraží s vyduťými konsolkami v horních koutech a okoseném ostění.

ŠKOLNÍ MUSEUM přírodovědecké v nové škole na jižním kraji města chová některé cechovní listiny, zejména privilej cechu řeznického, vystavenou v r. 1607 panem Petrem Vokem z Rožmberka a českou privilej cechu hrnčírů od pana Vil. z Rožmberka, vystavenou r. 1587.

Obr. 112. Kaplice. Školní museum. Cínový džbán a hlíněná konvice. — Musée de l'école. Cruche d'étain et pot d'argile.

CECHOVNÍ KONVICI, 62 *cm* vysokou i s víkem, 22 *cm* dolního průměru, stojí na 3 kouličkách; na plášti o 3 pásech v prostředním vyryt řezník porážející vola, nad ním nápis:

EINES EHRSAMEN HANDTWERCK der METZKHER
in STÄTL GAPPLIZ
ANNO 1700.

Na stranách jména cechmistrů a přísežných svědků. Na druhé straně pláště ucho; na víčku zadek lva s šikmo připevněným štítkem, na kterémž vyryt znak řezníků, pod ním: 1700. V předu dole na plášti mosazná pípa.

DŽBÁN NA VÍNO HLÍNĚNÝ, tmavě červený, polévaný, 43 *cm* vys., 25 *cm* v prům., zdobený v předu věnečkem, v něm odznaky řezníků a: V. f (fecit) a : 1829. Pod otvorem s hubičkou lístky, po stranách pláště větévky vína. (Obr. 112.)

NÁDOBA NA MOŠT v podobě dvouuchého hrnce 43 *cm* vys., 25 *cm* prům., polévaná; na plášti v předu vypuklý krucifix, v zadu Madona;

pod uchy v medailonech: A. S. f., na opačné straně poprsí muže v paruce (Karla VI.?). Z počátku XVIII. stol.

KACHEL pálený, 25 × 37 cm vel., vroubený sloupky s půlkruhovou archivoltou s Madonou pod korunou, již drží z andělů, po stranách v obláčcích cherubové. Dole datum a monogram: 1653 M. K.

SOCHY a volně stojící PAMÁTNÍKY:

Pranýř bývalý, stojí na náměstí v kašně; jehlanec s datem: 1646. Vodovod stával zde již v XVI. stol.

Socha Sv. Jana N. stojí ve východní části náměstí, umělecky bezcenná, z XVIII. stol.

Socha bývalého císaře Josefa II. v nadživotní velikosti, bronzová, stála do r. 1920 na severní části náměstí.

Kaplice. (Kapelle, Kappeln.)

Matriky od r. 1642; Farní pamětnice od r. 1650; J. Schaller XIII., 168; J. G. Sommer IX., 177; J. Trajer, 260; B. Grueber, Kunst d. Mittelalters i. B. IV., 115; Dr. W. Ladenbauer, 39; A. Sedláček, Slovník histor. I., 400; Führer durch den Böhmerwald, 238:

KOSTEL SV. JANA A PAVLA farní, byl jím již r. 1350. V husitských dobách spustnul, teprve v době protireformace byl obnoven péčí Vyšebrodského kláštera, jehož opat Jiří Wendschuh r. 1643 posvětil do znovu-zřízeného kostela nové oltáře. V r. 1790 dána na severní boční oltář socha P. Marie. V r. 1816 byl největší zvon přelit. Nynější kostel postaven na sklonku XIX. stol. v romanisujícím slohu podle návrhu inženýra J. Karla.

Orientovaná stavba z tesaných kvádrů stojí na návrší nad obcí u silnice a záleží z lodi o 3 polích a čtvercového kněžiště, k němuž na jih přiléhá sakristie. Ze západního průčelí vyčnívá jednopatrová věž hranolová, krytá na osmistěnném jehlanci břidlou. Na sedlové střeše lodi a kněžiště jest krytina z cementových desek a nad sakristií z plechu.

Vchody jsou tři, všechny svrchem půlkruhové; č. 1 vede věží č. 2 v jižní zdi lodi a č. 3 do sakristie od západní strany.

Okna jsou dělena prutem a zdobena kružbou o kruhu a dvou polokruzích. Takových jest v lodi 5, v kněžišti 1. Kromě jmenovaných jest v čelní fasádě kruhové okno s jednoduchou osmipaprskovou kružbou.

Uvnitř měří loď šířky 11·60 m a délky 23 m, jest zaklenuta ve výši 11·80 m ve 3 polích křížovými klenbami bez žeber; klenby děleny jsou 0·90 m širokými pásy se zálomkou po obou stranách po 0·30 m. Pod pásy vystupují ze zdi do lodi 1·30 m opěrné pilíře v předu zalomené, jež končí římsou, pod níž jest románský zubořez.

Vítězný oblouk půlkruhový, 7·10 m vysoký.

Kněžiště 8·00 *m* dlouhé a 8·20 *m* široké, zaklenuto jest ve výši 10·50 *m* křížovou klenbou bez žeber.

Zařízení jest z části ze XVII. stol., obnovené a z části nové.

Hlavní oltář, v sloupkové, pozdně renaissanční architektuře s výklenkem svrchem půlkruhovým uprostřed, v němž stojí sochy sv. Jana a sv. Pavla ve zbroji. Po stranách sloupků sochy sv. Benedikta a sv. Bernarda v mnišských hávech, na římse nad sloupy sochy sv. Jana Nep. a sv. Linharta. Nad výklenkem visí kruhový obraz Nejsv. Trojice a nad ním mezi nástavky kusého štítu jest socha sv. Leopolda.

Boční oltáře, dva, pocházejí z Vyššího Brodu, kde stály v klášterním kostele tam, co nyní jsou obnovené gotické archy. Oba jsou stejné sloupkové architektury; uprostřed severního oltáře stojí socha P. Marie, jež sem dána na bývalý oltář r. 1790. Po stranách stojí sochy sv. Františka Seraf. a sv. Františka Xaver.; nad sloupky sv. Benedikta a sv. Bernarda, nejvýše pak socha sv. Floriána.

Na jižním bočním oltáři stojí sochy: uprostřed sv. Barbory, vedle ní sv. Markéty a sv. Kateřiny s příslušnými atributy, nad sloupky sv. Šebastiána a sv. Oldřicha, nejvyš archanděla Gabriela, pod ním nad sochou sv. Barbory umístěn obraz sv. Josefa. Vesměs průměrné práce ze 2. pol. XVII. stol.

Kruchta stojí na 4 žulových sloupcích a sklenuta jest v 6 polích křížovými klenbami bez žeber.

Monstrance 32 *cm* šir., 52 *cm* vys., paprsková, měděná a pozlacená, posázená nepravými drahokamy, stojí na oválné dvojdílné nožce, z níž vyvinují se po obou stranách krákorce. Pěkná rokoková práce z konce XVIII. stol.

Kalich č. 1. Vys. 27 *cm*, v průměru číše 10 *cm*, pozlacený, stojí na kulaté nožce, tepanými listovci zdobené. Na číši ve 3 kartuších odznaky víry, naděje a lásky. Empirová práce z poč. XIX. stol.

Kalich č. 2. Vys. 26 *cm*, v průměru číše 9 *cm*. Pozlacený, na nožce tepaná poprsí sv. Prokopa, sv. Augustina a sv. Benedikta, u obruby oblounek s klasy. Na číši ve 3 kartuších poprsí sv. Maří Magd., sv. Václava a sv. Jana Nep. Stejného původu práce jako předešlá.

Zvony visí na věži 4 (nyní jen 1). Č. 1.* Výšky 0·63 *m*, v průměru 0·85 *m*. Pod korunou úponkový ornament a festony. Na plášti znak zvonaře, zvon, z dělové hlavně a opis *Johann Adalbert Perner in Budweis. Anno 1816*. Na druhé straně v reliefu postavy sv. Jana a sv. Pavla. Zvon tento byl r. 1816 z původního přelit.

Č. 2.* Výšky 0·60 *m*, v průměru 0·84 *m*. Pod korunou nápis: A01590 VENITE · OMNES · AVDITES · ME · AD · AVDIENDVM · VERBVM Na plášti krucifix.

Č 3.* Výšky 0.50 m, v průměru 0.62 m, na plášti opis:

Rudolf Perner Budweis 1896.

Č. 4. Výšky 0.31 m, v průměru 0.40 m, pod korunou nápis:

SILVIVS CREVZ GCSS MICH IN
LINZ ANNO 1746.

Klení (Dluhoště,* Gollnetschlag, Goldenschlag.)

J. Schaller XIII., 139; J. G. Sommer IX., 140; J. Trajer, 276;
A. Teichl, 186; A. Sedláček, Hradý III., 257; Památky archeol.
XII., 281.

Uvádí se již v r. 1334. V r. 1429 seděl zde Michal z Klení. Ku konci XV. stol. dostalo se Klení Pouzarům z Michnic k Žumberku a r. 1602 Rožmberkům s ostatním zbožím Pouzarů.

KOSTEL SV. VAVŘINCE filiální k Benešovu (R. 1352 býval farním, pak filiálním k Soběnovu do r. 1786.) Stojí na vrchu na hřbitově; orientovaná prostá, původně ranně gotická stavba kamenná a omítaná záleží z lodi o 4 polích bez opěráků, k níž přilehá na východ kněžiště o 2 polích, za nímž stojí věž o 2 patrech, v níž v přízemí jest sakristie. Kryt na sedlové střeše lodi i nižší kněžiště a na cibulové báni věže s lucernou šindelový.

Průčelí jsou členěna pouze trnožím o stupené hraně. Zdi západní a východní na lodi ukončují prosté štíty.

Vchody jsou 3. Hlavní v západním průčelí hrotitý, v žulovém ostění o skosené hraně. 2. Postranní vchod do lodi z jižní strany, 115 × 240 cm vel., hrotitý, má hranu otupenu válečkem. Obr. 113) 3. vchod vede od severu do kněžiště, rovný

Okna osvětlují loď 3 páry, svrchem půlkruhová, kněžiště 3 hranatá a podkruchtí 2 malá, rovněž hranatá.

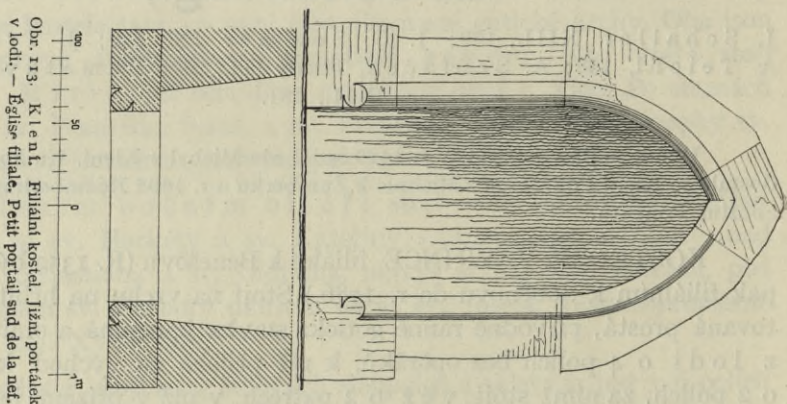
Vnitřek původně měl trámový strop, nyní jest loď, 12.40 m dlouhá a 6.80 m široká, zaklenuta valenou klenbou s výsečemi v 4 polích, 6.50 m vysokou, a kněžiště 7.00 m dlouhé a 4.60 m široké, rovněž valenou klenbou s výsečemi o 2 polích. Zdi jsou hladké bez ozdób. Sakristie zaklenuta jest křížovou klenbou bez žeber.

Kruchta stojí na 2 čtyrbokých pilířích a jest sklenuta valeně s výsečemi ve 3 polích.

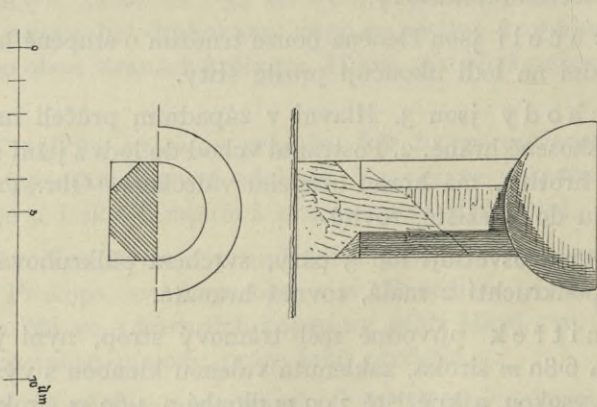
*) Tak nazval omylem Fr. Palacký v Popise kr. Č. r. 1848, str. 311 Gollnetschlag a Valteřov: Klením.

Zařízení jest v chudém baroku. Na hlavním oltáři visí mezi dvěma barokně korintuskými sloupky obraz sv. Vavřince od *M. Kunzla* z Budějovic r. 1892. Na boltcových prořezávaných křídlech oltáře stojí sošky sv. Floriána a sv. Šebastiána. Nad římsou visí obrazek sv. Anny mezi 2 anděly a nad ním soška archanděla Michala.

Postranní oltáře stejných tvarů mají uprostřed obraz sv. Linharta a nad ním sv. Ignáce na severním a sv. Jana Nep. a nad ním sv. Františka Xav. na jižním, slabě. Kol obrazů boltcová křídla rámců.

Obr. 113. Klentl, Fihální kostel. Jižní portálek v lodi. — Église filiale. Petit portail sud de la nef.

Obr. 114. Klentl, Fihální kostel. Křtitelnice. — Église filiale. Fontis baptismaux.

Kazatelna dřevěná, na podprsníku obrázky 4 evangelistů.

Křtitelnice gotická, žulová, 90 cm vysoká, mísa 50 cm v průměru, ve tvaru polokoule, stojí na osmibokém pilířku 66 cm vys., 29 cm silném, dole čtyrbokém. (Obr. 114.)

Pokladnička žulová 83 cm vysoká ve tvaru osmibokého pilířku na čtyrboké nožce.

Zvony visí na věži 2.

Č. 1. Vys. 48 cm, v prům. 63 cm, ucha provazcová, pod korunou nápis: *hic a rampana a fusa a est a in honore a dio a anno a domini a m a rrrr a Lxxxv a* Plášť hladký. (Viz otisk obr. 115.)

Č. 2. Výška 43 cm, v prům. 54 cm, ucha hladká, plášť rovněž; dle protáhlého tvaru pochází z konce XIV. věku.

BOŽÍ MUKA. I. Na cestě do Benešova stojí gotický osmistěnný pilíř s kapličkou se štítkem.

II. Na cestě z Klení do N. Rychnova stojí podobná boží muka. Obojí jsou z počátku XVI. stol.

Kienberg. (Loučovice.)

J. Schaller XIII, 164; Fr. Zoubek v Památkách archeologických IX., 1874, 713; Čechy II., 32; J. Trajer, 260.

KAPLE SV. OLDŘICHA byla založena panem Oldřichem z Rožmberka a posvěcena r. 1361 pražským světicím biskupem Petrem, zároveň s kaplí sv. Prokopa (Jošta?) na protějším břehu Vltavy ležící, postavenou bratrem Oldřichovým panem Joštem(?) z Rožmberka. Obě kaple založeny na památku slibu neb smíru oběma Rožmberky. Na začátku XVI. věku byla kaple sv. Oldřicha úplně zrovuvystavěna v ozdobné pozdní gotice. Kněžiště bylo tehdy zaklenuto a loď kaple měla trámový strop. V témže století zachvácená byla kaple požárem, při kterém vzaly za své klenba i strop. V XVII. století opatřeno kněžiště dřevěným malovaným stropem a zároveň, nebo o něco později, také loď dostala nový prostý dřevěný strop.

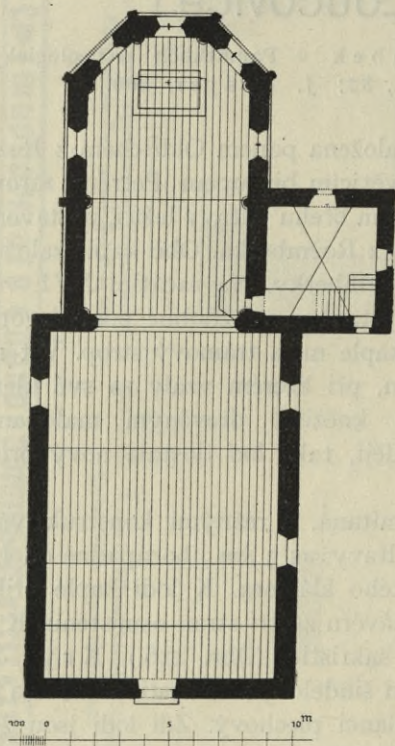
Orientovaná kamenná stavba omítaná, s režnými konstruktivními částmi, stojí těsně u pravého břehu Vltavy, *as 3 km* jihozápadně od Loučovic a *5 km* západně od Vyšebrodského klášteřa. K lodi kaple přiléhá na východ kněžiště o dvou polích a uzávěru ze tří stran osmistěnu. K jižnímu boku kněžiště přistavěna malá sakristie. (Obr. 116.) K r y t jest na lodi od r. 1912 taškový, na kněžišti šindelový; na šestibokém s a n k t u s n í k u s lucernou a štíhlým jehlancí plechový. Zdi lodi jsou zcela ozdob prosté, kněžiště však jest architektonicky zajímavé. Celé stojí na trnoži z tesaného kamene, ukončené římsou o skosené vrchní hraně, jejíž střední výžlabek vrouben jest nahoře páskem, dole poloválečkem, na rozích se prostupujícím.

O p ě r á k y oživují zdi kněžiště od trnože až pod hlavní římsu čtyry na rozích uzávěru a jeden na severní hlavní jeho zdi. Nárožní opěráčky jsou po výšce trojdílné. V spodní části tvoří váleček ve výžlabku, vroubeném sešikmenými pásky. Váleček stojí na talířové patce s válcovitým, vřetenovitě rýhovaným trnožem, zařezávajícím se do šikmé spodní

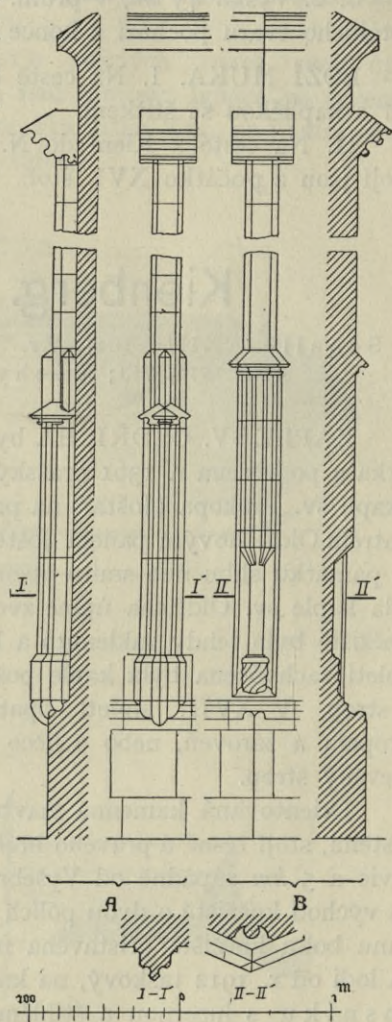
plochy. Střední část těchto pilířků vytvořena v kamenné žebro, opírající se o zmíněný váleček a ukončené páskovou římsou. Vrchní část jest hranolová se zálomkou na rozích a zabíhá do vrchní krycí římsy.

Nástěnný opěrný pilířek shoduje se ve vrchní a střední části s nárožními opěráčky, ale schází mu těchto spodní díl, místo něhož zařezává se pouze patkou žebrovitého svého dřívku do trnože kněžiště. (Obr. 117.)

Celou stavbu korunuje jednoduchá hlavní římsa o desce, převedené v líc zdi výžlabkem.

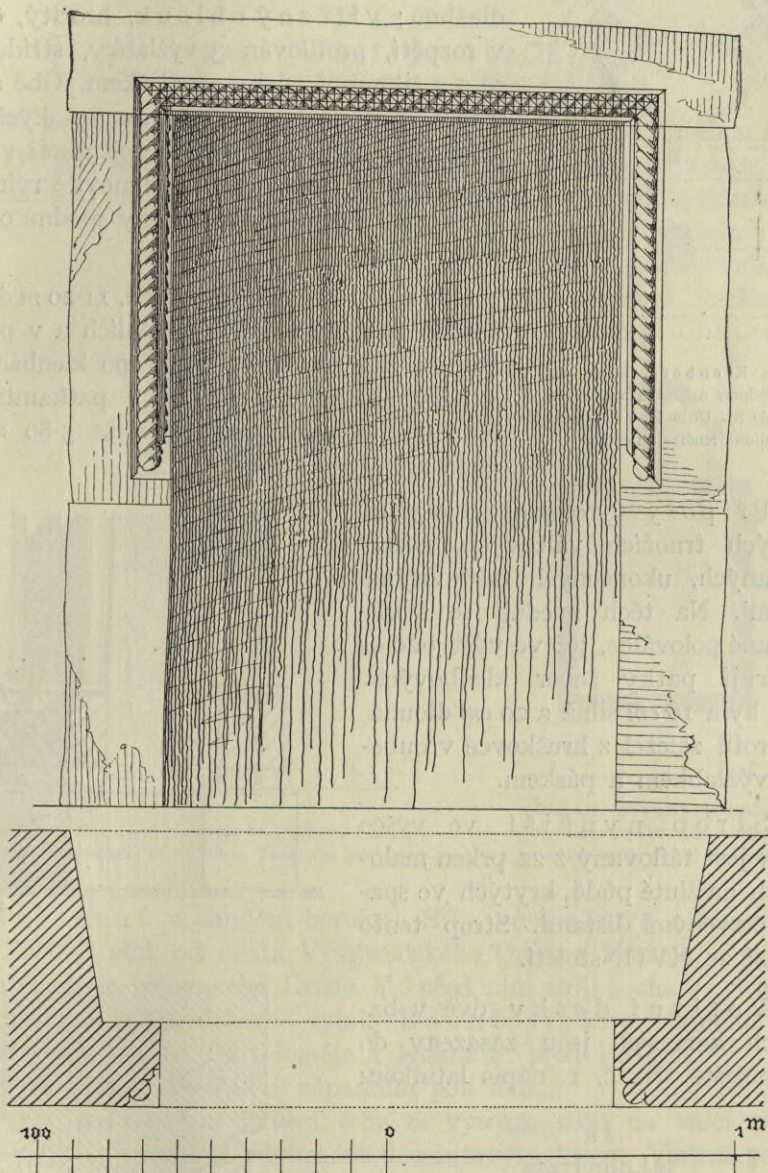
Obr. 116. Kienberg. Kaple sv. Oldřicha. — Plan de la chapelle de St. Ulrich.

Obr. 117. Kienberg. Kaple sv. Oldřicha. Opěrné pilíře, A nástěnných, B nárožní. — Chapelle de St. Ulrich. Contreforts, A des murs, B des coins.

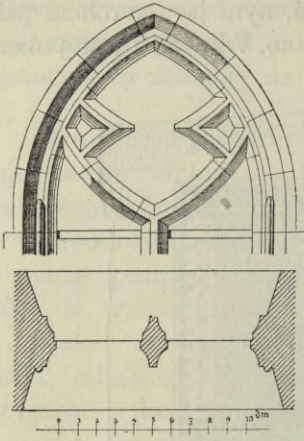
V chod uprostřed západního průčelí, 1·22 m široký a 2·00 m vysoký, vrouben jest po obou stranách ostěním o skosené hraně, z níž vystupuje vřetenovitě rýhovaný váleček; spodem zařezávají se profily ostění do šikmé plochy trnožní ve výšce 96 cm nad prahem. V nadpraží proveden jest na válečku démantový řez. (Obr. 118.)

O k n a jsou v lodi 3, původně byla hrotitá, nyní jsou svrchem půlkruhová. V západním průčelí jest malé kruhové okno. V kněžišti jest 5 oken,

Obr. 118. Kienberg Kaple sv. Oldřicha. Západní portál. — Chapelle de St. Ulrich.
Portail occidental

hrotitých. Na třech oknech jsou zachovány pozdně gotické kružby, z těch jsou dvě v kněžišti, na nichž patrně, že původně byly kružby jiné, než nyní jsou. (Obr. 119.)

Obr. 119. Kienberg. Kaple sv. Oldřicha. Půdorys a kružba v kněžišti. — Chapelle de St. Ulrich. Plan et la broderie d'une fenêtre du chœur.

Přípory tyto stojí na 0.38 m vysokých trnožích válcových, různě rýhovaných, ukončených talířovitými patkami. Na těch zvedají se svisle rýhované poloválce, jež ve výši 3.20 m podporují patky žebér klenbových. Žebra byla 16 cm silná a 20 cm dlouhá, jich profil záležel z hruškovce vroubeného výžlabkem a páskem.

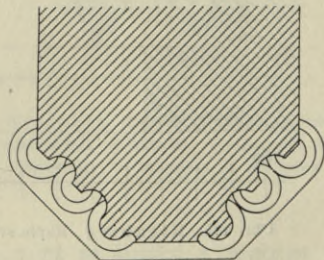
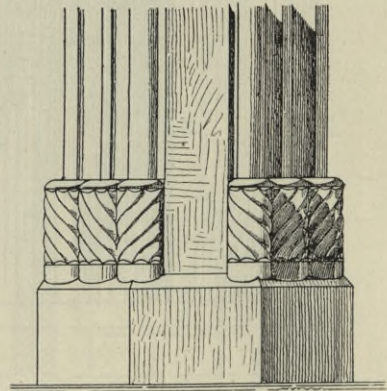
Strop nynější ve výšce 7.50 m jest táflováný z 22 prken malovaných na žluté půdě, krytých ve spárách červenými lištami. Strop tento pochází ze XVII. století.

Votivní desky dvě v barokních kartuších jsou zasazeny do zdi kněžiště. Na č. 1. nápis latinkou:

In
soLennitate
sanCtI LeonarDI
a
P P P P P
PragensI sVffraganeo
haeCCe eCCLesIa
ConseCratia. (= 1361.)

U vnitř měří loď 9.30 m šířky a 14 m délky, jest zcela ozdob prostá; kryta jest prkeným stropem bez omítky ve výši 8 m nad dlažbou; vítězný oblouk, hrotitý, 6.50 m v rozpětí, profilován 3 výžlabky, střídajícími se s 2 šikmými pásky a válečkem. Obě strany ostění stojí na trnožích 55 cm vysokých, složených z 6 talířových patek, pod nimiž válcové dřívky trnožů jsou z části vřetenovitě rýhovány a zařezávají se do šikmé plošky spodní o pasu. (Obr. 120.)

Kněžiště 6.50 m široké, 11.20 m dlouhé, bývalo zaklenuto ve dvou polích a v polygonálním závěru. Nyní zbyly po klenbách jen 4 páry nástěnných přípor s patkami klenbovými, jež zachovány do výše 5.80 m nad dlažbou.

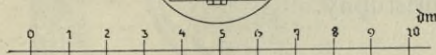
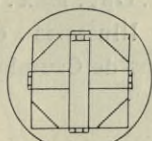
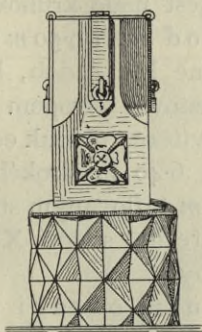
Obr. 120. Kienberg. Kaple sv. Oldřicha. Vítězný oblouk. Průsek ostění a trnož. — Chapelle de St. Ulrich. L'arc de triomphe coupe et socle.

Na č. 2. napsáno kurentkou promísenou latinkou:

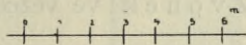
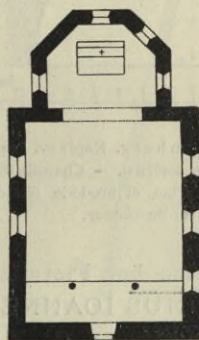
D V r C h
 P e t e r W e l h b i l f C h o f z V P r a g
 W V r D e
 g e g e n W ä r t l e k I r C h e
 z I n g e W e l h e t. (= 1361.)

Sakristie $4\cdot40 \times 4\cdot40 m$ velká, zaklenuta valenou klenbou s výsečemi. Dveře z kněžiště do sakristie ve zdi $80 cm$ silné, $0\cdot90 \times 2\cdot00 m$ velké, v kamenném ostění, jehož okosené hrany jsou uprostřed vyžlábkovány.

Vchod na kazatelnu ze sakristie $0\cdot60 \times 1\cdot90 m$ velký, obdélný s vyduťými krákorci ve vrchních rozích.

Obr. 121. Kienberg. Kaple sv. Oldřicha. Pokladnička. — Chapelle de St. Ulric. Tronc des pauvres.

Obr. 122. Kienberg. Půdorys kaple sv. Prokopa. — Plan de la chapelle de St. Procope.

Zařízení v chudém baroku. Hlavní oltář zařízen v polovici XVIII. stol. od opata Vyšebrodského Quirina Mickela. Uprostřed visí slabý obraz bičovaného Krista P., před ním stojí socha sv. Oldřicha v biskupském rouše, držícího rybu. Boční oltáře stejného tvaru s obrazy umučení sv. Bartoloměje a Krista P. před Pilátem.

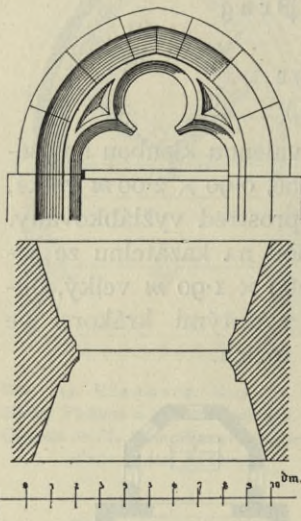
Kruchta dřevěná v západním poli lodi.

Pokladnička žulová $0\cdot82 m$ vysoká, stojí na válci $0\cdot35 m$ silném, $0\cdot32 m$ vysokém, zdobeném démantovým řezem. Vlastní pokladnička vyhloubena v osmibokém hranolu $0\cdot25 m$ silném. (Obr. 121.)

Zvonek ve věžce jest nepřístupný.

KAPLE SV. PROKOPA. Byla postavena v druhé polovici XIV. věku zároveň s kaplí sv. Oldřicha na protějším břehu Vltavy. Skrovná, ozdob prostá stavbička stojí na levém břehu Vltavy vzdálena as 5 minut na severovýchod od kaple sv. Oldřicha, a složena jest z krátké lodi, k níž

přiléhá na východ kněžiště z pěti stran pravidelného osmistěnu. (Obr. 122.) Kryt šindelový na valbě lodi a nižší o něco na valbě nad kněžištěm i na sanktusníku šestibokém, cibulovitou báníkou ukončeném.

Obr. 123. Kienberg. Kaple sv. Prokopa. Okno v kněžišti. — Chapelle de St. Procope. Plan et broderie d'une vitre du choeur.

Vchod 1.00×2.00 m velký, uprostřed západního průčelí, obdélný, v prostém žulovém ostění.

Oken jest v lodi 5, v kněžišti 4, z nichž na 3 jest ještě původní kružba, záležející ze dvou nosů. (Obr. 123.) Nad vchodem v západním průčelí jest malé kruhové okno.

Uvnitř loď měří 9.50 m šíře a 12.30 m délky a jest úplně bez ozdob, kryta jest ve výši 7.00 m prkenným stropem nenatřeným. Loď dělí hrotitý vítězný oblouk od kněžiště 5.80 m dlouhého, 6.40 m širokého, jež kryto jest ve výši 5.50 m táflováním stropem malovaným v druhé třetině století XVII. Zařízení chudé z téže doby.

Na hlavním oltáři visí obraz P. Marie v pozdně renaissančním orámování. Pod obrazem nápis: Deo . Opt . Max . et SS . Procopio et Udalrico hoc Pietatis Monumentum Posuit Illustriss . et Excellentiss . DNUS DNUS IOANNES VDALRICVS Princeps de Crumlov et Eggenberg Anno Dñi M . D . C . XXXI .

Zvonek ve věžce jest nepřístupný.

Krčín. (Gritschau.)

KAPLE P. MARIE BOLESTNÉ. Byla obnovena r. 1894. Prostá stavbička omítaná, barokní, složena z lodi 3.80×7.40 m vel. a kněžiště ve tvaru lichoběžníka 2.25×2.00 m vel. Vchod v západním průčelí hrotitý, okna 4 též hrotitá. Na barokním oltáříku pozlacená soška Piety, 65 cm vys., práce venkovského řezbáře.

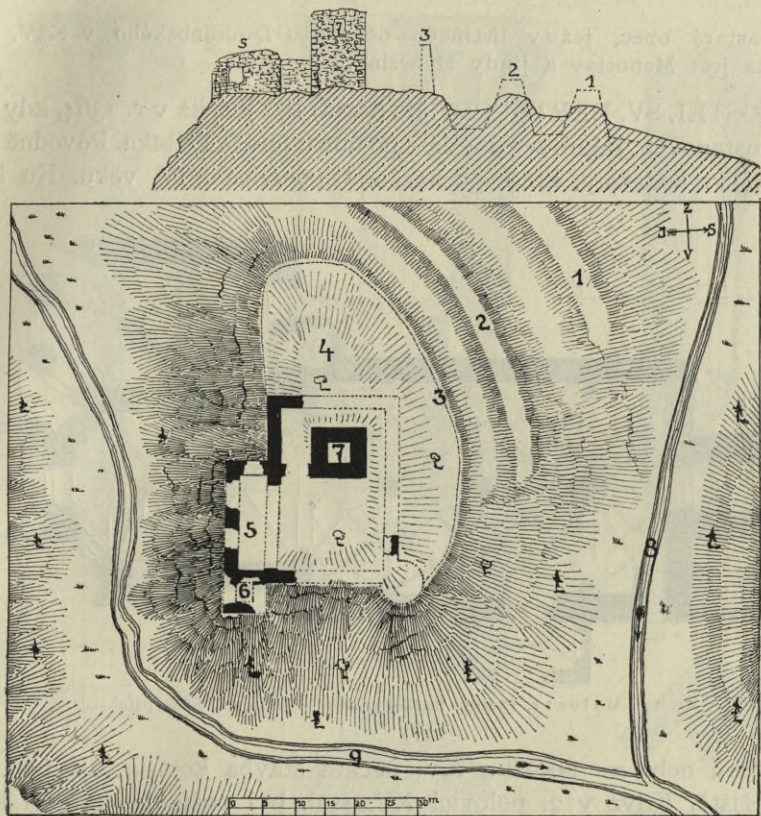
V sanktusníku zvonek z r. 1894 lil R. Perner v Budějovicích.

Louzek. (Lausek.)

A. Sedláček, Hrady III., 240 (s 2 pohledy), 263 (situace); Mittheil. des Vereines für die Geschichte d. Deutschen in Böhmen XX, 1882, 257; Čechy VI., 39; A. Teichl, Geschichte der Herrschaft Gratzen, 265.

HRÁDEK LOUZEK byl založen koncem XIII. neb na počátku XIV. věku těsně při staré stezce zemské, vedoucí z Budějovic do Rakous.

Byl patrně postaven hlavně pro ovládnutí silnice. R. 1448 postoupili ho bratři z Malovic panu Oldřichovi z Rožmberka, od kterých doby přivtělen k panství Novohradskému. R. 1541 jmenuje se „zámek“ Louzek pustým. Zbytky hrádku zachovaly se na strmém ostrohu mezi řekou Malší a potokem zvaným „Katzbach“, asi 1 hodinu na jih od Kaplice. Patrně jest předhradí ohražené na západ a sever valy s příkopy a vlastní hrádek

Obr. 124. Hrádek Louzek. Situace a řez. 1. První val. 2. Druhý val. 3. Hradba. 4. Předhradí. 5. Palác. 6. Věžka. 7. Velká věž. 8. Potok „Katzbach“. 9. Řeka Malše. — Château Louzek. Plan et coupe. 1. La première fosse. 2. La deuxième fosse. 3. Rempart. 4. Avant cour. 5. Palais. 6. Petite tour. 7. Donjon. 8. Le ruisseau „Katzbach“. 9. La rivière „Malše“.

na jihovýchodním cípu ostrohu, oddělený od předhradí dvěma příkopy. Ze zdiva z lánaného kamene trčí do výše as 8 m zbytky velké věže, paláce a dvou stavení na malém hradišti. (Obr. 124.)

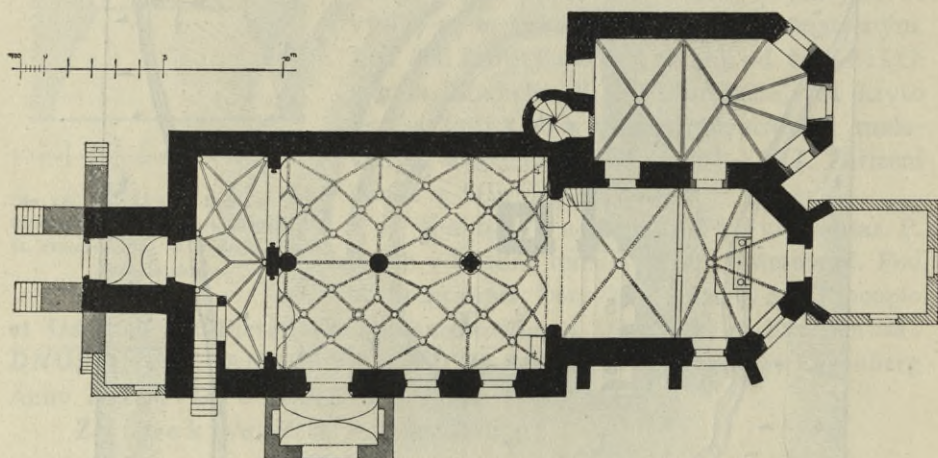
„LAUSECKERHOF“, dvůr poplužní, stojí as 10 minut na západ od hrádku. Kamenná, omítaná stavba jednopatrová, obstavená kolem čtvercového dvora, kryta valbami pod tašky, má na západní straně k silnici nad hlavními vraty vybledlé figurální freskové malby. Stavba pochází ze XVII. století a fresky původně též, ač později byly as několikrát obnovovány.

Malonty (Meinetschlag).

Farní pamětnice z r. 1778; matriky od r. 1650; J. Schaller XIII., 137; J. G. Sommer IX., 151; J. Trajer, 285; Dr. W. Ladenbauer, 41; J. Braniš v Památkách archeol. XVII., 1896, 42; Čechy VI., 50.

Prastará obec, jež v listinách děkanátu Doudlebského v XIV. věku nazývána jest Menoslav a jindy Meneslav.

KOSTEL SV. BARTOLOMĚJE (farní) byl jím již v r. 1364, kdy plebánem ustanoven Jakub ze Soběslavi po úmrtí faráře Přibíka. Původně stála tu kaple sv. Kateřiny, která pochází z 1. polovice XIV. věku. Ku konci

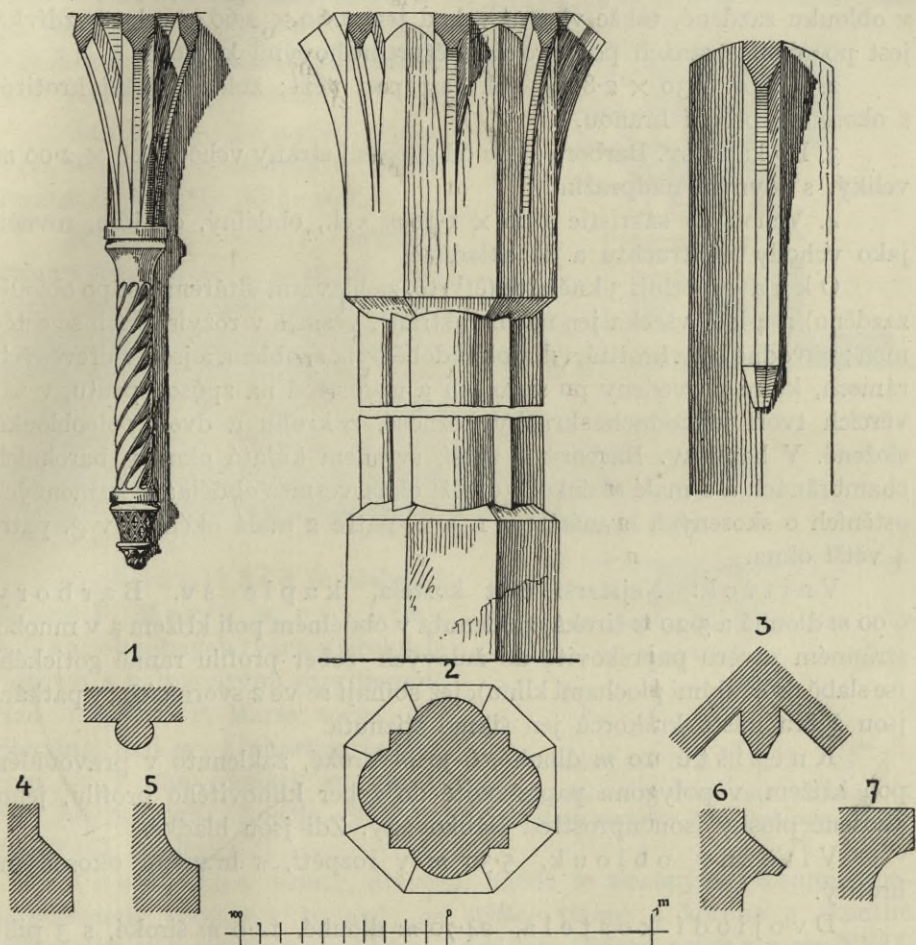

Obr. 125. Malonty. Půdorys farního kostela — Plan de l'église paroissiale.

XIV. věku nebo na počátku XV. počata stavba kostela, ale postaveno jen kněžiště. Když v 2. polovici XV. stol. byl postaven nynější kostel, sloužila kaple jako sakristie a to až do r. 1887, kdy za hlavním oltářem vystavěna nízká nynější sakristie.

Orientovaná, kamenná a omítaná stavba stojí nad vesnicí na vrchu uprostřed hřbitova. Složena jest z kaple sv. Barbory o 1 poli a 5 stranách osmistěnu s přilehlým, na západ točitým schodištěm a z vlastního kostela, přistavěného svým kněžištěm k jižní zdi kaple; kněžiště o 1 poli a závěru ze 5 stran osmistěnu, sevřeno jest na východ nízkou sakristií a na západ dvojlodím o 4 okenních osách. Ze západního průčelí vystupuje hranolová věž, jejíž západní rohy podpírají 4 opěrné pilíře, postavené z hladce přitesaných kvádrů ve tvaru zdí, sešikmených od věže až na zem. (Obr. 125.) K jižnímu průčelí přistavěny jsou k lodi předsíňka a k věži skladiště. Předsíňka má jižní zeď vyvedenou v barokní štít o proláklých bocích a závitech po stranách; na obou rozích stojí kamenné koule a nízké jehlance.

Průčelí kostela i kaple sv. Barbory rozloženo na nízké žulové trnoži, jež ukončena jest na lodi šikmou ploškou, na kapli sv. Barbory proláklou plochou. Zdivo kostelní zcela bez ozdob, jen pásovou římsičkou ve výši okenních lavic přerušené a ukončené jednoduchou hlavní římsou o desce podporované podbrádkou. (Obr. 126.)

Obr. 126. Malonty. Farní kostel. 1. Nástěnná přípora v lodi. 2. Pilíř v lodi. 3. Koutové žebro klenby v kapli sv. Barbory. 4. Trnožní římsa na lodi. 5. Trnožní římsa na kapli sv. Barbory. 6. Pásová římsa. 7. Hlavní římsa. — Église paroissiale. 1. Perche dans la nef. 2. Pilier dans la nef. 3. Nervure au coin de la chapelle de Ste-Barbe. 4. Moulure du socle de la chapelle de Ste-Barbe. 6. Cordon. 7. Corniche.

Opěrné pilíře, přistavěné k presbytáři na jižní a východní straně, celkem 5, bez ústupků, vrchem okosené se štítky rovnoramennými v předu, jež vroubeny jsou římskou téhož profilu, jako kordon.

K r y t na závěru kněžiště a na vysoké valbě věže kůrkový, na ostatních střeších taškový, jen na sakristii šindelový. Valba presbytáře zdo-

vena plechovým kohoutem. Místo sanktusníku jest vyvedena na západním štítu nad kněžištěm zídka s otvorem pro zvonek.

Věž třípatrová (podobná jako v Blánsku), podepřena jest největšími podpěráky.

Vchody: 1. Na jižní straně vede z předsíně do lodi; ostění žulové, profilované, s výžlabkem mezi dvěma šikmými pásky, jest hrotité, v oblouku zazděné, takže vlastní vchod jest 1.60×2.60 m vel.; vyzdívka jest po obou stranách podporována čtvrtkruhovými krákorci.

2. Vchod 1.30×2.80 m vel. jest pod věží; žulové ostění hrotité, s okosenou přední hranou.

3. Do kaple sv. Barbory vede od západní strany vchod 1.00×2.00 m veliký, s rovným nadpražím.

4. Vchod do sakristie 1.00×1.90 m vel., obdélný, od jihu, rovněž jako vchody na kruchtu a do skladiště.

Okna osvětlují 3 kněžiště (čtvrté, za hlavním oltářem jest po oblouk zazděno) a 4 loď, všecka jen na jižní straně, vesměs v rozvírajících se ostěních; původně byla hrotitá, v barokní době byla zaoblena a jsou v dřevěných rámech, které provedeny po stranách a uprostřed na způsob prutu, v závěrcích tvoří jednoduché kružby beznosé, z kruhu a dvou polooblouků složené. V kapli sv. Barbory 2 větší, svrchem kulatá okna v barokních chambránách a 1 malé okénko. Ve věži okna vesměs obdélná v kamenných ostěních o skosených hranách; v 1. a 2. patře 2 malá okénka, v 3. patře 4 větší okna.

Vnitřek: Nejstarší část kostela, kaple sv. Barbory, 9.00 m dlouhá a 5.20 m široká, zaklenuta v obdélném poli křížem a v mnohostranném závěru paprskovitě do žulových žeber profilu ranně gotického (se slabě proláklými plochami klínu), jež sbíhají se ve 2 svornících; v patkách jsou žebra místo krákorců jen šikmo sříznuta.

Kněžiště 10 m dlouhé, 6.30 m široké, zaklenuto v pravoúhlém poli křížem, v polygonu paprskovitě do žeber klínovitého profilu, jehož okosené plošky jsou uprostřed žlábkovány. Zdi jsou hladké.

Vítězný oblouk, 5.30 m v rozpětí, s hranami okosenými, hrotitý.

Dvojlodí kostela, 24.70 m dlouhé, 14.0 m široké, s 3 pilíři v podélné ose, z nichž prvý od kněžiště jest čtvercového půdorysu s připojenými 4 poloválci, ostatní dva jsou osmistěnné, 0.80 m v průměru; všecky stojí na trnožích osmistěnných různých výšek se skosenými vrchními hranami. Hlavice těchto pilířů jsou rovněž osmihranné hranoly, z nichž se klínová, mělká žebra klenbová odvinují tečně.

Klenba dvojlodí jest síťová; žebra opírají se o nástěnné, kusé, válcovité přípory, se šroubovitě rýhovanými dřívky, hladkými kalichovými hlaviciemi a různě zasekávanými krákorci; ve vrcholech protínají se buď prostě, nebo sbíhají se ve svornících terčovitých, z nichž dva jsou větší ostatních a duté, sloužíce jako větráky.

Podkruchtí otvírá se do kostela dvěma oblouky hrotitými a zaklenuto jest síťovou klenbou bez svorníků.

Předsínka jižní $2 \times 4 m$ velká, s postranními lavičkami ve výklencích, jest valeně sklenuta.

Výprava barokní, z části nová, v gotickém slohu. Z původní zbyl krucifix s Matkou B. a sv. Janem N. v životní velikosti; stál na břevnu ve vítězném oblouku, kde dosud patrný jsou oba krákorce. Z 1. polovice XVI. věku.

Socha sv. Anny(?), $1.30 m$ vys., s knihou a svatozáří. Dobře řezaná, z počátku XVI. stol.

Hlavní oltář zakrývá celou východní stěnu kněžiště, dřevěný, mramorovaný, barokní. Mezi vrtulovými sloupky slabý obraz sv. Bartoloměje. Na zalamovaném a vypjatém, barokně skrojeném kladí v oblacích Nejsv. Trojice, po stranách nad brankami sochy sv. Jakuba a Floriána; všecky mají velké hlavy. Z XVIII. stol.

Boční oltáře se slabými obrazy P. Marie a sv. Linhart, obdobných tvarů v širokých rámcích s boltcovitými rozvilinami. Nad obrazem P. Marie socha sv. Floriána, nad sv. Linhartem baldachyn, pod ním obrázek sv. Jana N., nejvyšší socha Anděla Strážce. Z XVIII. století.

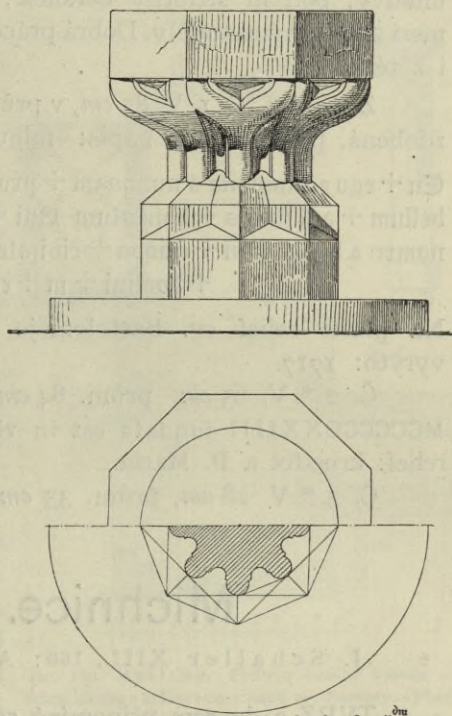
Kazatelna visutá, dřevěná, hnědá se zlacenými řezbami ornamentálními; podprsník baňatý; na stříšce trásně a koruna z akanthů sbíhajících se k střednímu pelikánu s mláďaty. Pěkná práce z meze XVII. a XVIII. věku.

Křtitelnice žulová, osmistenná, $1.00 m$ vysoká a $0.88 m$ v průměru mísy. Dobrá práce z konce XV. stol. (Obr. 127.)

Pokladnice chudých žulová, prostý hranol s letopočtem 1653.

Obraz sv. Norberta(?) s lilí a knihou, $\frac{5}{6}$ životní velikosti, visí v kněžišti; tvrdá malba jest nalepena na jiném plátně, z něhož viděti obrubu z květin dobře malovaných, asi z konce XVII. věku.

Socha sv. Pavla $1.30 m$ vysoká, ve výklenku na sever od hlavního oltáře; dobrá řezba z konce XVII. stol.

Obr. 127. Malonty. Farní kostel. Křtitelnice. — Église paroissiale. Fonts baptismaux.

V kapli sv. Barbory: Oltářík s obrazem sv. Barbory, nový, z druhé polovice XIX. stol. v gotickém slohu.

Varhany z r. 1845 od *Fr. Güsta*.

Monstrance měděná, pozlacená, 68 cm vys., 32 cm šir., na oválné nožce čtyřdílné s tepanými reliefy andělků zvedá se kulatý stoněk s vroubkovaným ořechem. Kol středu z věnečky na paprscích, dole archa úmluvy, pod ní stříbrný beránek; nahoře pod baldachynem Bůh Otec mezi 2 stříbrnými anděly. Dobrá práce z téže dílny jako monstrance v Blansku i z téže doby.

Zvon y. Č. 1. V. 85 cm, v prům. 98 cm. Hlava šestilaločná, listovcem zdobená, pod korunou nápis: minuskulemi:

Eu + ego ꝛ campana ꝛ nunquam + pronuntio + vana + ignem + vel ꝛ festum + bellum + auf fumꝛ + honestum Qui + me ꝛ fecit ꝛ magister ꝛ Bartolomeꝛ ꝛ nomen ꝛ habet + in + nuova + civitate + pragensi ꝛ ad + laudem (dei) Anno + domini + m + cccc + reptimo (sic).

Na plášti relief sv. Bartoloměje a sv. Barbory. Na dubovém čepci vyryto: 1717.

Č. 2.* V. 65 cm, prům. 84 cm, pod korunou nápis: Anno domini MCCCCCXIIII fundata est in vigilia sanctae Margarethae. Na plášti relief: krucifix a P. Maria.

Č. 3.* V. 28 cm, prům. 33 cm, jest bez nápisu.

Michnice. (Michnitz.)

J. Schaller XIII., 160; A. Sedláček, Hradý III., 118.

TVRZ s dvorem připomíná se zde v XIV. věku; majitelé její, původně vladkové ze Světví, od XV. století nazývali se Pouzarové z Michnic, kteří v XVI. stol. kromě Michnic drželi i Cukněstein a Žumberk. R. 1602 odkoupil Žumberk s Michnicemi Petr Vok z Rožmberka. Tvrz byla tehdy postavena z kamene.

Mostky. (Pernlesdorf.)

A. Sedláček, Hradý III., 263; A. Teichl, Geschichte der Herrschaft Gratzen, 422.

TVRZ, na níž se připomíná Žibřid z Mostku v l. 1366—1369, byla v r. 1673 při odhadu shledána pustou. Postaven byl proto v těch letech k obývání nový z á m e ě k. Po vystředání různých majitelů dostaly se Mostky r. 1769 koupí k panství Novohradskému, při němž jsou dosud. Prostá, bezvýznamná stavba.

Myšlany. (Malsching.)

J. Schaller XIII., 163; J. G. Sommer IX., 164; A. Sedláček, Místop. slov.; farní pamětnice z r. 1835; matriky z r. 1664.

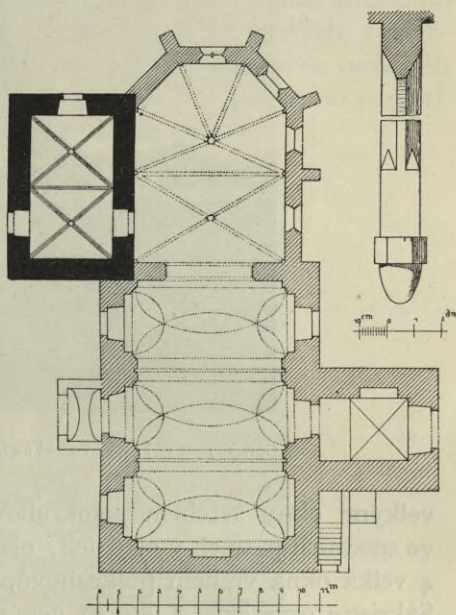
KOSTEL SRDCE JEŽÍŠOVA (původně sv. Markety, farní), byl jím již r. 1360. Od r. 1677 pod správou řádu Cisterciáků Vyš. Brodských, kteří vyměnili si patronát nad Novými Hradý s Myšlany. Brzo po té době byla loď kostelní přestavěna uvnitř a zaklenuta.

Původně gotická, orientovaná, omítaná stavba stojí na táhlém návrší uprostřed hřbitova. Skládá se z trojosé lodi, kněžiště o obdélném poli a pěti-stranného závěru. Na severní straně kněžiště stojí nejstarší část kostela, původní to kaple o 2 čtvercových polích, nyní jako sakristie sloužící. K jižnímu boku lodi přiléhá věž a naproti ní malá předsínka. (Obr. 128.) Kol závěru kněžiště rozloženy 4 opěráky na kamenných soklech vrchem okosených, s 1 ústupkem, ukončených šikmými stříškami; na ústupcích i stříškách v předu jednoduché gotické římsičky. Zdi hladké, kryt na valbách kostela taškovým. Hranolová věž třípatrová dělena jest pásovými římsami pozdně gotického profilu, o desce s podbrádkou; západní strana jest od poslední opravy pobita břidlou; hlavní římsa jest uprostřed každé strany lomena v nevysoký štít, pod nímž ciferníky hodin. Hrot věže osmistranný, břidlový; nárožní kulaté věžičky cementové. Celá neklusná úprava střechy věže pochází z 2. polovice XIX. století. Sanktusník, šestiboký, ukončen barokní baňatou stříškou oplechovanou. (Obr. 129.)

V chody: 1. Na jižní straně pod věží 1·80 × 2·55 m vel., půlkruhový, vrouben kamennou rustikou renaissanční. Na závěráku znak Rožmberků a datum 1593. (Obr. 130.)

2. Vchod vede na severní straně z předsínky, v kamenném ostění, ozdob prostém.

3. Do sakristie vede rovněž od severu vchod pravoúhlý s vyduťmi konsolkami v horních koutech, s okosenou hranou. (Obr. 131.)

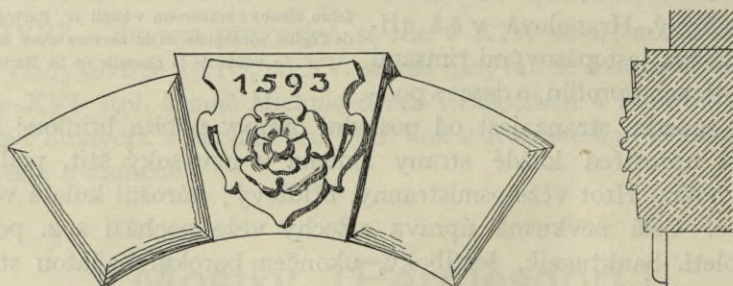
Obr. 128. Myšlany. Půdorys farního kostela a žebro klenby s krákorcem v kapli sv. Barbory. — Plan de l'église paroissiale et la nervure avec console de la voûte de la chapelle de Se Barbe.

O k n a osvětlují kněžiště 4 hrotitá, z nich 3 na jižní straně a 1 v ose kostela; jen toto má střední prut a jednoduchou kružbu ze tří nosů, ostatní jsou bez kružeb, vroubeny jen polopruty. Loď osvětlena třemi

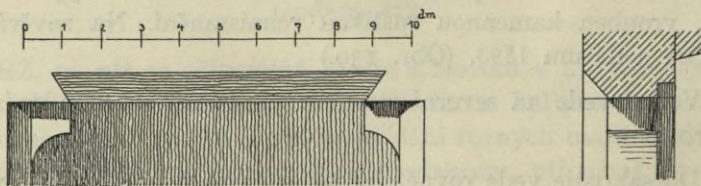

Obr. 129. M y š l a n y. Pohled na farní kostel. — Vue de l'église paroissiale.

velkými okny svrchem polokruhovými. Do věže vedou 4 malá okénka ve spodních patrech v ostěních, okosených hranami; do zvonice v 3. patře 4 velká okna vrchem půlkruhová, vroubená renaissančním kvádrováním. Sakristie osvětlena 1 oknem nepůvodním, později rozšířeným.

[Obr. 130. M y š l a n y. Farní kostel. Závěrák jižního vchodu. Église paroissiale. Claveau du portail sud.

Obr. 131. M y š l a n y. Farní kostel. Nadpraží vchodu do sakristie. — Église paroiss. Linteau de l'entrée de la sacristie.

Uvnitř jeví se nejstarší sakristie, 8.65 m dl., 4.30 m šir. a 4.3 m vysoká, zaklenuta ve dvou čtvercových polích křížem do žeber klínových, opírajících se v patkách o jednoduché krákorce, složených z polygonální desky a kulovitého dřívku. Žebra opatřena jsou nad krákorci štítky a sbíhají se v závěrcích ve 2 terčových svornících. Průřez žeber, patky i tyto svorníky svědčí, že postavena byla tato část kostela již na konci XIII. století.

Kněžiště, 10 m dlouhé, 7.60 m široké a 6.5 m vysoké, zaklenuto jest v obdélném poli křížem, v závěru paprskovitě do klínovitých, vyžlábkovaných žeber, opřených o válcovité přípory; žebra sbíhají se ve vrcholech ve 2 hladkých svornících. Vítězný oblouk, 4.25 m v rozpětí, vrouben kamenným ostěním, na obě strany skoseným.

Obr. 132. Myšlany. Vnitřek kostela. — Intérieur de l'église.

Lodě, 13.60 m dlouhá, 8.65 m šir., ve 3 polích, zaklenuta ve výši 8 m českými klenbami. Podélné zdi děleny jsou v koutech jednoduchými toskánskými pilastry, uprostřed dvěma páry sružených pilastrů, nad nimiž pnou se pasy. Kobka pod věží sklenuta křížem bez žeber a předšíňka valeně.

Výprava z části barokní, z části nová v gotickém slohu. Hlavní oltář dřevěný, částečně zlacený; uprostřed nová socha P. Ježíše, mezi sochami sv. Barbory a sv. Kateřiny. Na prohýbané římsě sochy sv. Jana N. mezi 2 anděly. Postranní oltáře nové, provedené ve dřevě v neogotice z let 70tých XIX. století. V severním P. Maria mezi 2 světicemi, na jižním socha sv. Josefa mezi sv. Norbertem a sv. Rochem.

Kazatelna nová, dřevěná, stojí na starším kamenném sloupku. (Obr. 132.)

Sochy různých svatých, polychromované, některé barokní, většinou nové, stojí v lodi na konsolách. Barokní pozoruhodnější jsou v $\frac{3}{4}$ životní velikosti sochy sv. Šebastiána a sv. Floriána, obstojně řezané.

Křtitelna dřevěná, osmistěnná, jednoduše profilovaná; víko baňaté končí křížkem.

Monstrance 60 cm vysoká, 26 cm široká, měděná, pozlacená, posázená nepravými drahokamy. Noha oválná s tlačеныmi andílčými hlavíčkami jest o něco starší než empirový střed s věnečky z klasů a hroznů. Hrubší práce pěkných poměrů. Kalich nový, rovněž i relikviář, obé v gotickém slohu.

KAPLE poutní P. MARIE POMOCNÉ stojí na „Turmbergu“ as $\frac{1}{4}$ hodiny od Malšín na jih. Bezvýznamná stavba s trojbokým závěrem, kryta taškami a oplechovaným sanktusníkem, postavena v r. 1856.

Zvony: Č. 1. * V. 81 cm, prům. 104 cm, lil v r. 1872 Fr. Hollederer v Linci.

Č. 2. * V. 54 cm, prům. 70 cm; pod korunou: Hans Lehrer 1669; na plášti: S. Margareta ora pro nobis.

Č. 3. V. 45 cm, prům. 53 cm. Ucha šestilaločná, hladká. Pod korunou nápis: LETA PANIE 1614 TENTO ZWON SLIWAL WALENTIN ARNOLD V BVDIEOWICICH CZESKICH.

Č. 4. V. 27 cm, prům. 35 cm. Lil v r. 1780 M. Zöchbauer v Linci.

Nekalice. (Näglitz.)

Obec z bývalého Vitorazska, teprve po r. 1918 k československému státu opět přivtělena.

KAPLE vystavěna v r. 1905 v neogotickém slohu, jinak zcela bezvýznamná.

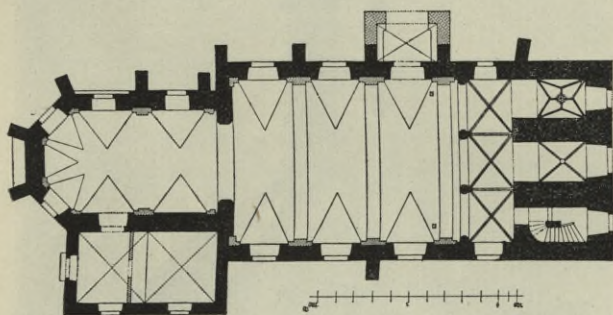
Německý Benešov. (Deutsch Beneschau.)

Prameny: Archiv městský; farní matriky od r. 1630; farní pamětnice od r. 1755; Literatura: Jos. Truhlář, Urbář zb. Rožm., 25; Rukopis místop. z r. 1834, heslo: Beneschau; J. Schaller XIII., 139; J. G. Sommer IX., 140; Klimesch v Mittheil. für Geschichte d. Deutschen i. Böhmen XXII., 217; J. Trajer, 275; Dr. W. Ladenbauer, 41; Čechy VI., 43; Ant. Teichl, Geschichte d. Herrschaft Grätzen, 152; Joh. Märten, Heimatkunde des B. Kaplitz 1894.

MĚSTO založil v XIII. stol. Beneš z Michalovic jako osadu pod tvrzí, které r. 1383 udělil Jan z Michalovic právo městské. R. 1881 povýšeno městečko na město. Znak: na červeném štítě stříbrný lev rozkročený, dvojchvostý. Ráz města prozrazuje jeho původ. Nejdříve

osazeno okolí tvrze směrem ke kostelu na lichoběžníkové návsi, nyní náměstí, z kterého rozbíhají se ulice nepravidelně ve směru silnice z N. Hradů do Kaplice a cest do okolních míst. Následkem požárů r. 1619, 1801, 1849, 1863 a 1891 má město úplně starší ráz setřelý. R. 1311 stála zde kaple. Nákladem Jindřicha z Velešina postaven r. 1332 kostel.

KOSTEL SV. JAKUBA VĚT. farní (byl jím již r. 1332). R. 1381 založil Jan z Michalovic dva oltáře. Na počátk XVII. stol. a po r. 1630 přestavěn renaissančně. R. 1849 shořela střecha; týž rok vykradeny z kostela všechny cenné věci. Nízká, orientovaná, omítaná stavba uzavírá východní stranu náměstí, v těch místech nejnižše položeného. Gotická původně budova z lodi o 4 polích, kněžiště o 2 polích a trojbokém závěru, sakristie (severně od kněžiště) a předsínky na jihu lodi, jeví se v západním průčelí renaissanční. (Obr. 133.)

Obr. 133. Německý Benešov. Farní kostel. Půdorys. — Plan de l'église paroissiale.

Průčelí to tvoří západně k lodi přistavěná čtyřpatrová věž, sevřená po obou stranách přístavky, teměř k hlavní římse kostela dosahujícími. V přízemí jest v jižním přístavku kaple P. Marie, v severním schodiště na kruchtě, v patře rozkládá se v obou přístavcích krucht. Rohy věže i přístavků jsou vyznačeny širokými rustikovanými pásy; rovněž plocha mezi pásy jest až k hlavní římse přístavků rustikována; nad tou vystaveny jsou po obou stranách věže poloviční štíty renaissančně prohýbané s dvěma výklenky a se závití v rozích. Výběžky štítů zdobeny jsou 3 páry kamenných šišek. Vedle závitů stojí na obou rozích štítů kamenný jehlanec na 4 koulích.

Průčelí kostela jest zcela hladké, stojí na kamenném trnoži o vrchní skosené hraně.

Opěrné pilíře jsou na jižní zdi lodi tři (a dva skryty ve zdech předsíně), na severní zdi jeden, s trnoži o skosené vrchní hraně, ústupku s páskovou římsovou o výžlabku a šikmém pásku a kamenné stříšce s římsovou téhož profilu jako pásková v předu. Na kněžišti jest 5 opěráků stejných jako na lodi kostelní, jen že nemají trnože.

Krytina tašková na sedlové střeše lodi a přístavků, kůrková na valbě kněžiště a plechová na báňovitých střechách obou věží, zvonice v západním průčelí i sanktusové věžky u východního štítu lodi. (Obr. 134.)

Vchody vedou do lodi dva, v západním průčelí hlavní a uprostřed jižního průčelí postranní, oba obdélné v hladkém ostění. Stejně jsou také oba postranní vchody v západním průčelí, jež mají nad nadpražím re-

Obr. 134. Německý Benešov. Farní kostel. Pohled od západu. —
Église paroissiale. Vue prise de l'ouest.

naissanční rovné římsy provedeny. Do sakristie vede obdélný vchod od východu.

Okna osvětlují kněžiště 4, loď 4 páry, obojí jsou svrchem půlkruhová; podkruchtí dvě okna kruhová a kruchtu dvě eliptická. Ve zvonici prolomeny jsou zdi věže 4 velkými okny půlkruhovitě překlenutými.

Vnitřek má gotický ráz původní stavby úplně setřen pozdně renaissanční úpravou. Zdi děleny jsou v meziokeních pilířích skupením toskánských pilastrů. Nad pilastry zalomuje se nadměrně velké kladí. Překlenuta jest loď, 9·15 m široká a 15·70 m dlouhá, 7·70 m vys. valenou

klenbou s výsečemi ve 4 polích, dělených nad pilastry pásy. Vítězný oblouk $4\cdot25\text{ m}$ v rozpětí, s okosenými hranami, jest půlkruhový. Kněžiště, $5\cdot60\text{ m}$ široké, $10\cdot40\text{ m}$ dlouhé a $7\cdot20\text{ m}$ vysoké, zaklenuto ve dvou polích valeně s 2 páry výsečí a v závěru klenbou klášterní s 3 výsečemi. (Obr. 135.)

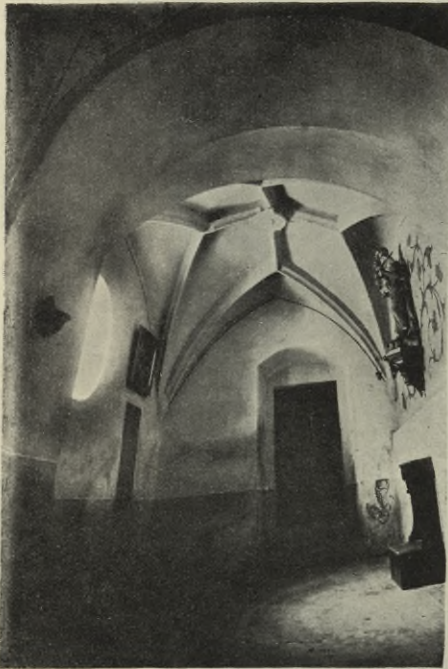

Obr. 135. Německý Benešov. Vnitřek farního kostela. — Intérieur de l'église paroissiale.

Sakristie, $3\cdot00 \times 7\cdot60\text{ m}$ velká, zaklenuta jest ve dvou polích křížovou klenbou bez žeber. Původní klenby zbyly jen pod kručťou, která zaklenuta jest do kamenných žeber 16 cm silných, 25 cm ze zdi vyčnívajících, profilu hruškovitého, s výžlabky a páskem po obou stranách. Žebra opírají se o dva osmiboké pilíře a dvě poloviční přípory, do nichž jest přední strana sklenuta třemi hrotitými oblouky. Ze zdi vybíhají žebra bez krákorců a ve vrcholech protínají se bez svorníků. Pod věží sklenut jest prostor $2\cdot20 \times 2\cdot70\text{ m}$ velký, křížem do žeber s terčovým svorníkem.

Kaplička P. Marie $2\cdot20 \times 2\cdot70\text{ m}$ vel., na jih od věže, sklenuta jest ve hvězdu do žeber žulových jen 10 cm silných, jichž hrany jsou pro-

táhlým výžlabkem okoseny. Žebra opírají se v koutech o válcové patky a protínají se uprostřed nad terčovitým svorníkem, na němž jest vytesána pětistá růže. (Obr. 136.)

Obr. 136. Něm. Benešov. Farní kostel. Klenba kobky pod věží. — Église paroissiale. Voûte au rez-de-chaussée de la tour.

Jižní předsíňka sklenuta jest křížem bez žeber, byla kdys celá polychromovaná; odkryty jsou z hlavičky andělků a datum 1608.

Výprava pochází z různých dob. Oltáře, hlavní a dva postranní, jsou dřevěné, nové, v podivné slohové směsi ze slohu renaissančního s románisujícími detaily. Na hlavním oltáři visí obstojně malovaný obraz sv. Jakuba Vět. od faráře *Jos. Kamařýta* z Deštné r. 1864, po stranách sochy sv. Petra a Pavla. Na severním postranním oltáři stojí sochy sv. Kateřiny mezi sv. Šebastiána a sv. Floriána. Na jižním oltáři sochy P. Marie, sv. Anny a sv. Josefa.

Kazatelna jest barokní, visutá ve vítězném oblouku. Na podprsníku jsou zlacené reliefs evangelistů po stranách a Krista dobrého pastýře uprostřed. Na stříšce třepením ovroubené sedí na okraji andělci a na vrcholu umístěno oko Boží v paprscích. Pěkné dílo z XVIII. stol.

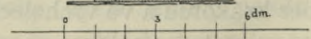
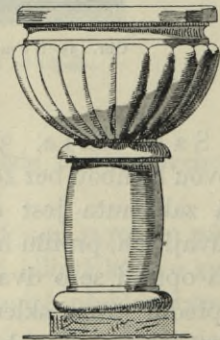
Lavice 20 kusů v lodi 3 m dl. s řezanými pletenci v čelech. Dva kusy lavic patronátních v kněžišti s náplněmi v předních stěnách.

Křtitelnice žulová, natřená olejovou barvou, 108 cm vysoká, stojí na sloupku 65 cm vysokém na patce o čtyřhranné desce, oblounu a pásku; mísa 65 cm v průměru jest vypukle kanelována. Jest z 2. třetiny XVII. věku. (Obr. 137.)

Varhany jsou nové, korpus z téže dílny jako oltáře.

Lustr mosazný nový, rovněž lampa v kněžišti.

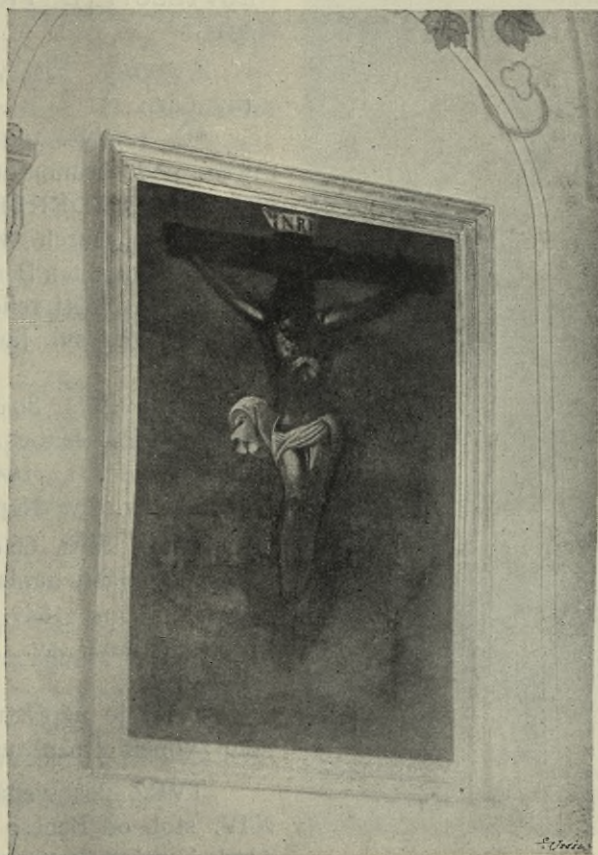
Obraz Ukřižovaného Krista P. 75 × 165 cm velký visí v kněžišti. V archivu

Obr. 137. Německý Benešov. Farní kostel. Křtitelnice. — Église paroissiale. Fonts baptismaux.

i pamětníci uvádí se jako dílo *Petra Brandla*(?). Malba, snad kopie dle Brandla, je úplně a špatně přemalována a zcela zčernalá. (Obr. 138.)

Socha P. Marie s Ježíškem, 95 cm vys., stojí v západní kapličce na konsolce, polychromovaná, trochu krátká, v levici drží žezlo; Ježíšek pravici žehná, v levici drží zeměkouli s křížkem; na oblacích podnože tři andělíčci hlavičky. Jest z počátku XVIII. stol. (Obr. 139.)

Obr. 138. Německý Benešov. Farní kostel. Obraz Krista P. —
Église paroissiale. Tableau du Christ.

Náhrobníky. V jižní předsíni zazděny jsou dvě žulové desky:
č. 1. dél. 78 cm, šíř. 46 cm, s nápisem: ANNO · 1684 | DEN · 22. JVNÝ
| IST · HIERONYMVS | KNAPP · ZWISCHEN | 12 · VND · 1 · UHR
NACHTS GOTT | SEELIG | GESTORBEN VND | LIGT ALLHIER
PEGRABEN. V spodní polovici jest mezi 4 posledními řádkami renaissanční
štítek, na něm vyryt monogram z několika v sebe stáčených písmen.

Č. 2. Dél. 78 cm, šíř. 46 cm, s nápisem: ANNO 1666 | DEN · 10 · FE-
BER | IST · IOANNES | KNAPP · COTT | SEEL · GESTORBE | N · VND ·
LIGT | ALHIER | BEGRABEN. Dole týž štítek a monogram jako na č. 1.

Č. 3. V dlažbě na východní straně za kostelem zapuštěna žulová deska 75 cm šir., 94 cm dl., s mělkým reliefem lebky s kostmi překříženými a na ní křížek. Pod tím nápis: HOC · LAPIDE | REQVIESCIT | BARBARA MACIN. (= 1759.)

Č. 4. Deska žulová 63 cm šir., 59 cm vys., s nápisem pod křížkem:

A. D. 1760 | HOC · LAPIDE |
REQVIESCIT | D · FRANCISCVS ·
MAGG ·

Obr. 139. Německý Benešov. Farní kostel. Soška P. Marie s Ježíškem pod věží. — Église paroissiale. Statuette de la Vierge au rez-de-chausée de la tour.

Z v o n y. Visí ve velké věži 4 (nyní jen 1).

*Č. 1. Výš. 100 cm, v prům. 138 cm, pod korunou nápis: FRANZ SER · HOLLEDERER IN LINZ 1849 dole: „Durch Wohlthätigkeit der Pfarrgemeinden Beneschau angeschafft“. Na plášti reliefy P. Marie, sv. Máří M., sv. Jana N. a sv. Floriána.

*Č. 2. Výš. 80 cm, v prům. 100 cm, pod korunou nápis: Franz Holleder in Linz 1849. Na plášti krucifix a sv. Jan Nep. v reliefech.

*Č. 3. Výš. 66 cm, v prům. 90 cm, na plášti nápis: Franz Holleder in Linz 1849, níže reliefy sv. Šebastiána, sv. Rocha a sv. Gaudentia.

Č. 4. je nepřístupný, rovněž jako zvonek v sanktusníku.

TVRZ postavena na počátku XIV. stol. od Beneše z Michalovic a byla i s městečkem prodána r. 1387. Od husitských dob opuštěna, byla v nových zemských deskách zvána „pustou“. Stála na návrší na západním konci města, kde lid říká „na zámku“ u č. 115. V sklepích tamějších jsou základy tvrze.

RADNICE, spolu v zařadu pivovar. Jednopatrový dům uprostřed severní strany náměstí, o 4 jednoduchých a 2 dvojitých osách okenních, pod nimiž jsou provedeny 2 portálové oblouky v půlkruhu a rovné římse. V cípech jsou znáčky renaissanční. Ve vlysu nad vchodem nápis: DER · HERR · BEHVT · DEN · EINGANG · VND · AVSGANG · VON · NVN · AN · BIS · IN · EWIGKHEIT · ANNO · 1594 · GALLVS · WENINGER:

Uvnitř velký průjezd valeně sklenutý s výsečemi, v cípech jejich jsou renaissanční znaky a v nich písmena G a W. Pivovar postavil r. 1570 rožmberský regent Krčín z Jelčan.

SOCHA SV. JANA NEPOM. Stojí proti radnici na náměstí, obrácena ke kostelu. Kolem kamenná ohrádka ze čtyrbokých kuželek s kovnými dvířkami. Světec stojí na trojbokém sloupu s barokně korintšskou hlavicí a andělky v oblacích na dítku. Na rozích širokého podstavce stojí sochy sv. Floriána, sv. Gaudencia a sv. Rocha. Na podstavci na 3 stranách s chronostichy:

1. LATEQVE | INPOPVLO
ADAVGENDÆ SANCTI ROSA-
RII | DEVOTIONI (= 1726).

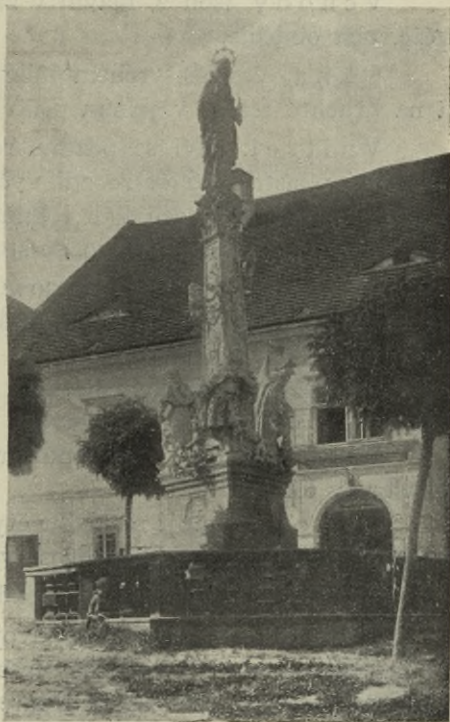
2. DEIPARÆ, | TVMRELI-
QVIS | TVTELARIBVSSANCTIS |
HONORI (= 1726).

3. BENESCHOVIENSIVM |
SANCTE INDVSTRIA PIETAS |
POSVIT (= 1726)

ET RENOVAVIT A. D. 1775.

Ren. 1803. Ren. 1853. Ren. 1904.
(Obr. 140.)

BOŽÍ MUKA stojí na cestě do Klení. Žulový pilíř, 3·50 m vysoký, osmistěnný, na čtyrbokém trnoži; nahoře deska v úhlu, na ní obraz, smytý. Nad obrazem položena opět deska. Z počátku XVI. stol.

Obr. 140. Německý Benešov. Sousoší sv. Jana. V pozadí průčelí radnice. — Groupe avec St. Jean. Au fond, la façade de l'hôtel-de-ville.

Německý Rychnov.*) (Reichenau, Deutsch Reichenau.)

J. Truhlář, Urbář zb. Rožm., 25; J. Schaller XIII., 138; J. G. Sommer IX., 251; J. Trajer, 325; Dr. W. Ladenbauer, 31.

KOSTEL SV. VÁCLAVA děkanský, založen byl v XIV. století, v r. 1673 znovudostavěn; stojí na konci vesnice u hřbitova. Orientovaná, původně gotická, omítaná stavba jednodlní o 4 polích, s kněžištěm o 1 poli

*) U Frimburka.

a závěru ze 3 stran osmistěnu, se čtyřpatrovou věží, přilehlou na severo-západním rohu k lodi. U kněžiště přistavena na sever malá sakristie. Stěny jsou ozdob prosté, pouze s kamennými obrubami kolem otvorů. Kryt na sedlové střeše lodi a valbě kněžiště a sakristii taškový, na čtyřboké báni věže o cibulovitém ukončení její lucerny a podobné střeše sanktusníku, dále na schodišti na východ u věže plechový.

V chody jsou 2, hlavní v západním průčelí, boční na východ od věže, oba obdélné.

Okna, vesměs svrchem půlkruhová, jsou v kněžišti 3, v lodi 3 páry a na kruchtě též 3, v jižním průčelí jedno a v západním dvě.

Vnitřek jeví se pozdně renaissanční. Zdi oživeny jsou 1.16 m širokými pilastry, 26 cm ze zdí vyčnívajcími, jichž jest v lodi 3 páry, a po jednom v koutech lodi i kněžiště. Pilastry končí ve výšce 4.85 m těžkými římsami místo hlavic, se štukovými listovci, vejcovci a zubořezy.

Lodě, 9.50 m široká a 19.30 m dlouhá, zaklenuta jest ve výši 9.60 m ve 4 polích křížovými klenbami, se štukovými žebry, na nichž jsou s obou stran provedeny vejcovce.

Kněžiště, 6.00 m široké a 9.60 m dlouhé zaklenuto jest ve výši 7.60 m v 1 poli křížem a v závěru paprskovitě bez žeber.

Vítězný oblouk, půlkruhový, má ve výši 4.85 m římsy jako pilastry v lodi.

Kruchtá stojí na dvou čtyřbokých pilířích, přepásaných v půlkruhu. Podkruchtí zaklenuto jest ve 3 polích křížem, bez žeber.

Výprava jest z části pozdně renaissanční, z části rokoková.

Hlavní oltář jest dvojitý; v předu stojí volně tabernakl na mense, rokokový, bílý, s částečným zlacením. Při zdi stojí za ním pozdně renaissanční oltář dřevěný o 2 párech sloupků s korinthskými hlavicemi, uprostřed nichž visí průměrný obraz zavraždění sv. Václava; na kladí sedí po andělu, nad středním obrazem visí menší obraz P. Marie s Ježíšem, Vedle oltáře stojí pozlacené sochy v životní velikosti: sv. Vojtěcha, sv. Ludmily, sv. Prokopa a sv. Ivana

Boční oltáře 2, dřevěné, v stejných architekturách z konce XVIII. století. Na severním stojí uprostřed socha P. Marie, kolem sochy sv. Barbory s kalichem, sv. Kateřiny s kolem, na hoře soška sv. Jana Nep. Na jižním oltáři stojí uprostřed socha P. Ježíše, kolem sochy sv. Linharta a sv. Floriána, všecky 1.20 m vysoké. Nad těmi stojí na římsě soška sv. Šebastiána 80 cm vysoká.

Kazatelna dřevěná, rokoková, na podprsníku relief sv. Josefa, na víku socha Cherubína.

Sanktuář 48 cm šir., 61 cm vysoký, jediný zbytek gotický, v žulovém orámování, sbíhajícím se v oslí hřbet; nyní jest 1.13 m vysoké, ale původně bylo vyšší. Otvor kryje pěkná mřížka kovaná, pozlacená,

z prutů, pronikajících se v kosočtverce; obruč, 4 cm široká, z úponkového ornamentu, připevněného 10 růžicemi.

Přítuha 8 × 13 cm na 4 listech javorových. Sanktuář i mřížka pocházejí z počátku XVI. století (Obr. 141.)

Varhany rokokové, z konce XVIII. stol.

Náhrobník zapuštěn v kněžišti 70 × 190 cm velký ve vrchní polovici vytesán křížek, pod ním pískové hodiny, kalich s hostií a hořící svíce. Ve spodní polovici desky nápis:

IOA. WEN. | SHARCHER | DEC
Æ. T. 60 | ECCE DIES NOS
TRISVNT VTVM | BRA LABENS |
3. SEPT 1767.

Monstrance 64 cm vysoká, 35 cm široká, paprsková, pozlacená, posázená nepravými drahokamy; noha oválná zdobena tepanými ornamenty, kol melchisedeku klaní se stříbrní andílkové. Z konce XVIII. století.

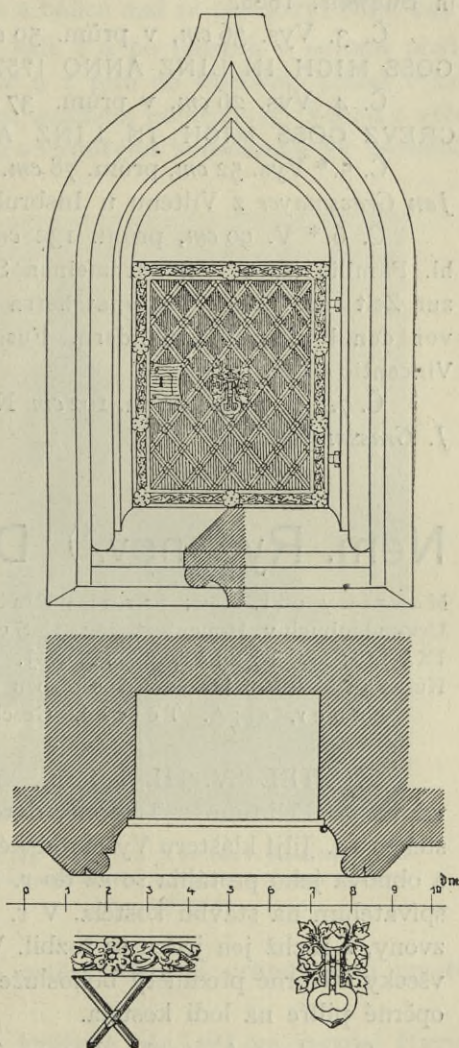
Kalich č. 1. Vys. 25 cm, v prům. číše 9 cm. Stříbrný a z části zlacený, rokokový. Na kulaté, prohýbané nožce tepané 3 vásy, na spodku číšky rovněž 3 vásy s klasy; značka na nožce N. S. F. R. Z konce XVIII. stol.

Kalich č. 2. Vys. 22 cm, v průměru číše 8 cm, postříbřený, empírový; nožka kulatá, vroubkovaná, na ořechu růžičky. Jest z první třetiny XIX. stol.

Zvonů bylo ve věžích 7 (nyní 2) a v sanktusníku 1, kterýž jest nepřístupný.

Č. 1.* Vys. 65 cm, v průměru 90 cm. Pod korunou nápis:

SVB DEKANO | WENCESLAO IOANNE PÖCHMAN | REFVSA ANNO
1808 | ET ITERVM | REFVSA SVB DEKANO | VINCENTIO GROSS |
A RODOLPHO PERNER BVDVICII · ANNO · D · 1903.

Obr. 141. Německý Rychnov. Farní kostel Sanktuář. — Église paroissiale. Tabernacle.

Č. 2.* Vys. 38 cm, v prům. 64 cm. Pod korunou ornamentální pásek; na plášti reliefy P. Marie a sv. Josefa. Při obrubě nápisy: S. MARIA ET S. IOSEPHI · ORATE PRO NOBIS. Na druhé straně: A. PERNER in Budweis. 1885.

Č. 3. Vys. 36 cm, v prům. 50 cm. Pod korunou nápis: CARL POZ GOSS MICH IN LINZ ANNO 1757.

Č. 4. Vys. 26 cm, v prům. 37 cm. Pod korunou nápis: SILVIUS CREVZ GOSS MICH IN LINZ ANNO 1749. Na plášti relief Madony.

Č. 5.* Vys. 52 cm, prům. 78 cm. Na plášti relief P. Marie; lil v r. 1913 Jan Grassmayer z Viltenu u Innsbruku.

Č. 6.* V. 90 cm, prům. 132 cm, na plášti nápisy: Zu Ehren der hl. Familie wurde ich mit meinen Schwestern im Jahre 1913 gewidmet zur Zeit des hohen Patronatsherrn Adolf Joseph Fürst zu Schwarzenberg von den braven Pfarrkindern. Fusa a Joanne Grassmayer sub decano Vincentio Gross 1913.

Č. 7.* V. 70 cm, prům. 102 cm. Na plášti relief sv. Michala. Lil v r. 1913 J. Grassmayer.

Něm. Rychnov.*) (Deutsch-Reichenau.)

Matriky odr. 1650; farní pamětnice odr. 1836; Dr. M. Pangerl, Urkundenbuch v. Hohenfurt, 45; J. Schaller XIII., 139; J. G. Sommer IX., 149; J. Trajer, 288; Dr. J. Neuwirth, Geschichte d. christlichen Kunst in Böhmen bis zum Aussterben der Přemysliden, 338; Dr. W. Ladenbauer, 41; A. Teichl, Geschichte der Herrschaft Gratzen, 133.

KOSTEL SV. JILJÍ farní, zmíněn poprvé r. 1261, kdy Anežka, vdova po Pelhřimu z Třeboně, darovala mezi jiným i patronát nad kostelem sv. Jiljí klášteru Vyšebrodskému. V husitských dobách byl pobořen a obnova jeho protáhla se až do r. 1500, v němž slibovány odpustky přispívatelům na stavbu kostela. V r. 1593 sřítla se věž až do přízemí i se zvony, z nichž jen jeden se rozbil. V r. 1845 a opět v r. 1866 vykradeny všechny stříbrné předměty bohoslužebné. V r. 1870 znovu zřízeny nynější opěrné pilíře na lodi kostela.

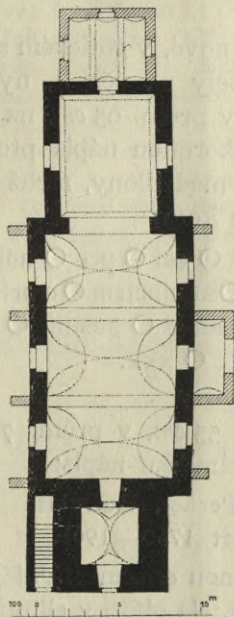
Orientovaná stavba kamenná, částečně omítaná, stojí na návsi u silnice, u které nejbližše jest dvoupatrová věž s jižně přistavěným schodištěm; za věží jest loď o 3 polích, dále pravouhlé kněžiště o jednom poli a nejvýchodněji malá, nová sakristie. (Obr. 142.) Zevně jsou jedinou ozdobou opěráky na lodi rezné, z ložného lomového kamene na trnoži o skosené hraně, bez ústupků, se štítky na sešikmeném ukončení. Prodloužení dvou středních pilířů, svírajících předsínku severní, pochází z r. 1870, rovněž jako celá nynější úprava všech 8 pilířů.

*) U Nových Hradů.

Věž má průčelí renaissanční, rohy až po hlavní římsu v omítce kvádromané a tažené římsy, dvě pásové a hlavní.

Kryt na sedlových střechách lodi, kněžiště i sakristie a na cibulové báni věže šindelový, na lucerně věže a bance nad ní plechový. (Obr. 143.)

Vchody vedou ve věži do lodi 2 a po jednom v severní před-sínce, ve východním průčelí sakristie a z této do kněžiště. Vchod v západní zdi věže, v žulovém ostění, jest svrchem půlkruhový. Vchod z věže do lodi gotický, s rovným nadpražím a vyduťmi konsolkami ve vrchních

Obr. 142. Něm. Rychnov.
Půdorys farního kostela. —
Plan de l'église paroissiale.

Obr. 143. Německý Rychnov. Farní kostel. Prů-
čelí od severozápadu. — Façade nord-ouest de l'église
paroissiale.

koutech, o skosené hraně žulového ostění. Ostatní vchody jsou prosté v hladkých ostěních.

Okna osvětlují loď 2 páry, kněžiště pár, věž ve zvonici čtyry, všechny svrchem půlkruhové.

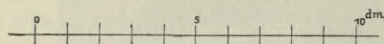
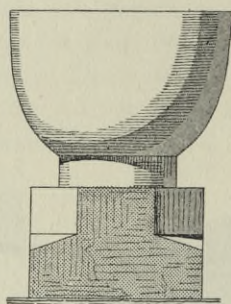
Vnitřek lodi 7·80 m široké, 15·00 m dlouhé, má zdi hladké, zaklenut jest ve 3 polích oddělených širokými pásy českými klenbami. Vítězný oblouk hladký, svrchem v polokruhu. Kněžiště, 6·40 m široké, 7·40 m dlouhé, opatřeno jest rovným omítaným stropem. Ve věži jest předsíň 3·60 m do čtverce zaklenuta valenou klenbou s výsečmi nad vchody. Síla zdí věžních 180 cm. Kručka dřevěná s rovným omítaným stropem. Sakristie zaklenuta ve třech polích valenými klenbami do dvou pasů. Zařízení jest nové až na kazatelnu a křtitelnicí.

Oltáře jsou 3 dřevěné, sloupkové. Na hlavní oltáři visí uprostřed obraz P. Marie mezi sochami sv. Šebastiána a sv. Floriána, na postranních oltářích na severním obraz sv. Josefa, na jižním sv. Linharta. Vesměs běžné práce venkovských umělců.

Kazatelna dřevěná, s festony na podprsniku; jest empírová, z počátku XIX. stol.

Křtitelnice žulová, 90 *cm* vysoká, gotická, z XV. století. Mísa, 70 *cm* v průměru, spočívá na válcovém stonku, který vyčnívá z patky ve vrchní polovici osmihranné, ve spodní hranolové, čtyrboké, 55 *cm* široké. (Obr. 144.)

Monstrance i kalich mosazné, pozlacené, nové, v gotickém slohu.

Obr. 144. Něm. Rychnov. Farní kostel. Křtitelnice. — Église paroissiale. Fonts baptismaux.

Zvony visely na věži 4, nyní 1. Č. 1. Vys. 71 *cm*, v prům. 95 *cm*, na ucha provazcová, pod korunou nápis přerušovaný mezi slovy medaillonky, nichž opakuje se jezdec na koni:

Chriřtus O factus O est O pro O nobis O
obediens O usque O ad mortem O mortem O
autem O crucis O anno O domini O m O
cccc O xxx.

Plášť hladký.

Č. 2.* Vys. 55 *cm*, v prům. 73 *cm*, má na plášti v rámečku nápis:

Rudolf Perner, Budweis
gegründet 1760—1901.

Č. 3.* Vys. 39 *cm*, v prům. 54 *cm*, pod korunou ornamentální pásek z andlíků a festonů. Na obrubě týž běžný ornament. Na plášti v elliptickém rámečku nápis:

IG. et PETRVS HILZER

C · RG znak
zvonafe AVL

CAMP · CONSTRVCTORES

V. NEOSTADTA 1880.

Na plášti krucifix.

Č. 4.* Vys. 33 *cm*, v prům. 44 *cm*. Ucha hladká, pod korunou barokní běžný ornamentální pásek, nad ním nápis: IN NOMINE PATRI ET FILLI ET SPIRITVS SANCTI AMEN. Na plášti nápis v 6 řádkách: Gedenk o Mensch | Wann du hörest meinen Klang und Schall, das | auf deine Knie | Andächtig Betten (!) vor dem der | liget in der Sterbens Not beistehen | wollte gott. Amen. Při obrubě: LEOPOLD GÄMEL GOSS MICH IN LINZ ANNO 1799. Na druhé straně pláště relief o 3 postavách světců, velmi vadně ulitých, nad nimi anděl.

Nové Hrady (Gratzen, Neo Castro).

Prameny: Archiv Třeboňský; archiv Novohradský v starém hradě; městský archiv v Nových Hradech; **Literatura:** Dr. M. Pangerl, Urkundenbuch d. Stiftes Hohenfurt; Václav Břežan, Kronika Rožmberská, 57; Boh. Balbín, Miscell. reg. Boh. d. I lib. VIII., 155; J. Schaller XIII., 132; Rukopis místopisný z r. 1834, heslo: Gratzen; J. G. Sommer IX., 136; Jan Palacký, Dějiny národa českého III., 1., 384; J. Trajer, 353; Jos. Truhlář, Urbář zboží Rožember. 1379 v pojednání Kr. č. spol. nauk z r. 1880 VI., 10; Dr. M. Pangerl, Die Witigonen 568, 570, 503; Dr. X. M. Millauer Ursprung des Stiftes Hohenfurt, 89; J. Braniš, Dějiny středověkého umění v Čech. II., 123; Týž v Památkách archeolog. XVII., 213; Dr. W. Ladenbauer, 91, 237; A. Sedláček, Hrady III., 202; Týž, Slovník histor. I., 652; Dr. J. Neuwirth. Mittelalterliche Kunstdenkmale i. Südböhmen, 22; Ottův naučný slovník XI., 753; A. Teichl, Geschichte der Stadt Gratzen r. 1888; týž, Geschichte der Herrschaft Gratzen 383; Arnold Fr. sv. p. z Weyhe-Eimke v Karl Bonaventura Graf v. Buquoy, Vídeň 1876, 40; Theodor Wagner, Gratzen unter der Herrschaft der Rose; **Turistická literatura:** Führer durch den Böhmerwald, 266; Durch Deutschböhmen 29; J. Kavka v Řivnáčově Průvodci po král. Čes. 399; Fr. Borovský a Jos. Krejčí v Řivnáč. Průvodci po Šumavě 196; Pohledy na hrad a město: Olejová malba z XVIII. st. na zámku v N. Hradech; rytina od Karla Liebshera v Öst.-ung. Monarchie I., 121; rytina od téhož v Sedláčkových hradech III.

Odd. A. HRAD.

I. Historický přehled.

Nový Hrad byl založen v druhé polovici XII. století, leč prvním pověřeným majitelem znám jest Ojří z Třeboně, jenž se podpisoval dle různých svých sídel ze Svin, Klokot, Lomnice a v r. 1279 též z Nového Hradu („de Grätzen“). Dědicem jeho byl syn Smil z N. Hradu a po smrti jeho r. 1303 Vítek, jenž psal se z Landšteina. Syn téhož, pan Vilém z Landšteina, přijal N. Hrady od krále Jana r. 1341 v manství do smrti královny. Dědic Viléma, Vítek, prodal N. Hrady s ostatními svými statky r. 1359 na hradě Přeběnici bratřím z Rožmberka za 7093 kop, 36 grošů praž. V bouřích husitských byly N. Hrady Tábory r. 1425 dobyty a vypáleny. Rovněž tak stalo se r. 1467 od Zdenka ze Sternberka, jenž mstil se tím tehdejšímu majiteli N. Hradu, panu Janu z Rožmberka za jeho věrnost ku králi Jiřímu z Poděbrad. Hrad byl opravován ještě r. 1471 od tesaře *Jána Norispiera*. V následujících letech byl hrad zastaven Oldřichovi svob. pánu z Grafenecku za 6000 zl. uh. a velmi sešel, zejména střechy byly chatrné. Rožmberkové ho r. 1486 vyplatili a postarali se u krále Vladislava Jagellonce, že r. 1491 prohlásil N. Hrady, do té doby opět manstvím zatížené, za statek zpupný. Hrad byl až v r. 1562 řádně obnoven, když Vilém z Rožmberka na Nový Hrad k delšímu pobytu se svojí druhou chotí Žofií, kněžnou Braniborskou, zavítal. R. 1573 utrpěl N. Hrad nena-

hrazenou mu do té doby škodu, byv výbuchem prachu ve velké zbrojní věži z velké části rozmetán i spálen. V r. 1590 zemětřesením poškozen, zejména spadly některé ozdoby štukové a kamenné nad dveřmi. Hrad v ten čas byl velmi sešlý a teprve k naléhání hradního hejtmana Viléma Holzsparera z Holšteinu povolán na N. Hrady mistr *Antonín Canevali*, jenž vypracoval návrh opravy, kterýž r. 1605 proveden. Po vyměření Rožmberků r. 1611 dědil N. Hrad pan Jan J. ze Švamberka, jehož syn Petr přidržel se ř. 1618 zbouřených stavů.

Již v následujícím roce byl N. Hrad v březnu sice marně oblehán císařským generálem Dampierrem, ale dne 24. června 1619 dobyt vojevůdcem císaře Ferdinanda II. Karlem Bon. Lonquevaalem hrab. z Buquoyů, jemuž 6. února 1620 dáno celé panství Novohradské vedle Rožmberského a Libějického, se statky Žumberkem, Cuknšteinem a Chvalkovem v odměnu za prokázané služby a na vyrovnání dluhu, vzniklého vydržováním vlastního vojska, bojovavšího za císaře.

Po smrti Karla B. hraběte z Buquoyů uvázala se ve správu jeho statků v nezletilosti syna hrab. Karla Alberta vdova jeho, Marie Magd. roz. hraběnka Biglia, kteráž dala v r. 1623 hrad důkladně opravit i a starala se dle možnosti, aby pohromy města, dlouhými válkami zaviněné, byly zahlazeny. Stavební změny staly se na hradě až v r. 1792, kdy postavena na rozvalinách bývalého paláce dvoupatrová budova, pak v r. 1794, kdy zvýšena o patro přední věž a pokryta šindelovou střechou a konečně v r. 1798, když zřízena v traktu severozápadním obydlí úředníků panských a na východní straně dvora místo zbořeného stavení upravena zahrádka. V r. 1828 znovu pokryta přední věž taškami. V r. 1887 zapálil blesk střechu vysokého paláce, kteráž však v témže roce byla opravena.

II. Popis hradu.

a) Poloha a dispozice.

Nový Hrad byl pomezním hradem při „české stezce“, vedoucí z Čech od Třeboně do Rakous. Stojí na ostrohu vrchu asi 50 m vysokého, který se tří stran příkře spadá do údolí a jen na východní straně povlovně přechází do náhorní rovinky, na níž rozloženo jest město. Hradiště má tvar elipsy, 100 m dlouhé a 60 m široké, jejíž podélná osa směřuje od severovýchodu k jihozápadu. Celkem vzato, nenáležel hrad k těžko dobytým, jsa nevelký i nevysoký, a záležel 1. z opevněného předhradí a 2. z vlastního hradu. (Obr. 145.)

b) Opevnění.

PŘEDHRADÍ. Hlavní zřetel museli míti obhájcové Nového Hradu k straně východní, kudy byl přírodou nejsnazší přístup. Tam mezi hradem a městem postaveny trámové sruby na náspech nad příkopy, Za sruby

Obr. 145. Nové Hrady. Plán města z konce XIX. století. I. Hrad. II. Hradní brána. III. Brána městská. IV. Radnice. V. Residence. VI. Děkanský kostel. VII. Klášter Servitů. VIII. Zbytky hradeb městských a příkopů. IX. Zámek. X. Jízdárna. XI. Zámecký rybník. — Plan général de la ville, de la fin de XIXe siècle. I. Château. II. Fossé du château. III. Porte de la ville. IV. Hôtel de ville. V. Résidence. VI. Église décanale. VII. Couvent des Servites. VIII. Restes des murailles et des fossés autour de la ville IX. Nouveau palais. X. Maison d'équitation. XI. Étang.

byly zřízeny kryté chodby, tak vysoké, že vlastní hrad za nimi ani nebylo viděti, kteréžto opevnění muselo býti pevné, když dne 24. a v noci na 25. června 1619. 300 obhájců se na něm až do rána proti 17.000 útočícím vojskům Buquoyovým drželo. Také na opačné straně od města bylo předhradní opevnění na plácku před západním mostem hradním. Tam postaveny byly praky, neboť z tohoto místa ovládati bylo možno střelami jak cestu od Žumberka, tak i vyústění Údolí (Niederthalu) pod hradem. R. 1390 pokrýval tesař *Petr Šturmjal* velké prak střechou, aby naň nepršelo. Před

Obr. 146. Nové Hradky. Püzdorys hradu. Vysvětlení: I. Přední most. II. Zadní most. III. Přední brána. IV. Zbořeně křídlo hradu. V. Zadní brána. VI. Palác hradní. VII. Bývalé obranné věže. VIII. Bývalá velká věž. IX. Parkán. X. Studna. XI. Dvůr hradní. XII. Příkop kolem hradu. — Plan du château. Légende: I. Le premier pont. II. Pont de derrière. III. Première porte. IV. Aile démolie du château. V. Porte de derrière. VI. Palais du château. VII. Anciennes tours défensives. VIII. Ancien donjon. IX. Courtine. X. Puits. XI. Cour du château. XII. Fossé autour du château.

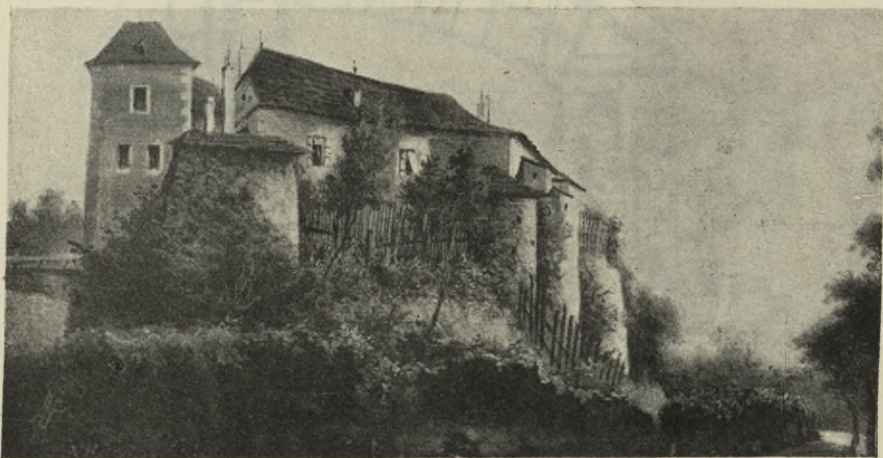
praky byly rovněž sruby, ježto udržel se pro místo ono název „na srubu“. (Obr. 146.)

Opevnění vlastního hradu záleželo z příkopu kolem celého hradu, 14—16 m širokého a 14 m hlubokého, vyzděného na obou stranách kvádrovým zdivem. Za tímto zvedala se hradní stavení, na zevních stranách podsebitím opevněná, na jichž nárožích stály okrouhlé obranné věže, kterých jsoucnost zjištěna na všech stranách, krom pobožené východní strany. Prostřední věž v severním lici byla zvána „velkou“ a sloužila za skladiště prachu; vyletěla r. 1573 do povětří, způsobivši zkázu i sousední stavby t. zv. prostředního domu. Po věžích těch jsou jen sporé stopy přízemních zdí patrné. Brány hradní byly hájeny

z velkými čtyřhrannými věžemi, jež obě podnes stojí, a zvedacími mosty, po kterých jsou dosud patrné ústupky v průčelích věží kolem bran, jakož i otvory pro kladky a řetězy. Obranné chodby (galerie) byly dřevěné, kryté a vysazeny z líců zdí věží a hradeb v posledních jich patrech. Ty nezachovaly se ani ve zbytcích, víme o nich jen z popisů oprav, tak r. 1390 stavěl kolář Mikuláš dřevěnou vysazenou galerii a arkýř. Arkýře zřízeny byly nad branami a ve zdech budov hradních, sloužily buď k obraně nebo jako záchody. Z těch zachovalo se několik na severním průčelí.

c) Budovy hradní.

Přístup do hradu byl a dosud jest možný po 2 mostech, vedoucích k bráně východní a k západní. Přední most podporován jest uprostřed

Obr. 147. Nové Hradky. Hrad. Pohled od severozápadu. — Château. Vue du nord-ouest.

zděným pilířem, postaveným r. 1719. První budova, kterou vstupuje se do hradního dvora, jest čtyřboká věž přední, kterou prochází se do hradního dvora, jenž jest na všech stranách kromě jihovýchodní obestaven novějšími stavbami, na sever úřednickým domem jednopatrovým, na západ dvoupatrovým palácem, vedle něhož zadní věží (dolní) a v cípu jihozápadním bývalým pivovarem — kde druhy bývala kaple hradní — nyní jest lesní úřad. Stavby v jihovýchodní straně dvora jsou sнесeny a zřízena na jich místě zahrádka. Uprostřed dvora jest studna

Zevnějšek hradu jest zcela prostý a jen z málo zbytků původních lze utvořit si názor o dřívějším obrazu hradu, pokud tento svému účelu, jako mocná ochrana, sloužil. (Obr. 147.)

Přední věž hranolová, dvoupatrová nad rovinou mostu, pod který sahá 14 m hluboko, s branou ve východním průčelí o hrotitém oblouku, vroubeném ústupkem pro bývalý zvedací most. Nad obloukem

zasazena deska, na které býval nápis, po jehož obou koncích vytesaná pětistá růže. Vedle brány bývalo druhdy malé okénko pro vrátného, jež nyní vylámáno. Nad vchodem jest pozdější výklenek, kvádry obložený a malé okno do I. patra věže vedoucí, nad ním jest v každé ze tří stran věže po zději prolomené velké okno, jež osvětluje archivní místnost. Přízemí přední brány obsahuje průjezd lomený, valeně sklenutý a místnost

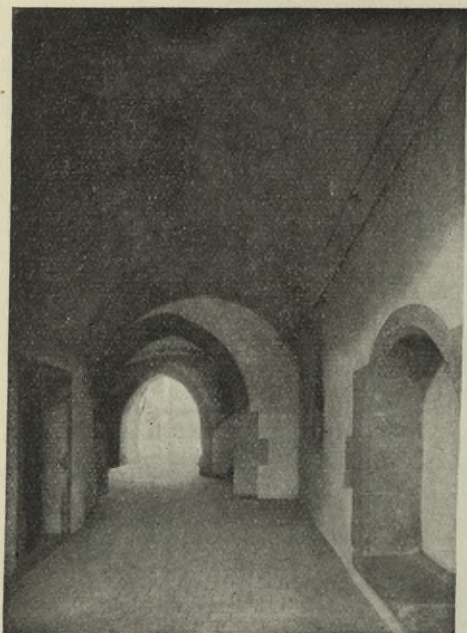

Obr. 148. Nové Hrady. Hrad. Přední věž. — Château. La première tour.

vrátného. (Obr. 148.) U vchodu nachází se výklenek půlkruhovitě kvádry zaklenutý v něm kamenné sedadlo. Portál i průjezd naposled opraveny v l. 1911—12. V podzemí této věže jsou klenuté sklepy, druhdy hradní vězení. (Obr. 149.) Na sever od přední brány jsou postaveny jednopatrové budovy, na jichž východním průčelí jest zasazena deska s datem 1627. Tato budova i vedle ní se nacházející tzv. „střední dům“ byly zřízeny dle zbytků s graffitových ozdob na nich zachovaných, asi od A. Canevala. Sgraffita záleží z kvádrování a ornamentálního pásku pod římsou. Palác jest dvoupatrová budova na západní straně dvora, postavená na troskách bývalého paláce v r. 1792.

Na průčelí zasazena deska profesoru dr. Janu Oppolzerovi v r. 1872. Kryt na všech střeších těchto budov šindelový z r. 1828.

Zadní brána ve věži na západním konci hradu byla zvána „červenou věží“; jednopatrová stavba na obdélném půdorysu, valeně sklenutá s hrotitými oblouky v předu, v zadu i u prostřed. Také na zadní bráně jsou stopy bývalého zvedacího mostu. Nyní vede od ní dřevěný most k pěšině, vedoucí do Údolí (Niedertal). (Obr. 150.) V příkopu u zadní věže jsou dole patrné dvěře, jež vedou k spojující chodbě a dle tradice jest to ale ústí podzemní chodby, spojující Nový Hrad s hrádkem Cuknšteinem, 2 km vzdáleným.

Obr. 149. Nové Hrady. Hrad. Průjezd vstupní brány. — Château. Vestibule de la première tour.

Obr. 150. Nové Hrady. Hrad. Pohled z nádvoří k východ. bráně. — Château. Vue de la cour vers la porte est.

Hradní archiv. Uložen jest v 1. patře přední věže, kteréž děleno jest ve dvě místnosti. První jest valeně sklenutá a obsahuje fideikomisní bibliotheku o 4800 svazcích, druhá, obdélná, 3,50 × 4,50 m velká, křížovou klenbou bez žeber zaklenutá místnost obsahuje archiv. Mezi oběma místnostmi jsou dvěře dubové 96 cm šir. a 190 cm vysoké, pobité železnými pláty, přes které přeloženy úhlopříčně dva pásy přibité zdobnými růžicemi. Dvěře jsou z XV. stol. (Obr. 151.) Úprava místnosti archivní pochází z r. 1842; tehdy prolomena nynější velká okna dvoudílná, dvě na severní straně a jedno na jižní v kamenném gotickém orámování a podokenními římsami. Zasklena jsou okna v kosočtvercích do olova; v horních křídlech zapuštěny jsou malé znaky malované v XVI. a XVII. století.

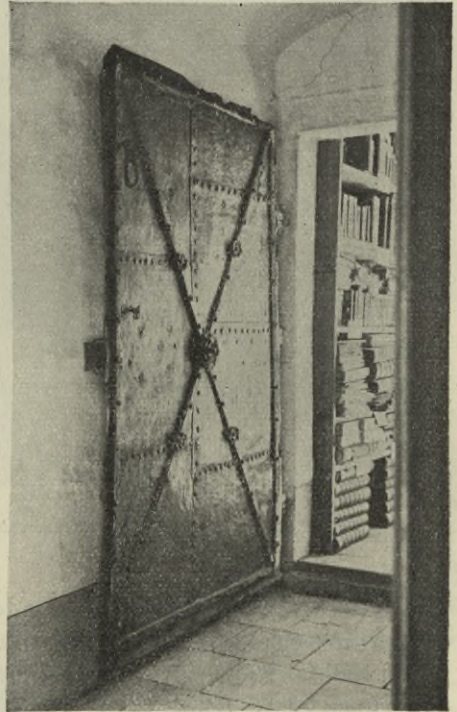
Archiv sám jest péčí Arnolda sv. p. Weyhe-Eimke z části seřaděn a urovnán v l. 1874—1880. Nejstarší listiny týkají se rodiny z Lonquevalů a jsou z l. 1202 a 1219, dále dokumenty okolních obcí se týkající, zejména Rožmberka (1271 a 1279) a Stropnic (1287). Ve skříních zasklených jsou zde dále vyloženy originál smlouvy, v níž Vítek z Landšteina prodává bratřím z Rožmberka Nové Hrady, 1/2 Stropnic, 2 díly Svin a více vesnic r. 1359 a listy císařů Rudolfa II., Matyáše, Ferdinanda II. a III., až po Josefa II., pak Filipa II. španělského, Zikmunda krále Polského, Vladislava krále Polského a j. v. Jinak jest sň tato především věnována památce Karla Bonaventury z Lonquevalů, hraběte z Buquoyů, vítěze bitvy na Bílé Hoře r. 1620. Při východní stěně stojí podstavec na třech stupních, na něm úplné brnění zlatem bohatě touširované, pěkně císlované, dar to císaře Ferdinanda II. Karlu hr. z Buquoyů po bitvě Bělohorské. Na podstavci pozdější nápis: DILECTO | IMPERATORI | BOHEMIAM | BOHEMIE | RELIGIONEM | RESTITUIT | VICTORIA PRAGENSI. (Obr. 152.)

Podobizna Karla hr. z Buquoyů 68 × 82 cm vel. poprsí v brnění s rakouským řádem zlatého rouna kolem krku, kopie. Podobizna Marie Magd. hraběnky z Buquoyů rozené hrab. Biglia, choti předešlého, 68 × 82 cm vel. poprsí, kopie. Podobizna Karla Al-

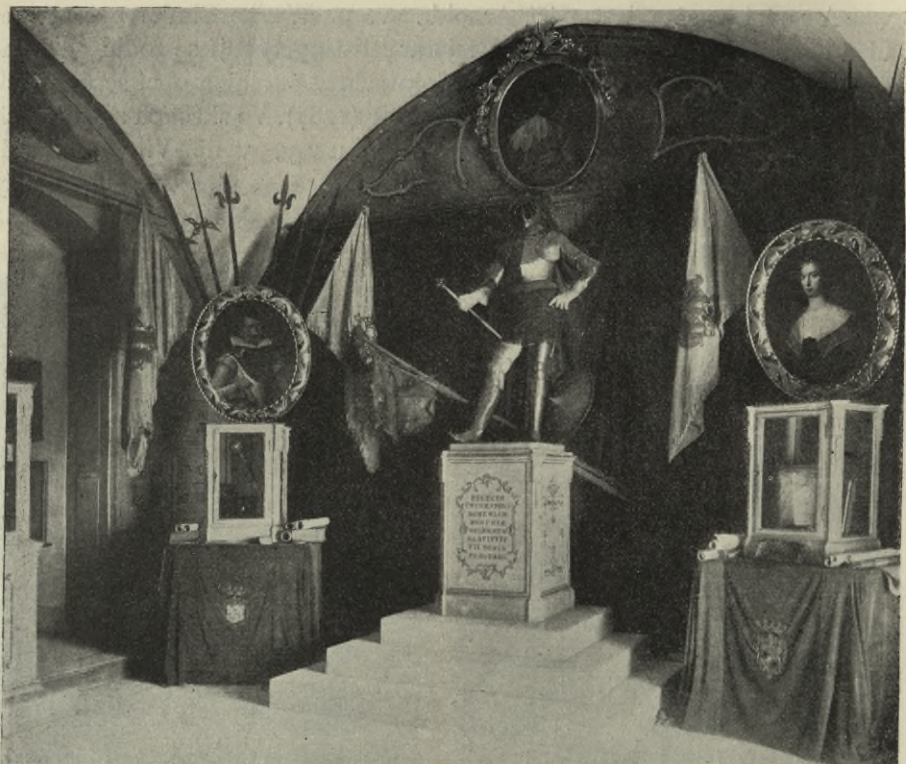
berta hr. z Buquoyů 68 × 82 cm vel. visí nad brněním Karla B. z B., poprsí. Podobizna Ferdinanda hrab. z Buquoyů, poprsí 68 × 82 cm vel. visí na severní zdi. Podobizna Frant. Leopolda hr. z Buquoyů, poprsí 68 × 82 cm vel., visí na západní zdi. Tyto všechny jsou kopie.

Hůl maršálská Karla B. hrab. z B., čestný dar císaře Ferdinanda II., 62 cm dlouhá, železná, dole a ve dvou prstencích uprostřed kovaná zlatem, končí koulí, krytou zlatým plechem, ornamentálně císlovaným. Zlaté součásti jsou posázeny tyrkysy a almandiny, z nichž veliké jsou zejména knoflíky dole a nahoře na kouli. (Obr. 153.)

Odznak řádu zlatého rouna (španělského) Karla Bon. hrab. z Buquoyů, jemuž byl r. 1612 Filipem II. udělen, 6 cm šir. a 11 cm

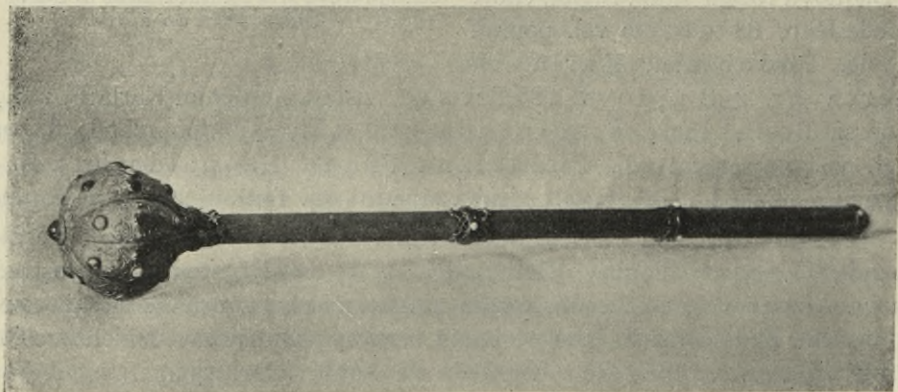

Obr. 151. Nové Hrady. Hrad. Dveře do archivu. — Château. Porte des archives.

Obr. 152. Nové Hrady. Starý hrad. Vnitřek archivu. — Château. Intérieur des archives.

dlouhý, z veliké perly upravené v tělo s hlavou beránka, jehož ohon jest emailován; celek posázený rubíny končí dole perlou. Prsten s 3 brilianty, náležel rovněž Karlu Bon. hrab. z B. Rukavice kožené Karla Bon. hrab. z B. (Obr. 154.)

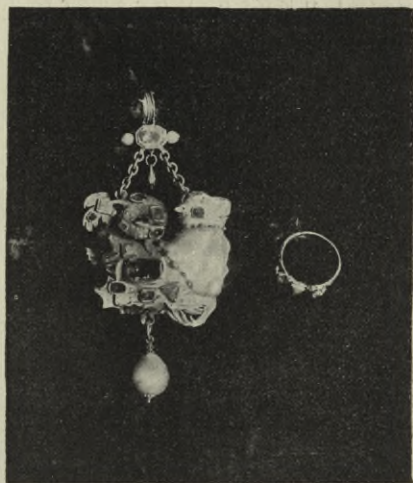
Obr. 153. Nové Hrady Hrad. Archiv. Marsálská hůl hraběte Karla B. Buquoye. — Château. Les archives. Bâton de maréchal du comte Charles B. de Buquoy.

Pokladnička železná s držadlem, $11 \times 18 \times 7$ cm velká, všechny stěny jsou vyplněny rytými ornamenty s hlavami zbrojnošů uprostřed; jest z konce XVI. stolétí (Obr. 155.)

Praporec hedvábný, 50×60 cm vel.; silně rozstřílený a vyudlý, zastřčen na žerdí za brnění Karla B. hr. z B. Plukovní tento prapor má vyšíty na přední straně znak císařský, na druhé straně obraz klečícího rytíře v brnění s dlouhým šedým vousem (Ferdinanda I.?).

Prapor hedvábný, 50×60 cm vel., visí za rámcem ve špaletě jižního okna. Na jedné straně obraz P. Marie v záři a opisem: „Monstra te esse Matrem“, na druhé obraz ukřižovaného Krista P. s nadpisem: „Exsurge Domine et judica causam tuam.“ Tento prapor byl spojeným vojskům rakouským a bavorským přednášen v bitvě na Bílé Hoře 8. listopadu 1620.

Obrázek Nar. Krista P., 18×28 cm vel. na dřevě olejem malovaný, kterýž vzadu má nápis: „S. Marie de Viktoria durch deren

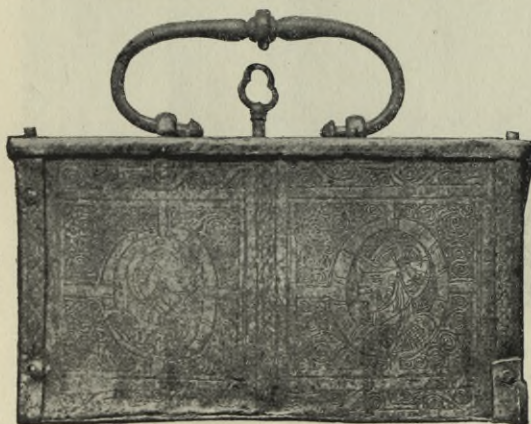

Obr. 154. Nové Hradky. Hrad. Archiv. Rád zlatého rouna hr. Karla B. Buquoye a prsten jeho. — Château. Les archives. Insignes de l'ordre de la toison d'or et la bague de Charles c. de Buquoy.

Vortragung der Prager Hauptsig erhalten worden Ao 1620 unter Auführung Don Charle Bonaventura Lonqual de Buquoy.“ (Obr. 156.)

Obraz představující císaře Ferdinanda II. před křížem se modlícího r. 1618 ve Vídni, než zachráněn byl Dampierrovými jezdci. 50×70 cm veliký.

Lukáše Vorstermana rytina 51×62 cm vel. dle malby P. Rubense*) představuje apotheosu Karla B. hrab. z B. s podobiznou jeho

Obr. 155. Nové Hradky. Hrad. Archiv. Stříbrná pokladnice Karla hrab. Buquoye. — Château. Les archives. Cassette d'argent de Charles c. de Buquoy.

uprostřed, pod ním nápis: „Carolus de Lonqueval | Eques Velerisaurei | Comes de Busquoy, Caesarei | Exercitus Archistrategus | Farmentorurum

*) Originál v Petrohradě, viz Künstler-Monographien: Rubens von H. Knackfuss, nakl. Velhagen a Klasing v Bielefeldu 1897, str. 71.

Bellicorum | In Belgio Praefectus Comit | Hanoniae Gubernator E. T. C.
(Obr. 157.)

Lukáše Vorstermana rytina 60×72 cm vel. představuje bitvu na Bílé Hoře 8./XI. 1620; v pozadí pohled na Prahu. (Obr. 158.)

Medaillon y dva ze sloní kosti 5 cm v průměru. Na jednom ve vysokém reliefu vyřezáno poprsí Karla Filipa knížete z Buquoyů, na

Obr. 156. Nové Hrad y. Hrad. Archiv. Obrázek Nar. Páně Karla B. hrab. Buquoye. — Château. Les archives. Tableau de la Nativité, de Charles c. de Buquoy.

druhém znak Buquoyský pod knížecí korunou a opis (heslo Lonquevalů): „Dieu et mon roy.“ (Obr. 159.)

R o d o k m e n pánů z Miltic z r. 1509, ve tvaru knihy, 13×20 cm s mnoha pečlivě malovanými znaky na pergameni.

R o d o k m e n Lonquevalů z Buquoy 70×200 cm vel. na pergameni s pečlivě malovanými znaky, obsahuje rozvětvení rodiny od r. 1080 až po Jiřího hraběte z Buquoyů († r. 1883).

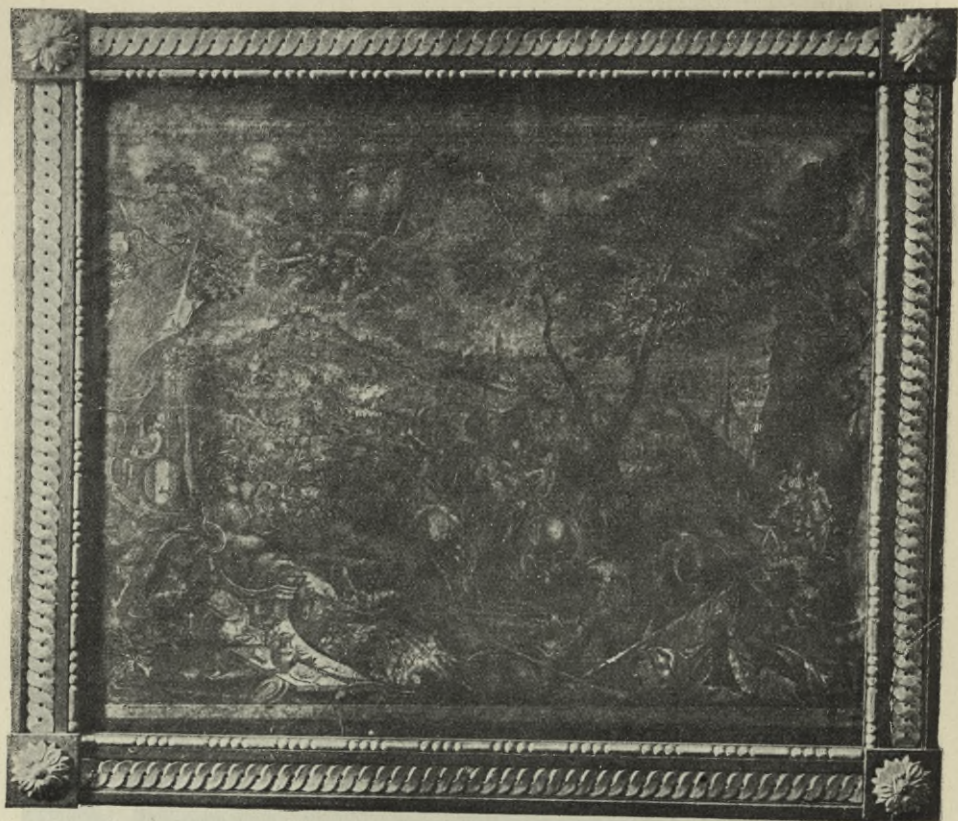
Obr. 157. Nové Hrady. Hrad. Archiv. L. Vorstermanna rytina Rubensovy podobizny Karla B. hrab. Buquoye. — Château. Les archives. Gravure par L. Vorstermann du portrait de Charles B. comte de Buquoy par Rubens.

Exhibit ad Regni Tabulas Insignia picta, 35 × 45 cm vel., foliant z r. 1750, obsahuje malované znaky s českými jmény zemských úředníků v pečlivém provedení. Vazba ve vepřové kůži s mosazným kováním.

Odd. B. MĚSTO.

I. Vývoj půdorysu a obrysu města.

Brzo po vystavění Nového Hradu vznikla u něho na východní straně osada téhož jména, v níž sídli strážci zemských hranic a zeměpanští

Obr. 158. Nové Hrady. Hrad. Archiv. Rytina bitva na Bílé Hoře r. 1620 od L. Vorstermanna. — Château Les archives. Gravure de la bataille de la Montagne Blanche en 1620 par L. Vorstermann.

výběřčí mýt na stezce, vedoucí z Čech do Rakous. Poprvé uvádí se r. 1284 jako město. Nejstarší jeho část tak zv. „Staré město“ rozkládá se kolem nynějšího chorbince, kde v zahradách přichází se na zbytky základů druhdy tam stávavších domů.

Nynější N. Hrady rozkládají se od XIV. věku na „novém městě“ severovýchodně od původního města, jsou celkem v pravidelných ulicích vystaveny, jichž střed tvoří velké náměstí. Část města přilé-

Obr. 159. Nové Hrady. Hrad. Archiv. Medaillony ze sloni řezané — Château. Les archives. Médallions d'ivoire.

hající bezprostředně k hradu jmenovala se *Hradčany*. Město náleželo od počátku majetníkům hradu; v XIV. stol. bylo královským městem, za krále Jana častěji zastaveným, ale r. 1334 pro královskou korunu vyplacným.

Středověký ráz města utrpěl požáry v r. 1467, 1619 a 1776, jakož i pozdějšími přestavbami. Kromě kostela s klášteřem, residence, radnice a nového zámku není v městě význačnějších veřejných budov. Soukromé domy až na 2—3 výminky jeví se jako stavby z XIX. věku.

II. Opevnění města.

Dokud chránil město hustý pohraniční les, nebylo opevněno, teprve později, když znenáhlym zalidňováním kraje na jih a jihozápad od Nových Hradů jevílo se nutným opevniti město, jež bylo od 2. polovice XIV. století obeháno hradbami a hlubokými příkopem. V hradbách byly 2 brány a několik branek. V r. 1678 usnesla se správa města hradbu opravit a částečně změnit. Na východní straně vedla do města „*horní brána*“ se zdvihacím mostem přes příkop. Tato byla i se sousední „*solnou věží*“ r. 1839 zbořena. Na západním konci města na jih od hradu vedla do města „*dolní brána*“, jež byla r. 1829 zcela přestavěna v nynější, jednoduchý, svrchem půlkruhový oblouk. Hradební zdi dosud jsou na velké části městského obvodu zachovány, ač nikoliv v původní výši. Jsou z lomového ložného kamene, dole až 2 m silné a 4—8 m vysoké. Příkop jest jen na kus zachován na východní straně města, u zahrady klášterní. Nad brankami byly postaveny věže, jež vesměs jsou ale rozbořeny. Průchod vlastní jest jedině zachován na místě bývalé „*fortny*“ na Hradčanech, blíže hradu. (Obr 160.)

III. Jednotlivé budovy v městě.

I. FARNÍ A KLÁŠTERNÍ KOSTEL SV. PETRA A PAVLA.

Ponejprv uvádí se r. 1284 jako farní, jímž jest dosud a od r. 1677 i klášterní. V r. 1467, původní chrám s hradem i velkou částí města vyhořel. Stavba nynějšího chrámu počata byla až ku konci XV. neb počátkem XVI. století a protáhla se až do r. 1590, kdy Václav Břežan hlásil panu Vilémovi z Rožmberka, že Novohradečtí kostel svůj už dostavěli. Až na věž, jest celý kostel — pokud stavby se týče — zachován v té podobě, jakou měl ku konci XVI. věku. Věž byla však r. 1607 bleskem pobořena a po obnově byla zvýšena a opatřena renaissanční střechou. Tato byla r. 1726 snešena a nahrazena nynější bání s lucernou. Krov svázal *Martin Pichler* z N. Hradů a plechem ji pokryl klempíř *Jan Pabl* z Budějovic, vše nákladem 803 zl. V r. 1682 spuštěny na věži hodiny za 400 zl. od mistra *Jana Pienna* z Uher zakoupené. V r. 1642 dala hraběnka Marie M. z Buquoyů postavití vedle kruchtly oratoř, kterou kázala spojití s protějším

svým sídlem tzv. „residencí“ dřevěnou krytou chodbou. R. 1682 bylo toto oratorium snešeno a nyníější, nad „starou“ sakristií, zřízeno a zmíněná chodba až k němu prodloužena. Tato byla r. 1793 odstraněna a vchod na oratoř zřízen nejprv z kostela a r. 1846 z ulice. Hrobka Buquoyská vystavěna pod kněžištěm r. 1648.

Zařízení původní během času naskrze bylo zaměněno nyníjším, jež většinou pochází z konce XVII. století, zejména hlavní oltář i oba postranní oltáře v lodi postaveny v r. 1678, kazatelna, zpovědnice a lavice jsou

Obr. 160. Nové Hradý. Pohled od jihu na město a hrad. — Vue de la ville et du château prise du sud.

z r. 1697. Varhany pořizeny původně v jednom tělese, ale v r. 1739 postaveny jak dosud se spatřují ve dvou dílech. Vydlážděn byl kostel nově žulovými deskami v r. 1733.

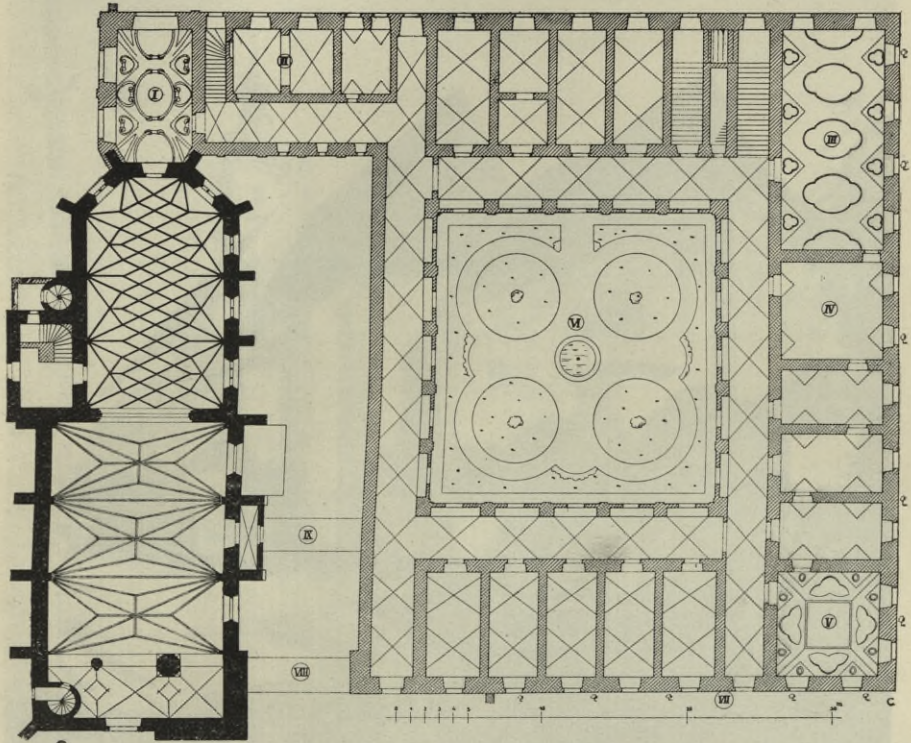
Na střechu lodi byla dána r. 1735 sanktusová věžka, jež ale později byla opět odstraněna. V r. 1844 pokryty severní strany střež kostela taškami místo kůrkami, kterými původně celý kostel byl kryt. V r. 1735 byla také zřízena dřevěná předsíň před západním vchodem, jež později byla stržena, ale r. 1868 znovu postavena, v posledních letech byla i tato druhá předsíň odstraněna a místo ní dána před vchod západní a jižní stříška na 2 krákorcích.

Poslední důkladná oprava vnitřní stala se r. 1864 dílem sochaře a pozlacovače *Antonína Schröfla* z Vídně, za součinnosti sochařů *Jakuba*,

Bedřicha Heřmana Schattauerů a malíře Alfreda Führera z N. Hradů; náklad 33.000 zl. nesl Jiří hrabě z Buquoyů a 800 zl. ostatní farní příslušníci.

a) Zevnějšek.

Kostel, stojící při východní straně hradeb městských, jest obklopen úzkými ulicemi a z části zastaven, čímž nemůže se architektura jeho náležitě uplatnit; nynější jest postaven na starších základech v nej-

Obr. 16x. Nové Hradky. Farní a kláštní kostel s klášteřem Servitů. Půdorys. Vysvětlení: I. Sakristie. II. Kaple domácí. III. Refektář. IV. Kuchyně. V. Knihovna. VI. Klášterní dvůr. VII. Zahrada. VIII. Most na kruchtě. IX. Most na kazatelnu. — Plan de l'église paroissiale et conventuelle avec le convent des Servites. Légende: I. Sacristie. II. Chapelle domestique. III. Réfectoire. IV. Cuisine. V. Bibliothèque. VI. Cour du convent. VII. Jardin. VIII. Pont à la tribune de musique. IX. Pont à la chaire.

pozdějším gotickém slohu, až na věž, která má poslední patro renesanční a helmici barokní. Orientovaná kamenná stavba, omítaná, s žulovými římsami a hranami, záleží z lodi o 4 polích, kněžiště o 3 polích a trojbokém závěru a věže, vestavěné do jihozápadního kouta lodi. K jižnímu boku lodi přiléhá otevřená předsíň, k severní zdi kněžiště dvě předsíňe, místo bývalé staré sakristie a schodiště na oratoř.

Sakristie, sousedící na východ s kněžištěm, vystavěna současně s klášteřem, jehož jest organickou součástí. (Viz při klášteřu.) (Obr. 161.)

Průčelí jest hladce omítnuté, spočívá na kamenném trnoží, jehož vrchní římsa na lodi kostela, složená z válečku převedeného v líc zdi výžlabkem, klesá se spádem terrainu v ústupcích. Římsa, trnož korunující na kněžišti — okosená hrana — jest jen na jižní jeho straně.

Ve výši 2.70 m nad trnožem obíhá loď p á s o v á římsa o 2 šikmých plochách, z nichž spodní jest uprostřed vyžlabkována. H l a v n í římsa

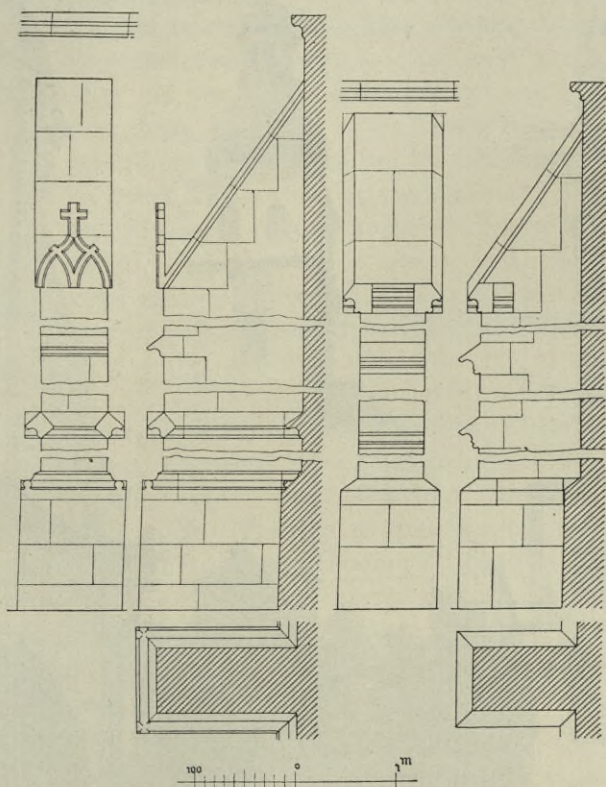
Obr. 162. Nové Hradky. Farní a klášterní kostel. Severní průčelí. — Église paroissiale et convent. Façade nord.

kamenná, o desce podporované šikmou plochou, uprostřed vyžlabkovanou, korunuje celou stavbu lodi i kněžiště, oné ve výši 13.50 m nad západním terrainem, této a 60 cm níže.

Štítý jsou na lodi dva: západní zabíhá jižním bokem do věže a jest ukončen valbovitě okosenou střechou. Východní štít jest úplný, kryt kvádry bez profilu a končí kamenným křížem, v jehož podnoží jest otvor čtyřhranný, v němž visíval zvonek sanktusový. (Obr. 162.)

O p ě r á k ů vystupuje z líce lodi 8, rozměrů 63 × 138 cm, z nichž 7 stojí kolmo na zdi a 1, — v severozápadním rohu — uhlopříčně. Profil

trnožní římsy, stejný jako na trnoži lodi, na všech rozích se prostupuje. Pásová římsa běží na opěracích lodi kostelní kolem ve výši 2.70 m nad trnožem a její profil též na rozích opěráků se prostupuje. Nad touto římsou ustupuje líc opěráků lodních a odstupec vyznačen v předu profilem pásové římsy. Ukončeny jsou tyto opěráky kamennou stříškou, vroubenou římsičkou po obou stranách; do stříšky zařezávají se přední

Obr. 163. Nové Hradky. Farní a klášterní kostel. Opěrné pilíře na lodi a kněžišti — Église paroissiale et conventuelle. Contre forts de la nef et du choeur.

štítky stočené v oslí hřbety a ukončené kamenným křížkem, kterýž jest ale jen jeden zachován. Opěráky na kněžišti jsou 3 kolmo na zdi a 4 paprskovitě rozložené. (Obr. 163.) Trnož mají jen opěráky na jižním boku kněžiště, záležející z okosené vrchní hrany; v předu jsou děleny pásovou římsou, 1 odstupcem a ukončené kamennými stříškami s římsami v předu i po stranách, na rozích se prostupujícími.

Věž vyčnívá dvěma stranami 50 cm z jižního a západního líce lodi, jest hranolová, čtyřpatrová, 52 m vysoká. Její severozápadní roh zasahuje do kostela, kde stojí na mohutném, 170 cm silném osmistěnném pilíři. Věž nemá opěráky, pouze rohy kvádry obrněné v přízemí a ve třech

patrech. Obě průčelní strany její stojí na kamenném trnoži s římsou téhož profilu jako na lodi a rovněž se na rozích prostupujícím. Po výšce dělena jest třemi pásovými římsami, z nichž spodní táhne se ve výši pásové římsy

Obr. 164. Nové Hradky. Farní a kláš. kostel. Západní průčelí. Pohled z náměstí. — Église paroissiale et conventuelle. Façade sud, vue de la place.

lodi, střední ve výšce hlavní římsy a vrchní ve výši ukončení západního štítu. Čtvrté pořadí říms na věži má profil gotický vespod z výžlabku, vroubeného dvěma válečky, a na něm sedí renaissanční sima s páskem nahoře i dole. Poslední patro jest renaissanční; jeho všecky čtyři strany jsou děleny každá třemi toskánskými pilastry na podstavcích, s rovným kladím, v jehož vlysu jest nad každým pilastrem polokoule. (Obr. 164.)

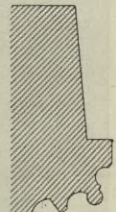
K r y t jest na sedlové střeše lodi na severu taškový, na jihu kůrkový, rovněž tak jest tomu i na střeše kněžiště; předsíně jsou kryty taškami; osmiboká baň věže nad čtvercovým půdorysem a cibulovitá báníka nad lucernou kryty jsou plechem.

V c h o d ů jest 5. H l a v n í č. 1. jest uprostřed západního průčelí, 2.00 m šir., 3.15 m vysoký, v žulovém ostění, profilovaném na otupeném rohu hruškovcem, vroubeným po každé straně výžlabkem a v lici průčelí dvěma výžlabky střídavě s válečkem a polohruškovcem. Profily ty zařezávají se do skosených plošek trnože, a stáčejí se v obou horních koutech ve vyduuté konsolky, při čemž se všechny profily prostupují. Ve vchodu

Obr. 165. N. H r a d y. Farní kostel. Ostění hlav. vchodu. — Église paroissiale et convent. Jambage du portail principal.

jsou dveře dubové s mělce řezanými náplněmi ornamentálními, jež byly zasazeny ku konci XVII. stol., při čemž nemotorně osekány obě nároží koutových konsol ostění. Nad portálem upraveno jest dřevěné zástřeší, plechem kryté, na dvou postranních krákorcích spočívající. (Obr. 165. a 167.)

Obr. 166. N. H r a d y. Farní kostel. Ostění jižního postranního vchodu. — Église paroissiale. Jambage du portail latéral.

Č. 2. Vchod v jižním průčelí, 1.50 m šir. a 2.75 m vysoký, podobný předsílnému, od něhož se liší jen jednodušším profilem ostění, které složeno z válečku, vroubeného výžlabkem do špalety a dvěma

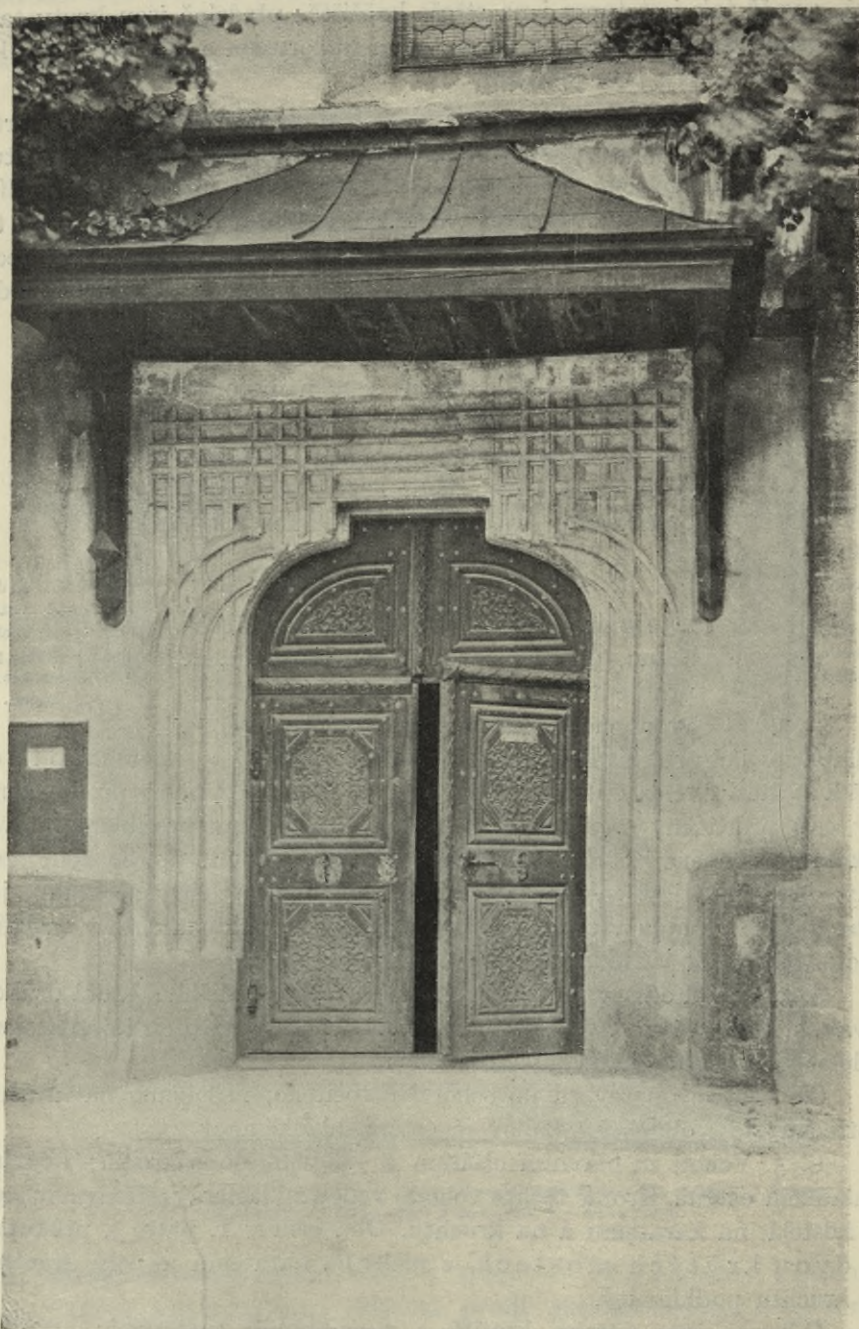
výžlabky v lici průčelí. Před tímto vchodem zřízena jest otevřená předsínka mezi dvěma opěrnými pilíři, kteréž jsou z té příčiny prodlouženy a v čele přepásány segmentovým obloukem žulovým, profilovaným válečkem na otupené hraně a opírajícím se o krákorcovitě prodloužené opěráky. Předsínka jest zaklenuta křížovou klenbou se žebry ze štuky, jež sbíhají se ve vrcholu v terčový svorník, na němž pětিলistá růže v mělkém reliefu. (Obr. 166 a 168.)

Č. 3. Vchod od severu ústí do kněžiště skrze předsínku, která druhdy bývala starou sakristií. Oba vchody, do předsíně i z této do kněžiště jsou obdélné v prostých kamenných ostěních.

Č. 4. Vede od severu do schodiště točitého, vedoucího na kruchtu a střechu; jest obdélný v žulovém ostění, hladkém.

Č. 5. Vchod za hlavním oltářem z kněžiště do sakristie; obdélný v hladkém ostění. Kromě těchto vchodů vedou z kláštera ještě dva vchody do kostela, na kazatelnu a na kruchtu. Oba jsou v 1. patře a přístupny po dvou krytých mostech, z nichž na kazatelnu je celý dřevěný, na kruchtu podklenutý.

O k n a jsou všecka hrotitá s rozevřenými špaletami; osvětlují kněžiště 4 o jednom prutu a 1 o dvou prutech s plamenovými kružbami. L o d ě jest osvětlena pouze 4 okny, z nichž 3 jsou v jižním průčelí a 1 v západním. Jejich ostění má v obloucích výžlabek; všecka měla druhdy

Obr. 167. Nové Hradky. Farní a klášterní kostel. Západní portál. — Église paroissiale et conventuelle.
Portail occidental.

kružby, které jsou ze tří oken jižních vytlučeny i s pruty. Jen na západním okně zachována kružba o 3 obloučcích a čtyřlístu v kruhu. (Obr. 169.)

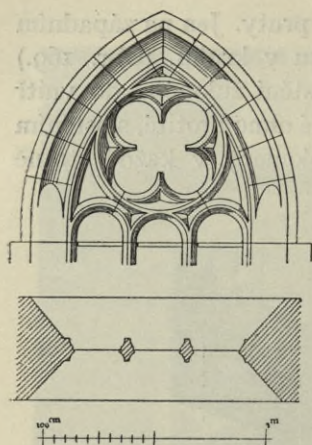
Věž má 4 hranatá okénka v II. patře v ostění žulovém, do vnitř sešikmeném a ve III. patře jest v každé straně velké okno hrotité, s ostěním vyžlábkovaným. Ve IV. patře jsou zdi věže prolomeny v každé straně 2 okny renaissančními, svrchem půlkruhovými.

Obr. 168. Nové Hrady. Farní a klášterní kostel. Jižní portál s před síňkou. — Église paroissiale et conventuelle. Portail et porche sud.

b) Vnitřek.

Loď, 20.50 m dlouhá a 12 m široká má stěny hladké, oživené jen 4 páry kusých válcových přípor pod patkami klenby. Přípory stojí na polokulovitých, 18 cm vysokých krákorcích, pokrytých (až na 1 prázdný) střídavě různici pětílistou a maskou. Dříky, 1 m vysoké a 18 cm silné válce, nesou hlavice s abakem tvaru již renaissančního, z nichž koutové jsou hladké a ze 4 středních jsou na dvou šklebící se masky, na jedné lví hlava a růže pětílistá na štítku. (Obr. 170 a 171.) Zaklenuta jest loď valeně

Obr. 169. Nové Hrady. Farní a klášterní kostel. Púdorys a kružba okna v západním průčelí — Église paroiss. et convent. Plan et broderie du vitrail dans la façade occidentale.

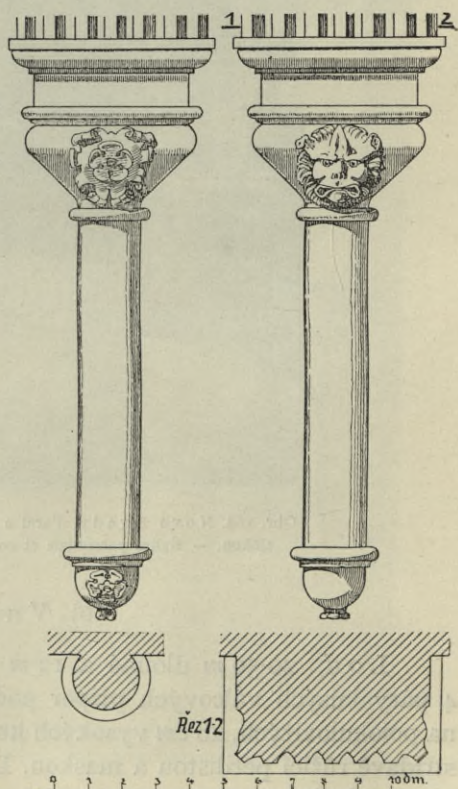
(Obr. 173.) Válečky zařezávají se do ukončující římsy trnože svým trnožím, rýhovanými to větvenovitě válečky, opatřenými svými patkami i hlavicemi.

Kněžiště 16 m dlouhé, 9.15 m široké, zvýšené u vítězného oblouku o 1 stupeň, před oltářem též o jeden, děleno jest po výšce pěti páry nástěnných přípor z poloválců a výžlabků, které rozbíhají se nad patkami kleneb tečně, bez hlavic v kamenná žebra, jichž profil záleží z hran táhlým výžlabkem okosených. Klenba kněžiště, jehož osa jest proti ose lodi o 1 m k jihu posunuta, jest obyčejně zvana síťovou, ač vlastně klenba to jest valená s výsečemi a v polygonálním závěru jest polobáň rovněž s výsečemi, pod kterou jsou podvlečena síťovitě žebra. (Obr. 174 a 175.)

K r u c h t a zaklenuta v předu třemi hrotitými oblouky, jež opírají se na zdech o polygonální profilované krákorce, uprostřed o dva osmiboké pilíře, z nichž severní 58 cm

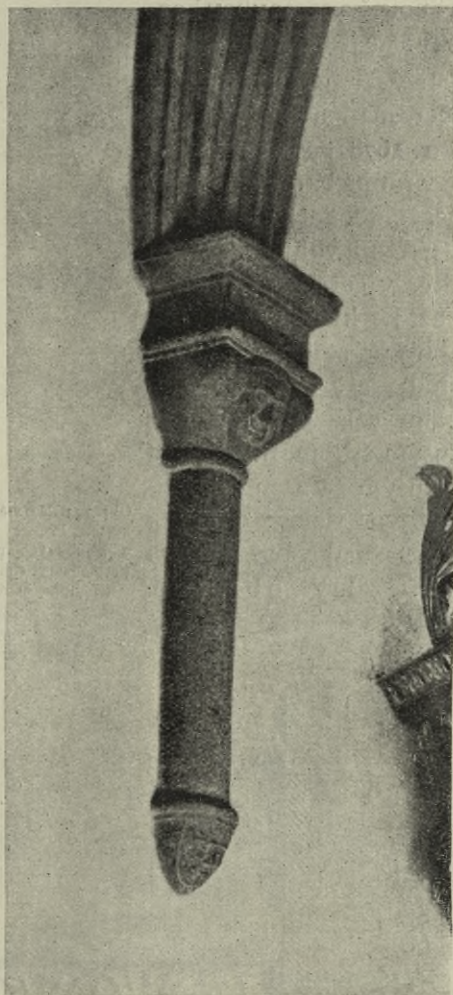
s výsečemi. Pod klenbou podvlečena jsou kamenná žebra mělkého profilu (obr. 172.), opírající se o hlavice přípor ve velmi širokých patkách a protínající se ve tvaru 3 hvězd, bez svorníků. Výška zajímavé této klenby, řídkého v Čechách příkladu směsi gotickorenaissance, jest 12.45 m. Pole nad kruchtou při západním průčelí (obr. 169. a 170.) jest zaklenuto ve 3 polích křížovými klenbami se žebry omítanými, jejichž patky jsou podporovány krákorci podobnými oněm v lodi, ale bez dřívových válců, jen z hlavice, podporovaných polokoulemi.

Vítězný oblouk 12.30 m vys., 6 m v rozpětí, ve zdi 90 cm silné, hrotitý, vrouben jest žulovým profilem na skosené hraně, složeným ze dvou válečků, pásků a výžlabků.

Obr. 170. Nové Hrady. Farní a klášterní kostel. Přípory pod klenbou v lodi. — Église paroissiale et conventuelle. Pieds-droits sous la voûte dans la nef.

v průměru, o proláklých stranách, jest spojen do podkruchtí s příporou z 5 stran osmiúhelníka, rovněž o proláklých stranách. Druhý pilř k severní straně jest 1.70 m silný, osmiboký, prostupuje přední zeď

Obr. 171. Nové Hrady. Farní a klášterní kostel.
Přípora pod klenbou v lodi. — Église paroissiale et
conventuelle. Pied-droit sous la voûte dans la nef.

i podlahu kruchtý a končí až v klenbě lodi, kde teprve jest na něm vystavěn severovýchodní roh věže. (Obr. 176.)

Podkruchtí jest zaklenuto ve 3 polích křížem, jen s vypjatými hranami místo žeber.

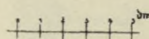
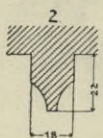
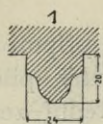
Plný dřevěný poprsník kruchtý, uprostřed positivem přerušěný, byl v r. 1864 zlacenými ornamenty ozdoben.

c) Zařízení.

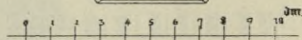
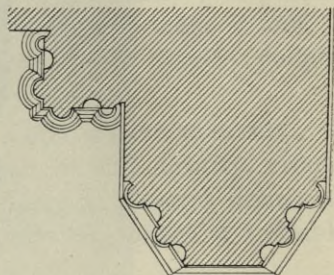
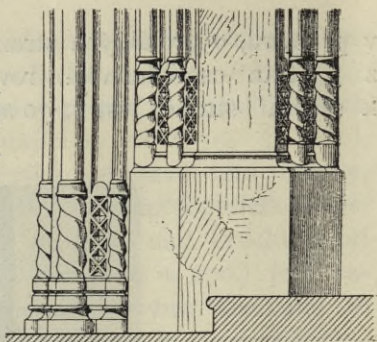
Všecko jest po poslední opravě sladěno v černé barvě dřeva shojným zclacením a působí jednotně a se stavbou harmonicky, ač jest jiného slohu.

Hlavní oltář nákladem Ferdinanda hrab. z Buquoyů r. 1678 postavený, původně v ranně barokním slohu s některými dodatky pozdního baroku, stojí volně v závěru kněžiště, v celé šířce jeho a sahá až ke klenbě. Dřevěná architektura se sloupy vřetenovými bohatě vyřezávanými ozdobami celá pokrytá nese

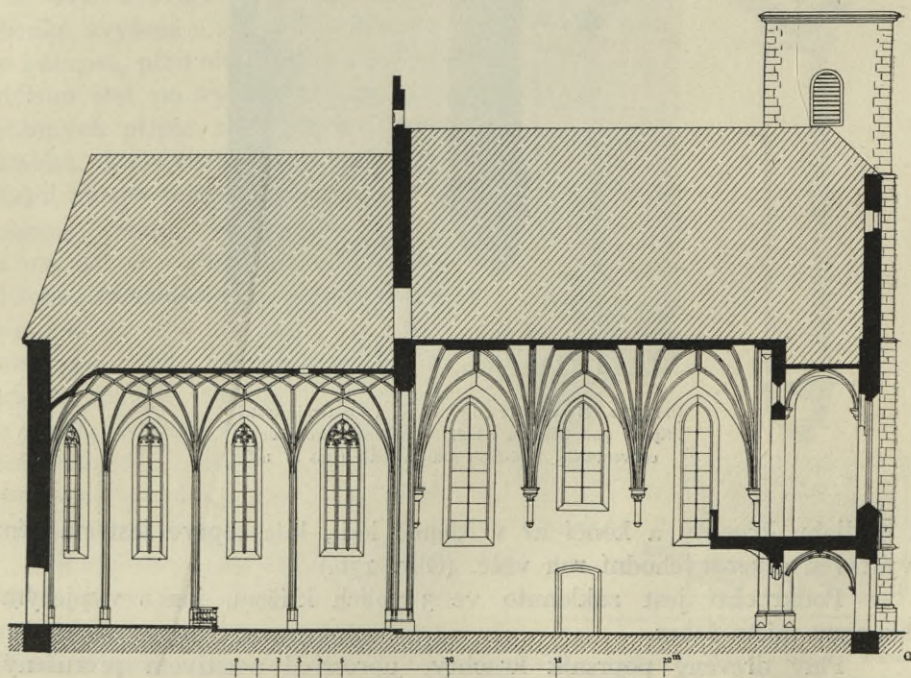
zalomené kladí s kusým štítem, nástavcem ukončeným také kusým štítem obloukovým. Mezi sloupy visí dobrý obraz seslání Ducha Sv. malovaný *Maxem Adlerem*. V postě jest zakryt obrazem

Obr. 172. Nové Hradý. Farní kostel. Průsek žebra v lodi (1) a v kněžišti. (2). — Église paroiss. Coupe de nervure dans la nef (1) et au chœur (2).

Obr. 173. Nové Hradý. Farní a klášterní kostel. Průsek a trioz vítězného oblouku a klenbových přípor v kněžišti. — Église paroissiale et conv. Profil et socle de l'arc de triomphe et des pieds-droits du chœur.

Obr. 174. Nové Hradý. Farní a klášterní kostel. Podélný řez. — Église paroiss. et conv. Coupe longitudinale.

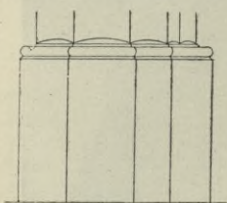
ukřižovaného Krista P. od vídeňského malíře J. Seidla, o Vánocích pak obrazy Narození Páně a Sv. tří králů. Po

Obr. 175. Nové Hrady. Farní a klášterní kostel. Vnitřek. Pohled k hlavnímu oltáři. — Église paroissiale et conventuelle. Intérieur, vue vers le maître-autel.

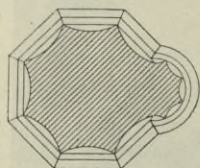
obou stranách středního obrazu stojí na krákorcích se závitými nadživotně velké sochy sv. Petra a Pavla, nad sloupy vedle středního nástupce

sochy sv. Zikmunda a sv. Mikuláše, u nichž sedí na pahýlech kusého štítu po andílku. V nástavci uprostřed visí obraz sv. Karla Borom., nad nímž stojí socha sv. Václava mezi dvěma anděly. Nad sloupy v kladí umístěny jsou kartuše se znaky dárců oltáře, Buquoy-ským a Abensperským (choti hr. Ferd. B. Markéty, rozené hrab. Abensperkové). Celý oltář spočívá na zděné podezdívce, v předu a po stranách dřevěnou tumbou zakryté. Původně stál na této jeden tabernakl. Od r. 1753 předložen před původní menší tabernakl, aby získalo se vhodného místa pro vystavení obrazu P. Marie*) Dobré rady, 17 × 34 cm vel., jenž

postaven na přední tabernakl. V té době při úpravě oltáře připojeny některé ornamentální ozdoby, zejména obě boltcovitá křídla nad sochami sv. Petra a Pavla. (Obr. 177.)

Postranní oltáře jsou 4. Dva z nich stojí v kněžišti, oba v rokokových architekturách se slabými obrazy sv. Valburgy na severní straně mezi sochami sv. Otilie a sv. Teresie a sv. Linharta na jižní mezi bezcennými sochami sv. Vendelína a sv. Isidora. Druhé dva oltáře, jež jsou v lodi, jsou od téhož původce jako hlavní oltář.

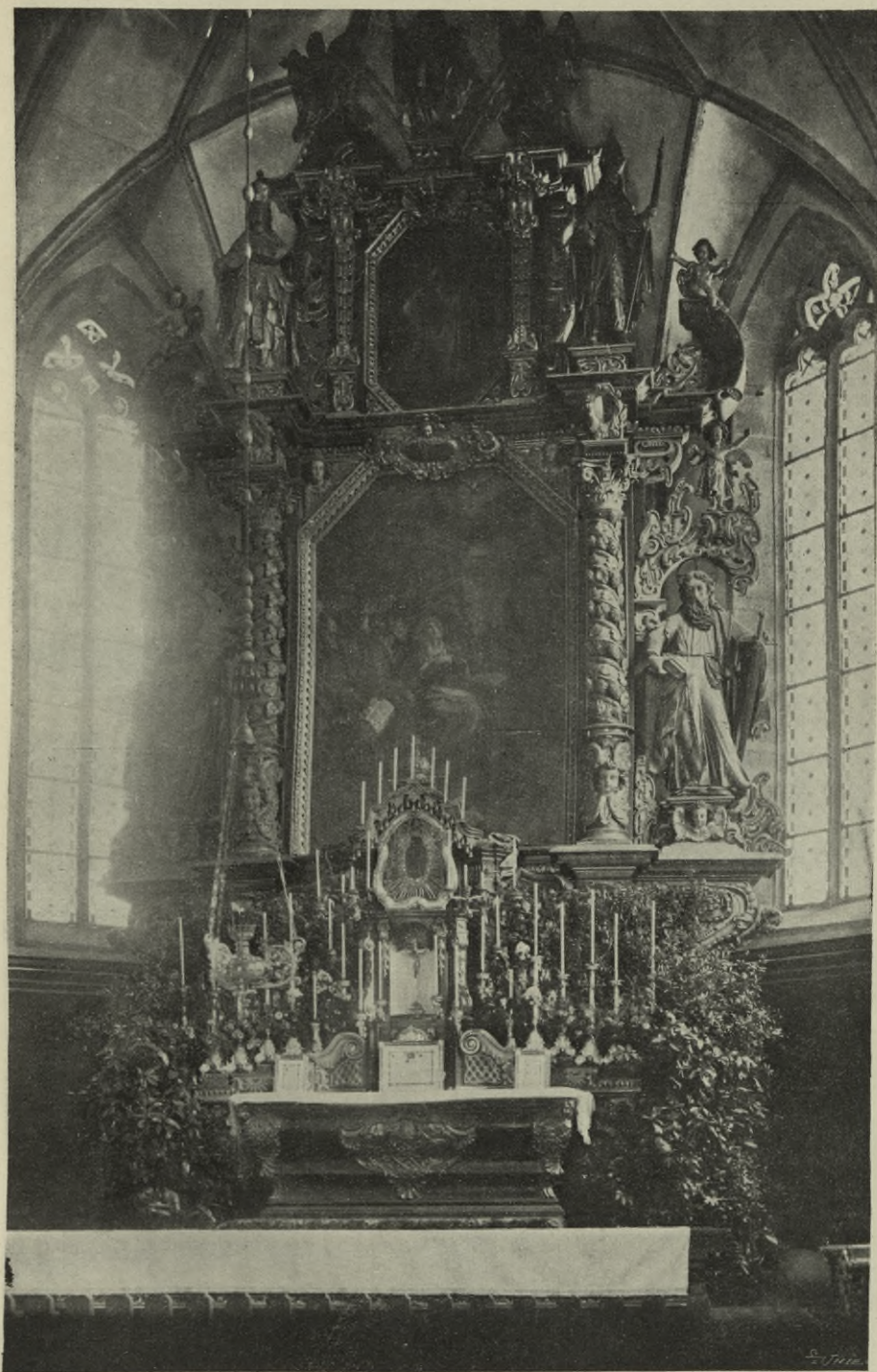
Obr. 176. N. Hradý. Farní a klášterní kostel. Pilíř pod kruhovou. — Église paroissiale. Pilier sous la tribune de musique.

Oltář sv. Anny na severní straně, dřevěný, v sloupkové architektuře s vřetenovými dřívky, zalomeným kladím, nástavcem se sloupky točenými v středu kusého štítu, ukončen prohýbaným kusým štítem. Obraz sv. rodiny F. Staubmannem z N. Hradů v r. 1816 malovaný, stojí vedle sloupů uprostřed sochy sv. Kateřiny a sv. Barbory. V nástavci slabý obrázek Ježíška mezi P. Marií a sv. Josefem. Na závitech kusého štítu sedí sochy andělů a nad nástavcem ukončuje celek socha archanděla Michaela ďábla potírajícího. (Obr. 178.)

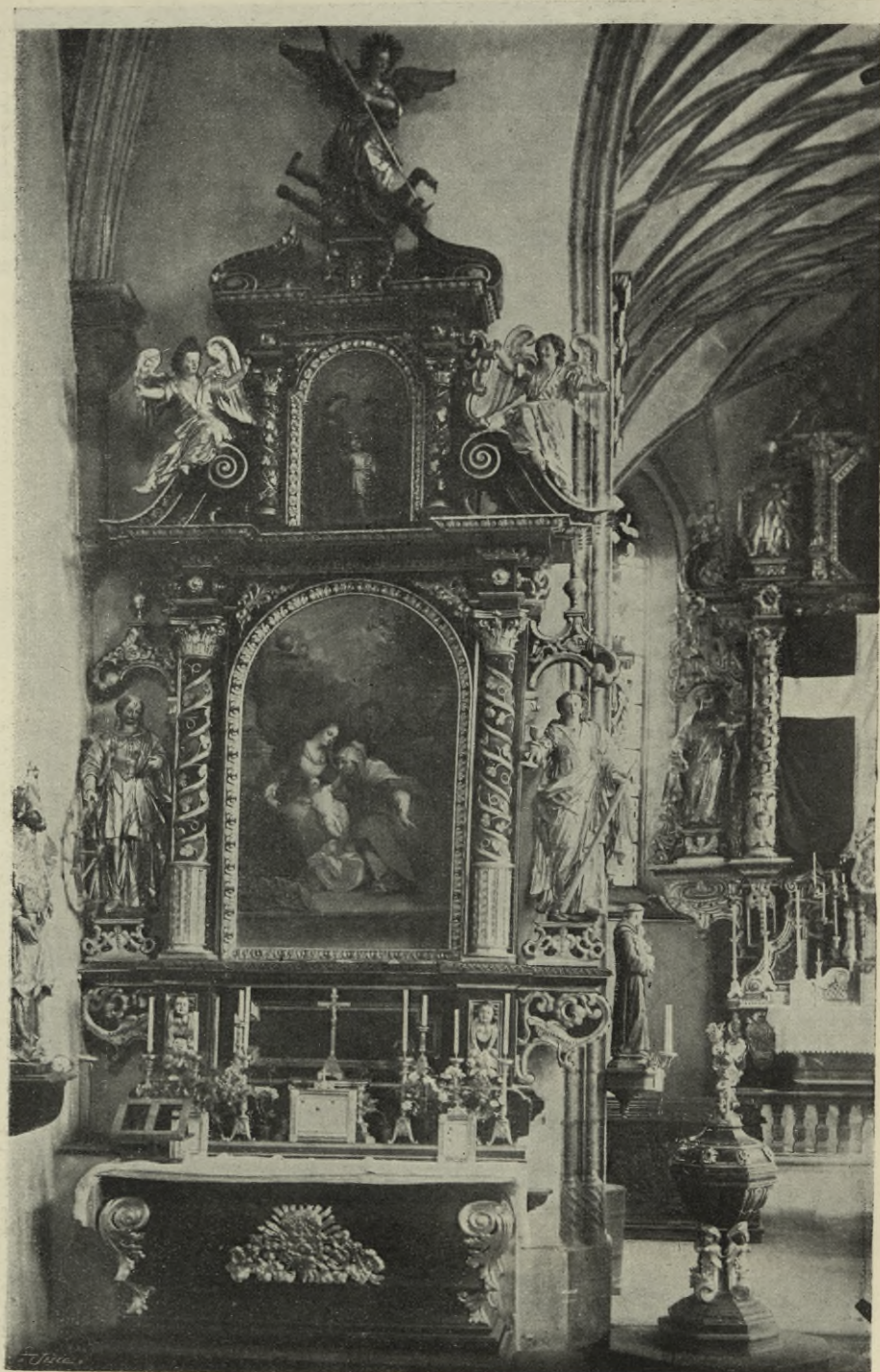
Oltář 7 sv. zakladatelů řádu Servitů, jež zobrazení jsou (některým řádovým malířem) uprostřed stejné architektury s oltářem sv. Anny. Vedle středního obrazu stojí sochy sv. Rocha a sv. Šebastiána, v nástavci visí obrázek sv. Trojice mezi dvěma anděly, sedícími na závitech kusého štítu a nad nimi stojí soška sv. Jiří, draka zabíjejícího. Na tabernakulu nové sousoší Piety. (Obr. 179.)

Kazatelna dřevěná, bohatě zdobená, visutá, jest nevhodně umístěna před jižním vchodem, zakrývajíc i částečně okno nad vchodem.

*) Tento obraz jest rytina, kterou zachránil hrabě Karel B. Buquoy r. 1619 z hořícího domu v bitvě u Záblatí a kterýž potom všude s sebou vozil. Po smrti jeho byl obraz v kostele Jesuitů u sv. Anny ve Vídni, odkudž vyžádán ale r. 1674 zpět do N. Hradů. R. 1679 dala hrab. Markéta z Buquoy zasadit rytinu, silně ohněm zčernalou i poškozenou, do pozlacené svatozáře drahokamy posázené a stříbrného rámce. Obrázek byl až do r. 1785 nosen při procesí městem.

Obr. 177. Nové Hradý. Farní a klášterní kostel. Hlavní oltáf. — Église paroissiale et conv. Maître-autel.

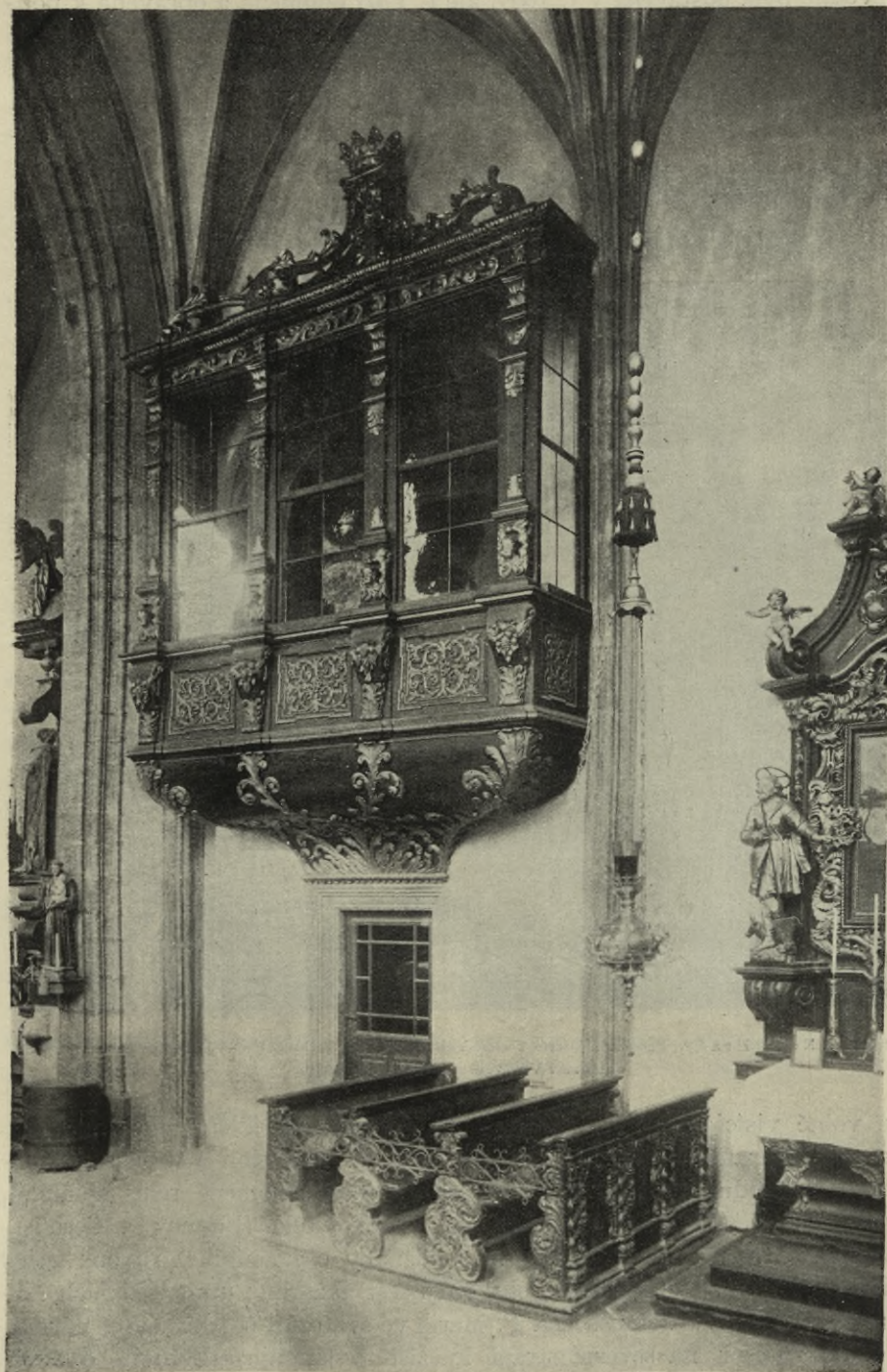
Obr. 178. N o v é H r a d y. Farní a kláštní kostel. Jižní boční oltář. — Église paroissiale et conv. Autel latéral du sud.

Obr. 179. N o v é H r a d y . F a r n í a k l á š t . k o s t e l . S e v e r n í b o č n í o l t á ř . — É g l i s e p a r o i s s i a l e e t c o n v . A u t e l l a t é r a l n o r d .
 S o u p í s p a m á t e k h i s t . a u m ě l . P o l . o k r e s K a p l i c k ý .

Obr. 180. Nové Hrady. Farní a klášterní kostel. Kazatelna. — Église paroissiale et conv. Chaire.

Obr. 18r. Nové Hradý. Farní kostel. Oratoř. — Église paroissiale et conv. Oratoire.

Původně byla postavena v r. 1697, ale r. 1707 doplněna a opravena k podnětu hraběnky Antonie Ren. z Buquoyů sochařem *Nathanem Patistolou* z Vídně za 430 zl. Na podprsniku z pěti stran osmistěnu s otupenými rohy — před nimiž stojí na krákorcích po andělíčku — jsou vyřezána ve vysokém reliéfu ve vavřínových věncích poprsí čtyř sv. církevních otců a světce z řádu Servitů Filipa Benitia (obr. 110.), pod každým poprsím deska v rámci z akanthu se jménem svatého. Pod podlahou kazatelny spojuje se osm široce rozvětvených listů akanthových

Obr. 182. Nové Hradce. Farní a klášterní kostel. Vnitřek. Pohled ke kruchtě. — Église paroissiale et conv. Intérieur. Vue vers la tribune de musique.

ve volně visící konsolu. Stříšku podpírají dva okřídlení andělé, stojící na vrchní hraně podprsniku vedle vchodu na kazatelnu z vedlejšího kláštera. V předu kladí stříšky připevněny mezi zalomené rohy alianční znaky dárců (Buquoy a Abensberk) a obnovitelů (Buquoy a Černín). Na hraně římsy sedí pět andělků s odznaky církevními v rukou; mezi nimi stáčí se nad otupenými rohy říms šest akanthů; uprostřed nich korunuje sličnou kazatelnu socha P. Marie ve svatozáří s Ježíškem v náručí.

O r a t o ř na severní straně kněžiště vystupuje arkýřovitě o třech polích zasklených, dělených v předu pilastry. Konsolovitě vypjatý spodek arkýře, opírající se o nadpraží vchodu do kněžiště, zdoben jest akantho-

vými lupeny; podprsňík vyplňují mezi krakorci pod pilastry páskové ornamenty v uchatých rámcích. Nad kladím nesou čtyry závitý hraběcí korunu. Uvnitř jest oratoř otevřena do kněžiště půlkruhovým obloukem, jenž v síle zdi jest vyzdoben štukovými ornamenty. (Obr. 181.)

Sochy sv. Jana N., sv. Antonína Pad. a sv. Josefa v $\frac{3}{4}$ životní velikosti jsou novější, nejspíše z Tyrol.

Varhany jsou dvoudílné (od r. 1739) s malým positivem uprostřed podprsňíku kruchty.*) Nynější jejich výzdoba pochází podobně jako celý podprsňík kruchty z opravy v l. 1864—1868. (Obr. 182.)

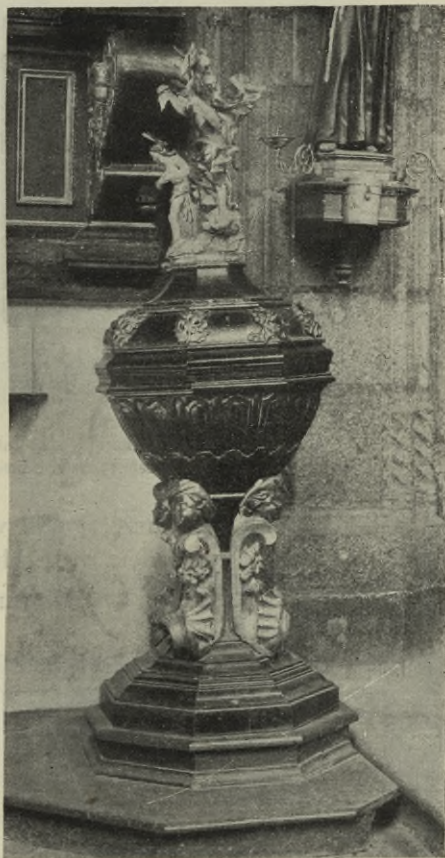
Křtitelnice, dřevěná, osmistěnná, 65 cm v průměru, bez víka, 95 cm vysoká, stojí na profilované nožce, obklopené 4 závitkovitými krákorci, ukončenými hlavičkami černochoů. Mísa spodem kanelována; víko, 90 cm vysoké, profilované, s rokokovými ornamenty na rozích, tvoří nejvýše desku osmistěnnou, na níž vyřezán křest Krista P. sv. Janem Křt. (Obr. 183.)

Zábradlí před hlavním oltářem, dřevěné, ze čtyrbokých kuželek.

Lavice jsou všechny dubové a z konce XVII. stol., v kněžišti stojí 8 lavic 210 cm dlouhých, s pěkně řezanými čely. Přední i zadní plochy jsou děleny vřetenovými pilastry ve 3 pole; v zadní ploše lavic vyřezán

v středním poli v barokní kartuši alianční znak pod knížecí korunou, Buquoyský a Harachovský (knížete Filipa Em. z B. a jeho choti, roz. hr. z Harachů). V lodi jest 25 lavic po 3·75 m délky, jichž přední stěny jsou děleny v 5 polí vřetenovými pilastry, a postranní čela pokryta řezbami z akanthových lupen, stejnými jako v kněžišti. (Obr. 184.)

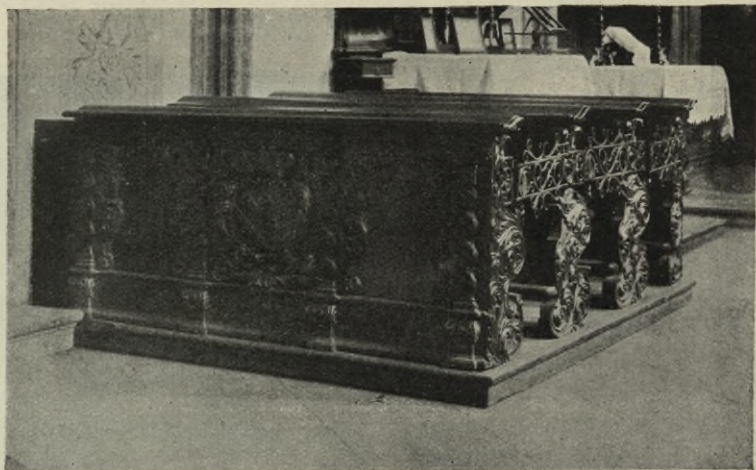
Zpovědnice jsou 4 ve výklencích hlavních zdí v lodi. Přední stěny jsou 4 vřetenovými pilastry rozděleny v 3 pole svrchem půlkruhová. Nad římsou stáčejí se dva akanthy k středu, kde jest na podstavci v září

Obr. 183. Nové Hrady. Farní a klášterní kostel. Křtitelnice. — Église paroiss. et conv. Fonts baptismaux.

*) Opravoval je r. 1857 Kristián Rökl ze Steyeru a r. 1879 Jan Fišpera ze Sušice.

srdce. Jsou z téže doby i dílny, jako ostatní části výpravy, zřízené ku konci XVII. a v první polovině XVIII. věku. (Obr. 185.)

Obr. 184. Nové Hrady. Farní a klášterní kostel. Patronátní lavice v kněžišti. — Église paroissiale et conv. Bancs de patronage au choeur.

Svícník, kovaný, 1,70 m vysoký o 2 pružích, stojí na provazcovitém stonku, vytočeném v třídílnou nožku. (Obr. 186.)

Lustr skleněný, 1 m v průměru, na 12 svíček ve 2 étagích; zakoupen r. 1848. (Viz obr. 182.)

Obr. 185. Nové Hrady. Farní a klášterní kostel. Zpovědnice. — Église paroissiale et conv. Confessionnal.

Lampa věčného světla, cínová s pozlacenými ozdobami. Zakoupena po r. 1810, když musely býti odevzdány k roztavení cenné předměty a kdy odvedena velká stříbrná lampa z r. 1699 i obě před bočními oltáři.

Náhrobníky. 1. Uprostřed kněžiště zapuštěna deska z červeného mramoru 95 × 180 cm veliká, s šesti bronzovými kruhy, po výšce jest dělena ve 2 polovice, v horní byl vytesán uprostřed hraběcí Buquoyský znak mezi 2 kostlivci, v dolní byl nápis v renesanční kartuši, jenž je úplně setřelý. Deska kryje rodinnou hrobku hraběcí, založenou r. 1648, která jest 4,75 m dl. a 2,75 m široká, valeně zaklenutá a leží

v ní členové rodiny Buquoyů od hraběnky Marie Magd. † r. 1654 až do hraběte Jiřího Jindřicha, † r. 1882.

2. Uprostřed lodi kostelní zapuštěna žulová deska 120 × 220 cm velká, se 4 bronzovými čepy, bez nápisu, kryje hrobku kněží řádu Servitů od r. 1749 do r. 1783.

3. Zapuštěn nyní do severní zdi kněžiště, deska žulová, 92 × 180 cm velká, dělena jest ve 2 díly, ve spodním v mělkém reliefu znak, na štítu orel, v klenotu palmetka, ve vrchní nápis: ANNO DOMINI 1588 DIE | MARTII OBIIT NOBILIS DOMINVS | ADALBERTVS · HOLZSPARER AB | HOCHSTEIN CAPITANVS NO | VOGRADENSIS ÆTATIS SVÆ 55 | ET ZO DIE MENSIS EIVS DEM HIC | SEFVLTVS EST. CVIVS ANIMÆ | DEVS OPT : MAX · SIT PROPICIVS | AMEN.

4. Žulová deska 76 × 134 cm velká, zapuštěna v kněžišti vedle vchodu u předešlého náhrobníku. V spodní části v mělkém reliefu vytesán znak, v něm 3 klíče ve štítu a veverka v klenotu. Nad znakem chybný nápis: ANNO · 1 · 6 · 0 · 1 · IAHR · DEN · 19 | IANVARI · IST · DES · EDLEN · VND | VESTEN · HERN · PAVLN · VON | LIDLAV · DIESER · ZEIT · HAVPMON | DER · GRAFSCHAFT · GRÆZEN · GELIEBTESTE · TECHTERLEIN GATHARINA · JOANA · IHRES | ALTERS · IN · DRITEN · IAHR · IN · COTT | SELIG · EN(T)SCHLAFEN · IST · VND · WELICHE · ALDA · BEGRABEN | LIGET · GOTT · VERLEIHE (IHR) EINE · FRELICHE AVFFERSTEHVNG | AMEN. (Obr. 187.)

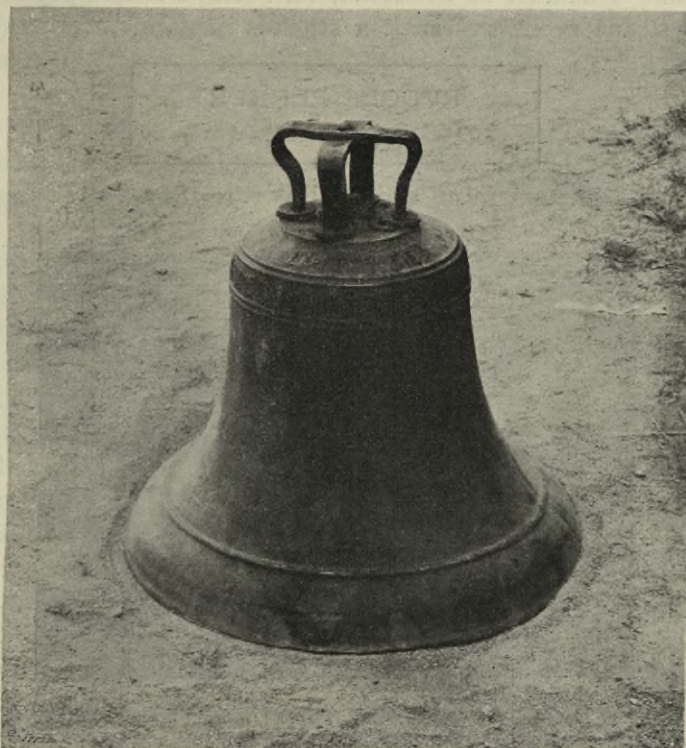

Obr. 186. Nové Hradky. Farní a klášterní kostel. Stojan na svíčky. — Église paroiss. et conv. Portecierge.

5. Uprostřed kostela byl (dle klášterní kroniky) náhrobník rodiny Gábů z Rybňan, jenž později byl v dlažbě západní předsíně, odkudž zmizel. Pod znakem byl nápis: LETA PANIE 1597 VSNVLY V PANV IAN VLASTNÝ... PETRZIKOWE A EVA SYNOVF A CZERA VROZENEOH PANA CABY Z RYBNIAN NA CZVK · SSTEYNE KTERZY V TOMTO... ODPOCZYWAGY · GY.. ZTO.. PAN BVH RACZ

GOSSSEN ANNO · M · D · C · X · VIII. **) Na plášti na východní straně relief sv. Petra a na západní sv. Pavla.

*Č. 3. Vys. 45 cm, v prům. 60 cm. Ucha má hladká, později připevněná, pod korunou nápis v 1 řádce: *ave + maria + graia + plena + dñs + ferum + benedicia + fu + in mulieribus +* Nad tím na vrchní ploše

Obr. 189. Nové Hrad y. Farní a klášterní kostel. Zvon z r. 1422. — Église paroissiale et conv. Cloche de l'année 1422

koruny: *m + rrrr + xxii*. Plášť hladký, jen při spodní obrubě obrouček. Zvon tento byl jedinou zachovanou památkou z původního kostela, před vystavěním nynějšího. (Obr. 189. a 190.) Visíval v otvoru východního štítu lodi kostelní.

m + rrrr + xxii

ave + maria + graia + plena + dñs + ferum + benedicia + fu + in + mulieribus +

Obr. 190. Nové Hrad y. Farní a klášterní kostel. Otisk nápisu na zvonu z r. 1422. — Église paroissiale et conv. Légende de la cloche de 1422.

**) Tento zvon pro válečné události byl 3 roky uschován a teprve po bitvě Bělohorské byl na věž vytažen.

V lucerně věže visí:

*Č. 4. Vys. 33 cm, v prům. 46 cm, ucha hladká, na plášti relief světce s lilí v ruce, na druhé straně nápis ANNO 1816 ADALBERT PERNER IN BVDWEIS a znak zvonařský.

Č. 5. Vys. 28 cm, v prům. 39 cm, nemá ucha, visí na železném závěsu, pod korunou ornament ze zvonečků, na plášti v reliefu poprsí Madony, na druhé straně zvonařský znak a štítek s nápisem

RVDOLF PERNER
1901

Před tím visel na tom místě zvonek litý v r. 1817.

Obr. 191. Nové Hradce. Klášter Servitů. Dvůr klášterní. — Convent des Servites. Cloître.

2. KLÁŠTER SERVITŮ.

P. Pius Quer: Klášterní kronika od r. 1677.

Klášter odevzdán již r. 1677 se správou kostela čtyřem členům řádu Servitů z Rosavy u Vídně přišedším.

Budova založena byla v r. 1679 a r. 1685 dokončena nákladem Ferdinanda hraběte z Buquoyů a jeho choti Markéty. Původce návrhu, bohužel, není uveden, jen zednický mistr *Matěj Šmiral* z Rožmberka, který měl dozor na stavbu, v režii prováděnou. Snad byl návrh dílem stavitele knížat Eggenbergů z Hluboké, *Giacoma de Maggiho*, který se rovněž ucházel o provádění stavby, ale byl dražší.

Původně byl celý klášter pokryt taškami mistrem *Jakubem Růžičkou* z N. Hradů, ale již r. 1696 byla těžká krytina tato zaměněna nad celým klášterem šindelem, který před několika lety nahrazen byl eternitem (až na sakristii, na níž zůstal šindel).

Na místě kláštera stávala fara a několik městských domků.

Omítaná stavba jednopatrová v jednoduchém ranném baroku, stojí 8 m na jih od kostela, s nímž na této straně je v 1. patře spojena sakristií a dvěma mosty krytými; její střed jest klášterní dvůr, též křížovou zahradou zvaný, 20 m do čtverce veliký, obestavený se všech stran, s křídlem na sever vybíhající, které na svém konci přiléhá k východní zdi polygonového závěru kostela. (Obr. 191.) Klášterní zahrada rozkládá se mezi hradbami městskými a klášteřem a na jih a západ od kláštera.

Průčelí jsou všecka — až na sakristii a vnitřek dvora — stejného rázu, oživena mezi okny pilastry toskánskými, sahajícími až pod hlavní římsu. Ve dvoře klášterním jsou v přízemí na všech 4 stranách oblouky — 5 na každé straně, — vroubené archivoltami a též v 1. patře jsou stejné oblouky, ale jen ve zdi severní. Okna vesměs obdélná, s uchatými chambranami v rozích a kamennými podokenníky. Os okenních jest ve východním průčelí 14, v západním 9 a v jižním 11. V sakristiovém přístavku jest v přízemí a 1. patře po dvou oknech v severním průčelí a po 1 v jižním. Všechny těchto šest oken jest vroubeno profilovanou chambranou a sklenuto v poloellipse.

Vchod do kláštera vede z města jediný v západním průčelí při severním rohu, 130 × 2,20 m vel., vroubený žulovým ostěním architravového profilu, s uchovitými záložkami v horních rozích. Nad vchodem stojí ve výklenku mezi nástavky segmentového štítu mramorová soška bolestné Matky Boží. Ve vlysu kladí nad vchodem kartuš se znakem Buquoyským pod hraběcí korunou. Kromě tohoto jsou jižně od kostela prolomena vrata, sloužící hospodářským účelům. Ostatní vchody jsou vesměs vnitřní a to 3 do zahrady, 2 do dvora a 1 ze sakristie do kněžiště kostela; všecky jsou obdélné v jednoduchých kamenných venýřích. (Obr. 192.)

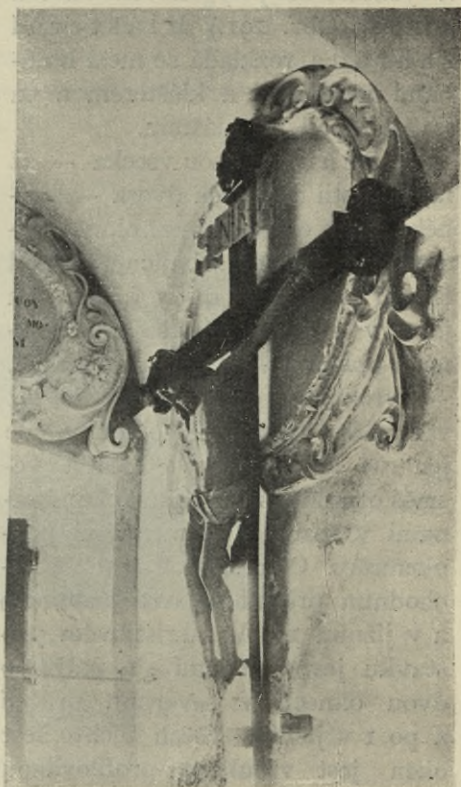
Obr. 192. Nové Hradky. Klášter Servitů. Hlavní vchod. — Convent des Servites. Portail principal.

Uvnitř kláštera sprostředkuje spojení v přízemí i v I. patře klášterní chodba, 2·80 m široká, v přízemí sklenutá valeně s výsečemi, v jichž nástěnných polích napnuto 33 okrouhlých obrazů na plátně v štukových, pěkně modelovaných kartuších různých typů. Obrazy obstojné umělecké ceny představují výjevy ze života příslušníků řádu Servitů a jsou opatřeny v rozích znaky a jmény různých dárců. (Obr. 193.)

Krucifix dřevěný, s dobře řezaným Kristem P. v životní velikosti. Byl darován hraběnkou Marií Magd. z Buquoyů r. 1652 do kostela, kde stál na břevnu ve vítězném oblouku do r. 1789. *) Jest v chodbě u vchodu pověšen. (Obr. 194.)

Obr. 193. Nové Hrady. Klášter. Chodba v přízemí. — Convent. Corridor au rez-de-chaussée.

Obr. 194. Nové Hrady. Klášter. Krucifix v před-
síní. — Convent. Crucifix au vestibule.

Velký refektář v přízemním jihovýchodním nároží 7·10 m šir. a 15·20 m dlouhý sál, zaklenutý valenou klenbou s 8 výsečemi; bohatě zdobenou štukovými kartušemi a ovocnými festony, osvětlen jest 6 okny. (Obr. 195.)

Knihovna 7·20 × 7·20 m veliká, v jihozápadním nároží v přízemí zaklenuta jest vkusnou zrcadlovou klenbou s 2 výsečemi na každé

*) Pod ním stávavší sochy Matky B. a sv. Jana Mil. byly pouze z prken vyřezané obrysy, na nichž postavy byly namalovány. Jsou uloženy v klášteře.

straně, zdobenou štukovými kartušemi, kteréž zde následkem mnohonásobného vápenného nátěru jsou sploštělé. Osvětlena jest 4 okny. (Obr. 196.)

Sakristie 5.15×9.30 m velká, v přízemí v severním křídle kláštera, jest svojí západní zdí vestavena mezi oba opěrné pilíře polygo-

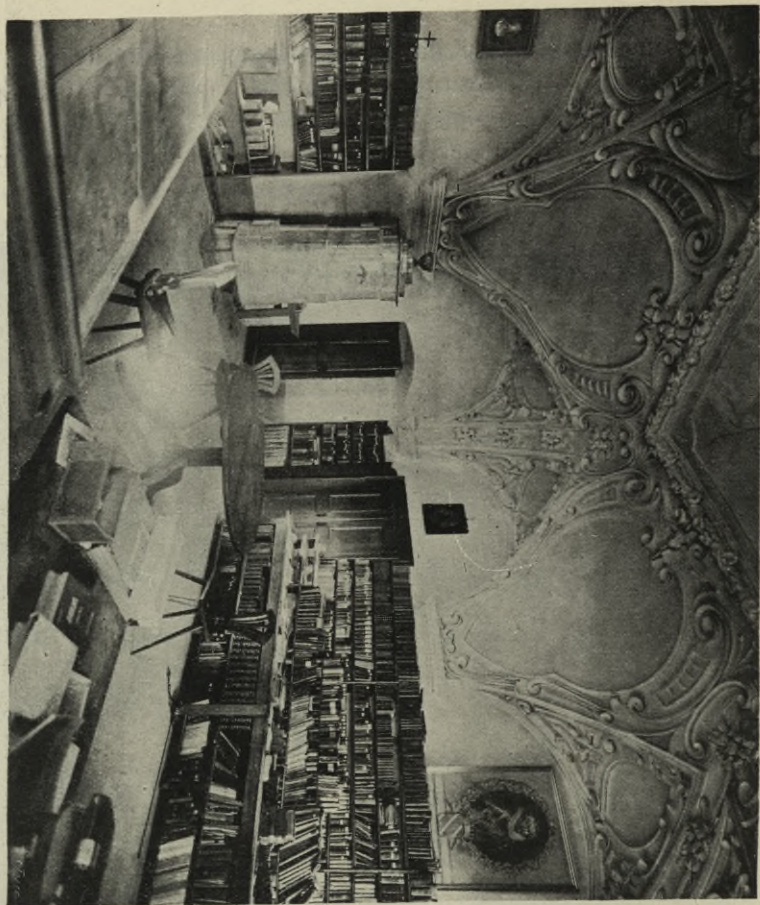

Obr. 195. Nové Hradky. Klášter Servitů. Vnitřek refektáře. — Convent. Intérieur du réfectoire.

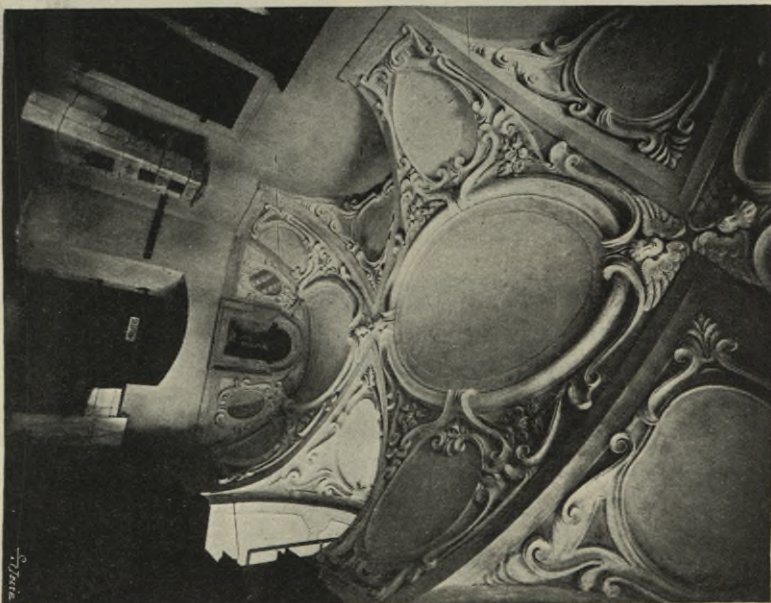
nálního závěru kostelního kněžiště, zaklenuta valenou klenbou se 4 výsečemi; také klenba sakristie jest zdobena štukovými kartušemi s hlavičkami andílků a festony. (Obr. 197.) Západní stěna probrána nad vchodem do kostela malým výklenkem, svrchem půlkruhovým, v němž stojí soška P. Marie; po obou stranách jsou v štku provedené znaky dárců kláštera, hrab. Ferd. Buquoye a jeho choti Markety (roz. hr. Abensberkové). Osvětlena jest sakristie 3 velkými poloelliptickými okny.

Domáci řádová kaple 6.80×4.50 m velká v přízemí vedle sakristie, od níž oddělena jest schody. Nízká poměrně místnost jest uprostřed

Obr. 196. Nové Hradý, Klášter Servitů, knihovna. — Convent, Bibliothèque.

Obr. 197. Nové Hradý, Klášter Servitů a farní kostel, klenba sakristie. — Convent, Votiv de la sacristie.

rozdělena 60 cm silným pásem a každá polovice jest sklenuta křížovou klenbou bez žeber. Osvětlena jest dvěma okny ve východní zdi.

Chór řeholníků 5.30 × 9.90 m veliký nachází se v I. patře nad sakristií. Zaklenut jest klášterní klenbou s výsečemi, jež rovněž jako ostatní uvedené místnosti jest pokryta štukovými ozdobami, kteréž všechny

Obr. 198. Nové Hradý. Klášter. Krucifix v refektáři. — Convent.
Krucifix dans le réfectoire.

pocházejí z jedné doby (z konce XVII. stol.) a ruky. Osvětlen jest třemi velkými okny, svrchem poloeliptickými.

Zařízení kláštera pochází z různých dob, většinou ale pořízeno bylo brzo po dokončení stavby.

V refektáři jsou: Umývadlo z červeného mramoru, 1.20 m šir. a 2.30 m vys. Mísa podepřena 3 krákorci, nad ní dvě andělčí hlavičky pod mušlí v polokruhovém ukončení mělkého výklenku, jenž jest vrouben 2 jonskými pilastry se zalomeným kladím a kusým štítkem, v jehož středu

jest šíška. Symetricky k umývadlu postaven jest stejného tvaru tabernakul ústící do vedlejší přípravný u kuchyně.

K a m n a 4 m vysoká, zelená, jsou z r. 1756 dílem jindřichohradeckého kamnáře (stála 112·11 zl.).

K r u c i f i x dřevěný, realisticky řezaný, visí na protější, východní stěně refektáře, 3·80 m vysoký. Pochází z Vídně a byl r. 1677 přivezen prvními Servity.

Obr. 199. Nové Hrady. Klášter Servitů. Paramentní skříně v sakristii. — Convent. Armoires pour les parements dans la sacristie.

O b r á z k y dva oválné 60 × 77 cm vel., se slabými obrazy sv. Filipa Benitia a sv. Juliany Falconieri. (Obr. 198.)

N á b y t e k v refektáři dubový, stoly, lavice a židle jednoduše vyřezávané.

V k n i h o v n ě, obsahující přes 5000 svazků, visí staré rytiny, podobizny členů hr. rodu Buquoyů.

V s a k r i s t i i: Paramentní skříně na třech stranách, dubové, s řezanými náplněmi a vroubkovanými lištami, dělenými ornamentovanými pilastry. (Obr. 199.)

L a v a b o 88 cm šir. a 2·35 cm vysoké, z červeného mramoru, se spodní větší mísou a vrchní mísovitou nádržkou; na římse stojí 3 vásy s plameny z bílého mramoru. (Obr. 200.)

Chórové lavice dubové, v chóru řeholníků v 1. patře, jsou po třech stranách místnosti. Přednice děleny pilastry v obdélná pole, akanthy vyplněná. Mezi sedadly přepážky s akanthovými listy. Zadní stěna s orámovanými náplněmi.

Pult stojí na středním stole na pěkně řezané kuželce. (Obr. 201.)

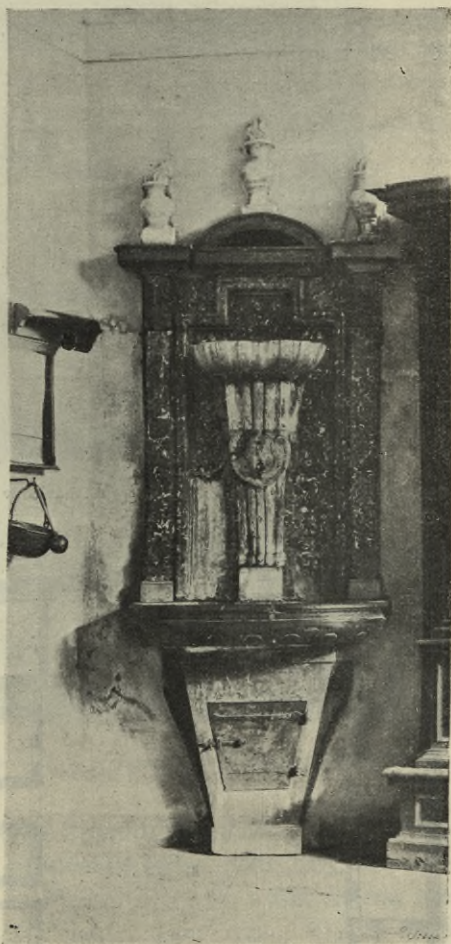
Z rouch zasluhuje zmínky:

Kasule 65 cm šir., 100 cm dl., z bílé dykyty s vyšívaným pruhem uprostřed, na modré půdě žluté kříže a fialové ornamenty. Dole vyšity pod knížecí korunou alianční znaky: pravý svísele půlený, v pravé polovici na stříbrné půdě 2 rybky, v levé červený štítek, uprostřed nad ním modrá korunka. Levý znak svísele dělen ve 3 pruhy; v středním na červené půdě nahoře drak okřídlený, pod ním 2 rybky, v levém pruhu na stříbrné půdě červený štítek, nad ním modrá korunka, v pravém pruhu na stříbrné půdě 2 ryby červené.

3. RESIDENCE.

Ještě před uvedením Buquoyů do N. Hradů zařízen byl pro byt panstva t. zv. „panský dům“ na severovýchodním rohu velkého náměstí, kde po výbuchu na hradě r. 1573 bydleli páni z Rožmberka, kdykoliv zavítali do N. Hradů. Hraběnka Marie Magd., choť vítěze Bělohorského, dala na místě panského domu postavit nejprve část nynější residence v letech 1634 až 1635. Tento rozšířila v roce 1636 přikoupením sousedního domu na

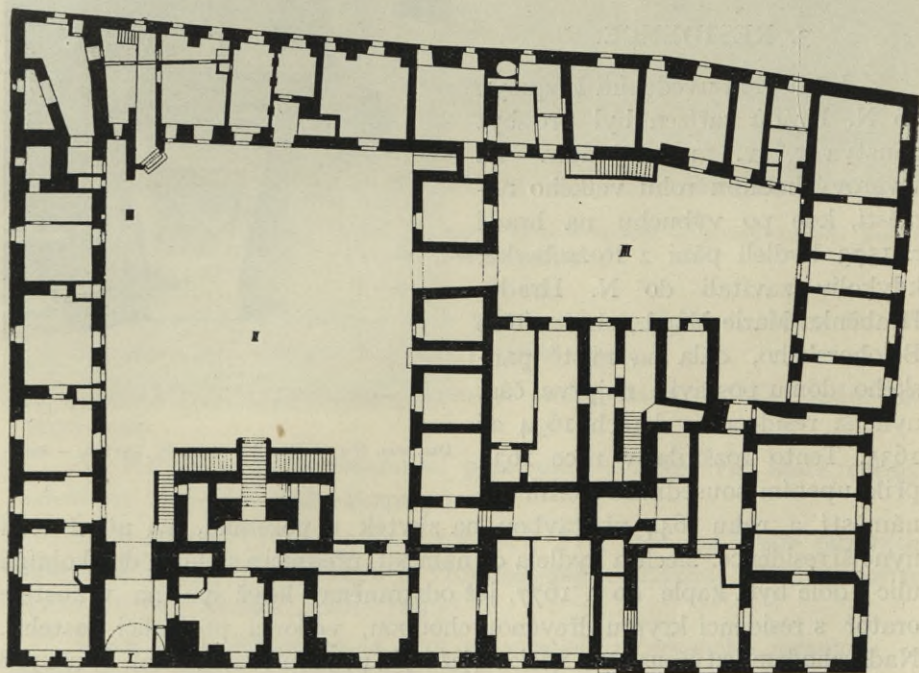
náměstí a roku 1644 přístavbou na zbytek u pozemku, na němž stojí nynější residence. Šlechta bydlela do náměstí, úředníci a sluhoové do okolních ulic; dole byla kaple do r. 1677, jež odstraněna, když spojena v kostele oratoř s residencí krytou dřevěnou chodbou, vedoucí přes ulici kostelní. Nad vchodem vztýčena byla věžka (jež byla později odstraněna). Vr. 1718 dal hr. Karel Kajetán Buquoy postavit na jihozápadním nároží zvýšené křídlo budovy a všechny obytné místnosti nově nádherně upravit. R. 1793

Obr. 200. Nové Hradý. Sakristie. Lavabo. — Sacristie. Lavabo.

Obr. 201. Nové Hrad y. Klášter Servitů. Lavice v choru kněží. — Convent. Stalles du choeur des prêtres.

Obr. 202. Nové Hrad y. Residence. Půdorys přízemí. I. Hlavní vchod z náměstí. II. Přední dvůr. III. Zadní dvůr.
— Résidence. Plan du rez-de-chaussée. I. Portail principal, de la place. II. Cour première. III. Cour de derrière

odstraněna chodba na oratoř a v r. 1806 přestala residence býti šlechtickým sídlem, které přeneseno do nově postaveného zámku. (Obr. 202.) Od té doby slouží residence za úřadovny a byty hraběcích úředníků a zřízců. Na počátku XX. věku byla celá stavba důkladně opravena a novými vykřži do náměstí opatřena.

Jednopatrová omítaná stavba v pozdně renaissančním slohu zaujímá celý obdélník 62 m dlouhý a 48 m široký, jenž svou delší stranou uzavírá východní stranu velkého náměstí a ostatními stranami čelí do 3 ulic. Západní průčelí děleno jest ve dva různě vysoké díly, nižší o stlačeném přízemí i patru s devíti osami a vyšší o zvýšeném přízemí se 4 osami a 1 patrem.

Obr. 203. Nové Hradky. „Residence“ na náměstí. — Résidence, façade sur la place.

Nad touto částí zvedá se otupený štít s 2 půdními okénky, se závitý na rozích a kuželkovou ballustrádou na otupeném štítu. (Obr. 203.) Severní průčelí má 7 os, jižní 11 a východní 17 okenních os. Po výšce dělena jsou všechna průčelí rustikovanými pásy. Vchody jsou dva; hlavní vede s náměstí při severozápadním rohu, jest v polokruhu sklenutý, nad vchodem ve střeše jest malý štít se závitý po stranách. Vedlejší vchod z kostelního náměstíčka je obdélný, v jednoduchém ostění. Střechy jsou taškové, v r. 1908 nově upraveny. Uvnitř dělí křídlo od východu k západu celý obstavený prostor ve dva dvory.

4. RADNICE.

V urbáři zboží Rožmberského z r. 1553 uveden jest též „dům obecní“, který byl dle místních tradic společně s domem rychtářovým v domě

č. 43 na náměstí, v němž nyní nachází se lékárna.*) O nynější radnici napsáno jest v klášterní kronice P. Piem Auerem: V r. 1794 snešen starý vysoký štít radnice i chatrná střecha a zřízena nová střecha v předu s novým štítem, za kterýmž postavena na hřeben střechy věžka. Při pozorném ohledání starého štítu nalezen na něm znak Buquoyský a pod ním jiný starší znak, pod nímž byl letopočet 1215(?) V čtyřhranném otvoru visel v bývalém štítu zvonek 25 liber těžký s nápisem, jenž nebyl rozluštěn. Puklý zvon byl přelit a pověšen do nynější věžky radniční. Na nový štít namalován znak ochránce města, hraběte Buquoye, s podpisem: SVb VMbra BoVgVoI Jana DIV foVeatVr aC fLoreat Vrbs Neo-Castrens Is. Celá oprava radnice v r. 1794 stála 640 zl. V r. 1840 zakoupeny a na radnici do štítu dány nové hodiny, při čemž byl znak i s nápisem nově omítnut a nové znaky města a hraběte Buquoye na průčelí mezi okna 1. patra namalovány. V radní síni byl dřevěný strop s vyřezávanými trámy nahrazen štukovým stropem. Také věžka byla znovuzřízena. Posledně opraveno radniční průčelí v r. 1887.

Jednopatrová budova, omítaná, stojí v severozápadním rohu velkého náměstí, do kterého čelí ozdobným, ve spodní části pozdně renesančním průčelím s třemi osami okenními, nad kterýmiž vyveden otupený štít o postranicích vroubených ve dvojích obloucích římskou, dělený dvěma toskánskými pilastry a zdobený dvěma jehlanci a čtyřmi vásami. Po straně do ulice k Údolí jeví se jako jednoduchá patrová stavba se 4 okenními osami; dále prodloužena jest přízemní budovou. Vchod jest uprostřed průčelí do náměstí, vrouben poněkud povyčnělým, jednoduše kvádrovaným ostěním, svrchem půlkruhovou archivoltou se závěrákem uzavřeným. Přízemní 2 okna podle vchodu mají svrchem půlkruhové ukončení, vroubené podobně jako vchod. Tři průčelní okna v I. patře jsou obdélná, vroubená chambranami, podokenníky i rovnými nadokenními římsami, podporovanými párem vydutých konsolk.

Sedlová střecha nese věžku osmibokou, s lucernou a cibulovitou báníkou, krytou břidlou. (Obr. 204.)

Uvnitř v přízemí uprostřed široký průjezd jest sklenut valeně s výsečemi; rovněž tak zaklenuty jsou i sousední místnosti v přízemí.

5. ZÁMEK.

Založen byl v r. 1801 hrabětem Janem N. z Buquoyů, po jehož smrti r. 1803 pokračovala v stavbě vdova jeho hraběnka Terezie do r. 1806, kdy ujal se panství i stavby hrabě Jirí z B., za něhož zámek dostavěn v r. 1810. Návrh vypracoval architekt F. z *Werschafeldu*, stavbu vedl z počátku stavitel *Pollfürst* z Prahy, později geometr *Payer* a ingénieur

*) Pravdě podobněji byl ale v č. 43 v XVI. stol. pouze dům rychtářův, soudě dle smlouvy z r. 1583 dané v „domě rychtářově“, v kteréž smlouvě se jedná o prodeji domu „pod radnicí“.

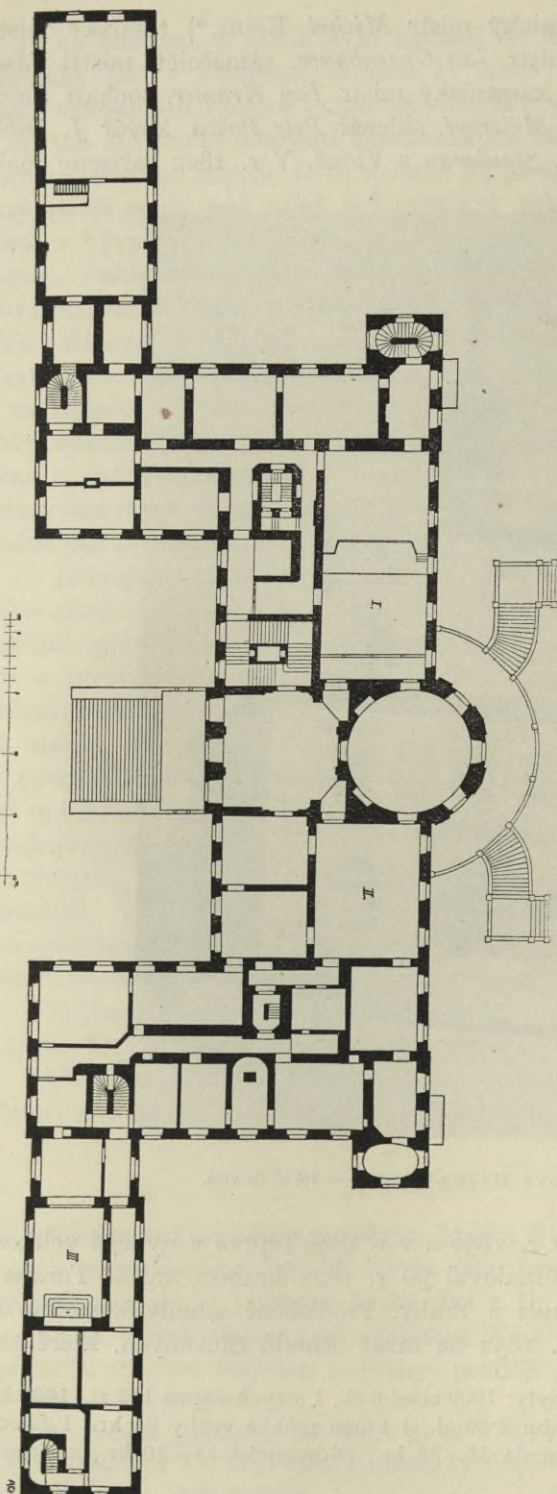
Karel Lutz a prováděli zednický mistr *Michal Keinz*,*) tesařský mistr *Vavř. Kroyher*, truhlářský mistr *Jan Gusenbauer*, zámečnickí mistři *Josef Nussbaum* a *Frant. Ludvík*, kamenický mistr *Jan Kramer*, sochaři *Vavř. Schweiger*, *Václav* a *Linhart Meierové*, sklenář *Petr Pošva*, kovář *J. Dibitz* a natěračskou práci *J. Staubman* z Vídně. V r. 1822 zařízeno malé

Obr. 204. Nové Hrady. Radnice. — Hôtel de ville.

divadlo, které přestavěno v r. 1856 a v r. 1846 teprve v nynější velikosti zřízeno. Dekorace k němu maloval po r. 1822 hraběcí kreslič *Taraba* a v l. 1849—1855 malíř *Schulz* z Prahy. Předložené schody kamenné na jižním průčelí osazeny v r. 1852 na místě schodů dřevěných, které tam

*) Ceny staviv a práce byly: 1000 cihel 6 zl., 1 strych vápna 142 zl., 1000 šindelů 4 zl., 1 kmen velkého dubu 2·30 zl., 1 kmen měkké vazby 24 kr., 1 falcové prkno 6 kr., zednická denní mzda 36—39 kr., nádennická 18—20 kr., za lámání 1 sáhu kamene 28 kr.

postaveny v r. 1840. V r. 1862 zaměněny půlkruhové schody na severním průčelí za nynější dvouramenné. V r. 1881 vypukl na zámku požár, jenž zachvátil celý krov a poškodil též vnitřek v kruhovém saloně a v divadle. Budova byla ale již v roce 1882 opatřena novým krovem a pokryta břidlou od *Jana Hoffmanna* z Prahy. (Obr. 205.)

Zámek, zvaný též „nový zámek“, stojí na východním konci města uprostřed rozsáhlého, pěstovaného parku, mezi silnicí k nádraží a tzv. „cihlářským“ rybníkem. K jihu obrácená budova v empírovém slohu na půdorysu 2528 *m* plochy, úhrnem 120 *m* dlouhém a 36 *m* hlubokém, záleží ze střední dvoupatrové stavby na půdorysu tvaru , k níž připojeny jsou na východní i západní straně k předním bočním křídům po jednopatrovém přístavku, spojeném krytým podjezdem s hlavní stavbou. Jižní průčelí čítá uprostřed mezi oběma křídly II okenních os, v čele obou křídel po 4 osách. Přístavky mají ve směru hlavního průčelí po sedmi osách a v čele po dvou oknech. Uprostřed již-

ního průčelí vystupuje 50 cm z líce risalit v šířce 3 okenních os, před nímž vyčnívá 3·50 m × 10·0 m velká terassa, přístupná z parku 23 schody v celé šíři terassy a ze zámku třemi zasklenými dveřmi, svrchem půlkruhovými. Hlavní patro jest první, které má nejen největší výšku, ale i nejzdobnější okenní obruby kamenné s podokenními i nadokenními rovnými římsami, podporovanými z krákorci. Ostatní okna, v přízemí a v 2. patře, jsou ozdob prostá. Hlavní římsa se zubořezem obohacena jest nad středním risalitem o ornamentální krákorce, desku římsy nesoucí. Nad touto římsou vystavena plná attika, na níž proveden pod korunou veliký alianční znak zbudovatele a jeho

Obr. 206. Nové Hradce. Zámek. Průčelí jižní. — Palais. Façade sud.

choti, Buquoyů a Paarů, držený po každé straně okřídleným nohem. (Obr. 206.)

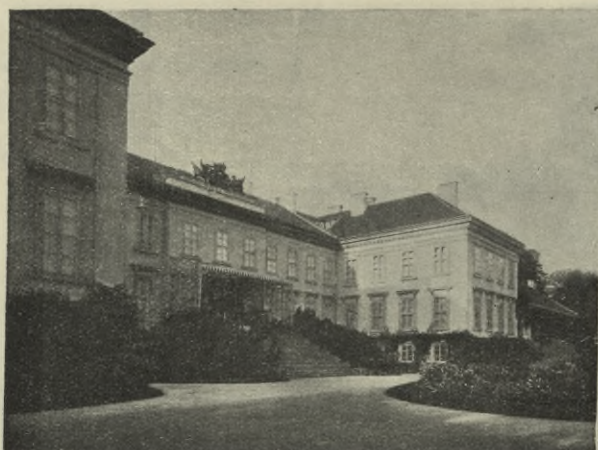
Severní průčelí — bohatší jižního — obráceno dvoupatrovou stavbou do parku zámeckého 19 okenními osami, z nichž po 3 krajních tvoří mělké risality a 3 střední jsou na risalitu půlkruhovém v ose budovy. Nad tímto risalitem, — jehož průčelí děleno jest ve výšce dvou pater šesti pilastry s korinthskými hlavicemi, — měla býti dle původního návrhu vyvedena kopule, místo kteréž jest ale provedena plochá plechová střecha. Boční risality končí trojbokými štíty.

Okna v I. patře mají kamenné trojboké, volutovými konsolami podporované štíty, jež v risalitech střídají se se štíty segmentovými. (Obr. 207.)

Uprostřed obou pobočných risalitů jest malý balkon, podepřený čtyřmi vydutými krákorci a vroubený železnou empirovou mříží.

Okna v II. patře jsou zcela prostá, bez obrub, pouze na kamenných deskových podokenních římsách. Před severním průčelím rozkládá se pěkná, r. 1862 založená o k r a s n á z a h r a d a, přístupná z okrouhlého středního salonu dvouramenným schodištěm, ohraničená kuželkovým zábradlím, jehož podstavce jsou zdobeny vásami a amorety. Průčelí obou jednopatrových přístavků jsou úplně zakryta úponky popínavých rostlin.

U v n i t ř jsou v přízemí místnosti kuchyňské a byty služebnictva; v I. patře místnosti společenské a obytné rodiny hraběcí a v II. patře pokoje hostinské. Chodby a schodiště jsou vyzdobeny kolorovanými rytinami a loveckými trofejemi.

Obr. 207. Nové Hrady. Zámek. Severní průčelí. — Palais. Façade nord.

Místnosti společenské. V střední budově: Jíd el n a $9\cdot20 \times 9\cdot20$ m velká, přístupná z chodby a z jižní terassy, i sousední velký salon, $8\cdot50$ m široký a $11\cdot00$ m dlouhý, jsou zdobeny štukovými ornamenty. (Obr. 208.) Okrouhlý salon $10\cdot00$ m v průměru, na sever od předešlého, sahá skrze dvě patra. Vnitřní jeho architektura zakryta úplně bělomodrým pruhovaným plátnem upraveným na způsob polního stanu.

Ve východním křídle: malá jídelna a kuřácký salon jsou čalounované; tento má řezaný dřevěný strop. Hrací pokoj a boudoir jsou bíle štukované. Kaple zámecká $5\cdot50 \times 9\cdot00$ m vel., s oratoří ve tvaru kruchty, jest upravena v renaissančním slohu v letech šedesátých XIX. stol. Na oltáři visí v širokém řezaném rámu obraz P. Marie s Ježíškem od Josefa Ströbbla, slabá práce. Na oratoři obrázek Návštěva sv. Anny u P. Marie 16×22 . (Obr. 209.) Divadlo domácí v sále $8\cdot50 \times 18\cdot50$ m velkém v západní polovici zámku pojme 320 osob.

Obr. 208. Nové Hradec. Zámek. Vnitřek velkého salonu. — Palais. Intérieur du grand Salon.

Nábytek jest většinou rokokový a empírový; takový zejména v místnostech reprezentačních ve velkém salonu kuřáckém a hracím salonku, v obývacích pokojích v užším smyslu jest nábytek z části moderní; v salonech rozestaveny jsou některé starší slohové kusy, z nichž pozoruhodné jsou zejména:

Skříňka ebenová, želvovinou a slonovinou vykládaná. 82 cm šir., 63 cm vys. a 33 cm hluboká, s 9 zásuvkami a almárkou uprostřed

Obr. 209. Nové Hrady. Zámek. Vnitřek zámecké kaple. — Palais. Intérieur de la chapelle.

v architektuře o 2 karyatidách, nesoucích kladí s kuželkovou attikou. Přední plocha má orámování do vnitř sešikmené, na tomto a na zásuvkách jsou vypuklé výplně ze želvoviny. Jinak jest celá přední plocha pokryta úponkovým ornamentem ze sloní. Z téže látky jsou vyřezány v obrysech obě karyatidy, v předu černě vystínované. Postranní plochy skříňky jsou vykládaná sloní v jednoduchých polích a uprostřed opatřena pozdějším kováním. Pěkná renaissanční práce z 1. polovice XVII. stol. (Obr. 210.)

Skříňka buková, slonovinou vykládaná, 37 cm široká, 49 cm vysoká a 21 cm hluboká, s 10 zásuvkami, almárkou uprostřed v sloupkové architektuře. V předu vykládaná sloní, na níž černě ryté listovce, skvostné

postavičky andělků a na střední almarce postavy muže a ženy ve zbrani.
Dobrá práce z počátku XVII. stol. (Obr. 211.)

Obr. 210. Nové Hradý. Zámek. Skříňka ebenová, vykládaná želvinou a sloni — Palais. Petite armoire d'ébène marquetée d'écaillé et d'ivoire.

Stolek se skříňkou mramorem vykládanou, 120 cm šir.,
115 cm vys. a 50 cm hlub., ebenový, skříňka má v architektonické kostře

z toskánských sloupků s kladím a kusými štíty uprostřed almárku, po stranách zásuvky, rovněž tak i nástavce na skříňce. V trnoží jejím a v přední

Obr. 211. Nové Hrad y. Zámek. Skříňka buková, vykládaná rytou sloní. — Palais. Petite armoire en bois de hêtre marquetée d'ivoire gravé.

desce stolku jsou zásuvky; tyto všechny mají orámovány vroubkovanými lištami výplně, vykládané hradovitým mramorem. Krásná práce z konce XVII. stol. (Obr. 212.)

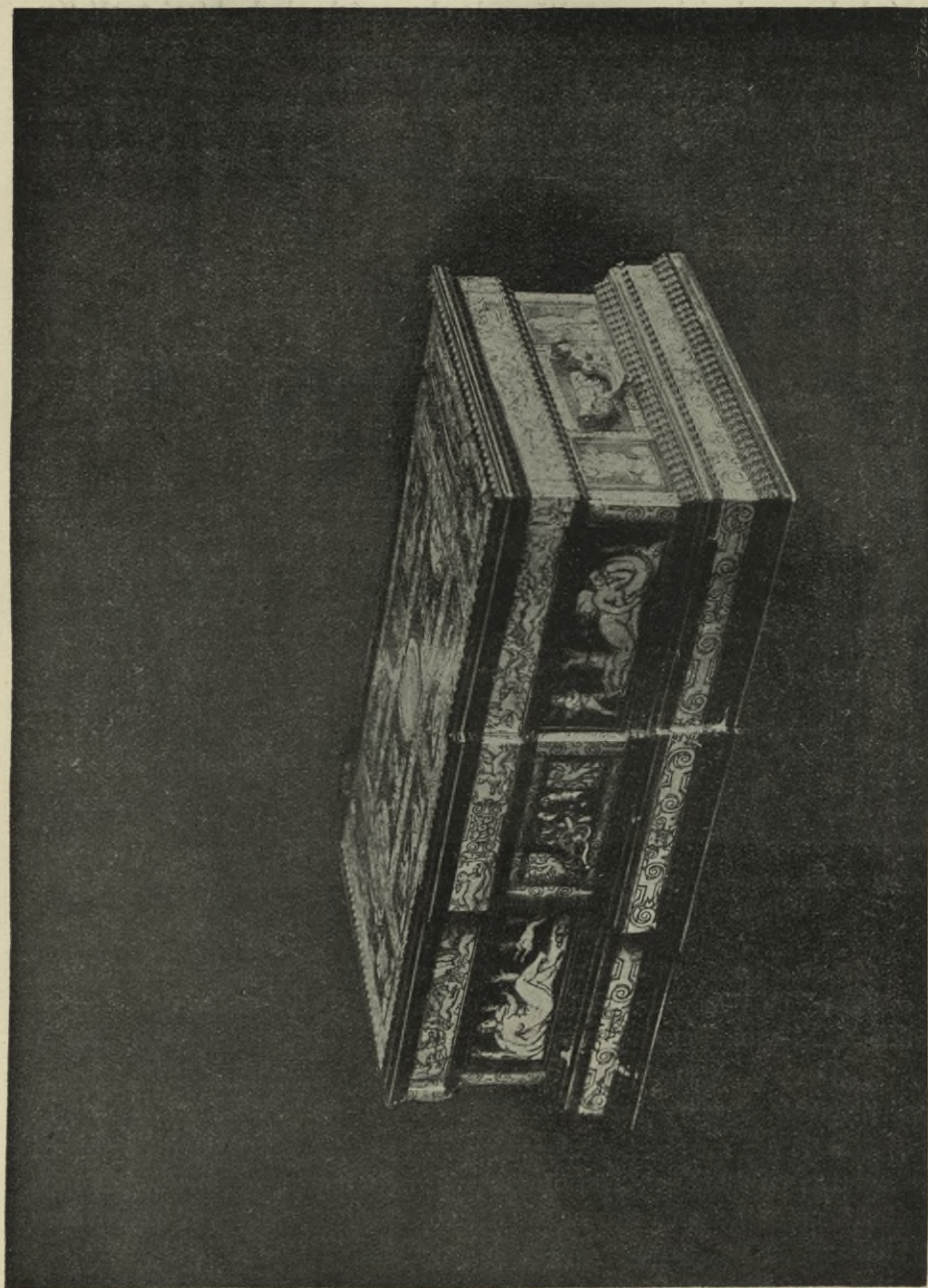

Obr. 212. Nové Hrady. Zámek. Stolek se skříňkou vykládanou mramorem. — Palais. Table avec une petite armoire marquetée de marbre.

Skříň e b e n o v á, želvovinou vykládaná, 105 cm šir., 95 cm vys. a 42 cm hluboká, dvoukřídlá, uvnitř 12 zásuvek s menší jednokřídlovou almárkou. Pěkná práce z konce XVII. stol.

Skříňka n a š p e r k y, 32,5 cm šir., 18,5 cm vys., 21,5 cm hlub., ebenová, vykládaná rytou sloní; dole závitnice, uprostřed Diana, nad tím pás z psů honících zajíce. Místo římsy vroubkované lišty. Výborné dílko ze 2. pol. XVII. stol. (Obr. 213.)

Skříňka ebenová, s dubovými výplněmi, 45 cm šir., 47 cm vys. a 25 cm hlub., dvoukřídlá, s 10 zásuvkami uvnitř. Všecky plochy jsou orámovány vroubkovanými lištami. Ve výplních jsou vyřezávány v plochem reliéfu mytologické a rytířské scény, ve dvou dolejších ovocné festony. Pěkná práce ze sklonku XVII. stol. (Obr. 214.)

【 Obr. 213. Nové Hrad y. Zámek. Sikiřka vykládaná rytou sloni — Palais. Cassette marquetée d'ivoire gravé.

Skříňka na karty, ebenová, sloninou vykládaná, 52 cm šir., 50 cm vys. a 35 cm hlub., dvoukřídlá, uvnitř se 14 zásuvkami. Vyřezávané desky ze sloni jsou zapuštěny do ebenových ploch, které tvoří tím různé figurální a ornamentální stínované obrazce. Z let čtyřicátých XIX. století. Pod ní skříň dvoukřídlá 100 cm šir., 98 cm vys. a 50 cm hlub. ořechová, leštěná, vykládaná javorem; kol. pol. XIX. stol. (Obr. 215.)

Obr. 214. Nové Hrady. Zámek. Ebenová skříňka s dubovými výplněmi. — Palais. Petite armoire d'ébène, avec panneaux de chêne.

Zrcadlo 86 cm šir., 120 cm vys., s nástavcem a rámem zlaceným; v sešikmených plochách rámce probroušené květy. Benátská práce z počátku XIX. stol. (Viz na obr. 210.)

Lustry 3, trojřadové, na mosazných ramenech skleněné broušené přívěsky. Práce z hutí Buquoyových v 1. pol. XIX. stol.

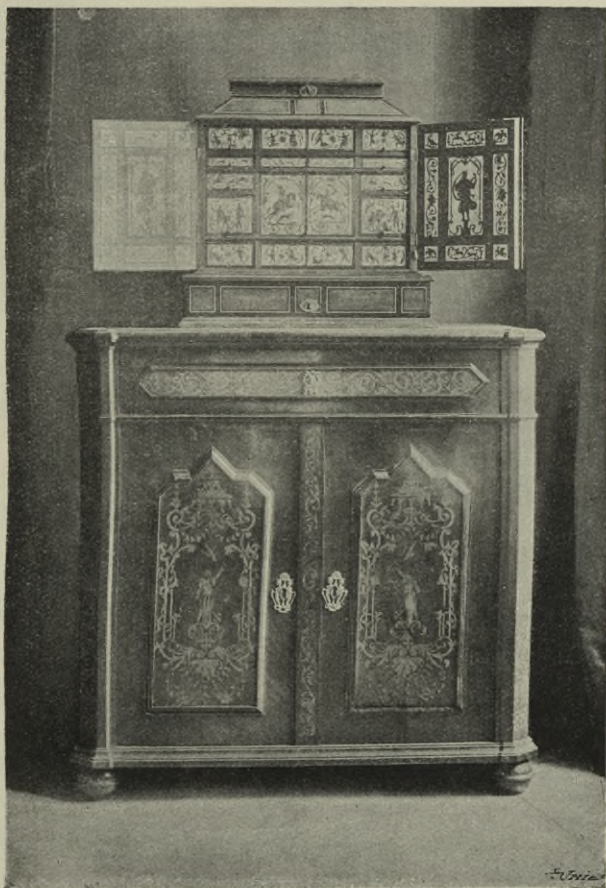
Hodiny mosazné, pozlacené, 76 cm vysoké, s jemně ciselovanými řezanými vypuklými i rytými ornamenty; na vrcholku schema zeměkoule. Pařížská práce kolem polovice XIX. stol. Stojí na podstavci želvovinou vykládaném. (Obr. 216.)

Mísa plochá měděná, 39 cm v průměru, rytá, s nápisy z 2. pol. XV. stol.

OBRAZY obsahují převahou řadu předků rodu Buquoyů; jsou rozvěšeny v salonech.

Francouzský malíř z 2. polov. XVI. stol. Hrabě Maxmilian Lonqueval de Buquoy; poprsí na plátně 45×59 cm.

Německý malíř z 1. pol. XVII. stol. Hrabě Karel Bonaventura Buquoy, vítěz na Bílé Hoře. Poprsí v zlaceném, bohatě ciselovaném brnění (čestný dar Ferdinanda II.), s řádem zlatého rouna, pravíci opírá se o mar-

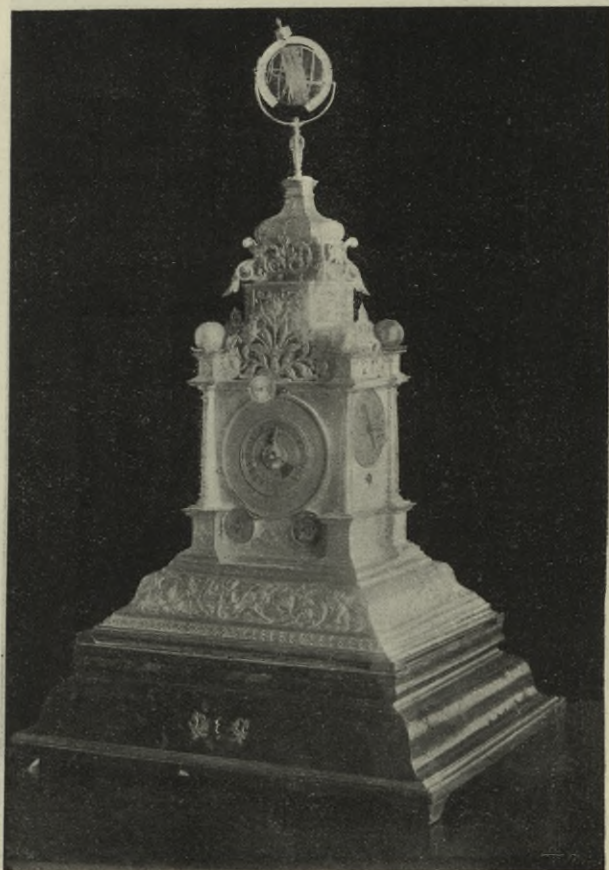
Obr. 215. Nové Hrady. Zámek. Nahoře: Skříňka na karty, vykládaná ebenem a sloní. Dole: Skříň ořechová, vykládaná javorem. — Palais. En haut: Casette à cartes, marquetée d'ébène et d'ivoire. En bas: Armoire de noyer marquetée d'érable.

šálskou hůl. Dle všeho jest malován dle rytiny Luk. Vorstermanna*) (viz obr. 157.). Na plátně ovál 74×89 . Zlacený rám bohatě přeřezávaný. (Obr. 217.)

*) Rytina Vorstermannova představující triumf hr. K. Buquoye pracována jest dle obrazu Pavla Rubense, jenž byl v Eremitaři v Petrohradě. Portret ten jest obrácen však na levo a rytina byla patrně zrcadelným obrazem originálu.

Německý malíř z 2. pol. XVII. stol. Hrabě Ferdinand Buquoy, zakladatel kláštera Servitů v N. Hradech. Poprsí v brnění; na plátně 75 × 88 cm.

Francouzský malíř z 2. polovice XVII. stol. Kníže Karel Filip Buquoy, po kolena, v brnění v hermelinovém plášti. V pozadí krajina. Na plátně ovál. 79 × 131. (Obr. 218.)

Obr. 216. Nové Hradky. Zámek. Stojací hodiny. — Palais. Horloge de chambre.

Týž mistr. Choť předešlého, roz. Markéta hrab. de Hornes; pendent k předešlému. V hedvábném šatě s hermelinovým pláštěm; na plátně; ovál 97 × 131 cm. (Obr. 219.)

Německý malíř z konce XVII. stol. Kníže Filip Emanuel Buquoy pod kolena, jako rytíř zlatého rouna; na plátně 128 × 181 cm.

Německý malíř z 2. pol. XVIII. stol. Hrabě Leopold Buquoy. Poprsí v zeleném zlatotkaném kabátě v dlouhé paruce. Ovál na plátně 68 × 92 cm. (Obr. 220.)

Obr. 217. Nové Hrad y. Zámek. Německý malíř z 1. pol. XVII. st.: Podobizna hrab. Karla Bon. Buquoye.
— Palais. Peintre allemand de la 1e m. du XVIIe s. Portrait de Charles-Bon. comte de Buquoy.

Obr. 218. Nové Hrad y. Zámek. Francouzský malíř z 2. pol. XVII. st. Podobizna kníže. Karla Fil. Buquoye. — Palais. Peintre français de la 2e moitié du XVIIe s. Portrait de Char.-Phil. prince de Buquoy.

Obr. 219. Nové Hrady, Zámek. Francouzský malíř z 2. pol. XVII. st. Choť knížete Karla Fil. Buquoye Mar. hrab. de Hornes. — Palais. Peintre français de la 2e moitié du XVIIe s. Portrait de Marg. princesse de Buquoy, née c. de Hornes.

T ý ž m i s t r. Choť předešlého; poprsí v paruce, pendent k předešlému; ovál na plátně 68 × 92 *cm.*

N ě m e c k ý m a l í ř z k o n c e X V I I I . s t o l . H r a b ě J a n N . , p o d k o l e n a , v p a r u c e ; n a p l á t n ě 105 × 132.

T ý ž m i s t r . H r a b ě n k a T e r e s i e r o z . h r . P a a r o v á ; p e n d e n t k p ř e d e š l é m u ; n a p l á t n ě 105 × 132 *cm.*

Obr. 220. Nové Hrady. Zámek. Německý malíř z 2. pol. XVIII. st. Leopold hr. Buquoy. — Palais. Peintre allemand de la 2e moitié du XVIIIe s. Portrait de Léopold c. de Buquoy.

Fr. Schrotzberg. 1850. Žofie hrab. Buquoyová; po kolena, na plátně 102 × 130 *cm.*

N ě m e c k ý m a l í ř z 1 . p o l . X I X . s t o l . G a b r i e l a h r a b . B u q u o y o v á ; p o p r s í n a p l á t n ě 59 × 62 *cm.*

J. Svobodová. Filipina hrab. Buquoyová. Akvarel, 39 × 25 *cm.*

J. Feistenberger. Nové Hrady v krajině, v popředí honba na koních; na plátně 228 × 228. Z konce XVIII. stol. (Obr. 221.)

T ý ž m i s t r. Rožmberk město s hradem a okolím, pendent k předešlému; v popředí honební společnost na koních; na plátně 228 × 228 cm. Z konce XVIII. stol. (Obr. 222.)

Španělský malíř kolem r. 1560. Stará, volná kopie Tizianova portrétu Filipa II., jako mladíka; po kolena, v žlutavém, zlatem tkaném šatě a tmavém kabátci;*) na plátně 72 × 92 cm. (Obr. 223.)

Obr. 221. Nové Hradý. Zámek. J. Feistenberger. Obraz Nových Hradů, města a hradu z XVIII. stol. — Palais. J. Feistenberger. Tableau de la ville et du château de Nové Hradý du XVIIIe s.

J. Feistenberger. Libějice, krajina na plátně 205 × 210 cm., z konce XVIII. stol.

Filip Hamilton. Dva pendenty, honba na kance; na plátně 170 × 120 cm, z konce XVIII. stol.

*) Originál Tiziánův z r. 1553 v museo nazionale v Neapoli; tam celá postava před tmavým pozadím bez vší výzdoby. Viz reprodukci v Klassiker der Kunst dr. O. Fischel; „Tizian“, 115.

Něznámý malíř z počátku XIX. stol. Zátíší z ptactva, v předí pes; na plátně 247 × 121 cm.

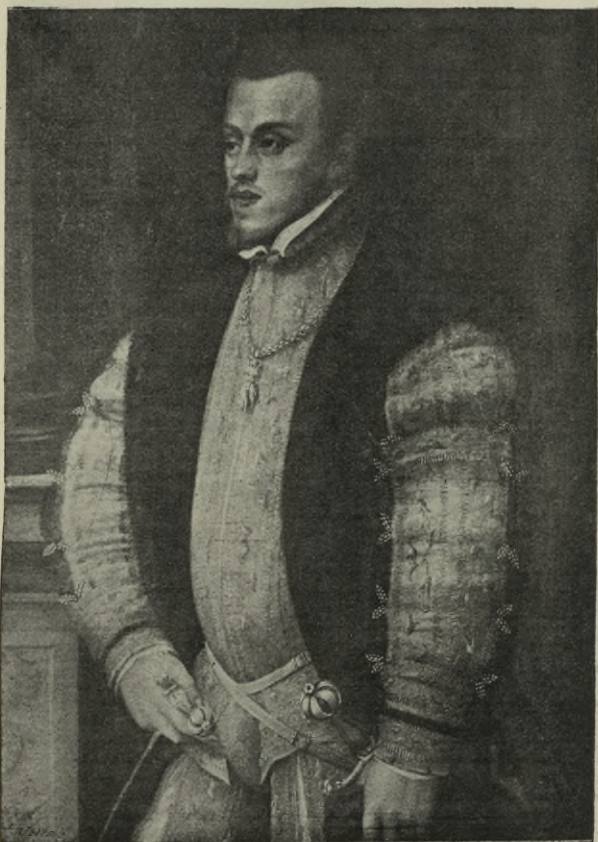
ZÁMECKÁ ZAHRADA. Původně byla na jejím místě zahrada a obora, založená za posledních Rožmberků v XVI. století. V r. 1630 dala hraběnka Marie Magd. z Buquoyů upravití oboru v panský sad. V r. 1715

Obr. 222. Nové Hradky. Zámek. J. Feistenberger. Obraz hradu a města Rožmberka z XVIII. st. — Palais. J. Feistenberger. Tableau de la ville et du château de Rožmberk au XVIIIe s.

postavil hrabě Karel Kajetán z B. velký skleník v sadě, jehož znovu-úprava svěřena zahradníku Janu Bartuschkovi. V l. 1715—1720 založena 540 m dlouhá lípová alej, zřízeny různé pavilonky, terasy vyhlídkové, vodopády a vodotrysky, kamenné sochy představující Floru, Ceres a j. (240 m vysoké), obelisky a vázy na vhodných místech v sadě. (Obr. 224.) V r. 1796 postavena v severním konci zahrady malá vesnička kolem malého hospodářského dvorce; porůznu rozestaveny byly: perníková chaloupka, kuželník a poustevna s věžkou, šindelem krytou.

Stavbou nového zámku v jižní části zámecké zahrady v hlavních kusech tato mnoho neutrpěla, jen sochy byly postaveny do zámku, rybník v r. 1804 byl rozšířen a zahrada směrem k městu zvětšena. V r. 1851—1852 byla vesnička v zahradě přestavena v anglické gotice; v r. 1862 upravena před severním průčelím zámku nízká terasa s květinovými záhony, 72 m dlouhá a 36 m široká; zábradlí z cementových kuželek přerušují pilířky

Obr. 223. Nové Hrad y. Zámek. Španělský malíř kol. r. 1560. Mladistvý Filip II. — Palais. Peintre espagnol, vers 1560. Philippe II., jeune.

zdobené vásami a andílky; ze středního okrouhlého salonu zámku zřízen zámeckou zahradou průhled průsekem 8 kilometrů dlouhým, až k obrovskému obelisku z prken sbitému, kterýž postaven byl r. 1860, ale r. 1914 pro sešlost snešen. Výhled na sever a západ ze zahrady na vrchu ležící jest daleký a krásný.

Skleník stojí jihozápadně as 8 m od zámku, na půdoryse 20 m dl., 9 m šir. s v ch o d e m na západní straně v kamenném ostění s nade dveřní římsou poloelliptickou; na bocích vrouben volutami. Uprostřed deska s nápisem: CVMDEL GRATIA | ILLVSTRÍSSÍMO D : D : |

CAROLO CAIETANO | DE LONQVEVAL · COMI | TI DE BOQVOY
 etc. | HORTVMHVNC SCVLPSIDET PLAN | TAVÍD ÍOANNES GEOR-
 GÍVS | BARTVTCEK HORTVLANÍO | AVLICVS SERVVS DEMIS-
 SIMVS | ANNO D. MDCCXV. (Obr. 225.)

Obr. 224. Nové Hrad y. Zámek. Vása v zahradě. — Palais. Vase au
 jardin.

B a ž a n t n i c e. Byla založena v 2. polovici XVII. stol. V r. 1794 zřízena na zelinářskou a ovocnou zahradu, jež trvala tu do r. 1836, kdy zřízen nejprve kolem velkého starého rybníka park, jenž rozšířen byl v l. 1849 a 1854 a postaveny v těch letech též úhledné domky zahradníků v anglické gotice hrabětem Jiřím Janem z B. Bažantnice, která jest veřejně přístupným sadem, leží na východ asi 10 m pod městem a skytá se z ní pěkný pohled na hrad i město.

6. OSTATNÍ VÝZNAČNĚJŠÍ STAVBY A SOCHY V MĚSTĚ.

Chorobinec panský založen r. 1783 hrabětem Janem z Buquoyů. Jednopatrová stavba stojí na jižním obvodu města, na půdoryse

Obr. 225. Nové Hrady. Zámek. Vchod do skleníku. — Palais. Porte de la serre.

33·25 m dlouhém a 12·60 m hlubokém, zevně prostá, pod taškovým krytem, z něhož vyčnívá malá věžka osmiboká.

D ů m č. 30 v jihovýchodním cípu velkého náměstí, přízemní, s dvojdílnou sedlovou střechou šindelovou, ukončenou v předu dvěma

omítanými štíty, dělenými dvěma toskánskými pilastry, nad kterými tvoří římsy trojboké štítky; po stranách pilastrů spočívají proláklé boky štítů na mnohonásobně svinutých závitnicích. Štíty vystaveny jsou na nízké nadezdívce, zdobené třemi jehlanci na kouličkách, a končí každý třemi šiškami. Jest z konce XVII. stol. (Obr. 226.)

H r o b k a h r a b a t B u q u o y ů stojí as 5 minut východně od města na hřbitově. Postavena byla v letech 1890—1892 v ranně gotickém slohu dle návrhu architekta *Josefa Schulze* z Prahy.

K a p l e s v. J a n a N e p. v barokním slohu provedená stojí od r. 1854 na nynějším místě proti zámku při silnici. Původní kaplička, jež pocházela z počátku XVIII. stol., stávala blíže zámku a byla výš jmeno-

Obr. 226. Nové Hrad y. Dům na nám. č. 30. — Maison à la place, no. 30.

vaného roku pro uvolnění komunikace snešena a postavena v stejném tvaru poněkud dále od silnice. Jednoduchá stavba na čtvercovém půdoryse 3×3 m vel., s novější sochou sv. Jana Nep.

K r u c i f i x kamenný se sochou Bolestné Matky B., stojí před klášterním vchodem v kamenné ohrádce z kuželek přes roh postavených, na vysokém proláklém podstavci, na němž v barokní kartuši nápis s chronostichem:

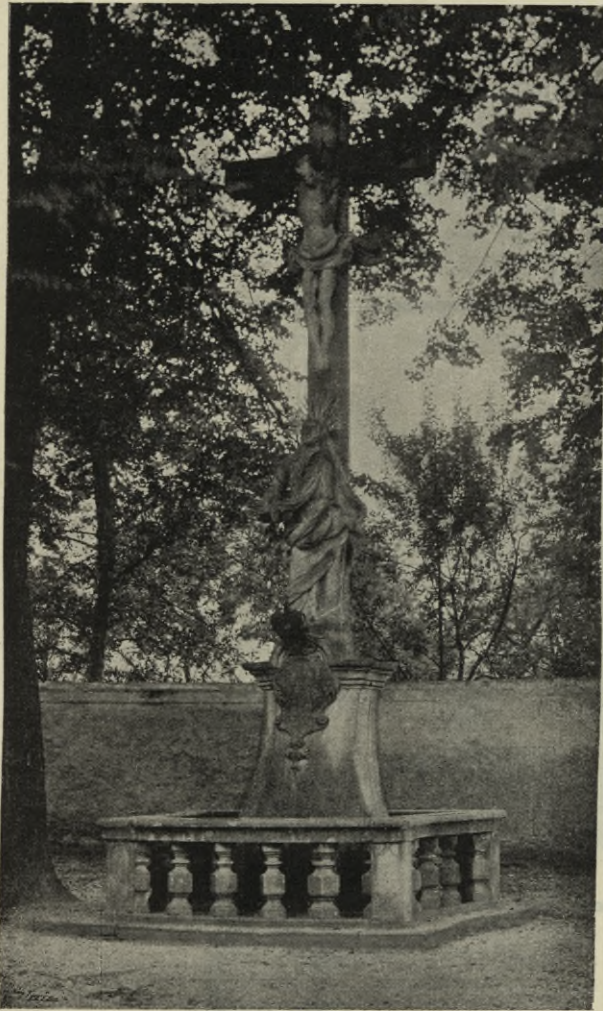
IESV CHRISTO | FILIO PATIENTI | EIVSQVE |
MARI DOLENTI | SVI | EREXERVNT | SERVI. (= 1751).

Nad kartuší lampa ve tvaru srdce. (Obr. 227.)

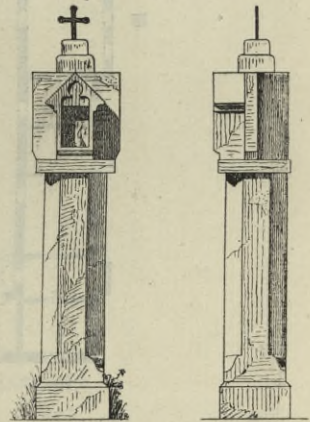
B o ů í m u k a 3.25 m vysoká, gotická, ze žuly, stojí as 1 km východně od města. Na 23 cm vysokém podnoží svrchem o skosené hraně zvedá se 49 cm silný osmistěnný pilířek, na jehož krycí vrchní desce spočívá malá otevřená kaplička; celek ukončuje železný křížek. Z konce XV. stol. (Obr. 228.)

7. PARKY.

Zámecký vrch obklopuje město na jižní a západní straně svahem od bývalých hradeb městských do údolí, jehož středem teče potok. Jako obora dančí byl hrab. Ferdinandem z B. ohražen r. 1670. R. 1735 byla obora zrušena a svahy upraveny v pěkný park, v němž nachází se několik obrovských dubů o 3—4 m objemu.

Obr. 227. Nové Hradky. Kříž před klášterem. — Crucifix devant le convent.

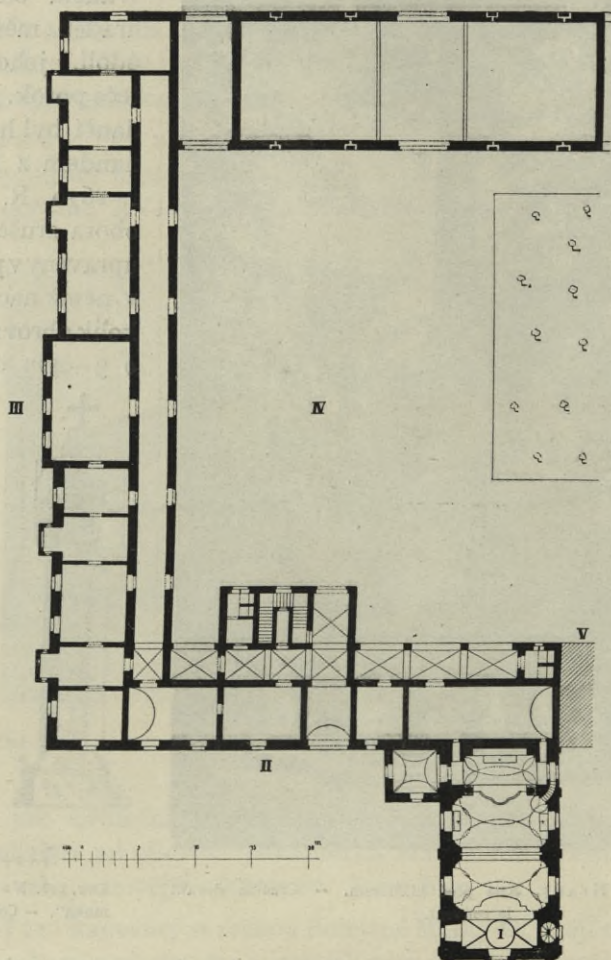
Obr. 228. Nové Hradky, „Boží muka“. — Colonne de supplice.

Omlenička. (Klein Umlowitz.)

Matriky od r. 1774; Farní pamětnice od r. 1790; J. Schaller XIII., 148; J. G. Sommer IX., 183; J. Trajer 294; A. Sedláček, Hradky a zámky III., 279; Dr. W. Ladenbauer 41; Čechy VI., 28; F. Borovský-J. Krejčí, Průvodce po Šumavě, 186; J. Jireček v Památkách archeol. 1875, 186; A. Teichl, Gesch. d. Her. Gratzen, 266; Führer durch den Böhmerwald, 253.

TVRZ zde bývala tam, co nyní stojí zámek. Patřila v XIII. stol. k Pořešínu a od r. 1364 Drohovcům z Drochova, od r. 1465 Přibíkovi

Žibřidu z Mostku. R. 1546 prodal Omleničku s tvrzí Petr Žibřid z Mostku Diviši Malovcovi z Libějic. Pak přecházela z ruky do ruky, až počátkem XVIII. století dostala se v majetek hrabatům Nützům, za nichž postaven místo tvrze nynější zámek. V r. 1778 koupil ji opat Heřman Kurz pro

Obr. 229. Omlenička. Půdorys zámku a farního kostela. I. Půdorys farního kostela sv. Jana Nep. II. Zámek přízemí. III. Zámek I. patro. IV. Dvůr. V. Obecná škola. — Plan du château avec l'église paroissiale. I. Église de st. Jean N. II. Rez-de-chaussée du palais. III. Bel-étage du palais. IV. Cour. V. Ecole primaire.

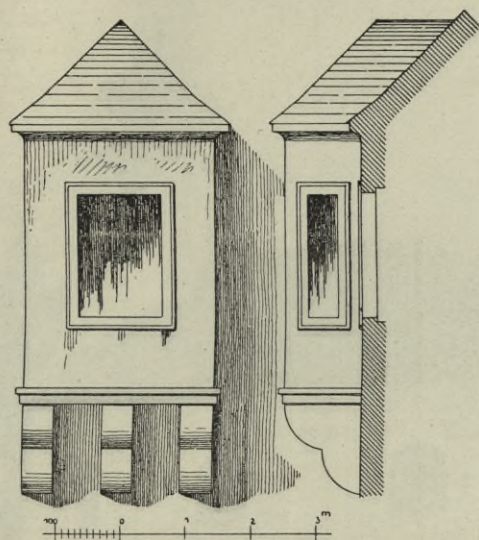
klášter Vyšebrodský. Zámek vyhořel v r. 1829. (Obr. 229.) Jedno-
patrová budova omítaná stojí na východním kraji obce na rozsáhlém
půdorysu pravouhlém o délce 67 m, šířce 44 m. Kryt na valbách šindelový.

Hlavní vchod vede od severu, 290 × 250 cm ve světlosti,
segmentem uzavřený, vrouben pilastrovými pásy, nad nimi barokně pro-
hybaná římsa s vásami nad pilastry. Východní průčelí se středním rísa-

litem oživeno 4 arkýři na 3 krákorcích. (Obr. 230.) V pozadí zámku hospodářský dvůr. Zámek obývají úředníci velkostatku.

KOSTEL SV. JANA NEP., farní od r. 1739, před tím od r. 1722 administratura, kdy kostel postaven ke cti P. Marie, později sv. Jana Nep. od tehdejšího majitele statku Antonína hraběte Nütze. Od r. 1883 pod správou řádu Cisterc. z Vyš. Brodu. V r. 1892 byl kostel důkladně opraven, zejména postaven nový krov na věž, dílem *J. Ortnera* z V. Brodu; věž pokryl mědí klempíř *Ant. Meisl* z Greinu na Dunaji.

Orientovaná barokní stavba omítaná stojí na návsi, přistavěna k zámku. Jediná loď tvoří se stejně širokým kněžištěm čtyrosý obdélník

Obr. 230. Omlenička. Arkýř na zámku. — Château.
Saillie en encorbellement.

se zakulacenými západními rohy, k jehož severovýchodnímu boku přistavěna nízká čtvercová sakristie. Průčelí spočívají na vysokém omítaném trnoži, končícím nahoře pravoúhlým ústupkem bez profilu, a dělena jsou v meziokeních pilířích barokně-jonskými lesenami, nad nimiž vyvedeno zalomované kladí až po hlavní římsu. Pole mezi lesenami jsou orámovaná a vrhanou omítkou opatřená. Nad západním průčelím vystavěna 2patrová věž, jejíž rohy sesíleny stejnými lesenami, jako na kostele; kladí na věži, až po desku zalomované nad lesenami, má hlavní římsu vprostřed každé strany vytočenou pro ciferníky hodin. Kryt břidlový nad kostelem a sakristií měděný na barokní čtyřboké bání s otupenými rohy ukončené lucernou a osmibokým jehlancem. (Obr. 231.)

V chodě, všechny pravoúhlé v uchatých žulových ostěních.

1. Hlavní, v západním průčelí vrouben po obou stranách chambranami a jonskými polopilastry se zalomovaným kladím, jehož římsa jest

nad prostředkem v segmentu vypjatá. Nad nadpražím alianční znak hrabat Nützzů a Túrheimů. Dveře dubové, pobity hladkým plechem s pěkným zámekem a přítuhou. (Obr. 232.)

2. Poboční vchod na severní straně jest zazděn a byl vrouben jen chambránou. Dveře jsou však na vnitřní straně opatřeny pěkným nasazeným zámekem a 3 páry ozdobných závěs. (Obr. 233.)

Obr. 231. Omlenička. Farní kostel. Pohled od severu. — Église paroissiale. Vue du nord.

3. a 4. vchod vede od západní strany na kruchtu a do kněžiště. Chambrány ukončeny jsou na nich segmentovou římsou.

Okna vesměs vrchem půlkruhová, vroubená barokními chambránami se segmentovými římsami a čbrakovitými podokenníky. Loď osvětlují 2 páry, kněžiště pár a kruchtové pole tři okna; pět posléz jmenovaných oken jest užších, ale stejně vysokých, jako v lodi. Podkruchtí osvětluje na severní straně 1 zamřížované okénko. Zdi věže prolomeny jsou ve výši trnožů pilastrů na západní straně elliptickým oknem

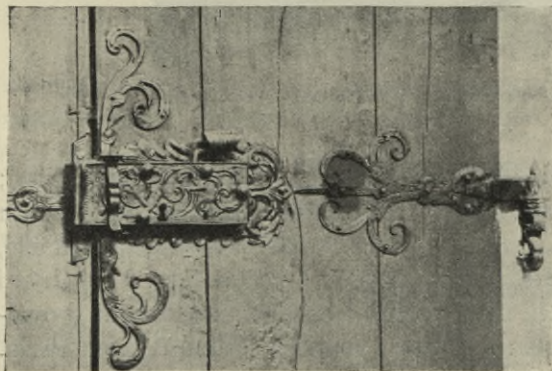
a ve zvonici 4 velkými okny, svrchem půlkruhovými, vroubenými jednoduchými chambránami.

Vnitřek působí ladně příznivými poměry; rozdělen jest pilíři ve 4 pole. Dvě střední pole jsou širší, po 4.20 m, a tvoří vlastní loď; pole nad kruchtou a kněžištěm — stejných rozměrů, — jsou užší, měří jen po 2.65 m šíře. Pilíře, dělící střední pole, jsou složeny ze 2 párů pilastrů do lodí vystupujících, k nimž pojí se z každé strany po šikmém pilastru. Všecky pilastry jsou korinthského řádu v barokním pojetí, rovněž takové jsou i oba sloupy, představěné před vítězný obloek. Nad těmito sloupy i nad pilastry vedeno úplné kladí, ale na zdi zalomené, v koutech kněžiště tažena jest jen hlavní římsa. Všecka pole sklenuta jsou českými klenbami, štukovým vkusně ozdobenými.

V kněžišti jsou po obou stranách oratoře, přístupné ze sousedního zámku; vyčnívají do kněžiště jako balkony na páru konsol.

Obr. 232. Omlenička. Farní kostel. Západní portál. — Église paroissiale. Portail occidental.

Obr. 233. Omlenička. Farní kostel. Kování na sev. vchodu. — Église paroissiale. Garniture de la porte nord.

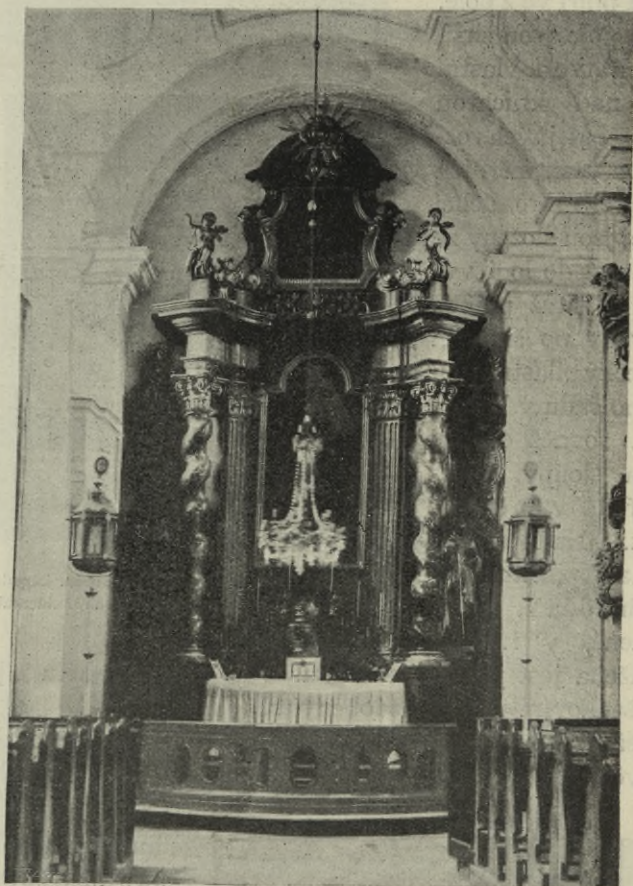
Kruhta vypjata elliptickým obloukem do lodí s kuželkovým zábradlím dřevěným; podkruchtí sklenuto valeně s výsečemi.

Sakristie zaklenuta plochou českou klenbou.

Výprava z I. pol. XVIII. věku.

Hlavní oltář mramorový, různobarevný, se šikmo představenými sloupy hadovitě stáčenými

a kanelovanými pilastry, se zlacenými, barokně-korinthskými hlavicemi a zalomovaným kladím. Uprostřed velký obraz sv. Jana Nep. dobře malovaný; v levém rohu signatura: *F. O. Staubmann*. Po stranách sochy z světců mnichů a boltcovité ornamentální postranice; na kladí andělci a v nástavci obraz P. Marie. (Obr. 234 a 235.) Těsně před oltářem je v oblouku vypjaté pěkné barokní zábradlí prolamované.

Obr. 234. Omlenička. Farní kostel. Hlavní oltář. — Église paroissiale. Maître-autel.

Boční oltáře dva stejné úpravy, barokní, z dob založení kostela; ve středech výklenky pod baldachyny, v nich nové sochy ze Sv. Ulrichu v Gördeni; na jižním Pieta, na severním srdce P. Ježíše. Kolem sedí andělé, na jižním oltáři kromě nich též poprsí Madony s Jezulátkem s tepanými korunkami. V nástavcích oltářů mezi bohatě řezanými rozvilinami v oválných, barokně skrojených rámcích visí obrazy poprsí sv. Mikuláše a sv. Pavla.

Kazatelna dřevěná, mramorovaná, balkonová. Na kulatém podprsníku, barokně prohybaném sedí 4 andělčí sošky; v předu znak nynějšího

patrona, kláštera Vyšebrodského, dole 4 konsolky a mezi obláčky hlavičky cherubínků. Kolem dveří na řečniště boltcovité ornamenty, na stříšce třásně, alianční znak zbudovatele, hraběte Nütze a jeho choti, vedle sošky andílků, nejvyšš symbol Ducha Sv. (Obr. 236.)

Křtitelnice dřevěná, mramorovaná, 1.35 m vys., 0.48 m v prům., stojí na trojdílné nožce akanthy zdobené; na míse svislé poloválečky

Obr. 235. Omlenička. Farní kostel. Obraz sv. Jana N. na hl. oltáři. — Église paroissiale. Tableau de S. Jean N. du maître-autel.

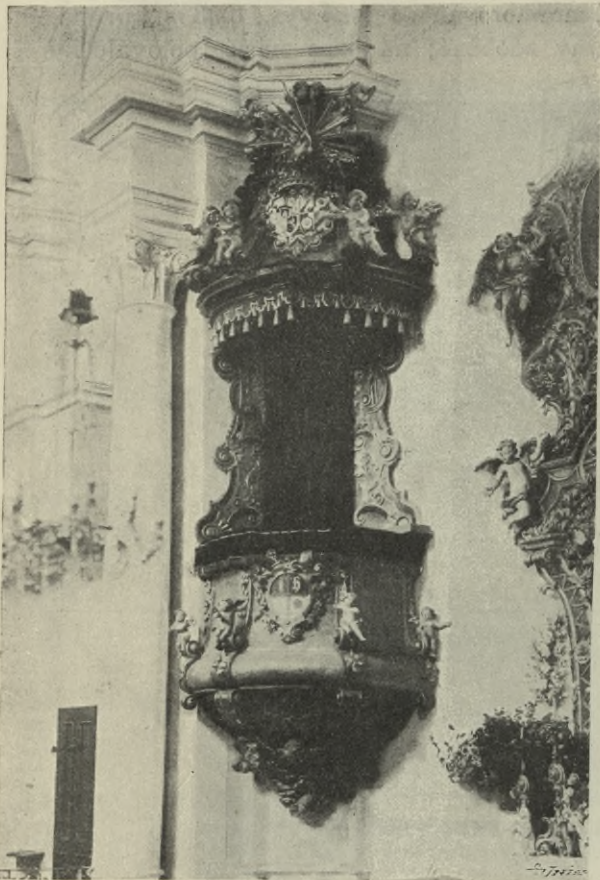
na víku o 3 volutovitých nožkách mísa se sousoším křtu P. Ježíše. Z původní výpravy kostela. (Obr. 237.)

Lustr skleněný jednořadový z poč. XIX. stol.

Náhrobník zasazen v dlažbě lodi, žulová deska 93 × 115 cm vel. s nápisem:

REQVIES
SEMPITERNA
EX
CORDE
APRECATVR
XXIIIIVL! (= 1778).

Monstrance mosazná, pozlacená, empirová, 57 cm vys., 25 cm šir., na oválné nožce rákosové listy, na stonku festony, kol středu na dvojích paprscích 2 věnečky z obláček a z klasů s vínem; nejvýš Bůh Otec pod holubicí. Z počátku XIX. stol.

Obr. 236. Omlenička. Farní kostel. Kazatelna. — Église paroissiale. Chaire.

Obr. 237. Omlenička. Farní kostel. Křtitelnice. — Église paroissiale. Fonts baptismaux.

Kalich mosaz., pozlacená, kupa stříbrná, 24 cm vys., 8 cm v prům. kupy, 16 cm v prům. nožky kulaté, zdobené 4 emailovými obrázky svatých. Spodek číše vězí v košíčku prosekávaném. Z konce XVIII. stol.

Zvon y: Č. 1* V. = 56 cm, prům. 75 cm. Pod korunou nápis: Peter Hilzer in Wiener Neustadt 1885. Na plášti relief Madony.

Č. 2.* V. = 42 cm, prům. 59 cm. Pod korunou nápis: Goss mich Silvius Creuz in Linz 1720 Na plášti 4 malé reliefs světců.

Č. 3. V. = 32 cm, prům. 46.5 cm. Pod korunou nápis: Fr. S. Hollederer in Linz 1868. Na plášti 6 malých reliefů světců.

Pořešín. (Poreschin.)

Prameny: Dr. J. Klimesch, Urkunden und Regesten des Gutes Poreschin im XIV. u. XV. Jht. v Abhandlungen der böhm. Gesell. d. Wissenschaften, VII. F. 3. B. Phil.-hist. Cl. N. 3. **Literatura:** J. Schaller XIII., 143; F. A. Heber, Burgen V., 188; J. G. Sommer IX., 143; Dr. X. M. Millauer, Die Ritter von Poresching im Süden Böhmens, 1823; A. Sedláček, Hradý a zámky III., 229, se situací kreslenou V. Králem z D. Vody na str. 230 a 5 pohledy od K. Liebschera; Čechy VI., 22.

HRAD založen byl na sklonku XIII. století pány Bavorsy ze Strakonice. R. 1315 postoupil Bavor III. ze Strakonice hrad Pořešín se zbožím svým strýcům bratřím Verneřovi, Rackovi a Přibkovi z Vitějovic za hrad Vitějovice. Majitelé Pořešína byli pak v lenních službách Rožmberků, až r. 1434 Jan a Hroch z Pořešína celé panství prodali panu Oldřichu z Rožmberka, kterýž kázal hrad pobořiti. Od těch časů jest Pořešín v sutinách, víc a více se rozpadávajících.

Puchoř. (Buchers.)

Farní pamětnice z r. 1786; **matriky** od r. 1794; J. Schaller XIII., 136; J. G. Sommer IX., 147; J. Trajer, 280; Dr. W. Ladenbauer 41, 87; A. Teichl, Geschichte der Herrschaft Gratzen 391.

Rozsáhlé pohraniční bukové lesy s celým okolím patřily pánům z Velešina, jež je r. 1387 odprodali Rožmberkům. R. 1620 dostaly se K. hr. Buquoyovi, při jehož rodu jsou dosud. Na počátku XVIII. stol. založil tu kníže Filip Emanuel Buquoy skelné hutě a kol. r. 1758 vznikla obec blíže velkého, r. 1518 založeného rybníka.

KOSTEL P. MARIE, farní od r. 1803. Před tím byla tam lokalie od r. 1785, kdy již stávala tam od r. 1779 kaple dřevěná.

Nynější stavbu kostela dal postavit hrabě Jan Buquoy v l. 1783 až 1791. Zařízení většinou pochází ze zrušeného klášterního kostela v Zlaté Koruně.

Kamenná, omítaná stavba orientovaná, stojí na 918 m vysoké horské planině v západním konci obce, při silnici. Barokní budova v obdélném kněžišti s otupenými rohy, k němuž přiléhá na západ loď o 3 polích, s otupenými rohy na východní straně a zakulacenými na západní straně; za kněžištěm jest malá a nízká sakristie. Prostá stavba má západní průčelí členěno dvěma lisenovými pásy a končí pěkně profilovanou hlavní římsou, taženou kolem celé budovy. Ze západního štítu vyčnívá v 15 cm čtyřboká věž, vestavená třemi stranami do kostela; čtvrtá, západní strana jest celá pobita šindelem, stejně jako celé průčelí na této straně i s nástavci štítu. Třetí patro věže odděleno od druhého pásovou římsou

a jsou v něm hodiny, nad nimiž jest hlavní římsa věže půlkruhovitě vytočena.

K r y t jest šindelový na polovalbách lodi, kněžiště i sakristie a plechový na osmiboké báni velké věže s lucernou i báníkou nad ní, i na rovněž osmiboké malé věžce nad kněžištěm.

V c h o d y jsou 4, všechny obdélné, v prostých kamenných venýřích. Hlavnímu v západním průčelí představěna dřevěná předsínka. Boční vchody uprostřed podélných hlavních zdí lodi opatřeny jsou zástřešími. Do sakristie vede vchod od jihu. (Obr. 238.)

O k n a osvětlují kněžiště dvě a loď tři páry, všecka jsou svrchem půlkruhová v rozevírajících se ostěních. V západním průčelí nad kruchtou kruhové okénko.

U v n i t ř jest kněžiště 7.70 m široké a 12.0 m dlouhé, zaklenuto v jednom poli českou klenbou a v elliptickém závěru polobání.

V í t ě z n ý oblouk, půlkruhový, vyznačen jest pod patkami párem toskánských pilastrů, stejně jako mez závěru a kněžiště.

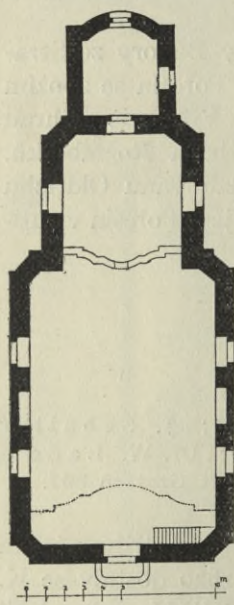
L o ě, měřící 12.70 m šířky a 22.50 m délky má oživeny zdi mezi okny zalomenými toskánskými pilastry, nad kterými pnou se po klenbě pásy 8 cm ze zdi vyčnívající. Zaklenuta jest loď do zdí 1.90 m silných, valeně s třemi páry výsečí nad okny.

K r u c h t a při západním průčelí stojí na 2 hmotných pilířích věže a na 2 dřevěných sloupcích; podprsník je z prken vyřezávaných.

V ý p r a v a jednoduchá, ale vkusná, rokoková, z části empírová, bílá a zláčená.

Na hlavním oltáři v dřevěné architektuře empírové mezi 2 sloupky a 2 pilastry s korintskými hlavicemi visí v zlatých paprscích malý obraz P. Marie Dobré rady s Ježíškem, kopie to dle originálu v Genesano. Vedle tabernakula stojí v $\frac{4}{5}$ životní velikosti sochy sv. Barbory a sv. Kateřiny z konce XVIII. století. Nad kladím v oblacích monogram Krista P., jemuž klaní se 2 andělé.

Boční oltáře dva, stejné dřevěné architektury rokokové z konce XVIII. stol., s 2 páry vřetenových sloupků. Na severním oltáři visí uprostřed slabý obraz sv. J a n a N e p. z doby založení kostela. Ve výklencích mezi sloupky stojí sochy sv. Erasma a sv. Apoleny z téže doby. Nad kladím kruhový obrázek Nejsv. Trojice. Jižní boční oltář jest nový; uprostřed elliptický obraz sv. Josefa malován v r. 1854 Anto-

Obr. 238. Puchov. Půdorys farního kostela. — Plan de l'église paroissiale.

ninem Gareisem. Ve výklencích sochy sv. Jana Křt. a sv. Linharta. Nad kladím socha sv. Jana Mil.

K a z a t e l n a dřevěná, empírová.

K ř í t i t e l n i c e dřevěná, osmistěnná, 95 cm vys.

L a v i c e v kněžišti dvě, 1-60 m délky. Lenochoy mají pěkné empírové nástavce s vásami a festony.

P o k l a d n i č k a žulová 70 cm vysoká, 27 cm široká; na otupených rozích visí festonky.

O b r a z y: V kněžišti visí *S p a s i t e l* na kříži, 77 cm široký, 145 cm vysoký; pod ním stojí Matka Boží, trochu skloněna, ruce sepjaty a sv. Jan Mil. s pravíci na prsou, levicí v šat zahalenou. Tělo Krista P., sinné barvy, ostře odráží se od tmavého pozadí. Velmi zašlý obraz jest správně kreslen a jemně malován v XVI. století; pochází z kláštera Zlatokorunského, i s pěkným zlaceným rámcem.

O b r a z sv. Šebastiána 102 × 135 cm velký, visí proti předešlému v krásně řezaném zlaceném rámcí s volně prořezávanými akanthy. Obnažený bezvousý světec hnědých, dlouhých kadeří, se svatozáří za sličnou hlavou, přivázán jest kol kyčlí bílým šatem ke stromu a proboden třemi šípy. Přímé sluneční osvětlení vrhá na obličej i nohy hnědé stíny. V popředí leží mu u nohou zbroj a šat římského vojína. V pozadí výhled do krajiny. V levém rohu namalován malý znak v bílém věnečku akanthovém. Štítek jest vodorovnou dělen ve 2 části; ve vrchní svisle dělené levé půli vzpínající se kůň, v pravé proti němu sápadící se medvěd. V dolní nedělené části jsou dva koše (nebo vrše). V klenotu poprsí panny. Výborné dílo vlašského mistra ze XVII. století, pochází ze Zlatokorunského kláštera.

K ř í ž o v á c e s t a, 14 řezeb 70 × 100 cm velkých polychromovaných, z XVIII. století. V r. 1912 obnoveny malířem *J. Scherklem* a pozlacovačem *F. Hrubešem* z Krumlova.

K r u c i f i x v životní velikosti, velmi realisticky řezané tělo, nápadně hubené se skrčenými nohami. Dobrá práce z XVII. stol., pochází ze Zlatokorunského kláštera.

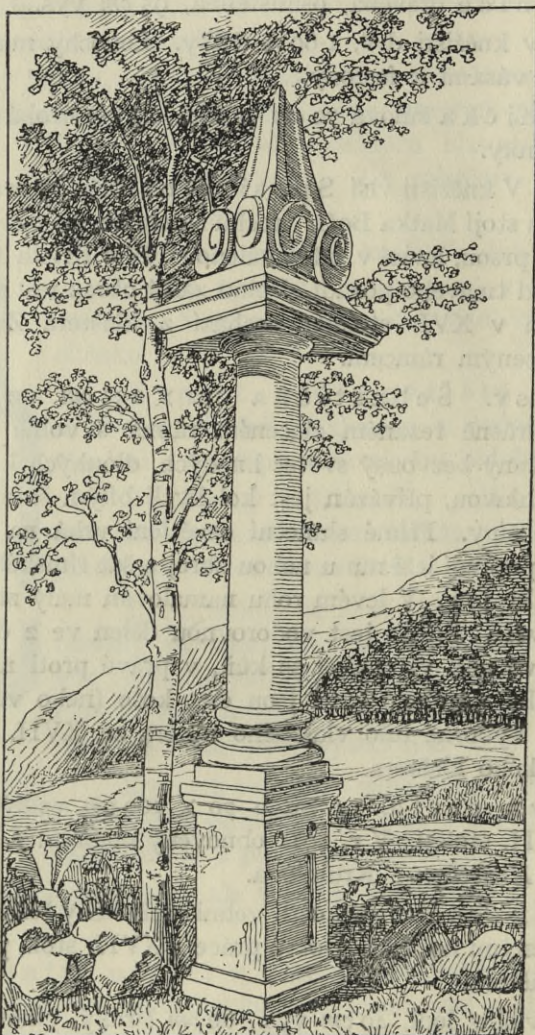
L u s t r visí v lodi, 40 cm vys., 60 cm široký, cínový, renaissanční, čtyřramenný, z poč. XVII. stol. Rovněž pochází ze Zlaté Koruny jako *i l u s t r* v sakristii visící, cínový, čtyřramenný renaissanční.

K a l i c h 23 cm vysoký, 9 cm v průměru číše, empírový, pozlacený, zdobený tlačnými palmetkami.

C i b o r i u m pozlacené, 35 cm vysoké, 12 cm v průměru, číše rokokové, zdobené tepanými ornamenty na prohýbané nožce i číši.

Z v o n y: Č. 1*. Vys. 0-60 m, v průměru 0-82 m, má ucha hladká, pod korunou pás nahých andílků pracujících, pod ním pásek s festony, oba pásy ostře a pěkně modelované, mezi nimi nápis: Ruka ukazující:

WALENTIN LISSIAK HAT MICH GEGOSSEN IN DER KÖNIGL. KLEIN RESIDENZ STAD PRAG 1746. Na plášti relief sv. Václava s podpisem S. WENZESLAE ORA PRO NOBIS, dále sv. Zikmunda

Obr. 239. Puchof. Pohraniční sloup mezi Čechami, Dol. a Hor. Rakousy. — Colonne limitrophe de la Bohême, de la Basse et de la Haute-Autriches.

s podpisem SANCTE SIGISMVNDE ORA PRO NOBIS a sv. Ludmily s podpisem SANCT · LVDMILLA ORA PRO NOBIS. Při obrubě rovněž ornamentální pás.

*Č. 2. Vys. 0·48 m, v průměru 0·68 m, má ucha hladká, pod korunou nápis: FRANZ HOLLEDERER IN LINZ 1851. Na plášti reliefy Madony a sv. Floriána. Pod nápisem a u dolní obruby hrubě lité ornamentální pásy.

*Č. 3. Vys. 0.40 m, v prům., 0.56 m, ucha hladká, pod korunou pás z anthemionu dolů obráceného, na plášti reliefy sv. Václava, Jana M. a Mikuláše, a kartuš s nápisem:

A. Perner & Sohn Budweis 1894

Když byly ve válce 8./VIII. 1917 zrekvirovány všechny zvony kostela, musela si správa kostela vypůjčiti zvonek ze Stříbrné Hutě.

Hraniční sloup mezi Čechy, Dolními a Horními Rakousy, stojí as 2 km jihozápadně od obce. Žulový, 2.80 cm vys. toskánský sloup s trojbokým abakem na hlavici, nad ním trojboký jehlanec se závitnicemi. Druhdy byl zdoben obrazem sv. Václava. Sloup zřízen byl r. 1661 nákladem Jáchyma svob. pána z Windhagu. (Obr. 239.) U sloupu zasazen patník s nápisem:

H	P.
C	I
F	V. H
1	7 5 7

Rožmberk. (Rosenberg.)

Prameny: Archiv Novohradský; Dr. M. Pangerl, Urkundenbuch von Hohenfurt 1—20, 32; Jos. Truhlář, Urbář zboží Rožmberského 1; Farní pamětnice z r. 1791; Farní matriky odr. 1624; Židovské matriky odr. 1780. Literatura: Václav Břežan, Kronika Rosenberská, rukopis v Archivu Jindřichohradeckém; J. Schaller, XIII., 156; Rukopis místopisný z r. 1834, heslo: Rosenberg; J. G. Sommer IX., 155; F. Palacký, Dějiny národa českého II., a., 100; Staročeská bibliotheka z r. 1847: Václava Břežana život V. z Rosenberka, 114; F. Mikovec, Alterthümer und Denkwürdigkeiten Böhmens I., 98; Týž, Album 136; E. Wocel v Mit. d. Centr. Com. III., 175; B. Grueber, Die Kunst des Mittelalters in Böhmen I., 98; Časopis českého musea z r. 1881, Světeckého paměti; J. Trajer, 266; A. Sedláček, Hrady a zámky III., 98; Týž, Slovník historický I., 777; Dr. J. Neuwirth, Geschichte der christlichen Kunst in Böhmen, Prag 1888 I., 316, 337; J. Braniš, Dějiny středočeského umění v Čechách II., 115; Dr. M. Pangerl, Die Witigonen (Archiv für österreichische Geschichte LI), 558; Dr. W. Ladenbauer, 231; Mittheilungen der Central-Com. XII., 156, XIII., 274; Hans Waltenberger, Ortskunde von Rosenberg 1906. Turistická literatura: Čechy II., 47 od Otakara Mokrého; Světozor r. 1880, 129, 151; Řivnáčův průvodce po král. Českém, Praha 1882, 423; Týž, Průvodce po Šumavě od F. Borovského a J. Krejčího z r. 1908, 187; Kavkův průvodce po král. Českém III. vyd., 94; Durch Deutschböhmen, 47; Führer durch den Böhmerwald, 240; Pohledy: Olej. obraz Pohled na město z počátku XVIII. stol. na hl. oltáři f. kostela v Rožmberku; olej. obraz od J.

Novopackého; rytina dle téhož obrazu v Ůst. Ung. Monarchie I., 111; rytiny dle kreseb K. Liebschera v Sedláčkových Hradech III.; olej. obraz pohled na město koncem XVIII. stol. od J. Feistenberga v Novém zámku na Nových Hradech.

1. Město.

a) Historický přehled.

V nejjižnějším cípu Čech, kde Vltava obracejíc se na sever tvoří ostrou zátoč, vznikla ve XII. věku osada v pohraničném lese, která měla (dle farní pamětnice) již v r. 1150 farní kostel. Podle hradu ovládajícího osadu nazvána táž později rovněž Rožmberkem. Pod mírným panstvím Vítkoviců stala se vesnice původní brzo městečkem, jemuž v r. 1362 pan Jindřich z Rožmberka udělil výsady dle královského města Písku, správem znaku červené pětilisté růže na stříbrném štítu. V r. 1378 uvádí se kaple sv. Kateřiny, jež byla v domě Rockertově a sloužila později za hřbitovní kapli (byla u hradeb na jižní straně města). R. 1418 povolil p. Oldřich z Rožmberka obyvatelům městečka právo volného nakládání vlastním majetkem. V r. 1475 uvádí se již Rožmberk jako město. Při sestavování nových zemských desk po r. 1541 uvedeny jsou v Rožmberce 2 zámky, město s Latránem a předměstím.

Po vymření Rožmberků panem Petrem Vokem v r. 1611 dědil statky jeho choť neteře jeho Jan hrabě Zrinský, a po brzké smrti téhož r. 1612 pan Jan Jiří ze Švamberka. V odboji proti Ferdinandu II. stál mladý Petr ze Švamberka proti císaři. Z toho důvodu zmocnilo se v květnu r. 1619 vojsko císařské pod Karlem Bon. hrabětem z Buquoy města Rožmberka, kteréž vyplenivši, spálilo. Dne 6. února 1620 vyžádal si Karel B. hr. z Buquoy na císaři Ferdinandu II. panství Rožmberk, Nové Hrady, Libějice, s Žumberkem, Chvalkovem a Cuknštejnem. Sídlem nového panstva staly se však Nové Hrady, s nimiž má Rožmberk až po dnes společné majitele.

b) Poloha a ráz města.

Město Rožmberk rozkládá se na plochem levém břehu Vltavy, jež je oblévá na všech stranách, kromě jižní; na pravém břehu Vltavy leží bývalé vlastní podhradí, nynější předměstí, zvané Latrán. Obě části města ode dávna byly spojeny mostem, původně dřevěným, od r. 1741 podepřeným z kamennými pilíři. Město na levém břehu vltavském bylo opevněno hradbami a příkopem na jižní straně. Dosud zachovaly se části hradeb z lomového zdiva. Příkopy jsou zasypány a dřevěné podsebití shořelo.

Městem vede silnice od Krumlova k zemským hranicím, jež rozšiřuje se v hlavní náměstí v podobě táhlého trojúhelníku. Jiné náměstí rozkládá se od severu k jihu kolmo na předešlé.

Z ulic jest nejdelší rovnoběžná s hlavním náměstím. Od tohoto jest kostel, stojící severně při Vltavě, oddělen řadou domů; touto a na jih stojící

Obr. 240. Rožmberk. Situační plán hradu a města. — Plan général du château et de la ville. Vysvětlivky. Hrad Rožmberk: I. Zbytek původ. hradu z XIII. stol., věž „sv. Jakobínka“. II. Dolní hrad. III. Stavba z XVI. stol. IV. Stavba z XIX. stol. V. Hradby. VI. Dvůr hospodářský. VII. Brána hradi. VIII. Most k dolnímu hradu. IX. Most východní. X. Stopy zevního opevnění. Město: 1. Vltava. 2. Farní kostel. 3. Socha sv. Jana. 4. Synagoga. 5. Starý židovský hřbitov. 6. Zbytky městských hradeb. 8. Předměstí „Laterán“. — Explications. I. Reste du château original, la tour „Jakobínka“ du XIIIe s. II. Château-bas. III. Edifice du XVIe s. IV. Edifice du XIXe s. V. Murs de défense. VI. Cour de l'économie. VII. Porte d'entrée. VIII. Pont au château-bas. IX. Pont ouest. X. Restes de fortifications extérieures. Ville. 1. Rivière „Vltava“. 2. Église paroissiale. 3. Statue de S. Jean. 4. Synagogue. 5. Ancien cimetière juif. 6. Restes de murs défensifs de la ville. 8. Faubourg „Laterán“.

farou a na sever školou jest celý kostel obstaven. Původně stál kostel na hřbitově, r. 1832 založen byl nový hřbitov za městem.

Ráz města zachoval se u většiny domů na nám. ze XVII. a XVIII. století, jinak byl setřen požáry, zachvátivšími město v letech 1561, 1619 a 1635. (Obr. 240.)

2. Hrad.

Jahrbuch der Centralkom. II. Beiblatt zur Denkmalpflege 37.

a) Dispoice a opevnění.

Hrad leží na ostrohu Vltavy 80 m vysokém a asi 500 m dlouhém, jenž byl na východní straně, kde souvisel s pevninou, uměle překopán hlubokým příkopem ve skále; na ostatní strany byl strmých svahů. Táhlý ostroh má plochý hřbet v podobě trojúhelníku, jehož krátká strana směřuje k východu a špička k jihozápadu. Celá plošina ostrohu obsahovala původně jediný hrad. Na nejvyšším místě, druhdy uprostřed hradu stojí v e l k á v ě ž, na západním konci hřbetu, znenáhla se snižujícího, byla předhradní h l á s k a a na východní straně předhradí byl poplužní dvůr. V XV. asi věku byla překopána úzká šíje u bývalé jižní vstupní brány do hradu a kolem západní hlásky rozšířeny stavby v úplný hrad pro sebe, se svým purkrabím a vlastní výzbrojí. Během doby stal se horní hrad s těsným palácem šlechtě nepohodlným i vystavěny v XVI. století prostornější palácové stavby u bývalých jižních hradeb; z hradu stal se zámek šlechtický. V XIX. věku rozšířeny tyto stavby o palácový přístavek v jihovýchodním rohu hradiště. Poplužní dvůr byl z hradu přeložen a budov jeho užito pro stále zvětšující se počet služebnictva a pro sklenníky v pěkně založeném parku. Dolní, či zadní hrad byl kol polovice XIX. století důkladně obnoven a přístavbou zvětšen a uloženy v něm rodové památky a sbírky, které od r. 1835 Jiří hr. Buquoy počal shromažďovati.

H r a d b y byly původně na všech stranách krom západní, ale během času se zastavovaly budovami; nyní jsou jen na severní a z části na jihozápadní straně mezi oběma hrady, kde jsou stopy v půdorysu bývalých kulatých věží, nyní až k hradbě snešených.

B r á n y. Původně vedly cesty na hrad po severním a jižním svahu; v XVI. věku při přestavbě založena nynější branka na jižním konci horního hradu. Do dolního hradu vjíždělo se původně zvoditým můstkem; nyní jest pevný most. Také na východní straně vede přes 15 m hluboký příkop k parku a paláci, dřevěný na 4 zděných pilířích.

b) Dějinný přehled.

Hrad Rožmberk postaven byl na sklonku 1. polovice XIII. věku Vítkovicem panem Vokem, od kterého zachován z r. 1250 dokument, na němž poprvé podepsán jest Vok z Rožmberka. Hrad byl dle všeho na svou dobu nedobytný, neboť ani Tábory nebyl ztečen, ač byl pan Oldřich z R.

v r. 1418 od nich u Tábora na hlavu poražen a dal na hrad vsadit do vězení všechny kněze „pod obojí“ ze svých statků. V r. 1420 byl R. zastaven v 4000 kopách p. gr. Reinprechtu z Walsee, od r. 1464 zastaven byl opět panu Janu Popelovi z Lobkovic. V r. 1467 byl marně dobýván p. Zdenkem ze Šternberka, ale v r. 1477 dobyt rakouskými šlechtici, ale brzo na to v r. 1478 byl vybaven. V r. 1522 úplně vyhořel horní hrad. Po vyhasnutí rodu Rožmberského dědil hrad v r. 1611 se zbožím Jan hr. Zrinský a po smrti téhož v r. 1612 pan Jiří Jan ze Švamberka. Ve vzpouře Čechů proti Ferdinandovi II. účastnili se i páni Petr a Adam ze Švamberka; proto dobyt v září 1619 Karel Bon. hrabě Buquoy hradu, když byl v květnu téhož roku se zmocnil města Rožmberka. Když r. 1620 bylo dáno císařem Ferdinandem II. panství Novohradské, Rožmberské a Libějické s Cukněstevnem a Žumberkem vítězi na Bílé Hoře Karlu hr. Buquoyovi jako odměna za služby a na vyrovnání dluhu za vydržování vojska v poli proti vzbouřencům, uvázal se Karel hr. B. v držení těchto statků; ale když v roce 1621 padl u Nových Zámků, odstěhovala se vdova s rodinou do Nových Hradů.

Bývalý horní hrad Rožmberk stal se vdovským sídlem rodu Buquoyův a v dolním hradě vystaveny jsou vzácné sbírky a památnosti rodové. Poslední tato stavební úprava stala se v l. 1840—1857 hrabětem Jiřím Janem z B., úprava vnitřku protáhla se až do r. 1870 a pracovali na ní truhlář *Mann J.* z N. Hradů, řezbáři *Stützel*, z Volar, *Schatauer Jak.* z N. Hradů a *Maier L.* z Dobré Vody.

c) Popis hradu.

Z rozlehlého hradiště horního hradu vyčnívá mezi zbytky zdi okolních staveb velká věž, kulatá, 9.80 m v průměru, 53 m vysoká (zvaná nyní bezdůvodně „Jakobínka“); zdi z lámané žuly, dole 4.20 m silné, se o málo směrem vzhůru zúžují. Hluboké podzemní místnosti jsou nepřístupny. Nynější vchod ve výši okolní půdy je teprve v polovici XIX. století vylámán. Původně byla věž přístupna ze sousední stavby, která byla na 2 m od věže daleko, pomocí padacího můstku, jenž zapadal do vchodu ve výšce 12 m nad zemí (nynější). Jest zachován směrem jižním ve věži dveřní otvor, vroubený žulovým ostěním s polo-drážkou pro dveře; pod otvorem jsou dva malé krákorce spodem ve tvaru podvalků, které svědčí, že sloužily druhdy za podporu můstku zvedacímu. Uvnitř věže jest několik pater, jež osvětleny jsou malými, velmi úzkými okénky v žulových ostěních. Nejvýše jsou 4 větší okna. Místo hlavní římsy vysazeno jest ze zdi 28 velkých krákorců (původně 31, od sebe na 90 cm), jichž spodní plochy složeny jsou ze tří podvalků a jsou ze 3 vrstev kvádrů žulových. Původně podporovaly dřevěné podsebití, a stanový kužel střechy byl šindelový; to vše shořelo a do r. 1848 byla na krákorcích střecha šindelová. Nyní jest kuželovitá střecha věže zděná, omítaná. (Obr. 241.) Jinak se celková stavba ze starého horního hradu nezacho-

vala žádná, jsou snad na základech bývalých staveb vystavěny nynější, ale to není patrné. Na jihovýchodním průčelí jeví se nyní nový zámek jako dvojpatrová prostá omítaná budova z r. 1857, o 3 × 18 okenních osách, k níž přiléhá na východ 3patrový přístavek o 3 osách s arkýřem v 2. patře; kryt břidlový. Na jihozápad přistaven jest nový zámek k starší jednopatrové budově, o 3 × 15 osách, postavené v jednoduché renaissanci se sgrafitovaným kvádrováním v druhé polovici XVI. století. Budova ta sousedí na západ s nynějším vstupem na hrad od města, branou to půlkruhem uzavřenou.

Obr. 241. Rožmberk. Pohled na město s hradem od jihovýchodu. — Ville et château. Vue du sud-est.

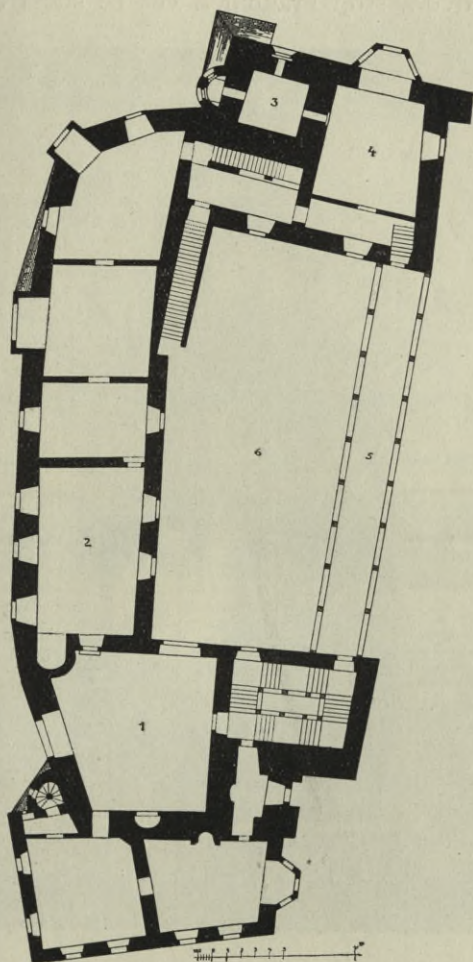
Na rohu západním u brány jsou patrné stopy kulí.

Kromě těchto staveb jest na bývalém hradišti horního hradu v místech, kde býval poplužní dvůr, jednak několik domků pro služebnictvo, jinak skleníky a na části rozkládá se zahrada.

Na západ od horního hradu za vstupní branou rozšiřuje se ostroh na obě strany, na severozápad i jihovýchod půlkruhovitě, do výše plného zábradlí sahají zde hradby; tam, co jsou nyní oba polokruhy v půdoryse, stály původně kulaté hradní věže.

Dolní či zádní hrad stojí na obdélném půdoryse na základech části původního hradu z XIII. věku; z největší části ale byl vystaven

v XV. století. V XVI. století byl zevně i ve dvoře opatřen sgrafitovaným kvádrováním a v letech 1710—1716 byl opravován. Posledně byl zcela obnoven a přístavbou doplněn na severní straně a východní od r. 1840—1857. (Obr. 242.)

Obr. 242. Rožmberk. Hrad. Půdorys I. patra dolního hradu. 1. Zbrojní síň. 2. Rytířský sál. 3. Věž. 4. Síň Rožmberků. 5. Galerie. 6. Nádvoří. — Château. Plan du premier étage du château-bas. 1. Salle d'armes. 2. Salle des chevaliers. 3. Tour. 4. Salon des seigneurs de Rožmberk. 5. Galerie. 6. Cour.

Vstup do dolního hradu vede nyní po pevném dřevěném mostě přes příkop, z valné části vysypaný, branou v žulovém ostění, kvádrováném, půlkruhem uzavřeném. Nad zavěrákem brány jest z červeného mramoru jemně vytesaný alianční znak Karla Bonaventury hr. Buquoye a jeho choti, rozené hraběnky de Biglia. Vedle oblouku viděti dva otvory pro

řetězy bývalého zvoditého mostu. Na sgrafitovaném průčelí jsou dále vybledlé malované (al fresco) znaky Buquoyů a Švamberků; pod nimi letopočet opravy 1710. (Obr. 243.)

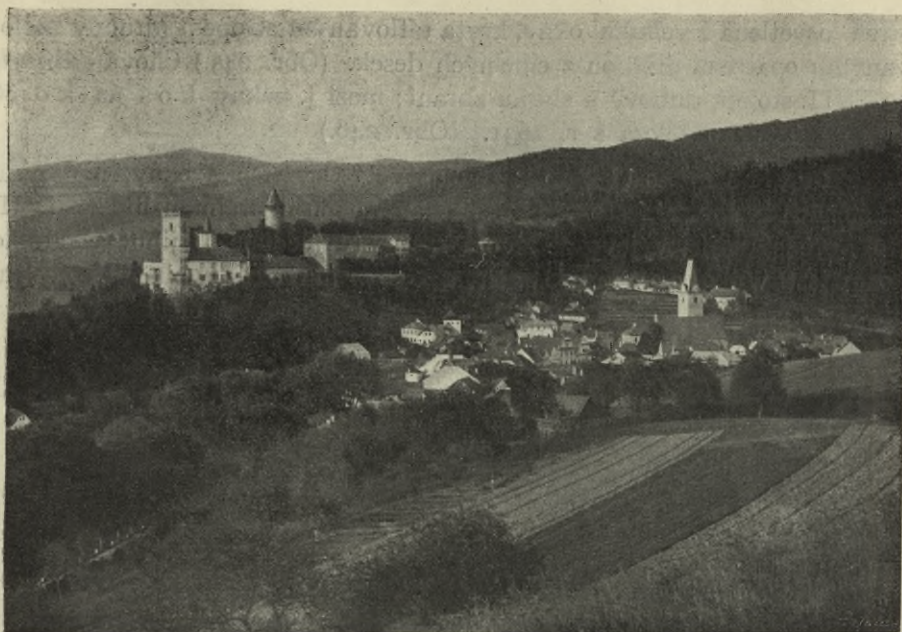
Hrad obstaven jest kolem středního obdélného dvora. Na severovýchodním rohu dvora stojí hranolová věž ze starší doby; ta opatřena

Obr. 243. Rožmberk. Dolní hrad. Východní brána. — Château-bas. Porte orientale.

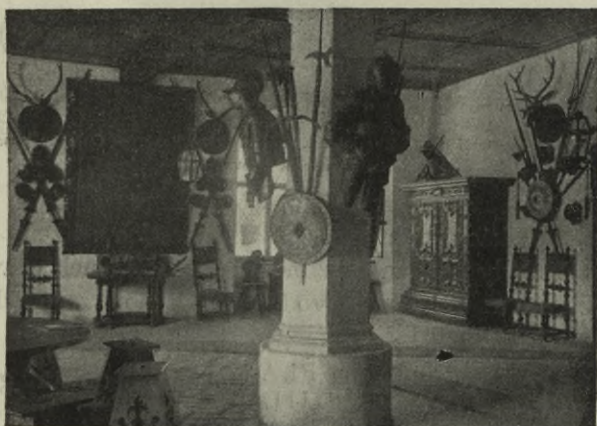
při poslední opravě osmihrannou stanovou střechou a hodinami; zároveň byly dále doplněny neb i nově zřízeny četné arkýře na zevních průčelích hradních, postavena na severní straně krytá gallerie, a nad starou — snad původní — západní věží dána místo střechy stanové — jako tam nesporně druhdy bývala — terasa s cimbuřím v tak zv. anglické gotice. Kryt byl dán na celý hrad břidlový. Ze XVI. věku jsou zachovány 4 ozdobné hlavy komínů. (Obr. 244.)

Vnitřek. V přízemí jsou místnosti klenuté, valenými a křížovými klenbami bez prutů; slouží jako skladiště a byt kastelána. Z průjezdu

Obr. 244. Rožmberk. Pohled na město a hrad od jihozápadu. — Ville et château. Vue du sud-ouest.

valeně sklenutého vede schodiště — zřízené též při poslední opravě s bohatě vyřezávaným zábradlím, — do I. patra, jednak do dlouhé kryté gallerie, vyzdobené malbami (kopiemi dle originálů versailských) hrdin z válek

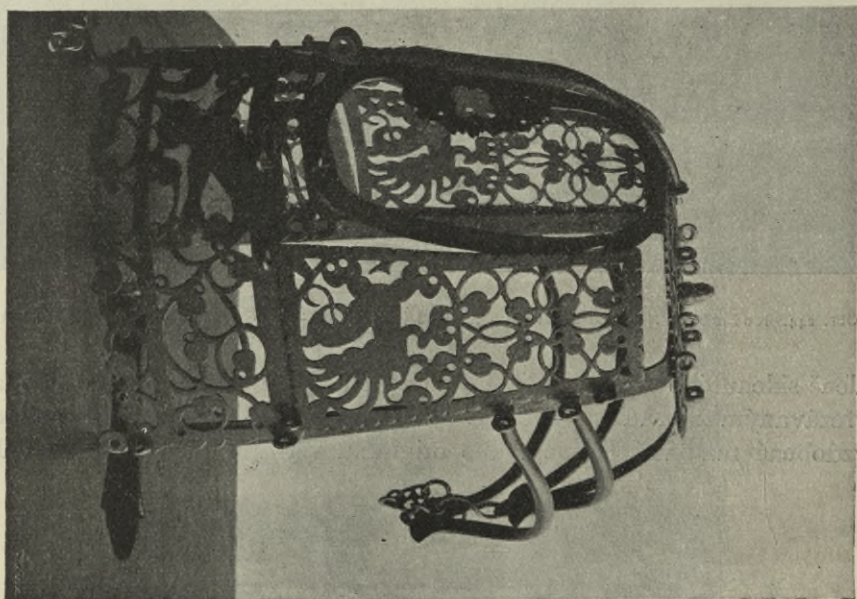

Obr. 245. Rožmberk. Dolní hrad. Vnitřek zbrojní síně. — Château bas. Intérieur de la salle d'armes.

křížáckých, počínajíc sirem Alex. Lonqueval z r. 1080, praotcem rodu Buquoyů, od Bedř. Strobla v r. 1857—60, jednak do zbrojní síně na půdorysu lichoběžníka $11 \times 11,40$ m vel., se šestibokým pilířem upro-

střed, osvětlena 2 velkými okny, kryta táflováním stropem (druhdy malovaným), opatřena dlažbou z cihelných desek. (Obr. 245.) Chová nábytek ze XVII. století, dubový a sbírku zbraní; mezi j. pěkný koš na koně z prosekávaneho železa z r. 1631. (Obr. 246.)

Rytířský sál 7.60 × 12.0 m vel. Osvětlen 5 okny, nad nimi na stěnách malované festony a ve špaletách oken figurální malby ze XVII. stol., představující výjevy ze života rytíře (vybledlé). U jihovýchodního kouta jest výklenek 2.00 m šir. a 2.50 m hluboký, vyplněný malbami na zdi (figurální scény mythologické), jichž postavy měly druhy na

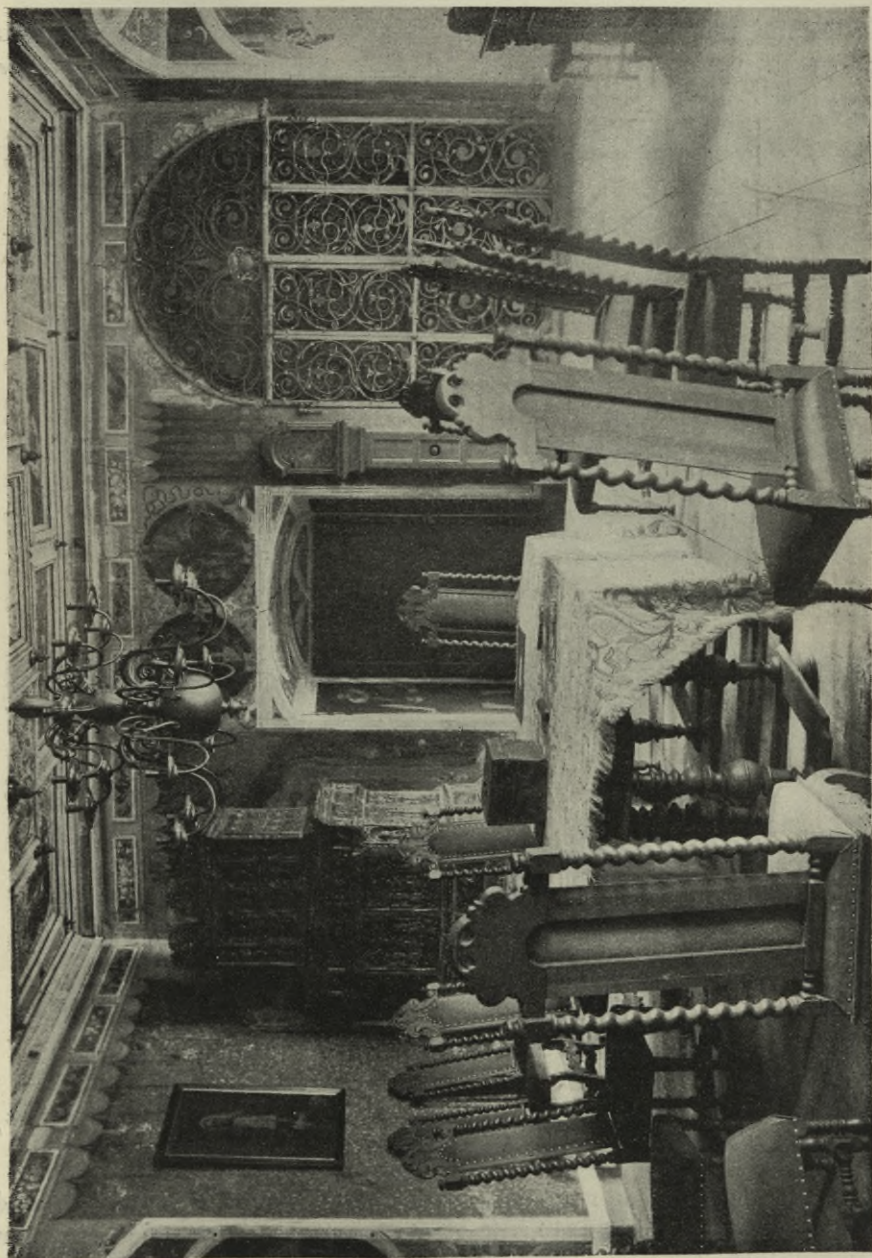

Obr. 246. Rožmberk. Dolní hrad. Zbrojní síň. Nábubek na koně. — Château-bas. Salle d'armes. Muselière de cheval.

namalovaných členkách, náhrdelnicích a náramcích vsazeny pravé draho-kamy, po nichž zbyly ale jen prázdné důlky. Výklenek uzavíratelný jest pěknou kovanou mříží, původně pozlacenou z počátku XVII. st. (Obr. 247.)

Strop dřevěný, kasetovaný, malovaný groteskami na bílé půdě, na jedné z nich nápis FLA
III
VIA v ellipse, vedle datum: MDCCXXXI.

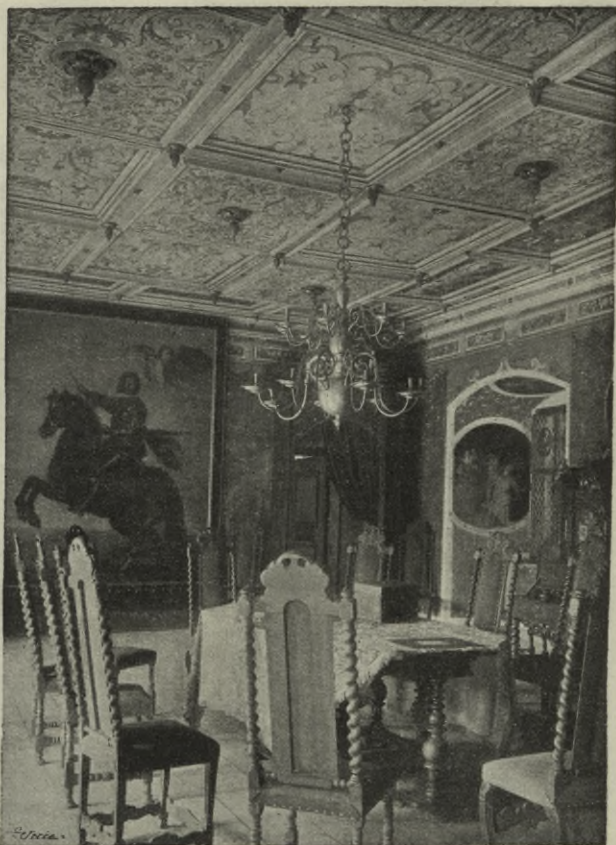
Zelená kamna v koutě, na půdorysu 1.15 × 1.45 m, bohatě modelovaná, s otupenými rohy, v nich postavy andlíků; ve středních polích v kartuších rytířské postavy, ve 2/3 výšky dřív ujímá a ve výši 2.60 m ukončen akroteriemi. Datum na 1 z kachlů: 1594. Krásná práce, asi pražská.

Obr. 247. Rožmberk. Dolní hrad. Vnitřek Frytýfského sálu. — Chateau bas. Intérieur de la salle des chevaliers.

Lustr mosazný, dvojřadový po 8 ramenech z úponkovitě stáčených stonků, zasazených do kouličkovitého středního tělesa. Z počátku XVII. st. (Obr. 248.)

Ostatní pokoje jsou pojmenovány podle jednotlivých členů rodu Buquoyů a původních majitelů, zejména: pokoj Ferdinandův

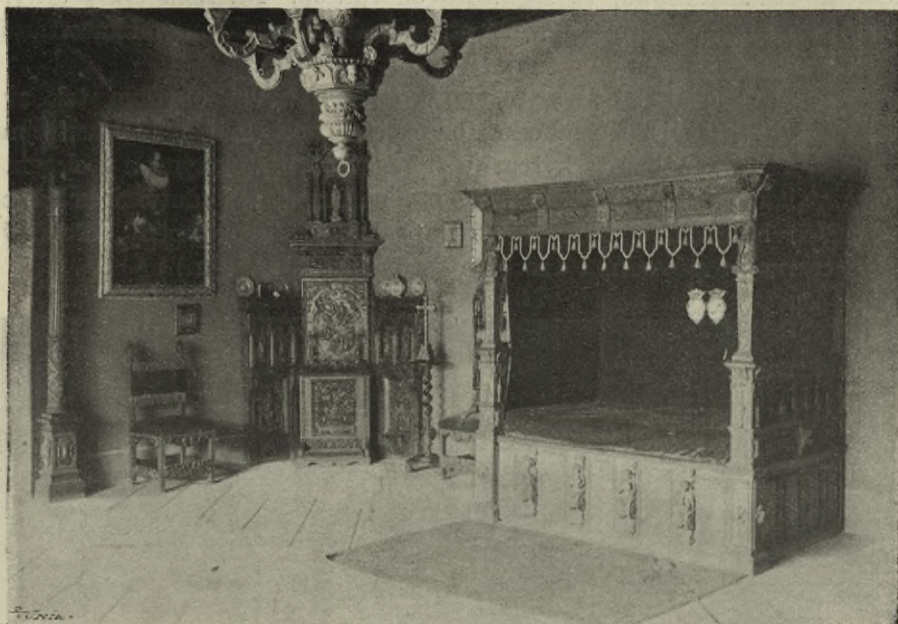

Obr. 248. Rožmberk. Dolní hrad. Pohled do rytířské síně s kopií podobizny K. hr. Buquoye od Rubense. — Château-bas. Intérieur de la salle des chevaliers avec la copie du portrait de Ch. c. Buquoy par Rubens.

(† 1685), 4.86 × 7.50 m vel., stěn tónovaných, strop dřevěný, hnědý, kasetovaný z poslední opravy, osvětlen jedním oknem.

Pokoj Maxmilianův († 1612), ložnice 7.70 × 7.50, hladké tónované stěny, strop hnědý, dřevěný, kasetovaný, osvětlen velikým arkýřem obdélným, s 5dílným oknem; arkýř jest z poslední opravy. (Obr. 249.)

Pokoj Karla Bonaventury († 1621), 9.20 × 7.60 m, nepravidelného nároží; dveře mezi tímto a předešlým vroubeny jsou sloupky

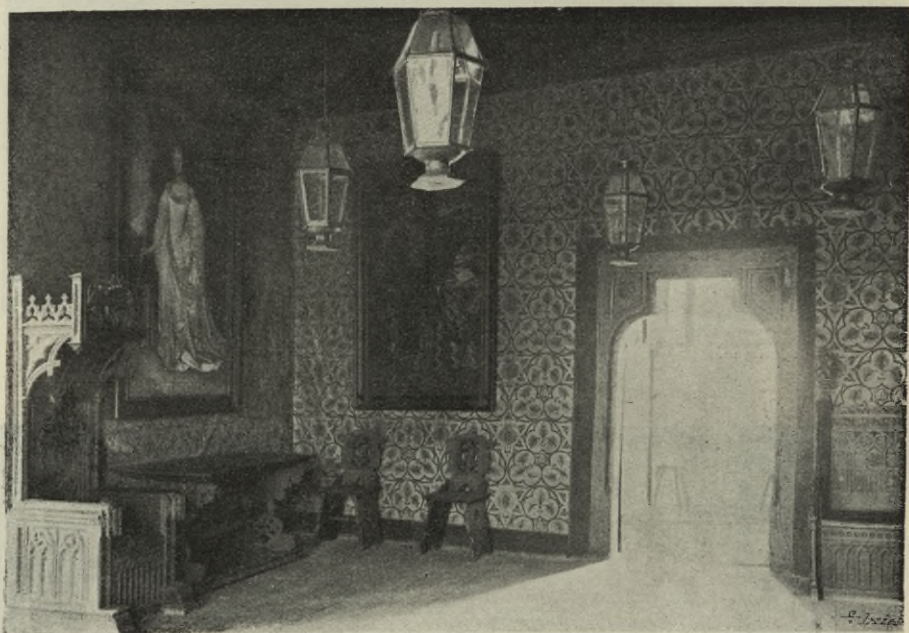
Obr. 249. Rožmberk. Dolní hrad. Ložnice. — Château-bas. Chambre à coucher.

Obr. 250. Rožmberk. Dolní hrad. Pokoj Karla Bonaventury — Château-bas. Chambre du comte Charles.

německo-renaissančními, se segmentovou římsou. Na rohu starý arkýř, krom toho 2 okna; stěny tónované, strop omítaný s malovanými kasetami. (Obr. 250.)

Pokoj Rožmberský, 7.90×7.20 m, býval obydlím tak zv. „Bílé paní“ (Berty z Rožmberka, odloučené choti Jana z Lichtenštejna r. 1449), s polygónálním arkýřem (v r. 1857 znovu zřízeným) a 1 oknem; dveře v kamenném ostění, s válečkem na hraně s vyduťmi krákorci v horních koutech, v nich znaky Rožmberků. Strop hnědý, dřevěný, stěny červené s původním vzorkem malované. (Obr. 251.)

Obr. 251. Rožmberk. Dolní hrad. Vnitřek hr. Rožmberského pokoje. — Château-bas. Chambre des seigneurs de Rožmberk.

Na jih od tohoto pokoje jest bývalá kaple v hranolové věži 3.60×4.10 m vel., křížem zaklenutá, nyní nepřístupná obecnstvu (kaple, v níž r. 1731 dán oltář nový), byla r. 1857 přenesena do nové stavby, k obydlí hraběcí vdovy. Na východní straně od zbrojní síně jsou 2 místnosti.

Pokoj Karla Alberta († 1663), 7.25×7.90 m vel., osvětlen 4 okny, v nichž z části staré malby okenní ze XVII. stol.; stěny tónované, strop malovaný. Kamna v otupeném koutě, 1.10×1.05 m vel., 1.80 m vysoká, zelená, v předu vypuklé postavy císařů Maxmiliána a Rudolfa s podpisy, v spodní části otupené rohy, vrchní část končí prolomanou gallerií; výborná práce z konce XVI. století, téhož původu, jako kamna v rytířské síni.

Pokoj Filipa Emanuela († 1703), 6.00 × 7.70 m vel., s 2 okny a polygonálním arkýřem osvětlený, na stěně mramorový krb. Stěny tonované, strop malovaný.

Zařízení záleží z množství vzácných předmětů starých, vedle značného počtu napodobených, z poslední opravy pochodících. Pozoruhodny jsou z o b r a z ů:

Obr. 252. Rožmberk. Dolní hrad. Nizozemský malíř. Karel B. hr. Buquoy s Prahou v pozadí. — Château-bas. Peintre des Pays-Bas. Charl. B. c. de Buquoy, au fond la ville de Prague.

Pavla Rubense kopie: Karel Bonav. Buquoy, vítěz Bělohorský na koni*, v brnění, s maršálskou holí v pravici, nad ním v oblacích anděl. Na plátně, 3.00 × 3.60 m. (Viz obr. 248.)

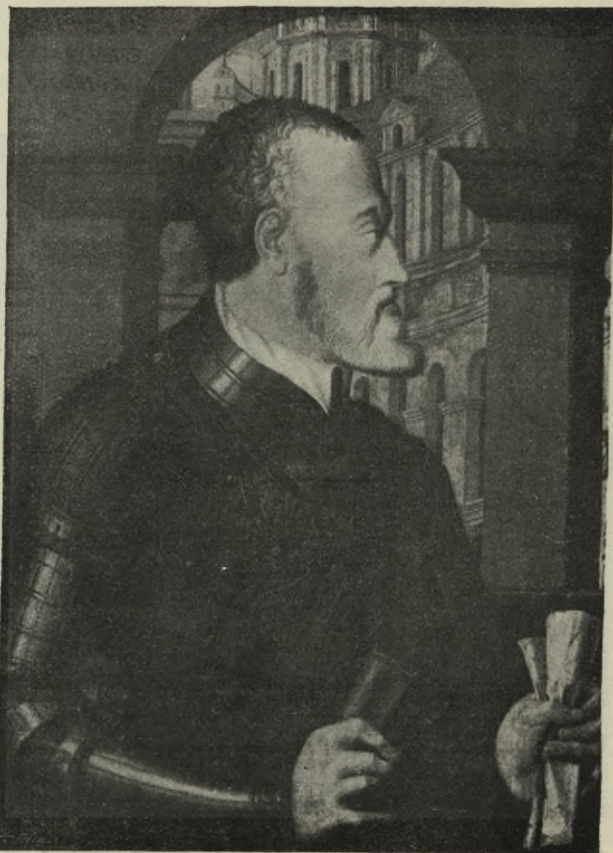
Nizozemský malíř z pol. XVII. st.: Karel B. Buquoy na vzpínajícím se koni, v pozadí fantastická Praha; na plátně, 1.45 × 1.85 m. (Obr. 252.)

Jihoněmecký malíř z r. 1563. Karel V., poprsí v brnění s řádem zlatého rouna kol krku, červenou šerpou, v pravici rukavice,

*) Originál ve Vídni v galerii Harachovské.

v levici svitek. V pozadí architektura s kopulí uprostřed; na oblouku nápis: IMP. CAES. CAROLVS V. AVG. 1563. Na dřevě, 58 × 78 cm. (Obr. 253.)

Jan Kupecký(?): Loutnař, poprsí mladíka žlutavé pleti, pronikavého pohledu, v španělském hnědém šatě s červenou čapkou; hraje na loutnu, v předu stolek, na něm noty; na plátně, 76 × 102 cm. (Obr. 254.)

Obr 253. Rožmberk. Dolní hrad. Jihoněmecký malíř. Císař Karel V. z roku 1563. — Château-bas. Peintre du Sud d'Allemagne. L'empereur Charles V. de 1563.

Karel Škréta: (?) Dáma v čepci, poprsí, s přeloženýma rukama, v černém šatě, kožišinou vroubeném, výraz tváře dobrácký, měkce malovaný. Na plátně 64 × 77 cm. *) (Obr. 255.)

Jakub Crimer: Nasycení davu pěti chleby. V krajině v popředí Kristus s apoštoly mezi posluchači kázání jeho; z r. 1559. Na plátně 205 × 100 cm.

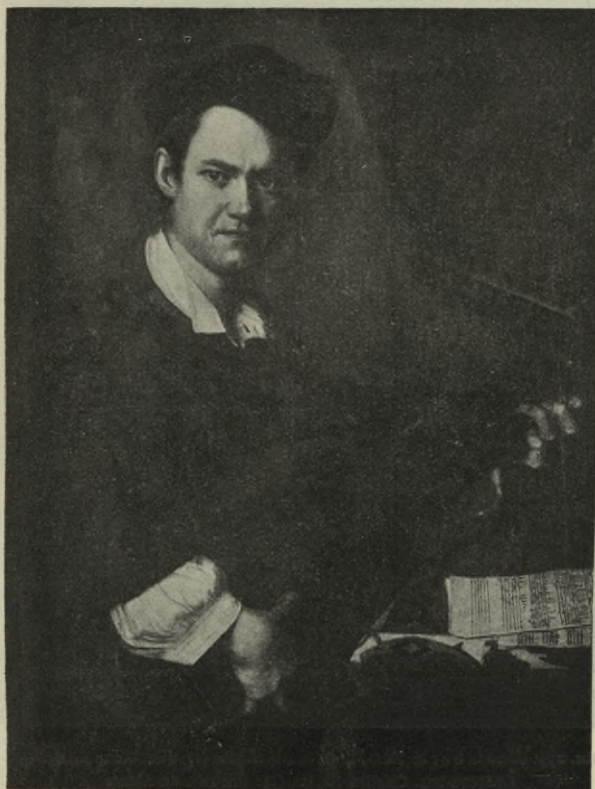
*) Byla vystavena na Škrétově výstavě v Praze 1910 č. 51. Vyobrazena ve Volných Směrech XV., 21.

Malíř český z doby Rudolfovy. Poprsí dámy v tmavém, vystřiženém šatě, sličného obličejě. V horním rohu nápis:

Aetatis suae 18.
1594

Na plátně, 35 × 55 cm.

Německý malíř z pol. XVI. stol. Císař Maxmilian v koruně a zlaceném brnění, poprsí tvrdě malované, na dřevě 30 × 40 cm.

Obr. 254. Rožmberk, Dolní hrad. Jan Kupecký (?): Loutnař. —
Château-bas, Jean Kupecký (?): Joueur de luth.

Týž malíř. Anna Burgundská, choť c. Maxmiliana, pendant k předešlému, poprsí v renaissančním šatě; na dřevě 30 × 40 cm.

Nizozemský malíř z počátku XVII. stol. Isabela, vladařka v Nizozemí. Po kolena; v černém brokátovém šatě, s diademem na hlavě. Na plátně, 110 × 145 cm.

Německý malíř z 1. třetiny XVII. stol. Ambrosio Spinola markýz de los Balbazes.*) Poprsí mladého muže, plnovousu

*) Srovnej podobiznu Spinolovu od P. Rubense v Nostické obrazárně v Praze.

ryšavého, v brnění, v pravici palcát, levici na meči. Na plátně 65 × 80 cm. (Obr. 256.)

Kromě těchto jest rozvěšena po stěnách salonů řada podobizen. z největší části kopií, skorem vesměs starých, zejména: v rytířském sále portrety Ferdinanda a Filipa Em. Buquoyů a choti Karla B. Marie Magd. hraběnky de Biglia.

Obr. 255. Rožmberk. Dolní hrad. Karel Škréta (?): Podobizna dámy. —
Château-bas. Charles Škréta (?): Portrait de dame.

Ve Ferdinand. pokoji: obraz Ferdinanda B. a jeho choti; Karla Smělého a obrázek P. Marie; v pokoji Maxově: obraz Maxmiliana Buquoye, Don Juana d'Austria, Alexe Farnese z Parmy a krále Filipa II. s chotí; v pokoji Karla Bou.: podobizny Dampierreova, Tillyho, Mořice Nasavského, hrab. M. Magd. B. de Biglia; v pokoji Karla Filipa: podobizna téhož s chotí; v saloně Filipa Emanuela: podobizny téhož s chotí, infantky Isabely s chotěm arcikníž. Albrechtem a po stranách krbu Karel II. španělský s chotí Marií. V pokoji Rožmberském rozvěšeny jsou kopie celých postav posledních členů rodu Rožmberského: Viléma z Rožmberka a první choti Polyxeny z Pernštejna a třetí choti Anny Marie Badenské, Petra Voka, posledního z R., pak Bertý z Rožmberka, prvního Voka z R. a jeho choti Hedviky (poslední tři slabé pozdější práce).

Z n á b y t k u, jenž s části jest starý zdejší, z části starý, sem od jinud dovezený, z většiny ale v letech 1857—1870 pořízený v gotickém a v barokním slohu, uvádíme:

S k ř í n k a obenová, 100 cm šir., 1·15 m vys. a 0·48 m hluboká, s výplněmi javorovými, představujícími výjevy z bible, na vnitřních křídlech dvířek 4 evangelisté, s 13 zásuvkami, zdobenými řezbami, všechny orámo-

Obr. 256. R o ž m b e r k. Dolní hrad. Německý malíř: Ambr. Spinola markýz de los Balbazes. — Château-bas. Peintre allemand: Ambr. Spinola marquis de los Balbazes.

vány jsou vroubkovanými lištami. Pěkné kování, pocínované, z konce XVII. století. (Obr. 257.)

S k ř í n k a ebenová, 75 cm šir., 82 cm vys. a 32 cm hlub.; pokryta řezanými figurálními výplněmi ze XVII. stol.

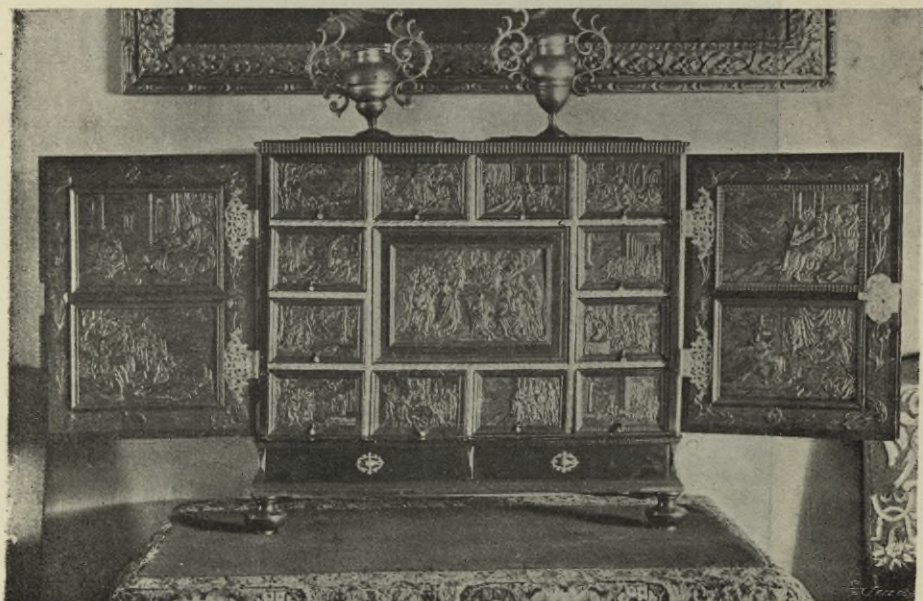
S t ů l o ř e c h o v ý, se zimostřázovými intarsiemi, 1·15 m šir., 2·36 m dl., 0·84 m vys., rozkládací. Na vrchní desce ve 4 polích po 2 postavách, na vytažené desce 4 jezdcí, obruby ornamentální. Krásná práce ze 2. pol. XVI. stol. Nohy pozdější: 4 sloupy kanelované, toskánské, přepásané polooblouky.

S k ř í ň dubová, 1·56 m šir., 1·35 m vys., 0·65 m hlub., s vrtulovými sloupky na rozích, na prostředních křídlech řezby; dole Pozdravení

andělské a návštěva P. Marie u sv. Anny, a nahoře narození P. a 3 sv. králové; z XVIII. stol.

P o s t e l s n e b e s y, dubová, na postranicích 4 kariatidy, na pelestích galerie z kuželek, na rozích 4boké jonské pilířky s andělími hlavičkami pod římsovým, z něhož visely záclony. Německá práce z konce XVII. stl. (Viz obr. 249.)

K l e k á t k o v koutě, trojdílné, dubové, 1.60 m šir., 2.40 m vys., cele pokryto figurálními reliefy; v prostřed dole David a Goliáš, nad tím díkuvzdání a nahoře v architektuře o 2 párech kanelovaných jonských

Obr. 257. Rožmberk. Dolní hrad. Skříňka ebenová s javorovými reliefy. — Château-bas. Petite armoire d'ébène avec reliefs d'érable.

sloupků ve výklenku soška Madonny. V postranicích ve výplních svrchem polokruhových postavy světců. Dole deska s datem 1674. Německá práce. (Viz obr. 249.)

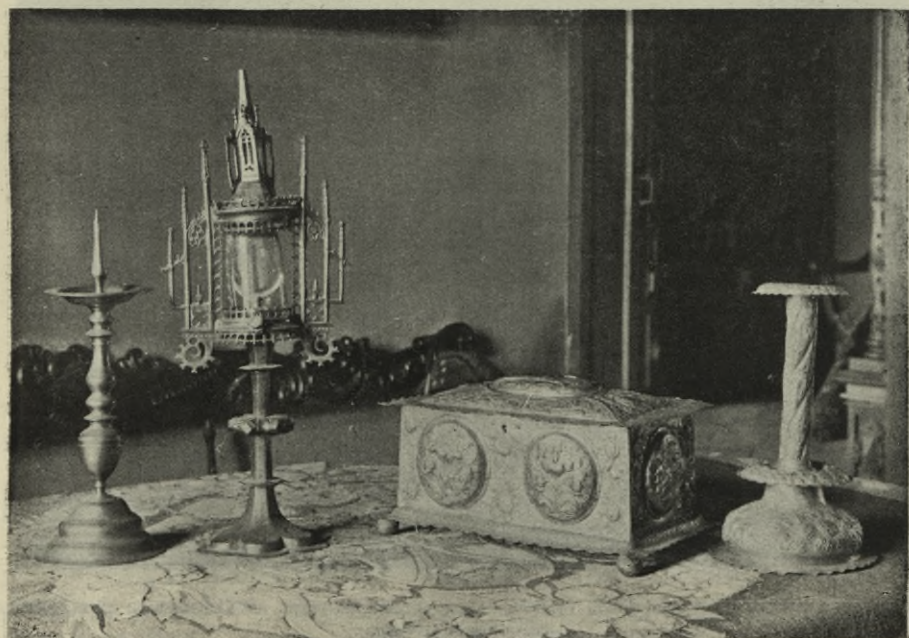
Ž i d l e dubové, dvě: 1. Ve tvaru X, 1.25 m vysoká s řezaným nástavcem, v němž malé allianční znaky. Pochází z r. 1674. 2. Křeslo, 1.15 m vysoké, stojí na hadovitě stáčených nohách. Přední trnož, lenoch a nástavce jsou vyřezávané; v tomto allianční znáčky drží 2 lvíci. Jest z r. 1692. (Obr. 258.)

Z e s k l a a k o v ů: **P o h á r e k** z čirého skla, bíle a barevně malovaný, 28 cm vysoký, v průměru čísky 9 cm. Na přední straně poprsí Jana Žižky s podpisem. Český výrobek z r. 1609.

S k l e n i c e s víkem, 46 cm vysoká, 12 cm v prům., ze zeleného skla, malovaného ve dvou pásech jezdeckými postavami

Obr. 258. Rožmberk. Dolní hrad. Křesla řezaná. — Château-bas. Fauteuils de bois sculpté.

Obr. 259. Rožmberk. Dolní hrad. Bronzový svícen, monstrance, skříňka stříbrná tepaná a stříbrný svícen. — Château-bas. Chandelier de bronze, ostensorio, écrin d'argent ciselé et chandelier d'argent

Obr. 260. Rožmberk. Dolní hrad. Vykládané pušky a růžek na prach. — Château-bas. Deux fusils marquetés et pulverin.

volenců římské říše, v předu korunovaný dvojhlavý orel. Německá práce z r. 1617.

Monstrance bronzová, 52 cm vys., 20 cm šir.,; na hladké 8dílné nožce ořech s 6 kosočtvercovými výčnělky; kolem válcového středu malé arkatury nahoře i dole, postranice každá ze 3 fiál, pod nimi závit, mezi první a druhou fiálou kružbičky. Vršek, stříška ukončena 6bokou věžkou. Česká práce z XV. stl.

Skříňka postříbřená, 32 cm dl., 20 cm hlub., 19 cm vys., stojí na 4 kouličkách; na dolním a vrchním okraji prohýbané hrany. Na podél-

Obr. 261. Rožmberk. Dolní hrad. Tepané mísy. — Château-bas. Plaques ciselées en laiton.

ných stěnách po dvou, na ostatních po jedné kruhové vypuklé výplni, pozlacené. Všecky plochy pokryty tepanými listy a květy. Ze XVII. stol.

Svícen bronzový, 37 cm vysoký, kroužených profilů; ze XVI. stol.

Svícen postříbřený, 29 cm vysoký, na vypuklé nožce válcovitý stonek, všechny plošky svícnu vyplněny tepanou prací. Z 2. pol. XVII. stol. (Obr. 259.)

Puška, 94 cm dlouhá, sloní vykládaná; na obrubách festony, na pažbě boj jezdců, pod hlavní architektury renaissanční. Jest z počátku XVII. stol.

Puška, 122 cm dlouhá, vykládaná perletí a mosazí, s tepanými vložkami mosazními. Krásné práce z 1. pol. XVII. stol.

Růžek na prach, 26 cm dl., sloní vykládaný, geometrický ornament po stranách a v předu postava šlechtice; z počátku XVII. stol. (Obr. 260.)

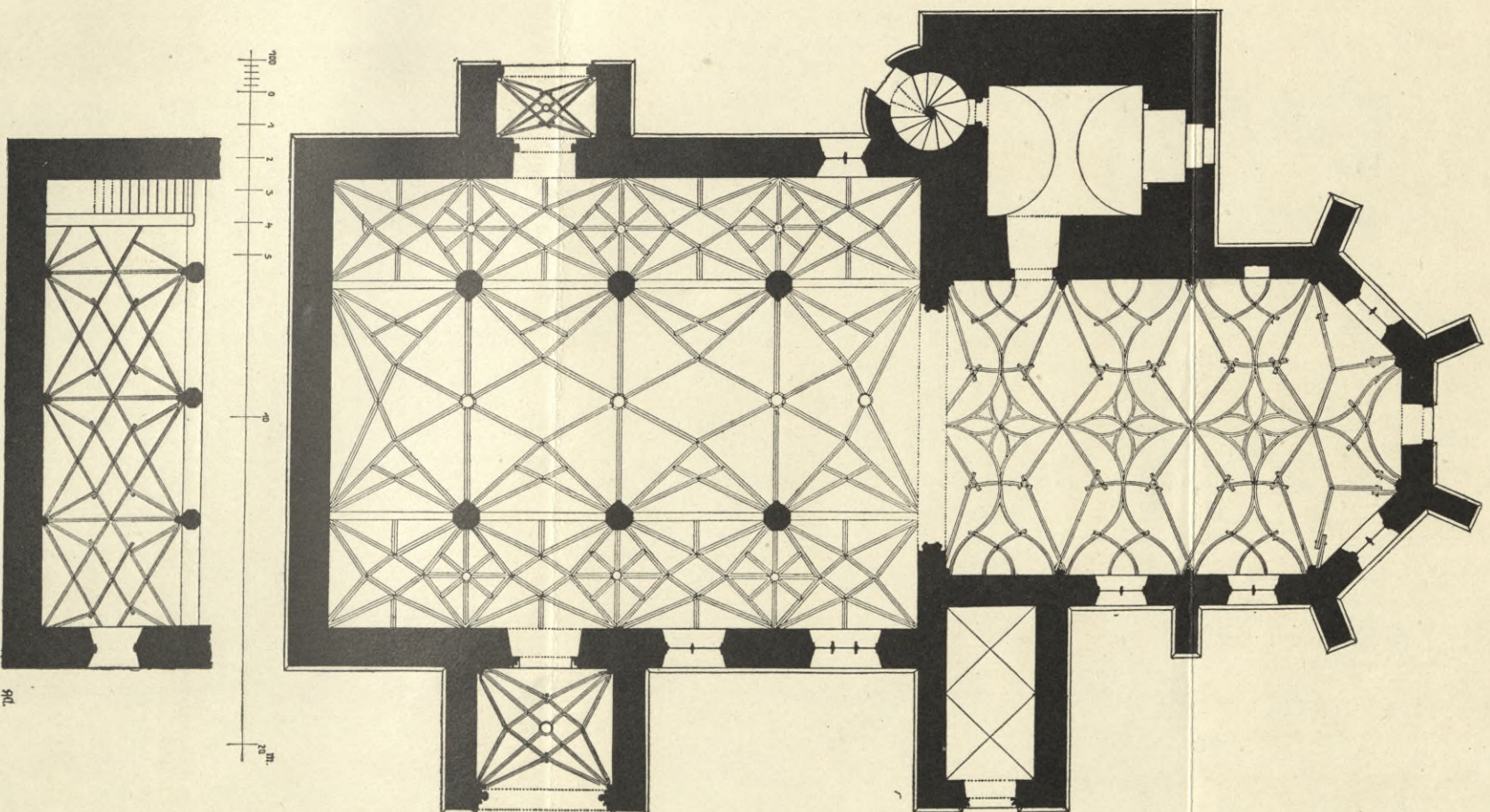
Mísa mosazná, 48 cm v průměru, rozdělena v 8 soustředných proužků, vyplněných drobnými růžicemi a lístky, úpenkovým ornamentem a 2 pruhy nápisů gotických, v zevním je latinské pozdravení andělské, ve

Obr. 262. Rožmberk. Dolní hrad. Fontánka se sochou p. Voka z Rožmberka.
— Chateau-bas. Fontaine avec la statue de s. Vok de Rožmberk.

vnitřním opakuje se Aleluja. Uprostřed vytepano zvěstování P. Marie andělem, nad nimi holubice v paprscích. Výborná práce z XV. stol.

Mísa mosazná, 46 cm v průměru, jest ve 4 soustředné proužky rozdělena válečky; na 2 proužcích vyrýsován ploše vlnovka a plochý torus z lupenů růžic, mezi nimi na širším pásku vypukle vytepaný úpenkový ornament z listů a hroznů vína. V prostředním kruhu v mělkém reliefu,

Obr. 263. Rožmberk. Půdorys klenob farnho kostela. — Plan des voûtes de l'église paroissiale.

911

málo ostrém, vytepán strom pokušení s hadem a pod ním stojícím Adamem a Evou. Obě mísy jsou v Rožmborském pokoji. Z počátku XV. stol. (Obr. 261.)

F o n t á n k a žulová, stojí u mostu před dolním hradem. Kanelovaná spodní mísa, 3 m v průměru, sedí na čtyřhranném trnoži, jehož hrany zdobí poprsí andlíků, vyvinutých ze závitnic. Na válcovitém dřívku uprostřed mísy vztyčeného, s výtokem po straně, rozšiřuje se hlavice ve tvaru menší mísy, na níž stojí soška posledního z Rožmberků ve zbroji, levicí opřena o štít se znakem Rožmborským, v pravici praporec. Na fontáne stála původně soška sv. Floriána, která byla dána na kašnu do města, a odtamtud posazena soška P. Voka z Rožmb. sem. Domácí dílo z počátku XVIII. století. (Obr. 262.)

3. Jednotlivé budovy v městě.

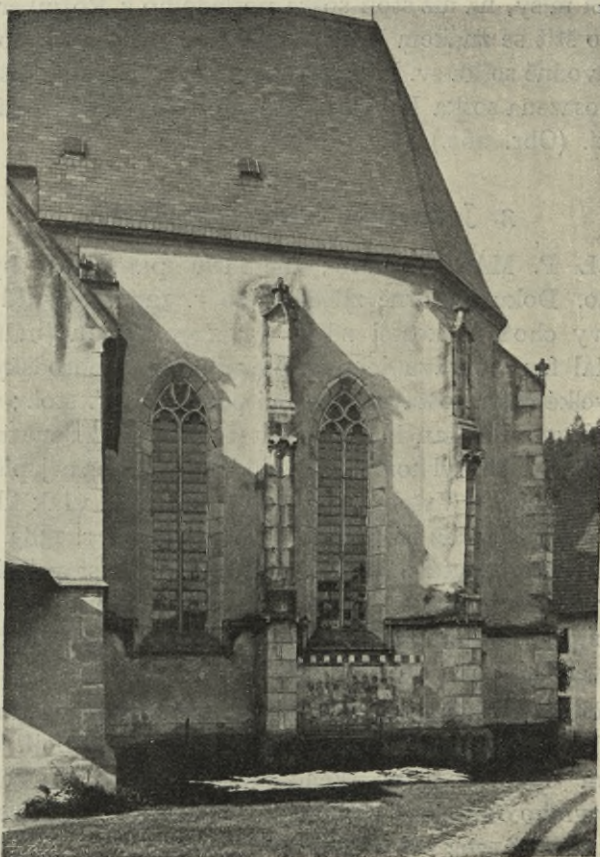
KOSTEL P. MARIE, farní; dle farní pamětnice byla plebanie zde již r. 1150. Dokumentárně zjištěno, že r. 1271 potvrdil biskup Jan nadání Vokovy choti na kostel zdejší a r. 1279 že pan Jindřich z Rožmberka odevzdal farní správu jeho klášterníkům Vyšebrodským. Nynější kostel byl z velké části postaven v druhé polovici XV. stol.; v r. 1465 posvětil biskup Sigm. Pirchan hlavní oltář. Loď byla zaklenuta r. 1480. Ale brzo na to již v r. 1488 byl kostel nově zaklenut, ale jen nejspíše asi nad lodí chrámovou. Dle zápisů Vyšebrodského kláštera byla však klenba kostela v Rožmberce dokončena až péčí opata Jiřího Taxera v r. 1583. To dle všeho týče se klenutí nad presbytářím, kde jsou též patrný dvě stavební doby. Patky jsou založeny pozdně gotické z konce XV. věku a klenba, neorganicky na patkách sedící, jeví ráz nejposlednějšího období gotiky, v kterém po venkově u nás se stavělo hluboko do XVI. věku.

Jako většina českých kostelů, byl i Rožmborský od husitských dob do násilné rekatolisace po r. 1621 v rukou kněží pod obojí. V r. 1664 byl Vyšebrodským opatem Jiřím Wendschuhem znovu vysvěcen. Tehdy měl kromě hlavního oltáře čtyry poboční: P. Marie, sv. Václava, sv. Štěpána a sv. Linharta. V r. 1762 byl hlavní oltář znovu zřízen. V r. 1881 byl celý kostel zvenčí opraven, čímž zničena většina značek kamenických. R. 1893 dány nové varhany. V r. 1900 zřízeny místo barokních nové postranní oltáře v gotickém slohu.

P o p i s t a v b y. Gotická, orientovaná, kamenná stavba omítaná, s kvádrovými konstruktivními částěmi, stojí v městě těsně u levého břehu Vltavy, obstavena úzkými uličkami. Stejnolodní kostel složen jest z t r o j l o d í o 4 polích, k němuž na východ přiléhá k n ě ž í š t ě, poněkud k jihu posunuté, o 3 polích a závěru ze 3 stran osmistěnu. V koutě mezi severním bokem kněžiště a východní zdí kostela vestavěna mohutná věž, k níž přístup vede na západ k ní přistavěným točitým schodištěm. P ř e d s í n ě jsou dvě před bočními vchody, — severním a jižním, —

a jedna u kněžiště, na jižní straně, v níž jest vchod na oratoř. (Obr. 263.) Kryt jest na strmé valbě věže, sedlové střeše lodi a valbě kněžiště i na přístavních břídlový.

Celá budova — kromě přístavku k oratoři — spočívá na kvádrovém trnoží o skosené vrchní hraně, jež se na rozích prostupuje. Ve výši 3·20 m nad trnožem obíhá stavbu pásová římsa, profilovaná dvěma

Obr. 264. Rožmberk. Pohled na presbytář farního kostela. — Vue du choeur de l'église paroissiale.

šikami, z nichž spodní jest vyžlábkovaná uprostřed. Římsa zalomuje se pod okny, vroubíc jejich níže položené lavice. Pod pásovou římsou na jižní straně kněžiště jest mezi 2 pilíři vybledlá malba fresková 3·40 × 1·80 m velká, představující Smrt P. Marie; pochází z počátku XVII. století. Byla tu hrobka rodu Schreinerů. (Obr. 264.)

Opěrák ů podporuje zdi kněžiště 6, z nichž 2 jsou kolmo na zdi a 4 paprskovitě kol závěru rozložené. Pilíře jsou 0·63 m široké a 1·45 m dlouhé s dvěma ústupky a dvěma pásovými, na rozích se pronikajícími

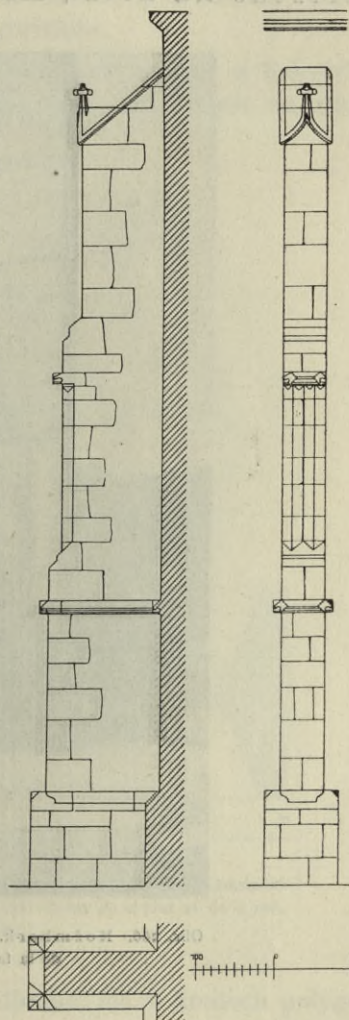
římsami, z kterýchž spodní běží kolem piliřů, svrchní však jen v předu. Mezi nimi jest přední strana opěráků prostoupena dvěma hranoly přes roh postavenými, jež spodem i vrchem zařezávají do šikmých plošek. Opěráky končí kosinami a v předu štíty o proláklých bocích, ukončenými šestihrannými knoflíky. (Obr. 265.)

Hlavní římsa záleží z desky spodem okosené a uprostřed vyžlábkované. Západní štít má krycí římsu vedenou dle bývalého sklonu střechy, původně kůrkami kryté. Sanktusník zděný, 4boký, na krákorcích vysazen při vrcholu západ. štítu, otupeného malou valbou.

Věž zvedá se na čtvercovém půdorysu o délce strany 7.90 m do výše své hlavní římsy 30.50 m, jest 3patrová, dělena 3 pásovémi římsami, stejného průřezu jako na kostele; nad každou z těchto říms zdivo věže poněkud ujímá. Střecha věže přerušena uprostřed každé strany vykříi, v nichž jsou ciferníky hodin, a dosahuje výšky 45.50 m. Na východním rohu věže jest nad trnožem nápis W 1413. Přístup na věž děje se na západní straně přistaveným točitým schodištěm, ukončeným kamennou kuželovou střechou s šestihranným knoflíkem a cimbuřím nad hlavní římsou. (Obr. 266.)

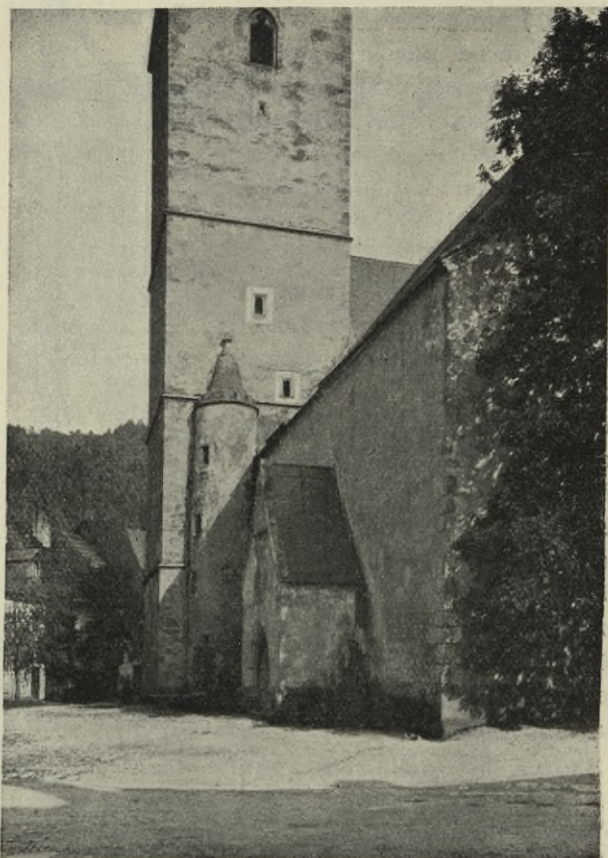
Vchody vedou do kostela čtyry. Č. 1. Jižní, 1.60 × 3.10 m veliký, hrotitý, obložen ostěním s hruškovcem na rohu, vroubeným po obou stranách válečkem, výžlabkem a šikmým páskem. Vchod tento jeví profilaci z konce XIII. věku. Před vchodem jest otevřená předsíň, 3.70 × 4.30 m veliká, sklenutá pěknou hvězdivou klenbou s prostupujícími se žebry a terčovým svorníkem ve vrcholu. Žebra podporována jsou v patkách krákorci. Přední stěna předsíňe otevřena jest 3.80 m širokým obloukem hrotitým, vroubeným ostěním profilovaným střídavě válečkem a výžlabkem. Předsíňka byla přistavena v XV. stol.

Č. 2. Vchod v severní zdi, 0.98 × 2.20 m veliký, hrotitý, s ostěním jednoduše výžlabkem profilovaným. Předsíňka otevřená před tímto vchodem, 1.85 × 3.55 m velká, též s XV. stol. jest rovněž

Obr. 265. Rožmberk. Farní kostel. Opěrný piliř v kněžstvi a nápis na věži. — Église paroissiale. Contrefort du choeur et millésime sur la tour.

zaklenuta hvězdovou klenbičkou s terčovým svorníkem. Také tato před-
sínka jest na sever otevřena obloukem hrotitým, jehož ostění jest na obě
strany prostě skoseno. Na štítu předsínky patrna fresková malba
Kristus na kříži, 120 × 160 cm velká, z počátku XVII. století.

Obr. 266. Rožmberk. Farní kostel. Pohled na sev. průčelí. — Vue
de la façade nord de l'église paroissiale.

Č. 3. Vchod za hlavním oltářem, 0.75 × 1.80 m ve světlosti, obdélný,
s vydutými krákorci v horních koutech; jeho ostění jest profilováno vá-
lečkem mezi 2 výžlabky a šikmým páskem.

Č. 4. Vchod do schodiště u věže, 0.85 × 1.75 m velký, obdélný,
v ostění bez profilu.

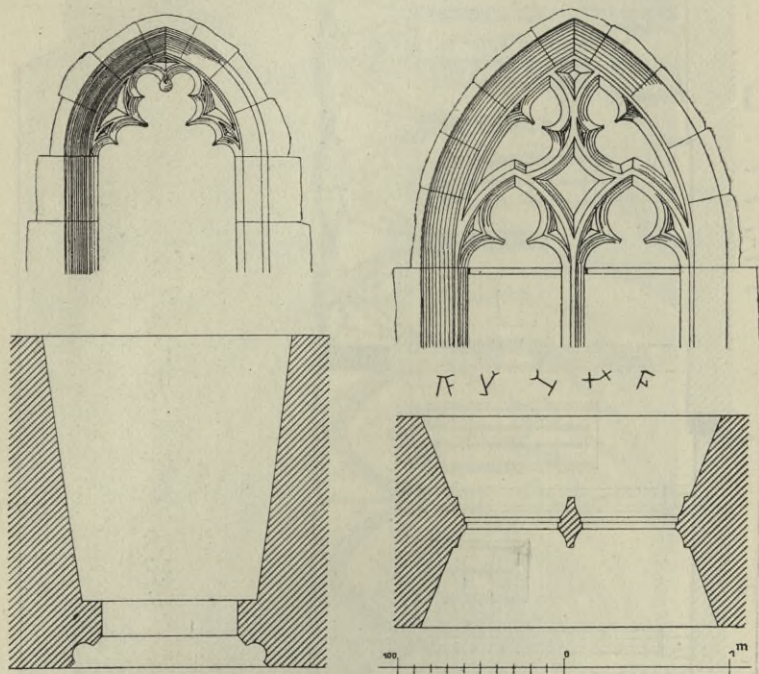
Okna osvětlují kněžiště 4, v ostěních na obě strany rozevřených,
o 1 prutu, s kružbami, z nichž 1 jest ze XIV. století a 3 pozdně gotické,
z konce XV. věku.

V lodi jsou 4 velká okna hrotitá; z těch první od kněžiště na jižní
straně má 2 pruty, ostatní 3 po jednom. Pod kruchtou jest malé kruhové

okénko a v západním štítu hrotité okno bez kružby. Na lavicích oken (a na opěrácích) jsou patrný též kamenité značky, jichž většina ale byla při poslední opravě otlučena. (Obr. 267.)

Ve věži jest 11 malých obdélných okének a ve zvonici tamtéž 4 velká hrotitá okna s kružbou pozdně gotickou.

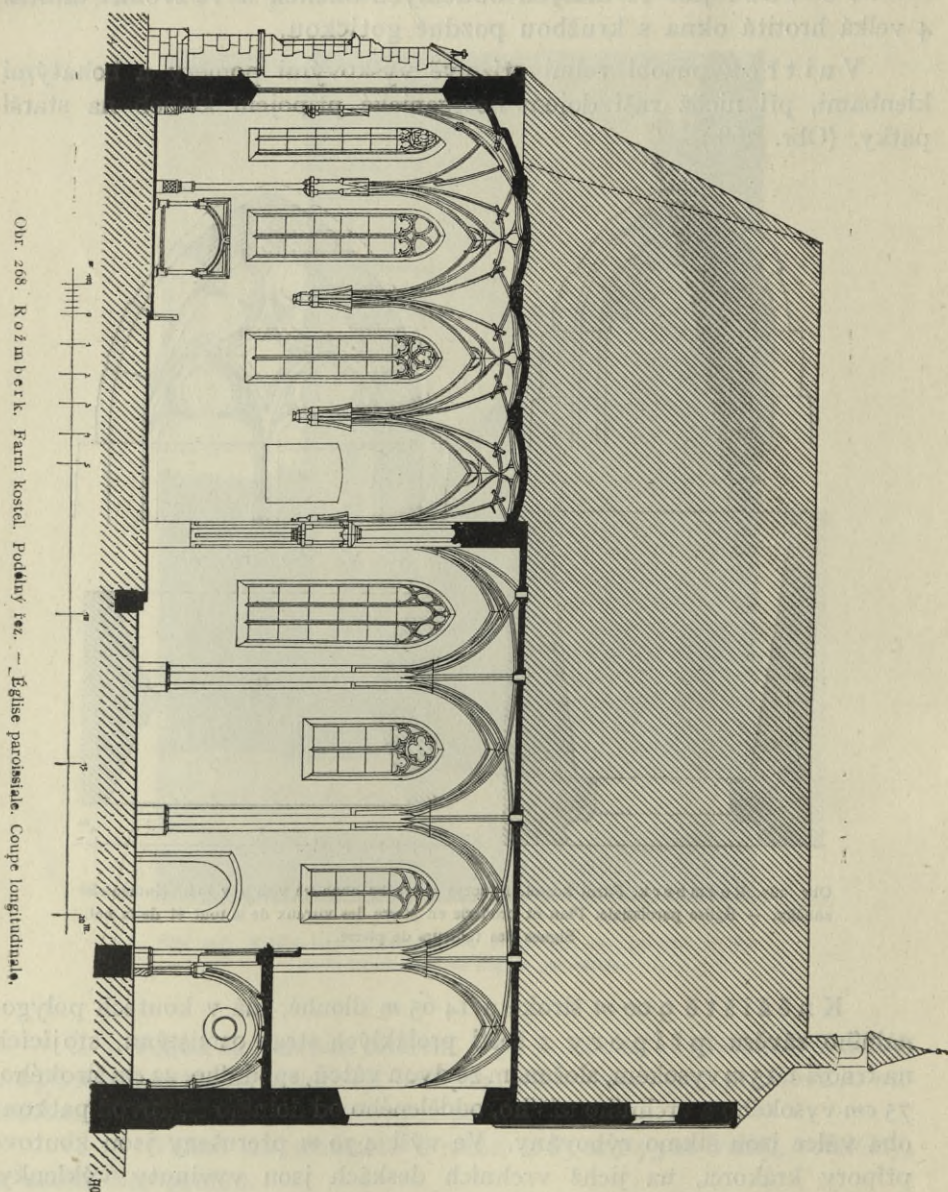
Vnitřek působí velmi příznivě výškovými poměry a bohatými klenbami, při nichž ruší dojem neorganické připojení kleneb na starší patky. (Obr. 268.)

Obr. 267. Rožmberk. Farní kostel. Púdorys a kružba okna ve věži a v lodi. Kamenické značky. — Église paroissiale. Plan et broderie en pierre des vitraux de la tour et de la nef. Signes des tailleurs de pierre.

Kněžiště 9.00 m široké a 14.65 m dlouhé, má v koutech polygonálního závěru přípory z šesti proláklých stran osmistěnou, stojících na trnoži 1.15 m vysokém, složeném ze dvou válců, spodního, 22 cm širokého, 75 cm vysokého a vrchního užšího, odděleného od dolního talířovou patkou; oba válce jsou šikmo rýhované. Ve výši 4.70 m přerušeny jsou koutové přípory krákorci, na jichž vrchních deskách jsou vyvinuty výklenky, vroubené po obou stranách sloupky; na hlavicích sloupek rozvíjejí se původní patky klenbové, ale jen 1.20 m vysoké; pak jsou přerušeny a odtud počínají teprve náběhy nynější klenby. Kněžiště, 12.0 m vysoké, hvězdové, s podvléknutými žebry, jež v púdoryse tvoří tři sličné hvězdy, z oblouků sestavené. (Obr. 269.) Žebra jsou hranolová se skosenými

hranami, vyhloubená po obou stranách dvojitými proláklými obloučky; jejich profily se prostupují na koncích bez svorníků. Ostatní patky klenbové v kněžišti, — 4 nástěnné a 2 koutové, — jsou podporovány krákorci

polygonálními a ve výši 6.40 m jsou přerušeny a nastaveny nynějšími výběhy klenbovými. Severní stěna jest povysazena pod klenbou krákorci, a na jedné klenbové patce na této stěně jest znak s pětistrou růží. (Obr. 270.)

Vchod do sakristie z kněžiště 0.91×1.81 m ve světlosti, obdélný, s malými vydutými krákorci v horních koutech, v žulovém, ploše profilovaném ostění, 40 cm širokém, složeném z 3 výžlabků, válečku a hruškovce; všecky tyto články prostupují se v horních koutech a nad hladkým trnožem ve výši 50 cm nad dlažbou. (Obr. 271.)

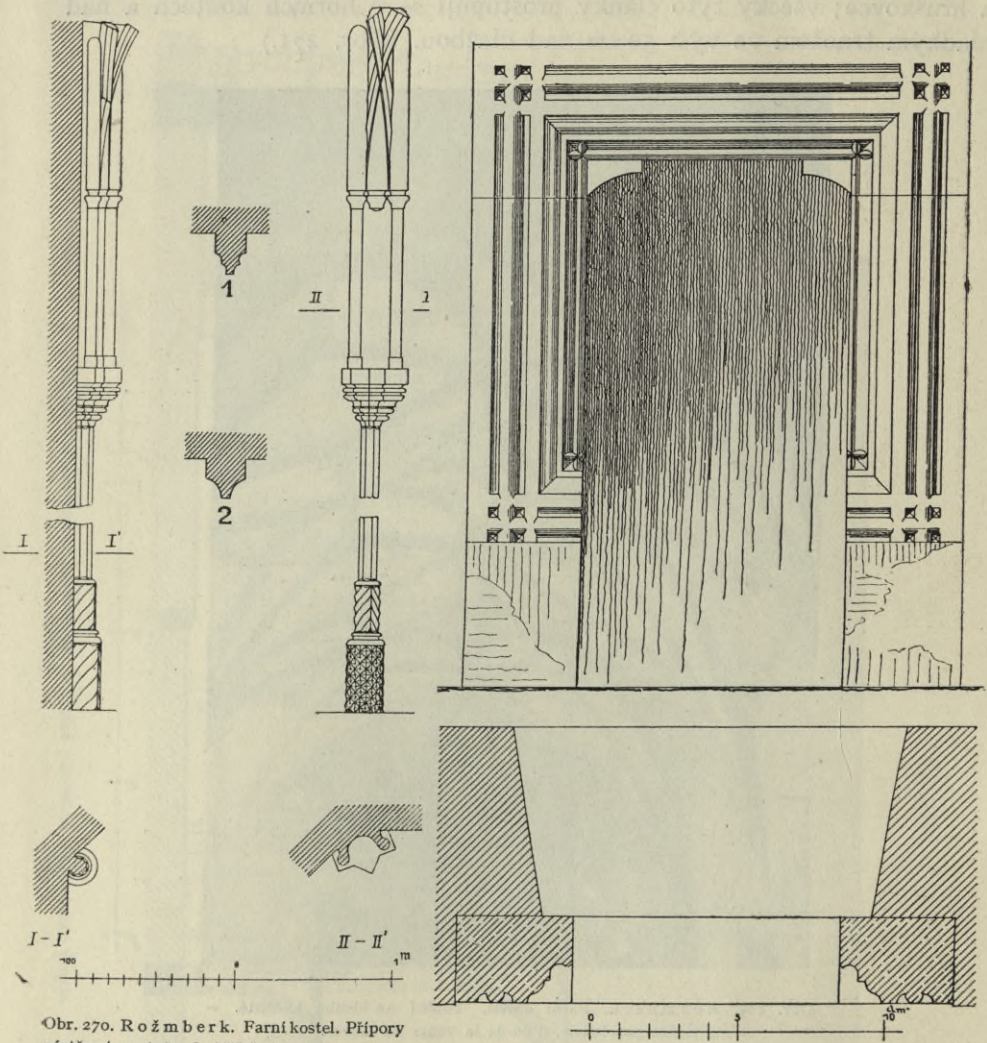

Obr. 269. Rožmberk. Farní kostel. Pohled na klenbu kněžiště. —
Église paroissiale. Vue de la voûte du chœur.

Vítězný oblouk tupě hrotitý, 7.20 m široký, ve zdi 0.80 m silné, obložen žulovým profilem z dvou hruškovců, dělených v předu výžlabkem. Ve výši 4.75 m nad dlažbou přerušen jest po obou stranách výklenkem, podepřeným složitě profilovaným krákorcem a ukončeným plochým baldachynem. (Obr. 272.)

Trojlodí kostela 13.70 m široké a 17.80 m dlouhé, děleno jest 3 páry pilířů v 3 lodi stejné výšky, z nichž střední jest 7.10 m široká, severní boční 3.20 m a jižní 3.40 m. Pilíře jsou osmistěnné, s připojeným poloválcem do střední lodi, stojí na 98 cm vysokém trnoži, ukončeném

okosenou vrchní hranou; ve výšce 7-80 m jsou nasazeny klenbové náběhy, které jsou ale podobně jako v kněžišti přerušeny a byly později dokončeny hvězdovou klenbou do mělkých, — bezpochyby podvleknutých —

Obr. 270. Rožmberk. Farní kostel. Příporý nástěnné v závěru kněžiště, žebra klenob: 1. v kněžišti, 2. v lodí. — Église paroissiale. Piliers au mur et au coin en polygone du choeur. Nervures: 1. au choeur, 2. dans la nef.

Obr. 271. Rožmberk. Farní kostel. Vchod do sakristie. — Église paroissiale. Portail de la sacristie.

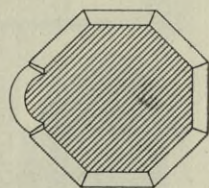
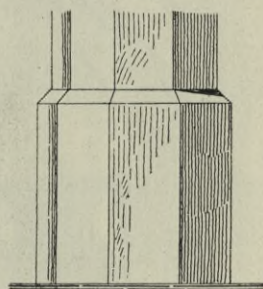
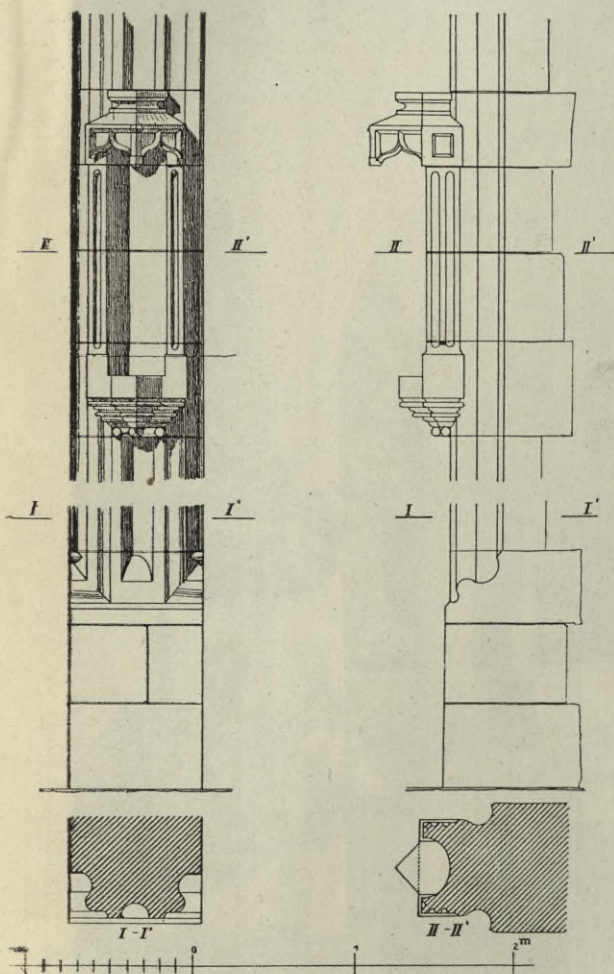
želez hranolových, o proláklé skosené hraně. (Obr. 273.) Ve výšce 12.60 m nad dlažbou sbíhají se žebra v 5 svornících ve střední lodí a po třech v bočních lodích.

K r u c h t a zaujímá západní pole kostela, otvírá se do lodí 4 hrotitými oblouky a jest zaklenuta do 3 kamenných pilířů a přípor u zdí v 4 polích síťovou klenbou s podvleknutými žebry, na koncích se pronikajícími. Zábradlí je plné s čtvercovými výplněmi. (Obr. 274 a 275.)

Sakristie, 4.70×3.40 m veliká, nachází se pod věží, obstavena zdmi 2.00 až 2.20 m silnými a zaklenuta jest valenou klenbou.

Sanktuář nachází se v severní zdi kněžiště, 1.53 m nad dlažbou. Výklenek 35 cm široký a 67 cm vysoký, svrchem půlkruhový, ovrouben

jest pravouhle po stranách a nahore článkovaním z dvou poloválek a výžlabků, jež proniká spodní část obruby, mající tvar a články pásové římsky. Nad vrchní částí obruby vyčnívají 11 cm vysoké trnože a fial, přes roh postavených, kterými pů-

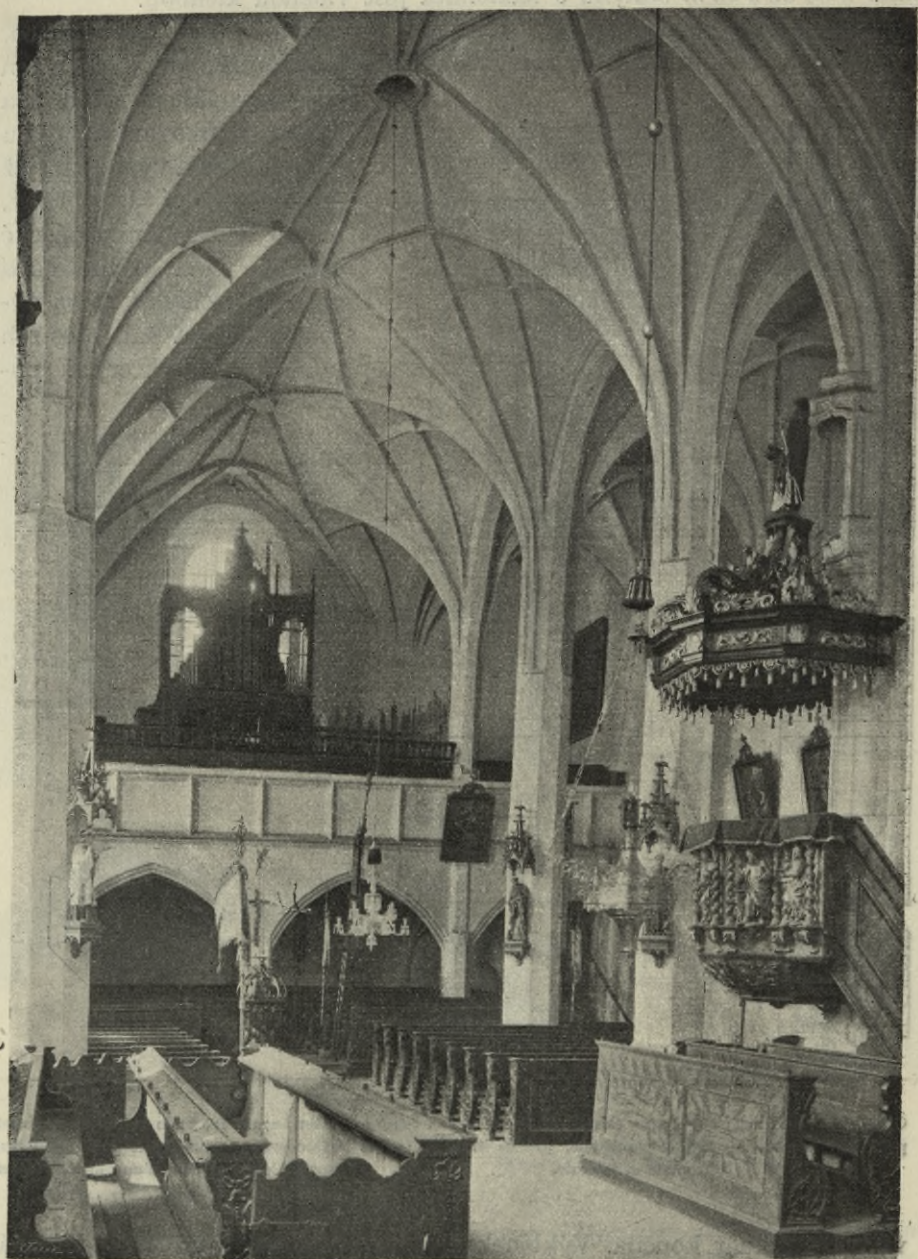

Obr. 272. Rožmberk. Farní kostel. Vítězný oblouk čelný a postranní pohled. — Église paroissiale. Arc de triomphe; vues frontale et latérale.

Obr. 273. Rožmberk. Farní kostel. Půdorys a patka pilíře lodi. — Église par. Coupe et base d'un pilier de la nef.

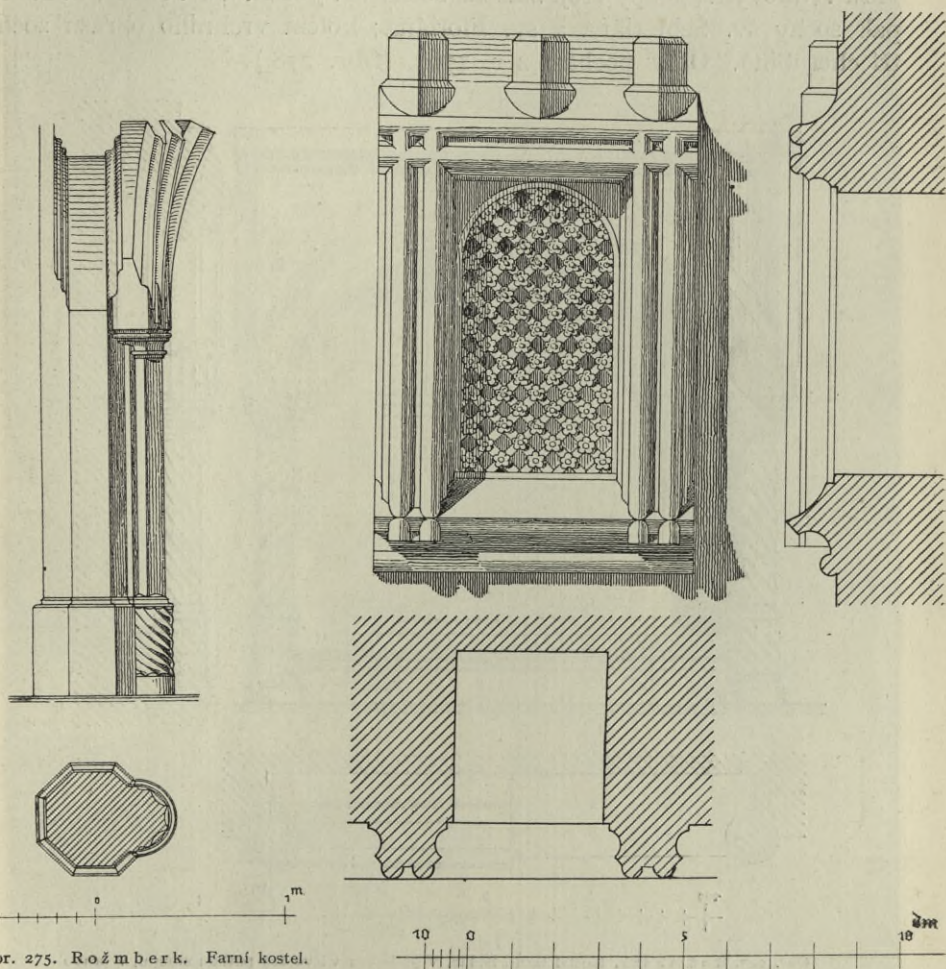
vodně sanktuář končila. Výklenek uzavírá pozlacená mřížka železná, z pásků šikmých, tvořících malé kosočtverce, jichž rohy kryty jsou pětilistými růžicemi. Sanktuář pochází z konce XV. století. (Obr. 276.)

Sedile vyplňuje celé přízemí severního pole proti sanktuáři, jsouc 2.40 m široké a 2.67 m vysoké. Výklenek 2.20 m dlouhý, 2.24 m vysoký a 0.30 m hluboký, vrouben jest po každé straně sloupkem větvenovitě rýho-

Obr. 274. Rožmberk. Vnitřek farního kostela. Pohled ke kruchtě. — Intérieur de l'église paroissiale. Vue vers la tribune de musique.

vaným, stojícím na válcovitém, rovněž rýhovaném trnoži, opatřeném patkou o skosené vrchní hraně. Dřík sloupku má talířovitou patku a článkovanou hlavici z dvou se prostupujících hranolů, z nichž jeden jest stranou, druhý hranou v ose postaven. Výklenek překlenut jest plochým segmentem,

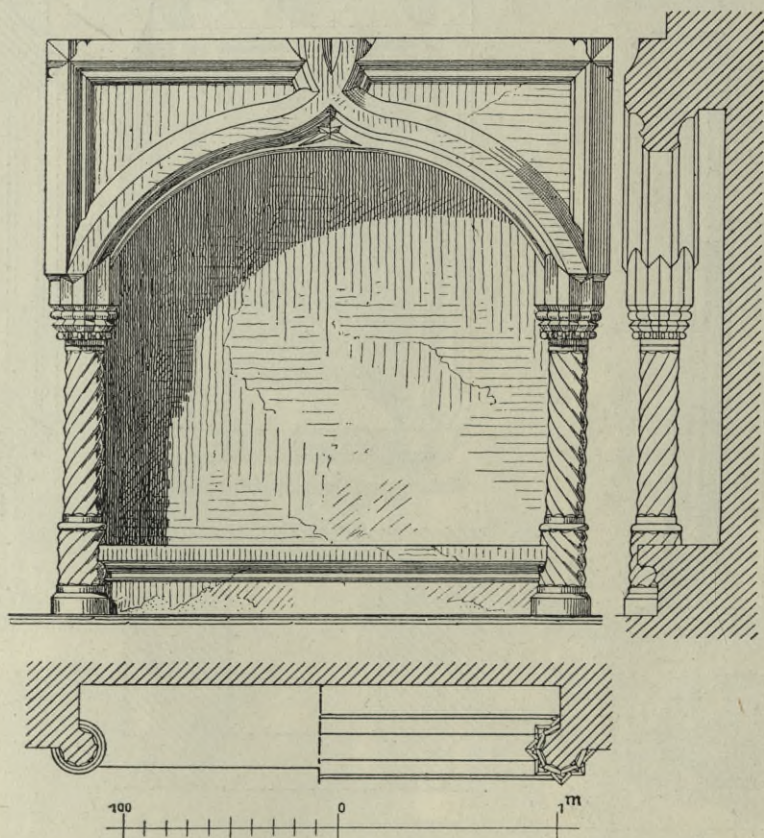
Obr. 275. Rožmberk. Farní kostel. Pilíř pod kruchtou s patkou klenby. — Église paroissiale. Pilier et naissance de voûte sous la tribune de musique.

Obr. 276. Rožmberk. Farní kostel. Sanktuát — Église paroissiale. Tabernacle.

krytým v předu oslím hřbetem, jehož přední římsa se zařezává do hlavic bočních sloupků. Vlastní sedadlo, pouze 33 cm nad nynější dlažbou, opatřeno jest v předu článkováním z desky, jejíž spodní hrana jest okosená a uprostřed vyžlábkována. Také sedile provedeno bylo na sklonku XV. věku. (Obr. 277.)

Zařizování. Jest z části barokní, z části nové v gotickém slohu provedené.

Hlavní oltář v ranném baroku; dřevěný, z části pozlacený. Uprostřed mezi dvěma páry vrtulových sloupů visí slabý obraz P. Marie, na něm dole zemští patronové, nad nimi drží dva andělci obraz hrazeného města Rožmberka s hradem. V nástavci nad kladím obraz sv. Mikuláše. Mezi vrtulovými sloupy stojí zlacené sochy sv. Josefa a sv. Anny, mimo ně pak sochy sv. Šebestiána a sv. Floriána; kolem vrchního obrazu sochy tří cherubínů. Oltář pochází z r. 1762. (Obr. 278.)

Obr. 277. Rožmberk. Kostel farní. Sedile. V půdorysu v levo řez patkou sloupu, v pravo hlavici. — Église paroissiale. Sedile. Au plan, à gauche, coupe par la base de la colonne et, à droite, par le chapiteau.

Boční oltáře stejné architektury, nové v gotickém slohu jsou z konce XIX. století. Na severním visí obraz Piety, $1,05 \times 1,60$ m velký. *) Dobrá malba z počátku XVIII. stol. (Obr. 279.) Na jižním obr. sv. Barbory, nový.

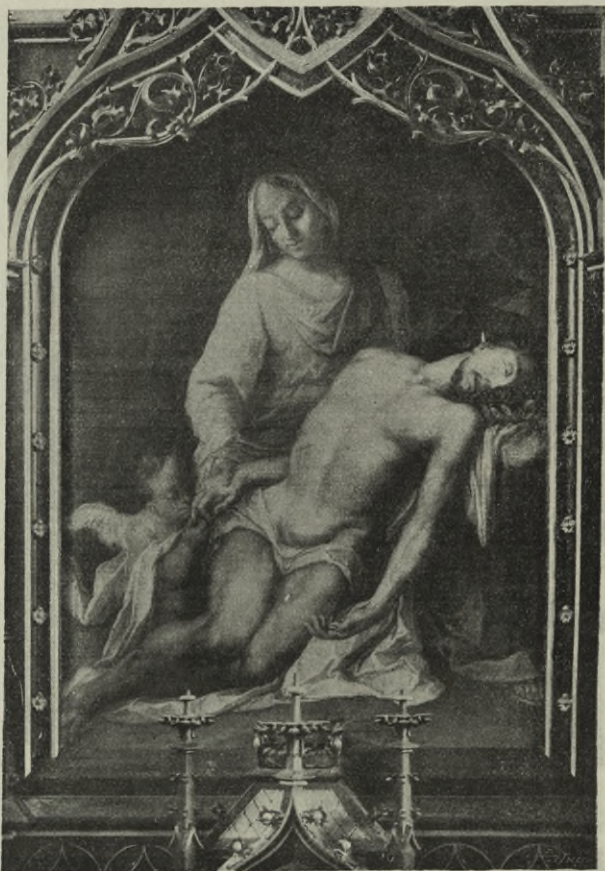
Kazatelna dřevěná, barokní, se zlacenými reliefy na poprsníku čtyř sv. evangelistů s attributy. Na stříšce Bůh Otec s mečem.

*) Podobna jest Pietě od A. Carracciho.

Obr. 278. Rožmberk. Farní kostel Vnitřek, pohled do kněžiště. — Église paroissiale. Intérieur, vue du chœur.

Křtitelnice 98 cm vys., 82 cm v průměru, dřevěná, barokní. Víko 74 cm vysoké, o šesti krákorcích ve tvaru koruny, lze na kladce zvedati. K tomu účelu slouží pěkně kovaný, 115 cm dlouhý krákorc, končící makovým květem; z počátku XVIII. věku. (Obr. 280.)

Obr. 279. Rožmberk. Farní kostel. Neznámý malíř z poč. XVIII. st. Obraz na severním bočním oltáři. — Église paroissiale. Peintre inconnu du com. du XVIIIe s. Tableau sur l'autel latéral nord.

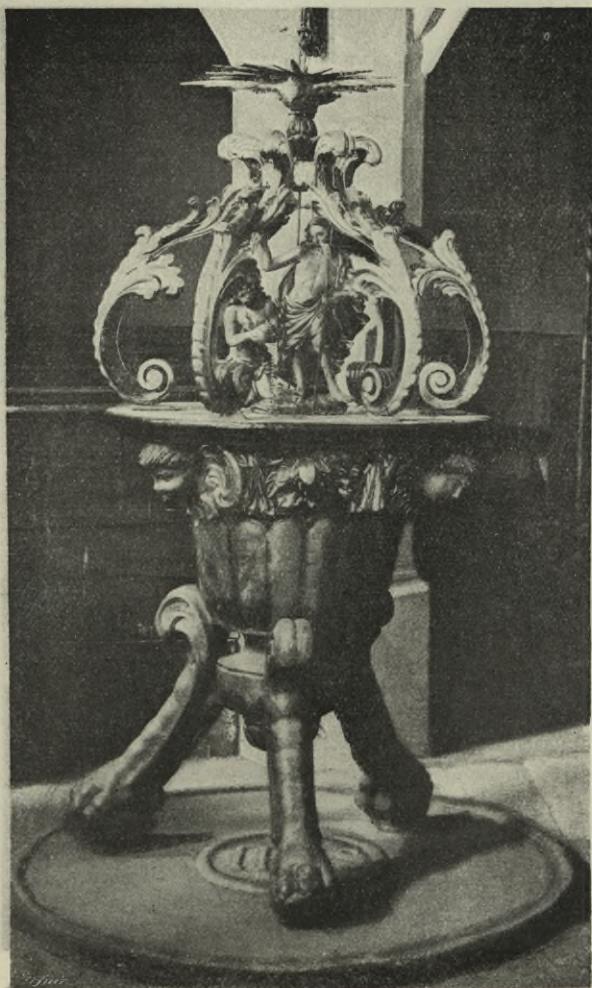
Oratoř balkonová, dřevěná; z části zlacená, v raně barokním slohu provedená. Pochází z konce XVII. století. Byla sem dána v XIX. století hrabětem Jiřím Buquoyem. (Obr. 281.)

Lavice v lodi kostelní 22 kusů, s řezanými postranicemi; z XVIII. století.

Varhany v novogotické architektuře z r. 1893. Cínové píšťaly byly vzaty ve válce r. 1918.

Cechovní korouhev zedníků a kameníků s obrazem P. Marie na jedné a znakem řemesel na druhé straně; jest z konce XVIII. století.

Monstrance měděná, pozlacená, 46 cm vys., 22 cm šir., paprsková, posázena nepravými kameny, na noze vypuklé tlačené ornamenty, ořech barokně prohýbaný, kol středu architektonický věneček z plamenů, nahore s římsou; dole holubice, po stranách andílci, nahore Bůh Otec; hrubě provedená práce rokoková z konce XVIII. stol.

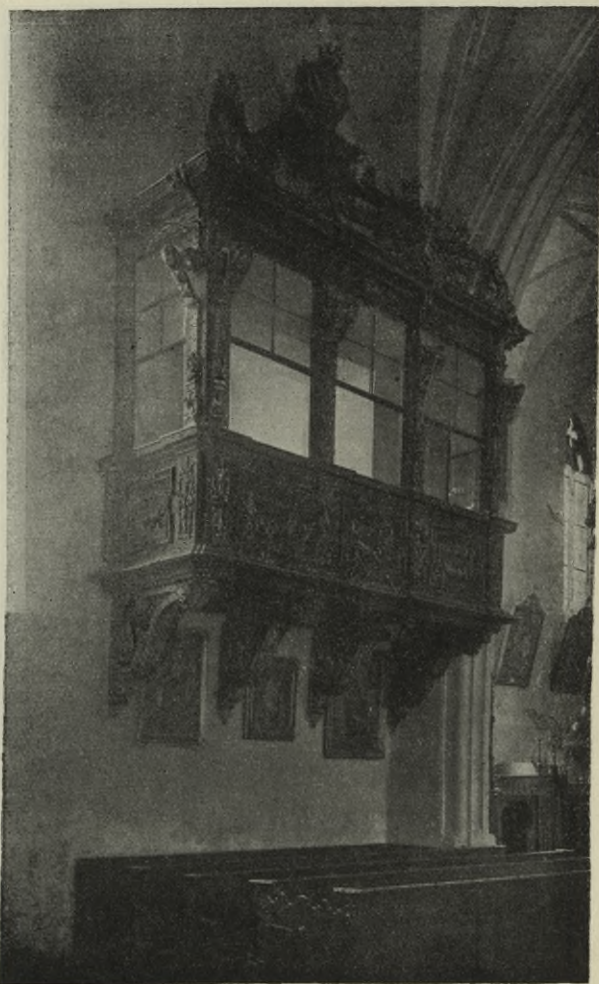

Obr. 280. Rožmberk. Farní kostel. Křtitelnice. — Église paroissiale.
Fonts baptismaux.

Kalich měděný, zlacený, 22 cm vys., 8 cm v prům. číše; na kulaté hladké nožce 4 oválné medaillony, na všech rákosová lupena. Spodek číše obalen rozvilinami akantu; číše je starší, z XVIII. stol.; ostatek z počátku XIX. věku. (Obr. 282.)

Náhrobníky. Před Mariánským oltářem v levé lodi leží pochován vítěz nad stavy českými, Karel Bon. hr. Buquoy. Hrob kryje

prostá žulová deska 100×2.20 m. Kromě toho pochováno v kostele několik kněží: před hl. oltářem Fil. Halbritter, farář v Rožmberce, † 1683, v lodi Eugen Neumann, farář v R., † 1751, v presbytáři Bon. Walisch, farář v R., † 1763.

Obr. 281. Rožmberk. Farní kostel. Oratóf. — Église paroissiale. Oratoire.

Na zevní straně kostela byla pod freskou na jihu presbytáře znázorňující smrt P. Marie hrobka rodiny Schreinerů z r. 1628.

Z v o n y. *Č. I. Vysoký 82 cm, v průměru 110 cm, má ucha s maskami; pod korunou ornamentální pás, na plášti relief P. Marie, dále sv. Mikuláše a na třetí straně kartuš se známkem zvonařským a opisem: *Jos. Perner in Budweis 1803.*

Č. 2. Vys. 61 cm, v průměru 80 cm, ucha má pruhovaná, pod korunou nápis: TENTO + ZWON + SLIT + GEST + KE + CZTI + A + CHWALE + PANV + BOHV + AMEN + LETA + I (!) + V C + XI . VI + (= 1511, v červnu.) Na plášti relief P. Marie.

*Č. 3. Vys. 50 cm, v průměru 68 cm, pod korunou nápis: FRANZ HOLLEDERER IN LINZ 1858. Na plášti znak opata Vyšebrodského,

Obr. 282. Rožmberk. Farní kostel. Monstrance s kalichem. — Église paroissiale. Soleil et calice.

nad ním relief P. Marie, sv. Josefa, sv. Jana Mil., sv. Mikuláše, sv. Jiří a sv. Víta.

*Č. 4. Vys. 40 cm, v průměru 53 cm, s nápisem: FRANZ HOLLEDERER IN LINZ 1853.

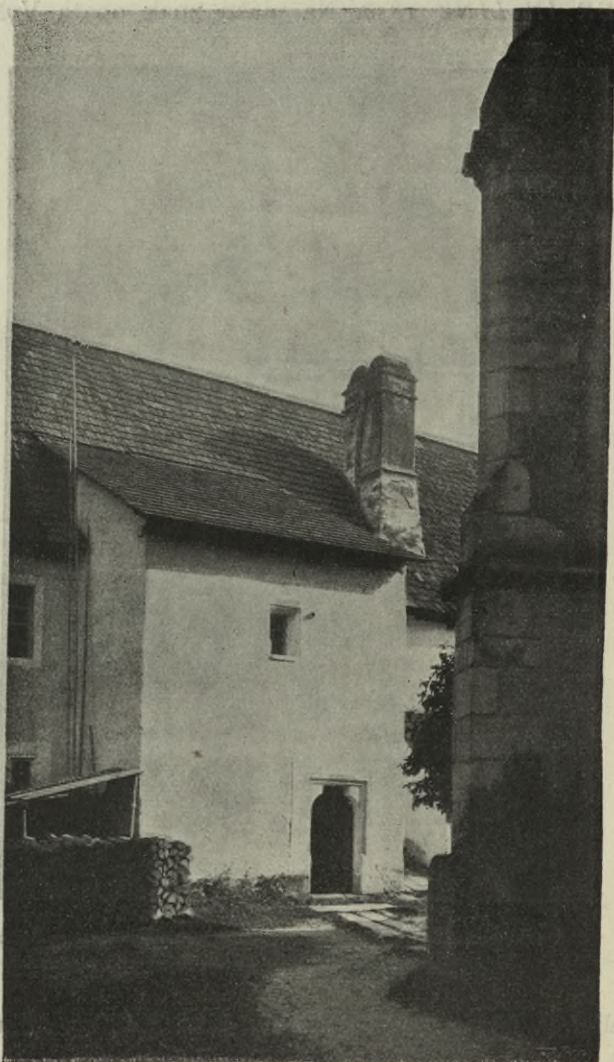
Č. 5. Vys. 27 cm, v průměru 38 cm s nápisem: SILVIUS CREVZ GOSS MICH IN LINZ 1742.

*Č. 6. Vys. 26 cm, v průměru 35 cm, s nápisem: FRANZ HOLLEDERER IN LINZ 1858.

*Č. 7. Umíráček, visí na věžičce nad západ. štítem a jest nepřístupný.

Ostatní význačnější budovy v městě.

FARA, jednopatrová stavba omítaná, pozdně gotická, z konce XV. století, z části sbarekovaná, stojí na jih od kostela na obdélníku o 3×7 okenních osách.

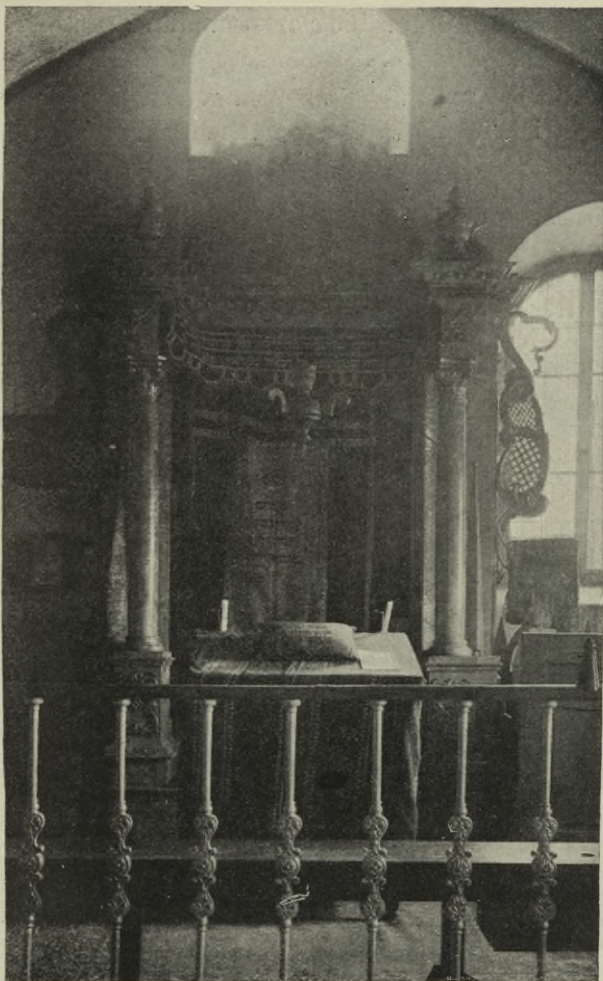

Obr. 283. Rožmberk. Fara. — Maison curiale.

V chod obdélný, mělce článkovaný, s prostupujícími se články na rozích a vydutými krákorci v horních koutech. Jedno z oken má původní gotické ostění, bývalo děleno kamenným křížem a na podokeníku má zachovány 2 krákorce. Ostatní okna mají barokní ostění. Na západní straně vyveden štít se závity a 2 jehlanci po stranách.

Komíny jsou s původními hlavami s pološtitý na rozích. (Obr. 283.)

SYNAGOGA stojí na pravém břehu Vltavy v tak zv. Latránu, pod hradem. Nepravidelná stavba, založená v XVII. věku, byla po požáru v r. 1846 úplně přestavěna. Zevně prosta ozdob, jednopatrová, o 3 osách

Obr. 284. Rožmberk. Archa úmluvy v synagoze. — Arche d'alliance dans la synagogue.

s předloženými, otevřenými schody. Uvnitř sál o 3 oknech, $6,8 \times 10$ m veliký, krytý českými klenbami mezi pásy. V západním poli po celé šířce sálu empora.

Archa úmluvy v oltáři o 2 dřevěných sloupcích s kladím architektury, rázu ranně barokního z konce XVII. stol., s boltcovými, pozdějšími postranicemi z konce XVIII. stol. (Obr. 284.)

Op o n a 120 × 180 cm vel., před archou, má starší žlutou hedvábnou zlatem a stříbrem tkanou obrubu renaissanční, 5 cm širokou, našitou na novějším červeném sametu. Uprostřed žlutý damašek s hebrejským nápisem.

L u s t r i. Vys. 55 cm, v prům. 50 cm, šestihranný, nahoře jezdec na orlu sedící drží v ruce žezlo.

2. Vys. 48 cm, v prům. 60 cm, osmihranný, stonky v tvarech vlnovky z koulíček.

3. Vys. 58 cm, v prům. 75 cm, osmiramenný, podobný předešlým dvěma. Všecky tři jsou mosazné a renaissanční, ze XVII. stol.

Obr. 285. Rožmberk. Portálek domu č. 31. —
Portail de la maison no. 31.

L a v a b o 32 cm široké, 27 cm ze zdi, cínové s nádržkou (jest z téže dílny jako v Rychnově n. Malší). Na obrubě mísy značky ^{F X S} 1739 Na nádrži značka M M 1721.

DŮM č. 31. Má žulový portálek 107 × 177 cm ve světlosti, renaissanční, z r. 1597, s nápisem a znáčkem Jeronýma Kommerstadta. (Obr. 285.)

DŮM č. 74. Nyní radnice. Vpředu prostá, jednopatrová stavba s průčelím z XIX. věku, ale ve dvoře jest několik otvorů v kamenných obrubách o skosených hranách gotických; v jednom jsou zachovány železné dveře s pásy a knoflíky z XV. věku.

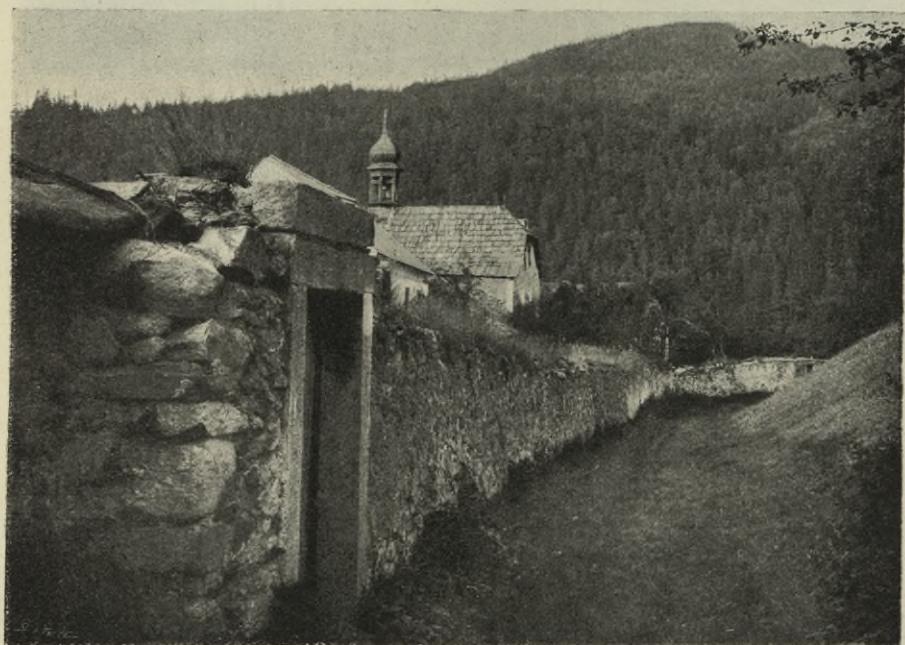
DŮM č. 77 na náměstí, o 4 osách, jednopatrový, druhé patro vyznačené na průčelí kryje již půdu. Průčelí končí segmentovým štítem, vroubeným volutami a jehlanci. Z druhé polovice XVII. stol.

DŮM č. 78. sousedí s předešlým, má 4 okenní osy v 1. patře, nad nimi vyveden štít v německé renaissanci s 2 páry závitnic a kamenných jehlanců po stranách; nad krycí římsou nástavky kusého štítu s piníí uprostřed. Z druhé polovice XVII. stol. (Obr. 286.)

DŮM č. 102 stojí těsně u bývalých hradeb městských; jednopatrová prostá stavba o 3 osách, pod šindel, s věžkou, s lucernou šestibokou, cibulovitou šindelovou stříškou. Na věžce té je zvonek, kterým každou noc o hodině 9. a o 3. se vyzvání dle starého obyčeje. Vedle domku toho stávala

Obr. 286. Rožmberk. Domy na náměstí se sochou sv. Jana N. — Maisons sur la place de la ville; au milieu, la statue de St. Jean.

Obr. 287. Rožmberk. Pohled na jižní ohradní zdi s bývalým příkopem a domem č. 102. — Vue du rempart sud avec l'ancien fossé; au fond, la maison no. 102.

branka městská. Na jihovýchodní straně od něho býval starý židovský hřbitov, kdež dosud viděti několik nízkých kamenů s otřelými nápisy. (Obr. 287.)

MOST dřevěný, na kamenných pilířích, přes Vltavu spojuje město s Latránem; posledně postaven r. 1709. (Obr. 288.)

Obr. 288. Rožmberk. Most přes Vltavu a pohled na jižní průčelí hradu. — Pont sur la „Vltava“ et vue de la façade sud du château.

4. Sochy.

SOCHA SV. JANA NEP. stojí v kamenné kuželkové ohrádce na barokně-jonském sloupu; na baňatém podstavci nápis PRO APLI ANDAEIVS GLORIA FIERI CVRAVIT IOSEPH

IOSEPH ANTO NIVS SHERVSH FVNDATOR

Socha světce v životní velikosti provedená, jest polychromovaná, v postoji silně sehnutém a pochází dle chronostichu v nápise z r. 1722.

SOCHA SV. FLORIÁNA stojí uprostřed náměstí na kašně, jest 1·20 m vysoká, pískovcová, z 1. polovice XIX. stol. Původně stála na kašně soška Voka z Rožmberka, kterou hrabě Buquoy vyměnil s městskou správou za sošku sv. Floriána.

Rožmitál. (Rosental.)

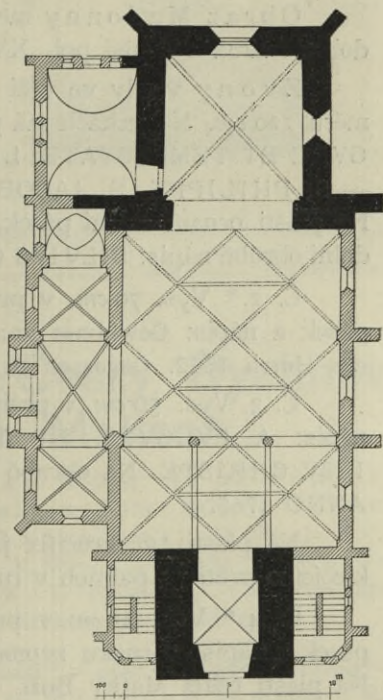
Prameny: Dr. M. Pangerl, Urkundenbuch v. Hohenfurt, 25. **Matriky** od r. 1630. **Literatura:** J. Truhlář, Urbář zb. Rožm., 3; J. Schaller XIII., 158; J. G. Sommer IX., 161; Dr. J. Neuwirth, Geschichte d. christl. Kunst i. Böh. bis zum Aussterben der Přemysliden, 269; Dr. W. Ladenbauer, 39; J. Braniš v Památkách archeol. XVII., 211; Týž, v Methodu XXII., 31; Ottův naučný slovník XXII. 36; Čechy VI., 31; Dr. M. Pangerl v Mitt. d. Ver. f. G. d. Deutsch. i. Böh. IX., 12; A. Sedláček, Slovník histor. I., 777.

Městečko založeno Rožmberky již v XIII. století. Znak: v modrém štítě dole růže pětilistá, zlatá v pravo, zlatá hvězda v levo, stříbrný půlměsíc uprostřed. Ráz městečka zcela vesnický.

KOSTEL NANEBEVZETÍ P. MARIE, farní, byl jím již r. 1259, kdy odevzdána jeho farní správa klášteru Vyšebrodskému. Za husitských válek byl opuštěn, až od r. 1638 opět ujal se onen klášter správy.

Nynější kostel postaven dle návrhu lineckého architekta *Fr. Schiefthaler* v r. 1909 v gotickém slohu. Z původního kostela zbylo pouze kněžiště a zdivo věže. Dvojloďní, orientovaná, kamenná a omítaná stavba záleží z čtvercového kněžiště, k němuž přistavena hlavní loď s úzkou boční lodí na severní straně. V ose hlavní lodi stojí stará věž, k níž jsou po obou stranách přistavena nová schodiště, na kruchtu a do zvonice vedoucí. K severní zdi kněžiště a východní boční lodi přiléhá rovněž nová sakristie. (Obr. 289.)

Kněžiště stojí na kvádrovém trnoží o skosené vrchní hraně, stěny hladké. Oba rohy podporují 2 úhlopříčné opěrky o 1 ústupku a šikmá stříšce. Okna osvětlují kněžiště 2; východní o 2 prutech a kružbě o 3 párech nosů a 3 čtyrlístech; jižní o 1 prutu a v kružbě o 1 páru nosů a nad nimi čtyrlíst. Loď osvětlují 3 okna na jižní straně, severní boční loď 6 oken hrotitých s kružbami. Věž hranolová na kamenném trnoží svrchu okoseném; osvětlena 3 páry malých okének. Kryt na valbách kostela a na stanové střeše břídlový.

Obr. 289. Rožmitál. Farní kostel. Půdorys
— Plan de l'église paroissiale.

Vchody jsou 3. Hlavní vede věží, boční v severní lodi, oba hrotité. Do sakristie vchod pravoúhlý.

Kněžiště jest 7·00 m široké a tolikéž dlouhé, zaklenuto křížovou klenbou do žulových, hranolových žeber o prolákle okosené hraně, se štítky ranně gotickými na patkách. Žebra opírají se v koutech o krákorce a stýkají se v terčovém svorníku, na němž jest vytesána pětilistá růže. Pochází z původní stavby z konce XIII. stol.

Vítězný oblouk, 5·94 m v rozpětí, ve zdi 1·45 m silné, v ostění dole hladkém, od patek hrotitého oblouku na obou stranách skoseném.

Zařízení nové. Ze staršího zbyl hlavní oltář dřevěný; v barokové architektuře s větvenými sloupky visí uprostřed obraz P. Marie, tvrdě malovaný, mezi sochami apoštolů sv. Šimona s pilou a sv. Judy Thadeáše s kyjem. Kol sanktissima sochy čtyř andělů a nejvýševztyčen krucifix mezi Matkou Boží a sv. Janem Mil. Dle znaku na oltáři postaven tento za opata Vyšebrodského *Kandida Heidricha* as v r. 1770.

Obraz Madonny mezi hlavičkami andělků 1·30 × 1·20 m velký, dobrá malba z druhé pol. XVIII. stol.

Zvony visely ve věži 4. (Nyní jen 1.) Č. 1*. Vys. 81 cm, v průměru 120 cm. Na uchách má pěkné masky. Pod korunou nápis: A FVLGVRE ET TEMPESTATE LIBERA NOS DOMINE JESV CHRISTE — S. PHILIPPE · S. IACOBI ORATE PRO NOBIS.

Na plášti ornamentální pásek, reliefy krucifixu, sv. Filipa a Jakuba. Při dolní obrubě nápis: SILVIVS CREVZ GOSS MICH IN LINZ ANNO 1727.

Č. 2.* Vys. 70 cm, v průměru 102 cm. Pod korunou ornamentální pásek a nápis: Gewidmet von der Rosenthaler Pfarrgemeinde im Jahre des Herrn 1892. Gegossen A. Perner und Sohn in Budweis.

Č. 3. Vys. 56 cm, v průměru 75 cm. Ucha dubkovaná, pod korunou nápis: A FVLGVRE ET TEMPESTATE LIBERA NOS DOMINE IESV CHRISTE. Na obrubě nápis: CARL POZ GOSS MICH IN LINZ ANNO 1765.

Na plášti týž krucifix jako na zvonu č. 1. Na druhé straně relief klečícího světce s palmou v ruce (sv. Dominik?), pod ním S. D. O. P.

Č. 4.* Vys. 25 cm v průměru 33 cm. Pod korunou ornamentální pásek a nápis ve znaku zvonaře: Johann Adal. Perner in Budweis 1829. Na plášti relief Matky Boží.

BOŽÍ MUKA, 4·50 m vysoká, stojí v městečku při křižovatce silnice na žulovém hranolu, jehož dřík 42 cm silný a 2·00 m vysoký, má hrany okosené a spočívá na patce 30 cm vysoké, jejíž vrchní hrana jet sešíkmena. Na dříku zvedá se na hlavici kaplička 1·25 cm vysoká, ze 3 stran uzavřená plnými stěnami; čtvrtá stěna jest otevřená a vroubena třemi ústupky dovnitř se zužujícími. V nadpraží v předu bezvousá maska. Nad kapličkou, uvnitř ve tvaru křížové klenby vytesané, vyveden na všech 4

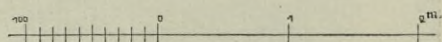
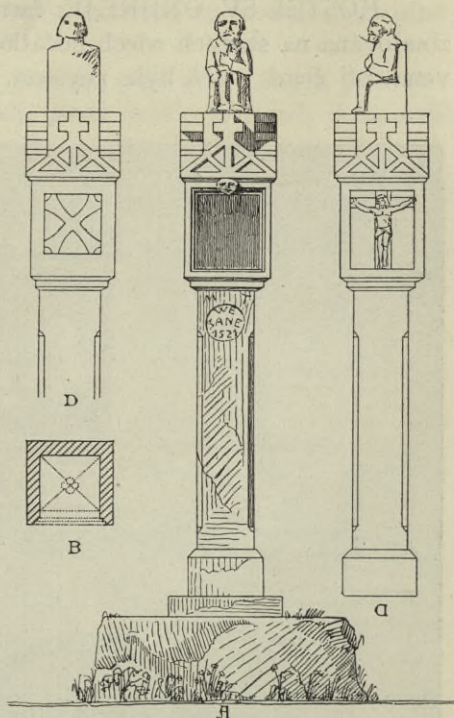
stranách štítek, končící kamenným křížkem. Střed mezi štítky tvoří podstavec, na kterém vytesána hrubě sedící vousatá postava Hospodina, 75 cm vysoká.

Na bočních stranách kapličky vytesán v mělkém reliefu krucifix a na zadní straně úhlopříčně kříž. Na přední stěně vyryto nezřetelně:

WY
TE
SANE
1521

(Obr. 290.)

KAPLE P. MARIE POMOCNÉ. *) Poutní kaple tato, postavená v r. 1650, stojí as 1½ kilometru na severovýchod od Rožmitálu. Barokní kulatá stavba omítaná, kryta kopulí s lucernou, nad níž jest cibulovitá báníka. Uvnitř visí prostřední obraz P. Marie. Ve věžce visel zvonek * litý r. 1700. *M. Schoberem* v Linci, nepřístupný.

Obr. 290. Rožmitál. Boží muka. — Pilier de souvenir.

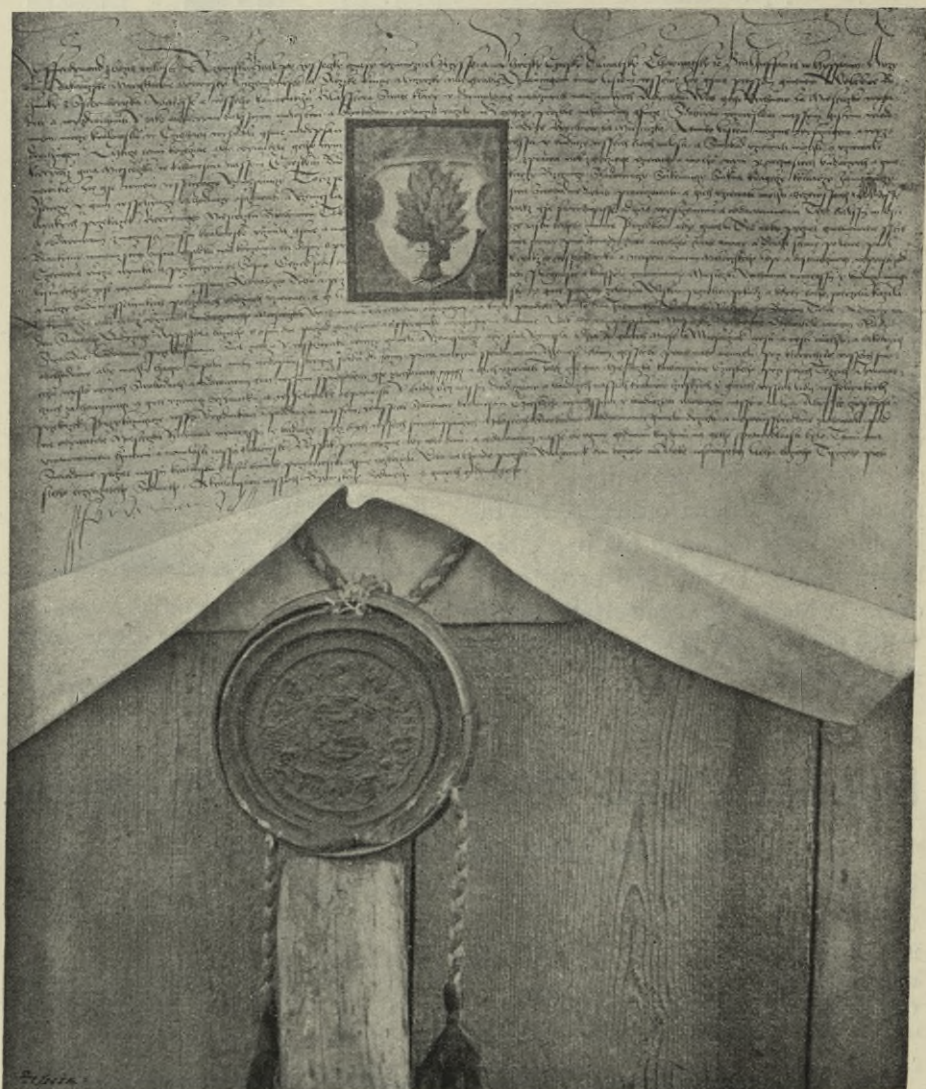
Rychnov nad Malší. (Český Rychnov. Reichenau a. d. Maltsh.)

J. Truhlář, Urbář zboží Rožmberského z r. 1379, 5; Dr. M. Pangerl. Urkundenbuch von Hohenfurt, 45; J. Schaller, XIII., 203; J. G. Sommer, IX., 247; J. Trajer, 277; Dr. W. Ladenbauer, 41, 93; J. Braníš v Pam. arch. XVII., 1896, 42; Ottův N. Slov. XXII., 424; J. Hůlka, Gnadenort Maria-Schnee Buděj. 1905; Dr. M. Klimesch, Urkunden und Reg. d. eh. Klariss. Klosters in Krumau. Praha 1904.

Obec zvaná od r. 1885 „Rychnov n. Malší“ — před tím Český Rychnov — byla cís. Ferdinandem I. v r. 1537 povýšena na městečko na přímluvu Bohunky ze Šternberka, abatyše Klarisek v Krumlově, dle českého originálu, kde udělen i znak: Na stříbrném štítu strom, pod ním ježek, vedle půl růže Rožmberské (pergamen 40 × 55. Obr. 291.). U obce chová se krom toho: Privilej daná městečku v r. 1614 cís. Matyášem (česká) a privilej abatyše Aloisie Stölzelové z r. 1732. Městečko, vesnického rázu, rozkládá se při silnici z D. Dvořiště a záleží z obdélného náměstí, z něhož rozbíhá se několik ulic.

*) Dr. W. Ladenbauer. 95.

KOSTEL SV. ONDŘEJE, farní, byl jím již r. 1363. Nynější stavba zbudována na starších zdech počátkem XVI. století; v r. 1709 byla obnovená, při čemž i věž byla zvýšena.

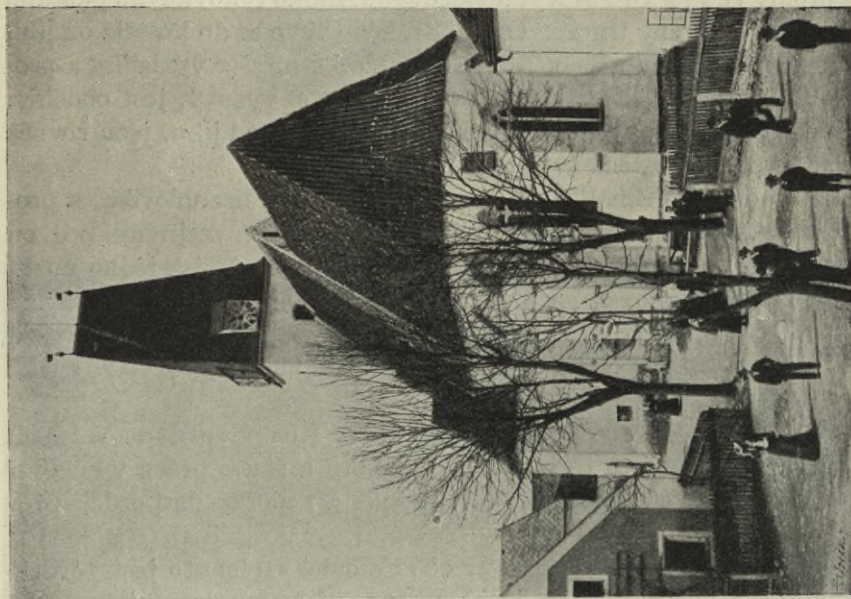

Obr. 291. Rychnov n. M. Privilej městečku od cis. Ferdinanda I, z r. 1537. — Privilege donné à la ville par l'emp. Ferdinand Ier en 1537.

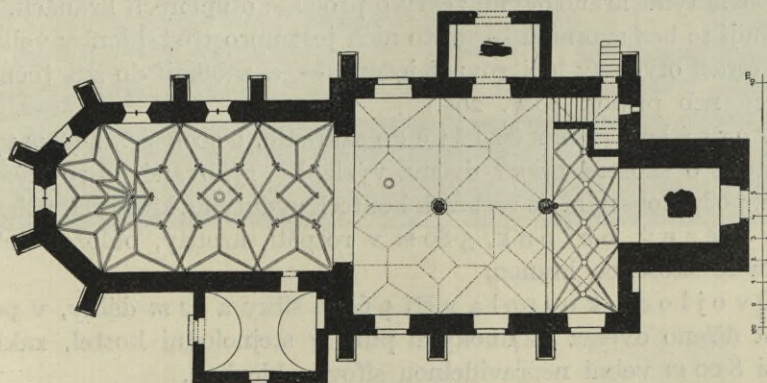
Dvojloďní, orientovaná stavba, pozdně gotická, omítaná, s konstrukčními částmi z tesané žuly, stojí uprostřed obce v dolině. Složena jest původně z lodi, která pozdějším vestavěním 2 pilířů změněna v dvojloď o 3 polích, z k něž i š t ě, rovněž o 3 polích, uzavřeného 3 stranami

osmistěnu, z věže na západní straně kostela, sakristie na severní a předsíně na jižní straně. (Obr. 292.)

Tesaný trnož s okosenou vrchní hranou, podložen jest jen pod věží a opěráky; tyto ožívují jediné průčelí, jinak holé; jest jich 6 na lodi a 5 na kněžišti; po výšce jsou přerušeny dvěma pásovými římsami,

Obr. 293. Rychnov n. M. Pohled na farní kostel. — Vue de l'église paroissiale.

Obr. 292. Rychnov n. M. Farní kostel. Půdorys. — Plan de l'église paroissiale.

gotického profilu a ukončeny stříškou, opatřenou v předu římsou, výžlabkovanou ve spodní šikmé ploše.

Věž, vyčnívající třemi stranami obdélného půdorysu ze západního průčelí, jest dvojpatrová, dělena dvěma pásovými římsami pozdně gotického profilu na rozích se pronikajících.

Ve 4 vykřídách nad hlavní římsou o desce s výžlabkem, umístěny jsou primitivní hodiny. Pod hlavní římsou věže datum obnovy 1709. Kryt

na strmé valbě věže plechový, na kněžišti kůrkový a nad ostatkem taškový. (Obr. 293.)

V chodů jest pět. Hlavní jest západní ve věži, 1.45 m široký a 2.90 m vysoký, hrotitý, vrouben mělce profilovaným ostěním ze tří výžlabků a válečku středního, jenž se rozvětňuje v pěkné kružby. Spodem zabíhají profily ve výši 1.10 m svými válcovými, šikmo rýhovanými patkami do okosené vrchní hrany trnože. Ostění druhého vchodu do kostela od jihu vedoucího jest z části otlučeno, záleželo z válečku mezi 2 výžlabky a prostupovalo se v rozích; vchod, 1.35 m široký a 2.20 m vysoký, jest obdélný. Vchody do sakristie, od východu do kněžiště a na věž od jihu, jsou rovněž obdélné, v prostých ostěních žulových.

Okna osvětlují kněžiště 4, hrotitá, o 1 prutu hranolovém, s prolákle okosenými hranami, s kružbami ve všech 4 oknech stejnými, o dvou párech půlkruhů bez nosů. V lodi jsou na severu dvě větší a jedno menší okno, svrchem půlkruhová; na jihu hrotité velké okno a jiné menší nad kruchtou. (Obr. 294.) Ve věži jsou 4 malá obdélná okénka, jichž svislá ostění a nadpraží mají okosené hrany; v místnosti zvonů jsou čtyry velká hrotitá okna.

Vnitřek byl stavěn v XV. až XVI. století ve dvou různých dobách, a jeví nápadné rozdíly hodnoty. Dobrá a starší práce v kněžišti liší se od kleneb kostela ve dvojlodí, ledabyly a nedokonale později provedených od místního zedníka.

Kněžiště, 6.70 m široké a 12.90 m dlouhé zaklenuto jest ve výši 8.50 m ve třech polích šifovou klenbou a v závěru poloviční hvězdou s podvleknutými hranolovými žebry o prolákle otupených hranách. Žebra prostupují se bez svorníků — místo nich jest uprostřed klenby velký kruhový větrací otvor (v lodi rovněž jeden) — a zabíhají do zdí tečně, bez krákorců neb přípor. (Obr. 295.)

Portálek z kněžiště do sakristie, 0.90 m šir., 1.98 m vysoký, má ostění o skosené hraně dvěma výžlabky rýhované, s rovným nadpražím, podporovaným ve vrchních koutech vydutýma krákorci. (Obr. 296.)

Vítězný oblouk, 5.80 m v rozpětí, hrotitý, obložen žulovým ostěním se skosenou hranou.

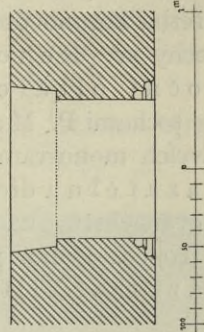
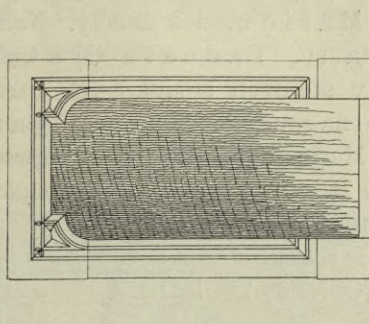
Dvojlodí kostela měří 9.65 m šířky a 12 m délky, v podélné ose jest děleno dvěma osmibokými pilíři v stejnorodní kostel, zaklenutý ve výši 8.00 m velmi nepravidelnou sířovou klenbou.

Kruchta zaklenuta jest do osmibokého pilíře, podkruchtí jest sklenuto sířovou klenbou s 5 svorníky.

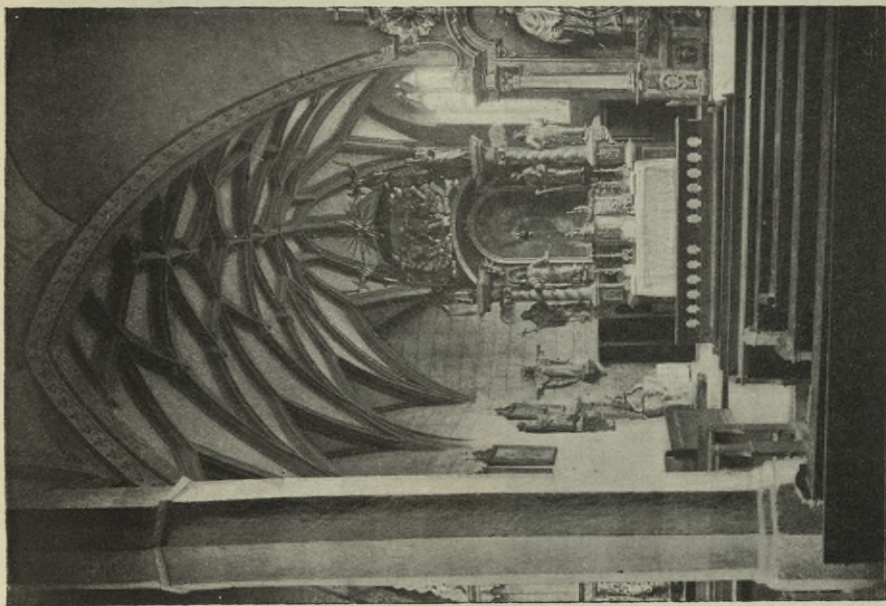
Sakristie, 3.50 × 5 m veliká, sklenuta jest valeně.

Jižní předsíň, 2.40 × 4.20 m ve světlosti, zaklenuta jest klenbou valenou s lunetami, bez žeber.

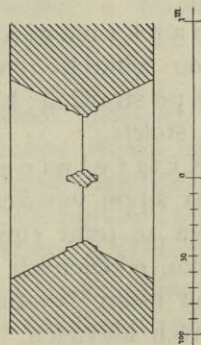
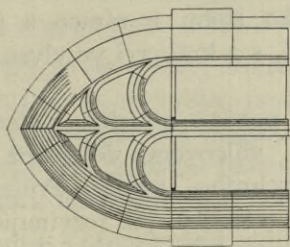
Zařízení jest barokní, většinou pochází z r. 1709; na hlavní m oltáři visí v dřevěné architektuře s vrtulovými sloupky slabý obraz sv. Ondřeje, mezi zlacenými sochami v životní velikosti sv. Petra

Obr. 296. Rychnov n. M. Farní kostel.
Ostění vchodu z kněžiště do sakristie. —
Église paroiss. L'entrée du choeur dans la
sacristie.

Obr. 295. Rychnov n. M. Vnitřek farního kostela. — Intérieur de l'église
paroissiale.

Obr. 294. Rychnov n. M. Farní kostel.
Okno kněžiště, — Église paroissiale, Vitral
du choeur.

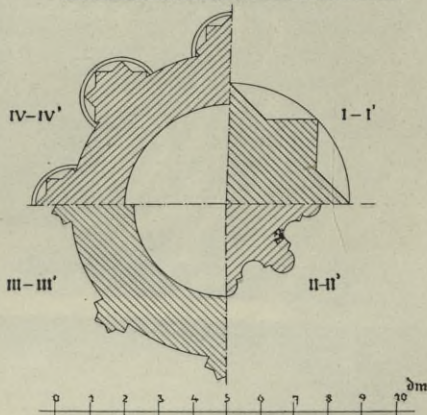
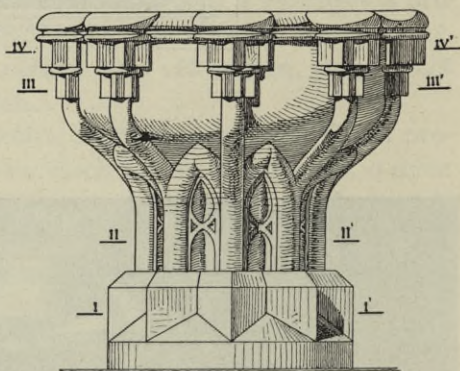
a Pavla, sv. Jana Mil. a Jana Křtitele. Nad segmentovou římsou řezba korunování P. Marie mezi 2 anděly. Nad sloupy stojí na římsě sochy sv. Řehoře a sv. Tadeáše (?) s knihou a kyjem.

Boční oltáře 2, v stejných sloupkových barokních architekturách se sochami P. Marie na severním oltáři a sv. Jana N. na jižním. V nástavcích monogram P. Marie a srdce P. J. v paprscích.

Kazatelna dřevěná stojí na kanelovaném sloupku; na poprsníku reliefy evangelistů, na víku sousoší Nejsv. Trojice. Dobrá práce rokoko-empirová z konce XVIII. st. (Obr. 297.)

Obr. 297. Rychnov n. M. Farní kostel. Kazatelna. — Église paroissiale. Chaire.

Obr. 298. Rychnov n. M. Farní kostel. Křtitelnice. — Église paroissiale. Fonts baptismaux.

Sanktuarium v severní zdi kněžiště, obloženo dřevěnou architekturou německo-renaisančního slohu z rámce s jonským pilastrem a uchy po stranách; kladí rovné, s 3 krákorci ve vlysu. Jest z 2. polovice XVII. století.

Křtitelnice žulová, pozdně gotická, 1.06 m vysoká, kulatá, stojí na 29 cm vysokém trnoži, válcovém, do jehož sešikmené plošky zařezává se osmí cípy dřík vrchního trnože. Průřez nožky záleží z 8 výžlabků, oddělených na rozích válečky, jež rozvinující se v kružby na povrchu nožky vystupují až k povrchu 1.15 m široké mísy, ve vruby zdobených hlavicích. Pěkná práce z počátku XVI. věku. (Obr. 298.)

Sochy: Sv. Barbory, sv. Kateřiny, sv. Donata, ve $\frac{1}{2}$ velikosti, stojí na konsolách v kněžišti. Místo nové sochy: Srdce P. Ježíše stála na 4. konsole socha sv. Šebestiána. Tato a 3 výš uvedené, jsou slušné práce z XVIII. stol.

L a m p a visací v kněžišti, 60 cm vysoká, 57 cm široká, trojramenná, postříbřená. Z počátku XVIII. století.

Obr. 299. Rychnov n. M. Farní kostel. Lavabo a svícny. — Église paroissiale. Lavabo et chandeliers.

Kalich č. 1. Vys. pozlacený, stojí na kulaté stol., zdobena spodem postříb

Značka na lavabo.

22 cm, v průměru číše 9 cm, nožce, starší číška ze XVII. řeným ornamentem.

Kalich č. 2. Vys. pozlacený, kulatá nožka zdo andílků, číška vězí ve stříbrném košíčku, prosekávaném v tři klečící andílkky. Empirová práce z poč. XIX. věku.

24 cm, v průměru číšky $8\frac{1}{2}$ cm, bena vroubky a hlavičkami

Svícny: 2 po 38 cm výšky, kulaté, profilované, mosazné. Jsou z XVI. století. 2. Dva po 40 cm výšky, profilované, kulaté, stonky na trojbokých trnožích, opírajících se o 3 drápky. 3. Šest kusů cínových svícňů po 65 cm výšky, stonky oblé, zdobené palmetkami, trnože trojboké, zdobené tlačnými palmetkami, na rozích po 2 závitech. Z konce XVIII. století.

L a v a b o cínové, s bronzovými ozdobami, 32 cm široké, 27 cm ze zdi vyčnívající, ze 5 stran osmistěnu, po stranách ucha s delfínky; nádržka

WENZELMAIER * BOTICE * SARMATSKO * WARTAWA *

15 cm v průměru, 17 cm vysoká s 2 oušky a delfínem na víku. Pěkná datovaná práce z r. 1645. mistra M. M. (Viz značku a obr. 299.)

Zvony jsou ve věži 4. Č. 1. vys. 80 cm, v průměru 102 cm. Ucha šestero, zdobena ornamenty. Pod korunou třířádkový nápis: minuskulemi: Teta buozneho lyxnyeho rzyrsteho dewadesateho prvnyeho fento zvon gest lyf ke rzy a chwale panu bohu Panne Marigny a | wssem swatym k pohyssenye to dokonano gest zkrze mystra gyru myesshyemyna praskeho fen fayden przyed matky buozne narw | zenye. Na plášti relief P. Marie.

Č. 2. * Vys. 43 cm, v průměru 57 cm. Pod korunou nápis: IN HONOREM BEATÆ MARIÆ VIRGINIS ET St. WENZESLAI SVB CURATO WENCEZLAO BAYER FVDIT ME A. PERNER FILIUS BUDWICII 1891.

Č. 3. Vys. 36 cm, v průměru 52 cm. Ucha vroubkovaná, pod korunou nápis minuskulemi: we ymeno † ma(f)ky † bozie † a † swateho † wacawa. Na konci nápisu značka g mistra Jíry z Prahy, téhož, který lil zvon č. 1. Na plášti relief krucifixu, dvakrát. (Viz otisk nápisu na obr. 300.)

Č. 4. * Vys. 28 cm, v průměru 37 cm. Pod korunou nápis: Jos. Perner in Budweis. Na plášti znak zvonáře a relief sv. Barbory.

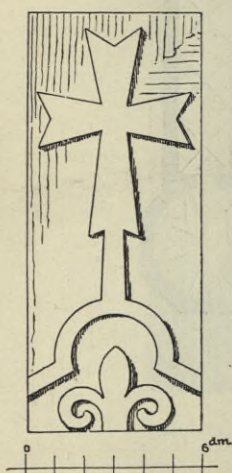
Ná h r o b n í k žulový, 0.55 × 1.55 cm veliký, zazděn jest na jihozápadním rohu věže v trnoží; jest bez nápisu, jen ploše vypuklý kříž a pod ním lilie vytesána. Asi z XVI. věku. (Obr. 301.)

Portálek v jižní ohradní zdi, 0.97 × 1.78 m veliký, v žulovém ostění s okosenou hranou, pravoúhlý, s vydutými konsolkami v horních koutech. V nadpraží kamenická značka. (Obr. 302.)

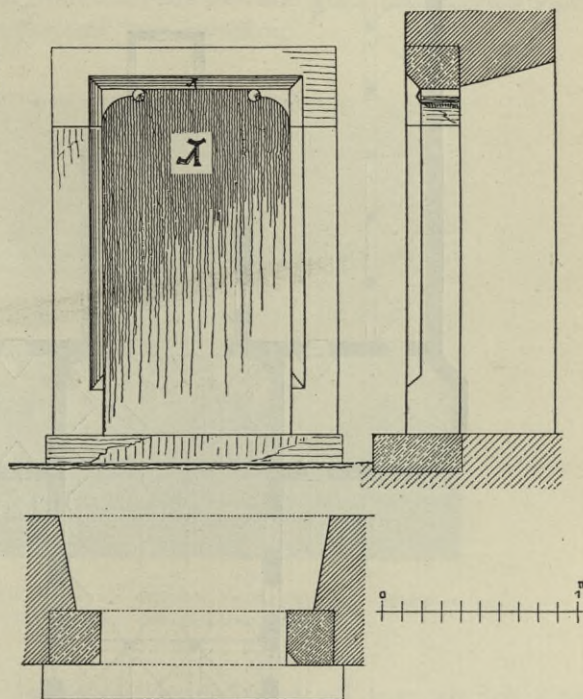
KOSTEL A KLÁŠTER P. MARIE „U SV. KAMENE“ (Maria Schnee) zvaný, stojící 2 km. na jih od Rychnova, na návří, poutní, založila r. 1653 abatyše Klarisek krumlovských Kristina Pöprlová, jež zřídila tu administraturu. Stavba kostela s přiléhajícím k němu ochozem a klášterem trvala do roku 1701. R. 1744 dal Jiří baron Harukher provésti čtyry oltáře, kazatelnu a jiná kostelní náradí. V r. 1777 opatřen kostel novými varhanami. R. 1778 přenešeny ostatky sv. Konkordie z kostela Klarisek v Krumlově do sv. Kamene, kde zřízen pro ně nový postranní oltář. V r. 1788 byla kaple nad sv. Kamenem uzavřena. V r. 1797 byly velmi děravé střechy nákladem 120 zl. opraveny. Od r. 1801 patří pod patronát Švarcensberský. V r. 1816 zřízen oltář sv. Jana Nep. za 700 zl.; týž byl opraven r. 1882. V r. 1883 opraveny střechy nákladem 8000 zl. Správu kláštera

vedli od r. 1849 redemptoristi, od r. 1895 kongregace bratří Nejsv. Svátosti. Poslední obnova provedena v r. 1905.

Omítaná stavba složena jest z kostela o 1 lodi pětiosové, s kněžištěm o 2 osách a trojbokém závěru, k němuž na východní stranu přiléhá nízká sakristie, dále z 2 kaplí kolmo k východním koncům lodi postaveným; každá z kaplí má dvě osy v obdélném půdorysu a trojboký závěr. K východním zdem těchto kaplí přiléhá klášterní dvůr pravoúhlý, 35 m široký a 20 m hluboký, dovnitř na třech stranách s otevřeným ochozem o 7 obloucích po šířce a po 6 obloucích po hloubce. Za východním ochozem uzavírá celek klášterní budova. (Obr. 303.)

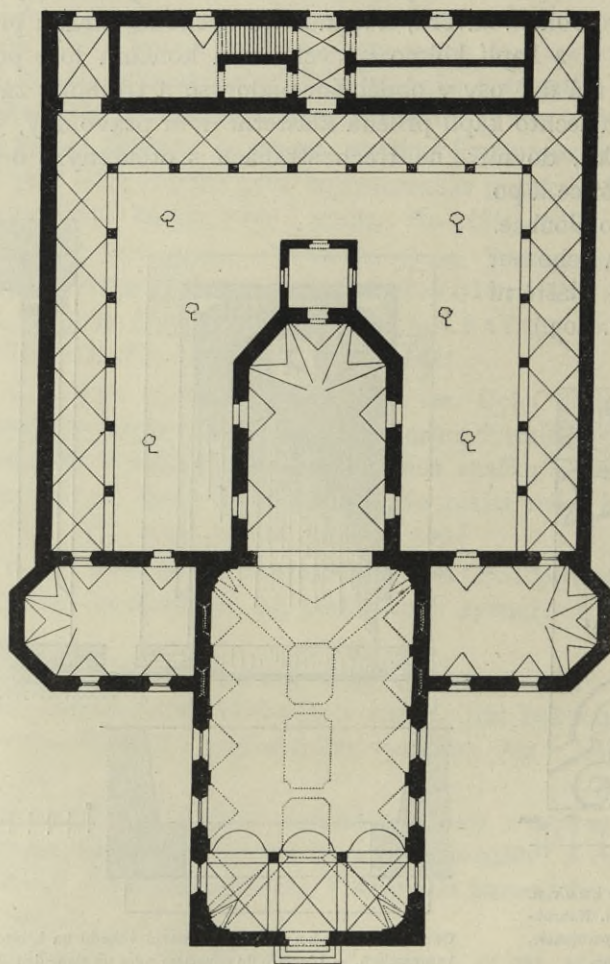
Obr. 301. Rychnov n. M. Farní kostel. Náhrobník. — Église paroissiale. Epitaphe.

Obr. 302. Rychnov n. M. Ostění vchodu na hřbitov se značkou kamenickou. — L'entrée du cimetière avec un signe de tailleur de pierre.

Průčelí kostela na nízkém kamenném trnoží dělenc jest v meziokenních pilířích pilastrovými pásy bez hlavic. Kolem lodi a kněžiště obíhá kladí o trojdílném architrávu, hladkém vlysu a profilované, tažené římsce. Nad západním průčelím vyvedena hranolová věž s attikou nad tím celým průčelím a dvěma proláklými boky štítu, zdobenými 2 páry kamenných koulí. Nad attikou namalován freskový obraz Madonny. Nároží věže sesíleny rustikovanými pásy, jež ukončeny jsou taženou římsou, vykrouženou uprostřed každé strany v polokruhu pro umístění ciferníků hodin. Kryt na sedlové střeše lodi kůrkový, na osmiboké barokní helmici věže a sanktusníku plechový, na ostatních stavbách kláštera i kostela taškový. Vchody všechny pravoúhlé, v uchatých ka-

menných ostěních. Okna v lodi a kaplích všecka svrchem elliptická, v lodi 5 párů v podélných zdech, 1 v západním průčelí, v kněžišti 2 páry

Obr. 303. „U svatého kamene“. Půdorys kláštera s kostelem a kaplí pro poutní studánku.
— Plan du convent avec l'église de pèlerinage et la chapelle de la fontaine miraculeuse.

pravoúhlých oken; v kaplích po 2 párech menších. Všecka okna zevně vroubena plochými chambránami. (Obr. 304.)

V níťe k lodi 23 m dlouhé, 12·80 m široké, má zdi v meziokenních pilířích a při zakulacených koutech děleny toskánskými pilastry, nad nimi

úplné kladí, zalomované nad pilastry. Vrchem uzavírá prostor lodí 8.50 m nad dlažbou napodobená klášterní klenba s výsečemi z prkenného podbíjení omítnutého, zdobeného štukovými ornamenty páskovými a výplněmi ve vrcholu s novými malbami, znázorňujícími oslavu P. Marie dle lorentánské litanie.

Vítězný oblouk, 7.30 m ve světlosti, vrouben toskánskými pilastry s úplným kladím, přepjat elliptickým pásem.

Kněžiště, 14.50 m dlouhé a 8.70 m široké, má stěny podobně pilastry oživené jako loď. Nad nimi zalomované kladí nese klenbu valenou (v závěru klášterní) s výsečemi, 7 m vysokou.

Obr. 304. U sv. Kamene. Klášterní kostel. Pohled od západu. —
Vue de l'ouest de l'église conventuelle.

Podobně sklenuty jsou i obě kaple, jichž zdi jsou ale jen hladké. (Obr. 305.)

Výprava barokní, z druhé polovice XVIII. století, z části pozdější.

Hlavní oltář dřevěný, z části zlacený, zdoben uprostřed obrazem P. Marie, po stranách i v nástavci stojí sochy svatých a světic mnišských.

Boční oltáře 4, na nichž pod baldachýny stojí nové, neb umělecky bezcenné barokní sochy svatých.

Kazatelna balkonová, dřevěná, na podprsníku ve výplních reliefy svatých. Na stříšce sošky andělků a nejvyš sv. Jan Křt.

Mříž pod hlavním oltářem barokní s 2 dveřmi kovanými a ukončením renaissančním, které asi sem bylo přeneseno z Krumlova z jiného kostela, nebo prováděno dle předlohy z XVI. století. (Obr. 306.)

Monstrance stříbrná, z části pozlacená, 52 cm vysoká, 25 cm široká; čtyřdílná oválná noha s kartušemi s emblemy umučení P. Krista. Kol středu na paprscích z filigranu větévky, dole soška Panny Marie, po stranách andělů, na hoře Boha Otce. Značky na noze: W N, v repunční značce 1846. Pěkná práce.

Obr. 305. U sv. k a m e n e. Klášterní kostel. Vnitřek. — Intérieur de l'église conventuelle.

K a l i c h stříbrný, pozlacený, 27 cm vysoký, 9 cm v průměru čísky; nožka kulatá, tlačaná, na ní 3 oválné emailované medaillony: P. Marie, sv. František X. a sv. Kateřina; na ořechu věneček na oblounu, na spodku číše stříbrný rokokový ornament se 4 kartušemi. Na nožce značky D. K a v repunční: 1839. (Obr. 307.)

V kapli severní vyplňuje střed velký rozdvojený balvan, k němuž se pojí různé legendy.

Z v o n y: Č. 1.* V. = 80 cm, prům. 98 cm. Pod korunou nápis: Largitate benefactorum comparata sum anno jubilei decimi sexti saeculi

post libertatem et pacem aeclesiae datam MCMXIII. Na plášti relief N. Svátosti.

Č. 2.* V. 58 cm, prům. 78 cm. Pod korunou nápis: Ave Maria gratia plena Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus Na plášti: Fr.

Obr. 306. U sv. kamene. Klášterní kostel. Pohled do kněžiště na mříž. — Église conventuelle, Vue de la grille du choeur.

Hollederer Linz 1866, na druhé straně křížifix. Zvon původně pocházel z r. 1707 a v r. 1866 byl přelit.

Č. 3.* V. 45 cm, prům. 62 cm, Pod korunou nápis: Decimo Sacerdotii Iusto Pii Papae X et duodecimo imperii Francisci Josephi I. Sacerdotissimo

Cordi Jesu dedicavit congregatio Fr. S. S. Sacramneti MCMXIII. Na plášti SRDCE PÁNĚ. Na druhé straně Rudolf Perner Budweis 1908.

Č. 4. * V. 40 cm, prům. 50 cm. Pod korunou: Rudolf Perner Budweis 1908. Na plášti: Anno jubilari Episcopatus Illustrissimi ac Reverendissimi

Obr. 307. U s v. K a m e n e. Klášterní kostel. Monstrance s kalichem. — Église conventuelle.
Soleil et calice.

Monsign. Josephi Antonii Hůlka olim administratoris et magni fantorius hujus ecclesiae, quam post administrationem duodecim anmorum Congregatio Fr. S. S. Sacramenti hoc anno obtinuit — Beatissimae Virgini Mariae ad Nives eadem Congregatio dedicavit MCMXIII. Na druhé straně Madonna.

Č. 5. V. 20 *cm*, prům. 30 *cm*. Pod korunou R. Perner Budweis 1848.

Ochoz klášterní dělen 18 čtyřbokými pilíři, do dvora, na každém toskánský pilastr. Podél celého dvora taženo nad pilastry kladí, se silně vyčnívající hlavní římsou, nad níž pultové střechy. Mezi pilíři jest 19 oblouků vroubeno archivoltami. Uvnitř jest ochoz 3·20 *m* široký a sklenut valeně s výsečemi. Na obou východních jeho koncích jest po malé kapli v hloubce klášterní budovy. (Obr: 308.)

KLÁŠTEŘÍK je prostičká stavba 1 patrová s řadou cel v patře.

KAPLIČKA nad „zázračnou“ studánkou stojí as 30 metrů před západním průčelím kostela. Šestihránná, otevřená, na východní straně

Obr. 308. U sv. Kamene. Klášterní ochoz. — Cloître.

stavba 8 *m* v průměru. Zevní stěny orámovány výplněmi s vrhanou omítkou. Kryt na stanové stříšce šindelový. Uvnitř imitovaná, 5 *m* vysoká klášterní klenba s výsečemi. Nad studánkou nová socha P. Marie. Otvor východní uzavírá mříž asi odjinud sem daná; v dolní části jest renaissanční, z počátku XVII. stol., v oblouku barokní.

Sičkov. (Dolní Příbraní, Unter-Sinetschlag.)

A. Teichl, Geschichte d. Herrschaft Gratzen 202.

MEŠNÍ KAPLE P. MARIE KARMELSKÉ zde vystavěna v r. 1885, v r. 1896 zvětšena. Bezvýznamná stavba.

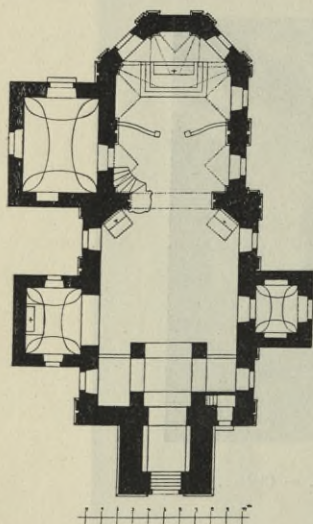
Z v o n * 35 *cm* vys., 45 *cm* v prům., lil P. Hilzer v N. Městě víd. v r. 1895.

Soběnov. (Oemau.)

J. Schaller XIII., 146; J. G. Sommer IX., 150; Jos. Truhlář, Urbář zboží rožmberského 1379 v pojedn. kr. čes. spol. nauk z r. 1880 VI., 10; A. Teichl, Gesch. d. H. Gratzen 275; H. Gross v časopise společnosti přátel starožitností 1900, 82; J. Trajer, 286; Matriky od r. 1800; Farní pamětnice po r. 1833.

KOSTEL SV. MIKULÁŠE, biskupa, farní, byl jím již v r. 1359. V r. 1833 celý vyhořel a byl v l. 1853 opraven.

Orientovaná, kamenná, omítaná stavba stojí na temeni vrchu, na severním kraji vesnice, uprostřed hřbitova. Jest goticky založená, ale kolem poloviny XVII. stol. zcela přestavěna. V husitských dobách sešel a teprv po rekatolisaci byl dostavěn. Záleží z lodi o 3 polích a kněžiště o jednom poli s polygonálním závěrem z 5 stran osmistěnu. Na západ vystupuje z průčelí třípatrová věž hranolová, ukončená úzkou stanovou, oplechovanou střechou. K severní straně lodi přistavěna kaplička, k jižní čtvercová předstíň a k východní straně kněžiště malá sakristie. (Obr. 309.) Krytina vesměs tašková. Gotický původ jest patrný na věži, vztyčené na trnoži, ukončeném římsou o šikmé ploše, uprostřed vyžlábkované. Hranolové zdivo věže jest přerušeno jen nad přízemím pásovou římsou gotického profilu.

Obr. 309. Soběnov. Půdorys farního kostela. — Plan de l'église paroissiale.

Průčelí kostela provedeno v ranném baroku, má zdi oživeny v meziokeních pilířích dorskými pilastry, nad nimiž jest zalomeno kladí až pod desku římsy. Nad každým pilastrem jest v architrávu 6 kapek a v římsě též po 6 kapkách.

Vchody vedou do kostela dva, oba pravoúhlé, v kamenných ostěních. Do sakristie vede vchod z jižní strany, rovněž s rovným nadpražím.

Okna v lodi 3 páry a v kněžišti dva páry, všecka v profilovaných obrubách, svrchem v segmentech zaklenutých.

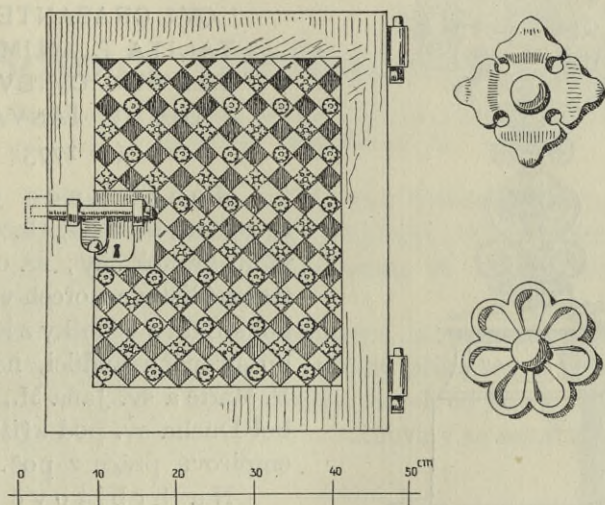
Vnitřek lodi 11.35 m dlouhé, 8.70 m široké a 7.80 m vysoké, má plochý rákosovaný strop, na němž vymalovány kasety a po stěnách toskánské pilastry. Při západní straně k r u c h t a, jež uprostřed vystupuje do lodi na 4 pilířích, 80 cm silných, půlkruhovými pásy spojených.

Vítězný oblouk vrouben uvnitř 2 páry toskánských pilastrů, nad nimiž pne se elliptický pás.

Kněžiště o 1 poli a 5 stranách osmiúhelníka, 7.80 m dl., 7.30 m široké a 9.80 m vysoké; stěny jeho oživeny jsou v koutech po pilastru

a ve středu podélných stran párem sružených pilastrů, jež všechny mají attickou patku a místo hlavic zalomené těžké kladí. Klenba valená s výsečemi, v polygonálním závěru klášterní, rovněž s výsečemi nad každou stranou. Sakristie 4.70×6.00 m velká, ukončena jest českou klenbou. Tytéž klenby jsou i nad oběma kaplemi k lodi přiléhajícími. Pod věží, do níž se sestupuje po 5 stupních, jest kobka, 2.90×3.10 m velká, na podélných stranách lavičkami opatřená, zaklenuta křížem do žeber pozdně gotického profilu.

Výprava rokoková, hnědá, z části empírová, bílá a zlacená. Z původní zachovala se jen za hlavním oltářem mřížka na sanktuáři, 44×55 cm vel., gotická. (Obr. 310.)

Obr 310. Soběnov. Farní kostel. Mřížka sanktuáře s detaily růžic. —
Église paroissiale. Grille du tabernacle; détails des rosettes.

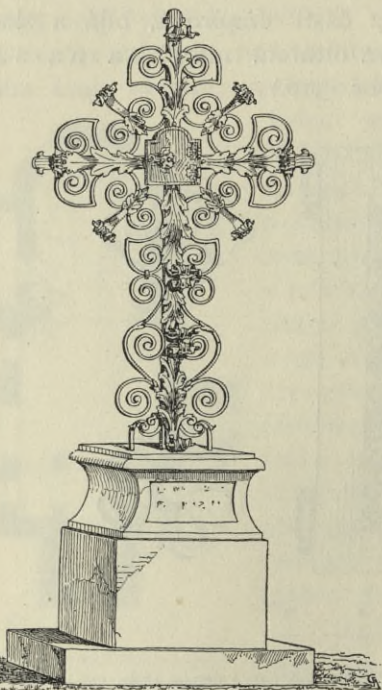
Hlavní oltář s velikým obrazem sv. Mikuláše, obstojně malovaným, v rokokovém rámu uprostřed, po stranách se 2 sochami andělů v životní velikosti. V nástavci obrázek Nejsv. Trojice v řezaných obláčcích s cherubinky. Oltář stojí na baňaté dřevěné tumbě; tabernakl a podsvícník jsou empírové, s festony a vásami po stranách. Nad pobočními brankami stojí nové zlacené sochy sv. Cyrila a Metoděje.

Boční 2 oltáře stejné úpravy, dřevěné, s obrazy téhož malíře z 1. polovice XIX. věku; na severním obraz Nanebevzetí P. Marie, 1.05×1.90 m vel., živé komposice. V nástavci oválný obraz poprsí sv. Vojtěcha. Na jižním, dole, obraz sv. Barbory k nebi se vznášející, stejné hodnoty jako předešlý; v nástavci poprsí sv. Blažeje. Kolem oltářů stojí umělecky slabé sošky sv. Josefa a sv. Anny (na severním) a sv. Floriána a sv. Rocha (na jižním). V kaplích jsou bezcenné oltářky.

K a z a t e l n a dřevěná, stojí na sloupku; na 3 stranách podprsníku jsou řezby v rokokových kartuších: Kázání na jezeře a Kristus rozséváč, na prostředním poli desatero a kalich. Na stříšce vyčnívají ze římsy symboly evangelistů, nejvýš soška Dobrého pastýře.

K ř í t i t e l n i c e žulová, 50 cm v průměru, zapuštěna v ostění vítězného oblouku. Mísa zdobena vypuklými vruby. Varhany nové r. 1846.

N á h r o b n í k žulový, 0.90 × 1.40 m velký, zapuštěn v dlažbě lodi před vítězným obloukem. Nápis s chronostichem:

Obr. 311. Soběnov. Kovaný kříž na hřbitově. — Croix forgée au cimetière.

LVX ÆTERNA
LVC FATDOMI
IOSEPHO KRŽEPEL
KA
QVI CRASANTE MOR
TALITA E ANIMAM DE
DIT PRO OVIBVS SVIS
DIE 17. IANVARII.
(= 1773)

Monstrance 55 cm vys., 25 cm šir., měděná, zlacená, s nepravými drahokamy; na oválné nožce tlačené listovce, ořech vroubkovaný, kol středu 2 věnečky z květin a listů, po stranách andělci, na hoře sošky P. Marie a sv. Jana M., nejvýš symbol Ducha sv. pod křížkem. Slušná empírová práce z poč. XIX. věku.

Na hřbitově jsou některé pěkné kované kříže, domácího původu z nich zejména pozoruhodný jest: 1. barokní kříž, 2.80 m vys. 1.15 m široký, z akanthů a

ve voluty stáčených tyčí, vztyčený na žulovém trnoží, 95 cm vysokém. (Obr. 311.) 2. Empírový, kovaný kříž, růžicemi zdobený, 1.80 m vys., 0.90 m široký. 3. Empírový kovaný kříž, 1.40 m vys. a 0.80 m šir., s meandrovou výzdobou. Oba posléz jmenované kříže jsou z 1. pol. XIX. stol.

Z v o n y: Dle farní pamětnice vyhořel kostel v r. 1833, při čemž rozlily se 3 zvony a zůstal ušetřen jen umíráček bez nápisu. Rozlité zvony měly nápisy*: Č. I. Anno Domini . . . , centesimo tridecimo (sic) haec campana nunquam pro nuntio vana ignem uti exortum — aut funus. Veni Sancte Spiritus Sux. votum cond honestum. Qui me fecit magister Bartolomeus nomen habet in nova civitate pragensi. V r. 1870 byl zvon jenž ze zbytků kovu byl ulit, znovu přelit.

*) Dle farní pamětnice.

Č. 2. s nápisem Verbum dei manet in aeternum. Laudate Dominum in cimbali 1536.

Č. 3. Bez nápisu, jen s datem 1800, s reliefy sv. Martina a sv. Barbory.

Po požáru r. 1833 pořízeny v r. 1835 tři nové zvony od *J. Pernera* z Budějovic, z nichž největší byl r. 1870 od *F. Hollederera* přelit. Všecky tyto zvony byly v r. 1817 rekvirovány. Zůstal jen zvon 1, v. 20 cm, v prům. 27 cm, litý v r. 1835 od *J. Pernera*.

KAPLE P. MARIE „v hájku“, stojí na sever od Soběnova v lesíku. Postavena byla v r. 1789, v l. 1832 a 1910 obnovena.

Skrovná stavba jednoduší, kryta taškami; jehlancová střecha sanktusníku oplechována. Vnitřek bez umělecké ceny. V r. 1917 zrekvirovány 2 zvony.

Sokolčí. (Hofbauernschloß.)

A. Sedláček, Hrady III., 242, 261 (situace); Dr. M. Pangerl, Urkundenbuch von Goldenkron, 12.

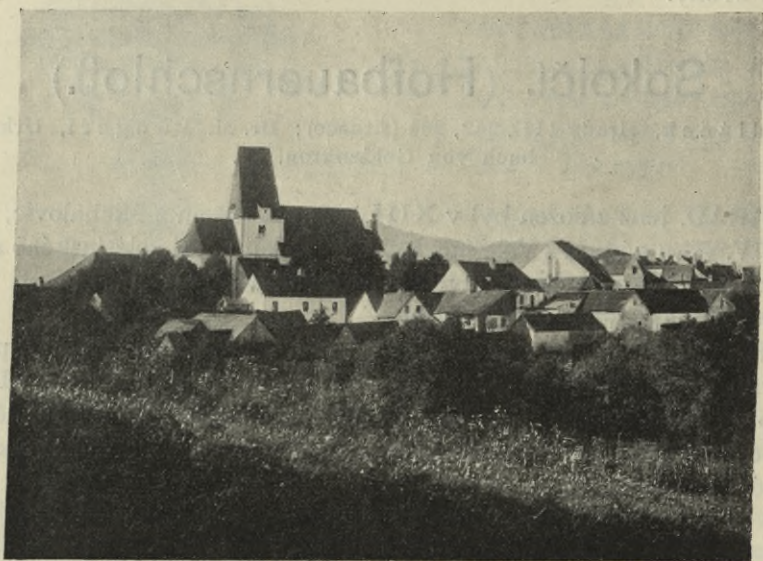
HRAD, jenž založen byl v XIII. věku Benešem z Michalovic, dostal se v XIV. věku pánům z Velešína, byl při prodeji zboží velešínského r. 1387 bezpochyby přivtělen k panství Rožmberků. R. 1541 nazván při zápisu do nových desk zemských pustým.

Hradiště leží východně od Soběnova, na ostrohu Černého potoka, a patrně na něm předhradí, hájené druhdy příkopem a valem. Hluboký příkop ve skále vytesaný, jímž překopán ostroh od jihu k severu, dělí podhradí od vlastního hradiště, na kterém zachovaly se nepatrné zbytky čtyřhranné věže a paláce.

Stropnice. (Strobnitz.)

Prameny: Dr. M. Pangerl, Hohenfurter Urkundenbuch 2, 14, 38 a j.; Jos. Truhlář, Urb. zboží Rožmberského, 13; Rukopis Frant. Steinko, Ortschronik des Marktes Strobnitz; Archiv v Nových Hradech; Matriky farní od r. 1642 a registr od r. 1631; Pamětnice farní od r. 1777. Literatura: Rukopis místopisný z r. 1834, heslo: Strobnitz; J. Schaller XIII., 134; Boh. Balbín, Miscellanea V., 2; J. G. Sommer IX., 138; Dr. X. M. Millauer, Ursprung des Cisterc. Stiftes Hohenfurt, 89; J. Trajer, 367; J. Braniš, Děj. středověkého umění v Čechách I., 51; Týž v Památkách archeol. XVII., 43, 211; Týž v Methodu XXII., 30; Dr. W. Ladenbauer, 230; Dr. Jos. Neuwirth, Mittelalterliche Kunstdenkmale in Südböhmen, 8, 11; Ant. Teichl, Geschichte der Herrschaft Gratzen, 101; A. Sedláček, Hrady III., 256; Ferd. J. Lehner, Dějiny umění národa českého II., 160, 166; Frant. Steinko, Gedenkbuch des Marktes Strobnitz, 1902; L. Domečka v Methodu XVIII. 51. Turistická literatura: Durch Deutschböhmen, 49; Führer durch den Böhmerwald, 273; J. Dunovský v díle Čechy, 59; F. Borovský-J. Krejčí, Průvodce po Šumavě, 197.

MĚSTEČKO vzniklo jako osada přivtělená k Vitorazi, již dal český vévoda Bedřich r. 1185 Hadmarovi z Chuenringu v léno. V r. 1257 dostalo se půl Stropnice Vokovi z Rožmberka věnem s chotí jeho Hedvikou ze Šaumburka. Druhá polovice patřila Albertovi z Boršova, jenž odtud psal se ze Stropnice. V r. 1302, kdy patřila tato polovice Stropnic — tehdy již městečka — pánům z N. Hradů, prodána klášteru Vyšebrodskému za 422 liber víd., s právem zpětné koupě. Dědictvím přešla pak na Landšteinskou větev Vítkovců, z nichž Vítek z Landšteina prodal tuto polovici Stropnic r. 1359 bratřím Rožmberkům, kteří spojili tím celé Stropnice ve svém majetku, jež přijali od císaře Karla IV. v léno. Od té doby pak sdílely Stropnice osudy statků Rožmberských.

Obr. 312. Stropnice. Pohled na městečko od jihovýchodu. — Vue de la ville prise du sud-est.

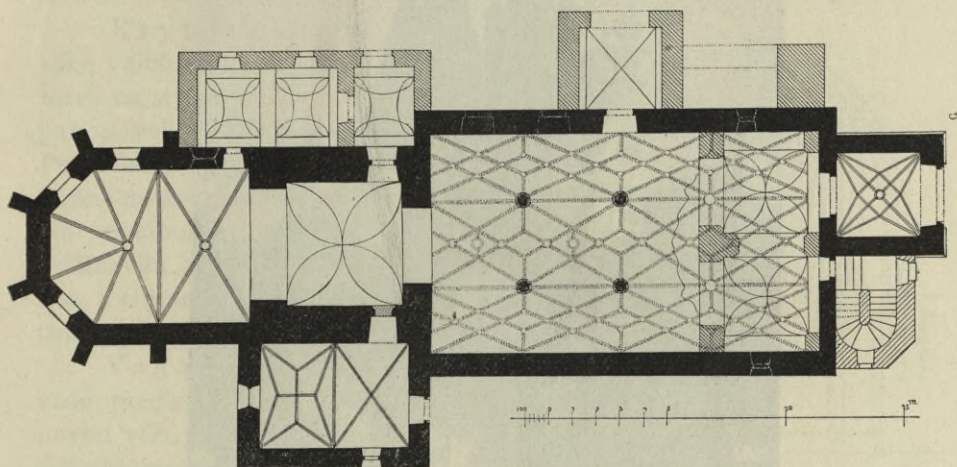
Znak městečka dle německého práva vysazeného: na stříbrném štítu červená, pětilistá růže, se zlatou ježlí.

Požáry v r. 1486, 1687, 1694, 1824, 1852 a 1862 způsobily, že nezachovala se kromě kostela žádná starší budova.

Městečko stojí na mírném návrší, rozkládajíc se kolem velkého náměstí podél silnice z N. Hradů do Kaplice vedoucí. (Obr. 312.)

TVRZ vznikla v XIII. století jako sídlo rytířů z Boršova, jež pak psali se ze Stropnice. V XIV. století byla v husitských válkách spálena a byla pak opuštěna, neboť v nových zemských deskách po r. 1541 jmenuje se již „pustou“. Stávala na východním konci městečka, na nevysokém ostrohu vedle kostela, kde nacházejí se pod novými domy velké sklepy.

KOSTEL SV. MIKULÁŠE, farní. V r. 1284 uvádí se již Berthold, děkan Stropnický, jako svědek na listině Smila z Nových Hradů, v níž osvobozuje též klášter Vyšebrodský od cla v Nov. Hradech. Kostel pochází z počátku XIII. věku a byl postaven pány z Rožmberka v románském slohu, a záležel z nevelké lodi v rozloze nynější presbytáře, ukončené věží. Z té doby zachovala se toliko v ěž, jež otevřena jest vítězným obloukem — 4.75 m v rozpětí — do kněžiště, které patrně bylo původně zároveň s věží vystaveno, ale v XIV. století přestavěno v gotickém slohu, jak posud se nachází. Na západní straně k věži přilehlá loď kostelní oddělena otvorem pouze 3.20 m širokým. Dřívější, v XIV. věku přistavěná loď kostelní měla trámový strop a byla nižší, než nyní jest, což patrně na zbytku bývalé hlavní římsy, která jest 1.50 m pod nynější. V 1. polovici XV. století při-

Obr. 313. Stropnice. Farní kostel. Půdorys. — Plan de l'église paroissiale.

stavěna na jižní stranu velké věže kaple sv. Kateřiny (nyní starou sakristií zvaná). Když kostel r. 1486 vyhořel, byl brzo potom zaklenut, při čemž změněna původní jedna loď, založením pilířů ve dvou řadách, ve tři. V r. 1567 obnovena byla přední věž, stojící nad předsíní západní, která též vyhořela v r. 1486. V r. 1649 postaveny nové tři oltáře Vyšebrodskými mnichy a posvěceny opatem Jiřím Wendschuhem. V r. 1669 koupen positiv za 160 zl. V r. 1663, 1666 a 1671 byl kostel vyloupen, rovněž v r. 1697, kdy přišel o monstranci, dva kalichy a ciborium. V XVIII. století postavěna nynější sakristie s předsíní na severní straně, nově zaklenuta kruchtou. V r. 1767 znovu postavěna západní věžička. V r. 1768 koupeny za 602 zl. nové varhany. V r. 1832 postaven oltář sv. Linharta. V XIX. stol. přistaveno na jihozápadním rohu schodiště na kruchtou. V r. 1869 byl opětně kostel vyloupen.

Orientovaná, kamenná a omítaná stavba stojí na mírně vysokém ostrohu ve východním čele náměstí, jež uzavírá. Střed dispozice tvoří hmotná románská v ěž, až k hřebenu 34 m vysoká, obestavena na východ

kněžištěm o 1 poli a pětibokém závěru, na západ trojlodním stejnohodným kostelem o čtyřech polích, na jih bývalou kaplí sv. Kateřiny, též starou sakristií zvanou, obdélnou to kaplí o 2 polích, na sever pak novou sakristií a předsíňkou. K lodi kostelní přiléhá na sever předsíň, na západ hodinová věž, nad předsíň k hlavnímu vchodu a schodiště na kruchtu. (Obr. 313.)

Obr. 314. Stropnice. Farní kostel. Pohled od západu. — Église paroissiale vue de l'ouest.

Zevně jeví se kostel jako stavba gotická s jednotlivými románskými a barokními částěmi.

Průčelí jsou zcela prostá, hladká, bez trnože, který nachází se pouze na západní a severní straně hodinové věže; jest kamenný s okosenou vrchní hranou. (Obr. 314.)

Hlavní římsy jsou na střední věži ve tvaru desky, převedené v líc zdi podbrádkou; na kněžišti jest podobná hl. římsa, jen má mezi deskou a čtvrtkruhem šikmý pásek. Na lodi zachoval se u jihozápad-

ního rohu kus hl. římsy původní lodi, as 1.50 m pod nynějším okapem, jenž složen jest z desky, pod ní váleček a podbrádka. Na přední, hodinové věži a schodišti jsou římsy barokního profilu. Na střední věži na všech čtyřech stranách a na východní zdi kněžiště vystavěny jsou na hlavní římsě zděné v y k ý ř e. (Obr. 315.)

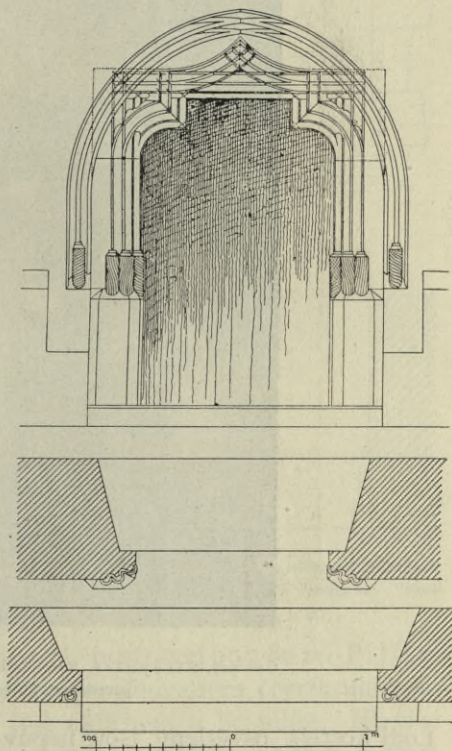

Obr. 315. Stropnice. Far. kostel. Průseky hlav. říms. I. loď, II. kněžiště, III. věž. — Église par. Profils des corniches. I. Nef. II. Choeur. III. Tour.

O p ě r á k ů jest na kněžišti 6. Dva kolmo na zdi kněžiště, ostatní paprskovitě kol závěru. Všecky jsou 61 cm silné a vystupují 68 cm ze zdi, jsou bez trnože a odstupce; jen v předu uprostřed mají pásovou římsku gotického profilu a ukončeny jsou kamennými stříškami s římsou v předu profilu pásové římsy. Pilíř na severní zdi lodi jest 2 m široký, 2.60 m dlouhý, ukončen střechou sedlovou; byl později přistavěn.

K r y t jest kůrkový, na vysoké valbě střední věže a presbytáře, na strmé sedlové střeše lodi, pak na sedlové střeše hodinové věže. Po poslední opravě dány na severní straně místo původních kůrek tašky. Na osmibokém sanktusníku nad hodinovou věží, ukončeném lucernou a cibulovitou báníčkou, jest krytina plechová.

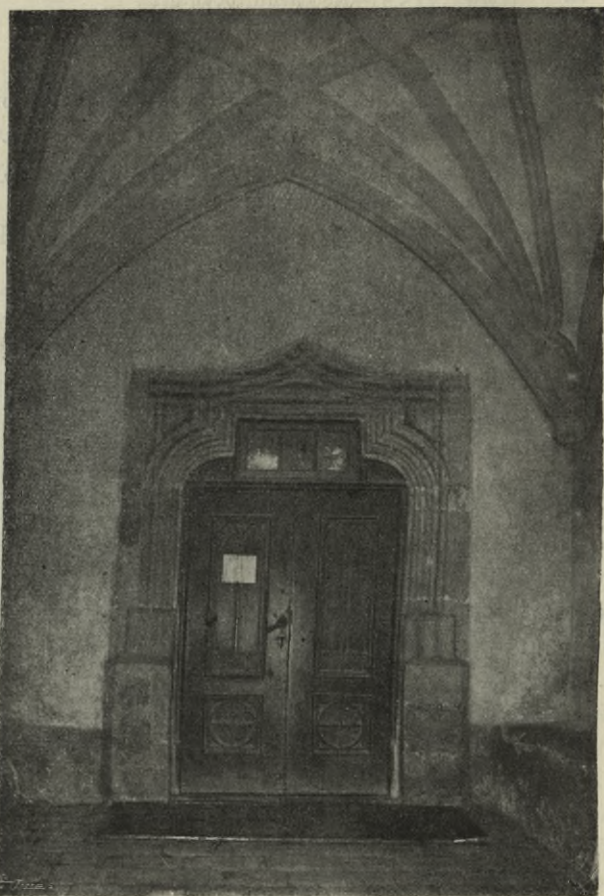
V c h o d ů jest 5. H l a v n í vede předsíní pod západní, hodinovou věží. Přední oblouk v průčelí věže má 2.20 m v rozpětí, 2.75 m výšky, vrouben žulovým ostěním, profilovaném od výšky 1.05 m nad dlažbou dvěma výžlabky mezi třemi šikmými pásky, z nichž prostřední stojí na válcovité patce, vřetenovitě rýhované. Profily sbíhají se v tlacéném hrotitém oblouku, u jehož vrcholu se prostupují. (Obr. 316.) V c h o d z této předsíně do kostela 1.40 × 2.32 m vel., rovněž v žulovém ostěním, z válečku a dvou výžlabků, vroubených šikmými pásky, jež stáčejí se v obou vrchních koutech ve vyduuté konsolky a uprostřed rovného nadpraží v tupý hrot s prostupujícími se profily, které opatřeny jsou 80 cm vysokým trnožem a třemi válcovitými, rýhovanými patkami. Oba vchody jsou z konce XV. stol. (Obr. 317.)

Obr. 316. Stropnice. Farní kostel. Ostění západního zevnějšího i vnitřního vchodu do předsíně. — Église paroissiale. Jambages des portails occidentaux extérieur et intérieur du porche.

Vchod do staré sakristie $85 \times 2.10 \text{ m}$ vel. v žulovém ostění o skosené hraně, jež končí hrotitým obloukem. Vchod tento pochází z meze XIV. a XV. věku. Ostatní vchody jsou pozdější, ozdob prosté.

Okna osvětlují kněžiště 4, úzká, nyní svrchem půlkruhová, druhdy hrotitá, s ostěním na obě strany se rozvírajícím, bez kružeb.

Obr. 317. Stropnice. Farní kostel. Západní portálek s předsíní. — Église paroissiale. Portail l'ouest au porche.

Lodi kostela osvětleny jsou nepůvodními třemi okny obdélnými v jižní zdi kostelní a 3 malými původními okénky nad kruchtou, v nestejných výškách, z nichž 2 jsou na jižní straně a 1 na severní, tato jsou svrchem půlkruhová.

Okna ve věži: v osách všech čtyř stran jest po sruženém okénku, která nacházejí se blíže hlavní římsy ve výši 17 m , z nichž ona na východní a západní straně jsou nyní zakrytá strmými pozdějšími střechami. Okénka mají 130 cm šířky a 140 cm výšky na východní a jižní straně, kde jsou půlkruhová, a 167 cm výšky na severní a západní straně,

kde jsou obloučky okének hrotité. Ostění okének jest z žulových, hladce přitesaných kamenů, bez profilu. Obloučky vytesány jsou z jediného kusu kamene; uvnitř jsou okénka valeně sklenuta malými kvádríky. Dělena byla sloupky 15 cm silnými, jichž válcové dřívky 86 cm dlouhé, bez zúžení, spočívala na čtyřboké, 20 cm vysoké patce a končila kostkovou románskou hlavicí, 22 cm vysokou. Střední sloupek zachován jest pouze v západním sdruženém okně, zakrytém střechou lodi. (Obr. 318.)

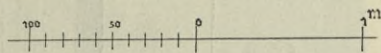
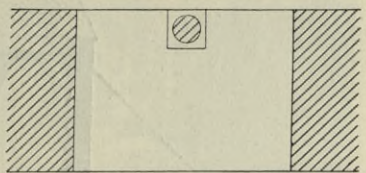
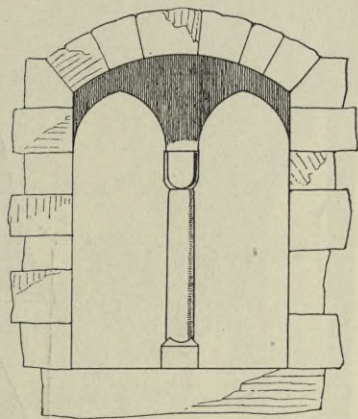
Uvnitř sklenuta jest střední věž, 5.00 × 5.10 m velká, nepůvodní českou klenbou ve výšce 5 m.

Vítězný oblouk z věže do kněžiště, ve zdi 1.60 m silné, 4.70 m v rozpětí, jest hladký bez profilu, půlkruhový, 6.30 m vys.

Oblouk mezi věží a lodí kostelní má jen 3.20 m v rozpětí, jest též bez profilu a půlkruhový, 5.70 m vysoký, jeho patky opírají se o římsu o desce spodem sešikmené.

Kněžiště 6.50 m široké a 8.35 m dlouhé, zaklenuto jest ve výši 6.80 m v 1 poli křížem a v závěru polygonálním z 5 stěn pravidelného osmistěnu, paprskovitě do žulových žeber profilu, která opírají se v patkách o zcela jednoduché konsolky z jehlanců hrotem dolů obrácených, a ve vrcholech sbíhají se ve dvou hladkých terčových svornících. (Obr. 318a*.)

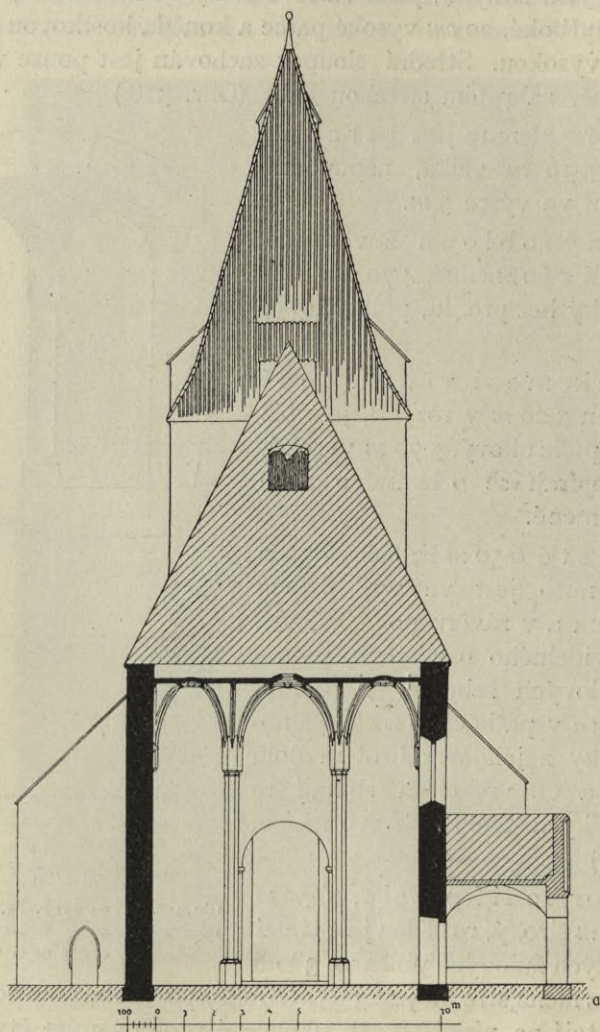
Prostor lodi kostela, 16.50 m dlouhý a 9.25 m široký, rozdělen jest třemi páry osmibokých žulových pilířů ve 3 lodi stejné výšky, z nichž střední jest 3.65 m široká, postranní po 2.80 m. Pilíře, 50 cm silné, stojí na nízké trnoži, ukončené profilovaným čtvrtkruhovým vroubkem a válečkem, jenž převeden jest náběhem v líc pilíře. Hlavice pilířů jsou tvaru osmibokých hranolů, širších než dřívky; přechod mezi těmito a hlavicemi tvoří šikmé plochy, uprostřed vyžlábkované. (Obr. 319.) Žebra, téhož profilu jako v kněžišti, vyvinují se z pilířů tečně; tvoří ve všech 3 lodích síťovou klenbu a sbíhají se ve výšce 10 m v bočních lodích ve 44 malých terčových svornících. V střední lodi se mimo podélnou osu protínají bez svorníků, v podélné ose však v 8 svornících, zdobených pětilistými růžemi Rožmborskými. Ve dvou polích mimo to

Obr. 318. Stropnice. Farní kostel. Sdružené okénko ve věži. — Église paroissiale. Vitrail couplé de la tour.

*) Viz dodatek.

jsou kruhové větrací otvory v podélné ose klenby. Na zdech postranních lodí opírají se žebra klenbová o válcové patky, spodem hvězdrovitě, protínající se v obloučcích. (Obr. 320 a 321.)

Obr. 319. Stropnice. Farní kostel. Příčný řez. — Église paroissiale. Coupe transversale.

Kruchta v západním poli všech 3 lodí stojí na 4bokém pilíři, do něhož zaklenuty dva pásy 1 m silné, na nichž stojí oba pilíře, nesoucí klenbu nad kruchtou. Tato přední zeď kruchty je kamenná a z XV. stol. Nyní zakryta dřevěným, vypjatým podprsníkem kruchty. Podkruchťi zaklenuto je českými klenbami.

Stará sakristie, dříve kaple sv. Kateřiny, 4.50 m široká a 6.30 m dlouhá, zaklenuta jest ve dvou polích; v prvném křížovou

klenbou, v druhém hvězdovou, při kterých obou protínají se žebra bez svorníků ve výšce 4.80 m.

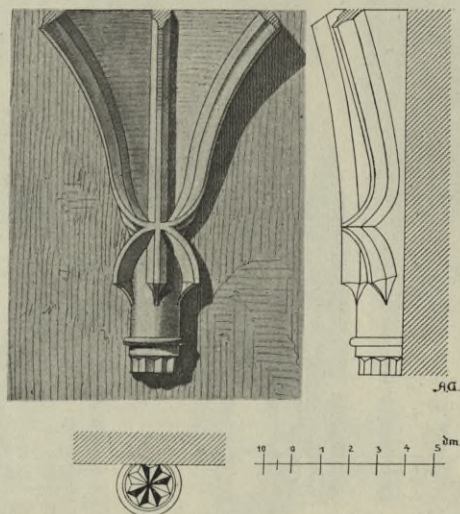

Obr. 320. Stropnice. Farní kostel. Pohled do lodí. — Église paroissiale. Intérieur, vue des nefs.

Nová sakristie, 3.35 m široká a 5.85 m dlouhá, dělena jest uprostřed elliptickým pásem a zaklenuta ve dvou polích českými klenbami, jichž vrcholy jsou 3.12 m nad dlažbou.

Před síň u nové sakristie, 3.25×2.60 m velká, zaklenuta taktéž českou klenbou.

Před síň před severním bočním vchodem, 3.46×4.20 m velká, otevřena půlkruhovým obloukem 2.45 m širokým, opatřena po obou stranách zděnými lavicemi a zaklenuta jest křížovou klenbou bez žeber. Vedle této předsíně na západ zaklenuta jest v rozpětí 3.90 m a hloubce 2.70 m půlkruhová valená klenba, jež opírá se na západní straně o hmotný opěrný pilíř 2.00 m široký a tvoří otevřenou kapli, v jejíž pozadí, na průčelí kostela, namalován jest Kristus v zahradě Getsemanské.

Obr. 32r. Stropnice. Farní kostel. Patka klenby v bočních lodích. — Église paroissiale. Naissance de voûte dans les nefs latérales.

Západní předsíň pod hodinovou věží měří 3.70 m do čtverce, otevřena jest na západní straně obloukem 2.25 m širokým a zaklenuta pěknou hvězdotitou klenbou do žeber , která protínají se uprostřed v terčovém svorníku, na němž vytesána pétilistá růže. Žebra protínají se v koutech u výběhů v obloučcích, podobně jako v postranních lodích.

Zařízení jest až na gotickou křtitelnicí barokní, dřevěné a mramorované, s částečným zlacením.

Hlavní oltář vyplňuje celé pozadí kněžiště, v němž sahá až ke klenbě. Kolem svatostánku volně stojícího, s beránkem na vrchní desce, klečí 3 páry andělů. Uprostřed visí v sloupkové architektuře s barokně korintuskými hlavicemi obraz, představující sv. Mikuláše, klanícího se P. Marii s Ježíškem, s dvěma anděly v pozadí, nesoucími misku s 3 jablky a berlu. Slušně malovaný obraz pochází od některého mnicha z Vyššího Brodu, odkudž také jsou řezby oltáře. V nástavci jest obraz Nejsv.

Trojice, vroubený sloupky korinthskými. Kladí nad spodními sloupy i nad nástavcem jest nad sloupy zalamované a má s obou stran kusé štíty,

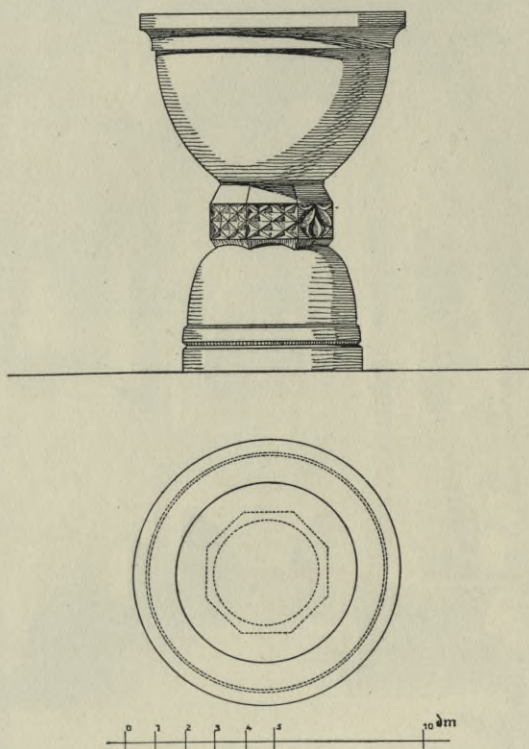

Obr. 322. Stropnice. Farní kostel. Pohled ke kruchtě a na kazatelnu. — Église paroissiale. Intérieur, vue vers la tribune de musique et la chaire.

nad středem závitů, v nástavci segmenty. Oltář vroubí sochy; vedle středního obrazu stojí na závitkových krákorcích, v nadživotní velikosti sochy dvou mnichů, světců; I. s knihou v pravici, křížem s nástroji umučení

v levici, 2. s berlou v pravici a knihou s kalichem v levici. Kolem nástavce stojí v $\frac{2}{3}$ velikosti sochy sv. Václava a sv. Víta. Nad obrazem N. Trojice sousoší, archanděl Michael potírá ďábla. Tento oltář proveden byl r. 1649 ve Vyšebrodském klášteře, bez pozdějších rokokových přídavek.

Severní postranní oltář; v sloupkové architektuře visí slabý obraz sv. Linharta, jenž byl sem dán v r. 1858 místo sochy téhož světce; vedle stojí sochy sv. Floriána a sv. Šebestiána, v nástavci nad

Obr. 323. Stropnice. Farní kostel. Křtitelnice. — Église paroissiale. Fonts baptismaux.

římou andělé, glorifikující oko Boží. Tento oltář byl zřízen r. 1832 místo původního.

Jižní postranní oltář v rokokové architektuře dřevěné se větvenými sloupky a prohýbaným kladím s obláчковým nástavcem plným naděličků kol Mariánského monogrammu. Uprostřed oltáře skříň s dobře řezaným sousoším P. Marie s Ježíškem. Vedle sloupů sochy světice s knihou a světce s veslem. Tento oltář byl zřízen v r. 1765 místo onoho, který sem dal zároveň s hlavním oltářem opat J. Wendschuh r. 1649. R. 1784 zaměněna socha P. Marie nynější sochou, při čemž byl i oltář předělán.

K a z a t e l n a. Dřevěná, rokoková, s reliefy na podprsníku: Kristus rozsevač, Kristus káže a na třetí řezbě odevzdává klíče sv. Petru. Na

stříšce nesou dva andělé kříž, na spodním okraji trásně řezané. Kazatelna jest dílem řezbáře *Bernarda Mayera* z Hojné Vody, který provedl ji v r. 1777 za 92 zl. (Obr. 322.)

Křítelnice žulová, kalichovitá, 1-18 m vysoká, 87 cm v průměru, jest jediným zbytkem zařízení z doby gotické. Stojí na kulaté noze ve tvaru obráceného kalicha, místo jehož vrcholu zaujímá osmiboký nodus, na kterém tři přední plošky jsou zdobený (zasekávané kružbičky). Mísa má u vrchního okraje římsu z destičky a podbrádky. Křítelnice pochází z konce XV. století. (Obr. 323.)

Varhany byly koupeny v r. 1669 za 160 zl. Nynější korpus je nový, v gotickém slohu.

Lavice 12 párů, jednoduché, s náplněmi v předu.

Pokladnice žulové dvě. Obě hranolové, jedna má nahoře renaissanční profil z desky, astragalu a svodu. Jest ze XVII. stol.

Náhrobník zapuštěn v dlažbě před vchodem pod kruchtou; jest žulový, 93 × 170 cm veliký. Je rozdělen ve dvě polovice, v horní znak, v něm půl kola, v klenotu nad korunou tři pětrosí pera. V dolní polovici byl nápis, který je vyšlapán. Náležel Jiřímu Davidu Rusetskému ryt. z Ivanu, † 1717 na Cuknštejně.

Dveře u staré sakristie 87 × 200 cm veliké, dubové, hrotité, jsou pobité svislými pásy z železného plechu, mají kruhovou přítuhu a otevřený gotický zámeček. Jsou z konce XIV. neb počátku XV. století.

Monstrance mosazná, paprsková; byla koupena roku 1799 za 80 zl.

Kalich stříbrný, 24 cm vysoký, 9½ cm v prům. číšky, rokokový, zdobený klasy na nožce a spodku číše. Na noze značka   Jest z konce XVIII. stol.

Kasule, 1 m dl., 65 cm široká, ze zeleného damašku, kvítkovaného. Střed stříbrem tkán. Je z r. 1784.

Zvony visely na věži 4 (nyní jen 1).

Č. 1.* Vys. 80 cm, v průměru 106 cm. Ucha hladká, pod korunou nápis silně poškozený již při lití: F. GEORG WENDSCHVCH (sic!) ABBT VND COLLATOR IACOB PVFFER PFARRHER IACOB . . . PRIMATOR GEORG FISCHER RICHTER ANNO 1650, DEM 26. NOWEMBER. SIMON (PHEN)DORFFER VON STEI(E)R GUS MICH. Na plášti relief Madonny a kříž.

Č. 2. Vys. 60 cm, v prům. 82 cm. Ucha ornamentovaná, pod korunou jednořádkový nápis:

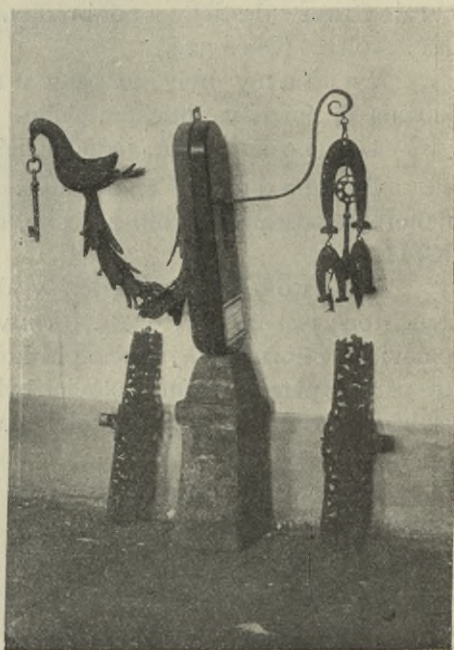
bot + opus + in + im + rst + anno + w + ir + g + en + v + p + ar + t + u + s + m + i + r + r + i + m + w + a + r + i + a + m + i + h + r + i + t + e

anno + wirgynny + parfuŕ + m̄ + rccc̄ + xm̄ + macław + žhrad.
(Viz otisk nápisu, obr. 324.) Na plášti malý, jen 6 cm vysoký relief
sv. Pavla s mečem.

Č. 3.* Vys. 39 cm, v prům. 51 cm; ucha má hladká, pod korunou
mezi páskem a obráceným anthemionem nápis: FRANZ : SER :
HOLLEDERER IN LINZ 1863. Na plášti relief Madonny, sv. Josefa
a sv. Pavla, sv. Šebestiána a sv. Floriána.

Obr. 325. Stropnice. Školní museum. Kovaný kříž z konce XVI. stol. a kování z bývalých kostelních dveří. — Musée d'école. Croix forgée de la fin du XVIe s. et garniture de l'ancienne porte de l'église.

Obr. 326. Stropnice. Školní museum. Kování ze XVII. stol. a vývěsní štíty z počátku XIX. stol. — Musée d'école. Garniture du XVIIe s. et enseignes du début du XIXe s.

Č. 4.* Vys. 20 cm, v prům. 26 cm, jest bez nápisu.

Ve věžičce nad západním vchodem visí v lucerně dva zvonky* nepřístupné.

MUSEUM školní nachází se na náměstí v přízemí radnice; ve třech pokojích obsahuje kromě množství předmětů národopisných také místní památky uměleckého průmyslu, zejména: K o v a n ý k ř í ž, 120 cm vysoký, 65 cm široký, ze zdejšího hřbitova, je z konce XVI. neb z počátku XVII. stol. K o v á n í dveří pěkně barokní, bývalo na dveřích vchodu u kostela. Z pol. XVIII. stol. (Obr. 325.)

Z á v ě s y. 2 kusy 14 cm šir., 56 cm dlouhé, prosekávané, pěkné, jsou ze XVII. stol.

Vývěsní štíty: 1. spojených řemesel, zámečníků a podkovářů, truhlářů a zedníků. Jest starší než 2. štítek zámečníků ve tvaru kohouta, klíč držícího, jenž jest z konce XVIII. stol. (Obr. 326.)

SLOUP MARIÁNSKÝ. Stojí na náměstí v kamenné ohradce, v níž jsou na východní straně kovaná dvířka, na vysokém podstavci, barokně prohýbaném. Na rozích stojí sochy z pískovce: sv. Josefa, sv. Jana Nep.,

Obr. 327. Stropnice. Sloup P. Marie. — Colonne de la Vierge.

sv. Šebastiána a sv. Floriána. Uprostřed vztyčen sloup s obláčky a hlavickami andělů na dřívku, s barokní lupenovou hlavicí, se závitý na rozích a vykrajovaném čtvercovém abaku s otupenými rohy. Na sloupové hlavici stojí na kouli, po níž se vine had, socha P. Marie v pěkném postoji, s lilí v ruce, obrácena k východu. Nápis na kartuši ve východním líci podstavce: VNBEFLECKT | EMPFANGENE AL | LERREINSTE | GEBÆHRERIN DES | SOHNS GOTTES | BITT FIIR VNS. Sousoší bylo postaveno r. 1765 a stálo 1100 zl. (Obr. 327.)

Stříbrná huť. (Silberberg.)

A. Teichl, Gesch. d. Herrsch. Gratzen, 428.

Druhdy dolovalo se tu na stříbro; doly jsou však dávno opuštěny, ač dosud patrný.

SKELNÉ HUTĚ založili zde Jos. Mayer r. 1782, s pomocí Jana hr. Buquoye, od r. 1728 převzaty od Jiřího hr. B., byly rozšířeny, vyráběly skla hyalitová a hyalinová, zaměstnávající až 50 sklářů a kvetly, do r. 1881, kdy byly zrušeny.

Obr. 328. Stříbrná huť. Dřevěná škola z r. 1827. — Ecole en charpente de 1827.

ŠKOLA srubová, postavena zde r. 1827 od tesařů ze Sv. Jana, a stojí dosud. Prostá, šindelem pobitá stavba jednopatrová, o 4 × 5 osách, krytá na valbové střeše šindelem. (Obr. 328.)

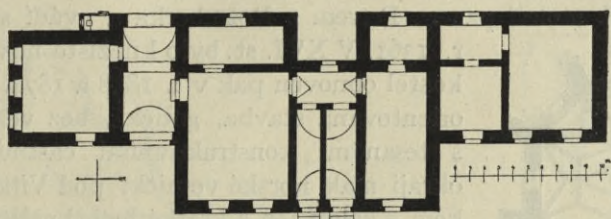
Svébohy. (Zweiendorf.)

J. Schaller XIII., 138; J. G. Sommer IX., 149; A. Sedláček, Hradý III., 257 s poklady na str. 258 tamtéž.

TVRZ založena byla na počátku XV. věku a prvním majitelem jejím uvádí se Petr ze „Swejbohowic“ r. 1416. Ještě v XV. stol. dostala se v držení Pouzarů z Michnic. R. 1598 prodal Svébohy Petr Kořenský z Terešova hejtmanu panství Novohradského, Vincentovi Holzsparerovi z Holšteina za 2950 kop grošů. Vdova téhož, Žofie, prodala r. 1633 Svébohy i Olbramy tvrze se vším zbožím Marii Magd. hraběnce z Buquoyů za 13.700 kop míš., jež připojila oba statky k Novým Hradům. Tvrz Svébohy i dvůr byly pak od potomních majitelů panství Novohradského rozprodány.

Jednopatrová omítaná budova renaissanční stojí na mírném návrší, na východním obvodu obce, čelem obrácena k návsi. Ještě v předešlém století obklopena byla příkopem, nyní zavezeným. Nynější stavba, k níž přiléhá na západ dvůr hospodářský, pochází z druhé polovice XVI. věku; rozkládá se na obdélném půdorysu 13.60×18.30 m velkém, s dvěma křídly, na severní a jižní straně — as 1 m nižšími, — na ploše 8.00×1.00 m. Střední stavba má 5 os okenních v čele a křídla po 3 osách v čele a po jedné, resp. 3 osách v bocích. Rohy průčelí, poněkud sešikmené, jsou kvádrovány. Kryt na valbě střední stavby a polovalbách křídel šindelový. (Obr. 329.)

V c h o d y jsou dva, oba v předním průčelí. Vjezd v severním křídle i vchod v střední stavbě jsou v rustikovaném ostění, svrchem půlkruhové.

Obr. 329. Světví. Půdorys bývalého zámku. — Plan de l'ancien petit château.

Nad o k n y v I. patře, vroubenými chambranami, jsou rovné renaissanční římsy ze simy a destičky.

Uvnitř jest za oběma vchody valená klenba, z nichž severní, v které jest průjezd, jest zdobena jednoduchými štukovými pásy. Jinak jest budova nyní zpustlá.

KAPLIČKA se soškou Piety stojí na návsi. K severní otevřená stavbička s barokním štítkem se závitnicemi po stranách a nápisem 1773, s v ě ž k o u šestibokou, s lucernou a cibulovou báníčkou. Zvonek v lucerně jest nepřístupný.

Světví. (Švendov.) (Gschwendt.)

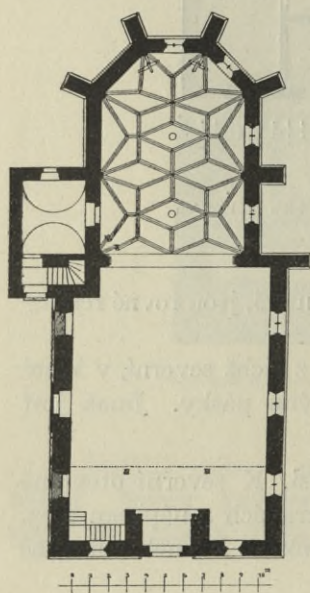
J. Schaller XIII., 134; Památky archeologické X., 348; A. Sedláček, Hrady III., 208, 257; A. Teichl, Geschichte der Herrschaft Gratzen, 404.

TVRZ toho jména byla r. 1383 majetkem bratří Petra a Zachaře z Žestova, zároveň s Olbramy a „Kropšlákem“. Dědic Zachařův, Oldřich, odkázal r. 1435 Světví a Kropšlák Erazimovi z Michnic, jehož syn Vilém vystavěl si hrádek Cuknštejn, kam se ze Světví přestěhoval, od které doby pak tvrz zpustla, až zmizela v r. 1878, když na jejím místě vystaveno obytné stavení nového dvora.

Sv. Tomáš. (Skt. Thoma.)

Jos. Truhlář, Urb. Rozm. 25; Jan Palacký, Dějiny I., č. 2., 377; Dr. M. Pangerl v Mitt. d. Ver. f. Geschichte d. D. i. Böhm. IX., 1; A. d. Berger, Wittingshausen v Mitth. des Ver. für Geschichte der Deutschen in Böhmen XIII., 105 a XIV., 47; Fr. Zoubek v Památkách archeol. VII., 217; A. Sedláček, Hrady a zámky III., 72; Týž, Slovník histor. I., 963; Dr. W. Ladenbauer, 231, 237; Čechy II., 6, 25; J. Jireček v Památkách archeol. X., 347; Fr. Borovský-J. Krejčí, Průvodce po Šumavě, 194; Kavků v Průvodce po kr. Č. III., 100; Führer durch den Böhmerwald, 194.

KOSTEL SV. TOMÁŠE ke cti Těla Božího, farní, založen byl v 1. polovici XIV. století panem Petrem z Rožmberka a uvádí se jako farní

Obr. 330. Sv. Tomáš. Pádorys farního kostela. — Plan de l'église paroissiale.

r. 1361. V XVI. st. bylo kněžiště nově sklenuto, kostel obnoven pak v l. 1858 a 1874. Jednolodní, orientovaná stavba, gotická, bez věže, omítaná, s tesanými konstruktivními částmi, stojí na okraji malé horské vesničky pod Vítkovým hrádkem a záleží jen z krátké lodi, kněžiště o 2 polích s uzávěrem ze 3 stran 8stěnu, a z malé sakristie. Celé budově, zevně zcela ozdob prosté, podložen kvádrový trnož s okosenou vrchní hranou.

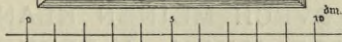
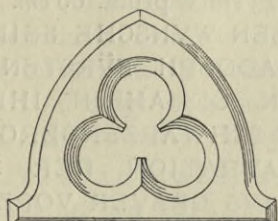
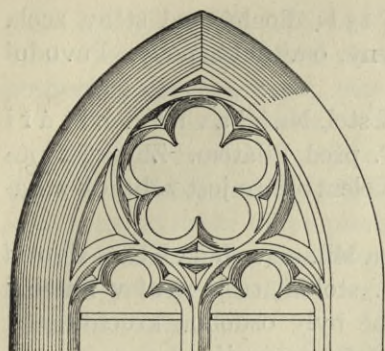
Opěráků rozloženo kol kněžiště 6 a na lodi jest jeden, všechny jsou o 1 ústupku a ukončeny kosinou s římsou podžlábkovanou; profily říms se na rozích pronikají. (Obr. 330.)

Kryt jest hřídlový, na sedlové střeše lodi, na valbě kněžiště, pultové střeše sakristie i na stanové čtyřboké střeše věžky, vystrčené ze západního štítu na dvou krákorcích.

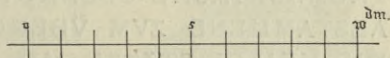
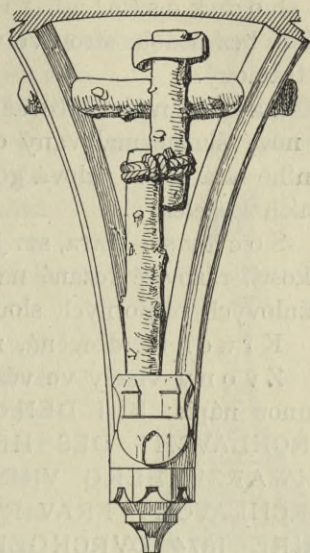
Vchody jsou 2.; do kostela vede v západním průčelí nový vchod, zřízený v r. 1874. Do sakristie vchází se rovněž od západu malou předsíňkou.

Okna jsou vesměs hrotitá v kamenných ostěních, na obě strany se rozvírajících; všechny — až na jedno — jsou o 1 prutu. Kněžiště osvětlují 4 okna — 3 na jižní a 1 na východní straně, — z nichž jedno jest původní s kružbou, z 1. polovice XIV. věku, složenou z 2 dvojnosů a z pětিলistu v kruhu; ostatní mají kružby pozdně gotické, z počátku XVI. věku. (Obr. 331.) V lodi bylo původně 6 oken, nyní jsou jen 4, z nichž 3 s kružbami rovněž pozdně gotickými. Kromě těch jsou pod kruchtou 2 malá okénka z trojlistů. (Obr. 332.)

Uvnitř kněžiště, 7.70 m široké a 11.50 m dlouhé, jeví se v pozdně gotické úpravě, jsouc zaklenuto do výše 8 m nad dlažbou hvězdovou

Obr. 331. Sv. Tomáš, Kružba okna v kněžišti a pod kruchtou. — Broderies en pierre des vitraux au choeur et sous la tribune de musique.

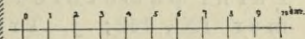
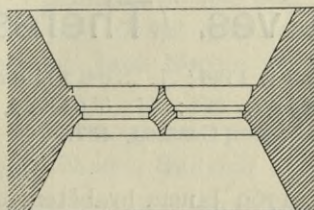
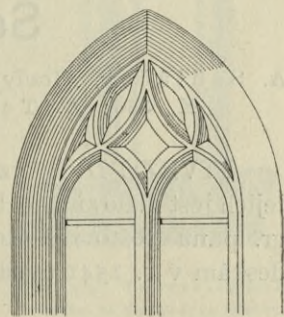
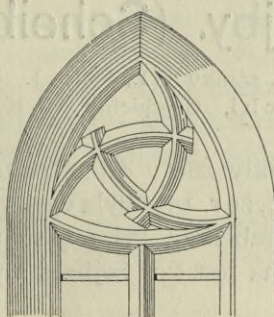

Obr. 333. Sv. Tomáš, Patka klenby v kněžišti. — Naissance de voûte dans le choeur.

klenbou, jejíž žebra o proláklé, skosené hraně, opírají se o polygonální krákorce (z 5 stran osmistěnu). Žebra jsou na některých místech jakoby nastavena a svázána kamenným provazem. (Obr. 333.)

Nad hlavním oltářem jsou patky, zdobené znakem nějakého města a křížem z kamenného kmene. Ve vrcholu pronikají se žebra bez svorníků, místo nichž jsou tam dva kruhové větrací otvory.

Vítězný oblouk, 6,00 m v rozpětí, v síle zdi 0,70 m, hrotitý, vrouben kvádrovým ostěním o skosených obou hranách na trnožích, jež mají vrchní hranu také skosenou.

Obr. 332. Sv. Tomáš, Púdorys a kružba oken v lodi. — Plan et broderies en pierre des vitraux en nef.

Loď kostelní, 10-50 m široká a 13 m dlouhá, má stěny zcela hladké, bez ozdob, strop ve výši 7-50 m rovný, omítnutý, nový. Původní byl trámový.

Zařízení jest převážně nové, z XIX stol. Na hlavní m oltáři visí nový slušně malovaný obraz Krista P. před Pilátem. Zbytkem původního oltáře jest žulová gotická mensa. Kolem oltáře jest zábradlí z barokních kuželek.

Sochy sv. Petra, sv. Jakuba, sv. Jana Mil. a sv. Jana Křt. v životní velikosti, rázovitě řezané na počátku XVI. století, stojí nyní v kněžišti na žulových příporných sloupcích. Původně byly ozdobou kruchty.

Kruchta dřevěná, na dvou sloupcích spočívající.

Zvony visely ve věžce 2. Č. 1.* Vys. 43 cm v prům. 66 cm. Pod korunou nápis: BEI DEN VBER SPECIELLEN WVNSCHE SEINER DVRCHLAVCHT DES HERRN JOSEPH ADOLPH FVVRSTEN ZV SCHWARZENBERG VND HOCH DESSEN GEMAHLIN IHRER DVRCHLAVCHT FRAV FVVRSTIN YDA ZV SCHWARZENBERG IM JAHRE 1874 DVRCHGEFVVRHTEN RESTAVRATION DER SCT. THOMASKIRCHE GELANCTE AVCH ICH AVS GRAVER VORZEIT ABSTAMMEND ZVM VBERGVSSSE VM DVRCH MEINEN KLANG DIE HEILGE STATTE MIT ZV VERHERRLICHEN. A. PERNER IN BVDWEIS.

Č. 2. Vys. 34 cm, v prům. 47 cm. Pod korunou nápis: VERBVM + DOMINI + MANET + IN + ETHERNO (!) níže: PRZKO.

Šejby. (Scheiben.)

A. Sedláček, Hradý a zámky III., 260; J. Jireček v Památ. archeol. X., 350; A. Teichl, Geschichte der Herrschaft Gratzen, 76.

TVRZE DVĚ, vznikly zde v druhé polovici XIV. stol. O osudech jejich jest málo známo, leč, že r. 1533 byla ves i s tvrzemi prodána za 700 kop gr. panu Joštovi z Rožmberka. Při popisu statků k novým zemským deskám v r. 1541 uvedena jest ves Šejba s 2 pustými tvrzemi.

Terčina ves. (Theresiendorf.)

Farní pamětnice od r. 1786; J. Schaller XIII., 136; J. G. Sommer IX., 152; J. Trajer, 291; H. Teichl, Geschichte der Herrschaft Gratzen, 437.

OBEC založena r. 1769 Janem hrabětem z Buquoyů a k počtě jeho choti Teresie nazvána Terčí vsí. Rozkládá se podél silnice z N. Hradů do Puchoře.

KOSTEL SV. LINHARTA, farní, od r. 1856. Před tím byla zde od r. 1785 lokalie. Kostel postaven r. 1787 a do té doby, než byl zařízen, používána dřevěná kaple, sem z Puchově převezená.

Orientovaná, prostá, omítaná stavba o lodi a 2 polích a kněžiště o 1 poli se závěrem z tří stran osmistěnou; na sever přistavena malá sakristie. Kryt na valbách lodi a kněžiště i sakristii šindelový a na čtyřboké věžce plechový. Tato dřevěná věžka na zděné podezdívce vystupuje nad západním průčelím a ukončena jest nízkým osmistěnným jehlancem.

V chod y dva, obdélné, v prostých venýřích. Okna osvětlují loď dva páry a kněžiště tři jednoduchá okna; všecka jsou vroubena jednoduchými obrubami a svrchem polokruhová; uvnitř měří loď šířky 11.40 m a délky 22.00 m, stěny má hladké, rovněž i plochý strop ve výšce 7.5 m.

V í t ě z n ý oblo uk hladký, půlkruhový, dělí loď od kněžiště 8.0 m širokého a 9.0 m dlouhého, opatřeného rovněž rovným stropem.

K r u c h t a stojí na dvou zděných pilířích osmistěnných, ukončených nad podprsníkem empírovou vásou. Podprsník složen z prken, rovněž jako strop podkruchtí.

Z a ř í z e n í jest chudé, z části rokokové, z části empírové. Na hlavním oltáři visí uprostřed v širokém prořezávaném rámu obraz sv. Linharta, běžné práce, mezi sochami dvou andělů. Na bočním jižním oltáři slabý obraz sv. Jana Nep., severní oltář jest zcela nová běžná práce. K a z a t e l n a dřevěná, empírová, zdobena zlacenými festony.

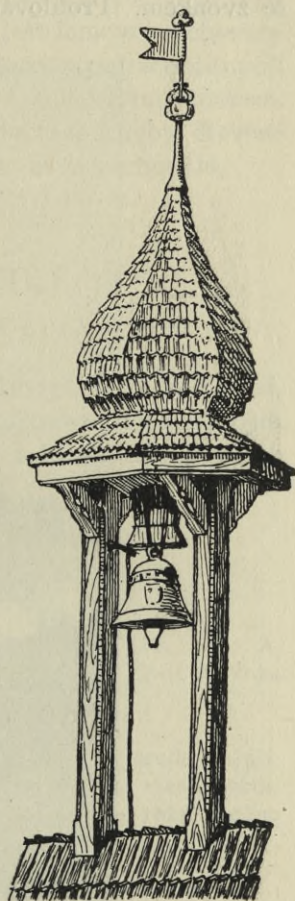
K ř í t i t e l n i c e dřevěná, 95 cm vysoká zdobena zlacenými festony, na víku křest P. Ježíše.

Z v o n y visely na věžce tři. (Nyní jen 1.)

Č. *1. Vys. 47 cm, v průměru 60 cm, pod korunou nápis: Johann Leopold Camel goss mich in Linz A. D. 1810. Na plášti v reliefu postavy sv. Jana Nep. a sv. Floriána, sv. Václava a krucifix.

Č. 2.* Vys. 43 cm, v prům. 56 cm, pod korunou nápis Georgius Wenzeslaus Köhler me fudit Boemo, Budvicii 1728. Na plášti sv. Václav a sv. Florián.

Č. 3. Vys. 31 cm, v prům. 40 cm. Pod korunou nápis kurentkou: Anno · m · cccc · x · magister bartholomeus · me · fecit. (= 1510.) Zvonek

Obr. 334. Theresienhof. Zvonice na statku č. 14 (Nebaurově). - Tourelle de la ferme no. 14.

tento pochází ze Zlatokorunského klášterního kostela. Na plášti z malé reliefy sv. Petra a sv. Pavla.

THERESIENHOF. Statek svobodnický, Fr. Nebauera, založen byl dříve než obec. Rozlehlé stavení kol čtvercového dvora. Stavba ozdob prostá, jen na hřebenu valbové střechy uprostřed sedí pěkná věžka se zvonkem. Profilování v podstatě gotické. (Obr. 334.)

Obr. 335. Tichá. Zbytky tvrze. — Ruine de la forteresse.

Tichá. (Oppolz.)

J. Schaller XIII., 136; A. Sedláček, Hrady a zámky III., 260; Čechy VI., 38; A. Teichl, Geschichte der Herrschaft Gratzen, 208.

TVRZ zde byla založena v XIV. věku pány z Velešína. Když r. 1387 koupeno panství Velešínské Rožmberky, dostala se i Tichá v majetek mocného tohoto rodu, a byla spravována jako důležitá pohraniční tvrz purkrabími. V l. 1471—1475 dal purkrabí Čáp z Radonic tvrz obnoviti

a to důkladně, neboť po shoření desk zemských r. 1541, při zakládání nových desek, uvádí se tvrz jako neporušená. R. 1620 dostala se Tichá rodu Buquoyů. V l. 1687, 1707 a 1746 vyhořela. Tvrz přeměněna r. 1789 v pivovar.

Stojí z ní sporé zbořeniny několika zdí, jichž užito při stavbě dělnických domků, mezi nimiž vyniká 12 m vysoká, čtyřboká v ěž na čtvercovém půdorysu, o délce zevní strany 9 m. Zdivo jest lomové, zachované v přízemí a dvou patrech. Síly zdí jsou v přízemí 2-50 m, v patrech ustupující zdí o 30 cm. Střed každé strany prolomen buď dveřmi, neb úzkým okénkem, s rozevírajícím se ostěním. V posledním patře bylo bezpochyby dřevěné podsebití. (Obr. 335.) Z bývalého pivovaru se nic už nezachovalo.

Trojanov. (Trojern.)

A. Sedláček, Hrady a zámky III., 117; Čechy VI., 32.

TVRZ toho jména založena byla v XIV. věku rytíři z Dlouhé Vsi, jichž pošlost v Trojanově sídlící odtud se zvala z Trojanova. Petr z Trojan prodal r. 1569 tvrz s příslušenstvím panu Vilémovi z Rožmberka. Během dob tvrz pak zanikla.

Údolí. (Niedertal.)

J. Schaller XIII., 132; A. Sedláček, Hrady a zámky III., 208; A. Teichl, Geschichte der Herrschaft Gratzen, 41; Fr. Mareš, Život P. Voka z Rožmberka, 140.

Až do r. 1359 patřila obec pánům z Landšteina, od té doby prodejem při vtělena k Novým Hradům. Již v tom čase záležela z „předměstí“ a vlastní obce. Až do r. 1886 bylo Údolí spravováno z Nových Hradů, teprve toho roku uznáno jako samostatná obec.

KAPLIČKA stojí na návsi od r. 1790.

BRUSÍRNA SKLA zřízena tu v r. 1732, kvetla zejména ku konci XVIII. stol. V r. 1850 zašla.

PIVOVAR byl postaven za Petra Voka z Rožmberka v r. 1592, v r. 1768 rozšířen, v l. 1873 a 1891 zrekonstruován. Z původní doby zachována střední stavba s jednoduchým renaissančním štítem.

SOCHA sv. Jana Nep. stojí u mostu přes potok Stropnický od r. 1725. Světec stojí v obvyklém postoji.

KAPLE P. MARIE v blízkém, k Údolí připojeném Jetzkobrunnu. Postavena ku konci XVIII. století, v r. 1875 opravena a zvětšena. Skrovná barokní stavba k jihu obrácená, stčjící nad studánkou, záleží z čtvercového pole a ze závěru o 3 stranách osmistěnu. Na západním průčelí jest při

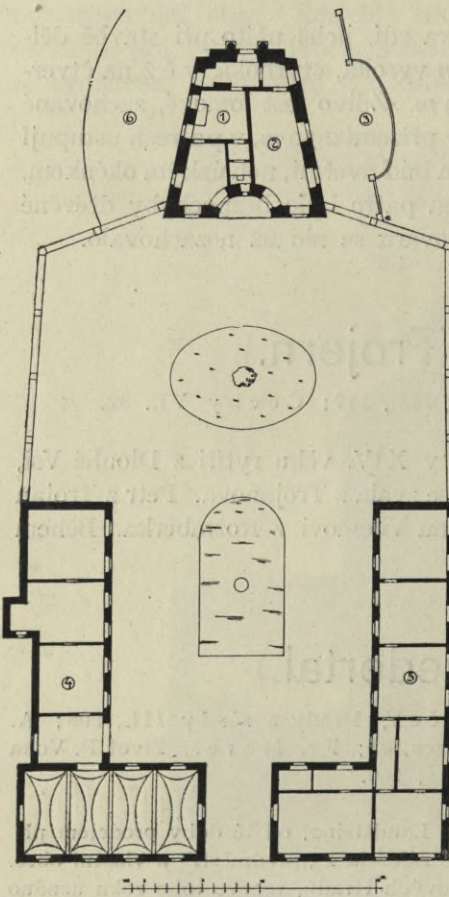
rozích po toskánském pilastru, nad nímž se zalomuje kladí, které uprostřed průčelí vytočeno jest v poloellipse, nad kterou proveden štít o rovných ramenech a proláklých bocích. V chod vede od severu, prostý obdélný.

Okna v jednoduchém kamenném ostění jsou 2, segmentem uzavřená.

Uvnitř jest loď o 1 poli, 3,85 m do čtverce (i se závěrem 6,15 m dl.) zaklenuta valeně s výsečemi, v závěru klášterní klenbou. Na oltáříku stojí socha P. Marie, 1,80 m vys., se sepjatýma rukama. Rázovitá práce z XVIII. stol. Pokladnička žulová, 1,00 m vys., 0,33 m šir., 4boká, s okosenými hranami, pozdně gotického tvaru; pochází asi odjinud.

Věčná lampa 25 cm šir., 35 cm vys., cínová, empirová z poč. XIX. stol.

TERESIINO ÚDOLÍ. (THE-RESIENTAL.) Severozápadně od obce, as 1 km od Nových Hradů, táhne se 2 km dlouhé, rozkošné údolí, které bylo upraveno od r. 1667 v bažantnici a od r. 1756 z rozkazu Jana Nep., hraběte z Buquoyů zahradníkem Ign. Fnoikou v anglický park. V něm postavila choť hraběte Jana, hraběnka Teresie v r. 1788 až 1797 budovu lázeňskou, již ke cti otce svého nazvala „Venzelbad“ (nyní Neugebau), a v roce 1803 „modrý dům“, v němž trávila až do roku 1817 letní měsíce. Během té

Obr. 336. Údolí. Tereziánské údolí. Lázeňský dům. 1. Lázeň. 2. Salonek. 3. Terasa. 4. Hospodářská budova. 5. Byt správce. 6. Veřejná cesta. — Vallée de Thérèse. Etablissement de bains. 1. Cabinet de bain. 2. Petit salon. 3. Terrasse. 4. Maison d'économie. 5. Demeure de l'économe. 6. Chemin public.

doby bylo údolí stále obohacováno různými pavillonky a pomníčky s básnickými nápisy, ponejvíce přátelství opěvujícími. Potok Stropnický, údolím tekoucí, byl navezením balvanů změněn v horskou bystřinu, v níž nescházel i mocný vodopád, zřízený v r. 1817. Za hraběte Jiřího z Buquoyů postavena v r. 1852, na vyhlídce proti N. Hradům švýcarská chata a v r. 1860 přestaveny v údolí se nacházející mlýn hamerský a dům kolářův v anglické gotice. Park od zakladatelů „Valloncherie“ zvaný, jmenuje se nyní k počtě hraběnky Teresie „údolí Teresiino a jest veřejně přístupným.

LÁZEŇSKÝ DŮM (NEUGEBAU) leží uprostřed údolí a záleží z přízemního hospodářského stavení o dvou křídlech, spojených vstupními vraty. V ose těchto stojí na západní straně v ohrazeném dvorci, upraveném sadově, vlastní budova lázeňská, přízemní to omítaná stavba v empírovém slohu, postavená na lichoběžníkovém půdoryse, 11 m hlubokém a 6.50 m širokém na kratší straně a 10.50 m na delší straně. (Obr. 336.)

Obr. 337. Údolí. Teresiino údolí. Přední průčelí lázeňského domu. — Vallée de Thérèse. Façade antérieure du bain.

Průčelí rozdělené na přízemí a nízké polopatro jednoduchou pásovou římsou, o desce jen 3 cm z líce vyčnívající, vyhloubeno jest na východní straně v polokruhu, jenž přezděn jest ve výši hlavní římsy rovným stropem, podporovaným dvěma vydutými krákorci. Kolem celé stavby provedena jest nad hlavní římsou kuželková attika, prostoupená uprostřed východního a jižního průčelí plnou attikou, ozdobenou oválovým znakem s monogramem z písmen P, T a W (zakladatelka Teresie roz. hraběnka Paarová, postavila lázeň tuto k počtě svého otce hraběte Václava Paara). V oválu na jižní straně jest monogram z písmen W a B. Oba znaky jsou vroubeny perlovcem a ověnceny dubovými ratolestmi a na východní straně též palmovými. V předu této attiky jest deska, na níž nápis: DIESES GEBÄUDE |

WEIHET IHREM GUTEN VATER | ZUM DENKMAL EWIGER VER-
EHRUNG UND LIEBE | SEINE DANKBARE TOCHTER. (Obr. 337.)
Na rozích a uprostřed západního průčelí jsou v attice podstavce, zdobené
na rozích koulemi a nad středem západního průčelí 2 vásami.

Střecha, šindelem pobitá, jest stanová o otupeném vrcholu, na
němž vztyčena válcovitá lucerna, krytá kupličkou plechem krytou. Kolem
lucerny jest nízká gallerie, vroubená tyčkovým, bíle natřeným zábradlím.
Podobné, ale nižší zábradlí jest nad hlavní římsičkou lucerny, a ještě
nižší kolem hrotu ve vrcholu stříšky.

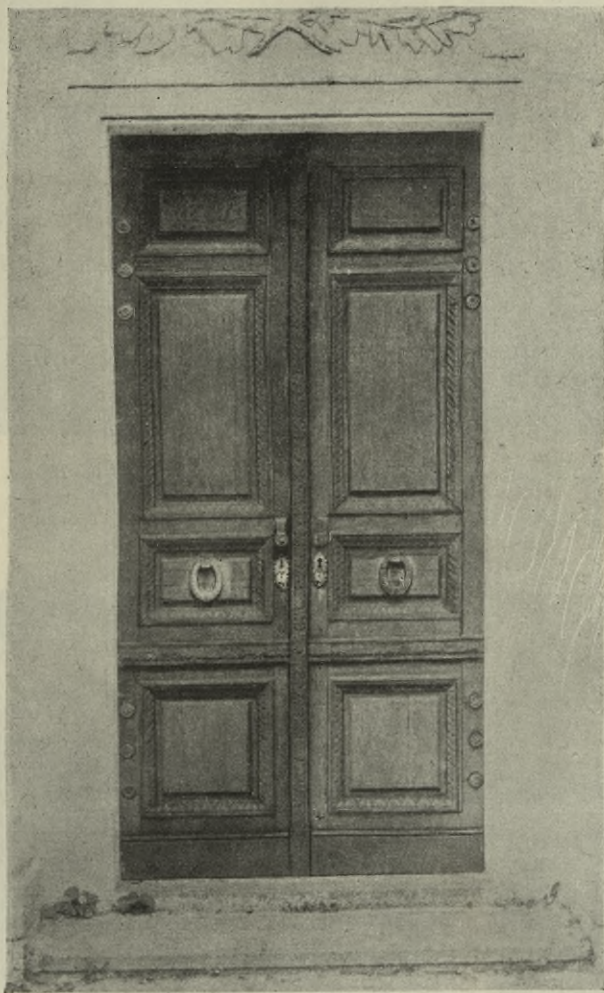

Obr. 338. Údolí. Tereziánské údolí. Zadní průčelí lázeňského domu. — Vallée de Thérèse. Façade posté-
rieure du bain.

V chodů vede do budovy patero. Dva ve východním průčelí,
obdélné, hladkými pásky vroubené, tři v severním průčelí svrchem půl-
kruhové a jeden v zadním, západním průčelí, jenž vyveden jako hlavní
vchod v pěkný portál, vroubený chambranou, profilovanou jako architráv,
a rovnou nadedvevní římsou, podporovanou dvěma krákorci. Ve výšce
hlavní římsy budovy vyčnívá nad tímto vchodem kladí dorského řádu,
o 50 cm z líce zdi. Kladí toto podporováno jest po obou stranách vchodu
dvěma ve vrchních $\frac{2}{3}$ dříků kanelovanými třičtvrtě sloupy s jednodu-
chými dorskými hlavicemi. Vlys nad chambranou vchodu zdočen jest
dubovými ratolestmi. Nad vchodem a vedle sloupů jsou v reliefu provedené
věnce a festony dubové a vavřínové. (Obr. 338.)

Dveře tohoto vchodu jsou dubové s vyřezávaným listovcem na obrubách, náplní a dubovými listy na příčné liště a na klapače. Kování mosazné, jemně ornamentované, druhdy pozlacené, záleží z růžic, závěs, dvou štítků klikami a 2 ellipsovitéch přítuh.

Dveře u ostatních vchodů jsou žalusiové. (Obr. 339.)

Obr. 339. Údolí. Teresiño údolí. Lázeň. Zadní dveře. — Vallée de Thérèse.
Bain. Porte postérieure.

Okna jsou v přízemí dvě, ve vyhloubení východního průčelí a čtyři v jižním průčelí, obdélná, v hladkých ostěních. V polopatře jest na východní a severní straně nad každým otvorem po malém obdélném okénku a uprostřed východního průčelí jest malé kruhové okénko.

Uvnitř rozdělena jest budova v salonek, lázeň, kuchyň, pokojík a záchod. Salonek při severním průčelí jest malován i z větší části

Obr. 340. Údolí. Terezino údolí. Salonek v lázeňské budově. — Vallée de Thérèse. Petit salon dans la maison de bain.

Obr. 341. Údolí. Terezino údolí. „Modrý dům“. — Vallée de Thérèse. „Maison bleue“.

i zařízen na způsob pompejánský. Krb mramorový a nábytek jsou empírové. Stolky při stěnách i uprostřed mají desky z mramorové mosaiky. Na krbu i přístěnných stolcích a na stojanu jsou vyloženy pěkné předměty bronzové, přivezené z Itálie, rovněž jako vásy Pompejské. (Obr. 340.)

Obr. 342. Údolí. Vodopád. Tereziino údolí. — Vallée de Thérèse. Cascade.

Lázeň zařízena jest na způsob krápníkové jeskyně s vrchním světlem.

Před jižním průčelím jest nad potokem upravena terasa, vybočující v poloellipse, vroubená kovaným zábradlím a podstavci s vásami.

„MODRÝ“ DŮM zván tak pro původní svůj nátěr střechy, stojí u potoka as 5 minut na západ od lázeňského domu.

Přízemní budova nad čtvercovým půdorysem v 7 osách vpředu i po stranách. Hlavní průčelí jest východní, v jeho středu vystupuje risalit o 3 osách, k němuž vede široké schodiště, vroubené kovanou mříží s vásami u vstupu. Nad risalitem vystaven rovný štít, do něhož zabíhá attika po obou stranách štítu z kuželek s podstavci na koncích, zdobených

vásami. V chod y jsou dva, obdélné v hladkých ostěních, přední ve východním průčelí a zadní v průčelí západním, nad tímto jest nápis: *Contente de ce petit espace | Puis-je- former d'autres souhaits? | Le bonheur tient si peu de place | Le bonheur n'en change jamais.*

Okna obdélná, vroubená páskovými chambranami. Nad všemi otvory jsou provedeny kanelované výplně.

Šindelová střecha jest dvojdílná valba. (Obr. 341.)

Uvnitř rozdělen domek v salónek, ložnici a pokoje: přijímací, toaletní, hostinský a pro služebné. Ve všech jest zařízení původní z počátku XIX. stol.

V udržovaném PARKU jsou dosud patry porůznu rozestavené bývalé pomníčky a odpočívadla, na kterých bývaly symbolické nápisy. Také domek dřevěný tam postaven ve švýcarském slohu.

Vodopád jest umělý, v r. 1817 zřízený, as 20 m vysoký, nad potokem, kterýž jest pod i nad vodopádem přepnut můstky z kmenů s kůrou. (Obr. 342.)

Valtéřov. (Waldetschlag.)

A. Truhlář, Registrum bon. Rosenbergicorum, 27. A. Sedláček, Hrady a zámky III. 260. A. Teichl, Geschichte der Herrschaft Gratzen, 148.

TVRZ, která postavena byla ve XIV. stol., byla při zakládání nových zemských desk r. 1541 již pustou. Není po ní stop.

KAPLIČKA byla postavena r. 1865. Bezvýznamná stavbička.

Višné. (Weissenbach.)

Obec z bývalého Vitorazka po r. 1918 k československému státu opět připojená.

KAPLE P. MARIE barokní, postavena v r. 1766, postrádá však umělecké ceny.

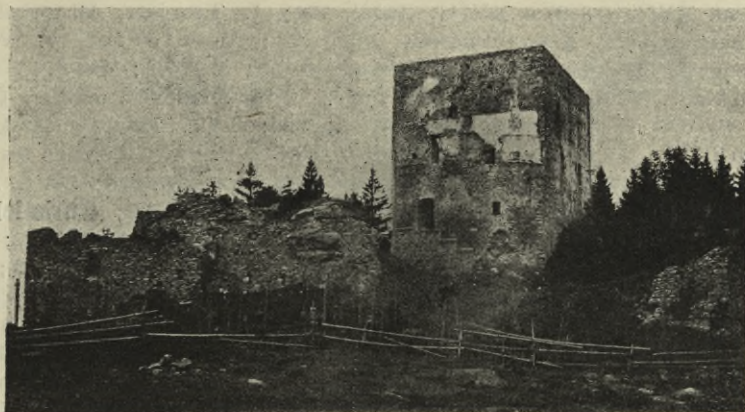
ZÁMEČEK, nynější poplužní dvůr, byl postaven v XVIII. století, bez architektonické ceny.

Vítkův Hrádek. (Witigstein, Wittingshausen.)

A. Sedláček, Hrady III. 72. Týž, Hist. slov. Dr. M. Pangerl, Mít. f. d. G. d. D. IX. 1. A. Berger, tamtéž XIII. 105, Čechy II. 6, 25. F. Zoubek, v Pam. ar. VII, 217.

HRAD toho jména byl založen ve XIII. století; jako zakladatel uvádí se pan Vítek z Krumlova (1220—1277). Po smrti jeho dědil hrad pan Jindřich z Rožmberka. Husitských bouří Vítkův Hrádek zůstal ušetřen, byv r. 1424 pojat v příměří mezi Oldřichem z Rožmberka a Tábority. Později správa Hrádku opatřována byla z Krumlova, odkudž dosazována naň posádka s hejtmanem v čele. V r. 1618 opanovali V. Hrádek na krátko vzbouření stavové; ale již r. 1621 měl opět posádku císařskou. Ještě r. 1648 osazen byl zbrojnoši Eggenberskými. Znenáhla všecek pustnul; poslední opravy střech staly se r. 1725, kdy V. Hrádek patřil již rodu Švarcenberků, jimž dosud náleží.

Zřícenina Vítkova Hrádku stojí při jižní hranici Čech na skále 1032 m vysoké. Hrádek byl obklopen hradbami v pětistranu ca 60 m širokém a 80 m dlouhém; před hradbami byly příkopy. Na rozích hradeb zvedaly

Obr. 343. Vítkův Hrádek. Zbytky zdi. — Restes du château.

se věžovité bašty. V chod byl ve východní straně přes zvedací most. Z Hrádku zachoval se kromě zbytků hradeb pouze palác, obdélný, 13·40 × 16·40 m velký, s věží se schodištěm v jihovýchodním rohu. Síla zdí paláce 1·20 m, ve věži 2·20 m. Pásová římsa ze žuly táhla se kol paláce nad přízemím, ve tvaru oblounu. Na východní stranu paláce přiléhá lichoběžníkovitá přístavba, mladší paláce. V ní nachází se nyní v chod; má valenou, lomenou klenbu.

Arkýř byl na západní straně paláce; zbyly z něho pouze dva krákorce s podvalky.

Střílny v ostění dovnitř silně rozevřeném prolomeny jsou v hradbách, nyní 6—7 m vysokých, z lomového kamene stavěných. Vrchní obranná opatření hradeb, jež zde bezpochyby v podobě dřevěných podsebití bývala, zmizela beze stop.

Věž bývala 3patrová, nyní je vrchní zdivo ohroženo a slouží za rozhlednu. Celá zřícenina jest pečlivě konservována péčí majitele Adolfa Švarcenberka. (Obr. 343.)

LOVECKÝ ZÁMEČEK, as 1 km od Vítkova Hrádku, jednoduchá stavba z polovice XIX. stol.

KRÁLOVSKÁ JEDLE stojí v lese 2 km na západ od Vítkova Hrádku. Prastará jedle má 6 m v objemu a vyniká daleko nad své okolí.

Vyšší Brod.

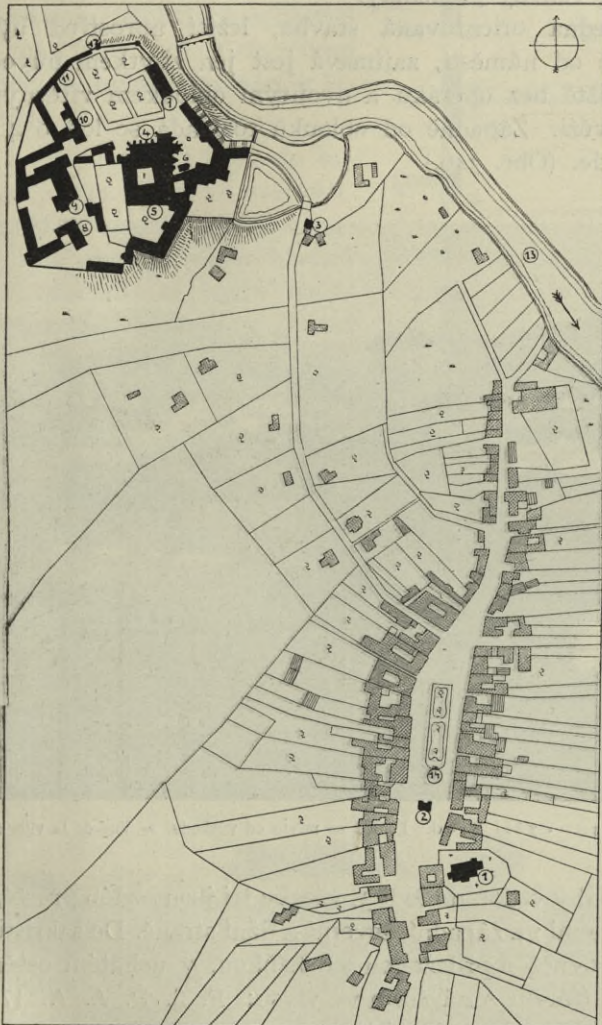
Prameny: Archiv kláštera Cisterciáků u Vyššího Brodu, v němž zejména J. Kühwega: Diplomatař v 6 foliantech (rukopis); Dr. M. Pangerl, Urkundenbuch von Hohenfurt, 4; Městský archiv; Pamětnice městská z r. 1836. **Literatura:** J. Schaller XIII., 165; Rukopis místopisný z r. 1834, heslo: Markt Hohenfurt; J. G. Sommer XI., 175; B. Grueber, Kunst des Mittelalters in Böhmen II., 73; Týž v Mitt. d. C. Kom. XVII. (1872) a XVIII. (1873), 104; J. Trajer, Historisch statistische Beschreib. d. Diöc. Budweis 1862, 251; Watterich v: Watterichsburg, Handbuch der Landeskunde d. K. B., 668; Bed. Bernau v Ottově Nauč. Slov. IV., 735; J. Braniš, Dějiny středověk. umění v Čech. I., 68; A. Sedláček, Slovník historický I., 996; Týž, Hrady a zámky III., 22, 118 a j.; J. Neuwirth, Geschichte d. christl. Kunst. i. Böhmen bis z. Aussterben der Přemysliden, 412; Dr. W. Ladenbauer, 230, 236; Dr. Č. Zíbrt, Zápisky J. Jeníka z Bratřic v čas. Čes. musea 1897, 309; **Turistická literatura:** Řivnáčův průvodce po kr. Čes., Praha 1882, 597; Týž, Průvodce po Šumavě od Fr. Borovského a J. Krejčího, 190; Kavkův průvodce po kr. Čes. III., 36; Čechy II., 39; Führer durch d. Böhmerwald, 3. Aufl., Budweis 1903, 227; Durch Deutschböhmen, vom Landesverbande f. Fremdenverkehr in Deutschböh., Eger 1910, 32. **Pohledy:** Obraz olej. v klášteře vyšebrodském z r. 1759; kresba uhlím Jul. Mařáka: Čertova stěna; rytina dle téže kresby v Öster. ung. Monarchie i. W. u. B. I., 107.

A. Městečko.

I. PŮVOD, POLOHA A RÁZ MĚSTEČKA. Vyšší Brod vznikl jako pohraniční strážná osada při stezce z jižních Čech do Rakous, při brodu přes Vltavu. Při založení kláštera Vyšebrodského r. 1259 stála osada stejnojmenná již dávno, neboť současně s klášteřem byl pro osadníky založen farní kostel. Jako klášter, vděčí i osada za svůj původ mocnému jihočeskému rodu Vítkovců. Městečko leží v jižním cípu Čech, na pravém břehu řeky Vltavy a táhne se od bývalého brodu na jih, rozloženo po obou stranách bývalé stezky zemské, jež rozšiřuje se v táhlé náměstí, které protíná kolmo uprostřed cesta, vedoucí na východ od kláštera 1 km západně od městečka ležícího. (Obr. 344.)

Rozvoj Vyššího Brodu byl podporován přízní pánů z Rožmberka i blízkého kláštera, jenž přičiňoval se též o německou kolonizaci. Na městečko povýšen byl Vyšší Brod panem Janem z Rožmberka r. 1528, při čemž nadán znakem: Na stříbrném štítu hradební zeď s cimbuřím

a 2 okrouhlými věžemi; ve zdi hrotitá brána s mříží. Mezi věžemi malý stříbrný štítek s červenou pětilistou růží. Po vymření rodu Rožmberků ujala se koruna městečka, jehož výsadu potvrdil r. 1614 císař Matyáš českou listinou, chovanou v městském archivu.

Obr. 344. Vyšší Brod. Situační plán města a kláštera Cisterciáků. —
Plan général de la ville et du monastère cistercien.

Vysvětlivky: 1. Farní kostel. 2. Radnice. 3. Kaple sv. Josefa se špitálem. 4. Klášterní kostel. 5. Klášter Cisterciáků. 6. Kaple sv. Anny. 7. Úřady. 8. Mlýn. 9. Pivovar. 10. Hospodářský dvůr. 11. Stará Brána. 12. Zbytky opevnění s baštami. 13. Řeka Vltava. 14. Socha sv. Jana. — Légende: 1. Église paroissiale. 2. Hôtel de ville. 3. Chapelle de St. Joseph et l'hôpital. 4. Église collégiale. 5. Monastère cistercien. 6. Chapelle de Ste Anne. 7. Maison des employés. 8. Moulin. 9. Brasserie. 10. Economie rurale. 11. Ancienne porte. 12. Restes des murailles défensives avec les tours. 13. Rivière Vltava. 14. Statue de St. Jean.

Časté požáry a přestavby, zvláště hojné v XIX. století, setřely s budov Vyšebrodských ráz starobylosti. (Obr. 345.)

2. KOSTEL SV. BARTOLOMĚJE. Založen byl současně s klášteřem jako farní r. 1259. V husitské době byl zrušen a teprve v XVI. století upraven, a v XVII. století znovu přestavěn, zejména loď byla v té době nově zaklenuta. R. 1715 přistavěna nynější sakristie. Později ještě přistavěny před vchody předsínky.

Nevzhledná orientovaná stavba, ležící uprostřed býv. hřbitova jihovýchodně od náměstí, zajímavá jest jen zbytkem původního čtvercového kněžiště bez opěráků a dvojitým obloukem vítězným, sloužícím za podklad věži. Západně od oblouků rozkládá se loď o 4 polích a severně sakristie. (Obr. 346.)

Obr. 345. Vyšší Brod. Pohled na město od východu. — Vue de la ville de l'est.

Vchody vedou do lodí 3, všechny tři jsou ozdob prosté, s představnými předsíněmi na západní, severní a jižní straně. Do sakristie vede vchod od severu, rovněž s přiloženou předsínkou, v uchatém ostění žulovém a s nadpražní římsou s nápisem ve vlysu: F. S. P. A. A. 1715 (Fr. Stan. Preinfalk, Abbas Altovadensis).

Okna jsou v kněžišti dvě, původní, hrotitá (jedno z nich jest zazděno), se stopami profilovaného ostění a kružby, jež byla vytlučena. Ostatní okna: jedno v kněžišti a 4 páry v lodí a pár v podkruchtí, jsou svrchem půlkruhová.

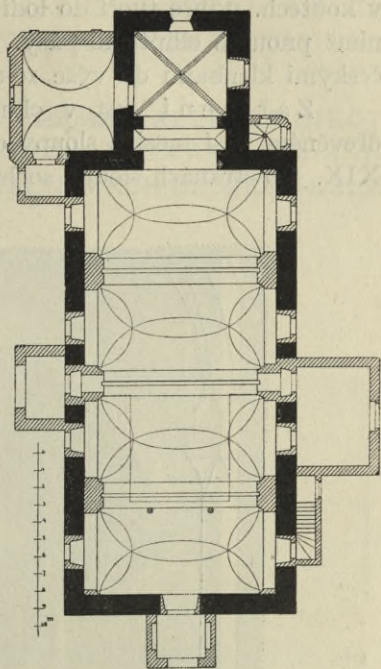
Krýta na kostele taškový, na osmistěnné věži, se 4 nárožními věžkami, břidlový. (Obr. 347.)

Kněžiště uvnitř měří 5·30 m šířky a 5·10 m délky, zaklenuto jest křížem do žulových žeber hranolových o prolákle skosených hranách, jež

protínají se ve výši 7.15 m nad dlažbou, bez svorníku a opatřeny jsou v patkách štítky; ve výši 2.15 m opírají se o koutové kusé přípory válcové, 1.20 m vysoké, jež končí spodem kuželovitě a vrchem kalichovou, jednoduchou hlavici s okosenými rohy (Obr. 348.) Celé zřízení kněžiště svědčí, že bylo postaveno v letech 1260—1270.

Vchod z kněžiště do sakristie, 1.32 × 3.12 m velký ve světlosti, vrouben do kněžiště jednoduchým ucháťm ostěním, nad nímž proveden hladký vlys a rovná renaissanční římsa nade dveřní. Nad římsou jest prolomena zeď půlkruhovým okénkem s jednoduchou mříží. *) Dveře pobity jsou do kněžiště plechem, jehož pravoúhlé pláty zdobeny jsou kovanými knoflíky. (Obr. 349.)

Vítězná oblouky jsou dva, prvý do kněžiště, ve zdi 80 cm silné, jest hrotitý, druhý vez di 1.04 m silné, vrchem půlkruhový; vzdáleny jsou od sebe 1.35 m a prostora mezi oběma oblouky jest zaklenuta hrotitou rovovou klenbou.

Obr. 346. Vyšší Brod. Farní kostel. Půdorys. — Plan de l'église paroissiale.

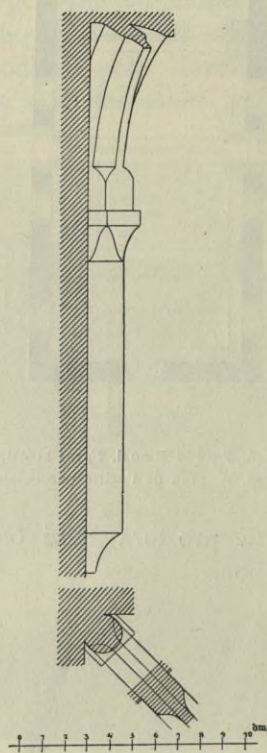
Obr. 347. Vyšší Brod. Pohled na farní kostel od jihu. — Vue de l'église paroissiale du sud.

Loď kostela 11.10 m široká a 24.50 m dlouhá, má zesíleny podélné zdi 3 páry celých pilířů, 0.98 × 1.70 m silných a 2 páry polovičních

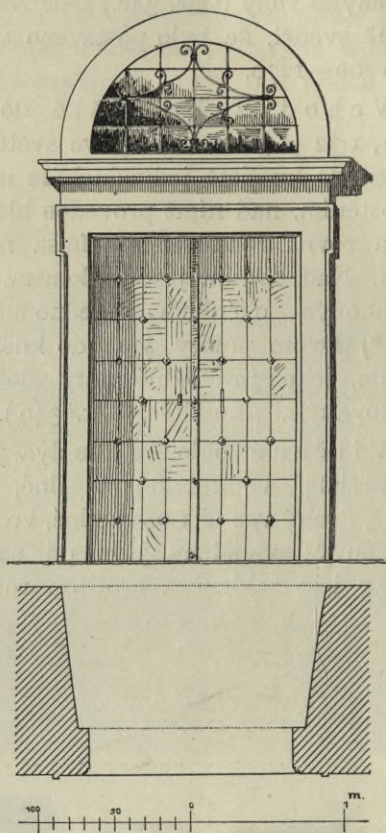
*) Odstraněno v r. 1914, kdy celá stěna obložena červeným mramorem.

v koutech. Pilíře tvoří do lodi sružené toskánské pilastry s kladím, nad nímž pnou se elliptické pásy. Mezi pásy zaklenuta jest loď ve 4 polích českými klenbami do výše 10·0 m nad dlažbou.

Zařízení jest v chudém baroku. Na hlavním oltáři, dřevěném, visí mezi 2 sloupy obraz sv. Bartoloměje z let 50. stol. XIX. Po stranách sloupů sochy sv. Bernarda a sv. Benedikta

Obr. 348. Vyšší Brod. Farní kostel. Průsek klenb. žebra. Koutová přípora a patka klenby v kněžišti. — Église paroissiale. Profil de nervure, pied-droit et naissance de voûte au chœur.

Obr. 349. Vyšší Brod. Farní kostel. Bývalé dveře z kněžiště do sakristie. — Église paroissiale. Ancien portail de la sacristie.

v biskupských ornátech. Nad kladím klaní se 2 andělé P. Marii. Na severním bočním oltáři socha bičovaného Krista P. z XVIII. století. (Obr. 350.)

Kazatelna dřevěná, zdobena na podprsňku ve výklencích sochami 4 církevních otců.

Empory v lodi na 2 sloupcích, z počátku XIX. stol.

Náhrobníky. I. Na severní straně deska 0·90 × 1·90 m vel., s reliefem postavy kněze s kalichem a opisem: ANNO 1609 IX NOVEM. OBDMIVIT MATHEVS. FOCKH BAVARUS DE GEYSENFELD

HVJVS ECCLESIAE PAROCHVS. Dole: PRESBYTER IN MENSA
DOMINI QVIT AGAS BENE PENSA. AVT TIBI VITA DATUR VEL
POENA ÆTERNA PARATVR.

2. Ve střední předsíni zapuštěna deska s nápisem: ALLHIER LIEGT
BEGRABEN DER R. K. V. C. K. M. STVCKHAVPTMANN JOHANN
CHRISTIAN VON SCHERER AUS MEHELNBVRCH DESSEN SEELE

Obr. 350. Vyšší Brod. Vnitřek farního kostela, pohled k oltáři. —
Intérieur de l'église paroissiale, vu vers le maître-autel.

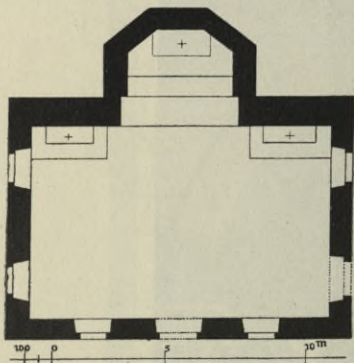
GOTT GNEDIG SEIN WOLLE. IST GEBOREN 1663, DEN 18. OCT.,
GESTORBEN ANNO 1714 DEN 11. MARTII.

Kalich č. 1. Vys. 26 cm, v prům. číše 9 cm, pozlacený; nožka
šestidílná; na stříbrné číši tepán Kristus P., zbičováný. Běžná práce
z XVIII. stol.

Kalich č. 2. Vys. 27 cm v průměru číše 8½ cm, pozlacený; na nožce
později přidělané, rákosové lupeny, na číši 3 kartuše rokokové, mezi nimi
ornament z vína a klasů.

Zvony byly 4 (nyní 1). Č. 1.* Vysoký 75 cm, v průměru 100 cm; pod korunou pás andílků, pod tím nápis: FRANZ HOLLEDERER KVNSTGIESEREI IN LINZ 1850. Dále: AD DEI LAVDES EXCITO AD DIVINA VOCO. Na plášti reliefy korunování P. Marie, sv. Leopold, na druhé straně nalezení Mojžíše.

Č. 2. Vys. 60 cm, v průměru 80 cm; pod korunou nápis: HOC OPVS FACTVM EST AD GLORIAM DEI OMNIPOTENTIS AD LAVDEM DIVI BARTOLOMEI PER MAGISTRVM GEORGIVM IN CIVITATE BVDVICII ANNO DOMINI MDLXIII. Plášť hladký.

Obr. 351. Vyšší Brod. Kaple sv. Josefa. Půdorys. — Plan de la chapelle de St. Joseph.

Č. 3.* Vys. 47 cm, v prům. 63 cm, pod korunou nápis: JOHANN MICHAEL ZÖCHBAVER GOSS MICH IN LINZ ANNO 1775. Nad nápisem ornament z andílků. Na plášti znak s písmeny H. K (= opat Heřman Kurz) s reliefy P. Ježíše a sv. Heřmana.

Č. 4.* Nepřístupný.

3. KAPLE SV. JOSEFA založena byla r. 1347 panem Petrem z Rožmberka, se špitálem pro 12 starců a r. 1371 vysvěcena pod jménem kaple sv. Alžběty. R. 1678 dal ji opat Jan Clavey rozšířit o severní a jižní přístavek. R. 1785 zrušena a prodána na obilní sýpku. V r. 1816 opatem Isidorem Teutschmannem znovu vysvěcena.

Nízká, orientovaná, omítaná stavba stojí při cestě z Vyššího Brodu do kláštera u Vltavy, a záleží z krátké, ale široké lodi a kněžiště z 5 stran osmistěnu. (Obr. 351.) Nad severním průčelím zvedá se barokní štít, jež tvoří s toskánskými pilastry, jimiž jsou zdi kaple oživeny, jedinou její výzdobu. Kryt nad kaplí eternitový, a na barokním sanktusníku osmi-bokém, plechový. (Obr. 352.)

V c h o d y jsou 2, v západním a jižním průčelí, oba obdélné, v prostých hranolových ostěních.

O k e n osvětluje vnitřek 7, svrchem půlkruhových, jsou vesměs v lodi.

U v n i t ě měří loď 10-70 m šířky a 6-90 m délky, kryta rovným stropem se štukovými výplněmi z 2. polovice XVII. století, stěn hladkých.

K n ě ž i š t ě 4-20 m široké a 3-65 m dlouhé, rovněž kryto rovným stropem. S a n k t u á ř 83 × 90 m velký, hladký výklenek.

H l a v n í o l t á ř s obrazem sv. Josefa uprostřed a po stranách ve výklencích mezi 2 sloupky barokními stojí sošky sv. Václava a sv. Vojtěcha, běžné práce. A n t i p e n d i u m 92 × 275 cm veliké, na bílém, stříbrem tkaném brokátu vyšit chenilkami obraz P. Marie, uprostřed 7 svetic a 5 andílků, oděných v barokní kroje. Je z r. 1780.

Na bočních oltářích obraz sv. Floriána (z XVIII. stol.) na severním, P. Marie (z XIX. stol.) na jižním.

4. RADNICE byla založena r. 1525 a opravována v l. 1725, 1832 a 1883. V tomto roce byla celá stavba gotisována, a nově kryta dle návrhu inž. Fr. Karla.

Malá budova, na půdorysu 3×4 os, stojí v jižní polovici náměstí s přistavenou na severním průčelí dvojpatrovou věží, ukončenou osmibokým jehlancem, plechem pobitým. Nad vchodem poprsí císaře Josefa II.

Obr. 352. Vyšší Brod. Pohled na kapli sv. Josefa. V pozadí klášter Cisterciáků od východu. — Vue de la chapelle de St. Joseph; au fond le monastère cistercien, vu de l'est.

z r. 1897, a výše zvonek pod zástřeším. V radnici chovají v archivu několik pergamenových listin, svobody a výsady městečka potvrzujících, z nichž nejstarší jest Jana z Rožmberka z r. 1528, pak několik Petra Voka z Rožmberka z r. 1608.

Pečetidla městečka jsou 4. Č. 1. v průměru 3·2 cm z bronzu, v renaissanční kartuši znak městečka s opisem: SIG . DES . MARCKS . HOHENFVRT. Z konce XVI. stol.

Č. 2. V průměru 2·6 cm, mosazné, se stejným opisem; jest ze XVII. st.

Č. 3. V průměru 3·2 cm, stříbrné, se znakem městečka v kartuši a opisem SIGIL DES MARKTES HOHENFVRT. Jest z konce XVII. stol. (Viz otisk obr. 353.)

Č. 4. V průměru 4·5 cm, stříbrné, se stejnou úpravou jako č. 3. Jest z polov. XIX. stol.

5. MĚSTSKÝ CHUDOBINEC stojí volně na jižní straně nad náměstím. Původní stavba byla založena v XV. stol. a během času byla častěji přestavována. Přízemní, omítaná budova, krytá valbou, na níž vztyčena pěkná osmiboká věžka s renaissanční báníkou a dvojitým křížkem, vše pod šindel.

Obr. 353. Vyšší Brod. Pečeť městečka ze XVII. st. — Sceau de la ville du XVIIe s.

Vchod od západní strany 0·95 × 2·15 m vel. v žulovém ostění o skosené hraně, 3 vyduťtými konsolkami v horních koutech, s prostupujícími se profily na rozích. Jest z konce XV. věku. Okna jsou dvě, svrchem půlkruhová a 4 menší obdélná.

B. Klášter Cisterciáků s kostelem P. Marie.

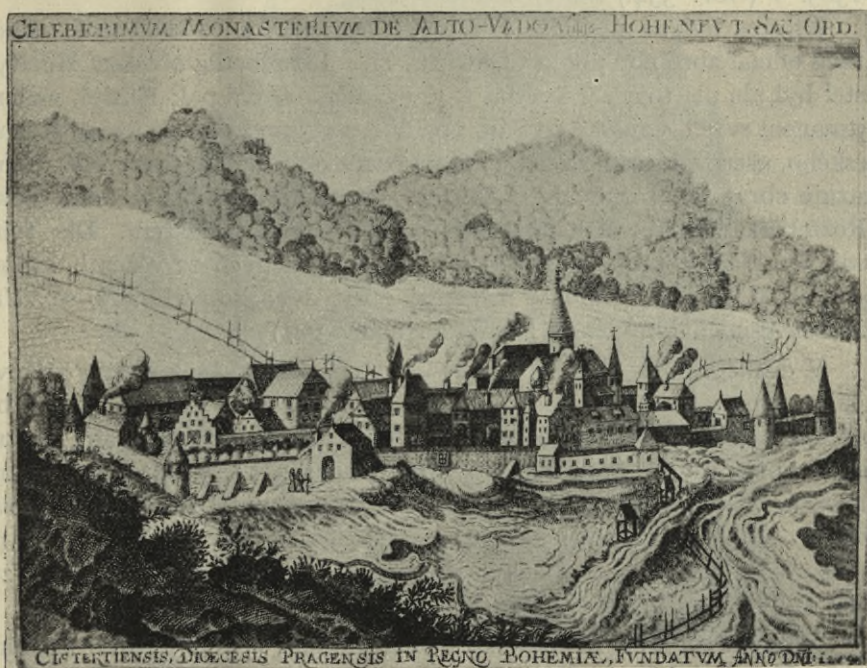
Prameny: Archiv klášterní; Archiv Třeboňský CL; Dr. M. Pangerl, Urkundenbuch des Zisterzienserstiftes Hohenfurt i. B., Vídeň 1865, ve Fontes rer. Austriac. XXIII., 60, 72; J. Kühweg, Stiftschronik (rukopis).

Literatura: Boh. Balbín, Miscel. L. 3, 22; Dr. X. M. Millauer, Ursprung d. Zisterzienser Stiftes Hohenfurt i. B., Prag 1814; Týž, Fragmente aus dem Nekrolog des Zisterz. Stiftes Hohenfurt v Abhandlungen der Kön. böhm. Gesellschaft d. Wissenschaften, Praha 1819; Václ. Břežana, Kronika Rožmberská, výtah v Čas. spol. vlasten. musea v Čech. II., 1828, 42; F. Pillwein, Abriss d. Geschichte des Zisterz. Stiftes Hohenfurt v Österreich. Archiv, 1833; F. Mikovec, Das Cistercienser Stift in B. v Wien a Olmütz 1858; Týž Alterthümer u. Denkwürdigkeiten i. B. I. 64 (Madonna), I., 96 a VI., 97; Dr. M. Pangerl, Die Vitigonen v Archiv d. Österreich. Geschichte, Wien 1873, 51, 501; Týž, Vok v. Rosenberg v Mittheil. d. Vereines f. d. Gesch. d. Deutschen in B. IX., I.; Dr. F. Prosko, Das Cisterc. Stift Hohenfurt i. B., Linec 1859; B. Grueber v Mittheil. d. Zentral. Kom. III. a VI. se 14 obrazy; Týž, Die Kunst des Mittelalters i. B. ve Vídni 1873, 103, II., 125; Týž v Mittheil. des Vereines f. d. Gesch. d. Deutsch. i. B. V., 19; E. Wocel v Mitth. der Zentral. Kom. III., 175; Dr. J. Neuwirth, Geschichte d. Christ. Kunst bis zum Aussterben d. Přemysliden i. Böh., 269; J. Braniš, Děj. středověkého umění v Čechách II., 88; Fr. Mareš v Památkách archeol. XVIII., 94, XV., 22; Tom. Bílek, Statky a jmění Kol. j., Praha 1893; Val. Schmidt, Einige bisher unbekannte Urkunden (5 aus d. Stifte Hohenfurt 1282—1488) v Mitth. d. Vereines f. d. Gesch. d. D. i. Böh. XXVII., 1889, 326; Týž Urbar des Cistercienserstiftes Hohenfurt aus dem J. 1530, Bregenz 1896, 72; Raf. Pavel, Führer durch die sehenswürdigen Räumlichkeiten des Stiftes Hohenfurt, Štýrský Hradec 1882; Dr. Č. Zíbrt v Bibliografii České historie I. pod č. 3209. **Pohledy na klášter:** Olejový obraz z r. 1759 v klášteře, malovaný pro 500leté výročí založení kláštera.

I. DĚJINNÝ PŘEHLED STAVBY KLÁŠTERA. Vyšebrodský klášter byl založen panem Petrem Vokem z Rožmberka, kterýž někdy před rokem 1259, při přebroďování Vltavou, počal tonouti a učinil

slib, že vyvázne-li životem, postaví z vděčnosti klášter. Slibu svému dostal a do nově založeného kláštera s kostelem, místo bývalé kaple nad starodávným Brodem Vyšším, povolal dvanáct mnichů řádu Cistercijského z Wilheringu*) s prvním opatem Otou I. v čele. Kostel klášterní posvětil pražský biskup Jan III. dne 1. června 1259. V zachované o tom listině mluví se již i o konventu. Klášter potvrzen králem Otakarem II., dle zachované listiny, dané v Písku dne 13. srpna 1264.

Původní stavba kláštera Vyšebrodského — již za vzor sloužil klášter ve Fontenay — jest západní část nynějšího kláštera; byla asi přízemní

Obr. 354. Vyšší Brod. Klášter Cisterciáků. Pohled ze XIV. stol. dle rytiny z poč. XIX. stol. — Aspect du monastère Cistercien au XIVe s., d'après une gravure du commencement du XIXe s.

a rozkládala se pod nynější knihovnou a obrazárnou. Jako první — prozatímní — kostel, sloužila nynější sakristie, ku které současně byla přistavěna kapitulní síň. Stavba velkolepě založeného klášterního kostela pokračovala pomalu. Ku konci XIII. stol. postížena byla požárem, jenž ji zdržel. V r. 1292 posvěcen hlavní oltář. Teprve r. 1305 dokončeny jižní kaple mezi kněžištěm a sakristií s přiléhající částí příční lodi kostelní a byly tam 4 oltáře posvěceny biskupem Rudgerem z Bozenu; také hrobka rodiny Rožmberků, pod kněžištěm se rozkládající, patří mezi první stavby

*) Místa as 4 km západně od Lince, kdež Cholo z Wilheringu založil r. 1146 klášter Cisterciáků.

klášterní. V r. 1326 posvěceny 2 oltáře v severních kaplích. Bullou císaře Karla IV., vydanou r. 1348, byl klášter osvobozen všech zemských daní, když byl krátce před tím obdarován obětavým patronem svým z rodu Rožmberků novým hlavním oltářem, jehož součástí, 9 tabulových obrazů, se na štěstí zachovaly po dnes, jako ozdoba klášterní obrazárny. Také památný obraz Madonny, nyní na oltáři jižní kaple, jest dar Petra Rožmberka, jenž byl kanovníkem v Praze v druhé polovici XIV. stol.

Ve XIV. století byla také postavena křížová chodba, či ochoz rajskeho dvora. Lodi kostelní, dormitář a refektář, byly střechami pokryty r. 1385.*) (Obr. 354.)

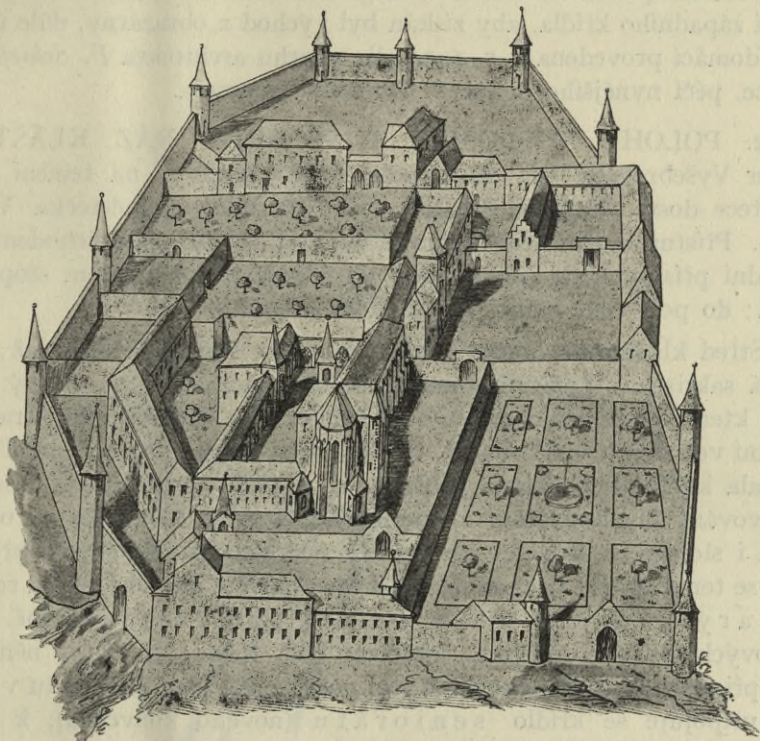
Klášter byl na počátku XV. věku opevněn, a to důkladně, neboť r. 1422 odolal zbrojnou pomocí Oldřicha II. z Rožmberka obležení Husity; kostel byl ale při tom 24. května t. r. vypálen. Když pak Husité, vedeni hejtmanem svým Čapkem ze Sán, vpadli r. 1433 podruhé do území Rožmberského, ušetřili klášter za výkupné. Jak rozsáhlý byl klášter v XV. věku, ukazuje obraz jeho, chovaný v klášteře, na pozadí podobizny Petra Voka z Rožmberka, pořízený k 500letému výročí založení kláštera. Dle toho obsahoval klášter uvnitř vysokých hradeb, opevněných 12 věžemi, kromě vlastních klášterních budov i mlýn, pivovar, dvůr hospodářský, se vším příslušenstvím a též velkou zahradou. (Obr. 355.)

V druhé polovici XV. století byly znovu zaklenuty 3 strany křížové chodby, kromě severní a v l. 1470—80 dal opat *Tomáš II.* zasadit kružby kostelních oken i rajskeho dvora. V XVI. věku byla doplňována hlavně vnitřní úprava klášterního kostela, tak zejména r. 1524 postavena řezaná a malovaná archa oltáře sv. *R o c h a a v r.* 1525 protějšek k ní, křídlový oltář sv. *B a r b o r y*, oba péčí opata Krištofa Knolla. V r. 1536 byly po ní křížové chodby znovu zřízeny. R. 1587 dal postavit opat *Taxer* t. zv. starý konvent spojující chodbu.

Po vymření rodu Rožmberků panem Petrem Vokem r. 1611 zazděna hrobka Rožmberská v kněžišti kostela a když záhy na to v r. 1612 zemřel dědic Jan hrabě Zriny, syn to Evy, sestry posledního z Rožmberků, pohřben byl rovněž v klášterním kostele, v hrobce pod kaplí sv. Benedikta. Ná-hrobník tesal *Jan Křt. Späcz*, sochař z Lince, za 85 kop 42 grošů čes. Kapli vymaloval *Jan Brandt* za 12 kop 51 groš; také *Tomáš Třebotovský* maloval v té kapli. Hrobku vyzdíl Vlach *Jan* z Rožmberka za 6 kop. gr. Cínovou rakev lil pražský konvář *Valtin Hölman* za 179 kop 25 gr. V r. 1618 byl klášter obsazen vojskem českých stavů. Po vymření Rožmberků ujal se patronátu císař, jenž světil jej r. 1628 Janu Ol. kn. z Eggenbergu. V r. 1632 dal opat Jiří Schraff mistrem *Tobiášem Trautweinem* ukovati ozdobné mříže kolem mnišského choru za 920 zl. 31 kr., které bratr-laik *Jan Negelin* omaloval a ozlatil r. 1636, nákladem 127 zl. 45 kr.

*) V tu dobu byla postavena též nemocnice s kaplí, dále nemocnice pro laiky s kaplí sv. Máří Magd. mimo klausuru a hřbitov s kaplí P. Marie.

V r. 1644—1646 provedli za opata Jiřího Wendschuha nynější hlavní oltář dva bratří laikové z kláštera v Salmanschweileru, řezbář *Frant. Linhart Wullimann* a malíř *František Georgius*. Týž oltář dal v r. 1722 opat Kandidus Heidrich nově pozlatit pozlacovačem *Matějem Müllerem* ze sv. Floriána, nákladem 1300 zl.; sochy před tím opravil řezbář *Jan Kopač* z Rožmitálu za 180 zl. 18 kr. R. 1671 dal postaviti opat Jan Clavey nový konvent a r. 1680 koupil nové varhany. V r. 1690 klášter opětně

Obr. 355. Vyšší Brod. Klášter Cist. Celkový pohled z XV. stol. na pozadí podobizny p. Voka z Rožmberka z r. 1759. — Aspect général du monastère Cistercien au XVe s. au fond du portrait de Vok de Rožmberk de 1759.

vynořel a v r. 1709 též. R. 1725 proveden nynější mnišský chór péčí opata Kandida Heidricha, bratrem laikem *Josefem Raffferem*.

Opat Quirin Mickel dal postaviti v r. 1757 nynější místnosti pro knihovnu. V r. 1785 z rozkazu císaře Josefa II. zmenšen počet mnichů z 65 na 18 a zavedena administrace, která trvala od r. 1786—1790. Sál pro prvotisky dal adaptovati pro ten účel opat Valentin Schopper v r. 1836, jež dal také postaviti v r. 1838 nynější sál obrazárny a upraviti chodbu ke knihovně. R. 1830—1862 opravoval klášter za opata Leopolda Vackaře architekt *Bernard Grueber*, jež zejména navrhl věž nad sakristií, nové krovy se sanktusníkem a upravil nově severní vchod do kostela, odstraniv předsínku před ním, pocházející z r. 1695. Péči téhož opata provedeny

v letech 1868—1882 mnohé doplňky a opravy na klášteře i kostele; tak zejména zasazeny nové kružby do oken kaplí severních a jižních, též do některých oken lodí kostelních na severní straně a všech oken na jižní straně, dále ochozu rajského dvora na straně jižní, východní a západní a zasazeno ostění vchodu z ochozu do sakristie, vše dle návrhu inženýra *Františka Karla*. Okna kostelní malována byla firmou *Neuhausarovou* v Inomostí.

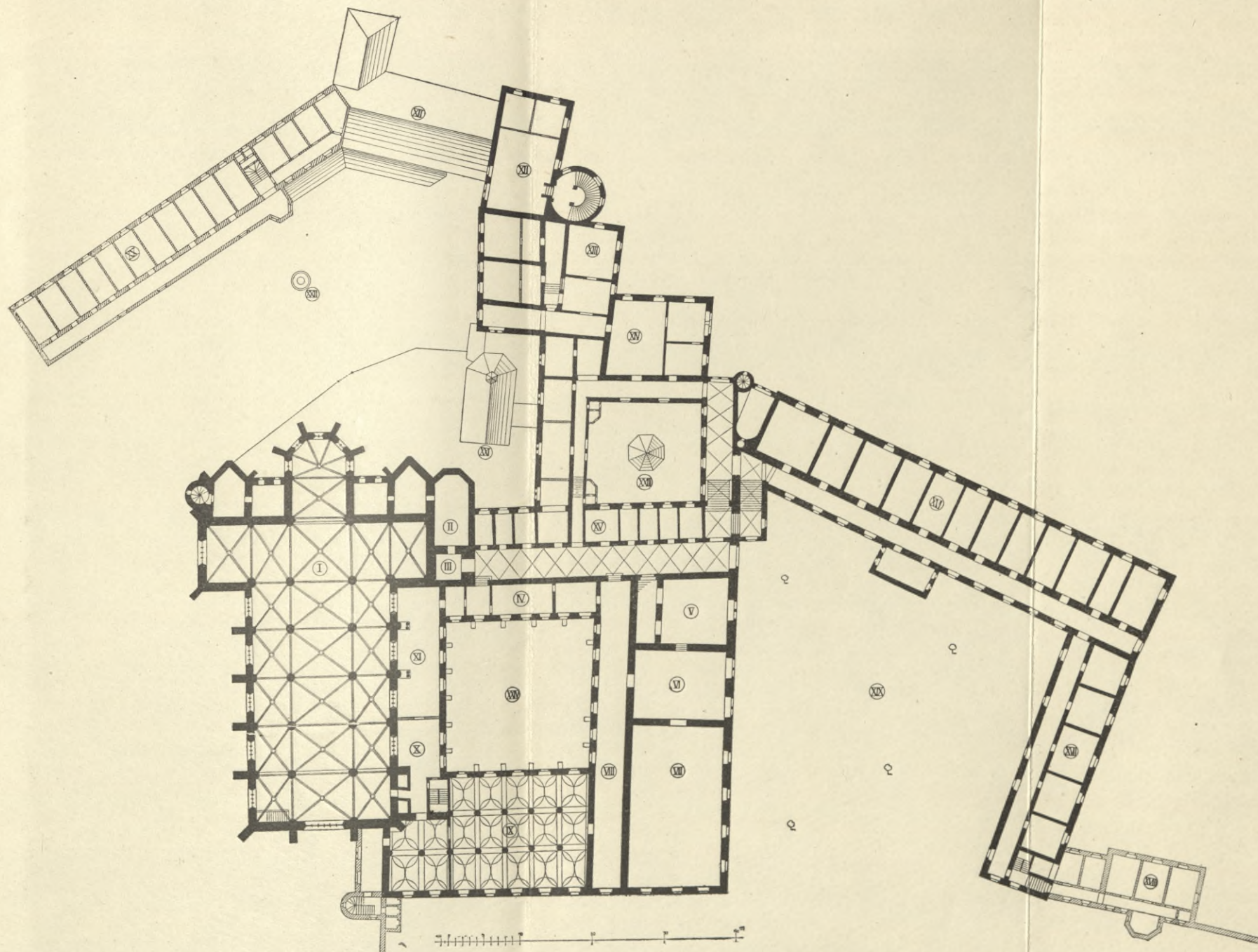
Poslední přístavba klášteřa, chodba a točité schodiště na severním průčelí západního křídla, aby získán byl východ z obrazárny, dále úprava kaple domácí provedena v r. 1904, dle návrhu architekta *F. Schiefthaler*a z Lince, péčí nynějšího opata P. Brunona Pammera.

2. POLOHA, DISPOSICE A SLOHOVÝ RÁZ KLÁŠTERA.

Klášteř Vyšebrodský leží na pravém břehu Vltavy, na temeni návrší proti řece dosti příkrého, vzdálen 1 km západně od městečka Vyššího Brodu. Přístup možný jest starou branou od severu, nebo vchodem skrze východní přístavbu, k němuž vede od silnice pod klášteřem stupňovitá pěšina; do polí vede zadní, jihozápadní branka.

Střed klášteřních budov tvoří kostel P. MARIE, k němuž na jih přiléhá sakristie s kapitulní síní a stará quadratura — rajský dvůr, kolem kteréhož rozkládal se původní klášteř. Na západní jeho straně byl původní vchod a první konvent, co nyní je zpovědní kaple; k jižní straně přiléhala kuchyně, oddělená předsíní od refektáře. Postupem času byly přistavovány k původnímu klášteři další stavby, které liší se od sebe dobou i slohem, a stojí na půdorysech neorganicky spojených, přimykajících se terrainu. Na východ od quadratury kolem menšího dvora rozkládá se starý konvent, v němž nyní jest priorát; ve stavbě, tvořící severovýchodní roh klášteřa, umístěno jest opatství, k němuž na sever přistavěno křídlo s hostinskými pokoji. Na jih od priorátu v tupém úhlu připojuje se křídlo seniorátu (nového konventu), k němuž v pravém úhlu připojen směrem k západu noviciát, ke kterému opět v pravém úhlu přistavěno křídlo směrem k jihu, v němž umístěna nemocnice s lázní. (Obr. 356.) Mezi starým klášteřem, nemocnicí a noviciátem jest zahrada. Jiná klášteřní zahrada jest na sever od kostela, jež tvoří na severovýchodním rohu hranici klášteřa a jest v těch místech obklopena středověkou hradební zdí, prostoupenou na nárožích dvěma okrouhlými baštami. Nad zahradou vedla do klášteřa silnice branou severní. K západu od brány rozkládal se hospodářský dvůr, na jih od toho pivovar a níže mlýn. Všecky tyto budovy jsou obstavěny hospodářskými stavbami s domky dělnickými a celek obklopen z části původní hradbou. Druhdy byla tato sesílena 12 okrouhlými baštami, jak viděti na obraze klášteřa, zachovalého z r. 1759.

Zevně jeví se celý shluk budov klášteřních nejednotně. Pouze na kostele s kapitulní síní zachoval se původní gotický sloh. Jednotlivě

Obr. 356. Vyšší Brod. Púdorys I. patra kláštera Cisterciáků s kostelem P. Marie. — Plan du 1er étage du monastère Cister. avec l'église de la Vierge.

Vysvětlivky: I. Kostel Nanebevzetí P. Marie. II. Depositář nad sakristií. III. Věž. IV. Archiv. V. Prvotisky. VI. Knihovna, střední sál. VII. Knihovna, velký sál. VIII. Knihovna, chodba. IX. Obrazárna. X. Sbírký. XI. Oratořní kaple. XII. Opatství. XIII. Biskupský pokoj. XIV. Starý konvent. XV. Priorát. XVI. Seniorát, nový konvent. XVII. Noviciát. XVIII. Nemocnice. XIX. Zahrada. XX. Hostinské pokoje. XXI. Kaple sv. Anny. XXII. Fontánka se sochou sv. Leopolda. XXIII. Malý dvůr. XXIV. Rájský dvůr.

Légende: I. Église de l'Assomption. II. Dépôt au-dessus de la sacristie. III. Tour. IV. Chartrier. V. Incunables. VI. Bibliothèque, salle centrale. VII. Bibliothèque, grande salle. VIII. Bibliothèque, corridor. IX. Galerie de tableaux. X. Collections. XI. Chapelle oratoire. XII. Abbaye. XIII. Chambre d'évêque. XIV. Ancien couvent. XV. Priorat. XVI. Seniorat. XVII. Noviciat. XVIII. Infirmerie. XIX. Jardin. XX. Chambres pour étrangers. XXI. Chapelle de Ste Anne. XXII. Fontaine avec statuette de St. Léopold. XXIII. Petite cour. XXIV. Cloître.

klášterní budovy jeví se v různých slozích dle poslední přestavby. Nejstarší z nich, na západní straně kláštera, má průčelí renaissanční. Ostatní stavby mají zevně ráz barokní. (Obr. 357.)

3. KLÁŠTERNÍ KOSTEL NANEBEVZETÍ P. MARIE. Orientovaná, trojlodní stavba z omítaného lomového zdiva s tesanými konstruktivními částmi, na půdorysu latinského kříže, souvisí jižním bokem s klášterními budovami a záleží z následujících částí: a) Z kněžiště o 1 poli a závěru z 5 stran pravidelného osmistěnu. Obdélné pole kněžiště sevřeno jest po obou stranách dvěma páry kaplí b), z nichž vnitřní, — s kněžištěm sousedící, — jsou čtvercového půdorysu, a zevní mají půdorys

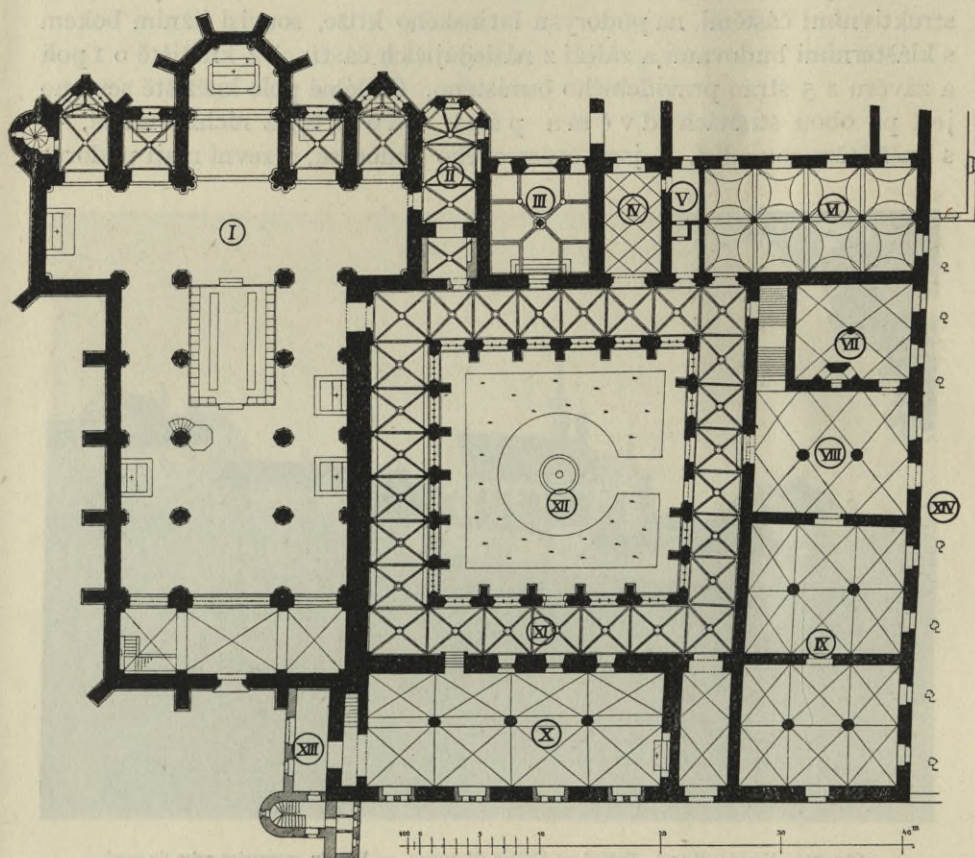
Obr. 357. Vyšší Brod. Pohled na klášter od severu. — Vue du monastère prise du nord.

pětiboký, v němž k obdélnému poli se pojí na východní straně neobvyklý závěr ze dvou stran trojúhelníka. K severnímu boku severní kaple přiléhá točité schodiště. Ku kněžišti a čtyřem kaplím připojuje se c) křížová loď, jejíž délka rovná se šířce kněžiště a jmenovaných kaplí. Až do této příčné lodi jest stavba z XIII. století. Na západ od křížové lodi prostírá se dílo XIV. století, d) trojlodí kostela o 5 polích. e) Sakristie na jih od křížové lodi má tři obdélná pole, ukončená pětibokým závěrem.

Kostel založen byl bez věže. Nynější věž (f), jež jest nad prvním polem sakristie, jest novější. (Obr. 358.)

A. Zevnějšek. Celý kostel stojí na kvádrovém trnoži, který ukončen jest složitou římsou na stavbě z XIII. věku, t. j. na celém

východním průčelí a z části, — až pod křížovou loď — i na severním. Římsa ta sestává z výžlabku, válečku a pásku; na ostatní budově končí trnoží prostým okosením vrchní hrany. Stěny mezi trnožím a hlavní římsou přerušeny jsou jen pásovou římsou, opěrky a okny. Jižní strana kostela přiléhá na klášter a není façadována.

Obr. 358. Vyšší Brod. Klášter Cisterciáků. Půdorys přizemí původního kláštera — Monastère Cistercien. Plan du rez-de-chaussée du monastère originale.

I. Klášterní kostel P. Marie. II. Sakristie. III. Kapitulní síň. IV. Vestibul klaunury. V. Vrátný. VI. Nynější refektář. VII. Stará kuchyně. VIII. Síň. IX. Starý refektář. X. Původní konvent, nyní zpovědní kaple. XI. Křížová chodba. XII. Rajský dvůr. XIII. Poslední přístavba. XIV. Zahrada. — I. Eglise de la Vierge. II. Sacristie. III. Chapitre. IV. Vestibule de la clôture. V. Portier. VI. Réfectoire actuel. VII. Cuisine ancienne. VIII. Halle. IX. Réfectoire ancien. X. Convent ancien (à présent chapelle de confession). XI. Cloître. XII. Cour. XIII. Dernier bâtiment. XIV. Jardin.

Pásová římsa jeví v průseku podbrádku a spodní šikmou plošku, jež uzavírá svrchní šikou pravý úhel.

Opěráků podporuje zdi kostela celkem 18 různých sil i výšek. Závěry pětibokých kaplí jsou obrněny každý malým opěrákem bez odstupce, střežovitě ukončeným; podobného tvaru jsou též 3 nárožní úhlopříčné opěráčky na těchže kaplích. (Obr. 359.)

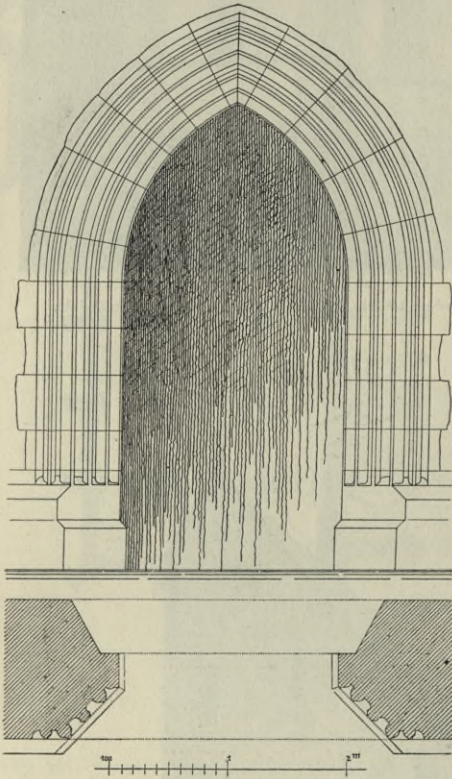

Obr. 359. Vyšší Brod. Východní průčelí klášterního kostela. — Façade sud de l'église collégiale.

Obr. 360. Vyšší Brod. Pohled od severozápadu na klášterní kostel P. Marie. — Église de la Vierge. Vue du nord-ouest.

Ostatní opěrky mají dvě páskové římsy, z nichž spodní obíhá celé pilíře, kdežto svrchní jen přední plochy; v $\frac{1}{2}$ výšky ustupují na polovinu původního vyložení a končí kamennými kosinami, s římsou v předu, téhož profilu, jako mají nižší římsy pásové. Opěráků těch jest na lodi 6, vesměs kolmých k hlavní zdi; nárožní pilíře opěrné jsou úhlopříčné, na severním průčelí křížové lodi 2, na sev.-západním rohu podélné lodi 1. Na kněžišti jsou 4 paprskovité pilíře. Průčelí sakristie nemá opěráků, pouze jsou nároží obrněna tesanými kvádry žulovými.

Obr. 361. Vyšší Brod. Klášterní kostel. Západní vchod. — Église collégiale. Portail occidental.

obnoveno. Č. 2. Vchod v středu severní zdi lodní jest profilován jako západní vchod, ale byl proveden Bernardem *Gruebrem* v r. 1862. (Obr. 361.)

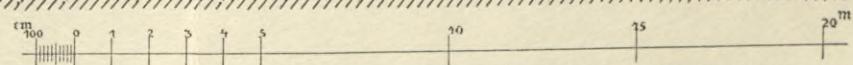
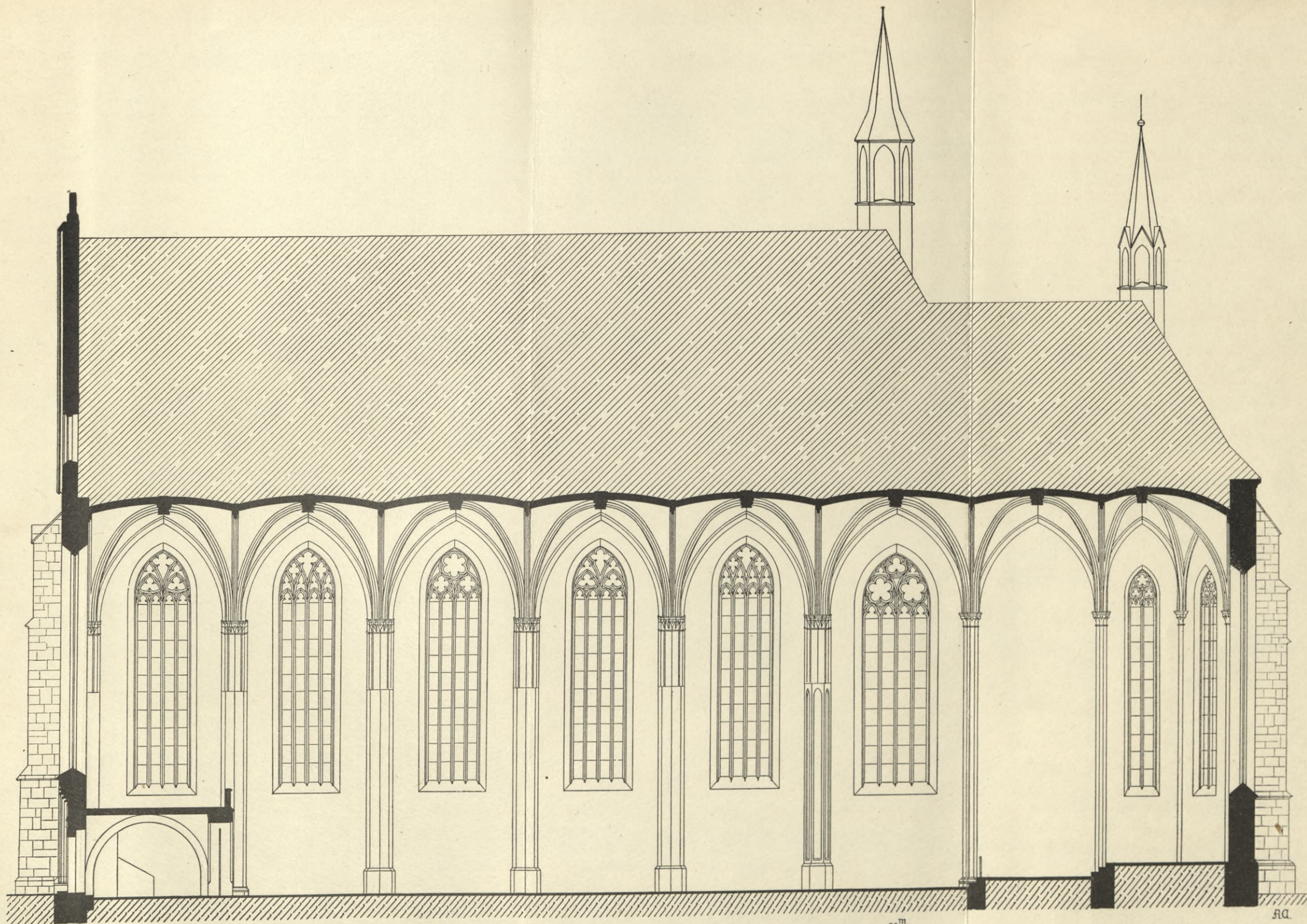
Okna jsou v průčelích východním, severním a západním, i v jižní, s klášterem spojené zdi, obložena tesaným ostěním, na obě strany se rozvírajícím. Na kněžišti jsou 4 jednoprvotvá, ranně gotická okna s kružbami, z pětipasů a 2 třípasů nad dvěma sdruženými trojlisty, jež byly v XIX. stol. obnoveny. (Obr. 362.) Okna východních kaplí jsou většinou opatřena kružbami, jež dle zbytků navrhl v r. 1878 inž. *František Karel*. V obou přitibokých kaplích P. Marie a sv. Benedikta i v kapli sv. Bernarda, jsou

Hlavní římsa záleží z desky 20 cm vyložené, jež podbrádkou jest spojena s hlavní zdí.

Štítý jsou dva, na podélné a křížové lodi; oba rovnoramenné, strmé, vroubené římsou a ukončené kamennými kříži.

Kryt jest břidlový na sedlových střechách lodí, na nižší valbě presbytáře a osmistěnném, nad presbytářím vztyčeném sanktusníku, se štítky i na věžce nad křížením, rovněž osmistěnné se štítky, plechový nad kaplemi a na šestistěnném jehlanci točitého schodiště kvádrový, ze žuly. (Obr. 360.)

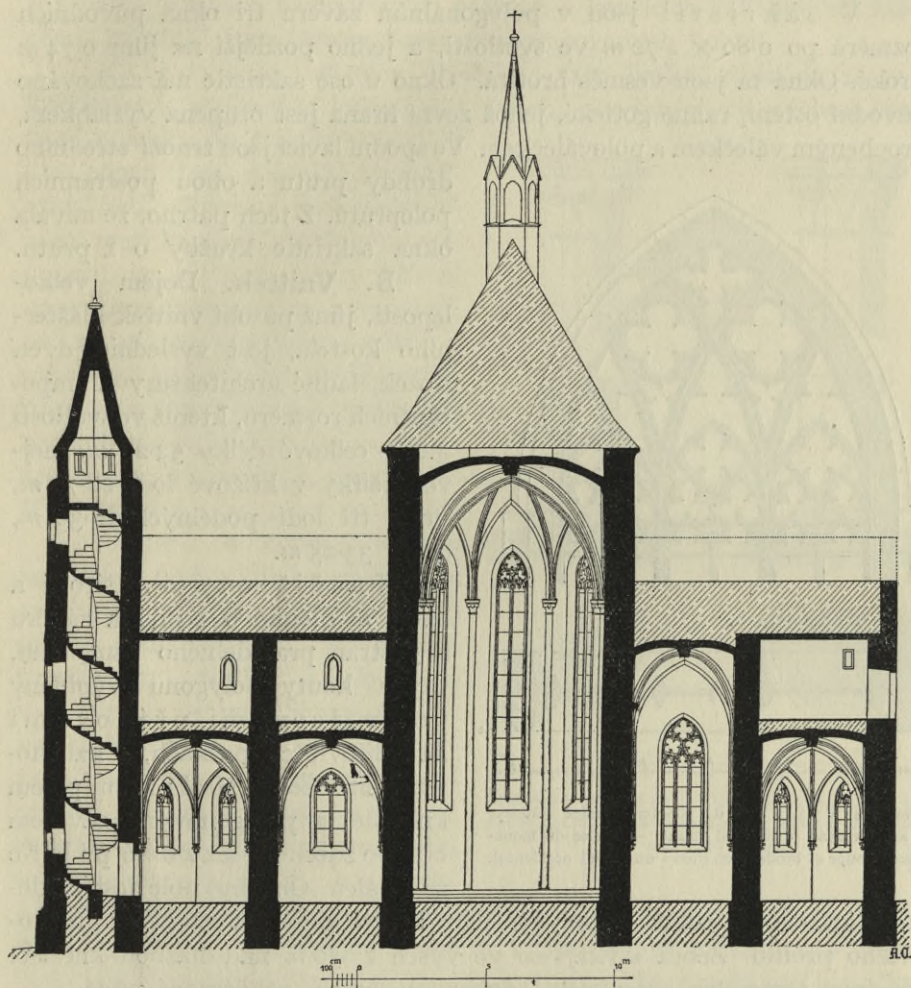
Vchody do kostela jsou jen dva. Č. 1. V západním průčelí jest hrotitý, ve zdi 1.30 m silné, 1.87 × 4.00 m ve světlosti, v ostění složitě článkovaném ze 4 hruškovců a pásků, dělených výžlabky. Články zařezávají se nad trnožem o skosené vrchní hraně do šikmé plochy. Ostění tohoto vchodu pochází z 2. polovice XIV. stol. a bylo r. 1862 skoro zcela

Obr. 363. Vyšší Brod. Klášterní kostel. — Église collégiale. Coupe longitudinale.

R.D.

jednoprutová malá okna a v kapli sv. Kříže, na jih od presbytáře jest větší okno dvouprutové s původní kružbou v r. 1878 opravenou. Ve všech těchto oknech jsou malovaná skla z Inomostí. Z téže továrny Neuhauserovy jsou malby na skle okna v severním průčelí křížové lodi, kteréžto okno jest

Obr. 362. Vyšší Brod. Klášterní kostel. Příčný řez kněžištěm a kaplemi. — Église collégiale. Coupe transversale par le choeur et par les chapelles.

o 3 prutech a má kružbu z třílistu a dvou pětelistů v kruzích, nad 4 dvojnosy. (Obr. 363.) Pruty dosud jmenovaných oken jsou na obě strany klínovité (o proláklých stranách) s válečky na obou stranách. Ostatní okna v podélné lodi severní, jichž jest pět o 3 prutech a okno v západním průčelí o 5 prutech, zakončena jsou kružbami původně z konce XIV. a z XV. stol., ale při opravách v XIX. století, obnovenými mnichem *Václavem Lepším* z Vyš. Brodu. (Obr. 364.) Pruty těchto oken jsou klínovité s proláklými stranami.

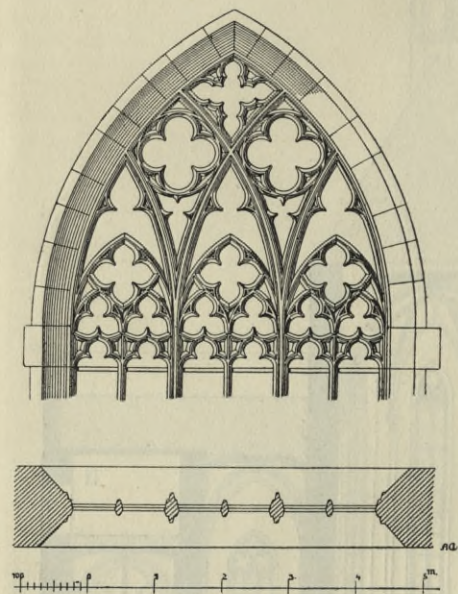
Ve štítu severního průčelí křížové lodi jest úzké hrotité okno a v štítu západním 5 malých oken hrotitých, ukončených trojlístem. Ve schodišti točitém u severní kaple sv. Benedikta jest 8 obdélných úzkých okének o skosené hraně ostění.

V sakristii jsou v polygonálním závěru tři okna původních rozměrů po 0.80×2.72 m ve světlosti, a jedno pozdější na jihu 0.74 m široké. Okna ta jsou vesměs hrotitá. Okno v ose sakristie má zachováno původní ostění, ranně gotické, jehož zevní hrana jest otupena výžlabkem, vroubeným válečkem a poloválečkem. Ve spodní lavici jsou trnoží středního

druhdy prutu a obou postranních poloprutů. Z těch patrně, že mívala okna sakristie kružby o 1 prutu.

B. Vnitřek. Dojem velkoleposti, jímž působí vnitřek klášterního kostela, jest výslednicí dvou složek, ladné architektury a impozantních rozměrů, kteréž ve světlosti měří: celkové délky 52.20 m, největší šířky v křížové lodi 28.70 m, šířky tří lodí podélných 18.30 m, délky 33.25 m.

Kněžiště 7.30 m široké a 11.55 m dlouhé o 1 poli a závěru z 5 stran pravidelného osmistěnu. Čtyři kouty polygonu vyplněny jsou válcovými příporami na talířovitých patkách, s kalichovými hlavicemi. Mezi prvním polem kněžiště a polygonovým závěrem běží po zdech svazkové pilíře ze 3 válců. Obdélné pole jest zakle-

Obr. 364. Vyšší Brod. Klášterní kostel. Pádorys a kružba okna v západní straně. — Église du monastère. Coupe et broderie en pierre du vitrail occidental.

nuto křížovou klenbou a polygon paprskovitě do žulových žeber hruškovitého profilu. Žebra stýkají se ve výšce 17.30 m nad dlažbou kněžiště ve dvou terčovách svornících, zdobených lupeny na červené půdě.

Freskové malby zdobily obě stěny kněžiště; na jižní straně byl namalován výjev záchrany andělem prvního Petra Voka z Rožmberka z rozbouřených vln Vltavy nad Vyším Brodem. V oblacích klečeli sv. Bernard a sv. Anna před P. Marií s Ježíškem. Na severní stěně směrem k oltáři byli zobrazeni Petr Vok z Rožmberka se svou chotí Hedvikou ze Šaumberka, klečící a obětující klášterní kostel. P. Marii, sv. Bernardu a sv. Václavu; na straně k lodi kostelní namalován mladistvý zakladatel Vyš. Brodského kláštera, pan Petr Vok, uvádějící prvních 12 mnichů s opatem Ottonem v čele přes práh nově vystaveného kláštera. Malby ty pocházely v XV. století a byly r. 1841 Fr. Josefem Stecherem z Frein-

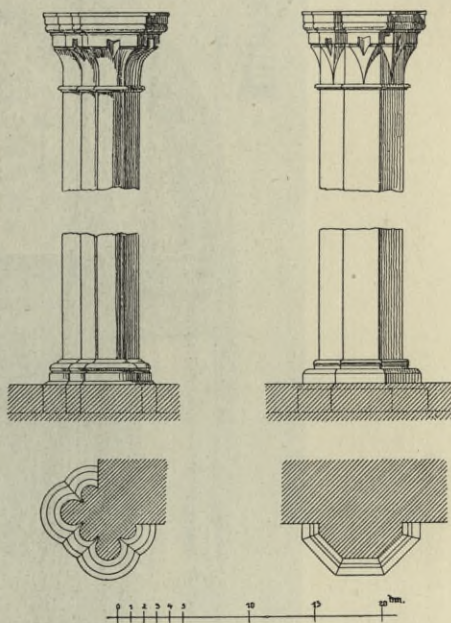
berského Jesuitského kláštera úplně a špatně přemalovány. Nyní jsou zakryty jinými obrazy na plátně.

Vítězný oblouk 6.50 m široký, hrotitý, otevírá se z kněžiště do křížové lodi. Pod patkami oblouku končí kněžiště svazkovým pilířem v 5 válců, stojících na talířových patkách a končících kalichovými hlavicemi, na nichž jsou patrný bossy nedopracovaných bobulí.

Křížová loď 28.70 m dlouhá, 7.00 m široká, rozkládá se mezi kněžištěm a podélnými loděmi v 5 polích, otevřených na východ hrotitými oblouky do kněžiště i 4 kaplí a na západ třemi oblouky do podélných lodí. Oblouky jsou podporovány mezi kaplemi nástěnnými příporami ze 3 válců, kolem křížení na východ svazkovými příporami, na západ osmistěnnými pilíři a v koutech jednoduchými válcovými příporami. Žebra 5 kleneb křížových nad příčnou lodí stýkají se ve výšce 17.60 m a 5 terčových svornících. (Obr. 365.)

Vchod z křížové lodi do sakristie, 0.98 × 2.00 m veliký ve světlosti, vrouben žulovým ostěním, článkovaným výžlabkem, vroubeným válečky a sloupkem v ústupku ostění. Sloupky stojí na talířovitých patkách a končí ranně gotickými lupenovými hlavicemi, nad nimiž jest otvor kryt rovným nadpražím, podporovaným v koutech krákorci, v předu lupeny pokrytými. Hrotité obloukové pole, vroubené římsou, v jejímž výžlabku vine se úponkový ornament, vyplněno jest trojlístem, s vinoucími se listy a hrozny vína, z nichž s obou stran vzhlížejí dolů liščí hlavičky; od závěrku pole vztazena dolů žehnající ruka v obláčcích. Krásný tento portálek pochází z druhé polovice XIII. století. (Obr. 366.)

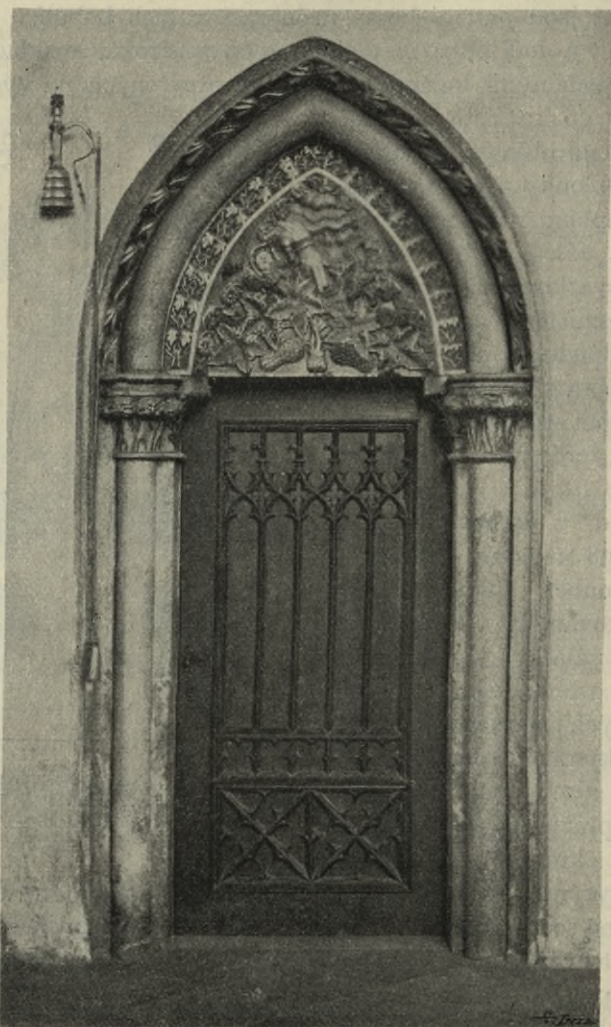
Podélné lodi kostela jsou tři, o stejných výškách, z nich střední, 7.00 m široká, oddělena jest od obou bočních, 4.30 m širokých, 5 páry pilířů osmistěnných, 1.35 m širokých, 14.30 m vysokých, přes roh do lodi postavených, krom prvního páru u křížení, jenž jest do lodi stranou obrácen. Pilíře stojí na 90 cm vysokých trnožích s obrácenou simou, okosenou vrchní hranou a jejich dřívky jsou v nejvyšší čtvrtině své výšky pod hlavicemi ujmuty do průřezů zástěnných ve tvaru kříže. Hruškovitá žebra pěti polí křížových kleneb střední lodi opírají se o krákorcovité hlavice pilířů a stý-

Obr. 365. V yšší B r o d. Klášterní kostel. Patky a hlavice přípor. — Église du monastère. Bases et chapiteaux des pieds-droits.

kají se ve výšce 17.70 m nad dlažbou v pěti terčových svornících, vyplněných zlacenými lupeny na červené půdě.

Boční obě lodi jsou od střední odděleny 5 páry hrotitých oblouků, jež pnou se mezi pilíři. Podélné zdi obou lodí jsou členěny pěti-

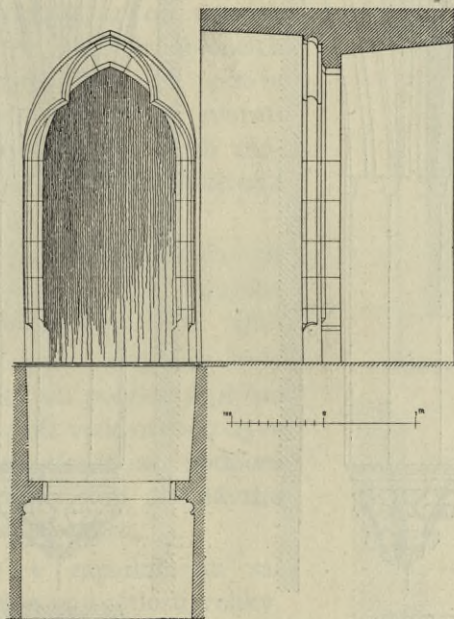

Obr. 366. Vyšší Brod. Klášterní kostel. Portálek z kříž. lodí do sakristie. — Église du monastère. Portail de la nef transversale à la sacristie.

bokými nástěnnými příporami, opatřenými nízkými patkami a hlavicemi, podobnými hlavicím u střední lodi, a sklenuty jsou do žebor stejného tvaru, jako v střední lodi křížovými klenbami v pěti polích, v nichž stýkají se žebra celkem v 10 terčových svornících. Severní boční loď jest osvětlena 5 hrotitými velkými okny o 3 prutech s kružbami ze XIV. a XV. století.

K r u c h t a v západním poli střední lodi i obou bočních lodích otevřena jest do střední lodi poloeliptickým obloukem a do bočních lodí polokruhovými oblouky. Podkruchtí zaklenuto jest třemi křížovými klenbami bez žeb, dělenými širokými pásy.

V c h o d z jižní střední lodi do ochozu rajskeho dvora hrotitý, 1.46×3.20 m ve světlosti ve zdi 2.65 m silné. Články ostění 40 cm silné nacházejí se uprostřed tloušťky zdi, a záleží z výžlabku, vroubeného válečkem a poloválečkem, jež otáčejí se 43 cm nad dlažbou v pravoúhlý

Obr. 367. Vyšší Brod. Klášterní kostel. Vchod z kostela do klášterního ochozu. — Église du monastère. Jambage de la porte menant de l'église au cloître.

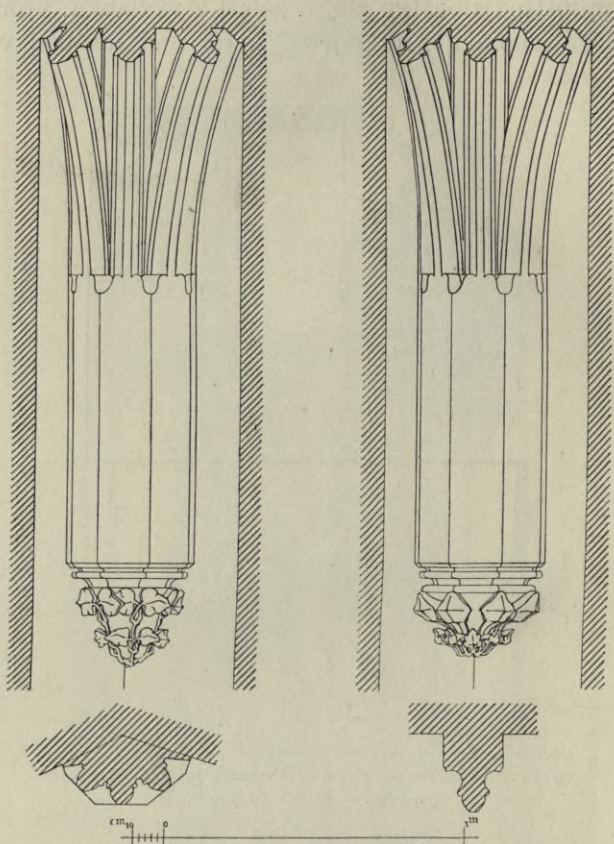
trnož; v oblouku tvoří pak trojlist. Portálek tento vznikl v druhé polovici XIII. věku. (Obr. 367.)

K a p l e jsou čtyry, vždy dvě a dvě stejné. Vnitřní kaple sv. K ř í ž e a sv. B e r n a r d a přiléhající s obou stran ku kněžišti mají čtvercový půdorys v délce strany 4.10 m.

J i ž n í, k a p l e sv. K ř í ž e, osvětlena velkým oknem o 2 prutech ve východní zdi, zaklenuta jest křížovou klenbou do žebber profilovaných v předu tupým hruškovcem, vroubeným po každé straně výžlabkem mezi dvěma válečky. Žebra opírají se v koutech kaple o kusé přípory polygonální nahoře ukončené štítky, dole sličnými krákorci, různými lupeny zdobenými. Žebra protínají se ve výši 10 m nad dlažbou v okrouhlém svorníku lupeny pokrytém. (Obr. 368.)

Kaple sv. Bernarda severně od kněžiště, osvětlena jest menším oknem o 1 prutu a sklenuta podobně jako kaple sv. Kříže, jenže ve výšce pouze 6·15 m.

Obě zevní kaple P. Marie a sv. Benedikta, sousedící s právě jmenovanými, 4·10 m široké a 7·50 m dlouhé, mají tvar čtverce,

Obr. 368. Vyšší Brod. Klášterní kostel. Průsek klenbového žebra a patky kleneb v pětistanných kaplích. — Église du monastère. Profil des nervures et naissances de voûtes dans les chapelles pentagonales.

na jehož východní straně přiléhá trojúhelník. Obě jsou zaklenuty klenbami křížovými nad čtverci i trojúhelníky, jež odděleny jsou od trojúhelných závěrů žebrem. Klenby nad čtverci stýkají se ve výši 5·95 m v terčových, lupeny zdobených svornících a klenby nad trojúhelníky protínají se uprostřed ve svornících ve tvaru trojlistů.

Vchod z kaple sv. Bernarda do točitého schodiště 0·75 m široký a 1·75 m vysoký ve světlosti obdélný, vrouben ostěním žulovým o skosené hraně, nad 17 cm vysokým trnožem; ostění jest hrotité a na

plném obloukovém poli jest vytesán pověšený znak tvaru obvyklého v XIII. století, na němž vypuklá pětilistá růže. (Obr. 369.)

S a k r i s t i e přiléhá na jih ke kostelní křížové lodi a kapli P. Marie, měří ve světlosti 4.60 m šířky a 14.46 m délky. Zaklenuta jest ve 3 obdélných polích křížovými klenbami a v závěru paprskovitě do žeber žulových, 25 cm širokých a 26 cm ze zdi vyčnívajících, hranolových o prolákle skosených hranách. (Obr. 370.) Žebra vystupují tečně z poloválcových přípor, jež podpírají ve výši 98 cm nad dlažbou k r á k o r c e kuželovité, 23 cm vysoké, pokryté lupeny. Po čelních obloucích táhnou se položebra. Ve výši 4.26 m stýkají se žebra ve 4 terčových svornících, pokrytých lupeny. Dle všech známek patří sakristie mezi první klášterní stavby. (Obr. 371.)

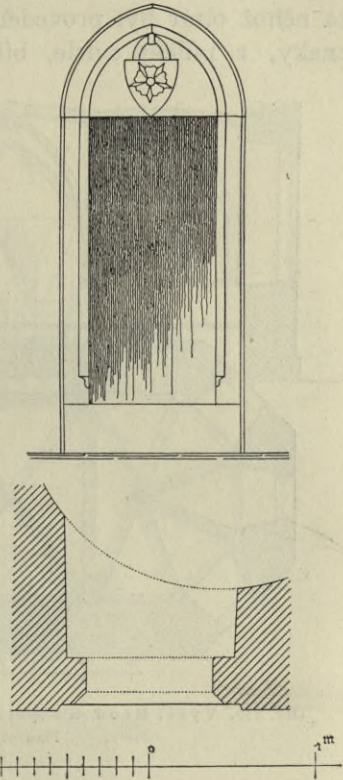
S e d i l e v jižní lodi ve tvaru výklenku jednoduchého, 2.00 m širokého a segmentem překlenutého. (Obr. 372.)

V západním poli vestavěny byly v r. 1858 sesilující zdi podélné a příčná zeď, 1.05 m silná, v níž vede otvor 2.25 m široký. Sesílení to slouží za podporu v ě ž e, která na něm stojí dle návrhu architekta *Bernarda Gruebra*.

P o r t á l e k v západní zdi sakristie, 0.95 × 1.98 m ve světlosti veliký, se sloupkovým ostěním v slohu ranně gotickém, postaven dle starého v r. 1882, dle návrhu inž. *Frant. Karla*.

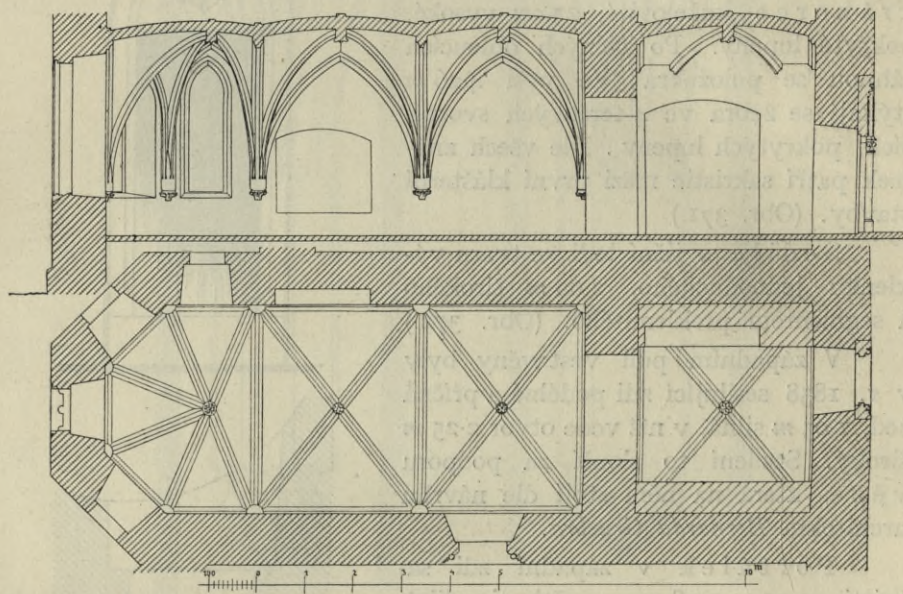
C. Zařízení. Předměty vnitřní úpravy kostela pocházejí z různých dob. Málo jest jich slohu gotického ze XIV.—XVI. stol. a renaissančního ze XVI.—XVII. stol., více slohu barokního z konce XVII. a z XVIII. stol., ale nejvíce pochází jich z XIX. věku; tyto jsou vesměs přizpůsobeny původnímu slohu kostela.

H l a v n í o l t á ř zaujímá celou šířku a výšku závěru kněžiště, jest dřevěný, hnědě natřený, s hojným zlacením. Nynější mensa úplně zakrývá jinou kamennou, v předu s římsou o desce, podporované podbrádkou; tato kamenná mensa jest původní z konce XIII. věku. Kopolovitý svatostánek celý jest pokryt ornamenty. Uprostřed architektury z větěnovitých sloupů visí obraz svrchem půlkruhový v širokém, zlatém rámu. Tento obraz se během roku čtyřikrát vystřídá. O vánocích vystaví se

Obr. 369. Vyšší Brod. Klášterní kostel. Vchod do věžky v severní kapli. — Église du monastère. L'entrée de la tourelle dans la chapelle nord.

obraz Narození Krista P. představující; v postě až po vzkříšení krucifix s P. Marií a sv. Janem. Mil.; pak až do svátku Nanebevstoupení Páně obraz z mrtvých vstalého Krista P., a posléze Nanebevzetí P. Marie. Všecky tyto obrazy nesou podpisy *Josephus Hainz* inven. *Josephus Hauska* pinxit anno 1654. V r. 1880 vyměněn obraz ukřižovaného Krista P. novým obrazem téhož předmětu, malovaným *Bartolomějem Čurnem* z Budějovic. Nad obrazem znak opata, za něhož oltář byl proveden, Jiřího Wendschuha, na podstavcích sloupů znaky, 1. půlený svise, bílý a červený a 2. Rožmberský. (Obr. 373.)

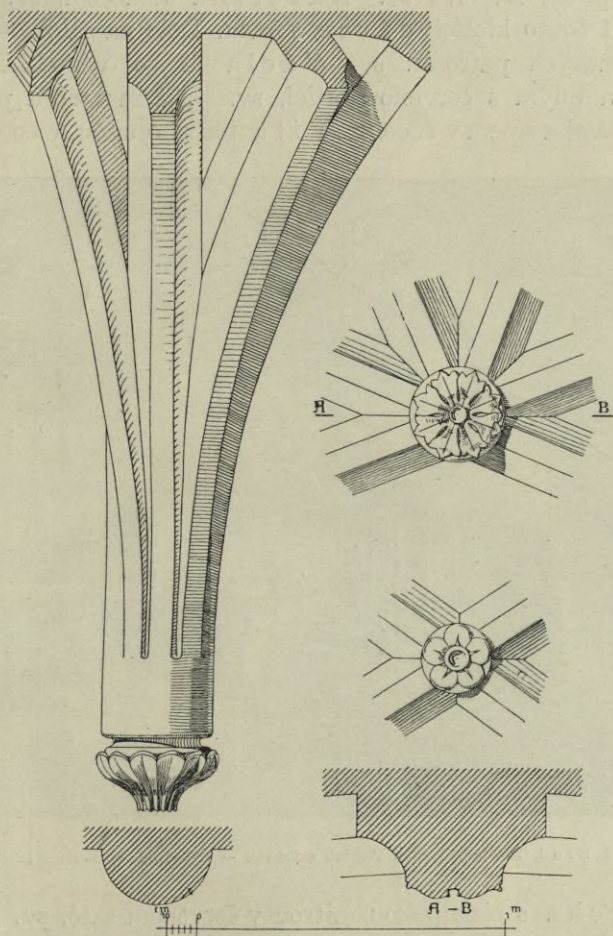

Obr. 370. Vyšší Brod. Klášterní kostel. Sakristie. Půdorys a podélný řez. — Église du monastère. Plan et coupe longitudinale de la sacristie.

Kolem obrazu stojí sochy v nadživotní velikosti, sv. Eugena papeže, s křížem a knihou, sv. Bernarda s křížem a praporem. V predelle stojí ve výklencích menší sochy sv. Roberta opata a sv. Benedikta. Nad zalomeným kladím vyveden dvojpatrový nástavec; ve spodním patře vyřezáno v kruhovém výklenku korunování P. Marie a ve svrchním Nejsvět. Trojice. Toto sousolí provedl místo dřívějšího obrazu řezbář *Jan Kopač* z Rožmitála za 180 zl. Na římsách oltáře sedí 2 páry andělů a nejvýš stojí archanděl Rafael s plamenným mečem v pravici mezi 2 archanděly. Oltář provedli v letech 1644—1646 řezbář *Linhart Wullimann* a malíř *František Georgius* z kláštera v Salmansweileru; r. 1722 opravil a pozlatil ho pozlacovač *Matěj Müller* ze Sv. Floriána za 1300 zl. (Obr. 374.)

POBOČNÍ OLTÁŘE. Č. 1. Oltář P. Marie v kapli téhož jména. Uprostřed nové dřevěné architektury gotického slohu, visí o b r a z

P. Marie, nejznamenitější památka kostela. Na puncované zlaté půdě dřevěné desky malovaný obraz vrouben jest $12\frac{1}{2}$ cm širokou obrubou, jejíž líc jest zvýšen nad plochou vnitřního obrazu o římsku o dvou mělkých výžlabcích a měří i s obrubou šíře 0.78 m, výšky 1.00 m, bez ní šířky 0.63 m,

Obr. 371. Vyšší Brod, Klášterní kostel. Patka klenby a dva svorníky v sakristii. — Église du monastère. Naissance de voûte et deux claveaux dans la sacristie.

výšky 0.75 m. Na vnitřním obraze namalována po pás P. Maria v modrém plášti s červeným rubem, spjatým u krku zlatou sponou. Světle rusé, lehce zkadeřené vlasy jsou po obou stranách zaokrouhleného čela sčesány a kryty vzadu závojem, připevněným zlatou korunou o 3 větších a 3 menších lupenech, na nichž i na spodní čelence jsou střídavě rubíny a safíry vsazeny. Sličný obličej majíc skloněný, drží Madonna usmívajícího se nahého Ježíška, sahajícího ručkama po závoji na hlavě P. Marie. V zlaté půdě pozadí jsou vryty kol hlav kruhové svatozáře 3 andělů a nad nimi na obrubě jsou

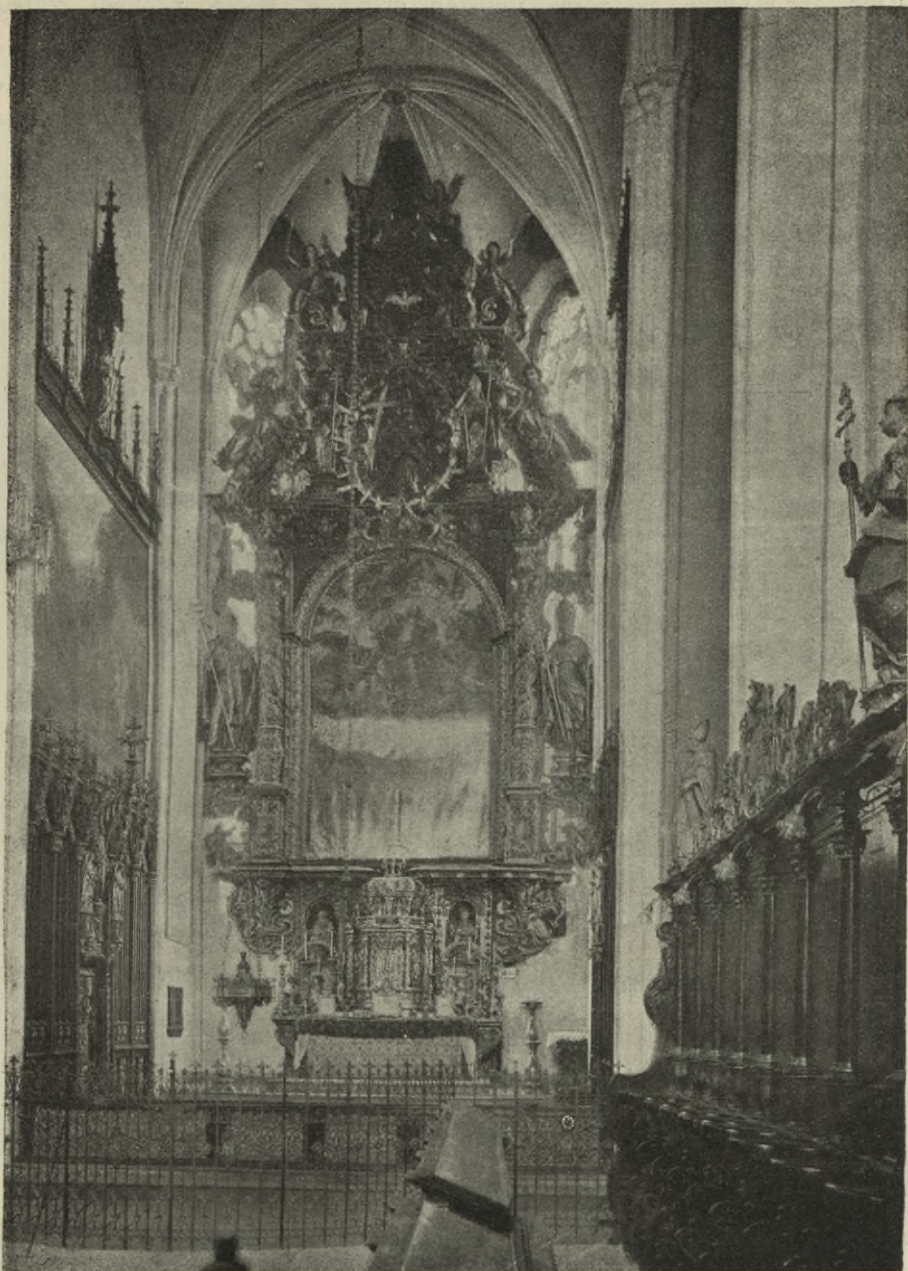
namalována poprsí 3 andělů, držících v ručkách pásku, na níž vyryto: *Regina caeli laetare quia quem meruisti (porfare) reurexisti* žicut di(xit). Na obou stranách obruby namalovány miniaturní postavy, na pravo: sv. Apolena s kuželem, sv. Markéta s drakem a sv. Šimon s pilou, na levo sv. Kateřina s mečem, sv. Barbora s věží a pod touto klečící dárce obrazu. Dole namalována jsou poprsí českých zemských patronů: sv. Václava ve vévodském klobouku a praporcem bílým s červenou orlicí, sv. Zikmunda pod korunou, v zeleném plášti a šípem v ruce, sv. Víta též s korunou, v červeném plášti,

Obr. 372. Vyšší Brod. Klášterní kostel. Vnitřek sakristie. — Église du monastère. Intérieur de la sacristie.

sv. Vojtěcha s biskupskou mitrou v červeném šatě, sv. Jana Křt. s beránkem a sv. Prokopa s berlou a sv. Ivana v mnišském šatě, s laní.

Dole v levém rohu klečící postava dárce, zobrazena v kožíšku kanovníckém, vznáší v ruku pásku s nápisem: *Pra pro nobis Sancta Dei (genitrix)*. Miniatury na obrubě Madonny jsou výborně kresleny i malovány s jemností příznačnou pro českou malířskou školu za doby Karla IV. Dárce Madonny byl příznivec kláštera Vyšebrodského Petr z Rožmberka († r. 1384), který byl kanovníkem, pak proboštem kapitoly u Všech Svatých v Praze. Arcibiskup Jan z Jenšteina slíbil listem ze 7./XII. 1384 všem, kdo se k obrazu pomodlí, 40denní odpustky, čímž stal se kostel klášterní cílem mnohých poutníků. Vznik Vyšebrodské Madonny lze srovnáním všech okolností klásti do třetí čtvrtiny XIV. věku. Jako původce jejího

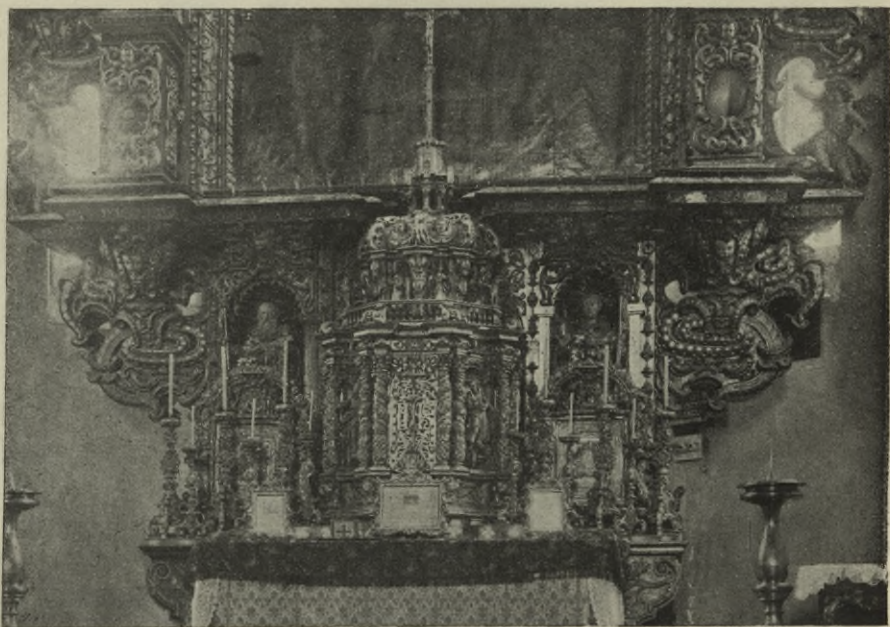
Obr. 373. Vyšší Brod. Klášterní kostel. Pohled z chóru mnišského k hlav. oltáři. — Église du monastère. Vue du choeur des religieux vers le maître-autel.

označil prof. Bernard Grueber dvorního malíře císaře Karla IV., *Mikuláše Wurmsera*. Dle dra. Bedř. Burgera vznikla Madonna pod vlivem severofrancouzským. Dle dra. R. Ernsta malována mezi XIV. a XV. stol.

(Obr. 375.) Oltář, na němž umístěn obraz P. Marie, provedl řezbář *J. Schneider* z Lince v r. 1843 za 956 zl. k. m.

2. Oltář sv. Kříže v kapli téhož jména se sochami ukřižovaného P. Ježíše, P. Marie a sv. Jana M. jest dílem sochaře a řezbáře *F. Oberhubera* z Lince, jemuž r. 1863 zaplatil zaň opat *Leopold Vackář* 1600 zl.

3. Oltář sv. Bernarda v kapli stejnojmenné se sochou téhož světce byl rovněž r. 1863 opatem *L. Vackářem* zřízen a to nákladem 1200 zl.; jest dílem řezbáře *Engelberta Westreichera* z Lince.

Obr. 374. Vyšší Brod. Klášterní kostel. Pohled na svatostánek na hlavním oltáři. — Église du monastère. Tabernacle au maître-autel.

4. Oltář sv. Benedikta v kapli severní byl počat *J. Schneiderem* a dokončen *F. Oberhuberem* r. 1863. Střední obraz sv. Benedikta dodal spolek sv. Severina z Vídně za 90 zl.

5. Oltář sv. relikvií při severní zdi křížové lodi jest nový, rovněž za opata *L. Vackáře* postaven ve tvaru gotického relikviáře se 4 výklenky pro sv. ostatky. Po stranách výklenků stojí 6 andělíčků se symboly v rukou. Nad tabernakulem ukončuje oltář socha Spasitele pod baldachýnem. Oltář provedl dle návrhu *Josefa Schmida* z Inomostí řezbář *F. Oberhuber* z Lince.*)

*) Dříve stál na tom místě mramorový oltář od *F. Eichingra* s obrazem sv. Jana Nep. od *Ondřeje Staubmanna* r. 1813 malovaným; tento oltář byl r. 1863 převezen do kostela v Omleničce.

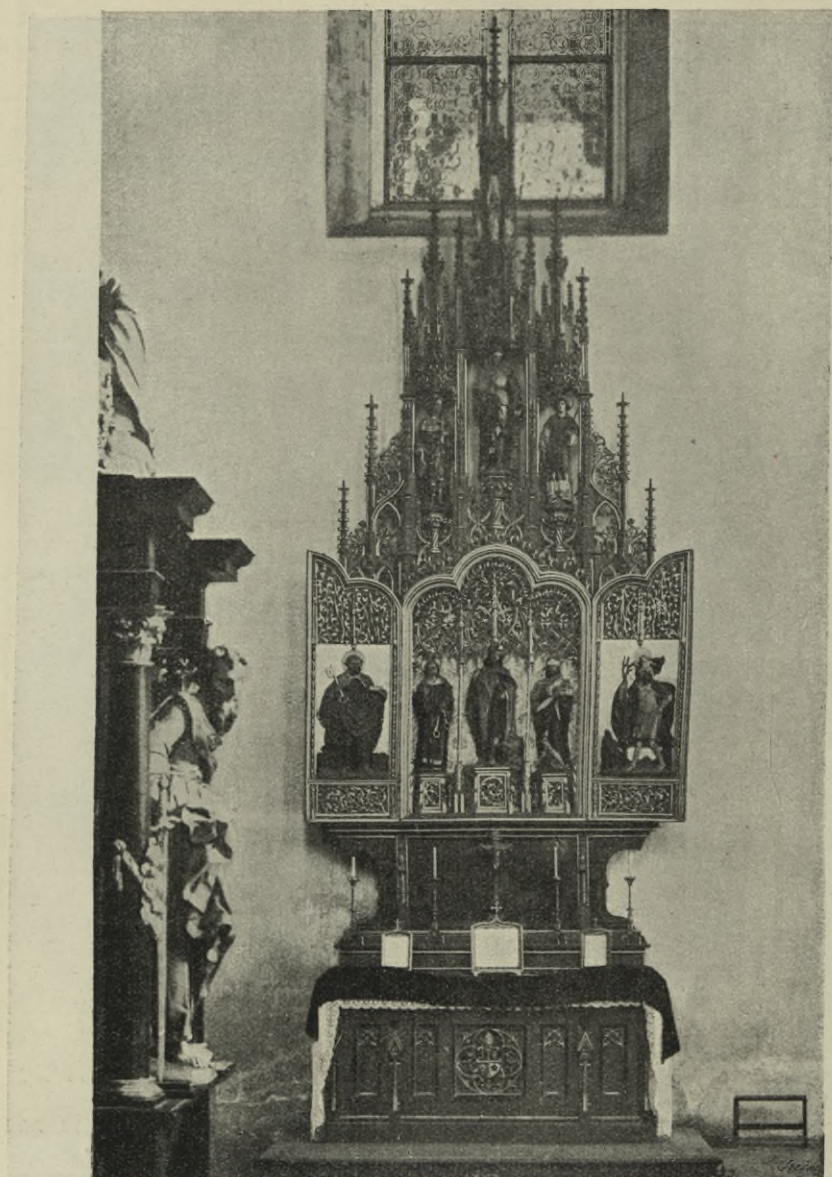
6. Oltář sv. Rocha v severní boční lodi, dřevěný, gotický, křídlový, se sochou sv. Rocha mezi sochami sv. Linharta a sv.

Obr. 375. Vyšší Brod. Vyšebrodská Madona v jino-východní kapli klášterního kostela. — Église du monastère. La Vierge de Vyšší Brod dans la chapelle sud-est.

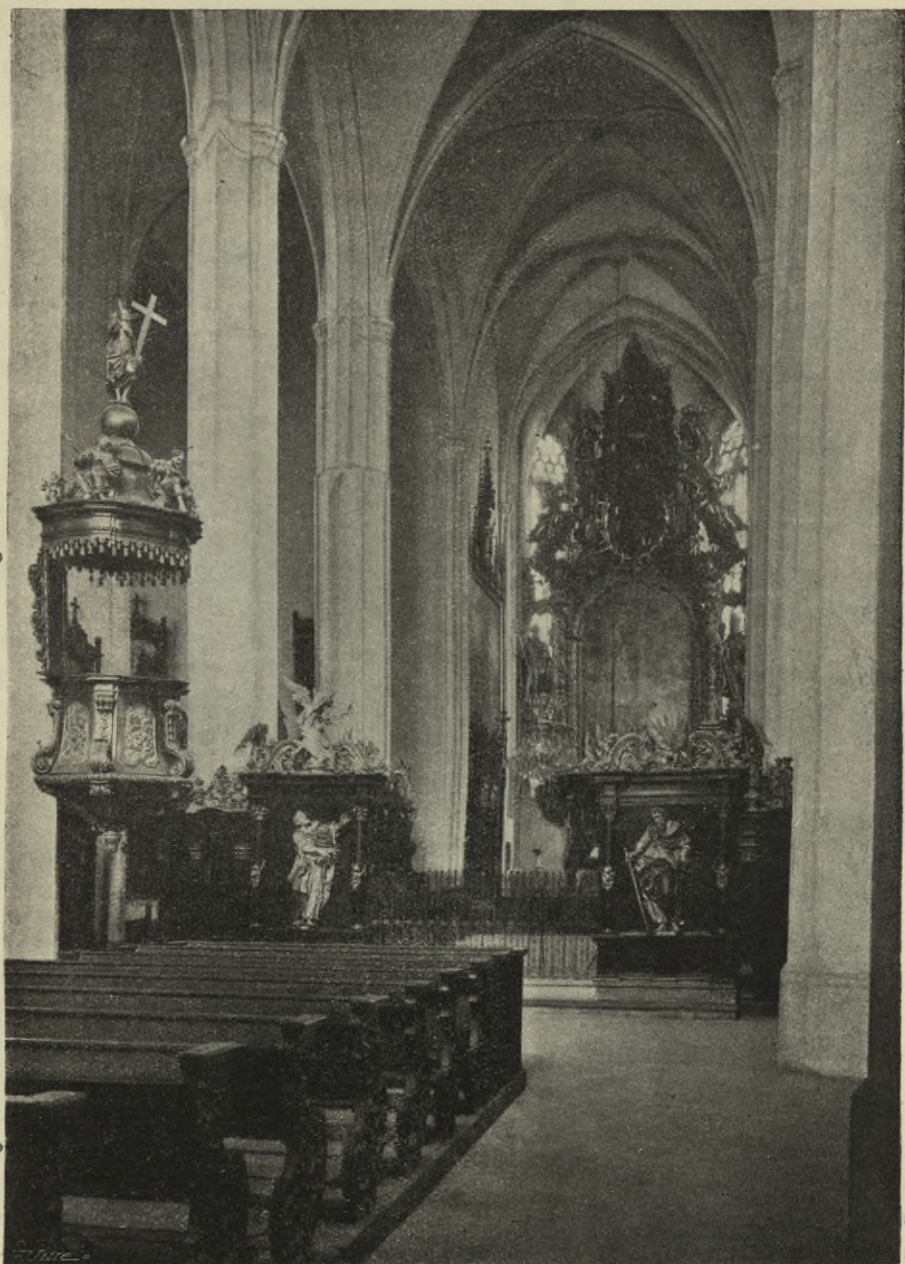
Leopolda, nad nimi pod baldachýny sochy sv. Floriána, sv. Václava a sv. Vavřince, poněkud níže sochy sv. Víta a sv. Prokopa.

Na vnitřních stranách obou křídel reliefs sv. Petra a sv. Krištofa, na zevních sv. Anežky a sv. Doroty. Nejníže upro-

Obr. 376. Vyšší Brod. Klášterní kostel. Jižní postranní oltář. — Église du monastère.
Autel latéral dans le nef sud.

střed malba Krista P. na hoře Olivetské. V zadu nápis: Anno domini 1524 erectum est hoc opus sub regimine R. P. ac dñi Christophori Rhnoll hujus loci abbatís.

Obr. 377. Vyšší Brod. Klášterní kostel. Vnitřek střední lodi. — Église du monastère. Intérieur de la nef centrale.

7. Oltář sv. Barbory v jižní boční lodi, pendant předešlého, s nímž je úplně stejného tvaru, pouze sochami a malbami se liší. Uprostřed stojí socha sv. Barbory, po stranách sochy sv. Kateřiny a sv. Apoleny. Pod nejvyššími baldachýny sochy sv. Rosalie, sv. Lud-

mily a sv. Alžběty, níže sochy sv. Jana Nep. a sv. Jana Křtitele. Na vnitřních křídlech byly původně reliefy sv. Petra a sv. Křištofa, nyní jsou tam: Zvěstování P. Marie a sv. Anna. Na zevních křídlech evangelisti sv. Jana a sv. Matouš. Nejnižší jest malba Ukřižovaného Krista P. mezi oběma lotry. Na zadní straně jest nápis: *Hanc scife depictam factam fabulam deo optimo maximo*

Obr. 378. Vyšší Brod. Klášterní kostel. Chórové lavice. — Église du monastère. Stalles des religieux.

dicavit Reverendus in Christo pater et dñs dñs Cristophorus Knol ab anasa et Welsa hujus sacre edis abbas benemeritus. Religionis observancia temperancia innocencia nulli inferior MDXXV.

Oba tyto oltáře č. 6 a 7 ležely dráhnou dobu polámany, pohozeny, až r. 1880 dal je opat Leopold Vackář sebrati, pečlivě doplniti sochařem *P. Fr. Peregrinem*, *Rittrem*, truhlářem *Vojtěchem Sonnbergerem* a nově polychromně natřítí a zlatiti pozlacovačem *Janem Wolfschlägrem*. Sochařskou práci dle starých soch provedl ústav *Mayerův* v Mnichově. Oltáře znovu byly posvěceny r. 1882. (Obr. 376.)

Kazatelna barokní, dřevěná, hnědá, s hojným zlacením; kulatý podprsník s 4 krákorci, mezi nimiž zlacené výplně figurální. Na poklopu poprsí 4 evangelistů a nejvýš stojí na kouli Kristus P. s mečem v ruce. (Obr. 377.)

Obložení stěn a křesla pontifikátní v kněžišti na jižní stěně v r. 1867 provedl v gotickém slohu řezbář klášterní *F. Peregrin, Engelbert a Ritter* z Volar. Obložení severní stěny zhotovil týž v r. 1881. Sochy sv. Plácida, sv. Josefa a andělů, tamtéž řezal *Fr. Oberhuber* z Lince. Nátěr a zlacení jsou dílem pozlacovače *Jana Wolfschlägera* z Uretschlagu.

Chórové lavice stojí uprostřed střední lodi kostela;*) mají 30 polí, z nichž po 13 jest na podélných stranách. Jednotlivá pole, vykládaná pásky a uprostřed hvězdami, jsou dělena polosloupky se zlacenými barokně-korinthskými hlavicemi. Nad kladí jsou barokní zlacené ornamenty a polychromované sochy církevních otců, sv. Jeronýma, sv. Řehoře, sv. Augustina a sv. Ambrože, dále pozdravení andělské a na zadní stěně sochy sv. Petra a sv. Pavla. Lavice tyto dal postaviti r. 1725 opat Candidus Heidrich klášterním laikem *Josefem Rafferem*. (Obr. 378.)

Positiv tamtéž původně postavený, zhotovil varhanář a truhlář *Krištof Lachenwitzer* z Freistadtu r. 1725 za 340 zl. Na korpu jest pět postav hudoucích andělků, tyto jsou původní, korpus jest dle starého obnoven. Nyní stojí positiv v severní boční lodi na kruchtě.

Zpovědnice čtyry, vykládané se zlacenými ornamenty jsou z téže doby i dílny jako chórové lavice.

Pokladnice žulová, 1.10 m vysoká, 0.32 m silná, stojí na válcovém trnoží, vřetenovitě rýhovaném, dílek je čtyrboký, vršek osmiboký. Z počátku XVI. stol.

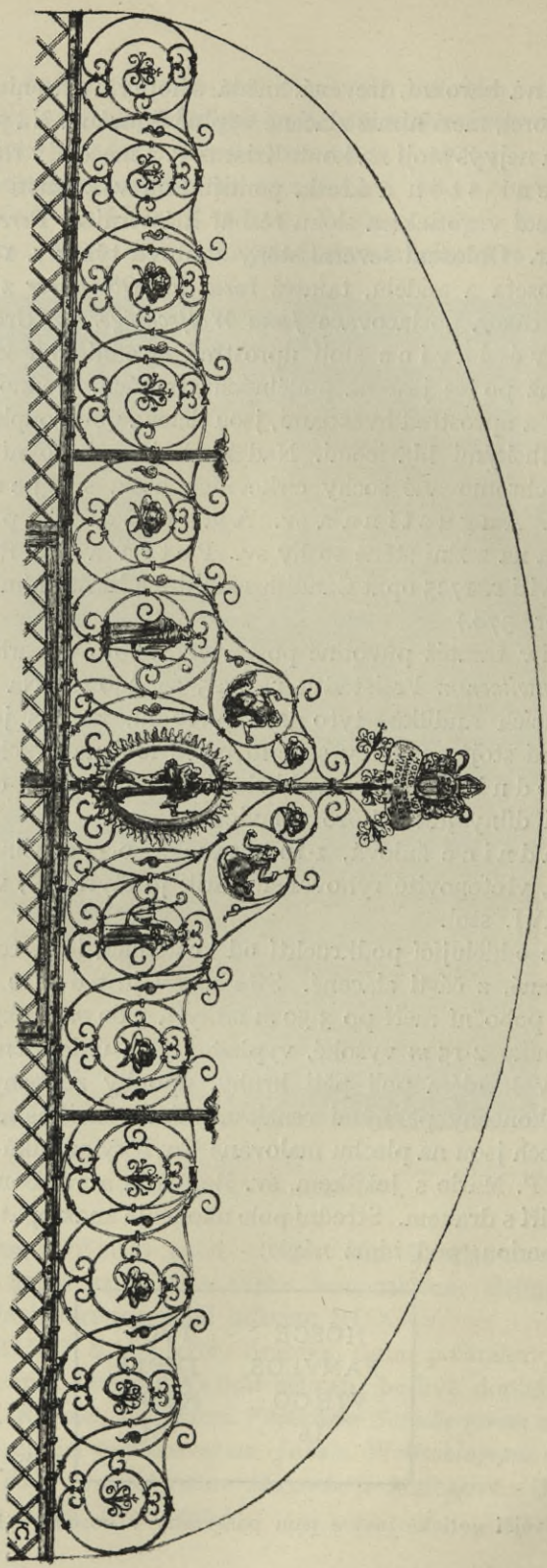
Mříže oddělující podkruchtí od kostelních lodí, trojdílné, kované, polychromované, z části zlacené. Střední díl jest 6.30 m široký a 3.60 m vysoký, oba poboční měří po 3.50 m šířky a 3.60 m výšky. Spodní části, tvořící obdélníky 2.15 m vysoké, vyplněny jsou úhlopříčnými pruty, prostoupenými v každém poli pěti kruhy, úponky zdobenými. Všecky tři mříže jsou ukončeny pěknými renaissančními rozvilinami, v jichž jednotlivých středech jsou na plechu malované hlavičky andělků a v prostředním poli postavy P. Marie s Ježíškem, sv. Bernarda a sv. Benedikta, v jižním poli boj sv. Jiří s drakem. Střední pole ukončuje znak opata Jiřího Schroffa s mitrou a berlou, pod nímž nápis:

HOSCE	TVOS
FAMVLOS	TVPIA
VIRGO	REGE
16	36

(Obr. 379.)

*) Dřívější gotické lavice jsou postaveny v kostele v Hýrově.

Obr. 379. V y s s i B r o d : Klášterní kostel, Mříž pod kruhovou, střední díl. — Église du monastère. Grille sous la tribune de musique, compartiment de milieu.

Mříže tyto oddělovaly původně kněžský chór od kostelních lodí a provedl je r. 1632 *Tobiáš Trautwein*, mistr z Galnenkirchenu za 920 zl. 31 kr., 2 Pf. R. 1636 je omaloval *Jan Negelin* nákladem 127.45 zl. V r. 1843 byly opraveny a r. 1879 zasazeny na nynější místo. (Obr. 380.)

V a r h a n y pocházejí z r. 1680, nyní mají nový korpus v gotickém slohu provedený.

Křížová cesta, 14 cinkových, polychromovaných reliefů 1.50 × 1.17 m vel. v dubových rámcích; pocházejí z r. 1880 z Mayerova ústavu v Mnichově.

Obr. 380. Vyšší Brod. Klášterní kostel. Mříž (jižní pole) před kruchtou. — Église du monastère. Grille sous la tribune de musique. Partie sud.

O b r a z y. Č. 1. Visí na jižní zdi kněžiště, 3.50 m × 4.00 m vel., na plátně malovaný obraz, představuje záchranění Petra Voka z Rožmberka z vln Vltavy u Vyššího Brodu dle staré freskové malby, skryté pod tímto obrazem, kterýž maloval *Josef Hellich* z Prahy r. 1840.

Č. 2. Visí na severní zdi kněžiště proti předešlému, s nímž jest stejné velikosti; představuje zakladatele kláštera Petra Voka s chotí, obětující kostel P. Marii, dále uvedení mnichů do nově postaveného kláštera, vše malováno na plátně r. 1879 *Bartolomějem Čurnem* z Budějovic, na místě pod obrazem se nacházející původní freskové malby.

Č. 3. Měří 0.73 m šířky a 1.00 m výšky, na plátně malovaný obraz představuje poprsí se strany modlícího se sv. Bernarda v černém oděvu,

s krátkým šedým plnovousem, v ostrém osvětlení; dobrá malba z počátku XVIII. století.

Č. 4. Má tytéž rozměry jako předešlý, jehož jest protějškem; představuje poprsí Tezelina, otce sv. Bernarda, v tmavém šatě; v pravici drží pero, v levici dýku. Stejně hodnoty i doby, práce jako předešlá.

Č. 5. V kapli sv. Benedikta visí na severní straně 0.80 × 1.00 m velký, olejový obraz, představující noční rozmluvu P. Ježíše s Nikodemem, dílo *Jana Justina Preislera z Norimberka* (* 1698).

Č. 6. V téže kapli, proti předešlému obraz na plátně, narození Krista Pána, též 0.80 × 1.00 m veliký. Maloval *Jan Jindřich Roos z Porýnska*, v druhé pol. XVII. stol.

Okenní malby jsou převážnou většinou pořízeny za opata Leopolda Vackáře v l. 1878—1882 a jsou kobercovité v kaplích vedle kněžiště a figurální; v kapli P. Marie (sv. Anunciata a sv. Bernard), v kapli sv. Benedikta (sv. Josef a sv. Benedikt), v křížové lodi severní okno (sv. Jan Nep.), v oknech lodí (sv. Benedikt, sv. Scholastik, sv. Robert, sv. Štěpán, sv. Alberik, sv. Bernard, sv. Eugen a sv. Luitgarda). Okenní malby provedl ústav *Neuhäuserův* v Innomostí.

Náhrobníky. Původně byly vesměs zapuštěny do mramorové dlažby kostela a kryly hrobky zemřelých. Nyní jsou většinou zapuštěny do zdí kostela.

Č. 1. Deska z červeného mramoru, 1.25 × 2.40 m veliká, jest zapuštěna uprostřed severní stěny kněžiště v dřevěné deštěni. Představuje v reliefu rytíře v plném brnění se spuštěným hledím, s napřaženým mečem v pravici, se štítem levicí na prsou přimknutým, jedoucího v prudkém cvalu na koni, pokrytém dlouhou vlající čabakou. Na štítu červená pětilistá růže; táž růže vztyčena i na helmici. Na meči vyryto: 1259. Na pásce v pravo: *Wok | d̄ roŋnbēk̄ p̄x̄ ŋū dafō | h̄uix̄ | loci*. Vrchní čtvrtina desky vyplněna panellováním nad baldachynem o středním oblouku, ve tvaru oslího hřbetu, vroubeným z fiálami, k nimž stáčejí se opěrné obloučky, pokryté kraby; fiály podepřeny jsou krákorci, na nichž jsou ve značcích pětilisté růže. Také ve velkém znaku v pravém cípu desky vytesána pětilistá růže, znak to Rožmberků. V levém cípu desky jest znak choti Petra Voka z Rožmberka, rozené hraběnky ze Šaumburku, svisle půlený, v levé polovici zlaté arabesky na černé půdě, pravá polovice červená. Obruba desky jest sešíkmena a na třech rozích kryta hlavičkami lvími, na čtvrtém vpravo nahore pětilistou růžicí. V šikmé ploše obruby vytesán vypuklý nápis: *Wok de Rosenberg primus fundator hujus loci. Primaevae originis principum de Ursinis generosus de Rosenbergk Fundator hujus loci hic est sepultura*. Dále jest na čtvrté straně obruby připsáno: *Ultimus fundator Petrus Wok moritur 1611. Orate pro eis*.

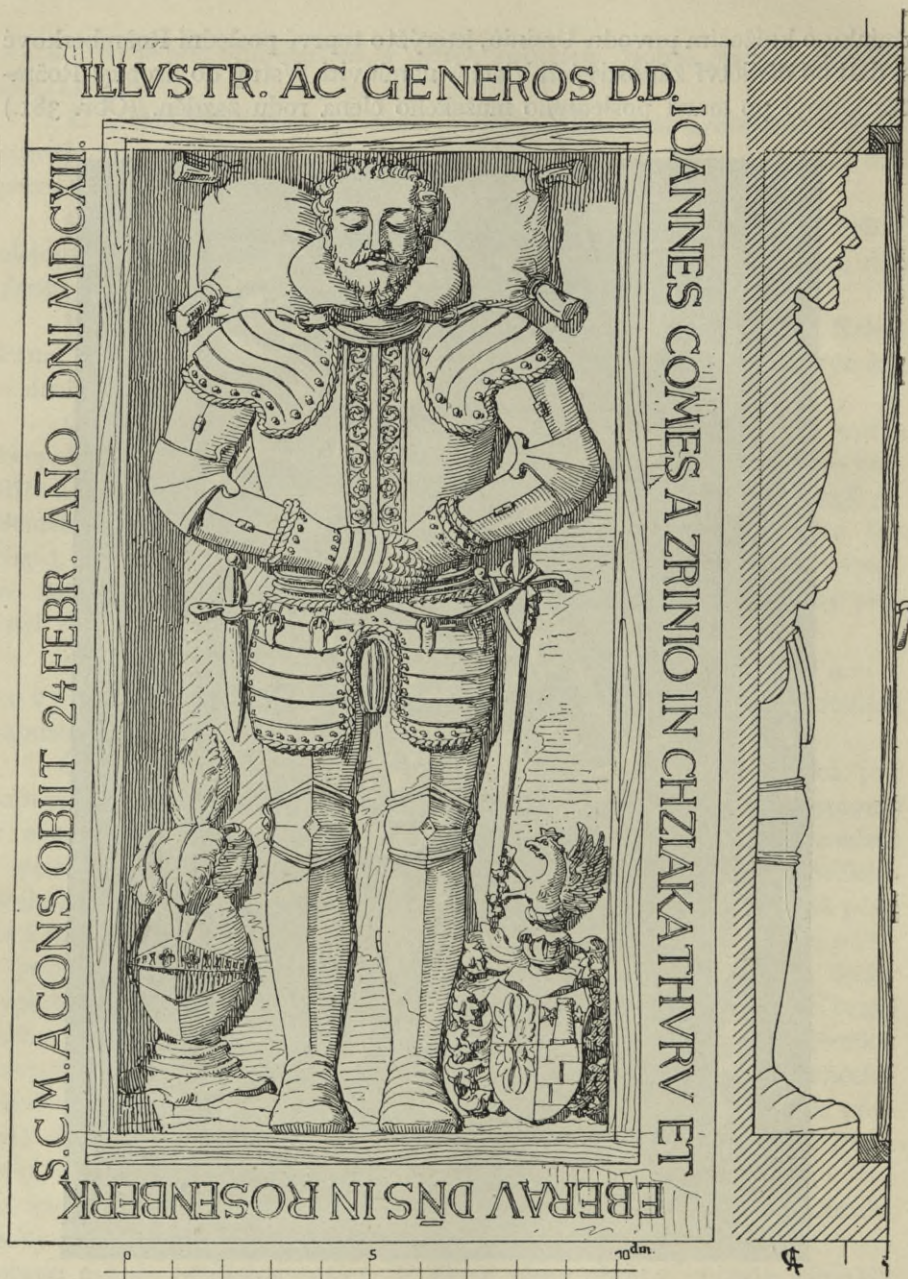
Náhrobník tento kryl druhdy vstup do hrobky Rožmberské pod kostelem a ač je pozdně gotického slohu, pochází z konce XVI. století, byv zhotoven za života posledního Rožmberka Petra Voka, což vysvětluje ze

zmínky o knížecím původu Ursiniů, kterýžto teprvé poslední Rožmberkové si dali od dědictví žádostivých Vlachů namluviti. Vstup do hrobky Rožmberské byl po smrti posledního mužského člena rodu zazděn. (Obr. 381.)

Obr. 381. Vyšší Brod, Klášterní kostel. Náhrobník posledního pána z Rožmberka. — Église du monastère. Monument sépulcral de dernier seigneur de Rožmberk (au choeur).

Č. 2. Deska z červeného mramoru, 1.28 × 2.28 m veliká, zapuštěna jest v dlažbě kaple sv. Benedikta, zakryta jest uprostřed padacími dveřmi, 0.98 × 1.98 m velkými, zasazenými ve vrubu obruby. Pod dveřmi jest deska 30 cm prohloubena a jest na ní vytesána ve vysokém reliéfu

Obr. 382. V yšší Brod. Klášterní kostel. Náhrobník Jana hraběte Zrinského. — Église du monastère. Epitaphe de Jean comte de Zrinsky.

ležící, 1-98 m dlouhá postava sličného muže s knírem, krátkou bradkou, oděného ozdobným plátovým brněním, z pod něhož viděti španělský límeček kol hlavy, ležící na polštáři. Postava opásána v levo dlouhým mečem, v pravo dýkou, má přes sebe na životě složený ruce v plátových ruka-

vicích. U nohou v pravo helmice, v levo znak Zrinských, svisle půlený; v pravé polovici čtyry perutě, v levé na hradební zdi věž s cimbuřím mezi dvěma hvězdami. Náhrobník jest mistrovsky velmi ostře do nejmenších podrobností vytesán a úplně zachován následkem přikrytí. Náleží záhy zemřelému dědici statků Rožmberských, hraběti Janu Zrinskému, † r. 1612, synovci posledního Rožmberského pána, což patrno z nápisu na obrubě vrchní plochy desky, ve výši dlažby: ILLVSTR. AC GENEROS, D. D. | IOHANNES COMES A ZRINIO IN CHZIAKATHVRV ET | EBERAV DÑS IN ROSENBERK | S. C. M. A. CONS. OBIIT 24. FEBR. AÑO DNI MDCXII. (Obr. 382.)

Č. 3. Deska z červeného mramoru, 1.15 × 2.52 m veliká, zapuštěna severně vedle vchodu pod kruchtou. Na trnožní římse leží polovypukle vytesaná postava opata v infuli, držícího v pravici knihu, v levici opatskou berlu. U nohou dva znaky, na sever se vztyčenou rukou, na jih znak kláštera Vyšebrodského. Ze znaků vyčnívá po každé straně sukovitá ratolest, opletena pozdně gotickými lupeny; ratolest se nad hlavou obloukovitě stáčí. Opis kolem desky kurentkou: *ANNO Dñi M. D. XIII. Die 10 Mensis february Obiit Reverendus in Christo Pater Dñs D. Christoforus Knoll de Wels hujus Monasterij Abbas hic Sepultus Cuius Ania in Christo requiescat.* (Obr. 383.)

Č. 4. Deska z červeného mramoru, 1.05 × 2.32 m veliká, ve zdi na jih od vchodu, jest v polovici vodorovně dělená. Ve spodní části renaissance kartuš se svnutými okraji, v níž latinská modlitba. Ve vrchní polovici desky vytesána v reliefu klečící postava opata v mnišském rouše, se sepjatýma rukama před krucifixem, pod nímž jest lebka na překřížených kostech. U nohou opata složeny jsou odznaky jeho hodnosti, mitra s berlou a dva znaky, na pravém jsou 3 kvítky na stonku, na druhém monogram Vyšebrodského kláštera. V pozadí desky vytesán pohled na tento klášter. Kolem desky opis velkou latinkou: ANNO DOMINI MDLXXVIII REVEREN^o IN CHRISTO PATER DOMINVS IOANNES HAIDER DE MERICA SVPERIORI HVIVS MONASTERII ABBAS DIGNISIMVS HIC SEPULTVS CUIVS ANIMA RESVR RECTI- ONEM EXPECTAT VLTIMO DIE MENSE MAY OBIIT.

Č. 5. Deska z červeného mramoru, 1.08 × 2.10 m veliká, zapuštěna jest ve zdi kaple sv. Bernarda, severně od kněžiště. V mělkém reliefu vytesána na ní postava opata v kasuli, s krátkou bradkou a knírem, s překříženými rukama. U nohou kartuš, v ní nápis: ÆTERNÆ MEMORIÆ | R. M. I. A. CAMPL. | DNI DNI | GEORGII | SCHROFF | QVI | HVIC MONASTERIO | VT PRÆLATVS PRÆFVIT | VT ABBAS PROFVIT A. D. M. D. C. XLI POSUIT F. G. W. A.

Č. 6. Deska z červeného mramoru, 1.08 × 2.15 m veliká, zapuštěna jest do dlažby v kapli sv. Bernarda. V reliefu vytesána na ní postava plnovousého opata v ornátu a infuli, jenž pravici žehná, v levici drží berlu. U nohou v kartuši znak Vyšebrodského kláštera. Deska jest

bez nápisu a patří opatu *Jirímu Wendschuhovi rytíři ze Zdiře*, jenž zemřel r. 1668.

Obr. 383. Vyšší Brod. Klášterní kostel. Náhrobník opata Knolla. —
Église du monastère. Epitaphe de l'abbé mitré Knoll.

Č. 7. Deska z červeného mramoru, 1.02 × 1.90 m veliká, jest za-
puštěna do dlažby kaple sv. Bernarda. V reliéfu vytesána jest na ní bezvousá
postava opata v řádové cuculle s překříženýma rukama. U nohou Vyše-

brodského kláštera znak, nad ním infule a berla. Opis kol desky: A. MDCLXXX DIE 24. APRILIS IN DNO OBIIT R^{issim} s PERILLV-STRIS. AC AMPLISSIM. DN. DN. FRANCISCUS WENDCHVEH DE ZDIŘ MON'RIJ ALT. ABBAS ANNIS. Z. AET. 36 PROFESS 13 + REQVIESCAT + IN + PACE + AMEN.

Č. 8. Deska z běložlutého Sohlenhofenského mramoru, 0.92 × 1.84 m veliká, zapuštěna jest do zdi v kapli P. Marie vedle sakristie. Při spodním okraji jest římsa, v ní kartuš; uprostřed desky vytesána postava klečícího opata, modlícího se ke kříži, na jehož podstavci znak čtvrcený, ve vrchních z čtvrtinách jest monogram Vyšebrodského kláštera a pelikán, ve spodních dvojnásobná lilie a pětিলístá růže. Kolem desky opis s chronogrammem: Can DIDVs Abbas paterqVe ter Veneran DVs ple ob II t XXII o Ctobr Is. Abbat 25. Sacerd. 43 profes 47 Aet. 73. Deska patří opatu Kandidu Heidrichovi, † 1724.

Č. 9. Deska ze Sohlenhofenského mramoru, 0.90 × 1.80 m veliká, zapuštěna jest do zdi v kapli P. Marie. Na desce vytesána v reliefu klečící postava opata, klanícího se obrazu P. Marie, před ním vytesanému. Stranou stolek, na něm znak křížem čtvrcený; v hořenních dvou čtvrtinách monogram Vyšebrodského kláštera a granátové jablko, ve spodních kvítek na stonku a lilie. Uprostřed kříže malý znak s pětिलistou růží. Nad znakem opatská mitra a nad ní biskupský klobouk. Kolem desky opis s chronogrammem (kurentkou): Q VI r In Vs abbas sa Cra profana Do Ctr Ina reb Vs Vegest Is Magn Vs plè ob IV It XXIII Febr Var II anno aetat 56. Profes 35 sacerd 32, Abbat 20. (Obr. 384.) Náhrobník tento patří opatu Quirinu Mickelovi († 1766). Kromě těch dvou jsou v kapli P. Marie náhrobníky posledních tří opatů, jež označeny jsou jen počátečními písmeny jmen jejich.

Č. 10. Deska z červeného mramoru, 1.05 × 2.30 m veliká, složena jest prozatímně za kostelem u severní zdi. Původně byla zapuštěna v dlažbě kapitulní síně kláštera. Na desce jest vryta postava opata v ornátu s infulí a berlou. Opis kurentkou: Anno dñi m cccclxiu obiit venerabilis pater et dñs dñs Paulus Abbas huius die sanctorum . . . Náležel opatu Pavlovi z Kaplice † 1463.

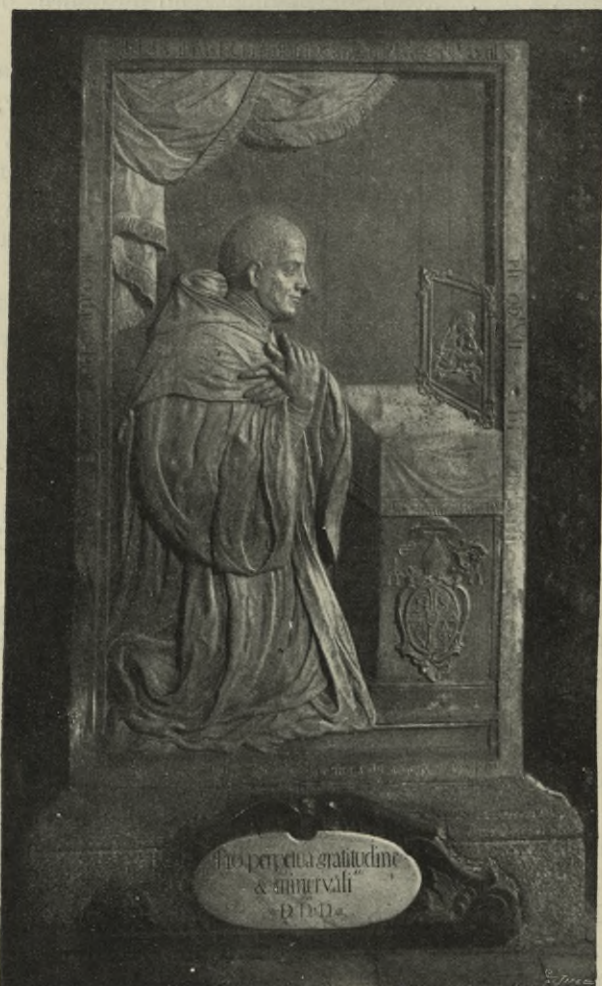
Č. 11. Deska z červeného mramoru, 1.05 × 2.30 m veliká, leží pod náhrdelníkem č. 10. Z opisu čitelné pouze Anno Domini M. CCC XC III obiit REVEREND. PATER THOMAS . . . Původně byla rovněž v dlažbě kapitulní síně. Náležela opatu Tomáši II., † 1493.

Sakristie. V závěru polygonovaném přikryta jest skříň původní mensa oltářní, žulová, s jednoduchou římsou o desce, převedené svodem v líc mensy. Tato mensa jest důkazem, že sloužila v prvních dobách kláštera sakristie za klášterní kostel a že patří mezi nejprvnější stavby jeho.

Paramentní skříň vyplňuje jižní a z části i severní a východní stěnu; jsou vykládané, z konce XVII. století.

Zvoný visí ve věži nad sakristií. Čís. 1. * Výšky 1.04 m, v průměru 1.50 m, pod korunou figurální pás a zlacený nápis: Franz. Seraf. Hollede-

rer's Gusswerk in Linz 1874. Na plášti modře natřeném zlatá písmena: DAS . LETZTE . WERK. Níže reliefs Piety, sv. Floriána, sv. Jiří, Nejsv. Trojice, sv. Josefa a sv. Leopolda. Na obrubě přidělané zinkové ornamenty a nápis: IN HONOREM SANKTISSIMÆ TRINITATIS BEATÆ IMMACVLATÆ VIRGINIS ET SANCTI LEOPOLDI.

Obr. 384. Vyšší Brod. Klášterní kostel. Náhrobník opata Quirina Mickela. — Église du monastère. Epitaphe de l'abbé mitré Quirin Mickel.

Č. 2.* Výšky 0.88 m, v průměru 1.18 m, pod korunou nápis: A FVLGVRE ET TEMPESTATE LIBERA NOS DOMINE IESV CHRISTE. Na obrubě: SILVIUS CRUCE GOSS MICH IN LINZ 1713. Na plášti relief N. Trojice, světce s palmou v ruce (sv. František?) a znak s písmenami F. S. P. A. A (= Franciscus Stanislao Preinfalk, abbas altovadensis.)

Č. 3. Výšky 0.64 m, v průměru 0.94 m, na plášti nápis: S. S. IOANNIS ET PAVLI ET MARGARITÆ IN HONOREM. a SILVIVS CRVCE GOSS MICH IN LINZ ANNO 1709.

Č. 4.* Výšky 0.56 m, v průměru 0.75 m, pod korunou nápis: IN HONOREM IOANNIS BAPT. ET IOANNIS NEPOMUCK ET S. STANISLAI na plášti: SILVIVS CRVCE GOSS MICH IN LINZ MDCCII a v reliefu postavy sv. Jana Křtitele, sv. Jana Nep. a sv. Stanislava.

Č. 5.* Výšky 0.50 m, v průměru 0.67 m, pod korunou nápis 1859 F. HOLLEDERER IN LINZ. Na obrubě: Reverendissimus Leopoldus Abbas Refundit, Curavit. Na plášti 4 nežřetelné reliefs světců.

Č. 6.* Výšky 0.45 m, v průměru 0.62 m. Pod korunou nápis: SILVIVS CRVCE GOSS MICH IN LINZ 1709 a IN HONOREM S. FLORIANI ET S. IOSEPHI ET S. MAGDALENA. Na plášti znak opata F. Stan. Preinfalka s počátečními písmeny jeho jména.

Č. 7.* Výšky 0.34 m, v průměru 0.47 m; pod korunou nápis: F. HOLLEDERER IN LINZ 1858.

d) **Chrámová pokladnice** nachází se nad kaplemi sv. Kříže a P. Marie v I. patře. Zařízení z bílé natřených skříní se zlacenými řezbami pochází z r. 1684.

Monstrance, 78 cm vysoká, 34 cm široká, stříbrná a pozlacená, stojí na oválné noze 26 × 34 cm veliké; jest celá zdobená filigránovou prací a na ořechu emailovaným obrazem P. Marie, vroubeným granáty. Melchisedek pochází ze starší monstrance a jest posázen 18 routami, 8 granáty, 17 rubíny a 2 perlami. Celkem zdobena jest monstrance 391 drahokamem a 94 vltavskými perlami. Značky F. G a 1838.   Jest to práce F. Hirschala, stříbrníka v Linci, objednaná opatem Valentinem Schopperem.

Kalich: č. 1. Vysoký 25 cm, v průměru čísky 10 cm, pozlacený; noha okrouhlá, šestidílná, zdobena vroubky a 3 andělími hlavičkami. Číška vězí v šestidílném košíčku, na němž jsou v 3 kartuších po dvou hlavičkách andělků. Dobrá barokní práce z r. 1718. (Obr. 385.)

Kalich č. 2. Vysoký 32 cm, v průměru číše 11 cm, stříbrný, z části zlacený, stojí na kulaté šestidílné noze o 19 cm v průměru; na 3 polích jsou oválné medaillony emailované: 1. Kristus na hoře Olivetské, 2. bičování Krista P. a 3. Kristus pod trnovou korunou. Medaillony obloženy jsou granáty a tyrkysy. Číše vězí ve stříbrném filigránovém košíčku, na němž jsou 3 emailované, drahokamy vroubené obrázky: 1. Ecce Homo, 2. Kristus padá pod křížem a 3. Ukřižování Krista P. Dle značek je to práce mistra I. A. z Lince r. 1834.

Kalich č. 3. Vysoký 30 cm, v průměru číše 10 cm. Stříbrný z části pozlacený. Na trojdílné noze, zdobené 3 emailovanými medaillony, v nichž andělé, zvedá se stonek s ořechem, pokrytým filigránovým ornamentem, v kterém vězí i spodek čísky, na němž v 3 medaillonech obrázky

emailované představují Spasitele, P. Marii a sv. Josefa. Také tento kalich je prací *Hirnschalovou* z r. 1840.

Kalich č. 4. Vysoký 27 *cm*, v průměru číšky 10 *cm*, měděný, pozlacený, celý pokryt tlačeným ornamentem německo-renaisančním. Je z r. 1840.

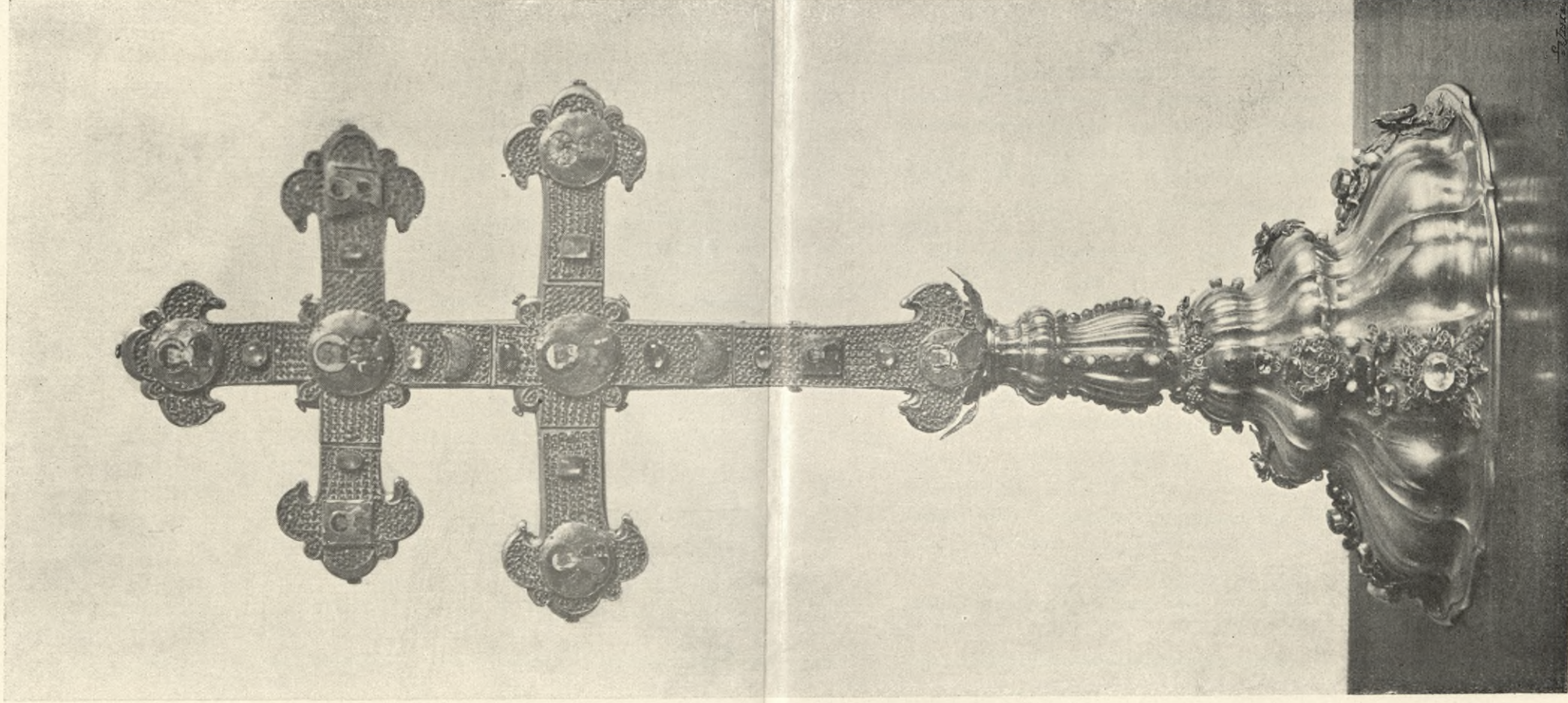
Kalich č. 5. Vysoký 29 *cm*, v průměru číšky 9 *cm*. Stříbrný, pozlacený, stojí na oblé nožce o 17 *cm* průměru, jest zdoben emaily jako č. 2 a 3; na spodku číšky představují: Ukřížování Krista P. Sejmutí s kříže a vzkříšení. Pochází z r. 1851.

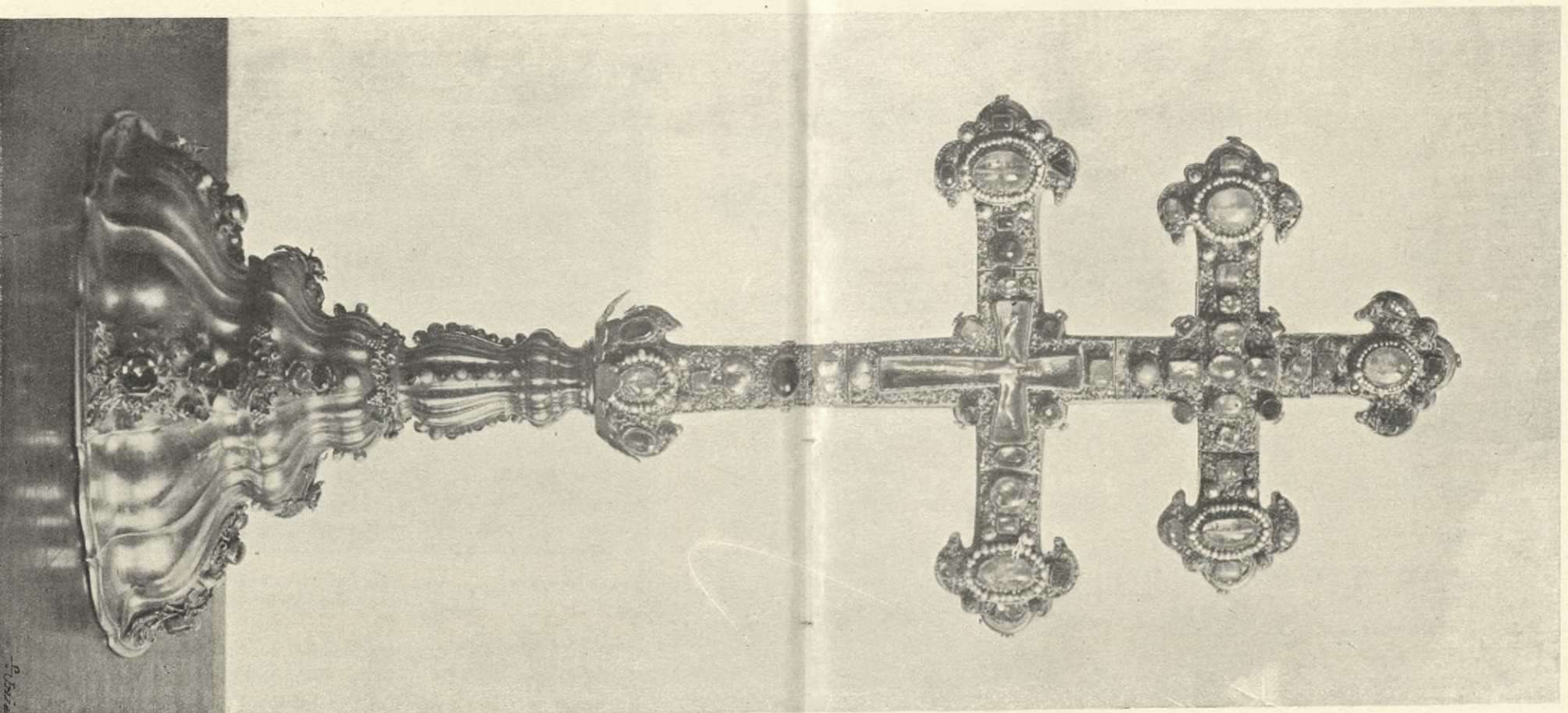
Obr. 385. Vyšší Brod. Klášterní poklad. Kalich z r. 1718 a konvička z r. 1594. — Trésor du monastère. Calice de 1718 et petit pot de 1594.

Kříž patriarchální jest 70 *cm* vysoký, 27 *cm* široký, stříbrný, pozlacený, složen jest z původního kříže 42 *cm* vysokého a z později připojené nohy a sošky P. Ježíše. Původní kříž jest pokryt plátkovým zlatem a filigranem a vzadu devíti emailovanými medailiony (émaux cloisonés) kryjícími relikvie, z nichž 6 jest kruhových, 2 čtvercové a jeden ve tvaru lichoběžníka. Na každém jest zobrazeno poprsí světce, jehož jméno řecky připsáno: Georgius Paulus, Thomas, Georgeos, Petrus, Ioannes, Theologus(?), Demetrius a Athanasius.

Kříž posázen jest orientálními drahokamy, 5 velkými, 19 středně velkými a 37 malými, dále 174 orientálními perlami. Noha stříbrná a pozlacená, oválná, 20 a 28 *cm* v průměrech, jest zdobena filigranem, 39 drahokamy a 31 perlou vltavskou. Vzácná tato památka jest byzant-

Obr. 387. Vyšší Brod. Klášterní poklad. Patriarchální kříž, zadní strana. — Trésor du monastère.
Croix de patriarche. Côté de derrière.

Obr. 386. Vyšší Brod. Klášterní kříž, Patriarchální kříž, přední strana. — Trésor du monastère. Croix de patriarche. Côté de devant.

ského původu a dle tradice dostala se klášteru darem Závíše z Falkenšteina, v druhé polovici XIII. století, před r. 1290. Kříž sám pochází z VIII. až IX. století. Jindřich z Rožmberka dal ho upravit v přednášecí kříž r. 1410; noha nynější a soška Kristova byly zhotoveny péčí opata Valentina Schopera v r. 1839 za 400 zl., dle všeho od *Fr. Hirnschala* z Lince. Původní noha se ztratila v husitských dobách. V náhradu za ni byla později přidělána jiná nožka, stříbrná a pozlacená, posázena mnohými drahokamy. Tato druhá nožka byla i se zlatou soškou Krista P. v r. 1810 z rozkazu vládního odvedena do říšské mincovny. (Obr. 386 a 387.)

Rytina patriarchálního kříže s 2. nožkou, 20 × 38 cm veliká, ryta *G. L. Grossem*. (Obr. 388.)

Kříž ze želvoviny, 83 cm vysoký a 33 cm široký, vsazený v mosazné, pozlacené kování německo-renaisanční, jemně ciselované. V předu 6 medaillonů s figurálními reliefs: 1. Kristus na hoře Olivetské, 2. Bičováný Kristus, 3. Kristus v trnové koruně, 4. *Eccē Homo*, 5. Kristus padá pod křížem a 6. Ukřížovaný Kristus P. Na nožce 30 cm široké, stojící na 3 kuličkách, v předu lebka a stříbrný medaillon se znakem *Türheimū* a nápisem: *FR. MARIA FRANZ : MICHAEL : TIT. IHRO HOCHG. EXCELLENZ GRAF CHRISTOPH WILHELM V. TÜRHEIM O. O. LANDESHAVPTMANN GEMAHLIN*. Kříž pochází dle chronogrammu z r. 1632. Noha z XVIII. století. (Obr. 389.)

Konvice 25 cm vysoká, z kokosového ořechu, zasazeného v mosazném, pozlaceném páskovém kování německo-renaisančním. Nožka kulatá, 9 cm v průměru, pokryta vavřínovým rytým věnečkem. Na ořechu 3 ráfy s 3 andělíčky hlavičkami. Na víku rytý věneček a soška Turka se štítkem, na něm monogram *C. W.* a letopočet 1554. Na držadle rukojeti hlava vousáče, držícího se ucha. Rukojeť pokryta rytými kvítky. Uvnitř víka medaillonek s opisem nezřetelným a 2 postavičky. Krásná práce německého (Augsburského?) původu. (Viz obr. 385.)

Relikviář 59 cm vysoký a 35 cm široký, ve tvaru gotické monstrance s relikvií sv. Jana Nep., mosazný, pozlacený, posázen nepravými kameny.

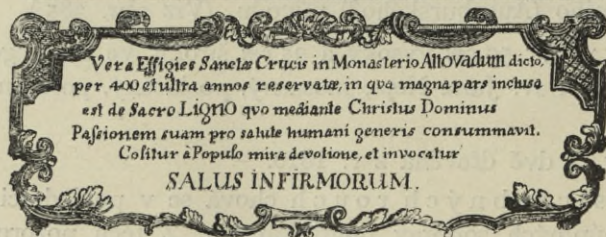
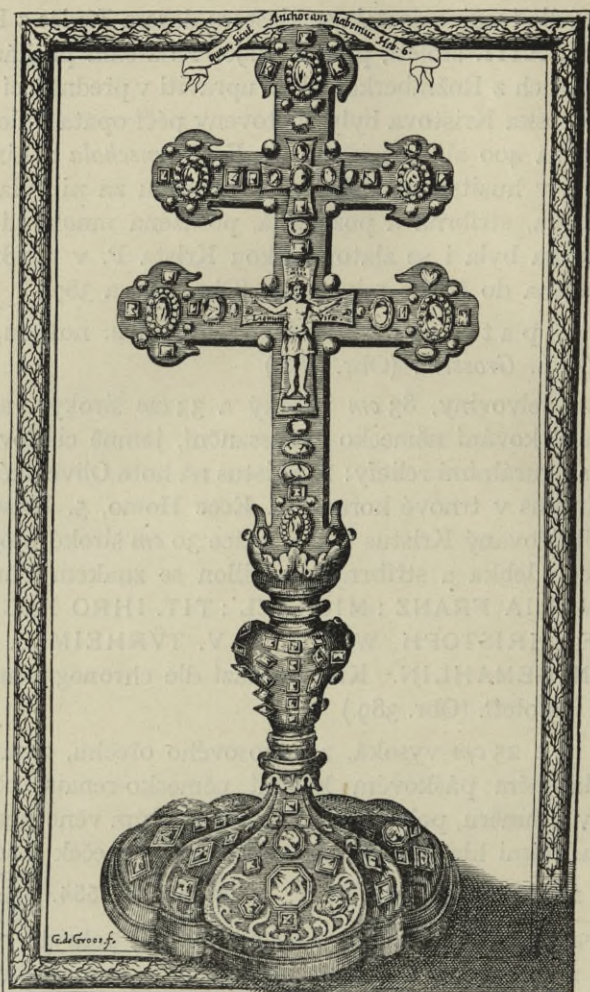
Ciboria dvě dřevěná z r. 1810.

Bohoslužebných rouch chová se v pokladnici velká řada kasulí a 14 úplných souprav pontifikátních. Z těch pozoruhodny jsou zejména:

1. Úplný ornát ze zlatého brokátu, s vetkanými lupeny; byl r. 1680 kouspen opatem Janem Claveyem za 3500 zl. *)

2. Úplný ornát z červeného, zlatem tkaného brokátu, se stříbrnými květy; r. 1747 byl zakouspen opatem Candidem Heidrichem.

*) Byl v posledních letech vyměněn na novou soupravu.

Obr. 388. Vyšší Brod, Klášter Cisterciáků. Chránová pokladnice. Patriarchální kříž s druhou nožkou. Dle rytiny G. de Groose. — Trésor du monastère. Croix de patriarche avec le nouveau pied. D'après une gravure de G. de Groos.

3. Úplný ornát ze stříbrného brokátu, zakoupen roku 1767 opatem Quirinem Mickelem. Střední pruhy dal r. 1861 opat Leopold Vackař nahradití chenilkovým vyšíváním. (Kasule, obr. 390.)

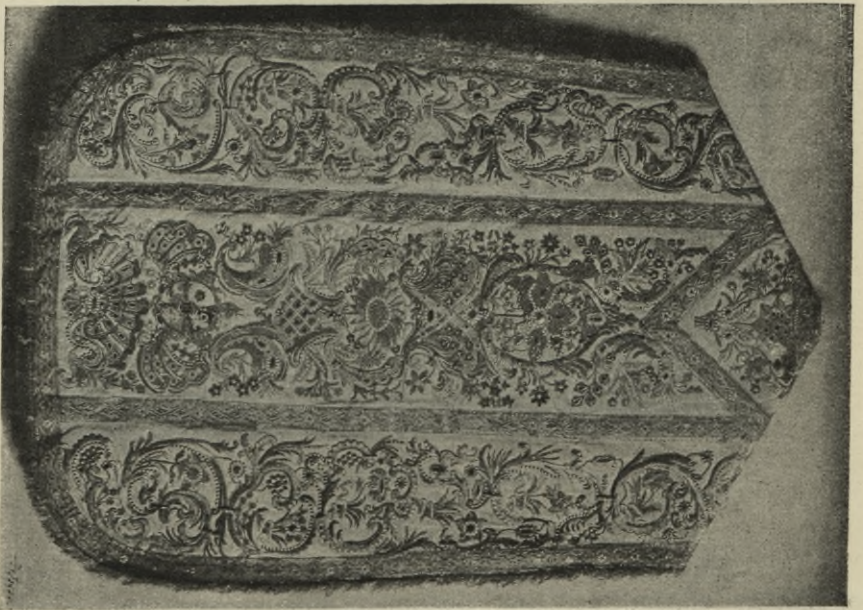

Obr. 389. Vyšší Brod. Pokladnice klášterní Želový kříž. — Trésor du monastère.
Croix d'écaille.

4. Úplný ornát, na stříbrném brokátu bohatě vyšívané rokokové ornamenty zlatem, cetkami, perlami a dole znakem opata Heřmana Kurze, jenž ho r. 1780 dal zhotoviti od paní *T. Offermannsovy*. (Kasule. Obr. 391.)

Obr. 390. Vyšší Brod. Pokladnice klášterní. Kasule opata Qvirina Michela. — Trésor du monastère. Chasuble de l'abbé Qvirin Michel.

Obr. 391. Vyšší Brod. Kasule perlová opata Heř. Kurze. — Trésor du monastère. Chasuble de perles de l'abbé Armand Kurz.

5. Úplný ornát; na hnědém sukně vyšívané stříbrem růže. Jest ze XVII. stol.

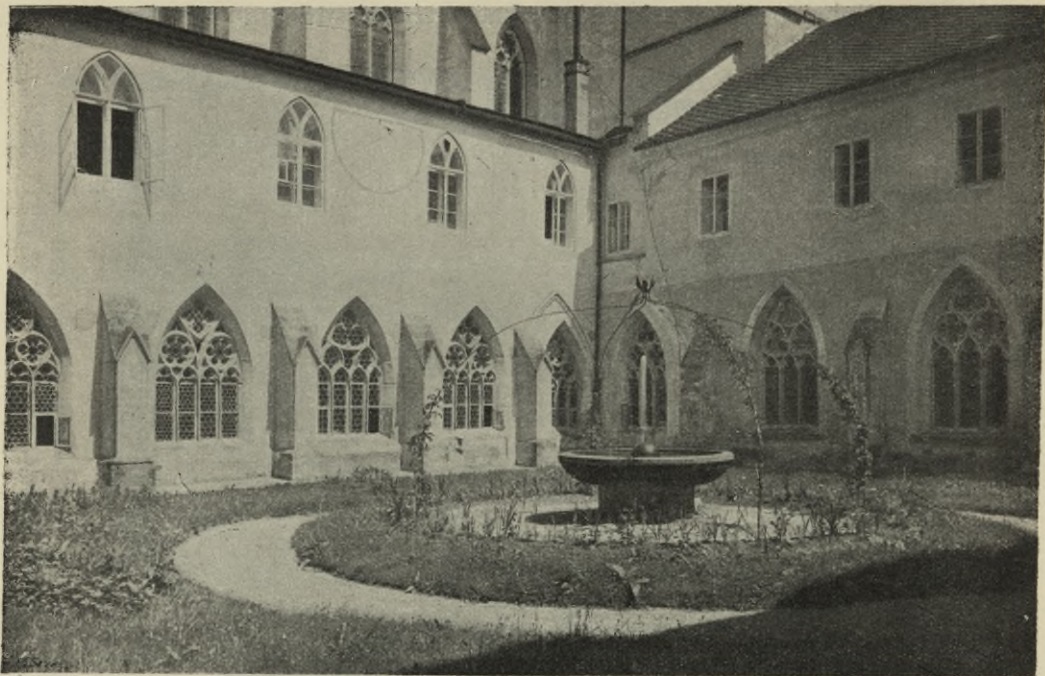
6. Kasule, 98 × 100 cm velká, na modrém brokátu, střední pruh na růžovém hedvábí, stříbrem vyšívány, z XVIII. stol.

7. Kasule zv. „Karmelitská“, 90 × 110 cm. Střední kříž vyšívány P. Marií pod sv. Trojicí, dole alianční znak; jen tento střed původní. (Obr. 392.)

Obr. 392. Vyšší Brod, Klášterní pokladnice. Kasule zv. „Karmelitská“. —
Trésor du monastère. Chasuble dit de „Carmélite“.

4. POPIS KLÁŠTERA. a) Přízemí. 1. Křížová chodba a rajský dvůr. Chodba tato obklopuje se čtyř stran téměř čtvercový rajský dvůr, jehož délky stran měří 20 m a 20.40 m, jsouce děleny na severní a jižní straně v šest polí, na východní a západní v pět. Průčelí dvora spočívá na kvádrovém trnoží 70 cm vysokém, ukončeném okosenou vrchní hranou, a děleno jest na severní straně pěti opěráky, na jižní straně třemi, na východní a západní straně pak čtyřmi opěrnými pilíři, kteréž jsou na půdorysu 60 × 80 cm, 4 m vysoké, bez ústupků, ukončené ka-

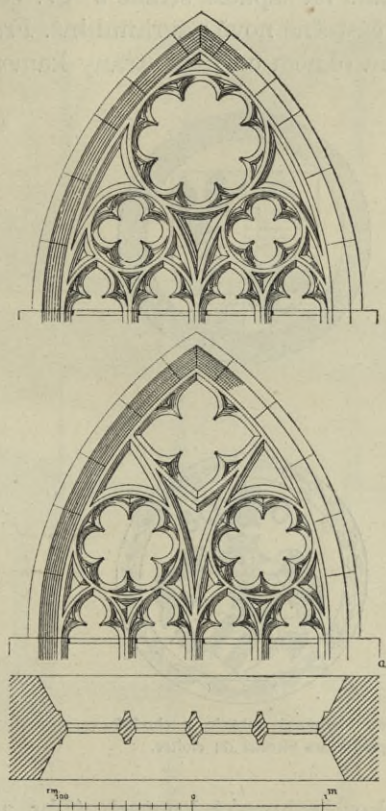

Obr. 393. Vyšší Brod. Klášter Cisterciáků. Rajský dvůr. — Monastère Cistercien. Cour du cloître.

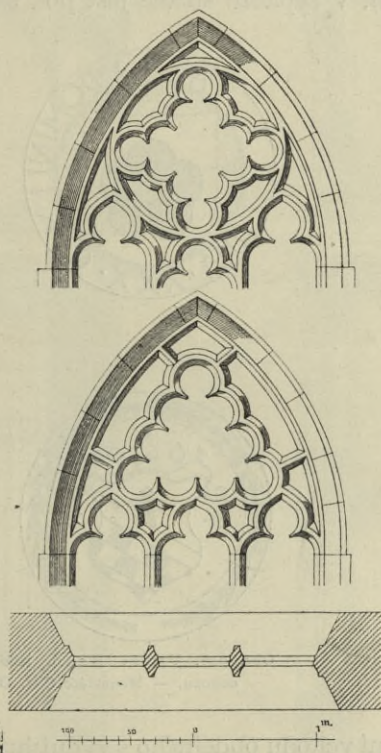

Obr. 394. Vyšší Brod. Pohled do východního klášterního ochozu. — Côté est du cloître

mennou stříškou se štítkem v čele. Druhdy stála v severovýchodním koutě dvora kaple, jejíž stopy byly při opravě v r. 1879 zahlazeny. Uprostřed dvora bývala druhdy studna; nyní zvedá se místo ní vodotrysk, tryskající do kruhové žulové mísy, na válcovitém podstavci. (Obr. 393.) Křížová chodba jest nejstarší na severní straně, kde jest 4.45 m široká a 31.10 m dlouhá, zaklenuta křížovými klenbami do žulových žeber klínovitého průřezu s proláklými stranami, jež stýkají

Obr. 395. Vyšší Brod. Klášter Cist. Křížová chodba. Půdorys s kružby oken v severní chodbě. — Monastère Cistercien. Cloître. Coupe et broderies vitraux au corridor nord.

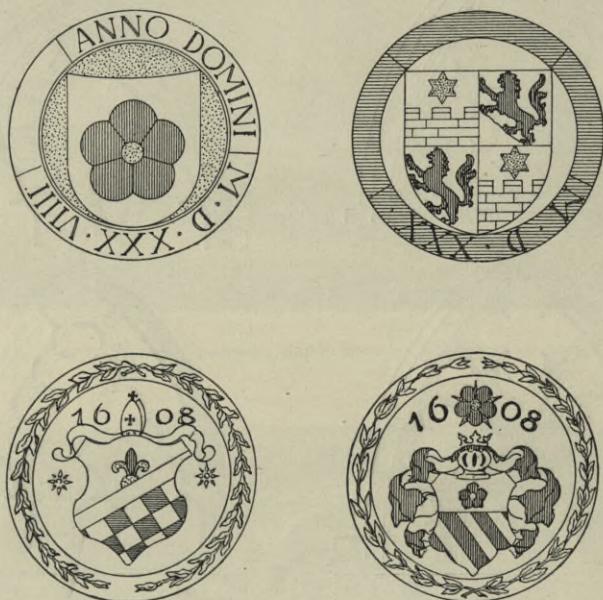
Obr. 396. Vyšší Brod. Klášter Cist. Křížová chodba. Kružba okna na západní a jižní straně. — Monastère Cist. Cloître. Coupe et broderies des vitraux du côté ouest et sud.

se ve výši 5.30 m v terčových svornících. Klenbové patky opírají se o nástěnné přípory, stojící na trnožích z 5 stran osmištěnu, 20 cm vysokých. Po obou stranách této severní křížové chodby táhnou se po zdech nízké kamenné lavice. Ostatní 3 strany ochozu jsou jen 3.80 m široké a sklenuty křížovými klenbami do klínových žeber, jež sbíhají se v terčových svornících. V klenbových patkách zabíhají žebra do zdi bez podpory, jsouce jen dvojnásobně prolákle vykrojena. (Obr. 394.) Osvětlen jest severní ochoz 6 okny, 1.90 × 3.60 m velikými, ve zdi 0.80 m

silné, dělenými 3 pruty, 13/26 cm silnými, klínovitými, o proláklých stranách. Hrotité závěry oken jsou vyplněny kružbami většinou ze XIV. st. pocházejícími; každé z oken této strany i všech ostatních má kružbu jinou. (Obr. 395.)

Jižní strana křížové chodby osvětlena 6 oblouky, z nichž v 5 jsou okna o 2 prutech s kružbami z XV. století, v středním oblouku jsou zapuštěna zasklená vrata s malými dveřmi uprostřed.

Západní a východní strana ochozu osvětlena jest každá pěti hrotitými okny o 2 prutech s kružbami na západní straně z XV. věku, na východní z r. 1879, jež dle zbytků a částečně nově navrhnul inž. *Frant. Karel*. V západní straně jest pod druhým oknem od jižní strany kamenné

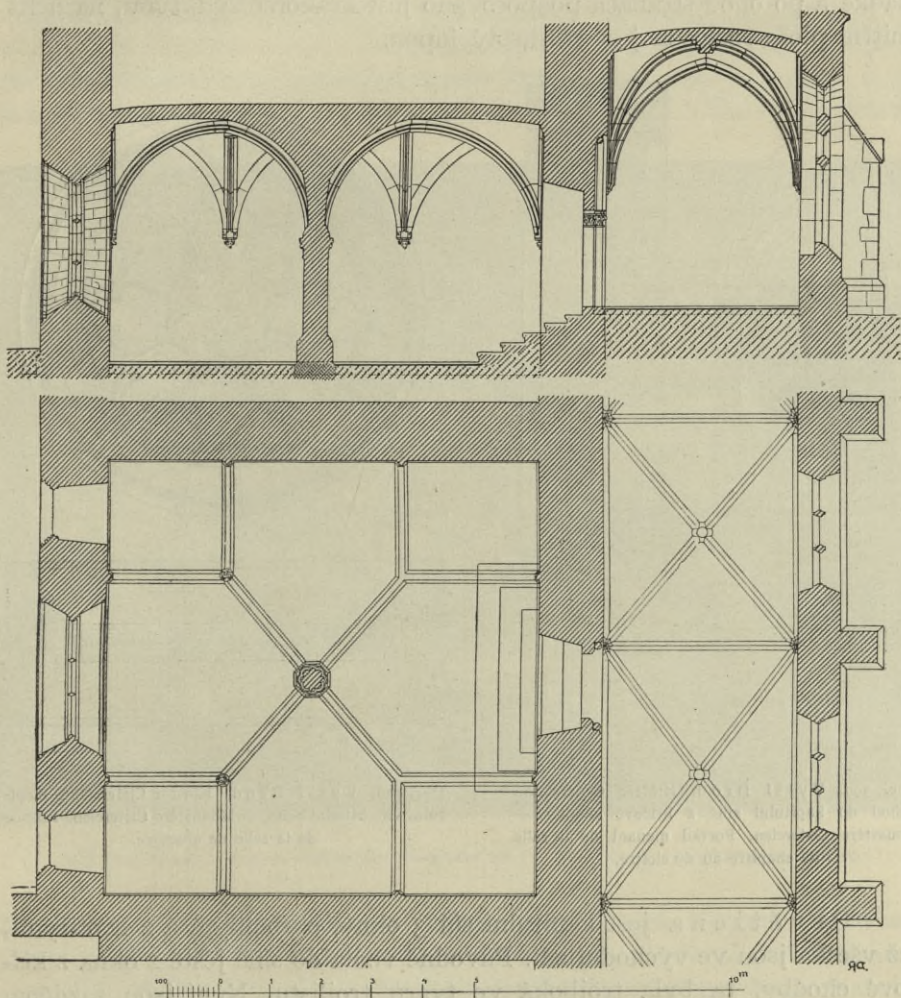

Obr. 397. Vyšší Brod. Klášter Cist. Malované kotouče v chodbě ochozu. — Monastère Cist. Disques peints des vitraux du cloître.

ostění vchodu obdélného s vydutými krákorci v horních koutech. (Obr. 396.) Zasklená jsou všechna okna křížové chodby šestihrannými tabulkami do olova s porůznu vsazenými kotouči 15 cm velkými, na nichž namalovány jsou různé znaky datované, z nichž zejména uvádíme:

1. Znak pětিলisté červené růže s opisem ANNO DOMINI M. D. XXX. XIII.,
2. Znak svisle půlený, v levé půli bílá lilie v černém poli, v pravé černá lilie v bílém poli s opisem: GEORG KOLNEDER. ALLES MIT GOTT. 1596.
3. Znak opatský pod mitrou, šikmo půlený, ve vrchní půli lilie, v spodní šachovnice, kolem vavřínový věneček; kolem mitry datum 1608.
4. Znak vodorovně půlený, v horní půli pětिलistá růže, v dolní šikmé pruhy bílé a červené, v klenotu též růže, kolem ní datum 1608, kolem vavřínový věneček. (Obr. 397.)

V chodů do okolních místností vede z křížové chodby 9. V severní zdi vchod č. 1 vede do kostela, Ve východní zdi vedou vchody č. 2 do sakristie (nově upraven), č. 3 do kapitulní síně, č. 4 do vestibulu, č. 5 k vrátnému, č. 6 do refektáře. V jižní zdi ústí vchod č. 7 do předsíně k schodišti. Ve zdi západní pak jsou schody č. 8 do zpovědní kaple a č. 9 k chodbě na dvůr.

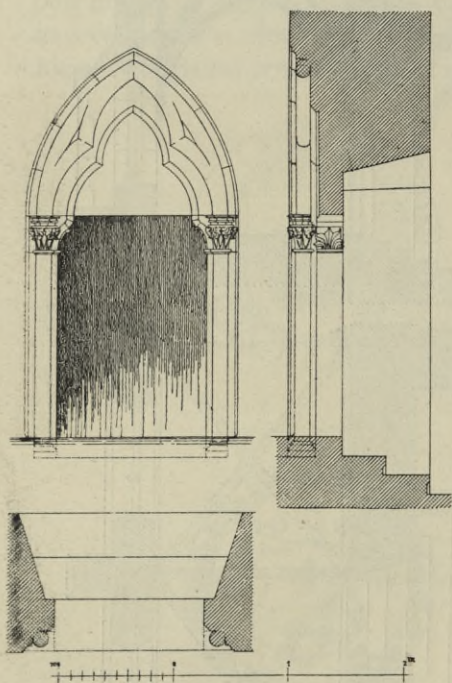

Obr. 398. Vyšší Brod. Klášter Cist. Kapitul. síň a část ochozu. Půdorys a řez. — Monastère Cist. Salle de chapitre et une partie du cloître. Plan et coupe.

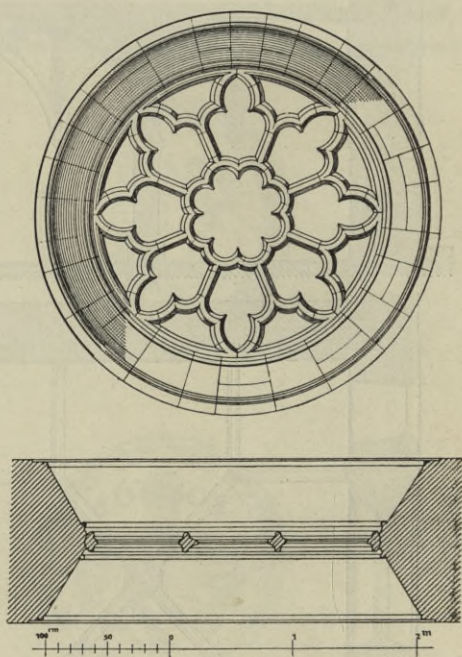
2. Kapitulní síň, 8.20×8.40 m veliká, přiléhá k jižní zdi sakristie a východní zdi křížové chodby (obr. 389.), z které jest přístupna 6 stupni dolů na nynější dlažbu (jež jest nad původní o něco zvýšena), v choděm z křížové chodby 1.30×1.96 m velikým, jehož žulové ostění jest původní*), článkované do křížové chodby a hladké, rozvírající se do ka-

*) Při poslední opravě opracované.

pitulní síně. (Obr. 399.) Články záleží z výžlabku a ústupku, v němž jest po každé straně sloupek 14 cm silný, jehož patka jest pod nynější dlažbou křížové chodby. Hlavice sloupků, na obou stranách stejné, jsou kalichové, pokryté převislými lupeny. O polygonální abakové desky hlavic opírá se obloukové hrotité pole portálku, jež dovnitř stáčí se ve 2 nosy; pole samo jest hladké a po obou stranách podporováno jest krákorci vydutými, na jichž vnitřní ploše rozložen jest pětihrtý lupen.

Obr. 399. Vyšší Brod. Klášter Cisterciáků. Vchod do kapitulní síně z křížové chodby. — Monastère Cistercien. Portail menant de la salle de chapitre au du cloître.

Obr. 400. Vyšší Brod. Klášter Cisterciáků. Kapitulní síň. Střední okno. — Monastère Cistercien. Rosace de la salle de chapitre.

Osvětlena jest kapitulní síň 3 okny, okrouhlým a 2 hrotitými, jež všecka jsou ve východní zdi. Původně vedla do síně ještě 2 okna z křížové chodby, ta byla trojboká ve tvaru trojlístu. Nyní jsou zazděna. Okrouhlé okno či růžice, v průměru světlosti 2.20 m mající, vroubeno jest na obě strany se rozevírajícím ostěním, jehož hladká šikmá plocha počíná i končí válečkem. Vnitřek vyplněn pěknou kružbou z prutu pouze 10.5 × 16 cm silných, tvořících uprostřed osmilist, z kterého k obvodu paprskovitě rozbíhá se 8 dvounosů. (Obr. 400.) Obě sousedící okna s jmenovanou růžicí mají 0.88 × 3.26 m ve světlosti, vyplněna mezi oblouky nepůvodní kružbou, bez prutu, složenou ze dvou dvojnůsů a 3 plamenů. Kružba tato jest pozdně gotických tvarů z XV. věku. Okna jsou malována figurálně. V středním jest Bůh Otec a Syn, 4 evangelisté

a 4 andělé. V jižním Kristus vstal z mrtvých, v severním Kristus na kříži. Malby jsou nové z r. 1882 v Inomostí pracované. (Obr. 401.)

Klenba kapitulní síně jest křížová s výsečmi nad všemi čtyřmi kouty do žulových žeber, jež opírají se uprostřed síně o svazkový pilíř. Žebra klenbová jsou 24 cm silná, vyčnívající z líce 26 cm, mají v předu hruškovec, vroubený po obou stranách výžlabkem. Svazkový střední pilíř skládá se ze 4 třičtvrtěsloupek a 4 polosloupek; ony jsou na úhlopříčných, tyto uprostřed stran. Dřík pilíře, 2,38 m vysoký, stojí na osmistěnném trnoži, 39 cm vysokém, zdobeném štítky, v lilie vybíhajícími.

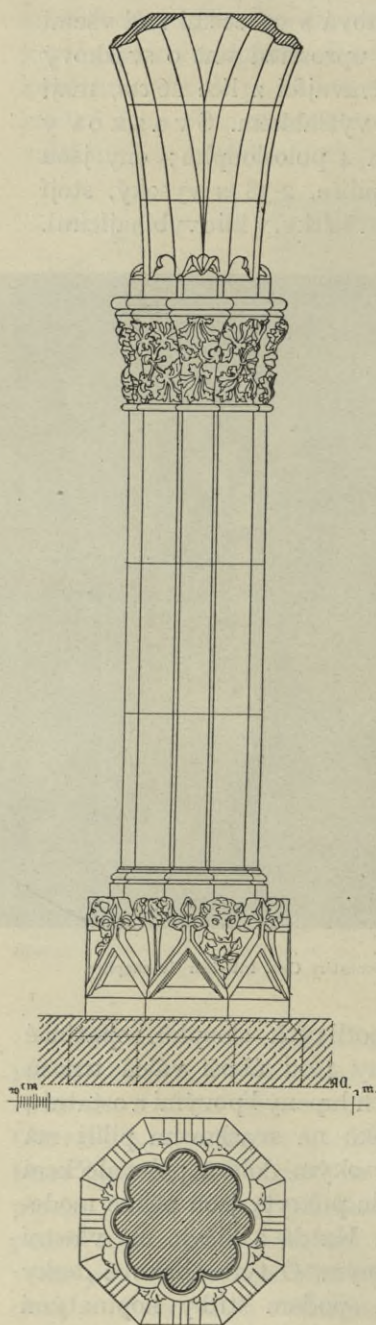

Obr. 401. Vyšší Brod. Klášter Cist. Kapitulní síň. — Monastère Cist. Intérieur du chapitre.

Do štítů zařezávají se válcové trnože jednotlivých sloupek, opatřené talířovitými patkami. (Obr. 402.) Mezi štítky jsou úbočí válců trnožů sloupek vyplněny 4 hlavičkami býčků ovinutých lupeny lípovými a ostatní 4 převislými listy habrovými. Každý ze sloupek na svazkovém pilíři má svou hlavici kalichovou s válečkem 2 cm vysokým dole a poloválečkem 2 1/2 cm vysokým nahoře. Všecky kalichy hlavic pokryty jsou pěkně modelovanými a ostře tesanými listy javorovými. Každá z hlavic má vlastní deskovitý kulatý abakus s válečkem 3 cm silným. O tyto abakové desky opírají se střední žebra klenbová, opatřená spodem štítky kopinatými lupeny zdobenými. (Obr. 403.)

Nástěnných krákorců, o něž se u zdí opírají klenbové patky, jest celkem 8, na každé stěně po 2; všecky jsou 15 cm vysoké a

velice jemně tesané ze žuly, jež bohužel značně zvětrává. Na východní stěně zdobeny jsou javorovými lupeny, na jižní hlavou berana, na západní dvěma hlavickami zaječími a na druhé srnčími, na severní stěně lupen javoru a na druhé listy kaštanu, pod nimiž tulí se k sobě 2 ptáčkové. Také patky kleneb nástěnné opatřeny jsou štítky. Žebra sbíhají se ve výšce 4.75 m nad nynější dlažbou (jež pochází z r. 1883) v západní polovici bez svorníků, ve východní ve dvou svornících. Tyto jsou bez profilu pouze kruhové desky, na nichž jsou v mělkém reliéfu vytesány na severním ruka žehnající mezi obláčky, na jižním beránek s křížkem, na němž vlaje praporec. (Obr. 404.) Podélné stěny kapitulní síně vroubeny jsou nízkými lavicemi. Blíže levé strany jest v dlažbě žulová deska, zdobená třemi pětistými růžemi, pod níž dle tradice prý pochováno tělo Závíše z Falkenšteina. Hlava uložena dle téhož pramene do levé zdi; náhrobní nápis Závíšova hrobu četl ještě Bohuslav Balbín. Do r. 1883 byly v dlažbě též 2 náhrobníky opatů Pavla z Kaplice († 1463) a Tomáše († 1493), kteréž jsou nyní (v r. 1915) složeny na nádvoří u severní zdi kostela. Kapitulní síň pochází z první doby klášterní stavby, z druhé polovice XIII. století.

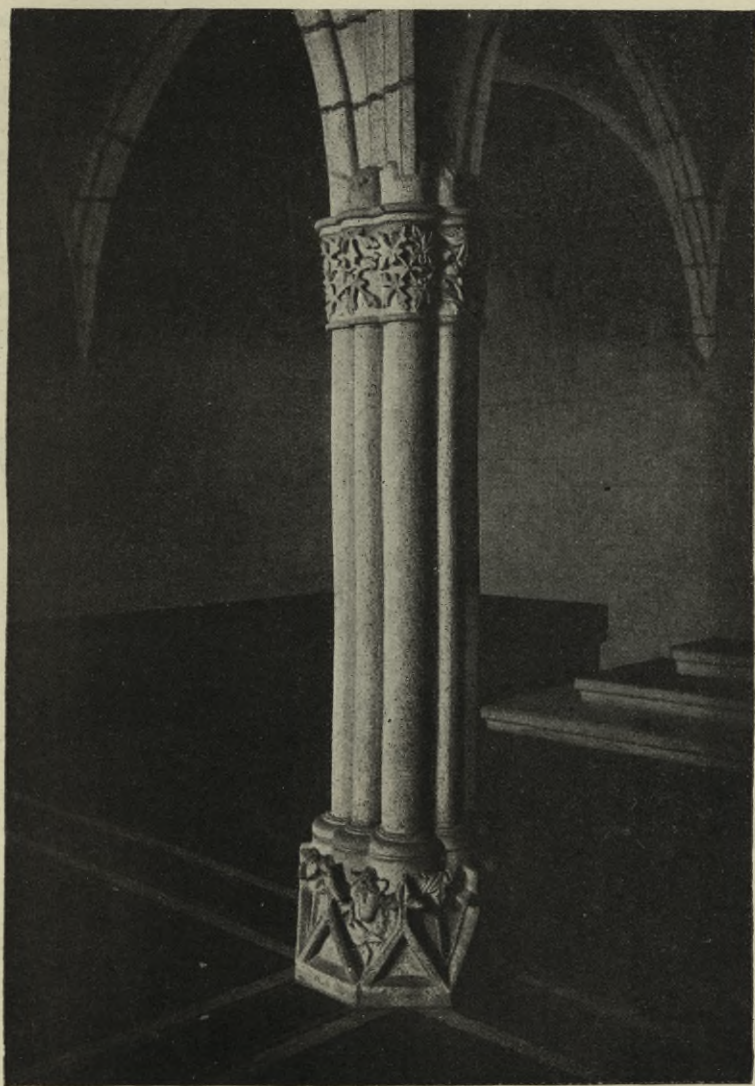
Obr. 402. Vyšší Brod. Klášter Cist. Kapitulní síň. Svazkový pilíř uprostřed síně. Půdorys a pohled. — Monastère Cist. Pilier au milieu du chapitre. Coupe et l'aspect.

Vestibul klauzury klášterní 4.60 m široký, 8.60 m dlouhý, jest na jih vedle kapitulní síně a ústí do křížové chodby; zaklenut jest síťovou klenbou bez žeber.

Refektář oddělen jest od vestibulu bytem vrátného, dvojlodní sál, 8.70 m široký, 16.70 m dlouhý, rozdělen uprostřed 3 sloupky toskánskými a 2 nástěnnými polosloupky ve dvě stejné polovice; osvětlen jest 3 obdélnými okny ve východní stěně a jedním v jižní zdi. Zaklenut jest v 8 polích českými klenbami.

Stará kuchyně, 8 m široká, 9.60 m dlouhá, jest na západ od refektáře, přístupna z předsíně, do které vchází se

z prostředka jižního ochozu rajského dvora. Osvětlena jest z obdélnými okny v jižní zdi.

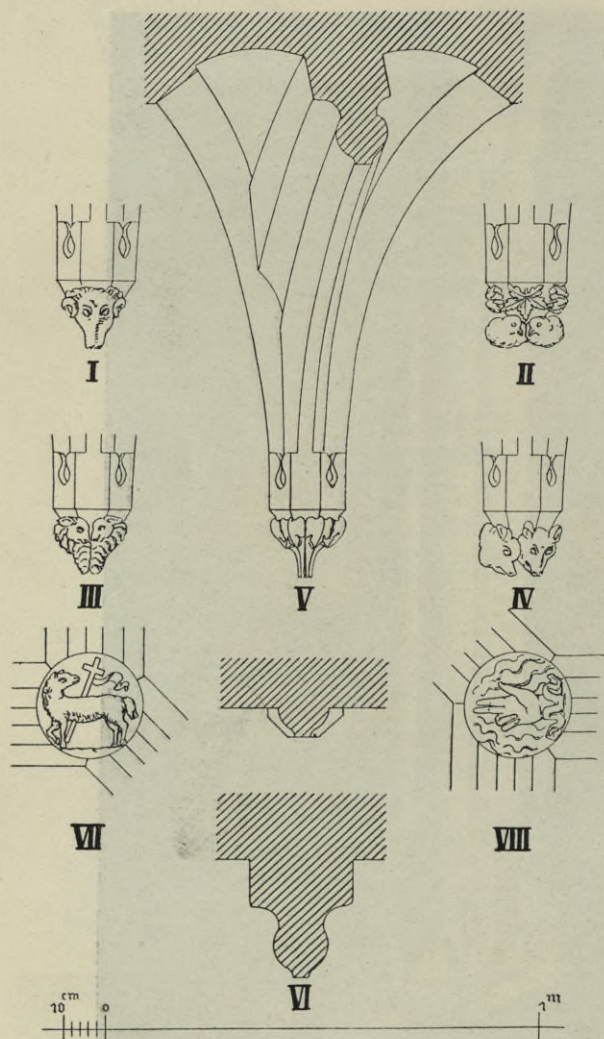

Obr. 403. Vyšší Brod. Klášter Cisterciáků. Střední svazkový pilíř v kapitulní síni. —
Monastère Cist. Pilier au milieu du chapitre.

Sloupek žulový 40 cm dole a 32 cm nahoře silný, 1.98 m vysoký, nyní bez patky (ta bezpochyby zapuštěna v nynější novější cihlovou dlažbu), s hlavicí kalichovou 28 cm vysokou, stojí uprostřed kuchyně; jejíž klenba se o něj opírá. (Obr. 405.) Klenba tato jest valená ve 4 polích s 8 výsečemi u všech 4 koutů.

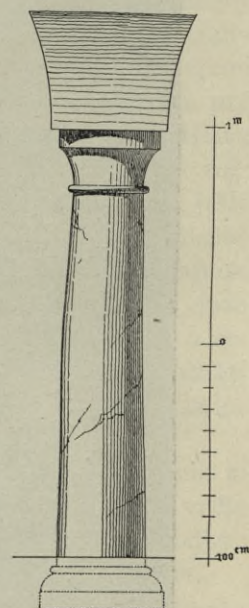
K r b původní stavby stojí při západní zdi kuchyně na podezdívce 0,90 m vysoké ze 3 stran osmistěnu. Ohniště jest dvojité a kryté zděnými plášti, podporovanými 2 krákorci o skosených hranách. (Obr. 406.)

Starý refektář, 10 m široký, 12,6 m dlouhý, na západ od staré kuchyně, s níž spojen jest dveřmi a na jih od křížové chodby. Zaklenut jest valeně s výsečemi do dvou osmistěnných pilířů, 0,56 m silných, proti nimž

Obr. 404. Vyšší Brod. Klášter Cist. Kapituli síň. — Monastère Cist. Chapitre.

Podrobnosti. I.—IV. Konsolky pod klenbou. V. Patka klenby s konsolkou. VI. Průsek klenbového žebra. VII.—VIII. Svorníky v klenbě. — Détails. I.—IV. Consoles sous la voûte. V. Naissance de voûte avec une console. VI. Coupe d'une nervure. VII. et VIII. Clefs de voûte.

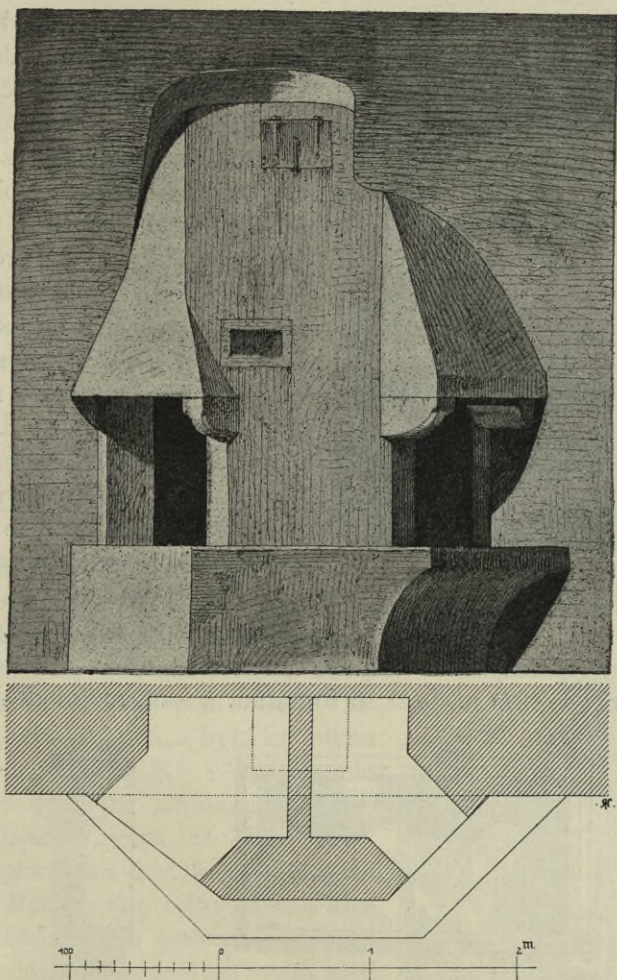

Obr. 405. Vyšší Brod. Klášter Cisterciáků. Sloupek v bývalé klášterní kuchyni. — Monastère Cistercien. Colonnnette au milieu de l'ancienne cuisine.

jsou na zdech nástěnné příporné pilíře. Slouží nyní jako vestibul mezi křížovou chodbou a zahradou.

Skladiště 2 v jihozápadním rohu kláštera, dělena 2 pilíři a sklenuta křížovými klenbami bez žeber.

Zpovědní kaple 25 m dlouhá, 8.50 m široká nachází se západně od křížové chodby na místě původního vchodu do kláštera. Jest dělena po délce 3 osmistěnnými pilíři ve 2 lodi, zaklenutými křížovými klenbami bez žeber. Osvětlena jest 4 podvojnými okny. Úprava této kaple

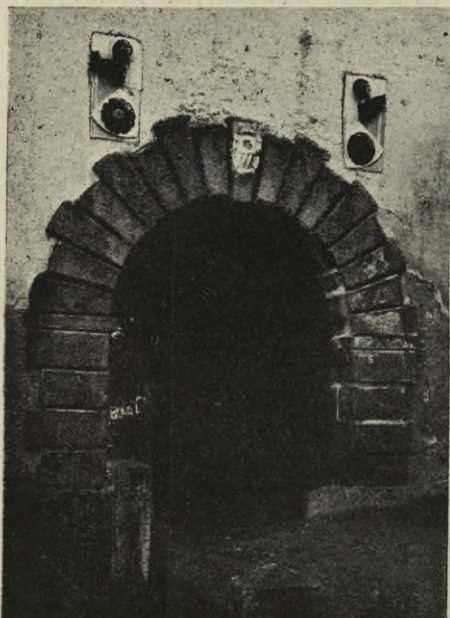

Obr. 406. V y š š í B r o d. Klášter Cist. Krb ve staré kuchyni klášterní. —
Monastère Cist. Cheminée dans l'ancienne cuisine.

jakož i severního přístavku se schodištěm pochází od lineckého architekta *F. Schiefhalera* z r. 1907.

Zbytky opevnění kláštera zachovaly se na západní a severní straně. Na sev.-východním rohu od kulaté věže táhne se hradba k nízké patrové stavbě podepřené 7 opěráky z žulových kvádrů. V budově té bývalo vězení, nyní jsou v ní chlévy. K západní straně přiléhá věžovitá stavba, v jejíž ose vede brána, svrchem půlkruhová,

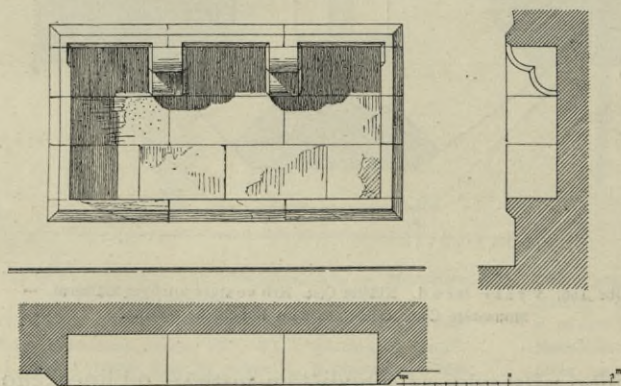
obložena na venek renaissanční rustikou. V závěráku jest vespod vytesaná pětilistá růže, na ven pak znak s červenou růží v kartuši renaissanční.

Obr. 407. Vyšší Brod. Severozápad. brána do klášteřa Cisterciáků. — Monastère Cist. Porte nord-ouest.

Nad branou na pravo i na levo jest po znaku s klenotem i kolčím, rovněž s pětilistou růží. Vchodu toho úprava pochází z XVI. stol., ale brána sama jest starší. Průjezd zaklenut jest valenou klenbou s výsečemi. (Obr. 407.) Seda dla v průjezdě, 2·98 m dlouhá, nacházejí se v západní zdi ve výklenku 1·46 m vysokém, 48 cm hlubokém, obdélném, vroubeném tesaným obložením; vrchní desky jsou podporovány dvěma krákorci a o 2 podvalcích se skosenými hranami. (Obr. 408.) Nad nynějšími dělnickými byty a chlévy na západní a jižní straně táhla se až do padesátých let předešlého věku h r a d b a, prostoupená 5 okrouhlými věžemi, podobnými těm, jež se dosud zachovaly. Věže měly nízké kamenné zdivo, vyšší patra byla dřevěná, bezpochyby s podsebitím. Zahřady klá-

šterní jsou dvě (zelinářská a ovocná) na sever od kostela a ovocná na jižní straně klášteřa; v této nachází se fontánka s kamenným drakem.

Obr. 408. Vyšší Brod. Klášteř. Sedadla v západním průjezdě. — Monastère Cist. Sedile au vestibule.

b) I. patro. Chodba fráterů, 4 m široká, 35 m dlouhá, táhne se na jih od kostelní věže, zaklenuta jest valenou klenbou s výsečemi. Ověšena jest obrazy s podobiznami opatů Vyš. B. klášteřa. Obraz

Pohled na klášter V. B. z XVIII. stol., na němž věž má osmibokou lucernu s cibulovitou bání, jakáž jest i na sanktusníku. Podobizny Petra Voka z Rožmberka a jeho choti Hedviky po 1·20 × 2·10 m vel., malované r. 1759 k 500letému výročí založení kláštera. Zajímavý jest obraz P. Voka svým pozadím, na němž namalován klášter Vyšebrodský, jak byl ve středověku, opevněný hradbami s 12 věžemi.

c) Knihovna.

Literatura: G. Grueber, M. d. Z. K. I., 97; Raf. Pavel, Handschriften-Katalog der Hohenfurter Stiftsbibliothek, S. Ber., Wien. Akad. XCV., 873; Týž, Führer durch die Räumlichkeiten d. Stiftes Hohenfurt, Graz 1882, 51, 125; J. Jireček, Z rukopisů kláštera Vyšnobrodského v Čas. Čes. Musea 1885, 563; W. Bäumer, Ein deutsches geistliches Liederbuch mit Melodien aus dem XV. Jht. nach Handschrift des Stiftes Hohenfurt, Lipsko 1895; J. Wolkán, Hohenfurter Mariensequenz v Mitth. d. V. f. Geschichte d. Deutsch. i. B. XXX. 1895, 395; Val. Schmidt v Mitth. d. Verein. f. Geschichte d. D. i. B. XXXV., 73; Týž, Eine Miniaturenschule in Hohenfurt (XV. Jht.) v Deutsche Arbeit 1902; K. Konrád, Dějiny posvátných zpěvů staročeských od XV. věku. 1893, V., 6. a j. v.; G. M. Dreves, Cantiones bohemicae des XIII., XIV. u. XV. Jahrht. nach Handschriften aus Prag, Hohenfurt, etc., Lipsko 1886; Lud. Hain, Repertorium bibliographicum, Stuttgart a Lutich, 1826—1838; W. A. Copinger, Supplement to Hain's Repertorium Bibliographicum, Londýn, Henry Sothreau and Cie. 1895—1902; R. Proctor, Index to the early Printed Books, Londýn, 1898—1903.

Základem nynější velkolepé knihovny kláštera Vyšebrodského byla malá příruční knihovna, kterou přineslo z Wilheringu r. 1259 prvních 12 mnichů, jejíž seznam se zachoval i s většinou oněch knih podnes, připsán na posledním listě pergamenového rukopisu č. LXXVII. V prvních dobách chována byla knihovna v bytě opatů. Ku konci XV. věku byla díla v knihovně opatřena nápisem: Iste est liber b. Marie Virginis de Alto vado. Značného přírůstku dostalo se knihovně od pánů z Rožmberka, zejména za Petra Voka, posledního jich potomka. Teprve opat Quirin Mickel postavil r. 1757 nynější místnosti, v nichž uloženy jsou knihy. Tyto až do jeho dob v knihovně nashromážděné nesou jako *ex libris* jeho znak. (Obr. 409.) Dalšími zvelebiteli knihovny byli nástupce Mickelův opat Heřman Kurz, za něhož upraven velký knihovní sál, a konečně opat Valentin Schopper, za kteréhož byla pro knihovnu upravena střední chodba r. 1845. Nyní zaujímá knihovna místnosti bývalého starého konventu, postaveného opatem J. Taxerem r. 1587 a noviciátu.

Obr. 409. Vyšší Brod. Klášter Cisterciáků. Knihovna. Ex libris opata Q. Mickela. - Monastère Cistercien. Bibliothèque. Ex libris de l'abbé Q. Mickel.

1. Střední chodbu, 4 m širokou a 42·60 m dlouhou, osvětlenou oknem v čelní západní zdi, se skříněmi po obou stranách. Na čelní stěně visí podobizna opata Valentina Schoppera s nápisem: Anno post nativitate Domini nostri Jesu Christi 1845 libros ex bibliotheca sic dicta antiqua, seu ex cubili conventuali numero 17 signato in praesentem ambitum transferii, in hisque cistis neoconfectis reponi curavit Reverendissimus D. V. Schopper Abb. Alt. (Obr. 410.)

2. Střední sál, 7·50 m široký a 11·25 m dlouhý, osvětlen 2 sdruženými okny, krytý rovným stropem, na němž namalován od Lukáše

Obr. 410. Vyšší Brod. Klášter Cisterciáků. Chodba knihovny. — Monastère Cistercien. Corridor de la bibliothèque.

Vávry v r. 1817: Soud Šalamounův; oba vchody ze středního sálu, vedoucí do síně prvotisků na východní straně a do velkého sálu na západní straně, jsou zdobeny sloupy; dveře jsou vykládané a jsou na nich namalované květiny. Kolem sálu postaveno 10 velkých skříní, sahajících až po strop, s rokokovými nástavci. (Obr. 411.)

3. Síně prvotisků, 9 m široká a 9 m dlouhá, osvětlena jest velkým sdruženým oknem; zaklenuta jest zrcadlovou klenbou. Stěny jsou cele obloženy skříněmi a policemi na knihy.

4. Velký sál knihovny, 11·25 m široký, 19·50 m dlouhý a 4·70 m vysoký, přístupný jest šoupacími dveřmi ze středního sálu, od něhož leží na západ. Osvětlen jest 7 okny. Rovný strop pokryt malbou, představující izletého Ježíše v chrámě od Lukáše Vávry, provedenou na počátku XIX.

věku. Stěny sálu zdobeny jsou velkou podobiznou opata Quirina Mickela, visící nad vchodem, a pokryty jsou 21 skříni vykládaných, s rokokovými zlacenými nástavci, nad nimiž střídají se sochy andělů s oválnými obrazy církevních otců. (Obr. 412.)

5. Sloupový sál, 15 m široký a 19.60 m dlouhý, postaven byl r. 1838. Sál leží na sever od střední chodby a na západ od rajského dvora. Rozdělen jest 4 páry toskánských sloupů ve 3 lodi. Od sloupů pnou se na všechny 4 strany pásy, jimiž jest celý sál dělen v 15 obdélných polí, zaklenutých českými klenbami. Osvětlen jest na obou podélných stranách

Obr. 411. Vyšší Brod. Klášter Cisterc. Střední sál knihovny. — Monastère Cistercien. Salle centrale de la bibliothèque

5 páry oken, svrchem půlkruhových. Ve vitrinách uprostřed jsou uložena vzácná díla knihovny, stěny jsou ověšeny obrazy a mnohými předměty museálními, kteréž jsou také ve vitrinách vyloženy. (Obr. 413.)

Celkem chová knihovna na 70.000 svazků, rukopisů na pergameni 205, na papíře 1006, prvotisků do r. 1500 jest 400, do r. 1539 úhrnem 1266 svazků.

Z rukopisů uvádíme: Listy sv. Pavla, č. LXIX,*) 4 listy 15 × 21 cm veliké, na pergameni minuskule s červenými majuskulemi. Fragment z VIII. století, vyloženy ve sloupovém sále.

Psalterium davidicum č. XLIX, 13 × 18 cm velké, 142 listy pergamenové; psáno minuskulemi s červenými a modrými ini-

*) Klášterního seznamu.

Obr. 412. Vyšší Brod. Klášterní knihovna, Velký sál. — Monastère Cistercien. Bibliothèque. Grande salle.

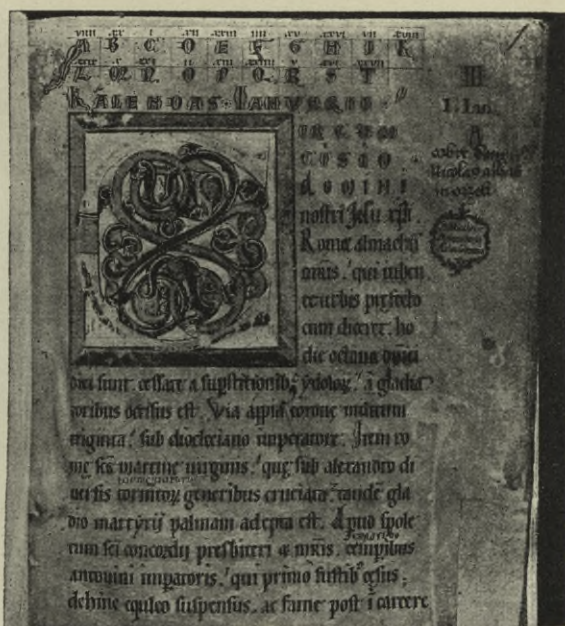

Obr. 413. Vyšší Brod. Galerie. Sloupový sál klášterní obrazárny. — Monastère Cistercien. Salle de colonnes de la galerie de peintures du monastère.

tiálami, 10 velkými krásně ornamentovanými iniciálami a 2 nedokončenými; s německými poznámkami in margine. Dílo velmi sešlé, má na 141. listě letopočet: 1018. Desky z hladké vepřovice pozdější.

Dialogi Gregorii č. LXXXI, 25 × 18 cm velkých 86 listů, minuskule s červenými majuskulemi, psány r. 1081—1082 Evinem (Janem), se staroirskými glossami. Desky z hladké vepřovice.

Antifonář č. XCVIII. 15 × 20 cm vel. na pergamenu neумы s minuskulemi, z XI. století., červenými iniciálkami a nadpisy. Desky z bílé vepřovice pozdější.

Obr. 414. Vyšší Brod. Klášterní knihovna. Martyrologium Cisterciense. L. 1. — Monastère Cistercien. Bibliothèque. Martyrologium Cist. F. 1.

Hymnus de Beata č. LXVIII. 16 × 22 cm vel. na pergamenu neумы s červenými iniciálkami a nadpisy. Desky z bílé vepřovice pozdější.

Versa Offic. Resurex č. X. 9 × 12 cm velkých 254 listů pergamenových, minuskule s červenými iniciálkami. Z XII. století.

Comentarius biblicus super Lucam et Joannem. č. CXXXIX. 24 × 36 cm velkých 179 listů na pergamenu. Text psán jest většími minuskulemi mezi 2 sloupci gloss psaných menším písmem. Krásně jsou provedeny iniciály polychromně s různými zvráty na zlaté půdě, zejména: na listě 1. iniciály L a M, na listě 2. P, na 114. H a na 115. J. Dílo toto z XII. věku pochází z Wilheringu a bylo sem přineseno prvními mnichy. Vazba v hnědé teletině s tlačenými růžicemi v kosočtvercích, s bronzovými sponami, jest z počátku XVI. století.

Martyrologium Cisterciense č. LXXVIII. 20 × 27 cm velkých 109 listů pergamenových. Minuskule s románskými červenými a modrými iniciálkami. Na 1. a 107. listě velké iniciály na modré půdě. List 1. (Obr. 414.) Na mnohých listech psané glossy z XIV. a XV. století. Na 1. listě: obijt domů Nicolay Abbas in Ozzek (opat Mikuláš I., † 1368), na jiných připsáni čeští patronové. Dílo pochází z XII. století a bylo druhdy v majetku Oseckého kláštera. Vazba z XVIII. století.

Missale Cisterciense č. LXXV, 23 × 35 cm velkých 207 listů pergamenových. Minuskule s různobarevnými iniciálkami men-

Obr. 415. Vyšší Brod. Klášterní knihovna. Missale Cist. L. 3. — Monastère Cisterciense. Bibliothèque. Missale Cist. F. 3.

Obr. 416. Vyšší Brod Klášterní knihovna. Missale Cist. L. 140. — Monastère Cistercien. Bibliothèque. Missale Cist. F. 140.

šími a několika velkými. Na listě 3. iniciála A. (Obr. 415.) Na listě 136. dvojitá iniciála E a D, na l. 140. v iniciále T zobrazen Kristus P. (Obr. 416.), na l. 145. inít. E, na l. 160., 163., 169., 186. a 187. inít. D, na l. 180. inít. F a O na l. 181. inít. T. V glossách jest citát ze zakládací listiny Vyšebrod. kláštera od Petra Voka z Rožmberka. Missal psán r. 1282. Desky z bílé vepřovice z XVIII. stol.

Missale Cisterciense č. CXII. 15 × 21 cm velkých 171 listů pergamenu, minuskule s červenými majuskulemi a s iniciálami; na l. 33. namalován v iniciále T Kristus, P. Maria a sv. Jan. Noty na 1. řádce. Dílo psáno v XIII. stol. Desky z bílé vepřovice, v ní tlačené ornamenty romanisující.

Decretum Gratiani, č. CXXXVII. 30 × 47 cm velikých 322 pergamenových listů. Minuskule s červenými a modrými majuskulemi, s 360 velkými iniciálkami malovanými na zlaté půdě a 38 krásně illuminovanými miniaturami, rovněž na zlatém podkladu. Zvláště vyniká miniatura na 1. listu, představující Krista P., dávajícího z á k o n papeži a císaři. (Obr. 417.) Vzácné dílo ze XIV. století s komentarem Bart. z Brescie. Desky v bílé kůži potisknuté ornamenty s bronzovým kováním jsou ze XVII. století.

Obr. 417. V y š š í B r o d. Klášterní knihovna. Decretum Gratiani L. I. — Monastère Cistercien. Bibliothèque. Decretum Gratiani F. 1.

Compendium Ordinis Cisterciensis, č. XLII., 13 × 18 cm velikých 44 listů psaných minuskulemi s červenými a modrými iniciálkami. Na 1. l. jest jemnými červenými arabeskami zdobena modrá iniciála P. Psáno v r. 1350. Původní desky s železným kováním a řetězem.

Missale Cisterciense č. CXXXIII. 26 × 35 cm velikých 214 listů na pergamenu; v 1. sloupci psáno minuskulemi s červenými a modrými majuskulemi s iniciálkami v těchže barvách, s draky a jinými zvířaty (na př. v A na 1. listu) s marginaliemi. Na předloženém prázdném listu připsáno kurentkou: *Bdrawa maria myloſti plna boh x tebu, pozehnana Ty w zenach y pozehnany plod brnycha sweho amen.* Následuje Gloria a Credo, pak: *Liber hospitalis in Alto vado donatus dominos nostros de Rosemerk pro anima amite eorum domine Margarete contho-*

ralis domini bawari de straconicz (Marketa byla choť Bavora III. ze Strakoníc, † 1357). Před kanonem miniatura ukřižovaného P. Ježíše s Matkou Boží a sv. Janem Mil. Na konci psáno: „In fine benedicatur nomen Marie *Johã Hražover*“. Tento byl iluminátorem a písařem missalu kolem r. 1350. Původní desky v modré kůži s pěkným nárožním kováním, s arkaturami a růžicemi uprostřed a s 2 sponami. Vzácná česká práce.

Diurnale Cisterciense č. XXII, 10 × 15 cm velikých 299 listů pergamenových psáno miniaturními minuskulemi s drobnými modrými a červenými iničiálkami. Psáno v XIV. stol. Desky původní v hnědé teletině s mosazným gotickým kováním.

Processionale Cisterciense, č. XXXV. 10 × 14 cm velkých 39 listů pergamenových, psaných r. 1395. Desky z hnědé teletiny.

Apparatus super Clementinis Ioannis Andreae. Liber VI. Č. CXLVII, 29 × 43 cm velkých 59 listů pergamenových psaných minuskulemi s iničiálkami na zlaté půdě ve XIV. stol. Desky z bílé vepřovice z XVIII. stol.

Biblia sacra. Č. LXXIII, 22 × 32 cm velikých 446 pergamenových listů, minuskule s červenými a modrými iničiálkami; na 1. a 3. listě namalované neumělé miniatury. Ze XIV. století. Desky z bílé vepřovice s bronzovými růžicemi ze XVII. stol.

Haymonis tractatus super Apocal. et Thom. Aq. Expositio in Joannem, č. CXXXV, 32 × 42 cm velkých 275 listů pergamenových, psáno minuskulemi s různobarevnými ornamentálními iničiálkami. Na 1. a 2. listě v iničiálkách L a A figurální miniatury na zlaté půdě. Na konci připsáno, že dílo bylo pořízeno r. 1393 opatem Vyšebrodským Ottou z Wyhnanic. Desky z bílé vepřovice z XVIII. stol.

Psalterium, č. CXXXII, 25 × 35 cm velkých 343 listů pergamenových psaných kurrentkou s červenými a modrými majuskulemi a červenými rubrikami. Pochází z XV. století z Pasova. Desky původní z červené kůže s gotickým bronzovým kováním.

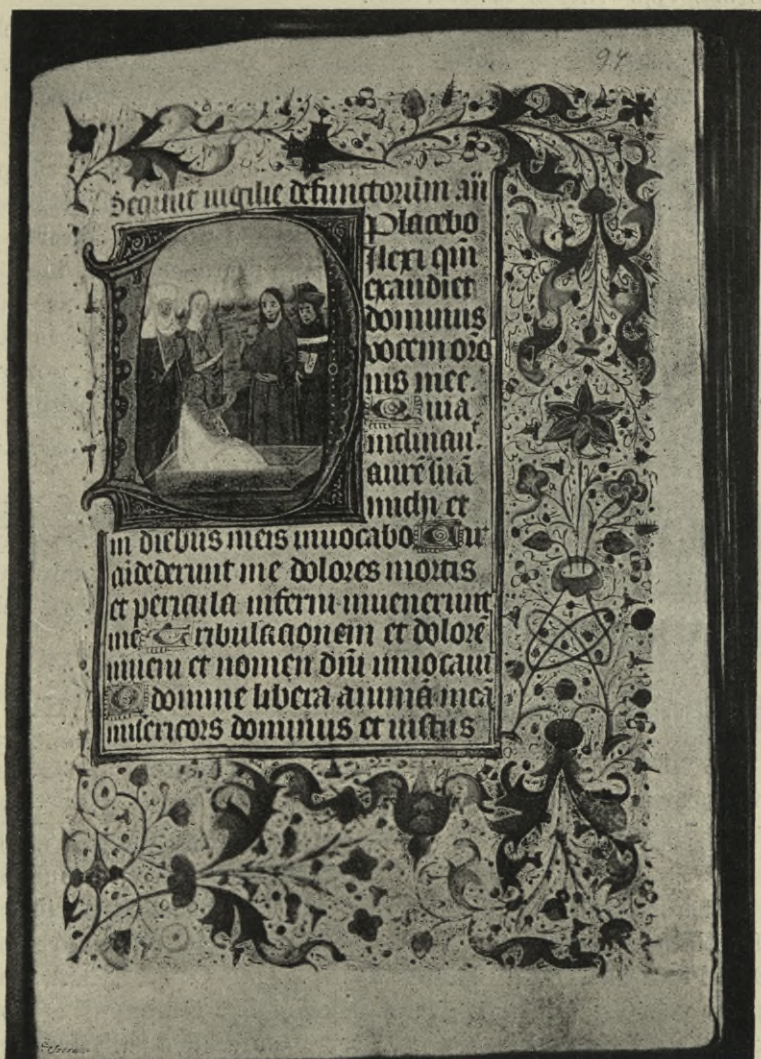
Liber precatoribus, č. XXXVII, 15 × 21 cm velikých 194 listů na pergamenu, psáno minuskulemi s malovanými iničiálkami a 23 bohatě iluminovanými listy. List 94. s iničiálkou D, v níž iluminováno vzkříšení dcery Jairovy. (Obr. 418.) Francouzská práce z XV. století. Desky z hnědé teletiny s nápisem KE CEST LIVER LERA PARADIS GAIGNEA AM. (Qui ce livre lira, paradis gagera. Amen.)

Antifonář cisterc., č. CLIV. 37 × 57 cm velký na pergamenu psán minuskulemi se střídavě červenými a modrými iničiálkami a 19 velkými miniaturami na zlaté půdě. Z XV. stol. Původní vazba z bílé vepřovice s tlačenými ornamenty a mosaznými kováním.

Missale pro Praelatis pontif., č. CXLIX., 30 × 39 cm 204 listy na pergamenu, psáno minuskulemi s barevnými majuskulemi a 14 miniaturami. Na 12. obraz sv. Jana a znak rytířů z Drachovce (ma-

jitele Omleňic). Česká práce z XV. století. List 86. v init. T: bičovaný Kristus. (Obr. 419.)

Missale diöces. Pragensis se svátky českých patronů. Č. LIX, 14 × 21 cm velkých 172 listů pergamenových, psáno minuskulemi

Obr. 418. Vyšší Brod. Klášterní knihovna. Liber precatoribus. List 94. — Monastère Cistercien. Bibliothèque. Liber precatoribus. F. 94.

s různobarevnými iniciálkami. Desky původní z hnědé teletiny s tlačenými růžicemi a dráčky, s bronzovým kováním. Pražská práce z XV. století.

Missale secundum usum Cisterc. Č. LXVII., 16 × 24 cm velkých 165 listů pergamenových, psáno minuskulemi s červenými a modrými majuskulemi. Na 1. listě velká zlatá iniciála H na hnědé

půdě, primitivně malovaná. Z konce XV. stol. Desky původní v hnědě teletině s mosazným kováním.

Modlitby v dolnorýnském nářečí, 6 × 9 cm velikých 236 listů na papíře psaných minuskulemi s modrými iniciálkami. Z XV. stol. Desky z bílé vepřoviny z XVIII. stol.

Zpěvník německých písní, č. 8b, 11 × 15 cm velikých 130 listů papírových popsanych kurentkou. Desky dřevěné, původní, s bílým koženým hřbetem a mosaznými sponami. Z XV. století.

Obr. 419. Vyšší Brod. Klášterní knihovna. Missale pro prelatís. L. 86. — Monastère Cistercien. Bibliothèque. Missale pro prelatís. F. 86.

Český kancionál, fragment, č. CCIII. 35 × 53 cm pergamenový velký list se zlatými notami a kurentním písmem: Prorok Isaiáš prorokoval ň toho žadal a ržka: V rosu dajte nebesa atd. V iniciále P namalován Isaiáš, po straně listu miniatura pozdravení andělské. Dole vede řezník vola. V rohu znak řezníků. Jest z počátku XVI. století.

Psalterium Cisterc. 10 × 14 velkých 231 list psaný kurentkou s červenými majuskulemi. Desky původní z hnědé teletiny z XVI. století.

Z prvotisků: Erste deutsche Bibel, Hain 3129, Proctor 286, 28 × 38 cm vel. 405 listů. Tisk J. Eggesteyn v Štrasburku r. 1466. Na listu 405. připsáno: „In dem Jar als ma zalt nach Cristi unjeres lieben Herren geburt Tuzend vierhundert und Drei und subenzig Jar hab ich Johannes Gmift genant Brünzler diß buch kouft“ atd. Desky v bílé vepřovici tlačené ornamenti.

Bibli králická Panzer IV. S. 411. Č. 4. (Hain neuvádí) 22 × 32 cm vel. 607 listů (bez titulu). Minuskule s červenými a modrými iniciálkami. Na l. 601. vytisknuto: „Pracny teso a diela knih tiechto zakona bozie° konerz učinien gř šťastnie w slawnem Miestie Starem Prajžkem kteroužto pracny slowutni mužie a miesťianee Pan Jan Pyllik a pan Seweryn Kramat to° leta konselee a pan Jan od Čapuow,“ . . . a to leta bozie° fisyzie° čtyřsteho osmdesateho osmeho mjesyzie xrpna. Desky z hnědě teletiny pozdější.

S. Johannes Chrysostomus: Homiliae in evangelium S. Matthaei, Hain-Copinger 5034, Proctor 197, 21 × 29 cm vel. Tisk J. Mentelin v Štrasburku před r. 1466. 256 listů nečíslovaných.

Na l. 129. prázdná strana. Na listu 1. malovaná iniciálka L. Skvostný exemplář. Vazba v bílé vepřovici, tlačené ornamenty, kovaná železnými sponami jest z XVIII. stol.

Joh. Gerson: *De spiritualibus nuptiis*. Hain* 7715, Proctor 1943, 21 × 31 cm vel. 40 listů nečíslovaných. Tisknuto v Norimberce bez udání tiskaře r. 1470. Minuskule s červenými iniciálkami. Svázáno dohromady s:

S. Bernardus Claraevaet. *Flores*, 154 listy, tisk minuskulemi s červenými a zelenými iniciálkami. Bez udání roku a tiskaře.

S. Leo Magn. *Sermones et Epistolae*. 23 × 31 cm vel. 134 listů po 38 řádkách, bez číslování. Tiskli *Conrad Sweeney* a *Arnold Pannartz* 1470 v Římě, latinkou se střídavě červenými a modrými iniciálkami. Na vnitřní straně desky jest exlibris Ě Bibliotheca Woogiana. Zavázáno v pergamenu.

S. Isidorus Hispalensis. *Soliloquia*, 20 × 28 cm velkých 18 listů bez čísl. po 37 řádkách. Hain* 9294, Proctor 1958. Minuskule bez iniciál, bez udání tiskaře a místa (J. Sensenschmid v Norimberce kol r. 1470). Svázáno dohromady s:

S. Bonaventura. *Soliloquium*, 28 listů, Hain Copinger 3463, Proctor 1143, tisk minuskulemi ve 2 sloupcích *Bartol. de Unckel* v Kolíně n. R. r. 1484. Desky z bílé vepřovice z XVIII. stol.

S. Cyprianus. *Epistolae, Turrecremata* Joh. de kard. *Explanatio in psalterium*, 22 × 30 cm vel. 134 listy. Hain 15693, Proctor 1592. Tiskl minuskulemi s červenými iniciálkami *Jan Schüssler* v Augsburgu r. 1471. Na 1. listě velká fialová iniciála se zelenou ozdobou. Desky z bílé kůže z XVIII. stol.

Das Leben der Heiligen, 28 × 38 cm vel., Hain-Copinger* 9968, obsahuje: *Winterteil* z r. 1471, 175 listů (ze 256) a *Sommerteil* z r. 1472 má 203 listy (z 212). Tiskl *Günther Zainer* v Augsburgu minuskulemi s červenými iniciálkami ve 2 sloupcích po 50 řádkách, číslov. V každém díle je na 1. stránce ozdobná iniciála a v textu mnoho barvených dřevorytů. Desky z bílé kůže z XVIII. stol.

S. Isidorus Hispalensis. *Etymologiarum libri XX*. 20 × 29 cm vel., 265 listů pergamenových; tisk po 38 řádkách latinkou s červenými iniciálkami *Günther Zainer* v Augsburgu r. 1472. Hain* 9273, Proctor 1522. Na 5. listě zlatá iniciála D s polychromovanou výzdobou. Vzácného díla zachovalý exemplář. Vazba z bílé kůže z XVIII. stol.

Rainerius de Pixis O. P. *Pantheologia seu Summa universae theologiae*, 2 díly po 29 × 41 cm vel. s 381 a 475 listy po 57 řádkách bez číslování. Hain* 13015, Proctor 1959. Tiskli *Jan Sensenschmid* a *Henricus Kefer* v Norimberce r. 1473 minuskulemi s červenými iniciálkami různé velikosti, s mnoha rukopisnými poznámkami. Pochází z knihovny Menších bratří v Solnohradě. Desky z bílé kůže z XVIII. stol.

M. T. Cicero. *Epistolae familiares ad Lentulum cum comentario* Hubert Cler. Crescentino, 22 × 33 cm vel. 240 listů po 62 řádkách. Hain-Copinger* 5193. Tiskl *Baptista de Tortis* v Benátkách r. 1485 latinkou ve 2 velikostech s barevnými iniciálkami. Předmluva a každá z knih počíná skvoštnou zlatou iniciálkou. Strana 3. první knihy zdobena illuminovanou obrubou na zlaté půdě a dole znakem Rožmberským. Desky původní z hnědé teletiny se 4 mosaznými sponami (z nich 2 utrženy).

Heures à l'usage de Rome, 15 × 21 cm velkých 72 pergamenových listů číslovaných, po 32 řádkách. Hain-Copinger 8855. Tisk minuskulemi s iniciálkami *Filipa Piroucheta* v Paříži. Scházející iniciály doplněny jsou ruční malbou. S mnoha celostránkovými dřevoryty, z nichž na str. 24 a 25. jsou kolorovány a zlatem zdobeny. Každá strana má po obrázkové obruby dokonalé úpravy. Na vnitřní straně desek vytisknuto: *Ex bibliotheca Mariana Congregationis Oratorii Ofipolinensis N.* (z Lisabonu). Desky původní pergamenové se zlatou ořízkou a obrubou, uprostřed každé strany vtisknut zlatý věneček. Vzácné dílo.

Biblia latina cum Glossa ordinis. Walafridi Strabonis et interlinearia Anselmi Laudunensis. Hain-Copinger* 3173, Proctor 299, Panzer I. 200, 34 × 50 cm vel. ve 4 svazcích, majících 254, 326, 340 a 290 listů; tiskl ve 4 typech minuskulemi ve 2 sloupcích s červenými iniciálkami s glossami v 73 řádkách *Adolf Rusch* v Štrasburgu kol r. 1480. Předsádkové listy pergamen, ostatní papír. Na 1. listě výborně polychromovaná iniciálka A na zlatě s rozvilinami, které jsou i na čáře dělící oba sloupce. (Obr. 420.) Desky původní v hnědé teletině s bílými hřbety a hluboce vtlačenými ornamenty a mosazným, jemně ciselovaným kováním o 4 nárožích, 2 růžicích a 2 sponách.

Bible, 15 × 21 cm velkých 601 listů. Tisknuta v Basileji r. 1522 bez udání nakladatele. S mnoha vlastnoručními glossami Melanchtona a s 16 popsánými stranami. Koupěna r. 1760 v dražbě

Ve velkém sále vystaveny na stolech mapy, zejména: mapa Čech 140 × 150 cm vel. od *J. Ch. Müllera* z r. 1720.

Mapa Prahy s okolím 37 × 54 cm vel. od *Kajetana Hollera* z r. 1757, na níž vyznačeny jsou postavení baterií Bedřicha II. při obléhání Prahy.

Mapa Prahy 72 × 134 cm vel. od *Kajetana Hollera* z r. 1763.

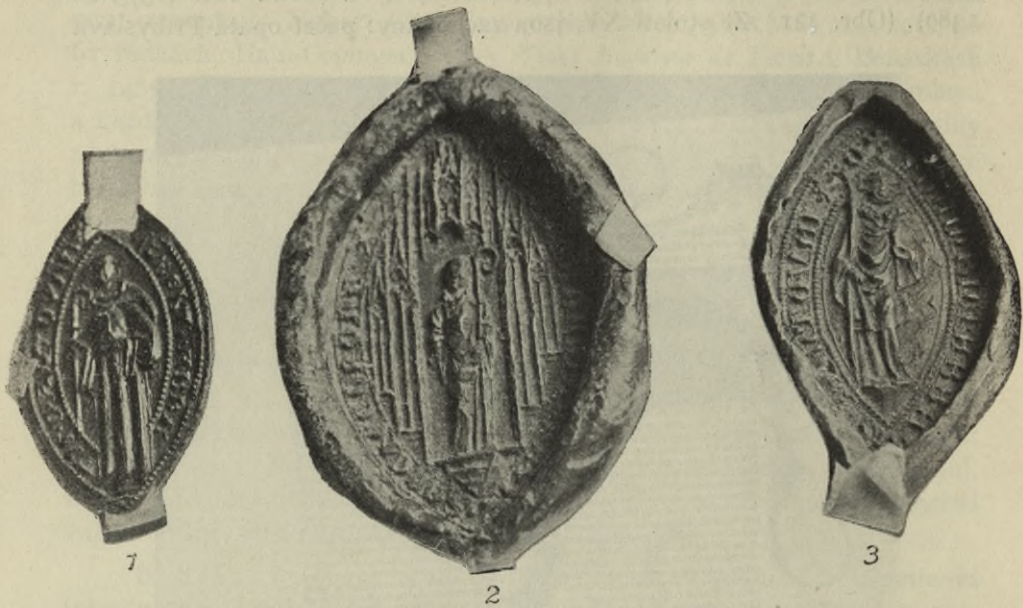
Archiv jest pečlivě veden od založení kláštera. O srovnání jeho starali se zejména P. M. Kühweg, který zanechal v rukopisu obširnou kroniku kláštera v 5 velkých foliantech, pak P. Philibert Panhölzl, nynější bibliothekář. Ze starých listin z XIII. věku nezachovaly se pečetě opatské. Nejstarší zachovaná pečeť jest ze XIV. stol. a to opata Alberta (1353—1357). (Obr. 421.) Pak dvou jeho nástupců, opata

Jindřicha II. Pukassera (1357—1373) (obr. 421.) a Otona III. (1373 až 1380). (Obr. 421.) Ze století XV. jsou zachovány: pečeť opata Přibyslava

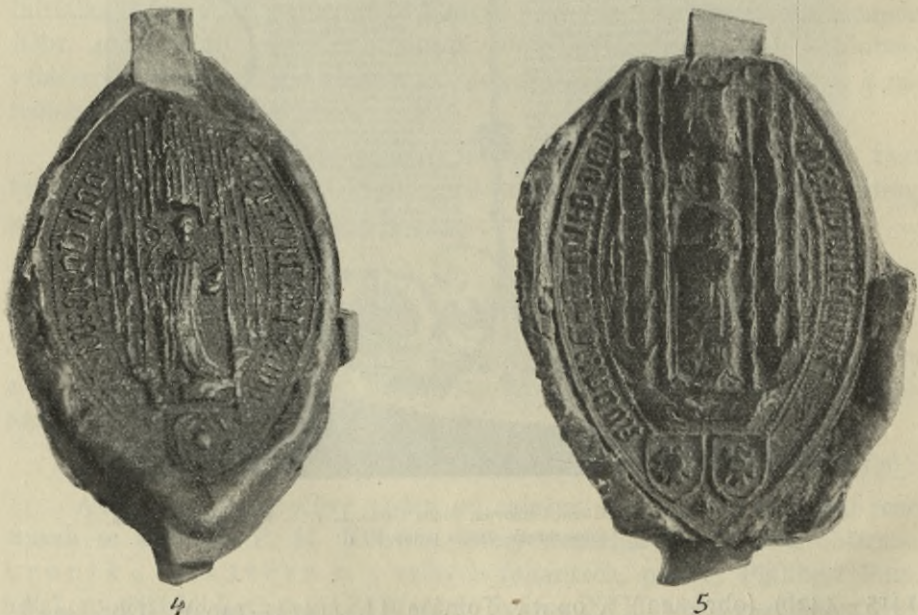

Obr. 420. Vyšší Brod. Klášterní knihovna, Biblia latina. L. I. — Monastère Cistercien.
 Bibliothèque. Biblia latina. F. I.

(1415—1426) (obr. 422.) a opata Tomáše II. (1473—1493). (Obr. 422.)
 Tyto nejstarší pečeť představují postavu sv. Benedikta v mandorle.
 Pozdější opatské pečeť byly jejich znaky. (Obr. 422.)

Obr. 421. Vyšší Brod. Klášter Cist. Archiv. Nejstarší pečeti. 1. Opatá Alberta (1352). 2. Opatá Jindřicha II. Pukassera (1357). 3. Opatá Otty III. (1373). — Monastère Cistercien. Chartrier. Les plus anciens sceaux: 1. De l'abbé Albert (1352). 2. De l'abbé Henri II. Pukasser (1357). 3. De l'abbé Othon III. (1373).

Obr. 422. Vyšší Brod. Klášter Cist. Archiv. Pečetě: 4. Opatá Přibyslava (1415). 5. Opatá Tomáše II. (1473). — Monastère Cistercien. Chartrier. Sceaux: 4. De l'abbé Přibyslav (1415). 5. De l'abbé Thomas II. (1473).

d) Obrazy.

Literatura: E. Wocel v Mitth. d. C. C. III., 1858, 175; B. Grueber v Mitth. d. Ver. f. Geschichte d. Deutschen i. Böhmen V., 20; Dr. K. Chytil v Jahrbuch d. k. preussischen Kunstsammlungen XXVIII., Berlin, 1907, 147; t ý ž v Památkách archeol. a místopisných 1885; Dr. J. Woltmann v Deut. Kunst in Prag 1877 (k madoně v kostele!); t ý ž, Notizen zur Geschichte der Malerei in Böhmen (V. Buch der Malerzeche in Prag) vydal Dr. M. Pangerl ve Vidni 1878; T ý ž, Zur Geschichte der böhm. Miniaturmalerei v Repertorium für Kunstwissenschaft II., 9; Dr. J. Neuwirth, Zur Geschichte der Tafelmalerei in Böhmen v Repertorium für Kunstwissenschaft VIII. z r. 1885, 58; Richard Ernst, Beiträge zur Kenntnis der Tafelmalerei Böhmens im XIV. und Anfang des XV. Jahrhunderts ve Forschungen zur Kunstgeschichte Böhmens VI., Praha 1912 (s obrazy tabulovými z Vyšebrodského kláštera); Dr. Bedřich Burger, Deutsche Malerei v Handbuch der Wissenschaft, Lieferung 5, 6, 10 a 11 r. 1914 (s tabulovými obrazy z V. B. kláštera); Wörl's Reisebücher, Führer durch Hohenfurt.

Obrazárna klášterní čítá 388 obrazů číslovaných a 12 nečíslovaných, vystavených kromě velkého sloupového sálu v sále zvaném červeném, 8 × 9-80 m velikém, jenž sousedí na sever se sloupovým sálem, zaklenut jest čtyřmi českými klenbami, opírajícími se o střední toskánský sloup, a osvětlen dvěma okny v západní zdi. Konečně jsou pověšeny obrazy v místnosti na východ vedle červeného sálu a v chodbovité galerii, 3 × 8-80 m veliké, kterou přistavěti dal r. 1904 opat Bruno Pammer dle návrhu arch. F. Schiefthaler z Lince.

Těžiště významu obrazárny Vyš. Brodské leží v středověkých obrazech církevních, zejména tabulových, patřících k nejvýznamnějším památkám jihočeské malířské školy, založené a k rozkvětu přivedené pány Rožmberskými, ač není při některých pracích vyloučen i pražský původ. Bylať tato škola, podníčená z pražského ústředí, součástí „zlaté“ doby karolinské.

Č. 1.* Vilém Vita (ve Vidni 1899). Podobizna Leop. Wackáře, opata V. Brodského, poprsí, v pozadí klášter V. Brodský. 110 × 150 cm, na plátně.

Č. 2. a 3. Hölzel. Květiny ve vásách, po 86 × 113 cm vel., na plátně.

Č. 4.—12. Jihočeská malířská. Devět tabulových obrazů. Postavy vesměs jsou dlouhé, světci se zářemi kol hlav širokolících, prsty dlouhé, roucha s obrubami, mnohé ze zlatem tkaných látek. Kompozice jasné, architektury ranně gotické, někde s románskými motivy (ve Zvěstování č. 4., na trůnu), skály v schematicky nakupených krystalech. Na obr. č. 5. vypodoben dárc e obětující kostelík ranně gotické architektury (zakladatel V. Brodského kláštera, Vok z Rožmberka, jehož dle toho byl celý cyklus darem klášteru). Obrazy původně byly na arše hlavního oltáře, nyní vsazeny do nových ráků. Všecky jsou napsány na dubových deskách a malovány na plátně olejovými barvami na zlaté půdě s křídovaným podkladem, na níž jsou raženy (puncovány)

*) Číslo katalogu klášterního.

ozdoby. Obrisy těl jsou vryty a obtaženy hnědě. Míry všech obrazů jsou stejné, šíř. 88,5 cm a 95 cm výš. Doba vzniku 1. polovice XIV. věku. Některé z obrazů jsou z části přemalovány, nejvíce obr. č. 12. a č. 6.

Č. 4. Zvěstování. P. Maria, rusovláska, v bílé plachetce pod korunou, v tmavěmodrém šatě, růžovém plášti, se zeleným rubem sedí

Obr. 423. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Zvěstování. — Galerie du monastère. Annonciation

na trůnu, jehož podnož zdobí vlnovka a vyhloubené kroužky; sedadlo trůnu má v předu obloučkovou arkádu na sloupkách; také postranice ze čtyrbokých pilířků končí arkadami, rovněž i zadní stěna, jež od hlavic sloupků zakryta jest zlatem tkanou bílou rouškou. Svrchem tvoří trůn baldachýn s pilířkovou attikou s obloučky. Před P. Marií poklekává na pravé koleno rusovlasý anděl, oděný v zlatém brokátu, bílém s modrým pláštěm, s perutěmi pleťové barvy; pravici má pozdvíženou, levici opřenou

o pravé koleno a drží v ní zlatou kouli s křížkem. Mezi andělem a P. Marií vine se páska, na níž napsáno minuskulemi gotickými: *Ave gracia plena dñs tecū*. V levém rohu vznáší se v tmavěmodrých oblacích poprsí Boha Otce, žehnajícího; v kruhové zlaté pásce bílý nápis v minuskulích

Obr. 424. V y š š í B r o d. Klášterní obrazárna. Narození Páně. — Galerie du monastère. Nativité de J.-Christ.

je z velké části poškozen. K hlavě P. Marie přiletuje symbol Ducha Sv. holubice se svatozáří kolem hlavičky.

Na baldachynu trůnu sedí po obou stranách páv, před P. Marií vyrůstá na krystalinické skále lilie. (Obr. 423.)

Č. 5. Narození P. Ježíše. Pod doškovou stříškou leží na bílém loži P. Maria v bleděmodrém, zlatem tkaném šatě, růžovém plášti se zlatou obrubou, bílou plenou kol hlavy a tiskne k sobě brunátné tělíčko Ježíška. Nad ložem odráží se od zlatého pozadí s rytými čtyřlístky poněkud

malý volek a oslík, za nimiž na skále krystalových tvarů pasou se ovce a sestupuje pastýř v červených spodkách, hnědé říze, modravém pláštiku a červené čapce, vše v lomených barvách. V popředí klečí v tmavě červenavých šatech u stězu stařec a žena (sv. Josef a sv. Anna?), připravující lázeň. V levém cípu dole klečí rusovlasý, plnovousý dárcce v červeném spodním šatě a modrém plášti s šedým rubem, vroubeném hermelínovým límcem, jehož vrchní kraj spíná zlatá šňůra, na které vzadu visí hermelínem lemovaný, drahokamy posázený knížecí klobouk. V obou rukou drží malý kostelík ranně gotické architektury. Před dárcem vine se nepopsaná páska, pod níž na bílém štítě pětিলistá červená růže se zlatým středem, znak to Rožmberků. V pravém rohu nahoře snáší se anděl z modrých obláčků, držící pásku, na níž nápis: *Ammctio nobis gandit magit* (Obr. 424.)

Č. 6. Sv. tři králové. Korunovaná P. Maria v tmavěmodrém šatě, červeném plášti se zeleným rubem a bílou plachetkou, kol světle hnědých kadeří sedí na světle zlatomodrém polštáři na dřevěném trůnu, jehož podnož zdobena obloučkovou arkádou, sedadlo ranně gotickou kružbou; zelené sloupky s modrými bobulovými hlavicemi nesou modře kasetované strůpky. Zadní stěna trůnu zakryta jest bílým modře tkaným kobercem. Ježíšek, polozahalený v bílé pleně sedí na klíně P. Marie objat pravicí a drží svoji pravou ruku na skřínce plné zlatáků, kterou podává mu v úctyplné poloze poloklečící lysý stařec (Kašpar), oděný šedým pláštěm s červeným rubem a zlatou obrubou. Nad ním stojí plnovousý král Baltazar, světle hnědavé pleti, s korunou na hlavě, v zlatě brokátové bělavé říze s modrými záhyby, červeném plášti a drží roh s myrrhou. Za jeho zády stojí rovněž korunovaný Melichar jako rusovlasý mladík v zeleném plášti příčně zlacenými pruhy zdobeném a v pozvednutých rukou drží kaditelnici. Nad oběma posléze jmenovanými sv. králi ukazuje k trůnu anděl v bílém šatě a červeném plášti, snášející se z modrých obláčků, v levici nesoucí bílou pásku. (Obr. 425.)

Č. 7. Kristus na hoře Olivetské. Na krystalinické skále, poseté bílými a červenými kvítky, klečí P. Kristus v šedém šatě, červeném plášti s modrým rubem a vznáší sepiaté ruce k nebi, z něhož v levém rohu obrazu v obláčcích zjevuje se mu anděl. V pravém spodním cípu obrazu sedí spící tři sv. apoštolové: sv. Jan Ml. v žlutočerveném šatě a zeleném plášti s červeným rubem, vedle něho sv. Šimon v žlutém rouše a růžovém plášti; za nimi sv. Petr šedovlasý i šedovousý v šedavém šatě a tmavěmodrém plášti. Na skále několik nízkých stromů; nad apoštoly čtyry vysokokmenné stromy, v jichž korunách sedí rehek, hejl a stehlík. (Obr. 426.)

Č. 8. Ukřížování. Kristus siného těla, průhlednou rouškou kol beder opásaný, visí na hnědě fládrovaném kříži, jehož dolní břevno obejímá sv. Máří Magdalena, ryšavých vlasů, v modrošedém plášti. Vedle kříže na pravo stojí bolem shroucena Matka Boží, v tmavěmodrém šatě

a bělavé roušce, podporována dvěma ženami v tmavězelenavých pláštích. V pozadí za nimi stojí muž v červeném plášti, zbrojnoš v helmici a stařec s píkou. Na levé straně stojí sv. Jan Mil. v žlutozeleném šatě, červeném plášti s modrým rubem. Vedle něho stojí setník, oděn kroužkovým brněním,

Obr. 425, Vyšší Brod, Klášterní obrazárna. Tři sv. králové. — Galerie du monastère. Adoration.

červeným kabátcem a modrým pláštěm s kožešinovým límcem. Po obou stranách přilétají andělé ke kříži. Pravý drží kaditelnici, levý lomí rukama. (Obr. 427.)

Č. 9. P i e t a. Pod křížem leží zsinalý Kristus na klíně Matky své, oděné modrým šatem a šedým pláštěm, na rubu zeleným. Obraz jest rozdělen křížem v symetrické polovice, v pravé stojí mimo P. Marii za hlavou P. Ježíše sv. Jan Mil. v zelené říze a červeném plášti, modře podšitým;

za P. Marií stojí lkající starší žena v červeném šatě. Na levé straně obrazu podporují nohy Kristovy žena, držící v pravici nádobku, oděná červeným rouchem a olivově zeleným pláštěm se žlutým rubem a Josef Arimatejský ve violovém plášti. Za nimi stojí zeleně oděná žena plačící, s rukama se-

Obr. 426. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Kristus na hoře Olivetské. — Galerie du monastère. Jésus au Jardin des Oliviers.

pjatýma. Kristus a všechny ženy mají kol hlav svatozáře. Pod příčným břevnem kříže snášejí se nad postavami dva andělé v zlatěbrokátových šatech, nesoucí kaditelnice. Obraz ten jeví se tvrději malován než ostatní, nejspíše následkem pozdější restaurace. (Obr. 428.)

Č. 10. Vzkříšení Krista P. Uprostřed obrazu viděti otevřený kamenný náhrobek s prolamovanými stěnami, obloučkovou arkádou a římsou ranně gotického průřezu (z obroučku a vyložené destičky, spo-

jených mezi sebou čtvrtkruhem). Na přední stěně náhrobku polosedě vznáší se Kristus, tmavé pleti, v zlatotkané bílé říze a bílém plášti, pravicí žehnající a levicí držící vlající korouhev červenou, zlatě ornamentovanou, s bílým beránkem v kruhovém modrém poli. Na zadní stěně náhrobku

Obr. 427. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Ukřižování Krista P. — Galerie du monastère. Crucifiement de J.-Christ.

sedí anděl s modravými perutěmi, v zelené, zlatem zdobené říze, držící v pravici žezlo a v levici bílou roušku, již ukazuje třem ženám, jež přišly s vonnými mastmi a oleji. Přední v červeném šatě a zeleném, žlutě podšitým plášti, za ní stojící v pravo má modrý šat, přes něj žlutočervený plášť, v levo stojící jest v růžovém plášti, všechny tři bílé roušky na hlavách. V popředí obrazu sedí tři zbrojnoši, z nichž dva se probudivší jeví udivené tváře — stejně jako přicházející ony tři ženy. Tito dva zbrojnoši oděni

jsou koženými nohavicemi, červenými halenami (bez rukávů), pod nimiž viděti kroužkované brnění. Třetí spící vojn, celý v kroužkové brni a zelené haleně, opírá se o skřížené ruce. Půda před náhrobkem z hranolových krystalů skály. (Obr. 429.)

Obr. 428. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Snění s kříže. — Galerie du monastère. Descente de croix.

Č. II. Na nebe vstoupení Páně. Obraz rozdělen ve dvě souměrné polovice skalnatou horou, nad níž vznáší se za šedomodrymi oblaky P. Ježíš, jemuž viděti jen nohy a část modré, zlatem vroubené řízy. Na pravé straně klečí P. Maria (v modrém plášti) a vedle ní šest apoštolů v popředí se sv. Janem Mil. v červeném plášti se žlutým rubem. Proti P. Marii na levé straně klečí v předu sv. Petr v šedém plášti s červeným rubem a sv. Pavel v zlatotkaném oděvu bílém s modrými záhyby. Za ním klečící apoštol v červeném, modře podšitém plášti klade si prst

na ústa. V pozadí prosvítají hlavy ostatních udivených apoštolů s živě gestikulujícími rukami. (Obr. 430.)

Č. 12. S eslání Ducha Sv. Rovněž symetricky rozdělený obraz, jehož střed tvoří sedící P. Maria v modré říze a purpurovém plášti

Obr. 429. V y šší B r o d. Klášterní obrazárna, Vzkříšení Krista P. — Galerie du monastère, Résurrection.

se zeleným rubem. Po pravici její šest apoštolů se sv. Petrem (v hnědém šatě a šedém, modře podšitém plášti), v čele a po levici rovněž šest, uprostřed nich v předu sv. Jan Mil. v rudém šatě a zeleném plášti, žlutě podšitém. Všickni mají ohnivé jazyky nad hlavami a svatozáře. V popředí hranolovitá skála, v pozadí dřevěná architektura s obloučkovou arkádou ve vlysu římsy, ukončené jednoduchým cimbuřím. Nad střechou snáší se ve svatozáří bílá holubice, jako symbol Ducha Sv. (Obr. 431.)

Č. 13. a 14. Malíři V. Brodského kláštera z poč. XVI. stol. Tabulové obrazy, představující na lících stranách sv. Řehoře a sv. Jeronýma, na rubu pomalované reliefsy sv. Krištofa a sv. Doroty, na zlaté půdě. Označeny letopočtem 1521. Obě tato původní

Obr. 430. V yšši Brod. Klášterní obrazárna. Na nebe vstoupení Páně. — Galerie du monastère. Ascension.

křídla archy opata Knola Krištofa byly bezpochyby malovány v zdejší klášterě, na dřevě, 49 × 105 cm vel.

Č. 15. a 16. Jihočeská škola z 1. pol. XVI. stol. Tabulové obrazy; na lících plochách jsou namalované postavy na tmavě modré půdě, na prvním sv. Marka jako mladého muže v žluté říze, čtoucího v knize, na níž napsáno Sanctus Marcus; u nohou jeho leží okřídlený lev. Na druhém Sv. Lukáš, v modrém šatě, přes nějž má rú-

žovou řízu, na hlavě vlašskou rudou čepici. U nohou namalován okřídlený vůl. Obrazy jsou svrchem půlkruhové a oblouky jsou vyplněny gotickými květy. Rubové strany jsou poněkud poškozené. Za sv. Lukášem patrna postava sv. Voršily, malovaná chiaroscuro. Oba obrazy tyto byly součástí

Obr. 43r. Vyšší Brod, Klášterní obrazárna Soslání Ducha Sv. — Galerie du monastère. Infusion du St. Esprit.

tabulového oltáře a malovány byly v jižních Čechách na počátku XVI. století na dubu po 34×143 cm vel.

Č. 17. a 18. Jihočeská škola ze XVI. stol. Tabulové obrazy; na lících plochách jest základní půda modrá a na každém z obou křídel namalováno po postavě, na č. 17.: Sv. Petr, v papežském ornátě s tiarou na hlavě v červeném plášti, na č. 18. Sv. Prokop v mnišském hávu, čtoucí v knize, u nohou jeho svíjí se rarášek, oba obrazy

jsou svrchem půlkruhové s malovanými věnci v obloucích. Na rubových plochách jsou v chiaroscuro namalovány postavy na č. 17. sv. Křištof a na č. 18. sv. Matouš. Na dřevě po 28 × 128 cm vel.

Č. 19. Dolnorakouská škola z XVI. stol. Tabulový obraz, na líci Sv. Leopold v červeném pluviálu se zlacenou obrubou na modré, šedě ornamentované půdě. Na rubu šedozelený pozdně gotický ornament. Na dřevě 21 × 125 cm vel.

Č. 21. Třeboňský mistr z 1. pol. XV. stol. Ukřižovaný Kristus na zlaté půdě. Tělo velmi štíhlé, siné, s drahokamy posázenou svatozáří kol hlavy, opásané kol beder bílou rouškou, zdobenou na okraji hnědým a zlatým ornamentem gotickým. Pod křížem stojící na pravé straně Matka Boží, v spodním šatě bílém se zlatou obrubou, zahalena jest modrým pláštěm s fialovou kuklí, drží v obou rukou plenu se zachycenými kapkami krve Kristovy. Obličej P. Marie jest přemalován. Po levé straně stojící sv. Jan M. v tmavočerveném plášti s modrým rubem drží v ruce knihu v bílých deskách se 2 zlatými sponami a 5 růžicemi; také hlava sv. Jana jest přemalována. Postavy 3 andělů zachytávají krev z rukou a boků Krista tryskající. Z noh jí má krev anděl v zelených šatech, s červenými křídly. Jiný v modrém šatě drží kaditelnici. Pod křížem lebka. Na dubové desce, potažené plátnem, na křídovém podkladu obrysy vryty bez obtažení hnědou, 98 × 129 vel. (Obr. 432.)

Č. 40. Z dílny Třeboňského mistra: Zvěstování na zlaté půdě. Obraz velmi poškozen, celý levý cíp plátna utržen. Madonna v modrém plášti sedí na sedadle ověšeném zlatem tkanou látkou. Z anděla patrně jen poprsí. Pozadí pomalováno složitou vnitřní architekturou s gotickými klenbami a okny s kružbami. Na rubu obraz sv. Kateřiny v zeleném plášti a červeném šatě. Jest to zbytek archy. Z 1. pol. XV. stol. Na dřevě potaženém plátnem, 66 × 101 cm vel. (Obr. 433.)

Č. 22. Hornorakouská škola z konce XV. stol. Tabulový obraz. Na líci na červené půdě Smrt P. Marie.

Na rubu obraz sv. Jeronýma v kardinálském klobouku, stojícího mezi 2 oběšenci. Dole nápis minuskulemi: *Sie sind zwar unschuldig durch Fürsprache Hl. Hieronymi sein Sy wid erlöset worden* Tvrdá malba z konce XV. stol. Na dřevě 27 × 58 cm.

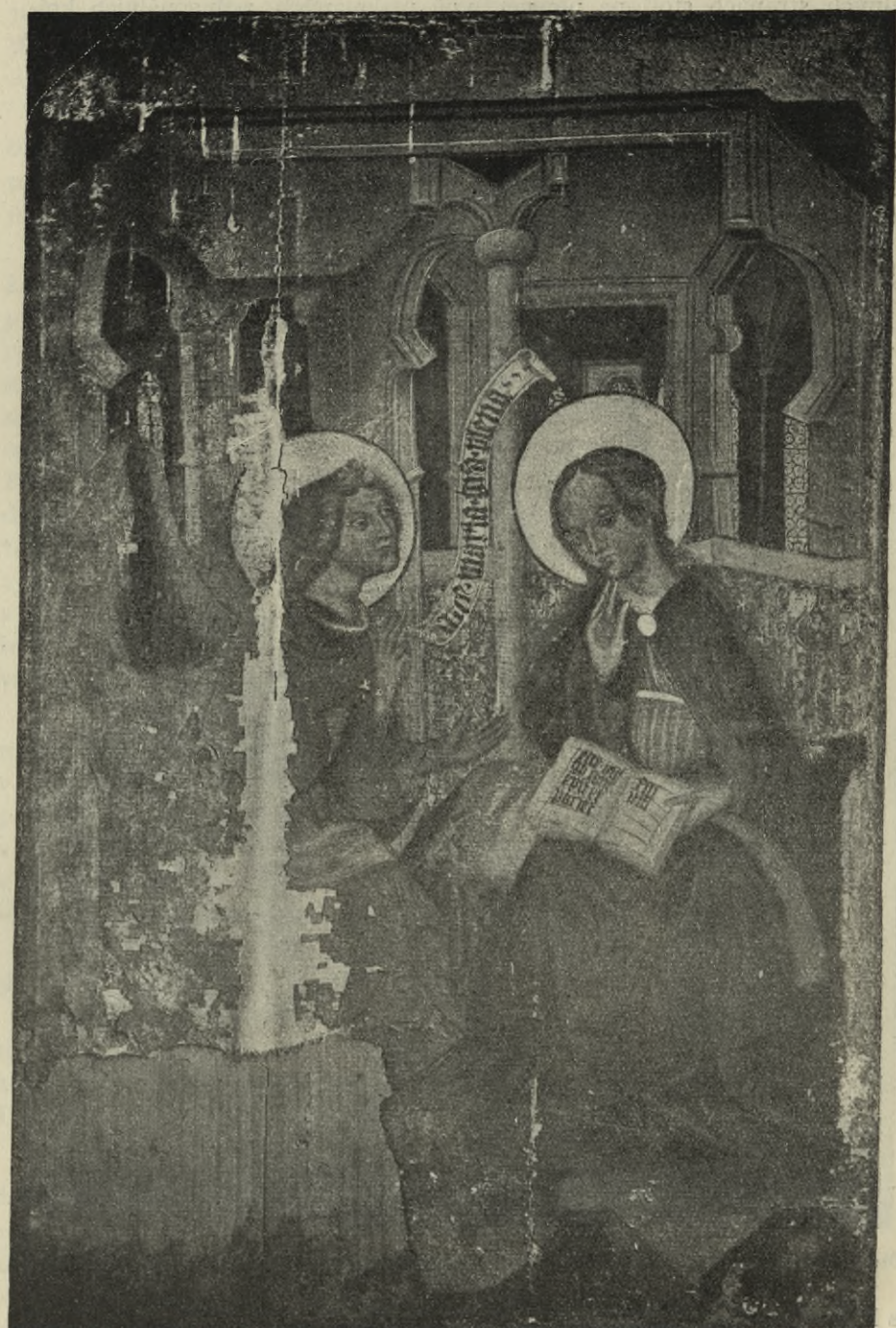
Č. 23. Monogramista . Madonna malovaná na zlaté, tisknutým vzorkem zdobené půdě. Matka B. pod pás, v modrozeleném plášti s červeným rubem a bílou plachetkou na hlavě, s náhrdelníkem kol krku, skloněna k Ježíškovi rusovlasému, pouštějícímu jablko před ním klečícímu mnichovi, od něhož vztyčuje se vinutá páska s nápisem *misereere mei deus* Zlacený rám profilovaný ze 2 výžlabků tvoří od svrchní hrany široký pás, zvýšený proti plše obrazu a pozlacený; po obou stranách vroubený tečkovanou gotickou arkaturou, vyplněn miniaturními, symetricky k ose obrazu rozloženými postavami; na po-

délných stranách stojí na perspektivně malovaných, polygonálních krákorcích sv. Alžběta s košem květin, pod ní sv. Kateřina

Obr. 432. V yšší B r o d. Klášterní obrazárna. Ukřižování Krista P. — Galerie du monastère. Crucifiement de J. Christ.

s kolem a mečem, naproti této sv. Barbora svěží a na ní sv. Markéta s drakem. Mezi oběma páry světic poletují andělé, — poprsí v oblačcích, — rovněž na spodním pásu jsou 2 poprsí andělů, všechny mají u sebe pásy s nápisy: *regina celi lefa*, — *ora pro nobis deu all'a*,

Obr. 433. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Zvěstování. — Galerie du monastère. Annonciation.

— Quia quem verū pofare, — refurrexif dixif. Uprostřed spodního rámového pásu poprsí biskupa (sv. Vojtěcha?) v zeleném plášti. Ve vrchním pásu drží dva létající andělé korunu. Mezi Madonnou a mnichem při spodním okraji malý štítek .na něm značka mistra M. Obraz velmi jemně

Obr. 434. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Madonna mistra M. (z konce XIV. stol.) — Galerie du monastère. Madone du maître M. (de la fin du XIVe s.).

zejména v obličejích malovaný, vznikl pod vlivem Madonny Zlatokorunské v pol. XV. století.*) Na dřevě, 68 × 78 cm. (Obr. 434.)

*) Prof. B. Grueber připisuje ho Tomáši z Modeny, malíři cis. Karla IV. Náhled ten jest mylný, neboť jak tvary krákorců, tak zejména štítek pro monogram svědčí, že obraz vznikl nejméně v 1. polovici XV. století.

Č. 24. (a + b). Jihočeský malíř z poč. XVI. stol. Součásti archy, dvě desky, oboustranně pomalované, po postavě; na líc-
ních plochách na zlaté,

růžicemi ve čtvercích tisknuté půdě na 24a sv. Tomáš v červeném spodním šatě a zeleném plášti, šedovousý, s knihou v pravici a píkou. Na 24b sv. Jakub v poutním šatě hnědém a růžovém plášti, v klobouku mušlí zdobeném; v levici knihu, v pravici meč. Na rubu na modré půdě: za sv. Tomášem sv. Vít, rusovlasý mladík v růžové tunice a zeleném kožíšku, držící v pravici zlaté říšské jablko, v levici žezlo, na hlavě korunu. Za sv. Jakubem sv. Ludmila v hnědé říze se zelenými rukávy a bílé plachetce na hlavě; v levici drží převázanou bílou plenu. Anatomie končetin skreslená, ráz obličejů český. Na dřevě 2 × po 26 × 86 cm. (Obr. 435.)

Obr. 435. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Český malíř z poč. XVI. století. Zbytky křídlového oltáře sv. Tomáše (přední strana) a sv. Ludmily (zadní strana). Galerie du monastère. Peintre bohème du com. du XVIe s. Restes de rétable. St. Thomas (côté de devant). Ste Ludmila (côté de derrière).

Č. 26. Neznámý malíř ze XVII. stol. Mater dolorosa. Hlava ve svatozáři, plačící, s bolest-

ným výrazem v oslzené tváři. Na dřevě, 26 × 34 cm. Rám rokokový z konce XVIII. stol.

Č. 27. Vlašský malíř z XV. stol. Umučení sv. Voršily, triptych, každý ze tří dílů rozdělen na dva. Všecky na zlaté půdě. Množství postav vlašských krojů a typů. Původně tvořily obrazy ty, zasazené ve společném rámu, predellu oltářní. Na dřevě, 38 cm výšky, dva po 75 cm šíře, střední 60 cm.

Č. 28. Jihoněmecký malíř z poč. XVII. stol. Zavírací domácí neb cestovní oltářík. Uprostřed Kristus vstal z hrobu, na vnitřních stranách křídel Kristus a Marie z Magdaly, Kristus

Obr. 436. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Jihoném. malíř z poč. XVII. stol. Křídlový oltářík. — Galerie du monastère. Peintre de l'Allemagne du Sud du com. du XVIIe s. Autel domestique.

a sv. Tomáš. Kristus v Emausích a Soslání Ducha Sv. Na rubu 4' evange- listé. V komposici podoba kreseb A. Dürera. Rámec zlacený sepjat v archi- tekture německorenaissanční. Na dřevě 39 × 57 cm. (Obr. 436.)

Č. 30. Ruský malíř z XVIII. stol. Ikona představující nebe, uprostřed sedí P. Maria na trůnu, drží Ježíška, v oblacích Bůh Otec

a Duch Sv., kolem klaní se 6 proroků s páskami, na nich nápisy cyrilikou. Na dřevě 38 × 45 cm. Obraz silně začernalý.

Obr. 437. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Malíř z poč. XVI. stol. se značkou „Thes“. Madonna s konvalinkami. — Galerie du monastère. Peintre du début du XVIIe siècle, signature „Thes“. La Vierge aux mugets.

Č. 30a. Malíř ze XVI. stol. se značkou: **THES**
Madonna s konvalinkami. Na zlaté půdě pod pás zobrazena P. Maria stojící u podprsníku okna, v růžové říze, modrém plášti, s volně

spuštěnými vlasy, přes čelo stužkou převázanými, s bílou plenou na hlavě, držící Ježíška, hrajícího si se šňůrou červených korálů se sponkou. Nad hlavou P. Marie drží z klečící bílé oděni andělé korunu. V předu na podprsňku rozevřená kniha, v koutě malý baňatý majolikový džbánek s nápisem THES, v něm kytice konvalinek. Jemně, malovaný obraz, ale chladného koloritu, visel původně na oltáři v Dolním Dvořišti. *) Gotický zlacený

Obr. 438. V y š š í B r o d. Klášterní obrazárna. Vlašský malíř z konce XVI. století. Na nebevzetí P. Marie, náčrt. — Galerie du monastère. Peintre ital. de la fin du XVIe s. Assomption, esquisse.

rá m profilovaný, na vrchní ploše tisknuté rosety a pozdně gotický úponkový kolem tyče ovinovaný ornament. Na dřevě, 42 × 62 cm. (Obr. 437.)

Č. 30c. Jihočeský malíř z 1. pol. XVI. stol. Madonna na stříbrné půdě. Jest volnou kopií Madonny v klášterním kostele a visívala ve farním kostele Vyšebrodském. Obraz velmi utrpěl špatným přemalováním. Na dřevě 45 × 70 cm.

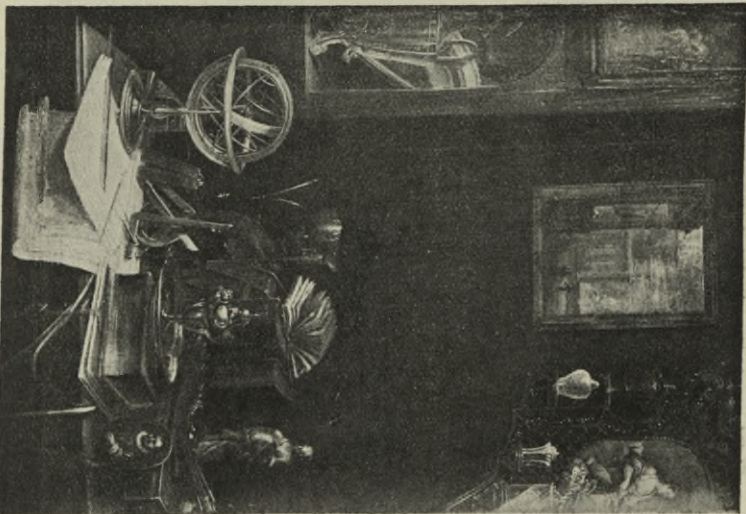
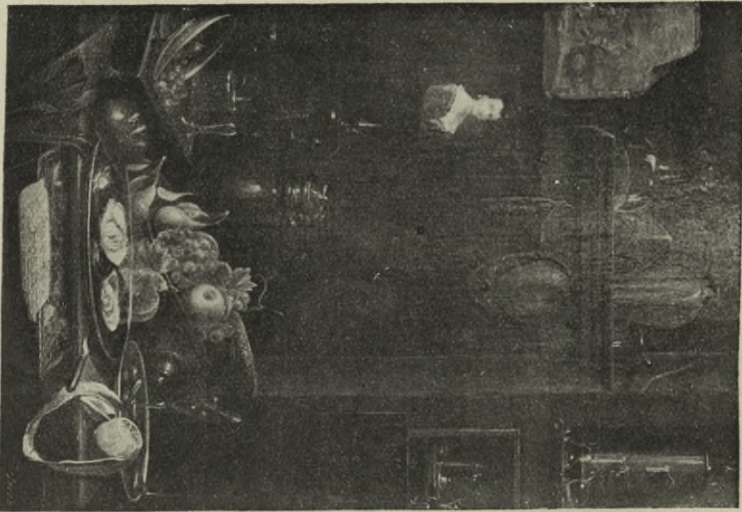
Č. 51. Vlašský malíř z konce XVI. stol. Nanebevzetí P. Marie. Náčrt; **) na dřevě 36 × 45 cm. (Obr. 438.)

*) Dle B. Gruebra upomíná na školu Mik. Wurmsera ze XIV. stol.

**) V klášterním seznamu udáno, že to práce Rafaela d'Urbino, což jest omyl; jen spodní část obrazu upomíná v kompozici poněkud na Rafaela.

Č. 33. a + b. Kašpar Hirschely. Květiny ve vásách. Na plátně po 17×25 cm.

Č. 109.—118. Týž mistr. Květiny, olejomalby na plátně po 20×35 cm.

Obr. 439. a 440. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. K. Hirschely. Zátiší s ovocem a hvězdářskými přístroji. — Galerie du monastère. C. Hirschely: Natures mortes avec fruits et instruments astronomiques.

Č. 135. Týž mistr. Krocani; na dřevě 17×25 cm.

Č. 136. Týž mistr. Pákové, protějšek k předešlému na dřevě, 17×25 cm.

Č. 137. Týž mistr. Zátiší s hvězdářskými přístroji. Označeno: Hirschely inv. Praga 1742. Na dřevě 17×23 cm. (Obr. 439.)

Č. 138. Týž mistr. Zátiší s ovocem v interieuru. Pendant k předešlému. Na dřevě 17×23 cm. (Obr. 440.)

C. 38. F. Th. Dallinger. Krajina vlašská, v popředí jezdec napájí koně. Na plátně 41 × 48 cm.

Č. 48. Týž mistr. Napájení koní a skotu ve vlašské krajině. Pendant k předešlému. Na plátně 41 × 48 cm.

Č. 44. Nizozemský malíř z XVIII. stol. Brusič nožů v krajině. Na plátně 31 × 41 cm.

Č. 45. Týž mistr. Kotlář v krajině, pendant k předešlému. Na plátně 31 × 41 cm.

Obr. 441. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Jan Rottenhammer. Kristus přítel bídých. — Galerie du monastère. Jean Rottenhammer. Jésus, ami des pauvres.

Č. 53. a 54. Neznámý malíř XVII. stol. Hostiny, na plátně 30 × 40 cm.

Č. 63. a 64. J. Griffier. Horské krajiny se zříceninami, pendanty, na plátně 28 × 34 cm.

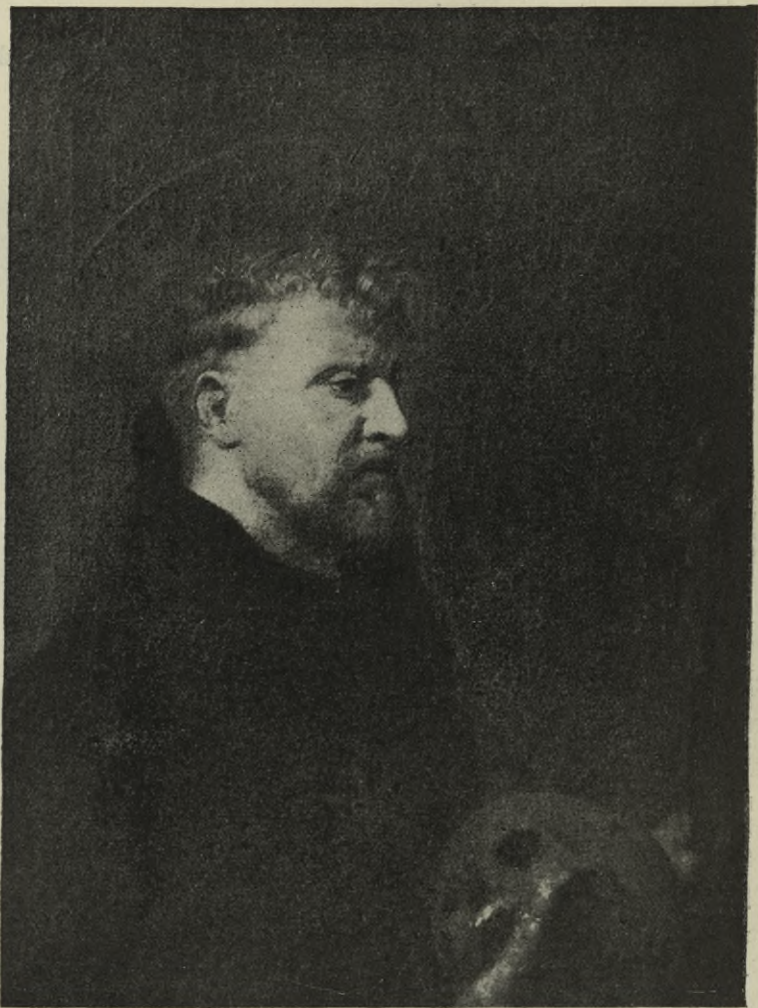
Č. 65. J. Rottenhammer. Kristus přítel ubohých. V krajině několik skupin, v popředí chromý vzývá Milosrdenství, personifikované ženou, jež ukazuje na Krista s beránkem, v pravo Kristus a hříšnice. Na dřevě, 29 × 41 cm. (Obr. 441.)

Č. 69. Malíř z konce XVII. stol. Poprsí světce mnicha v ryšavém vousu, s hvězdou na prsou, držícího kříž a lebku. Na plátně 53 × 70 cm. výborně malováno. (Obr. 442.)

Č. 70. Malíř ze druhé pol. XVII. stol. Zbrojnoš vytahuje meč. Na plátně 71 × 90 cm.

Č. 74. Neznámý malíř ze XVII. stol. Kristus klesá pod křížem, na plátně 86 × 110 cm.

Č. 77. Dle Tiziana: volná kopie Venuše s Amorem a bachantem.*) Sedící Venuše drží kužel přediva, před ní

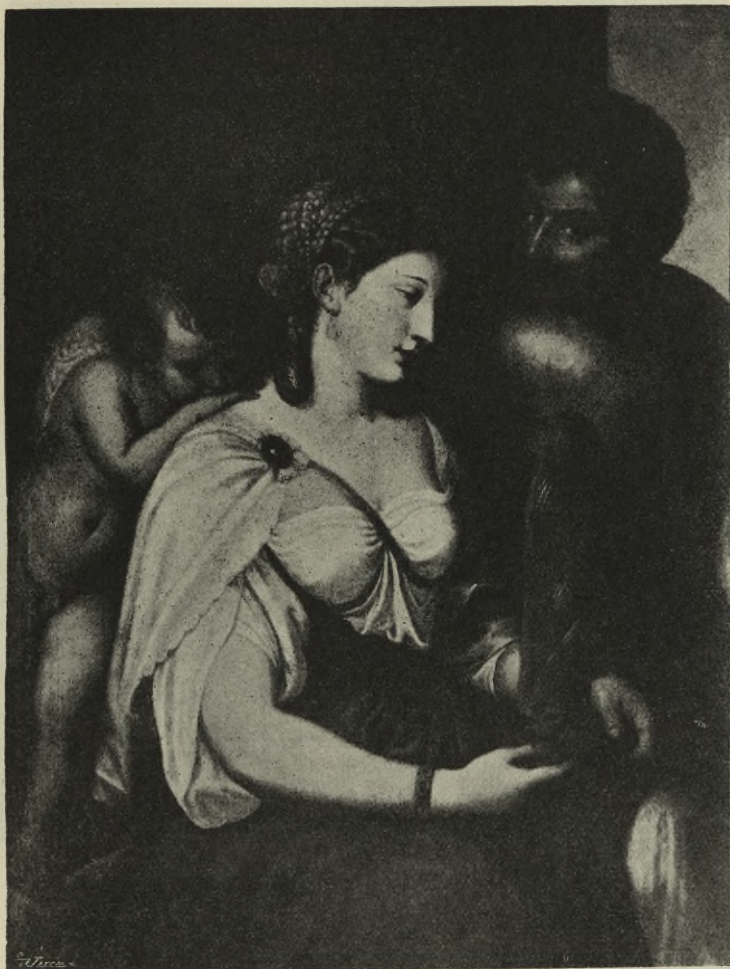

Obr. 442. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Malíř z konce XVII. stol. Světec mnich. — Galerie du monastère. Peintre de la fin du XVIIe s. Un moine saint.

*) Originál v Mnichovské Pinakothece, pod názvem „Zasvěcení bachantky“, tam klečí před Venuší bachantka, která zde schází. Ale tam dívá se bachant ne z obrazu, ale k Venuši a Amor není úplný. Viz H. Knackfusse „Tizian“. (Obr. 54.) Podobné kompozice užil Tizian na obraze Allegorie d'Avalosa, nyní v Louvru, a na jiné Allegorii, nyní v obrazárně státní ve Vídni, pak ve Vychování Amora v gal. Borghese v Římě; viz *Klassiker der Kunst* Dr. O. Fischel: Tizian. Obr. na str. 57, 58 a 146.

stojí brunátný bachant, za ní o rameno opřen Amor. Na plátně 90 × 120 cm. (Obr. 443.)

Č. 79. Český malíř z poč. XVIII. st. Mladý sv. Jan Křt. Po kolena mladý, polonahý muž slovanského typu. Na plátně 36 × 50 cm.

Obr. 443. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Dle Tiziana volná kopie: Venuše s Amorem a bachantem. Galerie du monastère. Copie libre d'après Titien: Vénus et Amor avec un bacchant.

Č. 93. a 94. Petr Rysbroeck. Krajiny antické s koupajícími se postavami na jedné a tančícími na druhé; dva pendenty. Na plátně 64 × 79 cm. (Obr. 444.)

Č. 42. Norb. Grund. Vojáci odpočívající. Na plátně 41 × 30 cm.

Č. 43. Týž mistr. Jezdci na břehu jezera, pendent k předešlému, na plátně 41 × 30 cm.

Č. 46. Týž mistr. Krajina s architekturou, na plátně 35×23 cm.

Č. 47. Týž mistr. Pendent k předešlému podobného námětu, na plátně, 35×23 cm.

Č. 59. a 60. Týž mistr. Tobiáš a Jonáš, 2 pendenty na dřevě 27×20 cm.

Č. 61. a 62. Týž mistr. Vojáci na pochodu, 2 pendenty na dřevě 15×13 cm.

Obr. 444. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Petr Rysbroeck. Krajina antická s koupelištěm. — Galerie du monastère. Pierre Rysbroeck. Paysage antique avec thermes.

Č. 80. a 81. Týž mistr. Odpočívající vojáci; 2 pendenty na dřevě 25×16 cm.

Č. 98. a 99. Týž mistr. Po bitvě, 2 pendenty na dřevě, 25×16 cm.

Č. 100. a 101. Týž mistr. Na ledě, 2 pendenty na dřevě, 26×19 cm.

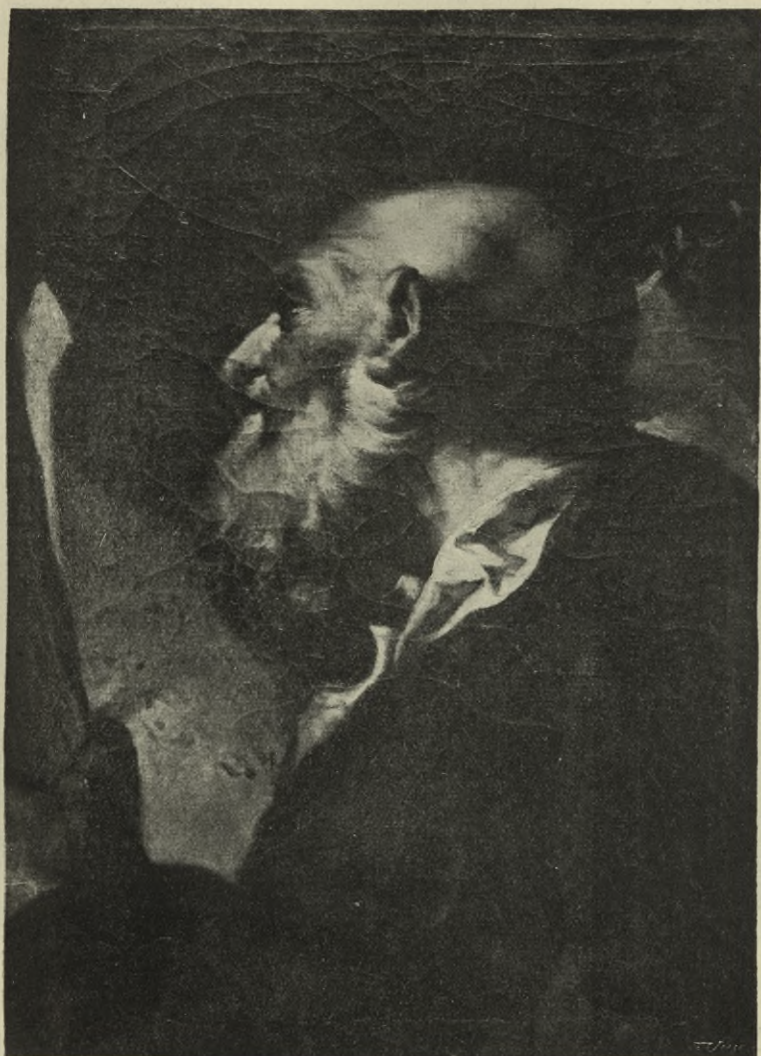
Č. 119. Týž mistr. Ženy u Kristova hrobu, na dřevě 25×19 cm.

Č. 120. Týž mistr. Osvobození sv. Petra. ze žaláře, na dřevě, 25×19 cm.

Č. 121. a 122. Týž mistr. Hořící ves s vojáky, na dřevě, 25×19 cm.

Č. 213. Týž mistr. Smrt sv. Quirina; na plechu, 23×15 cm.

Č. 214. Týž mistr. Smrt sv. Jana Nep., na plechu
23 × 15 cm.

Obr. 445. Vyšší Brod, Klášter Cist. Obrazárna. Fr. Palko. Jeden z 12 apoštolů. —
Galerie du monastère. Franç. Palko. Un des 12 apôtres.

Č. 215. Týž mistr. Smrt sv. Wolfganga, na plechu
23 × 15 cm.

Č. 216. Týž mistr. Smrt sv. Václava, na plechu 23×15 cm.

Č. 217. Týž mistr. Koupel v přírodě, na plechu 23 × 15 cm.

Č. 218. Týž mistr. Jezdec na plechu 23 × 15 cm.

Č. 123. Týž mistr. Abraham zápasí s andělem, na dřevě 21 × 12 cm.

Č. 124. Týž mistr. Balaam na oslu, na dřevě 21 × 12 cm.

Č. 264. Týž mistr. Jezero s lodí, na plátně 27 × 22 cm.

Č. 265. a 266. Týž mistr. Krajiny s architekturami, 2 pendenty na plátně 41 × 30 cm.

Obr. 446. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Petr Brandl. Uzdravení Tobiáše. — Galerie du monastère. Pierre Brandl. Guérison de Tobie.

Č. 319. a 320. Týž mistr. Syn Tobiášův s andělem a Hagar a Ismael, 2 pendenty, na plátně 28 × 22 cm.

Č. 132. dle Giov. F. Barbieriho zv. Quercino. Kopie: Raněná Dorinda ukazuje Silviovi zranění. V popředí ležící žena ukazuje mladému muži postřelenou nohu; na plátně 275 × 211 cm.

Č. 197.—210. Fr. Palko. Poprsí 12 apoštolů, nyní zasazeno ve společný rám. Na plátně po 44.5 × 60.5 cm. (Obr. 445.)

Č. 187. Český malíř z poč. XVIII. stol. Poprsí světce poustevníka na plátně 65 × 85 cm.

Č. 159.—163. Německý malíř z 1. pol. XVII. stol. Podobizny Alberta vévody z Brabantu, jeho choti Isabely, císaře Matyáše a Wolfganga z Neuburgu; nyní v společném rámci, na dřevě, každá po 15 × 19 cm.

Č. 211. Petr Brandl. Tobiáš v červeném plášti uzdravuje svého otce ve žlutém spodním červeném šatě a modrém vrchním; v pozadí anděl; na plátně 144 × 130 cm. (Obr. 446.)

Obr. 447. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. P. Brandl. Marnotratný syn u lehkých žen. — Galerie du monastère. P. Brandl. Fils prodigue chez les femmes lascives.

Č. 212. Týž mistr. Ztracený syn v modrém kabátci sahá do měšce, v předu 2 dívky, v zadu stařena; pendent k předešlému; na plátně 144 × 130 cm. (Obr. 447.)

Č. 299. Týž mistr. Na nebevzetí P. Marie; na plátně skizza 45 × 90 cm.* (Obr. 448.)

*) Obraz Nanebevzetí P. M. nyní ve Vys. Mýtě, byl Brandlem malován pro hl. oltář klášterní kostela Cisterc. v Sedlci. Při definitivním provádění obrazu ponechána v podstatě jen dolní polovice této skizzy, vrchní je překomponována.

Č. 72. Týž mistr(?) Podobizna mladistvého malíře,
na plátně 72 × 91 cm. (Obr. 449.)

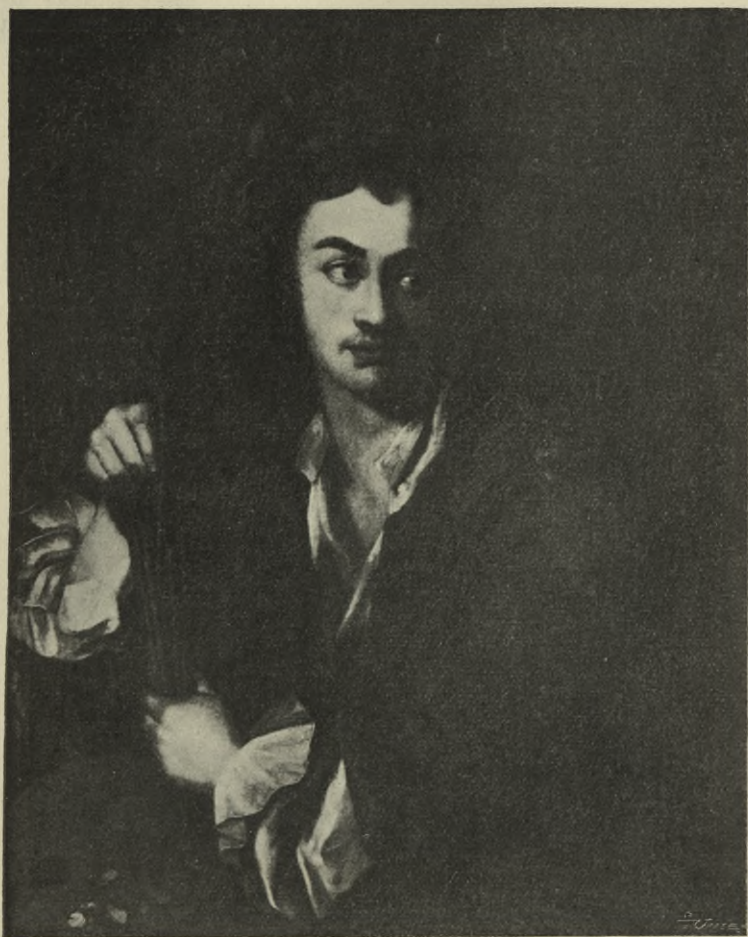

Obr. 448. Vyšší Brod. Klášť. obrazárna, P. Brandl. Skiza na nebevzetí
P. Marie. — Galerie du monastère. P. Brandl. Assomption (esquisse)

Č. 221. a 222. Malíř z XVIII. stol. Selské výjevy
upomínající na holandské; na dřevě 28 × 21 cm.

Č. 237. Mich. Václ. Hallvax. Madonna v červeném šatě odkrývá bílou plenu s Ježíškem, ležícího před ní. Obraz byl přemalován; na plátně 68 × 84 cm. (Obr. 450.)

Č. 238. Jana. Kupeckýho stará kopie. Poprsí stařeny v černých šatech, na plátně 42 × 62 cm.

Obr. 449. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. P. Brandl(?) Podobizna mladého malíře. — Galerie du monastère. P. Brandl (?). Portrait d'un jeune peintre.

Č. 241. Leandr Bassano. Adam a Eva. Adam učí se ovládat koně, Eva v pozadí spící; na plátně 47 × 35 cm.

Č. 242. Severoital. malíř Sv. Kateřina poprsí v modrých šatech; v pravici drží meč, v popředí část kola.*) (Obr. 451.)

Č. 251. Pav. Troger z Brixenu(?) Sv. Magdalena, na plátně 120 × 147 cm.

*) V klášterním seznamu označeno, že to práce Rafaelova.

Č. 253. a 254. Martin Dichtl. Poprsí stařeny s psíkem a protějšek starce, velmi realistické malby, na plátně po 50×80 cm.

Č. 269. a 270. Filipa Hamiltona ráz. Mrtvé ptactvo a na pendentu srnky; na dřevě po 21×28 cm.

Č. 271. a 272. T ý ž. Pes u zastřeleného zajíce, na pendentu u ko-roptví; na plátně po 19×25 cm.

Obr. 450. V y š š í B r o d. Klášť. obrazárna, Michal Václav Hallvax. Madona s Ježíškem. — Galerie du monastère. Michel V. Hallvax. La Vierge avec l'Enfant.

Č. 296. Malíř Ro ž m b e r k ů. Podobizna P. V o k a z Ro ž m b e r k a, po kolena šedovousý muž v černém kožiše stojí u stolu s pečtidlem v ruce; v popředí kartuš se znakem červené růže v modrém poli a opisem později připsaným: Petrus Wok de Rosis Ultimus (Obit A9 1611) na plátně 85×120 cm.

Č. 352.—355. Český malíř z XVII. stol. Čtyři hlavy apoštolů, na plátně po 56×70 cm. *)

*) V klášť. seznamu označeno jako práce Karla Škréty.

Č. 356. a 357. T ý ž m a l í ř. Poprsí sv. Petra s klíčem a sv. Pavla s mečem; na plátně po 44 × 58 cm. †) (Obr. 452.)

E. Weiser z r. 1903. Podobizna opata Brunona Pammera na plátně 88 × 118 cm.

Ant. Horner. Celá řada perokreseb dle Callota a jiných; na 2 letopočet 1758 a 1765.

P. Benedikt Hájek. Řada perokreseb s verši z poč. XIX. st.

Obr. 451. Vyšší Brod, Klášterní obrazárna. Severoitalský malíř. Sv. Kateřina. — Galerie du monastère. Peintre d'Italie du nord. Ste. Catherine.

PLASTIKY: Jihočeský řezbář z 2. pol. XV. stol. Smrt P. Marie 13 postav ve vysokém reliefu, 12 apoštolů a P. Maria klesající, podporována ze zadu sv. Janem Mil. Dřevo nepolychromované, část bývalého oltáře, 70 × 100 cm. (Obr. 453.) (V Kájově jest podobné sousoší, ale pozdější.)

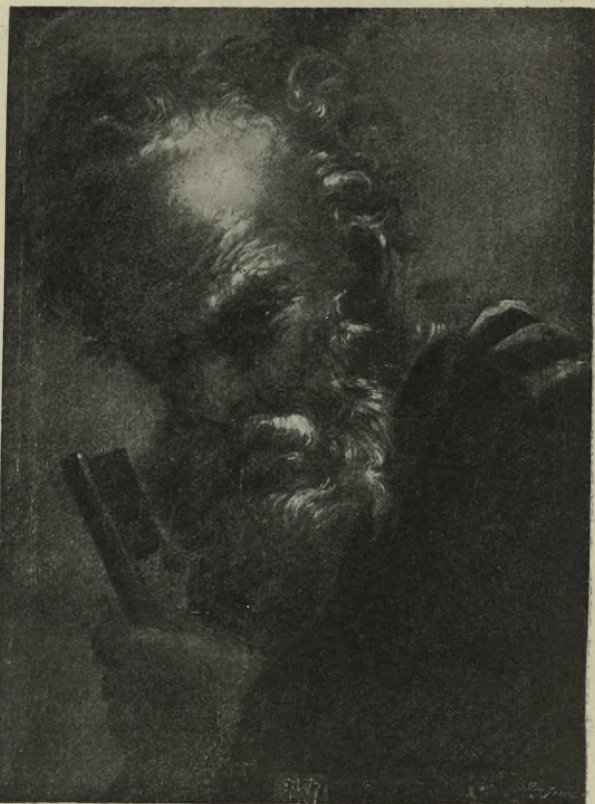
Jihočeská škola z konce XV. stol. Střed archy s predellou, na které namalována Veraikon. Uprostřed stojí 2 světci s palmami v rukou, 68 cm vys. pod baldachyny z kružeb pozdně gotických, plamenových. Lípové dřevo se stopami polychromie. (Obr. 454.)

Český mistr z XV. stol. Madona s Ježíškem; obě sochy sedící. Madona pod korunou z lilí, s rozpuštěnými vlasy má

†) V klášt. seznamu a v zadu na obraze napsáno Rembrand pinx.

ulomenou levou ruku; Ježíšek drží jablko. Stopy polychromie. Krásná práce ze dřeva, i s korunkou 80 cm vysoká. (Obr. 455.)

Česká škola z 1. poloviny XVI. století. Sousoší Madonny pozlacené a z vedle stojících korunovaných světic. Ze dřeva, 70 cm vys.

Obr. 452. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Český malíř z XVIII. st.
Hlava sv. Petra. — Galerie du monastère. Peintre bohème du XVIIIe s.
Tête de S. Pierre.

Pražská práce ze XVII. stol. Zachránění Voka z Rožmberka u Vyššího Brodu. Relief z pálené hlíny 51 × 73 cm.

Jihočeský řezbář z 1. pol. XVI. stol. Socha sv. Mikuláše, polychromovaná, z části zlacená; pochází z kostela v Rožmberce; lípové dřevo z 1. pol. XVI. stol., 143 cm vys.

Jan Dorn, zlatník z Krumlova, r. 1597. Vilém z Rožmberka, 46 cm vys., klečící před krucifixem 70 cm vys. *) Vysoký tento relief byl částí náhrobku, jehož mramorovou část provedl sochař Jiří

*) Dostal za svou práci 37 kop míš.

Pendl.*). Náhrobek ten byl r. 1788 surově rozmetán. Relief Vil. z R. jest z tepané mědi. Rám je z XVIII. stol. (Obr. 456.)

Filip Lippert z Lipska. Dactylothecae universalis, sbírka odlitků hlav a poprsí gem ze sádry, ve 3 dílech, úhrnem

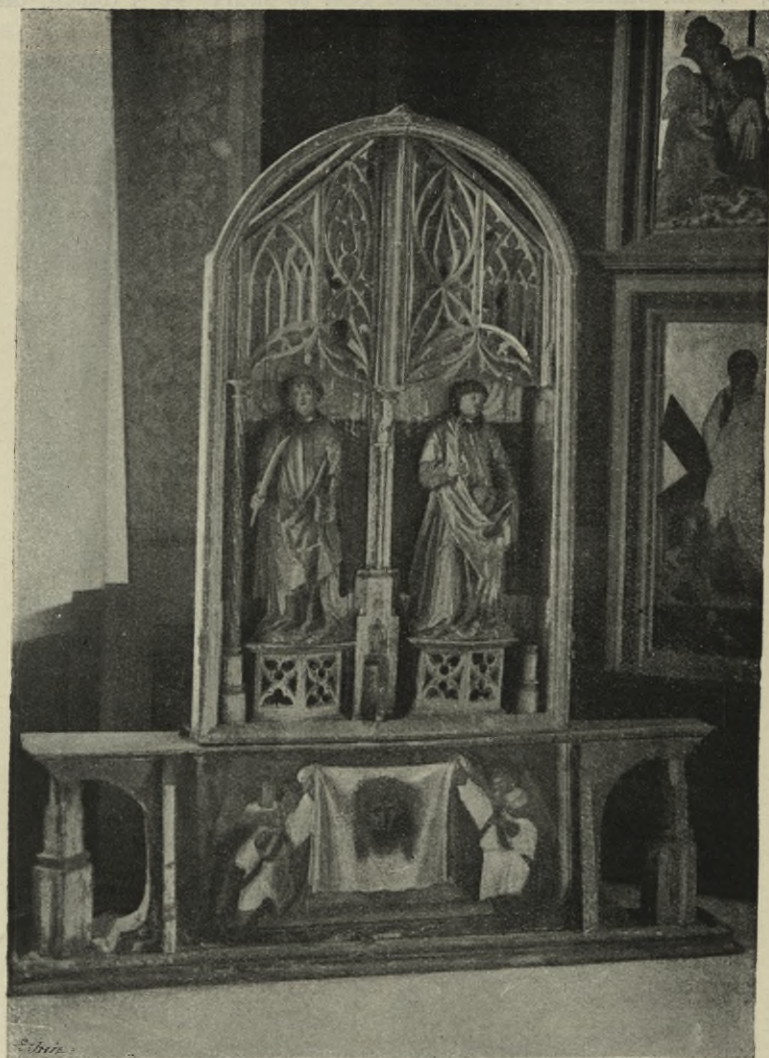

Obr. 453. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Smrt P. Marie. Řezba. — Galerie du monastère. Mort de la Vierge. Sculpture en bois.

1716 kusů. Zakoupeno s katalogem v r. 1755 opatem Q. Mickelem za 72 dukátů; 3 foliové krabice ve tvaru knih.

*) Bylo mu zapláceno 2659 kop míš.

e) **Sbírkky.** Jsou vyloženy v sloupovém a červeném sále a v místnosti na východ od červeného sálu. Obsahují různé předměty uměleckého průmyslu, fysikální a přírodní. Z prvých jsou pozoruhodné:

Obr. 454. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Zbytky gotického oltáře. — Galerie du monastère. Restes de rétable gothique.

Pažba pušky 105 cm dlouhá, celá pokrytá vykládanými, na slonovině rytými zvířaty, v závitkovém ornamentu a sv. Jiřím draka potírajícím. Také různými květy z perleti jest pěkná tato pažba zdobena; pochází ze XVI. stol. z majetku Rožmberků.

Krátká puška, 95 cm dlouhá, s vroubkovanou pažbou a vkládanými deskami kostěnými s rytými jeleny. Z konce XVII. stol.

Karabiny dvě, 72 cm dlouhé, vykládané sloní kostí, z konce XVII. stol.

Rapír 113 cm dlouhý s ozdobnou rukojetí, ze XVII. stol.

Helmice z pohřbu Jana hrab. Zrinského z r. 1612.

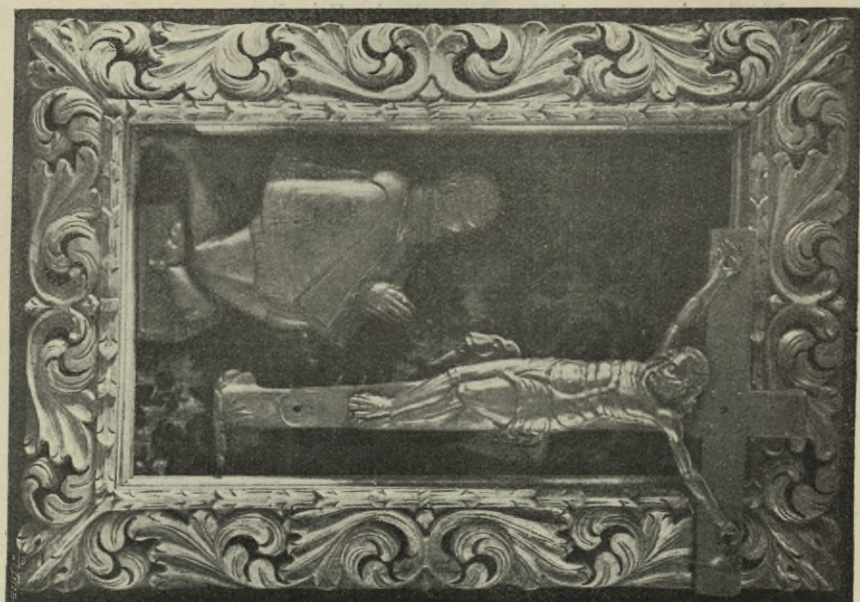

Obr. 455. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Český mistr z XV. st. Socha Madony. — Galerie du monastère. Maître bohème du XVe s. Madone. Sculpture en bois.

Pohřební štít, 72 × 82 cm velký, oválný, hedvábný, s opisem: IOHANNES COMES A SERIN IN TSCHAKATVRN ET EBERAV. D. A. ROSENBERG ET LYBOWITZ. OBYT. 24. FEB. 1612. Znak Zrinských uprostřed jest z hedvábí plasticky aplikací proveden, kolem vavřínový věnec a trásně. (Obr. 457.)

Pokladnička 15 × 31 × 26 cm vel., dřevěná, pozlacená, s polychromovanými reliefy. Na rozích postavy, na čelech víka

Obr. 436. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Jan Dorn. Zbytek z ná-
hrobu posledního Rožmberka v Krumlově. — Galerie du monastère,
J. Dorn. Reste du monument sépucral du dernier des Rožmberk à Krumlov.

Obr. 437. Vyšší Brod. Klášterní obrazárna. Pohřební štít Jana hr.
Zrinského z r. 1612. — Galerie du monastère. Blason funèbre de J. comte
de Zrinský de 1612.

znak, napříč černý pruh a stříška černá v bílé půdě. Vlašská práce z XIV. stol.

Truhla, 85 × 174 × 100 cm vel. dubová, vykládaná barevným dřevem; přední strana dělena ve 3 pole, v nichž vykládaná okna s římsami. Německo-renaisanční práce z pol. XVII. stol.

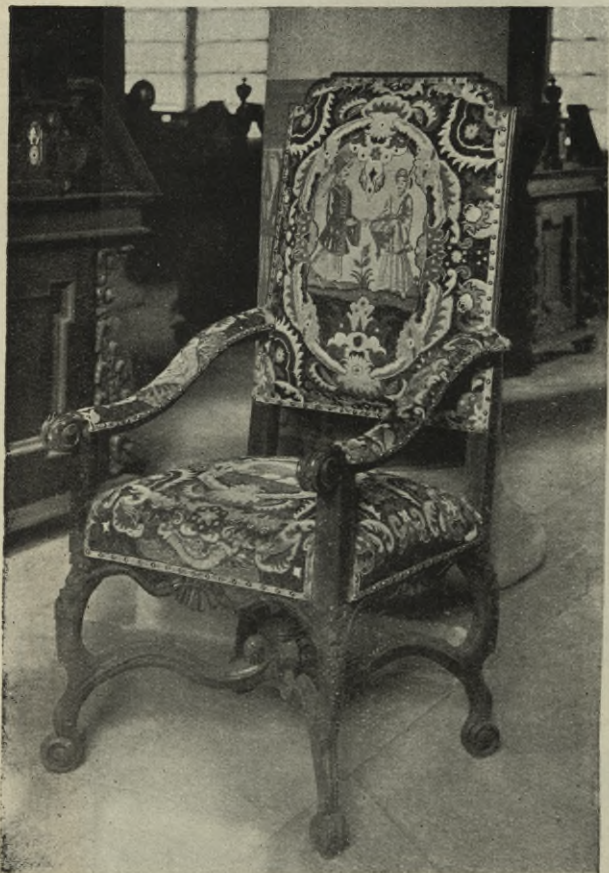
Obr. 458. Vyšší Brod Klášterní sbírky. Jeden z obou stolků. — Collection du monastère. Une de deux tables du XVIIIe s.

Psací stůl 116 × 198 × 82 cm velký dubový, vykládaný javorem, ořechem a jasanem. Z 2. polovice XVII. stol.

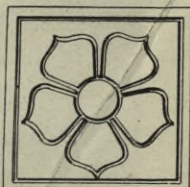
Stolky dřevěné, zlacené, dva, 73 × 90 × 80 cm velké. Desky jsou podporovány dvěma sehnutými obry, mezi nimiž visí feston. Rázovitá práce z konce XVIII. stol. (Obr. 458.)

Křeslo dubové, 65 cm šir., 135 cm vys., potažené pestře tkaným gobelinem. Z XVIII. stol. (Obr. 459.)

Rámce řezané, zlacené, dva 210 × 270 cm velké z akanthových rozvilin. Nad každým z obou rámu svinut malý vavřínový věneček s obrazem sv. Jana Nep. Dobře řezby z pol. XVIII. stol.

Obr. 459. Vyšší Brod. Klášterní sbírky. Křeslo potažené gobelinem. — Collection du monastère. Fauteuil recouvert de gobelin.

Obr. 460. Vyšší Brod. Klášterní sbírky. Ukázky bývalých dlaždiček (nyni ve sbírkách klášterních). — Collection du monastère. Anciens carreaux.

Mísa 42 × 55 cm velká, mramorová, oválná, na obrubě reliefy 12 apoštolů, uprostřed poprsí Krista P. žehnajícího; ostatek kanellován.

Konvice 37 cm vysoká s reliefem Pozdravení andělského; na hubičce poprsí. Obojí německá práce ze XVII. stol.

Dlaždice z kostela klášterního a kláštera jsou pálené, 18/18 a 36/36 cm vel. Z XV. a XVI. stol. (Obr. 460.)

Ze skla jest zastoupena celá řada sklenic, pohárů a nádob skla benátského a českého, z tohoto zejména:

Pohárek s víčkem, 30 cm vys. z čirého skla, v předu vyryt znak opatský, nad ním: F. C. A. A. z poč. XVIII. stol.

Láhev na medovinu, 20 cm vysoká, z čirého skla, pokrytého rytým ornamentem; v předu v ellipse úl se včelami, k němu se blíží medvěd. Z 2. pol. XVIII. stol.

Obr. 46r. Vyšší Brod. Klášterní sbírky: miska, pohár a láhev na víno z křišťalového skla zdobeného rytbou. — Collection du monastère. Coupe, bocal et flacon en verre de cristal gravé.

Mísky dvě 10 a 13 cm vysoké, pokryté rytým ornamentem, z konce XVIII. stol. (Obr. 46r.)

Sbírka porcelánu Míšeňského a Starovídeňského a keramik různých dob.

Sbírka mineralií v několika stolcích a skříních.

Sbírka fyzikálních přístrojů, z nichž zejména pozoruhodné jsou:

Hodiny slunečné, přenosné, s pěkně ciselovaným mosazným ciferníkem, 16 cm v průřezu. Z XVIII. stol.

f) Kaple oratořová 6 m široká, 18 m dlouhá, přiléhá k jižní boční lodi klášterního kostela, osvětlena jest 6 okny, z nichž 3 jsou v jižní zdi, vedou na rajský dvůr a 3 ústí do kostela.

Oltář rozkládací v této kapli se střední řezbou Narození P. Ježíše představující, 70 × 120 cm velikou, pod zlaceným baldachynem. Pěkná tato práce z meze XV. a XVI. věku dostala se sem

Obr. 462. Vyšší Brod. Klášter Cist. Strop v saloně opatově. — Monastère cist. Appartements de l'abbé. Plafond au salon.

darem Vojtěcha Lanny. Ostatek oltáře je nový, zřízen péčí opata L. Wackáře, rovněž jako úprava celé kaple.

g) Opatství nachází se v 1. patře východního křídla kláštera; bylo postaveno v XVII. století. V něm jest:

Domácí kaple 3 m široká, 4 m dlouhá, sklenuta jest bez žeber v jednom poli křížem, v závěru z 5 stran osmistěnu paprskovitě.

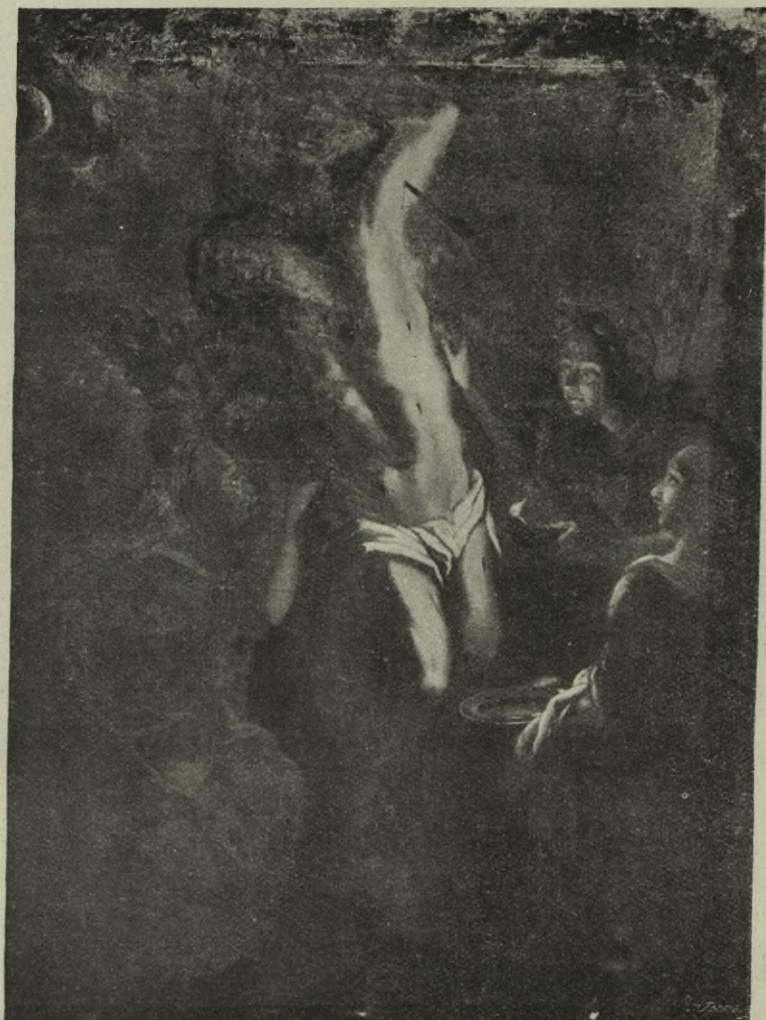
Salon 4.25 × 7.30 m veliký, má strop táflovaný, v jehož čtvercových polích jsou malovány výjevy z písma sv. a jiné, vy-

Obr. 463. V yšší Brod Klášter Cist. Domáci kaple opata. Malíř z XVIII. stol. Ukřižovaný Kristus.
 — Monastère cist. Chapelle privée de l'abbé. Peintre du XVIIIe siècle. Le Crucifié.

světlující přísloví. Obrazy jsou střídavě hnědé v hnědém a šedé v šedém. V rohu jest rok zřízení 1649. (Obr. 462.)

Obrazy: Malíř z XVIII. století. Ukřižovaný Kristus. Na temném pozadí visí zesinalé tělo Kristovo, výborně kreslené a efektně

Obr. 464. V y š š í B r o d. Klášter Cist. Byt opata. Český malíř XVIII. st. Sv. Šebestián. — Monastère cist. Appartement de l'abbé. Peintre bohème du XVIIIe s. St. Sébastien.

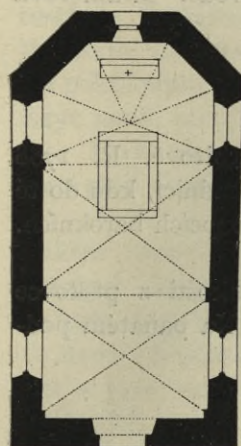
osvětlené. Na plátně 100 × 164 cm. Rám zlacený, prořezávaný, z konce XVIII. stol. (Obr. 463.)

Jihočeská škola z II. poloviny XVII. století Kristus žehná chléb; Kristus v růžovém šatě s modrým pláštěm zobrazen po pás, v levici drží chléb, jež pravíci žehná. Na plátně 48 × 60 cm.

Týž malíř. P. Maria, zobrazena v modrém plášti s překříženými rukama na prsou. Protějšek k předešlému.

Jihočeský malíř z počátku XVI. století. Madonna s Ježíškem na zlaté půdě. Končetiny nahého Ježíška zkrleslé, ale výrazy tváří výborné. Obraz utrpěl přemalováním. Na dřevě 45×60 cm.

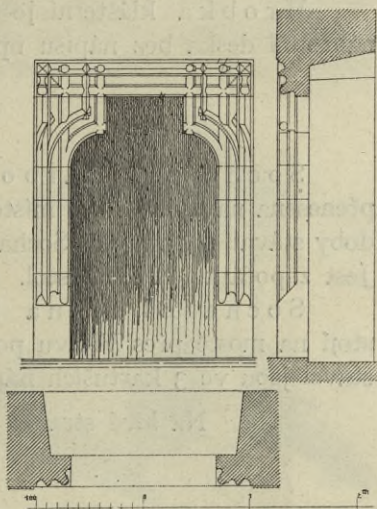
Český malíř z XVIII. stol. Sv. Šebestián, představuje snění světce, jen rouškou kolem beder opásaného, spně. Výborně kreslené tělo jest na pravo skloněno k ženě (Zoe), vyjímající mu šíp z rány; na levo v pozadí stojí dvě ženy. Obraz je z části přemalován. Na plátně 60×100 cm. (Obr. 464.)

Obr. 465. Vyšší Brod. Klášter Cist. Půdorys kaple sv. Anny. — Monastère cist. Plan de la chapelle de Se Anne.

Rámce dva 58×90 cm velké, zlatené, cele ornamentované a mušličkami a festony jemně řezané. Rokokové práce z konce XVIII. stol.

Sekretáře dva ořechové s mnoha tajnými zásuvkami, vykládané dubem a jasanem, v nástavci znak opata Quirina Mickela. Dobrá díla z polovice XVIII. století.

Obr. 466. Vyšší Brod. Klášter Cisterco. Kaple sv. Anny, západní vchod. — Monastère cist. Chapelle de Se Anne. Portail occidental.

Kočár, v němž Vyšebrodský opat C. Heydrich jel r. 1723 na korunovací císaře Karla VI. do Prahy; jest 4.70 m dl., 2.3 m vysoký, zeleným hedvábím vyložen, z černé kůže, vroubené pozlacenými lemy s 3 řadami knoflíků. Postroje ke kočáru hojně zlatenými lemovkami posíté. Kočár schován v kolně klášterní.

k) Kaple sv. Anny postavena byla péčí opata Jiřího Wendschuha r. 1645 jako hřbitovní kostel.

Jednoduchá stavba omítaná o 2 polích a závěru ze 3 stran osmištěnu, bez opěráků, stojí na východ od kostela na bývalém klášterním hřbitově. (Obr. 465.)

Vchod od západní strany 1.36×2.48 m velký ve světlosti obdélný, s vydutými krákorci v horních koutech; ostění z červené, od požáru ožehnuté žuly, článkováno jest válečkem na rohu mezi 3 výžlabky vroubenými

šikmými pásky. Veškeré články na rozích se prostupují, zařezávají se nad pravouhlým trnožem 50 cm vysokým do šikmých plošek. Portálek tento z počátku XVI. věku pracovaný původně byl v kostele v Hejrově. (Obr. 466.)

Okna osvětluje loď pár a kněžiště též pár, hrotitých. Za oltářem jest malé hrotité okénko.

Vnitřek měří 11.20 m délky a 4.80 m šířky. Stěny jsou oživeny mělkými pilastry, o něž se opírají nároží kleneb, jež jsou v lodi křížové a v závěru paprskové a pnou se do výše 4.80 m. Kostelík jest nově malován. Zařízení záleží z jednoduchého oltáře s obrazem sv. Anny.

Hrobka klášterní jest pod dlažbou, o čemž svědčí mramorová náhrobní deska bez nápisu uprostřed lodi.

C. Sochy.

Socha sv. Barbory stávala dříve na hřbitově. R. 1788 přenesena na nynější své místo uprostřed náměstí před radnicí, kde do té doby stával praporek. Socha sv. Barbory stojí na 4 sloupcích barokních. Jest z počátku XVIII. stol.

Socha Bl. Jana Nepom. v životní velikosti z pískovce stojí na mostě přes Vltavu pod klášteřem Cisterciáků. Na baňatém podstavci jsou ve 3 kartuších nápisy s chronogramy:

Na levé straně: REGNANTE
INTERRIS
PAPA
INNOCENTIO XIII
CÆSARE
CAROLO VI.

Uprostřed: REGNANTI
GLORIOSÆ IN COELIS
B. IOANN IN
PIO PATRI PATRIÆ
ET
PATRONO
REGNI

Na pravé straně: ERIGE
BAT FR. R.
CANDIDVS
ABBAS
XXII AV
GVSTI (= 1701).

Sousoší sv. Anny stojí na témže mostě vedle předešlého. Socha sv. Anny drží Ježíška, jemně podává růže P. Maria.

Na baňatém podstavci se závity po stranách nápis se záhadným chronogramem:

PER VADANS PROPERE
PIISSET VOCCO SED
ANNA
CON. ECI. ÆDIFICATA
ALTOVADENSIA
SEPTA

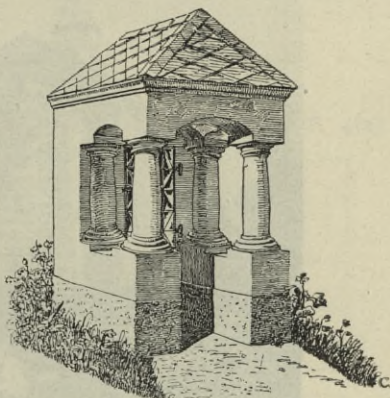
EFIGIEM HANC ANNÆ
DIVÆ CONSTRVXIT
HONORI
CANDIDVS ROSEIS
VBI PAPA FVIT
BENEDICTVS

Dobrá práce z počátku XVIII. stol.

Kaplička P. Marie stojí as 1½ km od Vyššího Brodu, na cestě do Rožmberka. V zadní stěně, uzavřen mřížkou ve výklenku obraz P. Marie, umělecké ceny prostý; v předu dva toskánské volné sloupky a 2 polosloupky tvoří otevřenou kapličku. Kryt nový, eternitový. (Obr. 467.)

Boží muka s Mariánským obrázkem stojí jižně od městečka V. Brodu.

Žulový pozdně gotický sloupek na nízkém hranolovém podstavci, se silně zúženým dřikem a kalichovou hlavicí, podpírá hranolový nástavec s obrázkem P. Marie v prohloubení čelní strany. Celek jest 2·30 m vysoký a pochází z 1. pol. XVI. stol.

Obr. 467. Vyšší Brod. Kaplička na cestě do Rožmberka. — Petite chapelle sur la route de Rožmberk.

D. Poutní kaple „Maria Rast.“

Stojí na vrchu 2 km jihozápadně od Vyš. Brodu, postavena péčí opata Vyšebrodského Leopolda Vackáře r. 1890 dle návrhu inženýra Fr. Karla z V. Brodu. (Obr. 468.) Orientovaná, kvádrová stavba žulová v románském slohu záleží z předsínky, lodi o 2 polích, k níž přiléhá závěr ze 3 stran osmistěnu. Stěny zdobeny pilastry a obloučkovým vlysem pod římsou; kryt taškový, na věžce plechový. V chod půlkruhem zaklenutý v západním průčelí předsíně přístupný po 7 schodech.

Okna v lodi (2 páry) jsou podvojná, dělena románským sloupkem, polokruhem uzavřena, v kněžišti 2 okna půlkruhovými svrchem.

Uvnitř jest kněžiště 3 m široké a 3 m dlouhé sklenuto paprskovitě bez žeber. Loď, 5·20 m široká, 7·80 m dlouhá, zaklenuta ve 2 polích křížovou klenbou do žulových hranolových žeber do výše 5 m. Oltář se sochou P. Marie (bez ceny).

Kaplička P. Marie, v níž na velkém žulovém balvanu stojí nová socha P. Marie, spojena jest s kaplí chodbou, plnou obět-ních darů.

E. Fischernhof.

Postavil opat Frant. Stanislav Preinfalk r. 1702 jako letní sídlo opatů Vyšebrodských; leží as 3 km na sever od kláštera. Jednopatrová budova v jednoduchém baroku, taškami krytá, o 14 osách v průčelí a 2 po stranách, stojí v čele čtvercového dvora, obestaveného po ostatních 3 stranách nízkými hospodářskými budovami. Nyní slouží pouze tomuto účelu; celé první patro, 8 pokojů s chodbou vzadu, jest neobydleno.

Dvě řady v I. patře, dubové, mají pěkná kování pocínovaná z krycích desk zámků a ozdobných závěs; některé nesou monogram zakladatele, opata Preinfalka: F. S. P. A. A. 1702.

Obr. 468. Vyšší Brod. Kostel poutní „Maria Rast“. — Église de pèlerinage „Maria Rast“.

Domáci kaple na východní straně budovy, 4,70 m do čtverce, kryta rovným, štukovými výplněmi zdobeným stropem. Oltář dřevěný s dobrým obrazem sv. Stanislava, 120 × 160 cm velkým, kasulovitého tvaru, představujícím vstup světce do nebe.

Oltář sv. Anny s obdélným obrazem světice, běžné práce.

Salon, čtvercový pokoj o 2 oknech s barokním nábytkem. Kamna zelená, rokoková, 80 cm široká, 140 cm dlouhá a 280 cm vysoká, zdobená plamenovými ornamenty, ukončená prohýbanou vázou.

Skříň tamtéž 80 cm hluboká, 140 cm široká a 180 cm vysoká, dubová, vykládaná; jest z druhé pol. XVIII. stol.

Jídlna, prostranný pokoj o 3 oknech, má stěny pokryty olejovými malbami s výjevy orientálními a špalety oken al tempera malovanými ornamenty se zátišími. Strop rovný se štukovými výplněmi.

Kamna hnědá, 100 × 140 × 280 cm velká, rokoková, ukončena bání s vázou.

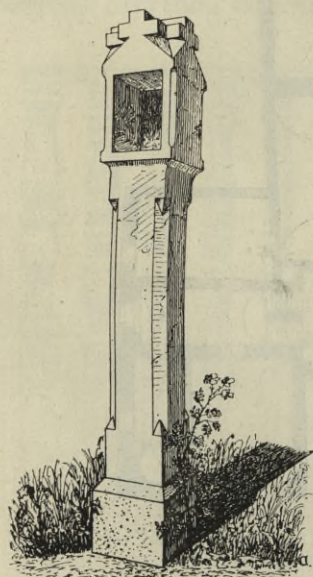
F. Přírodní památky.

Čertova stěna a Čertovy proudy. As 2 km západně od Vyš. Brodu obrací se náhle Vltava z dosavadního směru východního přímo severně k Loučovicům, sevřena jsouc s obou stran mohutnými skalami, z nichž vyšší jest východní „Čertova stěna“, jež svíse v obrovských balvanech trčí nad Vltavou do výše as 100 m. Prahorní skála, složená z žuly a ruly, tvoří malebné skupiny, z kterých nejvyšší jest nad řečištěm vysedlá „ďáblova kazatelna“.

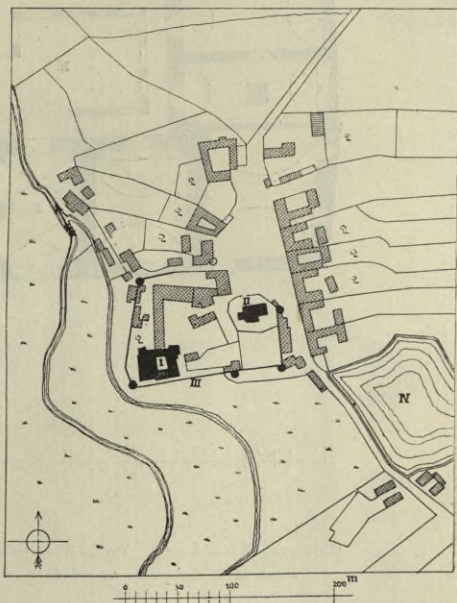
Řeka razila si zde cestu od nepaměti „čertovými proudy“ v úzké soutěsce, zatarasené ostrými skalisky, jež v letech 1760—1770 byly z velké části prachem rozstříleny, ale přesto dosud jsou toku řeky mocnou překážkou. Silný spád vody způsobuje daleko slyšitelný hukot a šum přejí. V místech, kde přeje se končí, stáčí se Vltava opět k východu.

Žár. (Sohors.)

BOŽÍ MUKA stojí v obci, žulová, z 1. pol. XVI. stol. (Obr. 469.)

Obr. 469. Žár. Boží muka. — Pilier de supplice.

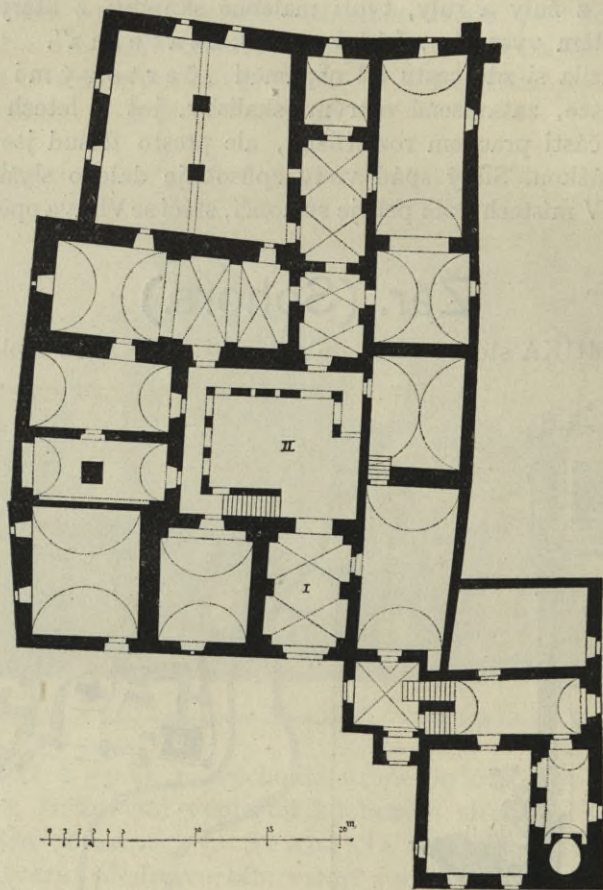
Obr. 470. Žumberk. Situační plan obce. I. Tvrz. II. Farní kostel. III. Opevnění. IV. Rybník. — Plan de situation. I. Forteresse. II. Église paroiss. III. Fortification. IV. Étang.

Žumberk. (Sonnberg.) (Sunenberg.)

Prameny: Archiv v Nových Hradech II., 249; Jos. Truhlář, Urbár zboží Rožmb., 3; Dr. M. Pangerl, Hohenfurter Urkundenbuch, 19, 261; Farní pamětnice z r. 1758; Účty kostelní z r. 1646. Literatura

tura: J. Schaller XIII., 147; Link, Annales Claravall. I., 432; J. G. Sommer IX., 148; J. Trajer, 364; A. Sedláček, Hrady III., 245; Týž, Slovník histor. I., 1042; J. Braniš, Dějiny středověkého umění v Čech. II., 121; Dr. W. Ladenbauer, 38.

Statek byl osídlen již v polovici XIII. stol. V r. 1279 uvádějí se jeho majetníci Engelschalk, Smil, Pardus a Jan bratři. V r. 1360 vládl zde Pešík z Hrádku,

Obr. 471. Žumberk. Tvrz. Půdorys přízemí. I. průjezd, II. dvůr. —
Plan de la forteresse au rez-de-chaussée. I. Vestibule. II. Cour.

jenž byl patronem zdejšího kostela. Od r. 1544 patřil Žumberk Pouzarům z Michnic. Bezdětný Jindřich Pouzar z Michnic odkázal r. 1597 Žumberk, Michnice s Chvalkovem uci svému Častolarovi Dlouhoveskému z Dlouhé Vsi, kterýž v r. 1602 celé dědictví po Pouzarovi prodal Petru Vokovi z Rožmberka za 23.000 kop míš. grošů. Před smrtí pana Petra Voka z Rožmberka postoupen byl Žumberk bratřím Hakům z Zweibrücku, jimiž však byl r. 1618 soudně odňat a přivtělen k panství Novohradskému.

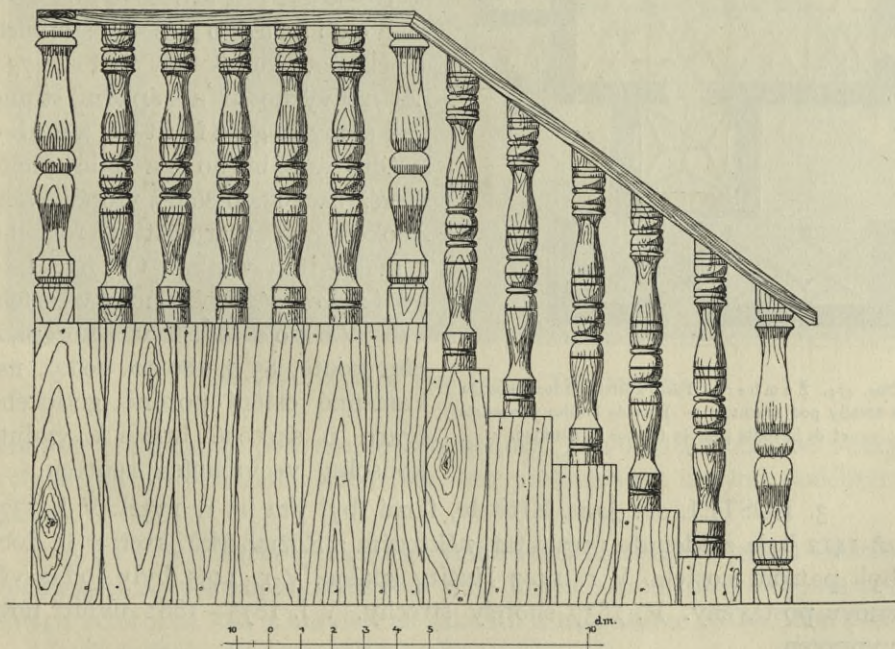
I. SITUACE A OPEVNĚNÍ. Žumberk leží na mírném, k jihozápadu povlovně se snižujícím návrší. Opevnění obsahovalo tvrz, kostel a poplužní

dvůr, jež všechny byly opevněny příkopy a kamennou hradbou, zesílenou šesti věžemi okrouhlými. Z těch zachovalo se pět; šestá byla v r. 1832

Obr. 472. Ž u m b e r k. Pohled na opevněnou tvrz s kostelem. — Vue de la forteresse et de l'église fortifiée.

snesena. (Obr. 470.) Hradby jsou z lomového kamene a dle všeho byly opatřeny dřevěnou obrannou chodbou. Věže jsou omítané, dvoupatrové.

Obr. 473. Ž u m b e r k. Tvrz. Zábradlí ve dvoře. — Forteresse. Ballustrade en bois dans la cour.

s okénky v kamenných obrubách; kryt stanových střech šindelový. Na severozápadní věži vytesán znak s Rožmberskou rúží. Po příkopech a valech, které bezpochyby zde též bývaly, zbyly sotva znatelné stopy.

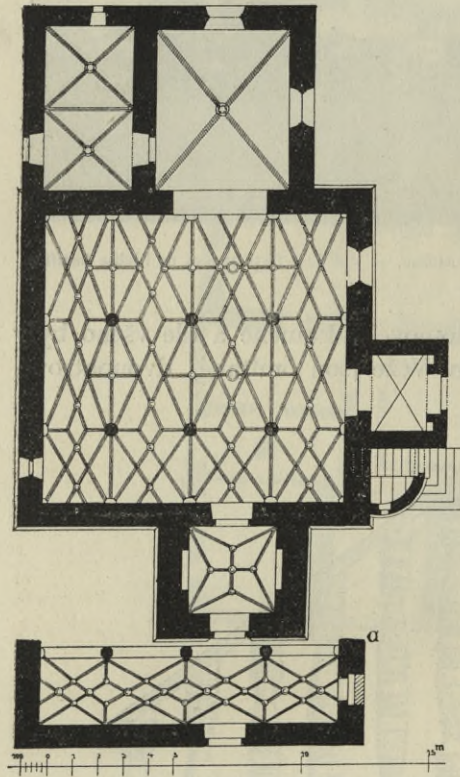
2. TVRZ. Byla postavena na sklonku XV. věku; v XVI. století obnovena. V r. 1817 rozprodána místním občanům. Stojí v jihozápadním cípu opevnění. Jednopatrová budova omítaná, rozkládá se kolem dvora 10.50×12.20 velkého, s křídlem v severovýchodním rohu. (Obr. 471.) U tohoto stojí u vchodu dvoupatrová věž, která v XVI. stol. opatřena byla pěkným cimbuřím s nárožními věžkami, které bylo r. 1901

sneseno.*) Kryt na valbách všech stavení tvrze šindelový. (Obr. 472.)

Vchod vede ve východním průčelí u výše zmíněné věže, vrouben kvádrovanými žulovými venýři, svrchem půlkruhovými. Průjezd za vchodem, 5.70 m široký a 9.70 m dlouhý, zaklenut jest ve dvou polích křížovými klenbami, které opírají se o hmotné pilíře příporné.

Dvůr $10 \times 12\text{ m}$ velký, obestaven jest se tří stran pavlačemi na zděných překlenutých pilířích. Na čtvrté straně jest krátké dřevěné schodiště o šesti stupních s pěknými kuželkami. (Obr. 473.) Zdi na východní a západní straně jeví stopy sgrafitovaného kvádrování bílého na bílé půdě, kteréž zachovalo se též v orámování 4 oken, ve tvaru štítu rovného s mušlovitou výplní. Okna tato mají žulové zárubně s uchy v rozích.

Vchod dveří v jihozápadním koutě, $85 \times 180\text{ cm}$ velký, má kamenné ostění pozdně gotického tvaru o skosené hraně a vyduuté konsolky ve vrchních koutech.

Obr. 474. Žumberk. Farní kostel. Půdorys kostela a klenby pod kruchtou. — Plan de l'église paroissiale et de la voûte sous la tribune de musique.

3. KOSTEL sv. Jana Křtitele, farní (byl jím již r. 1332). V l. 1370 až 1412 byla zaklenuta presbytář, některým z Rožmberků, kteří v té době byli patroni kostela. V r. 1423 Husity spálen, v r. 1455 byly loď a věž znovu postaveny. R. 1837 shořely střechy. V l. 1875—1881 uvnitř nově vypraven.

Kamenná orientovaná budova omítaná, v jednoduchém gotickém slohu, stojí na bývalém hřbitově na mírném návrší a složena jest z obdélného nízkého kněžiště se sakristií po severní straně, z krátkého, stejno-

*) Vyobrazení jeho viz v Sedláčkových Hradech III., 248.

lodního čtyrlodí, k jehož západnímu průčelí přiléhá věž a k jižnímu před-
síňka se schodištěm na kruchtu. (Obr. 474.)

Hladké zdi stojí na nízkém kamenném trnoži o skosené vrchní hraně
a ukončeny jsou kamennou hlavní římsou o desce, podporované šikmou
ploškou.

Věž hranolová, čtyřpatrová, má v 1. patře malé hranaté okénko,
v 2. patře okénko ve tvaru střílny, obdélník dole kruhovitě zakončený,
v 3. patře okénko ve tvaru čtyřlístu a ve 4. patře čtyři velká okna půl-

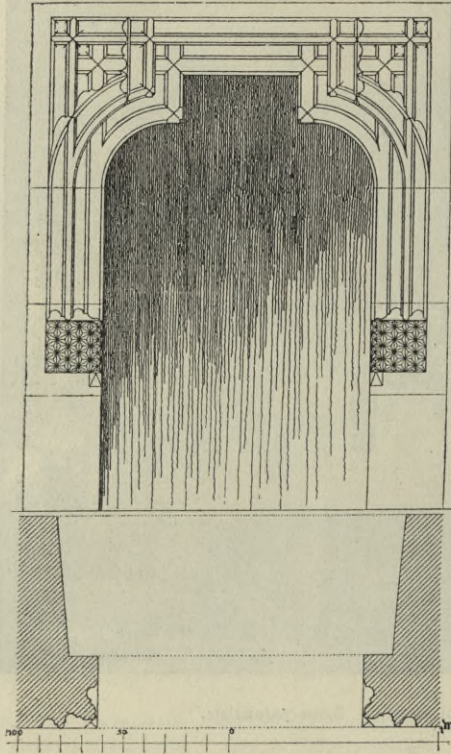
Obr. 475. Žumberk, Farní kostel. — Église paroissiale.

kruhem překlenutá, pod nimiž jsou hodiny. Zdivo nízké obdélné věžky,
vyčnívající z východního štítu lodi, jest prolomeno 4 malými obdélnými
otvory.

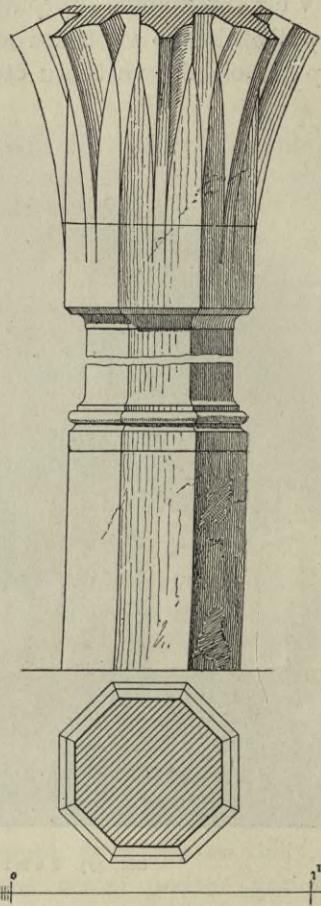
K r y t jest kůrkový na nízké valbě věže, na stanové stříšce věžičky,
vyčnívající z východního štítu lodi a na kulaté schodištní věžce; na sed-
lových střeších lodi a kněžiště se sakristií a na pultové stříšce jižní před-
síně jsou taškové střechy. (Obr. 475.)

V c h o d y všechny jsou v žulových venýřích. H l a v n í v c h o d,
vedoucí od západu do věže, má ostění o skosené hraně, svrchem půlkruhové.
Stejný jest vchod z věže do lodi. J i ž n í v c h o d vede do kostela z před-
síňky do lodi, 125 × 212 cm velký, v profilovaném ostění z válečku a hruš-

kovce mezi 3 výžlabky, šikami vroubenými, na ozdobném trnoží s diamantovým řezem, které se končí šikmou plochou, do níž se profily ostění zařezávají. Rovné nadpraží stáčí se v koutech ve vyduté konsolky s postupujícími se profily. (Obr. 476.) Vchod do sakristie s rovným nadpražím, nad nímž římsa ve tvaru desky podporované šikmou ploškou. Vchod z kněžiště do sakristie, 75×170 cm veliký, má skosené ostění se zakulacenými kouty. Pod kruchtou jest malý zazděný vchod, obdélný s vydutými konsolkami v horních koutech.

Obr. 476. Žumbersk. Farní kostel. Jižní portál z přední do lodi. — Église paroissiale. Portail sud donnant du porche dans la nef.

Obr. 477. Žumbersk. Farní kostel. Pilír v lodi: Púdorys a pohled. — Église paroissiale. Pilier de la nef. Plan et aspect.

O k n a, 1 pár v kněžišti, 2 páry v lodi, jsou vesměs hrotitá s rozevřenými špaletami a mívala kružby, které jsou otlučeny až na stopy profilu u nábehů oblouků.

V n i t ř e k. Kněžiště obdélné, 5.20 m široké a 6.30 m dlouhé, zaklenuto jest v 1 poli do žulových žeber jednoduchého profilu křížovou klenbou, jež od dlažby běží v koutech zdí a protínají se ve výšce 6.50 m v terčovém svorníku zdobeném plochou pětistou růží Rožmberskou.

Obr. 478. Žumberk. Farní kostel. Vnitřek. Pohled k oltáři. — Église paroissiale. Intérieur. Vue vers le maître-autel.

Vítězný oblouk, 3,70 m široký, hrotitý, ve zdi 96 cm silné. Kostel vlastní jest stejnorodní o 4 lodích, na půdoryse téměř čtvercovém, 11,70 m širokém a 11,30 m dlouhém; šířka středních obou lodí jest 3,15 m, severní lodi 2,65 m, jižní 2,75 m. Osa kněžiště shoduje se téměř s osou druhé lodi od jihu. Po délce jest kostel dělen ve třech polích

Obr. 480. Ž u m b e r k. Farní kostel. Vnitřek. Pohled ke kruchtě. — Église paroissiale. Intérieur, vers la tribune de musique.

dvěma řadami osmibokých, 50 cm silných, žulových pilířů, jichž podpo-
ruje klenbu celkem 6, na trnožích 90 cm vysokých. (Obr. 477.)

K l e n b a kostela jest síťová, s žebry pozdně gotického pro-
filu, která vystupují tečně z jednoduchých hlavic pilířů a sbíhají se stří-
davě v terčových svornících a bez nich ve výšce 7.50 m nad dlažbou. Na
zdech opírají se klenby o polygonální konsoly. (Obr. 478.)

K r u c h t a rozkládá se v celé šíři kostela, zaujímá západní pole kleneb jeho; čelní zeď otvírá se do kostela v čtyřech hrotitých obloucích, které se opírají o pilíře, podporující poslední pole kleneb kostelních. Při poslední opravě vysazen podprsník kruchtý do kostela v šířce tří lodí. (Obr. 479.) Podkruchtí zaklenuto jest pěknou síťovou klenbou s žebry, podobného profilu, jako u hlavní klenby; žebra protínají se ve 22 terčových svornících.

P o d v ě ž í zaklenuta jest kobka hvězdovitou klenbou do cihelných žeber, jež se stýkají ve 4 svornících.

P ř e d s í ň k a jižní jest sklenuta křížem bez žeber, pouze hrany klenbové jsou v omítce o 8 cm vypjaty.

S a k r i s t i e, 3.50 m široká a 6.50 m dlouhá, zaklenuta jest ve dvou polích křížovými klenbami do žeber profilu, jež se sbíhají ve z terčových svornících.

Z a ř í z e n í jest z velké části nové v gotickém slohu, pochází z poslední opravy.

Hlavní oltář s obrazem stětí sv. Jana Křt., severní boční oltář s obrazem sv. Jana Nep. i jižní boční oltář s obrazem sv. Rodiny jsou vesměs dřevěné běžné práce. Rovněž takové ceny jest kazatelna s obrazy sv. evangelistů na podprsníku.

Z původní výpravy a z předmětů starších zbylo:

Socha sv. Jana Křt., 106 cm vysoká, stojí na severním bočním oltáři; světec, jehož obličej má ráz gotisující, v levici drží knihu, na níž leží beránek, u nohou světce leží lebka. Dobrá práce ze XVI. stol.

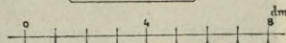
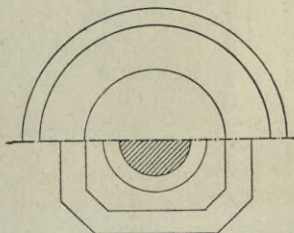
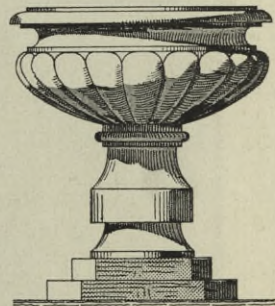
Socha sv. Vojtěcha, 100 cm vysoká, stojí na tomtéž oltáři. Světec v biskupském ornátě pravici žehná, v levici drží knihu. Pěkná řezba z XVIII. stol.

Sochy sv. Petra a sv. Pavla, 80 cm vysoké; onen drží okovy a knihu, tento meč a knihu. Slušné práce z druhé polovice XVI. stol.

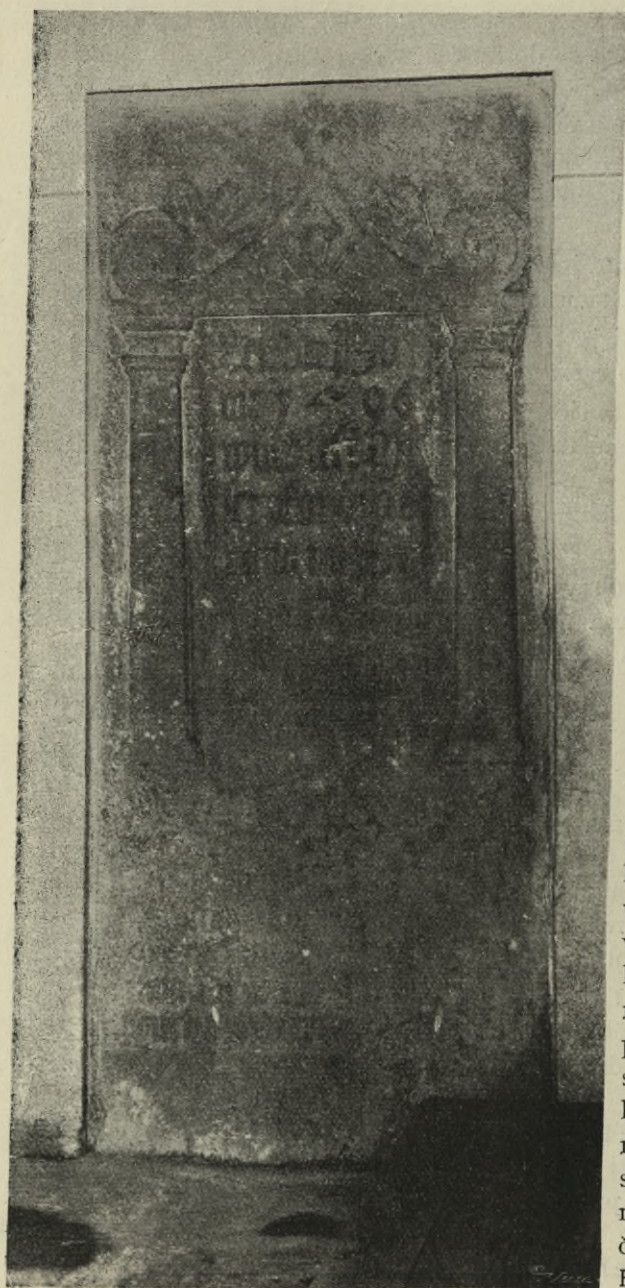
K r u c i f i x s dobře řezaným tělem Krista P., visí ve vítězném oblouku, z konce XVI. století.

K ř t i t e l n i c e žulová, 93 cm vysoká, v průměru zúžujícími se válečky zdobené mísy 76 cm, stojí na dvou stupních a kulaté, profilované noze. Z druhé polovice XVIII. století. Víko rovné. (Obr. 480.)

Z á b r a d l í u presbytáře z čtyřbokých kuželek.

Obr. 480 Žumberk. Farní kostel. Křtitelnice. — Église paroissiale. Fonts baptismaux.

Obr. 48r. Žumberk. Farní kostel. Náhrobník č. 1. — Église paroissiale. Epitaphe no. 1.

Dvéře mezi kněžištěm a sakristií dubové, 75×170 m velké, pobité plechem růžicovými hřebíky. Přítuha na nich provazcovitá, pěkná, rovněž jako zámek gotický, otevřený. Celé dvěře jsou z konce XV. věku.

Lavice 24 kusů různé délky s barokními ornamentálními řezbami na stranních čelech. Jsou z XVIII. stol.

Lustr skleněný, o 2 pořadích, je z XVIII. století.

Monstrance, nová, v gotickém slohu.

Kalich, nový, v témže slohu.

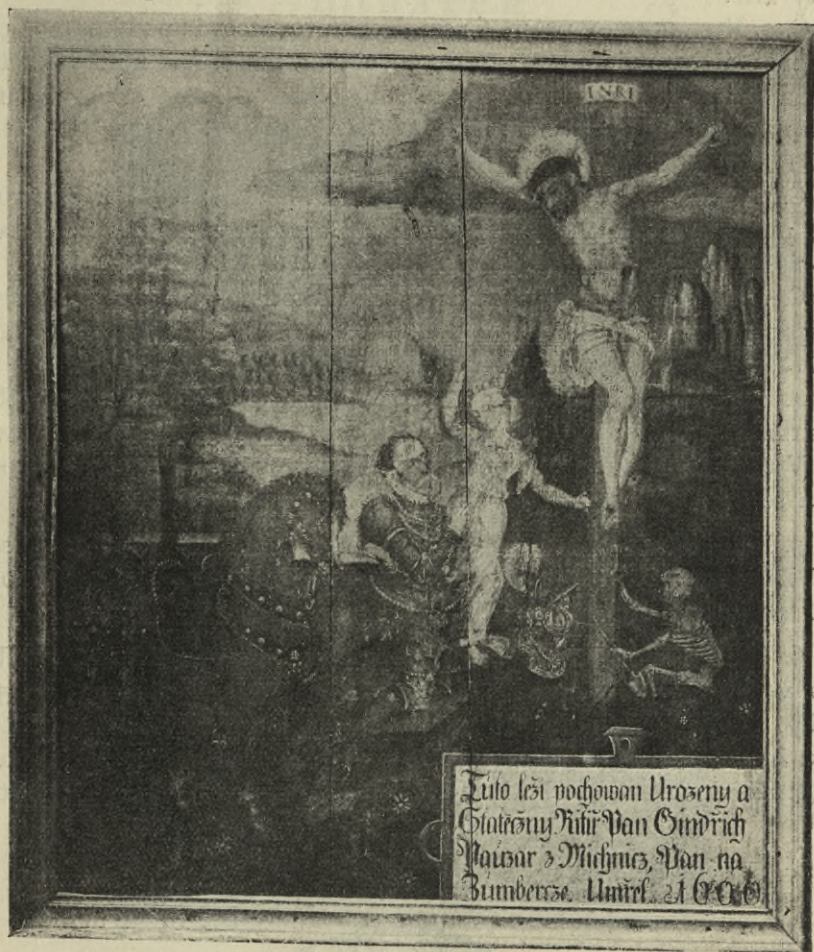
Varhany, nové, rovněž v got. slohu.

Náhrobníky:
č. 1. Zazděn v severní zdi lodi kostelní 84×193 cm veliký, žulový, vrouben ve vrchní polovině 2 pilastry toskánskými, jež nesou štítek vyplněný palmetkou, ukončený po stranách závitý s třemi lístky a nahoře křížkem; na podstavci pod pilastry i mezi nimi kurentkou nápis, z něhož čitelné pouze: Letha Panie 1596 w nedieľy... (Obr. 48I.)

Číslo 2. Velikosti 80×175 cm, žulový, na němž renaissanční znak, v štítu poprsí muže se vztýčenou rukou, jež se nachází i v kletotu na helmě. Uprostřed nápis velkou latinkou, z něhož čitelné pouze TVTO LEZI VROZENY.... PAN..... LETHA 16....

Č. 3. V dlažbě předsíně zapuštěn 90×210 cm náhrobník z růžového mramoru, na němž vytesány v ploché vypuklině velký kříž, po jeho stranách dva malé křížky. Bez nápisu.

Č. 4. Epitaf visí v sakristii. Velikost 95×105 cm, malován na lípovém dřevě, představuje krajinu, v ní rytíře v oruží, klečícího se sepa-

Obr. 482. Žumberk. Farní kostel. Epitaf rytíře J. Puzara z Michnic. — Église paroissiale. Epitaphe du chevalier J. Pouzar de Michnice.

týma rukama, vedle něho kůň osedlaný, na druhé straně anděl, ukazující ke krucifixu, pod nímž sedí kostlivec. V levém koutě nápis: Tuto leží pochowan Urozeny a Statečny Ritiř Pan Gindřich Pauzar z Michnicz, Pan na Šumbercze. Umřel 1600. (Obr. 482.)

Zvon y byly ve věži 4. Č. 1.* Vys. 72 cm, v prům. 100 cm. Ucha penízkovaná, pod korunou nápis: DICATA ET CONSECRATA HONORIS: IOAN: BAP: SUB COLATORE CELSIS PRINCIPE PHILIPPO

EMANVELE DE LONGEVAL. Pod nápisem pás ornamentální z barokního anthemionu, dolů obráceného. Při spodním okraji nápis: ZV DER EHR GOTTES LEIDT MAN MICH DIE LEBENDIGEN PERVEFF ICH DIE TODTEN PEWEIN ICH. MELCHIOR SCHORER IN LINZ GOSS MICH MDCCI. Na plášti reliefy sv. Jana Křt., na druhé straně dvojitý kříž.

Č. 2. Vys. 45 cm, v prům. 63 cm. Ucha provazcová; pod korunou perlovec, na plášti v reliefu postavy dvou světic a muže, nad nímž tolar Ferdinanda I. na koni, na druhé straně rub tolaru s říšskou orlicí, pod ním nápis na vavřínovém věnci: PAVL CHANDELER IN DER FRAI-STADT. 1574.

Č. 3.* Vys. 28 cm, v prům. 40 cm. Ucha hladká; pod korunou rokokový, pletencový ornament. Na plášti znak zvonaře, zvon s 2 lafetami, kol opis JOHANN ADAL. PERNER IN BVDWEIS, ANNO 1827.

Č. 4.* Vys. 21 cm, v prům. 29 cm. Pod korunou rokokový ornamentální pásek, nad ním nápis: IOSEPHO PERNER. FVSA. BVDVICY. A. 1777. Na plášti vypuklina, postava sv. Floriána.

4. FARA byla postavena zároveň s kostelem, s nímž též vypálena v husitských dobách; r. 1455 znovu postavena a r. 1654 přestavěna a zvětšena. V té podobě nachází se podnes. Jednopatrová budova, ozdob prostá, nalézá se na severním konci vesnice.

5. DŮM Č. 43. Nad vraty vytesán znak s letopočtem 1613 a nápisem: HAK. Dům ten patřil Hakům z Zweibrückku, kteří byli v službách Rožmberků a krátkou dobu i držiteli Žumberka.

6. BOŽÍ MUKA stojí blíže Žumberka a jsou téhož tvaru jako boží muka v blízké obci Žáru. (Viz tamtéž obr. č. 469.) Osmistěnný, 285 cm vysoký, žulový dík na 32 cm vysokém čtyřstěnném trnoži ukončen čtyřbokou hranolovou hlavicí s obrázkem N. Trojice v přední straně. Každá ze 4 stran ukončena jest štítkem s křížkem kamenným. Z XV. století.

DODATEK

ku str. 287.

Obr. 318a. Stropnice. Farní kostel. Vnitřek kněžiště. — Église paroissiale. Intérieur du chœur.

SEZNAM MÍST.

- Bělá 1.
 Blánské 1.
 Cartle 9.
 Cetviny 9.
 Cuknštein 16.
 Černodol 21.
 Dobrá Voda 21.
 Dolní Dvořiště 37.
 Frimburk 57.
 Heršlák 62.
 Hojná Voda 62.
 Horní Dvořiště 64.
 Hrádek 72.
 Hýrov 72.
Kaplice (Kaplitz) 79.
 I. Poloha a vývoj
 městečka 79.
 II. Jednotlivé bu-
 dovy. Děkanský
 kostel 81.
 Kostel sv. Floriána
 (český) 90.
 Hřbitovní kaple 98.
 Radnice 98.
 Spořitelna 100.
 Školní museum 100.
 Sochy 101.
 Kaplice (Kappeln) 101.
 Klení 103.
 Kienberg 105.
 Krčín 110.
 Louzek 110.
 Malonty 112.
 Michnice 116.
 Mostky 116.
 Myšlany 117.
 Nekalice 120.
 Německý Benešov 120.
 Německý Rychnov
 (u Frimburka) 127.
 Německý Rychnov
 (u N. Hradů) 130.
Nové Hradý 133.
 A. Hrad 133.
 I. Historický pře-
 hled 133.
 II. Popis hradu 134.
 B. Město 143.
 I. Vývoj půdorysu a
 obrysu města 143
 II. Opevnění města
 145.
 III. Jednotlivé bu-
 dovy v městě 145.
 1. Farní a klášter-
 ní kostel 145.
 2. Klášter Servitů
 170.
 3. Residence 177.
 4. Radnice 179.
 5. Zámek 180.
 6. Ostatní význač-
 nější budovy a
 sochy v městě 201.
 Omlenička 203.
 Pořešín 211.
 Puchoř 211.
Rožmberk 215.
 I. Město 216.
 2. Hrad 218.
 3. Jednotlivé budo-
 vy v městě 239.
 4. Sochy 260.
 Rožmitál 261.
 Rychnov n. Malší (Če-
 ský Rychnov) 263.
 Klášter a kostel „u sv.
 Kamene“ 270.
 Síčkov 277.
 Soběnov 278.
 Sokolčí 281.
 Stropnice 281.
 Stříbrná Huť 296.
 Svěbohy 296.
 Snětví 297.
 Sv. Tomáš 298.
 Šejby 300.
 Terčina ves 300.
 Tichá 302.
 Trojanov 303.
 Údolí 303.
 Valtěrov 310.
 Višné 310.
 Vítkův Hrádek 310.
Vyšší Brod 312.
 A. Městečko 312.
 1. Původ, poloha a
 ráz městečka 312.
 2. Kostel sv. Bar-
 toloměje 314.
 3. Kaple sv. Josefa
 318.

4. Radnice 319.
 5. Chudobinec 319.
 B. Klášter Cisterciákův s kostelem
 P. Marie 320.
 1. Dějinný přehled stavby kláštera 320.
 2. Poloha, dispozice a slohový ráz kláštera 324.
 3. Klášterní kostel P. Marie 325.
- A. Zevnějšek 330.
 B. Vnitřek 330.
 C. Zařízení 335.
 4. Popis kláštera 361.
 a) Přízemí 361.
 b. I. patro 372.
 c) Knihovna 373.
 d) Obrazárna
 e) Sbírký 422.
 f) Kaple oratořní 426.
 g) Opatství 426.
- C. Sochy 430.
 D. Poutníkaple Marie R. 431.
 E. Fischernhof 432.
 F. Přírodní památky 433
 Žár 433.
Žumberk 433.
 1. Situace a opevnění 434.
 2. Tvrz 436.
 3. Kostel sv. Jana K. 436.

Résumé.

L'arrondissement de Kaplice, composé des districts juridiques de Kaplice, de Nové Hrady et de Vyšší Brod, comprend l'extrémité Sud de la Bohême et forme, contre la Basse et la Haute Autriches, une frontière montagneuse, autrefois couverte d'épaisses forêts.

A l'exception de quelques monnaies romaines, on n'y a fait aucune trouvaille préhistorique importante. Par rapport aux autres régions de la Bohême, cet arrondissement ne fut habité qu'assez tard, entre le IXe et le Xe siècles. Les premiers habitants de cette contrée appartenaient à la tribu des Doudlebi et se trouvaient sous la domination du prince de Prague.

A travers les forêts formant frontière, on pratiquait, et entretenait des routes menant aux pays limitrophes. C'étaient surtout des voies commerciales, protégées, dans l'arrondissement de Kaplice, par les châteaux de Pořešín, Rožmberk, Louzek, Vítkův Hrádek, Frimburk, Nový Hrad, et par les forts de Heršlák, Tichá et Stropnice.

Pour en accélérer le peuplement, les princes de Prague donnèrent ces régions limitrophes en fiefs à des nobles ou en firent don à des moines. Ainsi, dans l'arrondissement de Kaplice, on donna des fiefs aux seigneurs de Strakonice, de Michalovice et de la Rose (de Rosis, successeurs de Vitigo de Prčice, en 1220).

Peu à peu, les seigneurs de la Rose formèrent cinq branches puissantes et expulsèrent le reste de la noblesse du Sud de la Bohême.

Dans l'arrondissement de Kaplice, l'un des leurs, le seigneur de Rosenberg prit le dessus. Ce fut alors lui qui, pour accélérer le peuplement, distribua des terres à des religieux. En 1259, Vok de Rosenberg fonda le monastère de Vyšší Brod (Alto-Vadis), où il invita les cisterciens de Wilhering en Autriche et, quatre ans plus tard, le roi Přemysl Otakar II fonda, dans les environs, celui de la „Sainte Couronne“ (nommé, depuis, monastère de la „Couronne d'or“), où s'établirent des moines du monastère autrichien de la Sainte-Croix. Les bénédictins d'Ostrov reçurent la forêt de Zátoň et furent introduits à Frimburk, comme les Prémontrés de Milevsko à Kaplice. Le but de ces religieux était d'affermir le christianisme, d'établir une bonne administration et de veiller à l'accroissement de la

population, en faisant appel à des colons allemands, paysans et artisans. Ils eurent un grand mérite, firent abattre des forêts, labourer les terres, instruisirent les habitants, mais en même temps ils germanisèrent la population indigène slave.

Au point de vue de la civilisation, l'arrondissement de Kaplice ne forme qu'une partie de la sphère d'influence qui s'étend sur tout le Sud de la Bohême et offre une culture originale, formée sous l'influence des seigneurs de la Rose et des derniers Přemyslides.

Dans cette même région avec les deux résidences des seigneurs de la Rose: Nové Hrady et Rožmberk (Rosenberg), se trouvaient deux foyers de culture: le monastère de la Couronne d'or et celui de Vyšší Brod (Alto-Vadis). Les plus anciens monuments datent de la dernière période du style roman et de la première du style gothique. Ces constructions furent conçues et dirigées surtout par des artistes d'origine étrangère, les églises surtout par des Cisterciens de la Basse et de la Haute Autriches qui construisaient leurs églises et monastères sur le modèle des maisons-mères de Fontenay et de Cîteaux.

Ces architectes avaient amené avec eux des artisans laïques qui enseignèrent ensuite leur métier à des ouvriers indigènes. Les principaux chantiers sont ceux de Krumlov et de Rožmberk; il devait s'en trouver un troisième à Vyšší Brod.

Les monuments gothiques en Bohême ne présentent, jusqu'aux guerres hussites, aucun caractère spécial, à l'exception de quelques détails qui diffèrent des modèles occidentaux. Dans la seconde moitié du XVe siècle seulement l'art gothique tchèque se développe d'une façon originale dans deux foyers, à Prague et au Sud de la Bohême. Alors, des artistes indigènes ou naturalisés sont à l'œuvre et présentent une variété surprenante dans les plans et les voûtes. Les monuments du Sud diffèrent de ceux du centre de la Bohême surtout par les matériaux employés, c'est-à-dire le granit dur, tandis que les constructions du centre sont en grès et en calcaire tendres, d'où il s'ensuit, au centre de la Bohême, une plus grande richesse de détails.

Avec la disparition de l'art ogival s'éclipse aussi la production artistique du Sud de la Bohême, non sans se ranimer de temps en temps sous l'influence des derniers Rosenberg, alors qu'on se mettait à construire quelque intéressant château Renaissance (la résidence de Nové Hrady, le château Kratochvíle, les reconstructions des châteaux de Rosenberg, de Krumlov et Jindřichův Hradec). L'extinction de la famille des Rosenberg et, bientôt après, la guerre de Trente ans ont interrompu toute activité artistique dans toute la région. Ce n'est qu'à partir du dernier tiers du XVIIe siècle que, sous l'influence de l'église catholique victorieuse, on se remit à construire même dans le Sud de la Bohême des monastères et de nombreuses églises de pèlerinage, aux frais d'ordres religieux enrichis et de nobles usurpateurs étrangers.

Dans l'arrondissement de Kaplice, un seul édifice religieux **roman** c'est conservé, la tour de l'église de Stropnice, de la fin du XIIe s. (voir à la p. 287).

En style **gothique primitif**, on construisit dans la première moitié du XIIIe siècle l'église décanale de Kaplice (le bas de la tour), celles de Horní Dvořiště, de Rožmberk, de Německý Rychnov (près de Nové Hrady), de Dolní Dvořiště; toutes ces églises sont reconstruites par la suite. Quelques parties des chœurs carrés sont conservées à Rožmitál (p. 261), à Žumberk (p. 436) et dans l'église paroissiale de Vyšší Brod (p. 315) et la sacristie de Myšlany (117). Dans la seconde moitié du XIIIe s. on fonda le plus important monument de l'arrondissement, l'église monacale et le monastère de Vyšší Brod, dont l'architecture et les richesses artistiques conservées rangent l'arrondissement de K. parmi ceux de Bohême où la civilisation a fleuri le plus magnifiquement (p. 316).

La chapelle de Sainte-Barbe à Malonty (p. 112), les églises de Cetviny (p. 9), de Kienberg (p. 109), de Saint-Thomas (298), l'ermitage de Hýrov et la nef de l'église monacale de Vyšší Brod (fig. 356) sont du XIVe siècle (style gothique), un assez grand nombre d'autres monuments furent reconstruits depuis.

Au XIVe siècle, on acheva la construction des églises brûlées ou abandonnées au cours des guerres hussites; les nefs de ces églises, qui avaient à l'origine des plafonds de bois, furent voûtées à l'aide de colonnes ou de piliers érigés à cet effet à l'intérieur des églises, de sorte qu'elles ont plusieurs nefs, signe caractéristique des églises du Sud de la Bohême. Dans l'arrondissement de Kaplice, il y a ces églises à deux nefs: l'église décanale de Kaplice (p. 81), les églises paroissiales de Malonty (p. 112) et de Český Rychnov (p. 265); des églises à trois nefs à Stropnice (p. 283), à Dvořiště (p. 50), à Rožmberk (p. 240), une église à quatre nefs à Žumberk (p. 436). Tous ces monuments ont leurs voûtes réticulées, de parfaite construction pour la plupart; la plus riche de ces voûtes est celle du chœur de l'église de Rožmberk (p. 263), exécutée au XVIe siècle seulement, sur le modèle, probablement, de la salle Vladislav du Château de Prague. Malheureusement, au cours des dernières restaurations des plus beaux monuments (de Dolní Dvořiště, de Rožmberk et de Vyšší Brod), les signes des tailleurs de pierre, ces marques personnelles d'architectes inconnus, n'ont point été respectés.

Vers la fin du XVe et au début du XVIe siècles, on termina d'intéressantes églises à une nef: à Kaplice (l'église Tchèque, p. 90), la chapelle de S. Udalric à Kienberg (p. 106), le monastère et l'église de Hýrov (p. 73) et la voûte de l'église de Nové Hrady, (143, 157), toujours en gothique de la dernière période; cette voûte présente, toutefois, des motifs Renaissance.

Il n'y a aucune église **Renaissance** dans l'arrondissement de Kaplice; l'église de Hojná Voda (Eau miraculeuse) fut construite, il est

vrai, en 1552, mais elle a été entièrement reconstruite. Il n'y a, dans ce style qui répugne au granit, que quelques parties adossées ou ajoutées à d'anciennes constructions.

L'église monacale et de pèlerinage „de la Sainte Pierre“ près de Český Rychnov (p. 272—3) est de style baroque et date du XVIIIe siècle, l'église de pèlerinage de Dobrá Voda (p. 23, 24), les églises paroissiales de Puchoř (p. 212), de Omlenička (p. 204, 206) et de Terčínaves sont du XVIIIe. De style **E m p i r e**, il n'y a que quelques autels, chaires et fonts-baptismaux.

Quant à l'architecture civile, elle est introduite en Bohême au moyen âge par des architectes inconnus; ils construisent en bois et en pierre, à la façon des indigènes ou sur des modèles alors en usage dans l'Europe occidentale. Parmi ces monuments, les châteaux et les forts de Benešov, Frimburk, Stropnice, Šejby, Trojanov, Valteřov et Heršlák n'existent plus; les châteaux de Sokolčí, Pořešín, Louzek (p. 111), Vítkův Hrádek (p. 311), le fort de Tichá (p. 302) tombent en ruines et les châteaux de Nové Hrady (p. 135, 136), de Rožmbek (p. 220, 221), de Cuknštejn (p. 17, 18), la forteresse de Žumberk (p. 434—5), les palais de Nové Hrady (p. 182—184), de Cartle, de Heršlák, de Mostky, de Svěbohy, de Světí et de Omlenička (p. 204) sont les seuls habités et en bon état. Ces monuments gothiques, pour la plupart, furent en partie reconstruits et terminés en style Renaissance (ainsi une partie du château de Rožmbek et la forteresse de Žumberk), ou en style baroque, comme le château de Omlenička. Il y a, en style Empire, d'intéressants petits bâtiments à Niedertal près de Nové Hrady, que fit construire la comtesse Thérèse de Buquoy (p. 304—6).

Cet arrondissement est pauvre en sculptures, bien que, à en juger par les vestiges et par les descriptions, cet art au moyen-âge ait atteint ici une assez grande perfection. Le musée du monastère de Vyšší Brod renferme des pièces magnifiques: une Vierge du début du XVe siècle (p. 419), une autre avec deux Saintes, un beau bois sculpté représentant la Mort de la Vierge, de la limite du XVe et du XVIe siècles (p. 421). Très expressives sont encore les statues des quatre Apôtres à Svatý Tomáš (XVIe s.). Il y a plusieurs crucifix très bien sculptés du XVIe, du XVIIe et du XVIIIe siècles. Il faut remarquer une petite croix en ivoire à Blansko (p. 8). Des pierres tombales fort bien sculptées sont conservées dans l'église du monastère de Vyšší Brod (p. 349, 350, 352, 354).

La peinture est admirablement représentée à Vyšší Brod par la Vierge (p. 341) et par les 9 tableaux de la Vie de Jésus, faisant partie d'un ancien retable. Ces peintures précieuses (p. 388—397), d'origine indigène indubitable, témoignent du haut degré de perfection que l'art sous Charles IV avait atteint en Bohême. Le foyer se trouvait à Prague. Comparée aux tableaux de l'école pragoise de cette époque, caractérisés par les images en miniature des encadrements, la Vierge de Vyšší Brod se présente comme l'œuvre d'un peintre de la cour de Charles IV, d'autant plus que le donateur,

dont le portrait se trouve sur l'encadrement, était de la famille des Rosenberg et chanoine du chapitre de Toussaint à Prague. Sur l'exemple de Prague, la peinture se mit à fleurir à cette époque et dans la suite dans les résidences de la famille la plus puissante après le roi de Bohême, celle des seigneurs de la Rose, dont l'un des membres, Vok de Rosenberg, fondateur du monastère de Vyšší Brod, est indiqué comme donateur sur un de ces tableaux (p. 389). Il est probable que ces tableaux furent peints dans le Sud de la Bohême, peut-être dans le monastère même. L'école du Sud de la Bohême est représentée à Vyšší Brod par plusieurs autres tableaux remarquables. Dans la galerie du monastère, qui compte 400 pièces environ, il y a, à côté d'une majorité d'œuvres médiocres, maintes bonnes copies anciennes et plusieurs bons tableaux originaux d'artistes tchèques: P. Brandl (p. 413—5), M. V. Halvachs (p. 416), J. Palko (p. 411), K. Hirschely (p. 406) et N. Grund (p. 409—412). — Le château de Rosenberg et le palais de Nové Hrady possèdent aussi quelques peintures remarquables, surtout les portraits des Bucquoy (p. 194—196), exécutés par des étrangers.

Quant à l'ébénisterie, il faut citer les bois sculptés baroques dans les églises monacales de Nové Hrady et de Vyšší Brod. Les ameublements en marqueterie du palais de Nové Hrady, du château de Rožmberk et du monastère de Vyšší Brod sont bien précieux, mais presque toujours de provenance étrangère, de même que la plupart des collections d'art des Bucquoy, achetées au XIXe siècle seulement.

Parmi les ouvrages de ferronnerie il convient de noter les grilles Renaissance de l'église du monastère de Vyšší Brod (p. 346, 347) et les croix baroques du cimetière de Soběnov, d'origine locale (p. 280).

On a descendu et brutalement détruit pour la fonte beaucoup de cloches, ces pièces de résistance de l'art vieux-tchèque, lors des réquisitions de 1914 à 1918. Les conservateurs n'ont réussi à sauver que les plus anciennes: à Stropnice, de 1413 (p. 293) et à Klení, de 1485 (p. 104), de même que les belles cloches du maître Jíra de Prague à Český Rychnov, de 1491 (p. 270), la cloche à Malonty, de 1507 (p. 116) et l'œuvre du maître Valentin Arnold de Budějovice, de 1614, à Myšlany (p. 120).

Il n'y a que peu de travaux d'orfèvrerie dans l'arrondissement de Kaplice. La réquisition d'objets d'or et d'argent, ordonnée par le gouvernement autrichien au cours des guerres napoléoniennes en 1810, a enlevé même aux églises maint objet ancien et précieux, de sorte que, ce qui reste, ne dépasse pas la moyenne. On ne compte qu'une brillante exception: la croix patriarcale du trésor du monastère de Vyšší Brod, d'origine byzantine (fig. 386, 387, 388). A remarquer encore l'ostensoir de Dobrá Voda, de 1750, pièce d'orfèvrerie due à l'artiste pragois Jacques Koherwein (p. 35).

La bibliothèque du monastère de Vyšší Brod abonde en pièces de prix. Elle compte 70.000 volumes environ, dont plusieurs sont merveilleusement enluminés et richement reliés (p. 377—385).

Quant à l'art textile, il y a à noter les parements du même monastère (p. 360, 361).

Dans l'industrie du verre, les plus réputés étaient ceux en hyalithe et en hyaline lancés par les forges des Bucquoy au début du XIXe siècle.

SEZNAM UMĚLCŮ A ŘEMESLNÍKŮ.

- Adler Max**, malíř (1678) 156.
A. M., zvonař z Lince (1772), 72.
A. P., zlatník (1714), 61.
Arnold Valentin, zvonař (1614—1618), 120, 169.
- Bartoloměj**, zvonař (1490—1530), 116, 168, 280, 301.
Bartuschek Jan, zahradník (1715), 198.
Bassano Leandr de, malíř (Rudolfa II.) 415.
Brandl Petr (Brandel), malíř (*1660, †1739), 97, 413, 414.
Brandl Petr (?), malíř 125, 415.
Brandt Jan, malíř (1611), 322.
- Camel Leopold**, zvonař z Lince (viz též Gammel) (1810), 301.
Canevali Antonín, stavitel (1605), 134, 137.
C. D., zlatník (1807), 98.
C. M., zlatník (konec XVIII. st.), 293.
Creuz Silvius, zvonař z Lince (1709—1749), 103, 130, 210, 255, 262, 354, 355.
Crimer Jakub, malíř (1559), 230.
- Česká škola**, sochař. z 1. pol. XVI. st., 418, 420.
Český malíř z doby Rudolfa II. (1594), 231.
Český mistr z XV. stol., 417, 421.
Český malíř ze XVII. st., 416, 417.
Český malíř z XVIII. st., 428, 429.
Čurn Bartoloměj, malíř (1879), 336, 347.
- Dallinger F. Th.**, malíř (*1710), 407.
Dibitanzl J., kovář (1810), 181.
Dichtl Martin, malíř (1680), 417.
D. K., zlatník (1839), 274.
Dorn Jan, zlatník (1597), 421, 422.
- Eggesteyn J.**, knihtiskař z Štrasburku (1466), 382.
Eichinger F., kameník (1813), 340.
Engelbert, sochař (1880), 345.
Evin písář (1081), 377.
- Feistenberger J.**, malíř (konec XVIII. st.), 196, 197, 198.
Fišpera Jan, varhanář, (1879) 165.
Flavia, malíř (1741), 224.
Fnoika Ignác, zahradník (1756), 304.
Francouzský malíř (2. pol. XVI. st.), 191.
Francouzský malíř (2. pol. XVII. st.), 192, 194, 195.
Führer Alfred, malíř (1864), 147.
F. X., cínař (1739), 258.
- Gammel Leopold (též Camel)**, zvonař z Lince (1799), 132.
Gareis Antonín, malíř (1854), 213.
Georgius František, malíř ze Salmannsweileru (1646), 323, 336.
Grabensteiner Ondřej, klempíř (1838), 81.
Grasmayer Jan, zvonař z Wiltenu (1913), 130.
Griffier J., malíř (*1656, †1718), 407.
Grueber Bernard, architekt (1858—62), 323, 355.
Grund Norbert, malíř (*1714, †1767), 409—412.
Gussenbauer Jan, truhlář (1810), 181.
- Haag Pavel**, zvonař (1693), 7.
Hainz Josef, malíř (1654), 336.
Hájek Benedikt, kreslil (z poč. XIX. st.), 418.
Hallvax (Halwachs) Michal Václ., malíř (†1715), 415, 416.
Hamilton Filip de, malíř (*1664, †1750), 197.
Hamiltona Filipa ráz, 416.
Hauska Josef, malíř (1654), 336.

- Hellich Josef, malíř (1840), 347.
 Hirschall František, zlatník v Linci (1838—1843), 71, 355, 356.
 Hirschely Kašpar, malíř, (*1701, †1745), 406.
 Hilzer Ignác, zvonař z Vid. Nov. M., 7.
 Hilzer Petr, zvonař (1880—1885), 132, 220.
 Hoffmann Jan, pokryvač (1882), 182.
 Hollederer František, zvonař z Lince (1807), (1849—1870), 16, 61, 62, 120, 126, 210, 214, 255, 275, 281, 294, 318, 354, 355.
 Hollederer Jan, zvonař z Lince (1827—1840), 7, 56, 71, 78.
 Holler Kajetán, kartograf (1763), 384.
 Horner Antonín, kreslíř (1758), 418.
 Hölman Valtin, konvář (1611), 322.
Chandler Pavel, zvonař z Freistadtu (1574), 444.
- I. A.**, zlatník (1834), 355.
- Jan**, Vlach zedník (1611), 322.
 Jihočeská škola (z konce XV. st.), 419.
 Jihočeská škola (z 1. pol. XVI. st.), 396.
 Jihočeská škola (ze XVI. st.), 397.
 Jihočeská škola (z 2. pol. XVII. st.), 428.
 Jihočeský malíř (z poč. XVI. st.), 428.
 Jihočeský řezbář (z 2. pol. XV. st.), 419.
 Jihočeský řezbář (z 1. pol. XVI. st.), 421.
 Jihoněmecký malíř, (1563) 229.
 Jihoněmecký malíř z poč. XVII. st., 403.
 Jira, zvonař z Prahy (1491), 270.
 Jíří, zvonař z Prahy (1494), 7.
 Jíří, zvonař z Budějovic (1563), 318.
- K**amarýt J., malíř (1864), 124.
 Karel František, inženýr (1870—1896), 38, 74, 101, 319, 324, 328, 335, 431.
 Kefer Jind., knihtiskař v Norimberce (1473), 383.
 Keinz Michal, zedník (1810), 181.
 Koberwein Jakub, zlatník (1750), 34.
 Kohler Jiří Václ., zvonař (1727—1731), 36, 89.
 Köhler Jiří Václ., zvonař (1728), 301.
 Kopač Jan, řezbář z Rožmitálu (1. pol. XVIII. st.), 323, 336.
 Kramer Jan, kameník (1810), 181.
 Kroyher Vavřinec, tesař (1810), 181.
 Kunzl M., malíř (1892), 104.
- Kupecský Jan (?), malíř (*1667, †1740), 230.
 Kupecského Jana stará kopie 415.
Lachenwitzer Krištof, varhanář ve Freistadtu (1725), 345.
 Lecherer Jan (též Lechner), zvonař ve Steyeru (1664—1669), 55, 120.
 Lepší Václav, kameník mnich (1878), 329.
 Lippert Filip, modelleur v Lipsku (1755), 421.
 Lišák Valentin (Lissiak), zvonař (1746), 214.
 Löblin J., zlatník (1845), 71.
 Ludvík Fr., zámečník (1810), 181.
 Lutz Karel, inženýr (1810), 181.
- M. A.**, značka zlatníka (XVIII. st.), 61.
 Maggi Giacomo de, architekt (1679), 170.
 Malíř Rožmberků (poč. XVII. st.), 416, 417.
 Malíř se značkou „Thes“ (poč. XVI. st.), 404.
 Malíř Vyš. Brod. kláštera (poč. XVI. st.), 396.
 Malíř z konce XVII. st., 407, 408.
 Malíř z XVIII. st., 414, 428.
 Mann Jos., truhlář (1840), 219.
 Mayer Bernard, řezbář (1777), 322.
 Mayerův ústav řezbářský v Mnichově (1880), 344, 347.
 Meierové Václav a Linhart, štukateuři (1810), 181.
 Meisl Antonín, klempíř v Greinu (1892), 205.
 Mentelin J., knihtiskař v Štrasburku (1466), 382.
 Mikuláš, kolář (1390), 136.
 M. K., značka hrncíře (1653), 101.
 M. M., značka cínaře (1645), 269.
 M. M., značka cínaře (1721), 258.
 Monogramista M., malíř (XV. st.), 398, 401.
 Müller Matěj, pozlacovač (1. pol. XVIII. st.), 323, 336.
- N**egelin Jan, natěrač (1632), 322, 347.
 Německý malíř z 1. pol. XVI. st., 231.
 Německý malíř z 1. pol. XVII. st., 413.
 Německý malíř z 2. pol. XVII. st., 192.
 Německý malíř z konce XVII. st. 192.
 Německý malíř z 2. pol. XVIII. st. 192, 196.

- Německý malíř z 1. pol. XIX. st., 196.
 Neznámý malíř ze XVII. st., 196, 407.
 Neznámý malíř z poč. XVIII. st., 252.
 Neuhauser J., malíř skla v Innomostí (1870—1882), 324, 329, 348.
 Nizozemský malíř z počátku XVII. st., 231.
 Nizozemský malíř z pol. XVII. st., 229.
 Nizozemský malíř z XVIII. st., 407.
 Norispier Jan, tesař (1471), 133.
 N. S., značka zlatníka (XVIII. st.), 129.
 Nussbaum Josef, zámečník (1810), 181.
- O**berhuber Frant., řezbář v Linci (1863), 340, 345.
 Offermansová, vyšivačka (1870), 359.
 Ortner J., tesař (1892), 205.
- P**abl Jan, klempíř (1726), 145.
 Palko Frant. (Balko), malíř (*1724, †1767), 411, 412.
 Pannartz Arnold, knihtiskař v Římě, (1470), 383
 Patistola Nathan, sochař ve Vídni (1707), 164.
 Payer Frant., geometr (1810), 180.
 Pelikán Frant., inženýr (1838), 81.
 Pendl Jiří, kameník (1597), 421.
 Peregrin František, sochař (1880), 344, 345.
 Perner Vojtěch, zvonař (1777—1829), 170, 262, 444.
 Perner Jan, zvonař (1796—1822), 16, 56, 102.
 Perner Josef, zvonař (1835—1863), 254, 281.
 Perner Rudolf, zvonař (1874—1908), 103, 110, 129, 170, 276, 300.
 Perner Vojtěch a syn (1891—1894), 215, 262, 270.
 Phendorfer Šimon, varhanář, 293.
 Pichler Martin, tesař (1726), 145.
 Pienn Jan, hodinář z Uher (1726), 145.
 Pirouchet Filip, knihtiskař v Paříži (konec XV. st.), 384.
 Pollfürst J., stavitel (1806), 180.
 Pošva Petr, sklenář (1810), 181.
 Poz Karel, zvonař v Linci (1755—1765), 56, 130, 265.
 Pražská práce (ze XVII. st.), 420.
 Prsko, zvonař (XVI. st.), 300.
- Preisler J. Justin, malíř v Norimberce (*1698), 348.
 Pundáček Václav, varhanář (1726), 81.
- R**affer Jos., řezbář (1725), 323, 345.
 Rainer J., zlatník (1847), 55.
 Rembrandt Pavel van Rhyn, malíř (*1606, †1669), 417.
 Rind A., řezbář v Linci (1868), 87.
 Ritter, sochař (1878), 344, 345.
 Röckl Kristián, varhanář v Steyeru (1857), 165.
 Roos Jan Jindřich, malíř z Porýní (*1631, †1685), 348.
 Rottenhammer J., malíř (*1564, †1623), 407.
 Rubense Pavla kopie (1622), 229.
 Rusch Adolf, knihtiskař v Štrasburku (1480), 384.
 Růžička Jakub, pokryvač (1685), 170.
 Rysbroeck Petr (Rijsbrack Pieter), (*1655, *1729), 409, 410.
- S**alzer Frant., hodinář (1834), 81.
 Schatauer Jak., řezbář (1850), 219.
 Schatauerové Jak. a Bedř. Heřm., řezbáři (1869), 147.
 Scherkl J., malíř (1912), 213.
 Schinko Václav, řezbář (1881), 54.
 Schiefthaler Frant., architekt v Linci (1904—1909), 261, 324, 371.
 Schiffner Karel, varhanář (1887), 88.
 Schmid Josef, řezbář v Inomostí (1858), 340.
 Schneider J., řezbář v Linci (1843), 340.
 Schober M., zvonař v Linci (1700), 263.
 Schorer Mel., zvonař v Linci (1697—1701), 89, 444.
 Schröfl Antonín, malíř ve Vídni (1864), 146.
 Schrotzberg F., malíř (1850), 196.
 Schulz F., malíř dekorační (1849), 181.
 Schulz Josef, architekt (1890), 202.
 Schüssler Jan, knihtiskař v Augsburgu (1471), 383.
 Schweiger Vavřinec, sochař (1810), 181.
 Seidl J., malíř z Vídně (1678), 157.
 Sensenschmid Jan, knihtiskař v Norimberce (1473), 383.
 Severoitalský malíř (XVI. st.), 415.
 Sonnberger Vojtěch, truhlář (1858), 344.
 Späcz Jan Křt., sochař v Linci (1611), 322.

- Staněk J., malíř skla (1908), 97.
 Staubmann Ondřej, malíř (1816), 208, 340.
 Staubmann J., natěrač ve Vidni (1810), 181.
 Stecher Fr. Jos., malíř ve Freienberce (1841), 330.
 Stražovec Jan, illuminator (kolem 1350), 380.
 Strobl B., malíř (1860), 184, 222.
 Stützl, řezbář (1850), 219.
 Suveyn Konrád, knihtiskař v Římě, (1470), 383.
 Svobodová J., malířka, 196.
- Šebek J., malíř skla (1908), 97.
 Škreta Karel, malíř (*1604, †1674), 416.
 Škréta Karel (?), malíř 230.
 Šmíral Matěj, zedník (1679), 170.
 Španělský malíř (kol 1560), 197, 199.
 Šturmfal Petr, tesař (1390), 135.
- Taraba F., kreslíř (1822), 181.
 Tiziana volná kopie, 408, 409.
 Tortis Baptista de, knihtiskař v Benátkách (1485), 384.
 Trautwein Tobiáš, zámečník (1632), 321, 347.
 Troger Pavel, malíř z Brixenu (?), (*1698, †1777), 415.
- Unckel Bart. de, knihtiskař v Kolíně n. R. (1484), 383.
- V., značka hrnčáře (1829), 100.
 Václav z Hradce, zvonař (1513), 294.
 Vávra Lukáš, malíř (poč. XIX. st.), 374.
 Vlašský malíř z XV. st., 402.
 Vlašský malíř z kon. XVI. st., 405.
 Vorstermann Lukáš, rytec (1621), 141, 142, 143, 144, 191.
- W. N., značka zlatníka (1846), 274.
 Weiser E., malíř (1903), 418.
 Weninger Jiljí, kameník (1594), 126.
 Werschafeld F. z, architekt (1802), 180.
 Westreicher Engelbert, řezbář v Linci (1863, 1874), 54, 340.
 Winter J., železník (1918), 62.
 Wolfschläger Josef, pozlacovač (1858), 344, 345.
 Wullimann Linhart, malíř v Salmansweileru (1646), 323, 336.
 Wurmser Mikuláš ze Štrasburku, malíř císaře Karla IV. (kolem pol. XIV. st.), 339.
- Zainer Günther, knihtiskař v Augsburgu (1472), 383.
 Zöchbauer M., zvonař v Linci (1775—1786), 78, 120, 318.

OPRAVY.

- Na str. 47 23. řádka místo are čti arc
„ „ 85 2. ř. místo Iière čti Iière
„ „ 156 23. ř. místo socole čti socle
„ „ 249 8. ř. místo voûte čti voûte
„ „ 296 14. ř. místo poklady čti pohledy
„ „ 401 5. ř. místo konce XIV. st. čti z 1. pol. XV. st.
„ „ 401 6. ř. místo de la fin du XIVE s. čti de la I. moitié du XVe s.
„ „ 401 8. ř. místo v pol. XV. st. čti v 1. pol. XV. st.
-

WYDZIAŁY POLITECHNICZNE KRAKÓW

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

III-307311

Kdn., Czapskich 4 — 678. 1. XII. 52. 10.000

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

10000301121